Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VINEA, ION
Opere / Ion Vinea. - Ediţie critică / de Elena Zaharia-Filipaş. - Bucureşti: Editura Minerva. 1984 -
voi.; 14 x 21 cm. - (Scriitori români)
Voi. 4: Publicistica: (1913-1919). - Bucureşti: Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2001. -
412 p. - ISBN 973-85486-5-9 '

I. Zaharia-Filipaş, Elena (ed.)

821.135.1-821

ION VINEA

O P E R E

IV

PUBLICISTICA

Ediţie critică, note şi comentarii
de
ELENA ZAHARIA-FILIPAŞ

FUNDAŢIA NAŢIONALĂ PENTRU ŞTIINŢĂ ŞI ARTĂ
ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ŞI TEORIE LITERARĂ
„G. CĂLINESCU"
Bucureşti • 2001

Redactor: MIHAI DASCÂLU

Acest volum continuă ediția critică a *Operelor* lui Ion Vinca,
apărută la Editura Minerva în cadrul colecției „Scriitori români".

ISBN 973-85486-5-9

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI IV

Cu volumul de față al *Operelor* lui Ion Vinea începem editarea publicisticii scriitorului (nu întrerupem editarea prozei, cum s-ar putea crede, căci *Venin de mai,* așa-zisul „roman postum", nu este de fapt decât un manuscris în paragină, care își va găsi locul într-o eventuală *Addenda* a ediției).

E vorba de un număr foarte mare de articole, tipărite de-a lungul a cinci decenii (1913-1964), care vor forma materia a patru-cinci volume, în ordinea primei apariții din periodice. Am recurs pentru ordonarea textelor Ia criteriul cronologic, deoarece prezintă o mai mare garanție de obiectivitate în raport cu clasificarea tematică sau formală. Segmentarea pe volume a fost operată convențional, în succesiunea textelor, răspunzând exclusiv unor cerințe de ordin editorial privind numărul de pagini.

Acest volum cuprinde perioada 1913-1919, când Vinea scrie atât recenzii și cronici literare, la *Facla, Seara, Cronica,* cât și articole pe teme social-politice, la *Deșteptarea, Arena, Chemarea.*

Am inclus în ediție articole, cronici, eseuri, pamflete, recenzii, programe-manifest, note mai ample etc, aspirând la o cuprindere exhaustivă a publicisticii lui Ion Vinea (sub următoarele rezerve: neidentificarea unor pseudonime, a unor texte nesemnate sau cu semnătura cenzurată; lipsa unor numere de ziar sau de revistă în colecțiile marilor biblioteci).

în cazul textelor supuse intervențiilor cenzurii, am marcat omisiunile cu semnul [...] și am făcut în subsolul paginii o menține referitoare la dimensiunile părții cenzurate.

Dacă un articol sau o notă a apărut fără titlu, i-am atribuit, convențional, un titlu, scris între paranteze drepte, specificând situațiile când e vorba de intervenția cenzurii.

în stabilirea textului am urmat normele filologice consacrate de practica editorială, păstrând acele forme morfologice sau fonetice care indică o realitate lingvistică diferită de cea legiferată azi. Am modernizat grafia unor nume proprii, intrate pe diverse filiere lingvistice (Trotzky, Kiew, Bohemia etc), dar am păstrat forma grafică a unor neologisme care la data respectivă nu erau adaptate la sistemul ortografiei românești *(quintesență, aquatică, șofeur, pedicur, ghetto, guerilă, achiliri).*

De asemenea, am păstrat grafia cu majusculă a unor substantive comune, atunci când am considerat că aceasta reprezintă voința autorului de a sublinia sau simboliza.

Cât priveşte punctuaţia, am respectat voinţa autorului, intervenind numai acolo unde era strict necesar pentru a evita o neclaritate sau a finaliza o intenţie, în special în folosirea virgulelor.

Am corectat greşelile de tipar evidente, dar nu şi unele greşeli care pot să aparţină autorului (de pildă, forma *însăşi* a pronumelui de întărire generalizată la pers. III sau formele articolului posesiv). Am păstrat forma particulară a unor cuvinte care se repetă în textele autorului: *veghează* (lampă de noapte, veioză), *desfăţ* (desfătare), *dezmetic* (bezmetic). Câteva cuvinte care n-au putut fi identificate au fost semnalate în text prin [?].

Textele cuprinse în acest volum au fost semnate cu pseudonime, a căror listă o dăm în continuare: Eugen Vinea, Ion Iovin, Evin, Ion Japca, Ion Japkă, E. V., Ion Eug. Vinea, V., Ion E. Vinea, I. E. Vinea, Crişan, Ion Vinea, I. V., I. Vinea, Iv., V. I. N., I. Vn., Vn., Junius, Jun.

***Rampa* (\913)**
Facla (1913-1914)
***Scena* (1914)**
Seara (1914)
Chemarea (1915)
Cronica (1915-1916)
Deşteptarea (Chemarea) (1917-1918)
Arena (1918)
Chemarea (fostă ***Depeşa)*** (1919)

1913

RĂSFOIND REVISTELE

E cam exagerat, dar adevărul e aproape acesta: de la izbucnirea războiului balcanic a curs mai multă cerneală decât sânge. Azi, dacă deschizi orice revistă, e imposibil să nu găseşti câteva articole de politică externă. Şi, ceea ce e mai rău, tot azi au răsărit o mulţime de poeţi gata să toarne, în versuri rele, bronzul sufletelor lor, gata să glorifice isprăvile noastre măreţe; isprăvi trecute, prezente şi viitoare! O, mai ales viitoare!

Iată ***Noua revistă română.*** O anchetă întreprinsă printre somităţile Apusului, asupra viitorului Peninsulei Balcanice, te face să treci prin momente grele. Savanţii sunt măreţi, pătrunzători, câteodată modeşti şi câteodată tendenţioşi... Să lăsăm... Iată un articol al domnului Trivale asupra ***Poeziei inspirate de campania din 1913.*** Politica devine o obsesiune. Totuşi, articolul e interesant. Te îngrozeşte cu mulţimea şi felurimea citaţiilor. Poezia ajunsă un adevărat flagel, o Evă mult mai păcătoasă care trebuie oropsită, gonită, spulberată; Apolon, crucificat; şi cântăreţii primejdioşi, buni de izolat în lazarete ca holericii. Şi, pe deasupra, condeiul d-lui Trivale, răzbunător, ca lancea Sfântului Gheorghe. în culori amurgite ni se prezintă situaţia. Criticul e energic şi, mai cu seamă, cult. Asta ne-o dovedeşte introducerea grozav de lungă şi adormitoare; încercare de a justifica anemia barzilor noştri naţionali prin fraze ca acestea: „în sufletul primitiv al poporului nostru, sentimentul datoriei n-a ajuns până la tăria unui impuls elementar; câteva teorii şi aprecieri de erudit; un adagiu latinesc..., când motivul era mult mai simplu şi mai uşor de înfăţişat: poeţii noştri n-au talent deloc, după cum n-are nici d. Trivale.

E nefolositor să mai parcurg paginile revistei; numărul acesta - mai cu seamă partea literară - e foarte sărac.

Mai am pe masă o revistă, tot română, care se intitulează însă ***La revue roumaine.*** Inutil, căci, din fericire, în Franţa nu o citeşte nimeni. Iar în ţară o răsfoiesc doar recenzenţii. Conţinutul? Un fost poet, d. Al. Vlahuţă, recomandă străinătăţii virtuţile războinice ale neamului românesc, printr-o naivă şi cunoscută povestire caracteristică. Un talent mediocru, A. de Linche, se reliefează în versuri proaste. Tot aşa, găsim o poezie care lasă de dorit, datorată domnişoarei Elena Văcărescu; mai e un articol de Leon

Montesquieu: ***Lespaysans roumains.*** Ei sunt sobri, primitivi şi superstiţioşi. Două anecdote ilustrează afirmaţiile. Cea pe care o citez o are din „sursă sigură". Deci: „Odată stăteau de pază la apartamentul reginei doi străjeri de noapte. Unul dintr-înşii tânjea. Carmen Sylva îl întreabă ce are.«- Vai, am să mor!» «- Dar ce ţi s-a întâmplat?» «- Camaradul meu mi-a făcut farmece!» «- Şi anume?» «- A turnat o lumânare de înălţimea mea, a aprins-o, şi acum mă topesc ca lumânarea». Regina încearcă să-1 lumineze. Osteneală zadarnică! Atunci întrebuinţa un alt mijloc. «- De ce nu te aperi? N-ai decât să aprinzi şi tu o lumânare!» «- E scumpă şi n-am bani!» «- Cât îţi trebuie?» «- Douăzeci de lei!» «- Iată-i!». Peste câtăva vreme, Carmen Sylva întâlni pe străjer, vesel şi voinic. «- Hei, iată-te sănătos! Vezi că totul nu era decât o prostie?» «- A, ba nu! Doar că lumânarea Măriei tale a făcut minuni: tovarăşul meu a murit!»"

Această mică povestire - adevărată sau nu - e prea puţin recomandabilă. Dar de la apariţie, ***La revue roumaine*** a făcut multe servicii de felul acesta. Găsesc un pastel, de Iosif, tradus în franceză, fără ritm şi fără rimă. Câteva propoziţiuni banale, cărora li s-a răpit haina strălucitoare a versului. Cine o fi traducătorul atât de iscusit şi electric. Şi ce idee şi-ar face de Iosif şi de literatura română un cititor străin? Căci literatura română, deşi nu orbeşte prin splendoarea ei, totuşi nu-i aşa cum ne-o prezintă ***Revue roumaine...*** sau ***Viaţa nouă.*** Să culeg acum şi de aci câteva exemple de stil mare, începând cu d-1 Plătânea: „Fred are haina de catifea. Fred e copilul unui milionar. Cine nu-1 iubeşte pe Fred?" şi continuă: „Fred se apropie... Fred priveşte. Fred se înfioară. Fred are friguri. Fred se îngrozeşte". Să mă ierte cititorul, că i-am vorbit despre nuveleta domnului Plătânea. Dar dânsul nu-i tot atât de nemilos? Căci urmează astfel: „Fred vede. Fred e îngrozit. Fred tremură. Fred plânge. Fred ţipă".

Mai departe, intimul, dar sârguitorul Const. Stoika, reînviază în ***Cantilene*** (titlul întrebuinţat odinioară de Jean Moreas) sensibilitatea mucedă a lui Cincinat Pavelescu din:

„iartă-mă, necunoscuto, dacă vin
să culeg dup-a ta urmă trandafirii".

Acelaşi aer, acelaşi ritm. Doar că d-1 Stoika e mai preţios, mai căutat, mai rafinat şi - dragă Doamne - mai adânc!

Dar prin paginile, adesea translucide, ale ***Vieţii,*** găsesc versuri frumoase de Dragoş Protopopescu:

„Sub armonii crepusculare
se-aşteme-nfiorată marea
ca o panteră mângâiată
pe corp de mâni imaginare.

în blana-i leneşă, o pată
aşază luna, şi-nserarea
i-ascultă parcă respirarea".

Mai departe, dau peste un articol al domnului Ovid Densusianu. Uzând de clişeele obişnuite, de procedeele vechi ale criticilor, Domnia-sa ţine un curs cititorilor asupra lui Charles Van Lerberghe. L-a atras francheţa şi simplitatea poetului, şi, disecând-ul, încearcă zadarnic să prindă *mijlocul,* care ar da ceva culoare, viaţă şi simţire versurilor din ***Limanuri albe.*** E atât de dureros, jalnic şi ridicul să te pomeneşti poet la patruzeci de ani! Tomnatecă şi ofilită Muză, a domnului profesor universitar, aşterne părul tău cărunt pe fruntea poetului, închide-i genele, să nu mai vază şi să nu mai scrie! ...Să nu mai scrie...

Dar d-1 Ovid mai e şi sprijinitorul teoretic al simboliştilor; e un *şef de şcoală.* Când ai o poziţie socială însemnată, îţi poţi permite capriciul titulaturilor.

Şi *ă propos* de aceasta să trecem la ***Mercure de France,*** unde tocmai Georges Duhamel diserteează cu graţie asupra şcolilorliterare. Interesează pe mulţi.

în ziua de azi, nu-i exagerat să spunem că se formează cel puţin o şcoală pe săptămână.

Amatorii de glorie nu se descurajează, cu toate că ştiu că nu mai e deajuns să fii şeful unei grupări literare, ca să fii decorat. Cu toate acestea, apar câte trei-patru manifeste pe lună... Apoi, d-1 Duhamel dă la iveală un adevăr curios: poeţii săraci fondează şcoli foarte arare; aşa ceva necesită un capital, întreţinerea mişcării poate consuma venituri mari. Trebuie să dai de mâncare aderenţilor, şi ca să-i faci discipoli e nevoie de tutun, vin, cafea şi alte bunătăţi.

Poeţii cari fac parte dintr-o şcoală au multă însemnătate. Nu se lasă luaţi peste picior fără să răspundă prin revistă. Au idei şi programe. Ei nu lucrează, ci *fac operă,* ceea ce e mai sigur. Pun la cale anchete asupra binelui-fondat, consultă necontenit universul asupra frumosului şi asupra eficacităţii atitudinii lor poetice. Unii rămân veşnic peste bord, scot îndârjiţi organe de luptă, polemizează, revista lor e anemică, cum e *salata* ***de*** *pivniţă.* Apar prin antologii, se agită, se zbat... Pe când, un alt soi, *amatorii* ***de*** *talent,* bogaţi, abonaţi pretutindeni ca să fie lăsaţi în pace, sunt pândiţi de redactori.

Când se întâmplă ca unul din ei să fie o personalitate, tumultul creşte formidabil. Căci şcolile s-au înfiinţat la umbra giganţilor. Desigur, romantismul, naturalismul, simbolismul au existat, dar au existat şi Hugo, Flaubert, Verlaine şi alte asemenea „mazete". în jurul lor s-au adunat cei mici şi mulţi, imitatori, gata să simtă după o anumită formulă.

Acestea sunt observațiile, foarte juste, ale d-lui Duhamel. Dar dânsul nu spune că și școlile aduc oarecare folos: agită, stimulează, provoacă discuții. Și nu totdeauna discuțiile sunt nefolositoare.

Tot în ***Mercure...,*** d-l Montandon vorbește de Iosif, Chendi și Cerna. Spune că Iosif mai mult a versificat decât a scris. Nu-i greșit? Despre Cerna e cât p-aci să pronunțe cuvântul *geniu,* dar, din fericire pentru reputația d-sale, se abține. Un *memento* politicos și încâlcit urmează. Putea lipsi. Să ne felicităm totuși că avem pe cineva care să mai amintească departe că „Belgia Orientului" există. Pe lângă domnul Montandon, mai avem pe d-l Matei Russu. In ultimul număr din *La **vie*** nu-l găsesc. Citesc aici un articol despre doamnele din Atena, moderne și frumoase. Fără să vreau, mă gândesc la doamnele din București... Și le prefer.

SAÂDI: „LE JARDIN DES FRUITS"

Când ai o traducere înaintea ochilor, te întrebi numaidecât dacă e bine făcută. In cazul de față, tortura e zadarnică. Și dacă ai aduna pe toți savanții din țara românească, răspunsul lor ar expira pe puncte de suspensie.

Când am un volum francez înaintea ochilor, totdeauna caut pe editor. Pentru mine așa ceva *joacă un rol important.* Am o adevărată groază de *Calmari Levy* și, mai ales, de *Lemerre.* Fără să vreau, am viziunea unui piedestal de opusuri iscălite de Emile Faguet, de Lemaître... de Anatole France sau Paul Bourget... Mă înseninez, în schimb, când văd fațada elegantă a unui ***Mercure de France*** sau ***Figuiere.*** Și de aceea am deschis cu atâta voie bună ***Grădina*** lui Saâdi. Pe urmă, numele acesta mi-era familiar de mult: de când în cărți nemțești ilustrate și cu litere mari, ca văzute prin lupă, citeam basmul celor o mie și una de nopți. Dar acujm, eram neîncrezător. Dacă autorul, reînviind cu obiceiuri vechi, a atribuit bătrânului Saâdi elucubrațiile sale? Când Pierre Louys a publicat faimoasele ***Chansons de Bilitis,*** nu s-a găsit un savant ridicul care să afirme că le citise de demult în grecește? Prin asta și-a nemurit numele, legându-l pe vecie de eternele ***Cântecel*** Am chibzuit puțin. Și am găsit cu cale să fiu prudent și să nu proclam că am citit în original pe Saâdi, mai înainte de Franz Toussaint. Căci din singura bucată iscălită de traducător, ***Moartea lui Saâdi,*** poetul e prea bine înfățișat ca un erotic, un înțelept, un persan autentic! El moare între prieteni, pe când muezinul, la o neobișnuită oră de dimineață, sfredelea cerul cu rugile sale cam prea sonore. Ne aflam în Șiraz, orașul rozelor în anul 1292, a treia zi din luna Djemazi-el-Ewel. Pe creștinește ne aflam deci în 3 noiembrie.

E mai prozaic. Și în acea zi era soare, și o caravană ce se apropia, umplea de zgomote cetatea albă. Străzile se goliră, viața bazarelor se stinse, liniștea cotropi orașul. Nimeni însă nu putea ajunge la Saâdi, doar o tânără fată din Gulistan, cu numele Naziâd.pătrunse înlăuntru... Acum vorbește Saâdi:

„Mai cu seamă, micuțo, amintește întruna fraților mei, ceea ce le-am spus adeseori: că dragostea e oglinda în care se răsfrânge chipul lui Dumnezeu. Să se iubească! Cu sufletul fermecat să se dea suferinții! Și asemeni adierilor aromite de parfumul florilor smulse, durerile lor vor îmbălsăma singurătatea Domnului!"

Dar Dumnezeu acesta, atât de adorat, cine e?

Saâdi știe că niciodată nu-l va putea cunoaște. Totuși vorbește întruna despre el: Dumnezeu e sultanul stelelor. Zadarnic gândurile noastre își vor lua zborul spre dânsul, ele niciodată nu se vor apropia de stăpânul atotputernic care a făcut totul, care conduce Soarele și Luna, care a desprins din ape zgomotoase pământul, a bătut în cuie gigantice munții!

Acest sistem e cam deconcertant. Dar nu e așa că e și frumos? Saâdi a fost mai mult poet decât filozof și a iubit mai mult plăcerea decât înțelepciunea, în grădina sa, în care pătrunzi prin zece porți, găsești fructe, miresme și cântece, dar trebuie să ai vreme și răbdare ca să le simți și să le culegi. Niciodată.

„Mi-aduc aminte astăzi de niște versuri pe care le-am scris unei fete din Damasc; și-s trist. Mi le-a cerut într-o seară, și în zorii zilei următoare am plecat la Bagdad. Iată-le:

«Nu duc cu mine nici măcar amintirea sărutărilor ce mi-ai fi dat.»

N-am să te mai văd nicicând. Vei citi versurile acestea și când toate cuvintele îți vor fi fost spus cât te-am iubit, cât te-am dorit, eu am să fiu departe, iar tu ai să plângi zadarnic și ai să zici: «Dacă-aș fi știut!...» Plecat pe coama calului eu am să-ngân: «Mai bine așa! Inima mea e un dar prea umil pentru dânsa!» Și altele mi-or da sărutările ce tu mi-ai dat, îți vei zice încă... Nu!

Nu pizmui pe cea care nu-i nicăierea, căci, de-s mulți trandafiri între Bagdad și Șiraz, cel pe care l-aș fi cules ca să-i sorb mireasma întreaga-mi viață se găsește numai în Damasc."

(Trad. de Ch. Poldy.)

Nu arar întâlnești frumuseți de felul acesta, pretutindeni e un aer leneș în care plutesc frunze late de palmieri sau ard rozele. Pretutindeni e soare și cer, sau lună și tăcere.

Noaptea fluturii cei mari vorbesc cu opaițele.

Uneori, poveştile acestea mici şi sentenţioase îmi amintesc, sub o formă mai rafinată, mai nervoasă pe... Anton Pann şi ***Povestea vorbii.*** Şi alteori de anecdotele pe care flăcăi îndrăzneţi le povestesc la şezători fetelor rumene la faţă:

..Piatra de moară

Un oarecare se însurase cu o femeie certăreaţă şi, nemaistăpânindu-se, merse să-şi verse focul la un bătrân înţelept:

- Sub coasa veşnicului său arţag, zise el, gem ca piatra de moară, aşezată, într-o moară, sub cealaltă piatră.

- Prietene, răspunse bătrânul, te sfătuiesc să ai răbdare; de altfel, cred că eşti nedrept. Nu eşti tu în timpul nopţei piatra de deasupra? Ei bine! E foarte natural ca ziua să fii cea de dedesubt!".

A rămas fără răspuns întrebarea: e bună traducerea?

„QUELQUES ECRIVAINS DE CE TEMPS" DE EMILE POITEAU

Acum o carte de critică: Emile Poiteau. Criticii sunt totdeauna interesanţi când îi citeşti cu monoclul în ochi. Mai ales dacă vezi ***Rires et sanglots,*** poeme! Cazul devine cât se poate de atrăgător.

Emile Poiteau are un stil sprinten şi plăcut, un stil care evită şerpuiturile gândirii şi sare peste obstacolele din cale.

îl urmăreşti cu luare-aminte şi interes. Ca un desenator abil, ştie din câteva trăsături să reliefeze un caracter şi să caracterizeze un talent. Şi e nesfârşită lista autorilor trecuţi în revistă cu atâta siguranţă şi dezinvoltură.

Emile Poiteau e îndrăzneţ şi nu-şi ascunde gândurile.

Nu e pedant, sentenţios şi sobru, şi, prin urmare, nu e greoi, cum am mai spus-o. Dar criticul nostru are o inteligenţă mărginită ca şi cronicarii cei mai autorizaţi ai revistelor româneşti. Gustul său artistic şi literar se deosebeşte foarte puţin de al foştilor literatori de la ***Semănătorul.*** Orizontul său e un unghi obtuz. Şi colac peste pupăză, Emile Poiteau e un naţionalist înfocat, un conservator, un tradiţionalist... E deajuns ca un oarecare să strecoare într-un pasaj câteva fraze calde, patriotice, e deajuns ca cineva să amintească numele sacru al Alsaciei şi Lorenei pentru ca domnul Poiteau să tresară şi, cu pana înfrigurată, să-şi decreteze *iradeaua'[1]:* X e un talent mare. Câte laude, câte ploconeli în faţa lui Faguet, Lemaîrre, Bordeaux, Deroulede, Lecigne, Dirant, numai pentru meritul de a fi patrioţi. Şi ce dezastru pe bietul Octave Mirbeau, revoltatul, nihilistul, josnicul, vânzătorul de fraze goale. Cu un gest, cu un cuvânt, Poiteau sfarmă o reputaţie: „Câte cuvinte grele şi aspre pentru tot ceea ce e tradiţional, câte atacuri nedrepte împotriva sufletului francez, împotriva felului său de a gândi, simţi şi lucra... Când Mirbeau nu se răsfaţă în noroaie, vorbeşte cu norii."

Şi mai jos: „Nu cunosc ceva mai detestabil ca unirea unei inteligenţe sclipitoare cu un suflet josnic!"

Crima de a fi nesocotit spiritul francez nu se iartă. Poiteau suferă de narcisism intelectual. E el oare un reprezentant al acestui spirit?

Poezia are aripi prea largi ca să încapă în orizonturile criticului. Simbolismul cu toţi maeştrii lui au rămas pentru el simple semne de exclamare. Trebuie să fi mai francez, mai clar, să spui că iubita ta are sâni rotunzi şi tari ca gutuile. Că cerul ţării tale e albastru ca scrobeala. Trebuie să precizezi, altminteri rişti să păţeşti ca Maeterlinck: „...nimeni nu-l înţelege, nici citindu-1, nici încercând să-i disece cugetarea, imaginile şi simbolurile sale. Dar nimeni n-are curajul s-o mărturisească!"

Trebuie să recunoaştem la Poiteau acest curaj. în urmă, el citează o poezie din ***Serres chaudes*** şi adaugă:

„Citiţi, recitiţi, frământaţi-vă fruntea-nimic! e din Maeterlinck! Dacă un poet tânăr ar fi îndrăznit să scrie aşa ceva, toţi oamenii de gust, toţi criticii ar fi exclamat: e un idiot! Dar pentru că e semnat Maurice Maeterlinck, se face tăcere. Nimeni nu-l înţelege, e cert. Dar toţi tac".

Maeterlinck a rămas flamand, cu toate că a întrebuinţat limba franceză. E marele şi neiertatul său păcat. Şi sunt mulţi alţii care au păcătuit ca dânsul. Mă gândesc însă la gestul entuziast cu care d-l Emile Poiteau, dacă ar fi trăit la noi, ar fi trecut în sertarele eternităţii vraful de manuscrise cu versuri patriotice din 1913.

[1] *Iradi* (fr.): decret dat de sultan.

„FLORI DE PRIMĂVARĂ", POEZII DE C. ZAMFIRESCU

Când mă găsesc în faţa vreunui volum insipid sau din cale afară de naiv, ezit între datoria de a scrie ceva - căci autorul, trimiţând ziarului cartea sa, e în drept să ceară o cât de neînsemnată apreciere - şi dorinţa de a-l azvârli departe, scutindu-mă de neplăcerea unei analize amănunţite. Sunt cărţi cari nu merită să fi fost scrise. Cu toate astea ele se tipăresc. De multe ori, ca în cazul de faţă, scoarţele sunt verzi - culoarea speranţei. Şi mă îngrozesc la gândul că autorul (aci d-l Zamfirescu), luând tăcerea cronicarului

ca o neglijență detestabilă, ar persevera mereu pe calea aceasta atât de bătută azi, pe poteca ce te duce spre culmile Parnasului. Sau, dacă o simplă notiță, disprețuitoare, anunță nașterea copilului rahitic al unui talent scrofulos, tot acest poet de ocazie sau de ambiție se va putea crede nedreptățit și invidiat. Și-așa e rău. Poate mai rău chiar. De aceea voi consacra câteva rânduri d-lui Zamfirescu și volumului ***Flori de primăvară.***

Avem mai întâi o prefață care dezarmează orice încercare de critică: poetul recunoaște că a pierdut timpul degeaba scriindu-și versurile. Pe urmă ni se vorbește ba de primăvară, de iarnă sau toamnă într-o dezordine... artistică: o salată bizară a unui gastronom american. Și cum lirismul se epuizează iute, și natura nu-1 mai impresionează - iată pe bardul nostru scriind poezii sociale:

„V-am văzut mânați din urmă
ca și cum ați fi fost boi
să-ngrășați cu munca voastră
paraziții de ciocoi".

După aceste versuri vehemente vin altele erotice. Bardul e amorezat și-și cântă iubita. îi recomandă să-1 păstreze. E băiat frumos, poartă și o crizantemă la butonieră. (Vezi portretul: cine ți-a dat floarea? hai? craiule!) Și acum versurile:

„1-ești eul estetic găsit azi în tine
ești el făr' de care viața e tristă,
căci omul de lume se leagă prin sine
natura vieții fiind egoistă".

Ciudat, să se mai tipărească la noi astfel de lucruri. Volumul lui Mircea Rădulescu - treacă-meargă -, dar ***Flori deprimăvară!***

„TRIUMFUL NEFIINȚEI" DE D. RELGIS

Dar nu-i numai atât: ***Triunful neființei,*** fantaziile lui Relgis, vin să ne mărească mirarea și descurajarea. O sumedenie de poeme în proză țăcănesc, se-ntind, răsună, se ridică o dată cu gândirea în sferele metafizicei. Un stil superb de umflat și plictisitor. Ai zice că sunt scrise de un D. Angliei, copil, o parodie sinistră a ***Oglinzii fermecate.*** D. Anghel are, cu începere de acum, discipoli. Nu-1 felicită nimeni. Lucrul îngrijorător e că sărmanul Relgis se ia în serios. El e un suflet rar de artist, de om nepregătit să lupte în viață. De aceea grăiește, cu deștul în gură, către tatăl său:

„Când voi cerca să intru în rândul lumii, voi fi ca o sticlă fragilă și transparentă, care va cădea în țăndări la cea dintâi izbitură.

Muncește tată, muncește și pentru mine, căci sunt creația ta (sunteți sigur? n. r.) și Dumnezeul meu ești tu!"

Cine știe? Poate că d-l Relgis-senior e încântat și mulțumit de o astfel de progenitură!

„STELUȚA", FANTAZH ȘI PARADOXE DE D. ANGHEL

Steluța lui D. Anghel e fără-ndoială singura carte care merită a fi citită, dintre cărțile apărute de câteva luni încoace. Am deschis cu plăcere și cu satisfacție anticipată cartea maestrului. Nu sunt mulți ani de când în liceu, în oră, citeam pe furiș ***Fantome,*** al doilea volum, dacă nu mă-nșel, al d-lui Anghel. Apoi un volumaș foarte drăguț: ***Din lumea celor necăjiți,*** al cărui format, mic și flexibil, îngăduia foarte bine ca să fie citit la adăpost sub pupitru. Dar de atunci a mai trecut vreme, și admirația mea, ca o stampă veche și prăfuită s-a decolorat. Stilul acela languid, prelung, muzical ca o frază de Chopin, începuse să mă cam neliniștească. Ușurința de atunci, tinerețea și flexibilitatea condeiului lui Anghel, începuse să piară; rugina îngreuia vârful peniței. Umezeala vechimei mucegăia foile. Un copac tânăr crescuse măreț spre cer și încremenise aerul între crengile sale lungi și suple. Frunze dantelate ca un desen arab crescuseră pe ramurile verzi; flori rare tremurau ca un joc de lumini în apele asfințitului. Dar de la o vreme, crengile nu mai aveau neteda lor strălucire și mlădioasa lor tinerețǎ. Ele creșteau acum, dar frunzele se făceau mereu mai dese, florile se îngrămădeau unele peste altele, noduri groase se iveau pe alocuri. Copacul de miresme, frunze și lumini îmbătrânea și din vigoarea sa senilă - ca mușchiul pe un trunchi putred - răsăreau fără orânduială eflorescentele. Ramurile erau buburoase de atâtea fructe.

Oglinda fermecată avea bucăți frumoase, dar unele nu puteau fi citite, cu tot eroismul și cu toată răbdarea lectorului. Epitetele, metaforele foiau, se suprapuneau ca niște etaje, fraza se lungea, se pierdea ca un fir de ață luat de vânt: capătul nu se mai vede. ***Istoria românilor*** a lui Iorga era mai clar scrisă. Și când într-un almanah am avut nerozia să parcurg începutul unui roman proiectat de fostul meu maestru, a trebuit să cedez nerăbdării, să ies afară în aer curat. Eram amețit și cu pleoapele roșii. Ce bine mi-ar fi prins un piramidon!

Curioasă reîntoarcere. Noua carte a lui Anghel e limpede. O citeşti toată. Fantaziile, portretele, nuvelele şi paradoxele se succed cu uşurinţă.

Steluţa: ni se povesteşte frumos emoţiunea încercată, când într-un orăşel liniştit şi monoton de provincie, un taraf de lăutari, după ce a preludat câteva clipe (pag. 4, „Bibi. pt. toţi", no. 870), cântă ***Steluţa*** lui Vasile Alecsandri.

într-un amurg de toamnă, cuvinte cam prea străine limbii *(ambianţă),* nu căşunează celei mai bune piese din volum:

„Tu ţi-ai retras mâna şi ai pus un spaţiu între noi doi, şi gestul cesta l-ai făcut cu atâta energie, încât am înţeles că era o luptă în tine, o voinţă de a te recăpăta, de a afirma că eşti singură în faţa naturii. Şi atunci privind trist la tine şi împrejurul meu, am văzut ca într-un fulger, că în toată lumea aceea ce ne înconjura, în toată frăţia aparentă de ierburi şi de ramuri ce se amestecă, în toate trupurile acelea vii în care urcă şi stăruie seva, e o tendinţă numai: aceea egoistă, de a fi singur şi de a lupta pe socoteala sa pentru a-şi apăra fiinţa."

Pe un volum ce nu se mai citeşte. O pioasă reamintire a lui Păun-Pincio...

D. Anghel a muncit. La început a scris ***în grădină,*** versuri proaste şi ţăcănitoare. Pe urmă, trecând la proză, şi-a făcut un stil, frumos şi personal. Cugetările sale erau banale, ca şi acum, subiectele sale sunt arareori neobişnuite, dar forma salva fondul banal şi de o sentimentalitate adesea burgheză, îi dădea o iradiantă strălucire şi un farmec ademenitor. în faţa unei cărţi de Anghel eşti ca în faţa unui flacon de parfum. Trebuie să destupi şi să respiri mireasma. Pe un timp, iată reumatismul stilului lui Anghel. Şi acum după ce toţi îi puseserăm cruce, şi d-l Arghezi îl numea „un poet retras din literatură", mai înainte de a i se cânta un ***Deprofundis,*** Anghel renaşte în ceea ce a fost. Iisus Cristos să ni-l ţie. Dar putem cere maestrului Anghel: să se schimbe; şi să nu mai scrie versuri.

„LES VIVANTS ET LES MORTS", POEZII DE M-ME DE NOAILLES

Contesa de Noailles publică, în Ed. Fayard, un nou volum de versuri. După ce în ***Jeunesse*** celebrase tinereţea, viaţa şi avântul, odată cu vârsta, talentul arzător al poetesei se potoleşte. Gândul morţii ca un fir prelung şi rece îi străbate adesea cântecele noi. Lirismul cam declamator şi puţin isteric (ierte-mi-se părerea) face loc unei cugetări strâmtorată în zăgazele formei impecabile. Experienţa i-a adăugat şi i-a răpit multe lucruri. Iubirea nu o mai atrage ca altădată. A suferit şi priveşte totul cu amărăciune şi resemnare.

Câteodată, dorul de moarte o cuprinde. O moarte ciudată însă, o moarte femeiască şi senzuală:

„...Ah! que lassee enfin de tontejouissance
Dans ces jardins meurtris dans ces tombeaux d'essence
Je *m'endonne momie aux membres epuises!*
Que cet embaumement soit un dernier baiser."

Un critic, făcând opinie separată, a văzut în siguranţa poetesei, în felul suveran cu care întrebuinţează ritmul, scleroza talentului. D-l Duhamel se grăbeşte: nu în ***Les vivants et les morts*** va găsi confirmarea sau dezminţirea părerii sale, ci într-un viitor volum al doamnei contese de Noailles.

FILIGRAME

Bucureşti, ora 8 a.m., vara.

[1]

Mahalaua care-n amiază pare o spinare solzoasă de balaur, acum e lumi-nată şi multicoloră, ca o corabie pe care soarele, cu lungi căngi de aur, caută s-o remorcheze. Ferestrele sunt pavoazate cu perne albe, plăpămi şi covoare. Un câine latră. Sub o portiţă ruginie, o femeie, în haine depreciate, întinde unui oltean murdar un cuţit şi o găină.

„Cruce de voinic". O ţâşnitură ca un fir de lână roşie şi pasărea ecapitată săltă din aripi pe bolovanii înfrăgeziţi de o bruscă eflorescentă. Bărbatul înfipse cuţitul între pietre ca să-l cureţe. Apoi căută găina: zăcea într-u colţ, lângă un zid fărămicios pe care stă scris: „Murdăria oprită". Când fu s-o ia, aripile se destinseră şi găina se înţepeni ca un baston de ceară roşie.

Omul şi femeia se priviră. Câteva surâsuri, Soarele luminează brâul olteanului şi petele de pe şorţul servitoarei. Şi când se apropiau unul de altul, capul păsării, cu creasta pălită, închise ochii şi căscă de două ori în ţărână.

Etcaetera

Vântul pianotează pe frunza teilor din stradă. Casele sunt aşa de înalte şi de amoros plecate una către alta încât ascund soarele care ne-ar spune că-i ora şase. în calea circulaţiei friguroase, Terasa nemişcată pare o insulă

înflorită de pălării, de panglici şi voalete. Tumultul se înalţă sau descreşte ca respirările unei orge uriaşe.

...Parcă s-au spart undeva zeci de vitrine; o disonanţă de glasuri siluite, o năvală de fiinţe peticite, foi volante agitate ca nişte trofee, - ţigănuşii negri şi frumoşi au sosit cu ediţiile speciale. S-au desfăşurat abil şi acum, răsăriţi de pretutindeni, evoluează printre mesele de tablă verde, ca nişte libelule în jurul nuferilor.

Şi pe când concurenţa urmează îndârjită, alţii dau asalt tramvaielor. Dacă strângi din pleoape şi priveşti prin reţeaua genelor (să fie soare), nu-i aşa că par nişte ciudaţi amoraşi negri? Au aripile-n vânt şi zburătăiesc în jurul unei galere. Poate că exagerez.

Şi mai sunt alţii, mai în vârstă, cu ten de gutapercă. Sunt slabi. Iar mâinile lor ascunse fac gesturi de patimi clandestine. Copiii îi înconjură şi râd.

Capşa-Kiseleff

Ochii adânci ai necunoscutelor strălucind ca pietre preţioase prinse în broşa de aur a genelor; ochii strălucind sub voaletă ca nişte stele misterioase printre nori - cine nu le-a simţit chemarea. Un automobil răguşit sau carul de triumf al unui echipaj cu harnaşament luxos, ca panglicele modei lui Ludovic al XVI-lea, apoi o privire largă, intensă, care pierzându-se ţi-aminteşte de acele lacuri albastre, zărite din goana trenului prin aburii diafani de pe câmpie; profilele idealizate de viteză... şi trecătorul fascinat rămas cu întrebarea: cine era?

Sunt chipuri întrezărite în dimineţile sonore sau în serile de iarnă când omnibuzele alunecă pe valuri reci de lumină electrică; le uiţi, dar le revezi mereu căci toate seamănă între ele şi-ţi spun că le cunoşti. Te gândeşti la bărbaţii lor geloşi... căci şi ei au fost fascinaţi de un surâs necunoscut; şi ştiu că în calea femeilor răsar dorurile şi regretele, ca florile din basme sub paşii unei zâne. Ei ştiu că fiecare întâlnire e o posesie de o clipă. Dar soarta ţi le răpeşte. Prin constelaţia nesfârşită de becuri şi felinare echipajul trece şi descreşte.

Te gândeşti la răpirea Andromedei.

Nocturnă

Bucureşti, Dealul Spirii.

Luna „cu degete palide" ţese liniştea ca un hamac auriu agăţat de vârfuri de clopotniţe. Jos, e o stradă tăcută ca de provincie.

Copacii şoptesc caselor ceva. Trebuie să fie cuvinte lubrice şi voluptoase căci din când în când trupul lor noduros şi viril se înfioară prelung scuturându-se.

Bucătăreasa stă la portiţă. Soldatul e înfometat şi-i e ruşine s-o spuie. Trotuarul ascuns de umbre pare un aşternut moale.

Un pas poticnit pe piatră... Să fie o potcoavă?! Julieta se face galbenă ca mălaiul, soldatul se ascunde. E sergentul de stradă. Şi cei doi se înghesuie-n întuneric până ce primejdia trece fluierând încet şi melancolic ca paznicul din ***Macbelh.***

Ascultaţi departe strănutul unui automobil...

Non plus ultra

Un caldarâm noduros şi vânt, case mici cu pridvor înflorit de glastrele înşirate; perdele albe, capete despletite, o mahala a Bucureştilor. Scena e frecventă: copii ţipă, chiuiesc, aleargă zvârlind cu pietre după ce au legat de un gard sfoara zmeului. Femeile indignate, legate la cap, cu bastoane şi căldări de apă în mâini, dau buzna şi vociferează. Bărbaţii dau cu huideo. (Huiduiala e lătratul omenirii.)

Cei doi câini îndrăgostiţi par un singur şi monstru animal mitologic. Opt picioare care se mişcă anevoie; cozile răsar una lângă alta ca doi şerpi ce-şi înalţă capul. Ochii privesc sperioşi, aiuriţi, nedumiriţi parcă, de ce atâta persecuţie... Bastoanele se abat pe spinarea lor, apa fiartă le înmoaie părul zadarnic.

Şi m-am gândit atunci că răzmiriţa din mahala, că îndârjirea bărbaţilor şi femeilor se datoreşte, poate, unui sentiment de omenească invidie: invidie pentru că numai câinii se bucură de acest privilegiu divin, al contopirii într-un singur trup după o îmbrăţişare voluptoasă.

într-un ghetto bucureştean

Luna, deasupra oraşului e roşie ca o lampă de lupanar. înjurul ei, stele sclipitoare sunt efemerele atrase de strălucirea-i vie şi-ngheţată. Strada e îngustă ca o subterană, trotuarul a dispărut în noroi, liniştea freamătă, doar o maşină de lemonată gazoasă pufneşte pe robinet, la cererea oricărui trecător, cu puterea unui ţâşnet de urină de cal.

O ţigancă scurtă ca un dop, cu pântecele revărsat de câteva naşteri, s-a oprit în faţa unui oblon ridicat, ţinând o coşniţă de rogojină în care zace rezultatul târgurilor din acea zi. Şi, ca un bun-rămas, înainte de a intra, mai horcăie uliţii strigătul: pahare, pahare!

Ovreiul îi ia coşul din mână şi, cu degete iscusite, trage afară boarfele, face să sclipească petele şi să rânjească rupturile la lumina unui opaiţ, le zvârle cu dispreţ, se opreşte însă în faţa unei jachete cu nasturi sidefii ca nişte frunze de lună. Alături pe scaun râd nişte ghete: „Cât?"

Tocmeala începe, lungă şi nesigură, modulată, cu ridicări şi stingeri de voce, cu un zgomot - în fine - de metal; femeia iese numărând câţiva lei netezi în palmă. îi cercetează. îi pune pe degetul mare - stă pe loc - şi îi ciocăneşte.

Cotidiane

Fereastra odăii dă într-o stradă murdară şi îngustă ca un canal. Dar şi odaia e murdară şi strâmtă ca un closet. într-un colţ s-au ghemuit doi-trei copii trenţăroşi şi stau neclintiţi cu faţa la perete ascultând. Pe un pat, slabă şi dezbrăcată, cu obrajii adânciţi şi picioarele strânse, o femeie se zvârcoleşte cu genunchii ridicaţi ca două suluri de hârtie: naşte.

Moaşa, liniştită şi blazată, şade pe un scaun. Bărbatul, cu tâmplele albite, aşteaptă şi veghează ca nu cumva copiii să privească înapoi; se gândeşte, face socoteli, îşi cutează fruntea şi se întreabă: i-l vor primi la Leagăn?

Tăcere... Se aude gâfâitul unui ceasornic vechi.

Deodată, femeia întinde ceafa, strânge pleoapele şi genunchii şi ţipă îngrozitor: un ţipăt ascuţit ca un şuierat de bici.

Copiii au tresărit şi s-au întors, moaşa s-a ridicat, tatăl s-a repezit şi i-a îmbrâncit furios spre perete.

Castanagiii

Izolaţi în colţul străzilor, pe un scăunel, cu un felinar birjăresc la dreapta, castanagiii zgribuliţi par nişte vrăjitori bătrâni aplecaţi peste materialul misterios al vrăjilor. Strada e tămâiată de o aromă caldă şi cunoscută. Castanagiul îşi duce mâinile la gură să le aburească. Maşina e mică, de tinichea şi jos are un şir de dinţi de jăratec.

Un trecător se opreşte, întreabă ceva, cere ceva şi dă câţiva gologani; negustorul are castane mari, grele şi lucioase ca nişte chihlibare: prima calitate. Calitatea a doua: castane mici, negre, ca balega de capră.

Cu gesturi elegante, castanagiul pune într-o pungă castanele vândute. Şi în clar-obscur, spinarea lungă şi încovoiată a omului se pleacă şi oscilează deasupra maşinii, ca o cumpănă pe un puţ.

[9]

Zilele trecute ziarele ne-au povestit o întâmplare prea puţin banală: o femeie a denunţat pe amantul ei, care-şi ucisese soţia. Iar acesta, foarte simţitor la declaraţiile iubitei sale, nu pierde prilejul de a-şi manifesta prin viu grai sentimentele sale delicate.

Unii, prea puţini, dau dreptate ibovnicei credincioase până la ghilotină. Alţii o despreţuiesc şi o dezaprobă. O trădătoare! Mulţi se întreabă: n-o fi vreun caz patologic? Femeia aceasta e prea puţin femeie. Curajul ei e bărbătesc, energia ei e rară.

Pentru mine, această neobişnuită amantă e cât se poate de ideală şi de poetică. Afară de cazul când o fi vreo banală Diană vânând celebritatea, îmi evocă minunat de clar versul lui Samain:

„Voici, voici venir le temps de Androgyne".

[10]

Cunoaşteţi un testament mai original decât cel din *Prostul?* Poate că da! Eu cunosc însă unul care pune pe moştenitor într-o situaţie mult mai penibilă - dacă vreun testament te poate pune vreodată într-o situaţie penibilă! Nu-i vorba de vreo separaţie de bunuri, ci de un simplu legat care oferă unei domnişoare 300 lei lunar, plus lemne şi casă, câtă vreme domnişoara va studia. Şi a studiat. Şi studiază. A căpătat până acum trei licenţe şi e pe cale de a dobândi un doctorat. Dar iernele trec, şi-n fiecare iarnă ninsoarea cade tot mai deasă. Şi creierul omenesc, mizerabilul creier omenesc, şi mizerabila sa muncă a creat un număr atât de restrâns de ştiinţe!

Ce va face domnişoara în chestie când, cu cernerea iernelor, se va fi specializat în toate... specialităţile? Eu aş sfătui-o să ia totul *d'a capol*

[11]

E dureros: în străinătate oameni cari fac reportajul cotidian şi plătit al faptelor diverse întrec în spirit şi în stil pe mulţi, pe foarte mulţi dintre marii literatori ai noştri de azi. Ofer deci un *subiect* din ***Le** Mat'm* de d-lor Cazaban, Vasile Pop etc. Fără supărare:

„Contabilă şi somnambulă, d-na Eugenia Lefevre locuia, în 39, strada Navier. în fiecare noapte, se deda într-un costum sumar, la exerciţii acrobatice.

Noaptea trecută, pe la trei, cocoana se sculă, deschise fereastra şi, agăţându-se de bară, începu o serie de echilibre emoţionante. Vecinii, deşteptaţi, asistară anxioşi şi aiuriţi, la această gimnaastică neaşteptată. Ei adăstau ca somnambula să-şi fi terminat *numărul când..."*

înţelegeţi: s-a întâmplat o nenorocire. Dar vreau să spun că cu vreo 50-60 bucăţi de felul acesta, mai fade şi mai peltuite, se ajunge la noi, dacă nu la Academie, cel puţin la Societatea Scriitorilor Români.

[12]

în faţa scenei primului nostru teatru, o seară de premieră. Locurile s-au vândut toate, piesa a fost mult trâmbiţată şi un actor de talent are o strălucită

creație; dar sala e încă pe trei sferturi goală. Numai galeria e complectă. Se așteaptă din clipă în clipă ridicarea cortinei; un burghez închide gazeta în care se laudă bunul-simț, mereu crescând și de câteva luni ajuns la apogeu, al publicului nostru.

Ciripit de sonerie; trei bătăi; scena: o odaie luxoasă, birou, mobile, o doamnă vorbește, se ceartă, e agitată... Bărbatul... Ce spun? Zadarnic! Nu se aude nimic. Spectatorii au început să sosească și să-și caute locurile. Se aud șoapte, certe, scârțâituri de fotolii, - pe scenă se joacă, iar în sală e mai multă mișcare ca în piesa autorului.

Iar burghezul stânjenit, cu mâna pâlnie la ureche, regretă vremea pierdută, siesta de acasă, la masă, la lumina lămpii, cu gazeta care laudă bunul simț, mereu în dezvoltare, al publicului nostru.

[13]

Manasse a fost oprit. Sub motivele date de acea „minoritate" nu se ascund oare sentimente de ură religioasă?

Nu-i deloc un paradox sau o eroare. Trăim în epoca religiunilor și ***Vogue*** a spus-o: secolul se va termina prin lupte religioase. Azi, suntem mult mai mistici ca părinții noștri, cari se închinau mult, mergeau la biserică, fără să fie însă pasionați și fanatici. Doar că *idolii* s-au schimbat, nu mai sunt aceiași. Adorarea a rămas și s-a intensificat. Avem acum spirite moderne și cultivate, obsedate de utopii... Socialismul - fie el utopie sau nu - nu e un adevărat cult care-și are preoții săi, oratorii și mulțimea credincioasă a lucrătorilor și proletarilor? Mai avem pe urmă zeitățile anonime și ascunse ale desfrâului și ale morfinei. Mai avem cultul acela... birjăresc, bazat pe o filosofie recentă, mai avem religiunea lui Tolstoi și a belgianului Antonius, care-și are acum un templu la Paris...

Când suntem în vremea misticismului, de ce n-am admite o clipă că în manifestația contra lui Manasse se ascunde un nemărturisit sentiment de *antipatie* religioasă?

[14]

O grămadă incultă de puțe de liceu și zăvozi universitari; fluierături biciuind aerul la intervale; cântece patriotice urlate în clar de felinare; spectacol lamentabil dat o seară în fața Teatrului Național de câteva zeci de paiațe turnate în excrement, o ceată întâmplătoare, însărcinată cu apărarea demnității naționale. De cine?

Trecătorii opriți pe trotuare ascultau indiferenți ***Steagul nostru*** perforând văzduhul. Fiecare era indignat. Căci fiecare a văzut cine se crede

în stare să judece o operă de artă și cine crede că poate găsi tendințe într-o piesă de teatru. Dar cu toții suntem pe deplin încredințați că oamenii aceia nu-s în stare decât să latre și să urle. Și la urma urmei, dacă privim chestia din punctul de vedere strâmt-naționalist, ajungem la rezultate dezastruoase și caraghioase:

Ranetti-Roman era de origină *jidan,* deci nu poate fi scriitor român.

I. L. Caragiale era de origină *grec,* deci... Mihail Eminescu era de origină *slav,* deci... Millo, Pascali, Negruzzi, Ghica, Gherea, Cernea, Iorga nu pot fi scriitori români. Toți cei ce vor să facă parte din societatea acestora, sau cari vor să fie considerați de către posteritate, sunt rugați să dovedească cu acte că sunt români veniți aici o dată cu descălicătorul Dragoș-Vodă.

[15]

Bucureștii au azi două feluri de florărese: florărese de lumea mare și... de lume mică. Adoratorii lor sunt însă de un singur fel: adoră deopotrivă și deopotrivă râmnesc la grațiile acestor zeițe ambulante.

Pentru mine, florăresele de lume mare sunt o adevărată plagă; chiar când, fiind cu totul tinere, în pânda lor pe trotuare le asemeni cu tulpina mlădioasă a unei flori (corolele sunt pălării) ce se pleacă pentru o fugitivă sărutare dată unui flutur trecător.

Vai, ce sărutare! „Pentru fitzici", „pentru flota națională" - și o mână delicioasă (nu totdeauna) te pironește pe loc ca o floretă pusă în dreptul inimii; dai câțiva bani și te alegi cu o informă floare de carton sau de pânză, pe care ești nevoit să o porți cu tot dezgustul vreme de două-trei zile, până când urgia dispare.

Nu protestăm: milă, umanitate etc, etc. . . . .cunoaștem și aprobăm. Dar cel puțin dacă ni se dau acele informe flori albastre de ce să nu putem contempla o clipă numai albastrul unor ochi tineri. De ce sunt așa de negustoresc grăbite florăresele de lume mare? Și - iertăciune - de ce sunt, uneori, urâte?

Hotărât, să votăm moțiunea:

„Dianele din Calea Victoriei să fie frumoase și ceva, ceva mai surâzătoare".

[16]

Țineți minte vechiul refren?

„Dă-mi gurița-fragă,
Nineto, draga mea..."

Cu vremea, versurile acestea au fost uitate. Căruța modei ne-a adus altele. Dar o dată cu versurile acestea parcă a dispărut și un obicei. Azi, amanții nu-și mai cer mâna, părul, buzele sau dinții - ca simboliștii; azi, ei își dispută cu ardoare nasul, chiar în clipele tragice ale despărțirii. Ba încă, cei înșelați nu mai întrebuințează pumnalul, otrava, sechestrarea într-un turn; chiar modernul *browning* nu mai e la modă. Amanții, cum vedeți, nesocotesc legile progresului: deschid războinic gura și-și înfig dinții în *nasul* infidelului. Și-n loc de o batistă parfumată, de o șuviță blondă împanglicată sau de floarea de adio, ei duc cu dânșii o bucățică de carne sângerândă.

Altădată, amanții sorbeau parfumuri, ape de izvor sau de lună; astăzi sunt carnivori.

D. IACOBESCU

A murit, aproape necunoscut, un poet tânăr.

N-a fost niciodată un profesor universitar, să capete protecție și bursă. Când prilejul s-a ivit, n-a suflat în goarna redeșteptării naționale; de viața străbunilor, de luptele lui Ștefan, de sași și de Suceava nu și-a amintit, deși era mai român decât alții; versuri teatrale, emfatice, n-a scris; n-a chinuit rimele și versul ca să acopere și să strălucească golul unui suflet și lipsa de idei. Și de aceea, D. Iacobescu moare necunoscut. Poate că a fost prea tânăr. Poate că presimțirea unei morți apropiate l-a obsedat adesea și de aceea, depărtându-se de rândurile celor ce caută pe toate căile succesul, mai puțin decât gloria, a trăit o viață separată și tăcută, sub un cer creat de el, constelat de visurile sale.

Cei ce l-au cunoscut personal pe Iacobescu spun că era plăpând și sfios. Că înfățișarea lui îți spunea ceva, îți spunea că-1 mistuie răul banal și ireductibil, care cuprinde pe toți cei ce au un suflet prea simțitor ca să nu sufere și prea milos ca să poată râde. A fost o strună care a îngânat armonii triste și descurajate. Gândul morții trecea adesea, ca un fior prelung și înghețat, prin versurile sale. Pretutindeni, în fiecare cuvânt, în fiecare vers citești renunțarea la tot ce poate fi veselie și viață. O melodie tristă ca un cântec de Schumann, o melodie parfumată de respirarea parcurilor sumbre și sonore, fremătând sub soarele bronzat al toamnei; - frunze ruginite și susur somnoros de fântâni țâșnitoare. în traducerile sale chiar se vede această predilecție a lui Iacobescu pentru tot ceea ce e funerar, morbid și melancolic; din Baudelaire, traduce într-un chip cu totul liber (dovadă că-și apropiase atât de mult poezia, încât, transpunând-o în românește, o scria ca și cum ar fi fost a lui) viziunea stranie a ***Scheletului-plugar,*** din Mallarme, într-o traducere minunat de muzicală ne redă ***Fiorul de toamnă.*** Și câți oare

au tradus cu atâta măiestrie, sau măcar s-a încercat să traducă pe Mallarme, învingând sintaxa sa bizară și greutățile limbei noastre?

Poetul a murit; din fericire, după dânsul vor rămâne, *pentru totdeauna,* câteva poezii. Poate că gândul acesta l-a consolat adeseori când, de la fereastra sa de bolnav, vedea tresărind viața și pulsând mersul înainte al omenirii în mișcarea și în hohotul de pe stradă. Ca și unii din acei *prevestiți* ai lui Maeterlinck, a avut timpul să spună ceva; alții au pierit necercetați, înăbușindu-și zgomotul pașilor ca și cum ar fi obsevat că din întâmplare se aflâ într-o casă străină și cată acum să se depărteze; el a lăsat în acea locuință urmele sale. Glasul său slăbit s-a înfiorat melancolic și armonios. în aurora palidă a literaturii noastre, peste care se năpustește, așa de des, funinginea îngustei comprehensiuni lovinesciene și universitare critice, Iacobescu a însemnat o rază rară și multicoloră, vibrând departe de mănunchiul greoi de o barbară și împrumutată strălucire a talentelor mediocre.

Versurile de visător ale lui Iacobescu au stat pentru prima oară alături de sonoritatea fastuoasă și ciudată a cadențelor lui Minulescu. Era pe vremea când ieșea ***Insula.*** Apoi, ***Flacăra*** și ***Noua revistă română,*** rând pe rând, i-au publicat poeziile: ***Insula*** nu mai apărea purificatoare și insecticidă. Dar, din rămășițele sufletești ale lui Iacobescu să culegem câte ceva: ***Rugăciune:***

„Tristețea largă și nebună
Ce-nvălui lumea ca o mare
Tristețe-a plânsului de lună
Și-a leneviilor solare.

Tristețe-a valurilor moarte
A tragicelor uragane,
Tristețe-a țărilor deșarte
Și a iluziilor vane.

La sânul tău, pentru vecie
Păstrează sufletu-mi în care
Tânjește lunga lenevie
A nostalgiilor solare,

în care plânge plânsul lumii
Și-n care mutele oceane
Se zbat spre zările Minciunii
Ș i-ale azururilor vane!"

Cum am mai spus, gândul morții l-a obsedat adeseori pe Iacobescu. Nădăjduind că prietenii sau editorii vor înmănunchea în volum toate versurile sale, cum și cele inedite, cititorul să cerceteze poeziile ***Elegie*** și

Moartea amantului. Dar sensibilitatea sa rafinată şi fantazia înfrigurată a lui Iacobescu l-au dus adesea prin lumile mistice ale celor plecaţi. Să fie aci influenţa lui Verlaine cu ***Nopţile de Walpurgis,*** cu ***Şoapte-n înserare?*** Se prea poate, dar Iacobescu n-a încetat a-şi păstra neatârnarea, cu toată extrema sa tinereţe.

Iată o poezie care învederează puterea sa de creaţie:

„Metafizica

Sunt veacurile pline de momente,
Dar sufletele reci şi diafane
Tot mai plutesc în aer înainte
Păstrându-şi scrumul veştedelor rane.

Şi poate-aceste spirite sihastre
Roiesc în jurul nostru pe-nserate,
Şi la căldura sufletelor noastre
îşi încălzesc aripile-nghețate..

Nevinovaţii martori ai nemuririi,
învăluiţi în mantia tristeţii,
Geloşi când văd icoana fericirii,
De mii de ani se zbat deasupra vieţii.

Obosiţi de zborul lor eteric
Şi aşteptând odihna ce nu vine,
Pândesc, ca nişte corbi în întuneric,
Prefacerea planetei în ruine,

Iar câteodată, seara, când ne fură
O turburare tragică şi mută,
E poate enigmatica lor gură
Ce, cu un spasm de ură, ne sărută!"

Nu-i aşa că prea puţini au scris astfel? Dar iată - dintre poezii de Cosmin, Rădulescu, Cruceanu, Stoica... - nişte versuri în cari se perindă tot decorul favorit al lui Iacobescu. E poate poezia sa cea mai frumoasă. Iertă-mi-se că abuzez de citaţii. Oare nu vor fi şi altminteri în curând uitate?

Amurgul cască roze mari de sânge
Prin parc ţâşnesc izvoare de parfum,
Ascult cum plâng fântânile şi cum
Pe nervii mei arcuşul serii plânge.

E-o muzică pierzându-se-n trecut,
Un vis fugind pe-o strună de vioară,
Trezind ecoul stins odinioară
Şi-amantele ce dorm în gropi de lut.
Ce trist sunt!
Cu ochii mari şi reci,
Se-adună gânditoare pe poteci,
în mâni purtându-şi inimile goale,
Apoi cu gesturi mute şi domoale
Plutesc sfios spre mine rând pe rând,
Şi îmi sărută sufletul, plângând".

Poezia aceasta cred că va rămâne, şi de dânsa, numele lui Iacobescu. Puţini tineri la vârsta lui au îndreptăţit atâtea mari speranţe. Dar, acum când răsfoiesc revistele şi citesc versurile scrise de acest adevărat poet, în împrejurări atât de triste, mă gândesc dacă nu trebuie să fericesc moartea lui timpurie. Cine ştie, poate că intrat în viaţă, şi luptând cu ea, s-ar fi pierdut şi acest frumos talent ca atâtea altele.

Câţi adevăraţi poeţi nu repetă, în serile de oboseală şi de renunţare, versurile lui Guerin:

„Plutot qu'un mediocre honneur accordez-moi
Dieu juste de mourir jeune encore et l'âme ivre
De volupte d'orgueil puissant, avec la foi
Que j'aurais ete grand si vous m'aviez fait vivre".

„PRETEXTES" DE ANDRE GIDE

E un scriitor complex şi fugace. Se schimbă, se metamorfozează de la un volum la altul, părerile de ieri le părăseşte, dar totdeauna pentru ca să facă un pas înainte. O recunoaşte şi el, şi - lucru extraordinar - ştie să se mărturisească cu modestie.

Pretextele de azi nu sunt tocmai noi. E o ediţie revăzută şi sporită. Un studiu asupra lui Francis Jammes şi a cărţii sale: ***Alma de d'Etremont (Le roman d'un lievre),*** amintiri despre Oscar Wilde, complectează vechea ediţie. Gide a căutat să reabiliteze pe Wilde vorbind despre omul însuşi, nu despre scriitor, cum au făcut alţii. Căci, după el, „Wilde n-a fost un mare scriitor".

Partea interesantă a volumului de azi e conferința sa: ***Apologia influenței.*** O satiră spirituală la adresa celor ce, voind să fie originali cu orice preț, se închid în ei, nu mai citesc nimic, se izolează, de teamă să nu-și altereze personalitatea. „Trebuie să fi ajuns cineva la un rar punct de perfecțiune - surâde Andre Gide - ca să creadă că orice schimbare îi strică." Sunt influențe comune, asupra unei țări, unei societăți, și influențe particulare, care tind să opună pe individ comunitate! sale. Sunt apoi influențele umane: am citit o carte; am lăsat-o, dar într-însa am găsit ceva care nu mai poate fi uitat. Nu mai sunt cel care eram înainte de a fi citit acea carte. Asta din pricină că acel cuvânt citit, care m-a impresionat atât de mult, n-a făcut decât să-mi reveleze ceva din mine. S-a mai zis: „Influențele lucrează prin asemănări". Dar cum se face că *influența* binefăcătoare, asemeni cu o baghetă magică, ce îngăduie și ajută să găsești în tine bogății nebănuite, e considerată a fi ca ceva nefast și dăunător? Nu se explică decât prin pretenția, pe care o are azi fiecine, de a fi o personalitate. Teama de a-și pierde personalitatea! „Această personalitate de scriitor, delicată, gata să se piardă nu pentru că e prețioasă, dar pentru că e crezută că e pururea în primejdie" consistă adesea în a nu face cutare sau cutare lucru. E ceea ce s-ar putea numi personalitatea privativă. Cei ce se tem de influențe mărturisesc prin aceasta sărăcia sufletului lor în care nu mai e nimic nou de relevat. Un mare om e chinuit însă de o singură grijă: de a fi banal. Și tocmai ei devin mai personali. Gide ne dă ca exemplu pe Shakespeare, pe Moliere, pe Goethe, pe Goethe care a suferit influența lui Gotz; influența medievală când a scris ***Faust,*** greacă ***(Ifigenia),*** orientală când a citit pe Hafiz și a scris un ***Divan.*** Și - mai adaogă Gide - cei ce se tem de influențe sunt pedepsiți într-un chip minunat: îndată ce un pastișor e semnalat, el se găsește în rândurile lor. *Nu se țin bine* în fața operelor altuia. Frica îi face să oprească la suprafața operei. Ceea ce caută ei e secretul exterior al meseriei; pe când un adevărat artist, setos de influențe profunde, se va apleca asupra operei de artă, căutând îndărătul operei pe artist, și de la el va învăța multe.

Tot în ***Pretextes*** sunt scrisorile către Angela. în legătură cu cele rezumate mai sus găsesc fraze surprinzătoare: „îți propun, dragă prietenă, o frumoasă definiție a geniului: *le genie c'est le sentiment de la ressource".*

FLOCĂIELI

[1]

Opaițul ***Semănătorului*** s-a stins de mult. Mai pe urmă, Mihalache Dragomirescu. înțelegând că tăcerea îi prinde mai bine, și-a șters în păru-i grăsos penița ca s-o curețe de cerneală și hârtia destinată criticelor sale a transportat-o la privată.

Dar mucul rămas mai sforăie și mai fumegă uneori. Un miros pestilențial turbură uneori primăvara literară care riscă - vai! - să rămâie veșnic primăvară. Primim din Galați revista ***Sburătorul.*** Versul și literatura cuprinsă ar descuraja și pe d. Iorga:

„Iar când m-alinți cu mâna ta ușoară,
în nopțile când pacea se coboară,
Și-mi pari ca o minune întrupată,
înfiorat mă-ntreb de nu-i părere
Făptura ta, cerească mângâiere,
în lumea mea de-atâta timp uitată!"

Ce neîngăduită îndoială! Fă ca TomaNecredinciosu', domnule poet, și te vei convinge: atinge-o.

[2]

Discuție și înjurături pe chestia bătăii în armată. Și, la sfârșit, concluzia sprijinită de tacita aprobare: când n-ai alt mijloc mai educativ la îndemână, bătaia e neprețuită, e a tuturora; cică, uneori, e ruptă din rai. „Dar unele brute înțeleg greșit sistemul englezesc al corecțiunilor contondente. Se bate de plăcere și sălbăticie. Și apoi nouă ne trebuiesc soldați-cetățeni, conștienți de menirea lor, și cari să se supuie cu drag și chibzuință ordinelor date". Replică stereotipă. Eu viu cu cravașca păcii în mâna - pe la noi măslinul nu crește - și zic: Pace vouă! Am o propunere și o întrebare: de ce nu se bate și la mai-mari? Adică de ce cutare sublocotenent de șase clase liceale și două de infanterie să nu fie demn de a suporta - e chestie de stoicism - câteva cravașe în interesul disciplinii. Să i se scoată doar câteva clipe corsetul (întrebați pe dr. Ureche dacă nu-i o măsură higienică), să i se tragă câteva la spate și apoi să fie făcut scăpat pe Calea Victoriei.

Șahul Persiei și-a bătut mai anțărț pe primul său ministru, cu sceptrul.

[3]

Apetiturile unei scriitoare: o cheamă Lucrezia. Vedeți, prin urmare, că-i prea puțin sau deloc cunoscută. Pentru cei mulți și ignoranți scriu această flocăială și-i vestesc mai dinainte că Lucrezia publică, în ***Dreptatea,*** ceva care ar aduce cu ***Fanteziile*** d-lui Anghel. Dar așa de pe departe!

Pleiada se complectează: pe lângă clasica doamnă Smara, pe lângă Lia Hârsu cea visătoare, pe lângă moderna și subtila scriitoare - pardon d-expresie! - Fulmen, pe lângă d-na Reus Ianculescu, temperament combativ, se adaogă o decadentă, Lucrezia. Lucrezia e atrasă de trecutul fastuos al Bizanțului. De bisericile bogate, de coroanele scumpe... și de

iubirile rafinate şi greceşti. Lucrezia vrea dragoste, vrea leşinuri de nevroză în braţe bizantine. Găsesc însă că filtrează printre gene lacrimi pe cari le-ar putea vărsa în alte ocazii mai solemne.

Căci idealul, visul său, nu e irealizabil; în materie de bizantinism, nu ducem lipsă; recomandăm Lucreziei pe onorabilul Const. Dissescu de la Instrucţiunea Publică.

[4]

Un tânăr gazetar. Foarte simpatic şi amabil. Calităţi indispensabile micilor ambiţii. Un cap brun cu o cască de păr negru, nasul uşor achilin[1] şi uşor palpitant, un cap maur, spaniol, dat pe spate şi legănat cu o graţie feminină. Zâmbet onctuos şi dulce de buze roze, moi şi indecente, cari lasă să strălucească albeaţa dinţilor şi savoarea trandafirie a gingiilor. Mişcări de trup zvelte, involuntare şi lascive: mişcări feminine. Cultură lesnicioasă, nepăsător asimilată de la o zi la alta, cultură femeiască de domniţă care ascultă culcată pe *chaise-longue,* sonetele şi baladele poeţilor adoratori. Şi mai are tânărul podoaba ascunsă a unui spirit plăcut, muşcător: o muşcătură delicată, care aduce mai mult a ciugulit de vrabie.

O ironie uşoară, de o răutate fină, ca tachineria unei amante ţâfnoase, isterice şi care se crede înşelată.

[5]

Titlul acesta cam bizar n-a plăcut. De asemenea şi unele expresii prea denudate au scandalizat pe puţinii cititori cari şi-au aruncat din întâmplare ochii pe această rubrică. Vorbe neaoş româneşti au fost fără milă şterse din vocabularul ziaristului, deşi se crede că Academia, în zelul ei nepreţuit, a tolerat în marele ei dicţionar vocabulele incriminate: putză, cur... Cu toate acestea, citim zilnic în franţuzeşte - deschideţi pe Mirabeau - aceleaşi cuvinte fără ca roşeaţa indignării să ne irizeze tenul de fată mare... Iar preoţii venerabili cari dau lecţii de religie, moraliştii şi filosofii moderni - citiţi pe Tolstoi - sfătuiesc cu cea mai mare bună-credinţă pe tineri şi bătrâni să cumpere şi să citească ***Biblia,*** cu ***Vechiul*** ei ***Testament,*** unde Ezekiel clamează şi, învinovăţind pe o femeie, o condamnă, căci o plăceau „cei cu vâna groasă ca vâna de măgar şi cu scurgerea multă ca scurgerea de armăsar". Vedeţi, prin urmare, ce influenţă poate avea citirea ***Bibliei*** asupra unei fecioare mistice... La ce servesc poveţele filosofilor?

Şi acum, după ce ne-am dezvinovăţit îndeajuns, sunt sigur că se vor găsi oameni cari să-mi spună că sunt cinic.

[1] *Aquilinus* (lat.), adj. - de vultur, coroiat.

[6]

Chestiunea este: ce-nseamnă a fi *terasist*[1]*?* Desigur că terasismul „nu implică prostie sau genialitate absolută" Intraţi, prin urmare, în mica încăpere de lângă casă. Nu vă veţi crede deloc într-un areopag, deşi frunţile, prin împingerea obstinată a părului pe spate, vor să fie nalte şi senine. Dar după grămada de ţeste flocoase ca nişte căciuli ţurcăneşti, grupate în jurul unei casieriţe bătrâne cu dinţii *tout-ă-l'egout*[2]*,* pricepi: a fi terasist înseamnă a fi poet şi a avea o muză.

A fi terasist înseamnă a avea spirit de castă: unui profan şi unui muritor să-i dai a înţelege că ai cea mai profundă şi *reciprocă* - aici e nuanţa - admiraţie pentru confratele cutare. Dar asta nu implică adevărul: a fi terasist înseamnă a-ţi trimite la tot pasul confratele acolo de unde a venit şi unde n-ar vrea să se mai ducă.

Terasismul nu implică talentul. Dacă te aşezi la o masă, bei un *sclrwarz,* fumezi o ţigară şi scrii, fără să ai subiect, n-are a face, osteneala-ţi va fi răsplătită de ovaţii prin jurnale şi petarde colegiale în olimpiana încăpere.

A fi terasist înseamnă a fi un *sans'le-sou*[3] a-ţi bea v/s-â-v/s-ul şi a te împrumuta de la chelner. Vedeţi, prin urmare, că dacă antiterasismul nu implică nimic, terasismul implică goana după franc şi după inspiraţie.

Şi terasismul mai implică ceva: visul unui post, bine retribuit, de redactor la o gazetă literară.

[7]

„Cine-i Puck?" A zbârnâit telefonul câteva zile la redacţia *Rampei.* Erau glasuri argintii de copilite şi domnişoare înnebunite de spiritul picant al marelui necunoscut. Un cititor sau o cititoare, plictisită însă de eterna întrebare, a trimis o c. poştală, în care, lăsând orice curiozitate la o parte, a răspuns: „Puck e un jidan puckios". Ei, vedeţi, aci e întrebarea. Cititorul plictisit poate că a ghicit întrucâtva. Căci cine ştie? Starea civilă, naţionalitatea lui Puck nu-i bine stabilită. Zadarnic benedictinii Bucureştilor îi vor cerceta familia de la „nepot" la „bunic", întrebarea va rămâne mereu întrebare. Până atunci cititorii şi cititoarele să se mulţumească cu certitudinea: Puck e un băiat de spirit. Să sperăm însă că *Flocăiala* de azi închide o discuţie plicticoasă.

[1] Derivat de la *Terasa* (Oteteleşanu), local frecventat de mulţi scriitori şi ziarişti.

[2] Canal de scurgere (fh).

[3] Lefter, persoană fară bani (fr.).

[8]

Feminism. Pretutindeni se face feminism. Pare că prin multe oraşe, şi deci prin multe familii, mai înainte ca această organizaţie primitivă să fi dispărut, fata nu mai e considerată ca o piatră în casă. Părinţii contează pe forţele ei de muncă. Şi d-l Sorbul, discret apologet al sufragetelor, profesoarelor şi avocatelor, se fereşte de a vorbi despre capacitatea femeilor literate. A, şi doar ar avea la noi atâtea strălucite exemplare, în toate domeniile... Chestiunea ar fi tranşată - cam arbitrar poate - dacă nu m-aş simţi dator să-i procur d-lui Sorbul un argument întru feminism. E vorba de o poveste a lui Saâdi: un bărbat se plânge judecătorului că nu poate trăi toată ziulica din pricina gurii muierii sale. Şi el, bietul, „geme ca o piatră de moară strivită de o altă piatră situată deasupra...". Iar înţeleptul răspunde: „Are dreptate. Nu eşti tu noaptea-ntreagă piatra de deasupra? Ei bine, ziua poţi să fii cea de dedesubt..."

Povestea aceasta, luată ca simbol, ar putea fi un argument pentru feminism. Aviz celor în discuţie.

[9]

O încasare „literară". Trecătorii de pe Calea Victoriei l-au văzut ieri pe d. Locusteanu alergând reportericeşte cu geanta în mână după un colaborator al ***Flăcării*** d-lui Banu.

Toţi credeau că cunoscutul încasator al numitei reviste voia să încaseze un abonament.

Cum era luni-dimineaţa, colaboratorul 1-a poftit să stea de vorbă a doua zi. La o ripostă a zisului P. M. Locusteanu, colaboratorul necăjit, şi cu drept cuvânt, l-a trimis în locul unde pe vremuri ***Facla*** pusese barba d-lui Banu.

Temându-se că după această invitaţiune îi va urma şi o mângâiere puţin delicată a obrajilor săi foarte puţin delicaţi, d-l Locusteanu şi-a ridicat gulerul paltonului, şi-a îndesat capul între urechi şi mâinile în buzunare şi s-a îndreptat spre administraţia ***Flăcării*** unde, desigur, nu va putea trece în registrul chitanţier şi această încasare de luni-dimineaţă, la partida d-lui M. Săulescu.

„VLAICU VODĂ" DE AL. DAVILA

Chestia lui ***Vlaicu Vodă*** e dezmormântată. Din nou, critici şi cunoscători s-au improvizat în apărători şi acuzatori ai lui Alex. Davila. Şi pe când atâţia nepoftiţi pun punctul pe / şi discută dacă ***Vlaicu Vodă*** nu e piesa lui Alex. Odobescu, furată de mâna neruşinată şi profanatoare a unui prieten trădător, adevăraţii speculanţi ai marei întrebări de azi pierd vremea

degeaba, cu insinuări nelămurite, cu lovituri ascunse şi perfide. Să fie oare nesiguranţă, laşitate, lipsă de dovezi sau o campanie abil condusă, măsurată, prevăzută după un plan cu adevărat strategic care are de scop ca, ridicând vehemente riposte şi scandaluri mai mult sau mai puţin îndreptăţite, să enerveze opinia publică, s-o intereseze, s-o ridice şi s-o pasioneze, pentru ca în clipa supremă ceata care a luptat prin asemenea perfide procedee să ridice viziera şi să clameze un tunător şi decisiv: *acuzi?*

Desigur că ultima supoziţie e cea adevărată. Totuşi, e mai mult ca probabil că probele materiale lipsesc şi, o dată cu ele, curajul trebuincios demascatorilor. O preludare de două-trei articole ar fi fost suficientă pregătire a opiniei publice; şi condamnarea lui Davila, zdrobirea lui n-ar fi necesitat atâtea preparative. Când ai dinamită suficientă la îndemână şi vrei să nimiceşti un castel trainic, e de ajuns un singur cuibar, o singură mână şi un singur fitil. Dar munca aceasta subterană, de cârtiţe ce sapă temeliile şi le slăbesc prin umezeala salivală a insinuărilor, e oare dreaptă şi făţişă? D. Rădulescu-Niger, un lamentabil literat, e oare omul de cinste pe a cărui mărturie să te bizui? Tăcerea lungă, mormântată de 11 ani de zile, nu îndreptăţeşte îndeajuns această bănuială? Pentru ce, *tocmai* acum, şi *d-abia* acum, domnia sa vorbeşte?

Şi acum să trecem la piesa ***Vlaicu Vodă.*** Când a fost prima oară reprezentată, duşmanii d-lui Davila nu s-au mirat că dânsul a devenit autor dramatic. Dacă d-ul Davila ar fi scris o cât de reuşită dramă modernă, o cât de spirituală şi desăvârşită comedie, nimeni nu s-ar fi gândit să-i conteste paternitatea şi cinstea de rudă şi prieten. Dar era o piesă istorică. Viaţa şi faptele unui domnitor îndepărtat erau înfăţişate luminos şi artistic. Şi atunci: Davila - o piesă istorică? Davila - patriot? Davila cabotinul, cavalerul de industrie, franţuzitul, sportsmanul - o piesă istorică? Imposibil.

Mai mult: dacă d-l Davila ar fi scris drama în *proză* poetică, dacă ar fi avut prevederea de a face o operaţie de elev în clasa IV gimnazială care-şi scrie temele (vorbesc din punctul de vedere al adversarilor), atunci iarăşi, glasurile *poate* că ar fi tăcut. Căci la urma urmei toate ar fi fost primite ca posibile. Un om inteligent, foarte inteligent, activ şi vanitos, un director al teatrului, ar fi putut scrie bine o piesă, bine condusă şi fericit concepută. Dar Davila - poet? Iată o enormitate! Şi dintre toate argumentele cari se frământă şi se desprind din minţile cercetătorilor, sunt sigur că acesta e cel mai serios. Merită o mică, mică discuţie.

Mai întâi, să repetăm banalitatea: sunt poeţi adevăraţi şi simpli versificatori. Ştim că versificaţia e partea care se *învaţă* a artei poetice. Şi că de obicei, un versificator, care a muncit cinci-şase ani ca să dobândească *mecanismul* poeziei, cade în pură retorică, ori de câte ori scrie. Dacă nu, e banal şi repetă cele ce-au spus alţii. Un om inteligent se poate feri de ultimul fatal defect.

Davila a făcut o piesă în stil mare. Factura versului, a piesei aminteşte pe *clasici.* Or, caracteristica versului clasic nu e îmbrăcarea ideei în imagini, nici muzicalitatea căutată a celor de azi; e *elocinţa.* Aşa se întâmplă că secolul de aur al literaturii franceze a dat mai mari poeţi în proză decât în versuri. De ce Buffon, Bossuet au scris în proză, şi Boilleau în versuri? Pentru că pe atunci nu se stabilise limita de azi între cele două feluri de a scrie. Tiradele, dialogurile din clasici, nu sunt pură retorică? Un exemplu celebru:

„Je suisjeune, il est vrai; maix aux âmes bien nees
La valeur n'attendpas le nombre des annees!"

Şi oare cel ce a citit şi a aprofundat pe clasici nu poate să facă la fel cu ei după ce a căpătat uşurinţa de a versifica? Găsiţi în ***Vlaicu Vodă*** aşa de grozavă poezie? Găsiţi versuri? Şi renumitul pasaj: „Sfânt se face orice mijloc pentru a ţării apărare", care e incontestabil al lui Davila şi care e cel mai frumos din toată drama, nu aminteşte prin atitudine, prin ton, pe clasicii francezi? Aci, ca pretu-tindeni, nu e poezie, ci retorică. Şi o dată ce d-lui Davila nu i se contestă inteligenţa, de ce i s-ar contesta că şi-a apropiat mijloacele de versificator şi că în munca sa tenace n-a dat... din greşeală, peste unele *trouvailles'* Căci orice om inteligent, cult şi sârguitor poate scrie poezia din ***Vlaicu Vodă.***

„DIN TAINELE SIMŢIRII", DE EMILIA TAILER

Din tainele simţiriil - sunt unele cărţi cari de la început îţi inspiră neîncrederea, oricâtă bunăvoinţă ai avea şi în orice stare sufletească te-ai găsi.

Unele gravuri, culoarea copertei şi mai cu deosebire *titlul,* hotărăsc soarta unei munci de câţiva ani de zile. Căci mai totdeauna cuprinsul e mulat după titlu. Visătorul sau visătoarea, obsedată de dorinţa gloriei şi succesului, mai adesea găseşte întâi titlul şi pe urmă materia. Un titlu trebuie să fie scurt; şi apoi trebuie să frapeze. Pentru a-şi procura efectul acesta, autorul nu ezită de a-l tipări chiar cu litere roşii şi de o tipografie bizară, pe un fond negru sau violet. Apoi - acesta e lucru oarecum secundar - se caută ca titlul să exprime preocupările autorului, să-i rezumeze, dacă se poate, gândurile, aspiraţiile, felul de a vedea etc. De multe ori, un titlu e atât de clar, încât ştii de mai înainte cam ce vei citi în volum. Alteori e mai complex, mai căutat,

[1] *Trouvaille* (fr.): descoperire potrivită, găselniţă.

dar mereu limpede. E ca şi cum un provincial s-ar găsi brusc în faţa Institutului Medico-Legal şi, după o clipă de nedumerire, ar cugeta că tot mai bine ar fi prins cuvântul: *Morgă.*

Alteori, găsim un frontispiciu fantastic, un titlu sugestiv, sonor şi misterios: simbolism şi afectaţiune. în sfârşit, titlul primei nuvele ca firmă de copertă indică, nu tocmai arare, multă lene şi lipsă de imaginaţie.

Când am citit ***Din tainele simţirii,*** am ştiut că autorul a căutat să fie serios şi impunător, convins aproape că face un lucru de mare importanţă. Zic: *convins aproape,* căci niciodată un autor fără talent, dar sigur de puterile lui, nu pierde din suflet acea îndoială latentă şi neliniştitoare care în cele mai fericite clipe de falsă şi închipuită reuşită, îi spune - o, cu atâta timiditate! - că nu-i decât autosugestionat, că tot ce scrie, tot ce concepe e superficial, imitat sau de prost gust. întrebaţi, dacă nu mă credeţi, pe d-l Alexandru Theodor Stamatiad; pe Oreste; pe Mihail Cruceanu; pe Radu Cosmin; pe Hârjeu; pe Leon Feraru şi mulţi alţii cari, în ceasurile târzii de dureroasă facere, au auzit acest glas lăuntric şoptindu-le adevărul cel mai crud. Dar să ne întoarcem la volumul nostru. Autoarea, Emilia Tailler, a compus bucăţile cu o perfectă bună-credinţă, convinsă că face operă durabilă şi folositoare, fără să-şi închipuie un moment însă că face lucruri noi. De altfel, nu s-a gândit niciodată că originalitatea e calitatea cea mai rară şi mai de preţ; şi nu s-a gândit că, tipărind volumul, face o neînsemnată escrocherie: 1 leu 50, de cititor. De aceea şi-a cheltuit vremea scriind nuvele, schiţe, vreo 20 în total, când ar fi putut face cu mai multă dibăcie poate 20 de perechi de ciorapi de lână; şi-a epuizat puterile în încercări descriptive unde impresiile sunt expuse de-a valma: „I se părea că vede câmpiile acoperite de rouă, broaştele care răsăreau speriate, imensul orizont ca o mare de foc pe care-1 admirase"; sau crâmpeie de psihologie puerilă, închegată în fraze curioase: „Imaginaţia lui călătorea în trecut, parcurgând existenţa lui anterioară"; şi o puzderie de povestiri cari trădează influenţa unui maestru suranat[1]. Nu-1 numesc. Nu mai scrie. Domnişoară sau doamnă Emilia Tailler, citeşte, sau reciteşte, romanul Măriei Clara (e tradus şi-n româneşte, Ed. Rampa). Şi apoi, mai încearcă, dacă mai vrei, să scrii încă.

Şi pe când galera greoaie a literaturii române se ciocneşte de astfel de bolovani aflaţi sub apa stătută şi palustră a ideilor învechite şi împrumutate, un nou obstacol se iveşte, ridicat parcă de voinţa îndărătnică şi stupidă **a** unei divinităţi răuvoitoare. Ce Apolon neurastenic şi ramolit persecută **biata** noastră poezie? Ce Thalie nevrozată şi prostituată ocroteşte teatrul românesc?

Suranne (franc.) - învechit, perimat.

LITERATURA RUSĂ. POEȚII. FUTURISM. ACMEISM. ADAMISM. CURENTE NOI

Simbolismul, care e o adevărată fază, o etapă necesară spiritului omenesc, şi nu, cum cred unii, o simplă mişcare de tranziție, dă un spectacol foarte curios. După ani de luptă, când aducea garanții serioase viitorului, tinerimea, sub diferite pretexte, îi întoarce spatele. Nu mai se vorbeşte acum decât de ruptura cu vechea şcoală şi, pentru a întrebuința un termen în raport cu moravurile mercantile introduse din toate părțile: de lichidare. Fie e o dorință legitimă a unei generații căreia ştiința şi viața i-au deschis un orizont necunoscut premergătorilor. Totuşi, să nu uităm că sforțarea realizată o datorim spiritului de cultură şi, dacă simbolismul a fost o şcoală, ea a fost cel puțin aceea a individualităților înalte. Una din principalele virtuți propovăduite era răbdarea în muncă, ceea ce italianul de altădată numea: ***onesta.***

Cu toate acestea, pe lângă arivişti, mai sunt şi inițiatorii. Futurismul corespunde unei epoce interesante a artei moderne şi se poate repeta, după Goethe, pe care luptele tumultoase ale romantismului nu-l înspăimântau: „Lăsați mustul să fermenteze, va da vin". Faptul că opinia publică a intrat cu violență în luptă, când chiar spiritele superioare se mulțumesc de a observa şi de a da aprobarea lor loviturilor cu tărie repezite dintr-o parte şi dintr-alta, e cu totul spre cinstirea tinerimei exaltate. La urma urmei, să se pasioneze şi să țină cu tărie la ceea ce o preocupă; - aici stă totul, pentru că numai cu prețul acesta îți găseşti calea.

Aşteptând ca futurismul să-şi țină în parte făgăduielile şi să-şi găsească un argument concret de natură să poată risipi îndoielile, ultimele îndoieli, poate să pară prezumțios să vrei să nesocoteşti pe Puşkin, sub pretextul destul de neînțeles, de altfel, că e cam hieroglific şi incomprehensibil. Desigur că futurismul rus e pornit spre exagerări pentru că n-a depăşit încă perioada imitațiunilor. Şi aci e chiar un efect constitutiv al rasei slavone. Dostoievski spune că, dacă la Paris e la modă jiletca foarte deschisă, la Moscova vor fi purtate fără nasturi şi căscate. Experiența a confirmat nu o singură dată această răutăcioasă ironie şi toți cei cari au urmărit de aproape expoziția anuală, zisă ***a valetului de Carro,*** vor fi gata să recunoască cum că nu era cu totul lipsit de observație.

Deci, futurismul rus nu scapă regulei. E o copie a teoriilor preconizate în Occident. Totuşi, el e caracterizat printr-o frapantă lipsă de omogenitate. Nici o teorie n-a prevalat împotriva diversității de spirit. Cu cât sunt mai în contact, cu atât par că vor să se fragmenteze într-un număr infinit de şcoli mai mici, de cele mai multe ori ostile unele altora.

Cea mai importantă are de şef un disident: d. Gumilev, fondatorul acmeismului. între acest grup şi mişcarea franceză, numită proxism, există o rudenie evidentă: ambele oferă un curios amestec de îndrăzneală şi de simț practic. Cu siguranță că d. Gumilev e o personalitate. Odinioară parnasian, cum o atestă ultima sa operă: ***Cer străin,*** a ştiut să-şi însuşească dibăcia unui lucrător neîntrecut. Abuzul de culoare şi un oarecare gust pentru ceea ce e baroc şi frapant îl vor împiedica, fără îndoială, să ajungă vreodată marele poet, spre care aspiră. în şcoala sa se vorbeşte mult de viitor şi de o regenerare a poeziei; dar, curatul adevăr e că nu sunt decât nişte versificatori înțelepți al căror delir, împodobit cu măiestrie, va rămâne o simplă muzică de cuvinte.

D-l Sergiu aparține, şi dânsul, generației neoromantice care a urmat simbolismului. E un poet, fericit înzestrat, dar nemăsurat în cele ce face. Grupul căruia se înfeodează se numeşte adamism: o concepție anarhică a poeziei. Pe câtă vreme acmeismul caută să-şi realizeze idealul asumându-şi pre cât se poate mai multă cultură, adamismul o îndepărtează în profitul nudității de suflet şi exprimare. Afară de aceste divergențe, acmeismul şi adamismul se înțeleg pentru a renega de comun acord estetismul lui Valeri Briusov şi misticismul d-lui Ivanov.

Mult mai bine ca la aceşti poeți, în fond fideli tradițiunei, futurismul propriu-zis şi-a găsit interpretul în d. Igor Severianin, autorul ***Cupei efervescente.*** Critica, chiar cea oficială, a dat cea mai mare atenție acestui volum, ce revelează cu siguranță un poet de o sensibilitate pătrunzătoare. Toate îndrăznelile cari îndreptățiră altădată condamnarea simbolismului se regăsesc în versurile lui Igor Severianin, reîntinerite printr-un procedeu care-i aparține numai lui. Ar putea fi numit un poet al teroarei, dacă această definiție n-ar comporta un sens restrictiv. Sufletul lui Severianin e profund rusesc, şi oricine a ştiut să guste farmecul şi intimitatea unor anumite peisaje de acolo va înțelege secretul unor asemenea notațiuni.

„Seara a legănat noaptea, culcând-o sub arbori." Doi poeți cu totul inclasabili s-au revelat unul după altul: doamna Anna Ahmatova şi Marina Țvetaeva. Găsim în versurile doamnei Ahmatova un amestec, un acord misterios de candoare şi perversitate, de naivitate voită şi de afecțiune inconştientă. Firescul chiar pare maladiv, şi simplicitatea accentului te face să te gândeşti la vreun procedeu artificial. Pradă unei melancolii fără cauză, d-na Ahmatova nu-i niciodată dânsa decât atunci când, trecând prin toate emoțiile şi ajungând până la nevroză, cade dintr-o dată în contemplarea copilăriei sale şi ne vorbeşte de timpul când era copilă şi visa în pădurile Ucrainei sub vraja lunei. Chiar cu prima sa carte, d-na Ahmatova s-a relevat ca un suflet rar şi ca cea mai originală poetesă după doamna Zinaida Hippius.

S-ar fi putut spune acelaşi lucru despre d-na Țvetaeva dacă ar fi ştiut să-şi înfrâneze abundenta-i uşurință, care face din cărțile ei o simplă culegere de impresii sau nişte albumuri de amintiri. Totuşi, dacă hu totul repre-

zintă un interes egal, descoperim o sinceritate şi o spontaneitate care nu exclude darul unui lirism emotiv. Viaţa este pentru dânsa urmarea unui basm minunat, pe care-l culege de pe buzele mamei sale pentru a-l transmite copilului său sau păpuşei sale. în această lume specială, obiectele au raporturi tainice cari scapă intelectului nostru, dar pe cari logica sentimentelor le atinge fără greutăţi. în notele preliminare ultimei culegeri, d-na Ţvetaeva ne exortează să scrim, să scrim mereu, despre tot ceea ce ne este familiar, despre nuanţa ochilor noştri, despre culoarea părului nostru şi a tapetului din odaie, pentru că toate acestea nu sunt decât materia din care se alcătuieşte bietul nostru suflet.

Această grijă de o formă umilă şi simplă trebuie să fie considerată ca un zălog al tendinţelor, la cea mai recentă generaţie, de a nu separa Arta de Viaţă.

CONSTANTIN RÂULEŢ, „PĂCAT CU GÂNDUL"

D. Constantin Râuleţ publică într-o broşură elegantă piesa d-sale ***Păcat cu gândul.*** Coperta e lucrată de d. Iser, prin urmare, orice comentariu, orice elogii, ar fi de prisos.

Păcat însă că d. Râuleţ, în ramura d-sale bineînţeles, nu se poate încumeta măcar să-i ţină isonul. Deschideţi volumele lui Labiche şi veţi găsi zeci de piese de teatru care, fără să ateste vreo pretenţie la nemurire a acestui autor, sunt totuşi cel puţin egale lucrării d-lui Râuleţ. Cine nu mă crede să aibă curajul de a citi până la capăt ***Păcat cu gândul.*** Unii cunosc piesa din ziarul ***Rampa,*** unde a fost publicată. Şi sunt sigur că nimeni nu va spune - afară de autor - că n-are de-a face cu o dramă mediocră, care n-a cerut deloc sforţare şi muncă d-lui Râuleţ. Deci - trebuie să conchidem - soluţia ar fi ca d-l Râuleţ să se lase de teatru şi să continue cu gazetăria! Nicidecum! Slabul d-sale talent, slab chiar când are colaborarea puternică a maestrului Stamatiad, poate fi făcut folositor de către o inteligenţă reală, tenace şi binevoitoare. Căci se obişnuieşte la noi, în Capitală, provincie şi sate, ca elevi de liceu, diletanţi, oameni de sindrofie, membri ai societăţilor de binefacere, să dea, la sfârşit de an, câte un festival, un bal etc, totdeauna cu scop filantropic. Talentele de scenă se improvizează pe dată. Dar greutatea stă în găsirea unei piese uşoare, morale, dacă vreţi fie şi morale şi instructive, cu valori ce pot fi susţinute fără greutăţi... Ei bine, am găsit, din întâmplare, pe omul de inimă, pe filantropul, pe mântuitorul cel fără de pată şi prihană - şi talent! ar zice un răutăcios -, care să scrie, cu conştiinţa întăritoare, să scrie pentru un nobil scop. Şi atunci, speculând facilitatea pe care cred şi sper că o posedă,

volumele s-ar fonna fasciculă cu fasciculă, bibliotecile volum cu volum şi celebritatea forţată îi va deschide braţele. Astfel, un bătrân bogat şi neputincios căsătorit cu o tânără fecioară, noapte cu noapte îi siluieşte virginitatea, până ce reuşeşte, până ce fata naivă şi castă îl îmbrăţişează uimită şi înfiorată!

ANIVERSAREA UNEI CĂRŢI. NEOMACHIAVELISMUL

Se împlinesc 400 de ani de când Machiavel a scris cartea sa ***Prinţul.*** Au citit-o puţini, au auzit pomenindu-se de ea mulţi, foarte mulţi, şi foarte mulţi sunt, deci, aceia cari în convorbirea lor sarbădă întrebuinţează adjectivul „machia-velic", denaturând şi înrăind adevăratul sens.

Nu voi face azi istoricul împrejurărilor. Presupun că toată lumea cunoaşte starea peninsulei italice din vremea aceea, incursiunile mândre ale trupelor franceze, dominaţiunea trufaşă a spaniolilor; şi apoi luptele interne, groaznice şi sfâşietoare, încurajate de lăcomia clericilor, de ambiţia principilor incapabili şi răi, cari, în dorinţa lor de a pune stăpânire pe fiefurile vecinilor, prelungeau şi mai mult epoca de fragmentare a Italiei, prin neputinţa de a-şi impune definitiv şi hotărâtor dominaţiunea; atunci a trăit un patriot, care a visat unitatea ţării sale, făcută de om energic şi dispus la orice, a căutat şi a crezut în fericirea Italiei. Inamicii săi au reproşat lui Machiavel că a dat viitorului stăpânitor al Italiei poveţe rele, îndemnându-l la viclenie, despotism şi necredinţă. Idealul istoricului fusese uitat... Şi încetul cu încetul, calomniile, împotriva cărora nimeni nu protesta - să fi fost laşitate sau lipsă de interes? -, triumfară. Numele de Machiavel înseamnă azi ceva nedemn şi diabolic: burghezii şi-l aruncă în cap cu insultă gravă. Şi cum ideile şi în genere manifestaţiunile intelectuale prind şi se răspândesc chiar falsificate, mai cu uşurinţă în ţările latine, învăţătura rău înţeleasă a istoricului italian pătrunse şi în prea-fericitul regat al lui Vodă Carol. Dar acum nu numai regii înţeleg pe dos principiile machiavelice. împrejurările de la noi sunt prea cunoscute ca să le enumăr: politicianii sunt cei cari se slujesc de toate mijloacele, absolut de toate dacă excludem pe cele cinstite, pentru singurul scop al fericirii lor proprii.

Exploatarea ţăranilor, furtul banilor publici, intriga fanariotă, calomnia anonimă şi munca de cârtiţă la întunericul gândurilor negre, toate acestea adăogate la ploconeală, laşă, dar vremelnică faţă de cei cari pot fi şi protectorii, nu constituiesc caracteristicile unui neomachiavelism românesc? O, desigur, astăzi, pumnalul a ruginit, otrava s-a trezit, luptele de castă sau

cele de la oraş la oraş sunt înăbuşite; cenuşa istoriei şi a modernismului s-a şters peste trecut..., dar avem acum presa, notiţele perfide şi neiscălite, insinuaţiile fine, campaniile susţinute prin calomnii rău conduse. *Spadasinii* care însoţeau pe prinţul de odinioară dorm în sicriu, iar azi ziaristul de talent e în serviciul politicianului. *Condotierii* nu mai sunt decât o simplă amintire, dar cât de precisă e această amintire când vedem pe oratorul apreciat colindând provincia cu otrava injuriilor în cuvinte!

Iar regele? Deschideţi ***Prinţul*** la capitolul: *Ce trebuie să facă prinţul ales de popor şi ce trebuie să facă cel ales de „mari".* Prin urmare, o singură deosebire: în 1913 (ba chiar de acum 46 de ani), prinţul nu se mai alege de popor, lăsând la o parte, bineînţeles, deosebirea fundamentală între machiavelismul adevărat şi cel conceput de inferioritatea grăbită şi superficială a spiritelor vulgare. Azi, ambasadorii puterilor străine aleg un manechin cu blazon pe culotă[1] şi-l aşează pe tronul de granit colţuros al stâncoasei Albanii. Ieri, o ceată de conspiratori detronează pe un prinţ care, din nefericire, n-a urmat cu destulă energie preceptele lui Machiavel, aduc pe un altul care îşi cunoscu imediat oamenii... Şi care imediat procedă ca în capitolul sus-citat: întreţinu intrigile „mai-marilor" şi comise însă o mare greşeală, realizată chiar printr-unul dintre prinţii ambiţioşi şi hrăpăreţi. A venit în ajutorul acestuia - fost-a el Lorenzo sau Cezar Borgia - cu toată puterea geniului său; a scris cartea care trebuia să înveţe: „ce e un principat, de câte feluri sunt, cum se menţin, de ce se pierd". Şi din paginile ***Prinţului*** se degaja învăţătura mare pentru cei de atunci, ca şi pentru cei de acum: domnitorul trebuie să caute iubirea poporului pe care îl conduce. Dacă blândeţea şi dreptatea nu-l ajută întru nimic, el se poate folosi de violenţă şi de şiretenie. Poate fi chiar crud şi neomenos, poate să verse sângele adversarilor şi poate pune în serviciul cauzei sale otrava şi pumnalul. Principiul iezuistic de mai târziu, *scopul scuză mijloacele,* îl găsim expus în Machiavel. Cedând împrejurărilor politice, el a flatat oarecum puterea papală. La urma urmei, se putea ca, robit de visele şi de aspiraţiile sale, să se adreseze singurei puteri reale şi respectate de atunci. în nici un caz, însă, nu e admisibilă ipoteza unora cari spun că Machiavel, republican convins, a scris cea mai violentă satiră împotriva regalităţii, ascunzându-şi sarcasmul de după stilul clar, liniştit şi sentenţios al disertatorilor filosofici.

Papa a dat lui Machiavel înalta sa aprobare. Dar cartea a trecut aproape neobservată. De abia mai târziu încercă cu toate sforţările să se apropie de popor. Cine ştie? Poate că acest „prinţ" îşi cunoştea mai bine meseria şi norodul; maestrul spune: „trebuie să fii prinţ pentru a cunoaşte natura popoarelor şi trebuie să fii din popor pentru a cunoaşte bine firea prinţilor".

[1] *Cullote* (fr.) - pantaloni scurţi, chiloţi.

O altă mică diferenţă e că prinţul „încoronat" e mai stabil pe scaunul în purpură roşie şi că prinţii vremelnici, şefii de partide, sunt cei cari duc adevărata luptă de perfidii şi jafuri, conduc asalturile la putere, întreţin mercenari şi împart recompense, suferă de pe urma trădărilor şi defecţiunilor. Istoria se repetă!!

Iar acum, după ce am vorbit de neomachiavelismul românesc, este rândul meu să predic un machiavelism adevărat, „spre folosul ţării": Duceţi-vă la sate, instigaţi, faceţi pe ţăran să pună mâna pe topor şi să plimbe şomoiogul aprins prin pătulele boiereşti... Intraţi în cazărmi şi arătaţi soldaţilor împotriva cui să-şi îndrepte glonţul... Şi amintiţi-vă cu toţii că am avut noi un Machiavel de geniu, dar mai energic şi mai tăios, în Eminescu:

„Unde eşti, tu, Ţepeş-Doamne, ca punând mâna pe ei..."

„PUTEREA FARMECELOR" DE V. DEMETRIUS

Puterea farmecelor, nuvele de V. Demetrius („Bibi. pt. toţi", 825). Domnul V. Demetrius e scriitorul prin excelenţă. De câţiva ani de zile simt o burghezească plăcere, când mă surprinde gazeta în pat, să citesc literatura matinală a lui Demetrius. Căci acest scriitor are calitatea de a fi *interesant* totdeauna, chiar când piesei tipărite îi lipsesc - foarte rar însă - unele calităţi de cari, la altul, nu te-ai putea lipsi.

Mi se pare nepotrivit titlul volumului, care e şi titlul primei nuvele. Căci nuvela ***Puterea farmecelor*** nu e cea mai bună bucată din culegerea de azi. E o povestire, ca să zic aşa, *brută;* procesul psihologic care e la baza acţiunei, noi mai mult îl înţelegem decât îl simţim. Şi prin aceasta, d. Demetrius se adresează inteligenţei cititorului, lăsându-i sufletul într-o rece impasibilitate. Şi sunt multe bucăţi unde d. Demetrius nu scrie cu artă. E cum am mai spus, interesant, fără să fie artist.

Asta, însă, nu întotdeauna. în adevăratele sale nuvele, d. Demetrius e un meşter prin felul simplu şi plin de emoţiune cu care se exprimă. Stilul, din dezbrăcat, devine o pagină de frumoasă compoziţie. Pătrundem prin d. Demetrius, cu sufletul şi cu mintea, în firea lucrurilor. Vedem tot ce citim, căci autorul taie în creionări energice figura primului plan, fără a uita fondul şi accesoriul: culoarea. Aşa ca într-un pastel de Iser. Şi citim atunci cu o deosebită şi înaltă plăcere ***Dragoste de înger,*** unde vedem tipul primitiv al păstorului Pîrvu chinuind dobitoacele (o poveste duioasă, idilică, aşa cum ar scrie-o Francis Jammes), ne transportăm apoi într-o lume neexplorată care reprezintă faza de tranziţie între sat şi oraş în mahalalele noastre interesante

şi pitoreşti; citim ***O viată...*** Şi apoi ne atrage din nou o fantezie simplă şi virgiliană: ***Fluturele.*** Cităm o pagină definitivă din opera lui Demetrius, şi anume din ***Dragoste de înger...*** Subiectul e grotesc: măgarul Domolea, între oile sale.

„De obicei, Domolea se cucuia pe vârful dealului de peste gârlă şi din fața şcoalei, când turma păştea prin-prejur.

înconjurat ca un hoge de o lume pitică de drept-credincioşi cu fruntea la pământ, el sta nemişcat. Ceasuri întregi nu-şi clintea din loc copitele, nu-şi muia grumazul. Uita pesemne să mănânce, cufundat în gânduri. Nu-şi ascuțea, nu-şi încorda privirea, căci netăgăduit că era destul de înțelept ca să nu aibă nici o curiozitate şi să priceapă zădărnicia cunoaşterei pe deasupra a lucrurilor. Nelămuritul din sufletul lui cu acela a sufletului firei se făceau una, contemplându-se între ele. El era acelaşi întotdeauna, ca o oglindă a cuprinsului, a gârlei care curgea fără să-şi clintească pietrişul, a dealurilor de pe care rar se rostogolea şi curgea în apă o pânză de țărână. Urechile lui drepte şi lungi şi le închisese aproape, şi le făcuse două suluri parcă înadins, ca să n-audă orice zvon i-ar abate întâmplărei să-1 scornească. Câteodată ai fi zis, în sfârşit, că gândul lui Domolea cearcă să zboare, atât de drepte şi ca nişte aripi ale capului i se întindeau urechile. Dar degrabă şi le înțepoşa iară, plictisit. Rareori îşi împroaspătă privirea de brahman cu două-trei clipiri de pleoape, când muştele îi veneau în gene."

Comentariile sunt cel puțin de prisos. Pagini de puterea acesteia are Demetrius multe şi multe mai are nepublicate sau neadunate în volum.

Volumul acesta îl aşteptăm cu toată încrederea şi nerăbdarea.

„DE VORBĂ CU MINE ÎNSUMI" DE ION MINULESCU, cu desene de Iser

- „Era prin anul una mie şi nouă sute opt, îmi pare" când în gloata scriitorilor români îşi făcu apariția un călător, purtător de steag necunoscut. Scena aminteşte efectele de imobilitate atât de frecvente la Victor Hugo (a nu se confunda cu Eftimiu): Burgravii, venerabili şi solemni, apar nemişcați şi impunători de după câte o trapă.

Multă rumoare şi revoltă în lumea celor vechi. Caragiale ar fi făcut o comedie. Droaia scriitorilor noştri mă ducea cu gândul la întrunirile politice din provincie, în cari îşi face apariția pe neaşteptate vreun adversar. Se aud strigăte de „Jos cu el", „Dați-1 afară".

Cu deosebire consternat era nuvelistul, romancierul şi criticul E. Lovinescu, căruia Remy de Gourmont i-a furat poeticul titlu: ***Paşi pe nisip.*** Bietul om avea de plasat doi candidați la nemurire. Şi se explică deci foarte uşor consternarea sa. Din nenorocire, gestul său de mahalagiu e imitat de mulți... Se dă cu huideo. Suntem balcanici ori nu? Se pare că în 1908 ne lepădăm de titlul acesta. Orişicum, faptele au fost constatate; şi - ierte-mi-se comparația - critica s-a purtat cu Ion Minulescu cum se poartă drept-credincioşii cu un câine ce se strecoară în biserica licăritoare de luminile nenumărate ale învierii. Noul venit se apără şi luptă viguros. Ca Laocoon sugrumat de balauri, el clamează tăriilor revolta sa împotriva criticei universitare. Şi... *(horrescor referens),* tocmai d. Mihail Dragomirescu e cel care-1 ocroteşte în revista sa şi-1 impune tuturor...

Acum, toată lumea recunoaşte *oarecari* frumuseți poeziei minulesciane. Unii găsesc chiar versuri magistrale. Poetul însuşi (1913) afirmă cu modestie în ***Rampa*** că a creat ritmuri noi, muzică nouă, că n-a fost pus niciodată pe două coloane, că tinerii poeți români îl pastişează, că e un profund original... Afirmațiile d-sale sunt cunoscute... Cine va avea curajul să confirme? Se pare că poetul a rămas cu desăvârşire izolat în opinia sa. L-au urmat cu toții când el a pronunțat oareşicum cel dintâi numele lui Baudelaire, Verlaine, Mallarme\ More"as..., dar azi când acelaşi poet afirmă că nu datorează nimic acestor înaintaşi şi că cei ce scriu azi, aci, îi sunt datori cu mult, prietenii şi admiratorii dau din umeri şi întorc spatele...

Căci, la drept vorbind, versuri lungi sau scurte, frânte sau libere, sau clasici alexandrini, dacă formează - să admitem - un aranjament nou, dau poetului pe lângă meritul de inovator... tipograf, pe acela de a fi adus un ritm nou, o muzicalitate necunoscută?

Ați observat cu toții cred că Ion Minulescu întrebuințează versul de 18 silabe. Alții au făcut acelaşi lucru mai înainte. Dar n-am dat atenție. Şi în realitate aci e secretul muzicalității verbale: versul de 18 silabe e sonor, e larg şi... se pretează frânturilor din pricină că are mai multe accente fundamentale.

Bineînțeles că nici aceste frânturi nu sunt noi. Găsim în franțuzeşte toate prototipurile procedeelor lui Minulescu. Şi dacă vreun tânăr sau bătrân poet s-ar încerca în româneşte să scrie în versuri frânte - neglijând pe Verhaeren, pe Regnier şi pe alții - d. Ion Minulescu s-ar văita că e pastişat.

Când pelerinul de odinioară întrebuințează alt vers, toate abilitățile tipografice nu-i dau muzica cea nouă, personală. Ascultați pe Alexandrescu:

„O temniță-adâncă îmi e locuința...
Prin dese, prin negre, zăbrele
De fier,
O rază pierdută îmi spune ființa
Cerescului soare,
Seninului cer.
Şi ca un ecou,

Port urmele luptei pierdută-n palatul
Eternului Mâine
Şi fostului ieri". (I. M.)

Alte versuri, deci alte ritmuri, îmi amintesc pe... Alecsandri:

„...galben ca făclia de galbenă ceară
Grozea acum zăcea".

In sfârşit, câteodată chiar sufletul lui Minulescu nu ne aduce nimica nou. Minulescu e sentimental ca părinţii noştri:

„De ce plecaşi din ţara de unde palmierii
Tremurătoare umbre îşi culcă pe nisip...
Nu-ţi fu de-ajuns pustiul cu lacrimile serii
Şi nu găsişi pe-aiurea să-ţi plimbi anticu-ţi chip?"

Semnaţi sub aceste versuri pe... Bolintineanu şi recitiţi-le... Nu veţi fi loviţi câtuşi de puţin.

Iar când stihurile sale nu exprimă sentimente din 1850, d. Minulescu nu depăşeşte pe *simboliştii* de acum 20-30 de ani sau pe cei contimporani.

N-a scris „ce n-au scris alţii". Scrisul său şi al multora de la noi se aseamănă cu acela al francezilor moderni. Trăiesc cu toţii în acelaşi timp, asta-i asemănarea firească; doar că unii au talent, iar alţii n-au, asta-i deosebirea. D. Minulescu n-are imitatori, după cum nici dânsul nu imită pe idolii săi. L-ar putea cineva pune nu pe două coloane, ci pe *nouă,* fără ca cineva să poată striga: „Plagiat"; sau: „Pastiş"!

Citeam întâmplător:

„...Nous ne connaissonsplus Ies vaisseaux hasardeux tendant comme desseins leurs voiles au soleil comme des scons gonfles par l'amour de la mer".

Şi găseam multă asemănare în versurile:

„Sosesc cu pânzele umflate
ca nişte sânuri de femeie
pe cari o buză pătimaşă le-a-nvineţit de sărutări".

Un al treilea ar putea oare ţipa pentru unul din ceilalţi doi - pastiş?

Iar exemple de felul acesta s-ar putea multiplica şi pentru oricine.

Faţă de ***Romanţele pentru mai târziu,*** noul volum e poate superior. E mai serios. Unele poezii au baza solidă a ideei. într-un sarcofag bogat zac diamante şi coroane. Totuşi mai avem pilde de poezie... umoristică, poate fără voinţa autorului:

„Strofe vechi, o mandolină, cu Cezanne şi doi Gaugain,
Patru măşti de bronz: Beethoven, Berlioz, Wagner, Chopin".

Până s-ajungem la ***Romanţa Rozinei,*** în adevăr fină şi cu o nuanţă de uşoară melancolie a sec. XVIII, găsim multe, prea multe romanţe cari te înveselesc grozav, fără ca autorul să fi fost tot atât de bine dispus în momentele concepţiunii: ***Pastelul mecanic...***

Dar să nu întunecăm, prin reamintirea atâtor... gesturi greşite, meritele de adevărat poet ale lui Ion Minulescu. Frumoase-s poeziile în cari Minulescu îşi cântă propria persoană. Minulescu pune multe şi mari speranţe în Minulescu de mâine.

E un băiat care promite. De aceea şi zice, într-o romanţă din ***Flacăra:*** „Eu nu sunt încă decât preludiul celui ce-am să fiu".

Să acordăm toată încrederea noastră acestor cuvinte. Preludiul de azi e o măreaţă uvertură. Pretutindeni ghicim acelaşi dor de senzaţii şi plăceri, aceeaşi lirică exaltare care-l face să meargă cu tot conţinutul său sufletesc întru întâmpinarea unei impresiuni. Şi de aceea totul, lucrul cel mai mic, banal, emoţia cea mai uşoară, ca şi sentimentul cel mai rar sau mai... exotic, creşte, se exagerează, se exaltă şi „verbul se preface-n cânt". Aci e arta lui Minulescu.

îmi pare rău că nu pot cita aci ***Romanţă apocrifă, Litaniile pentru miezul nopţii, Glasul morilor,*** poemul ***înainte, Romanţa Soarelui, Romanţă nordică, Cânta un matelot*** - toate adevărate poezii în care simţirea sau cugetarea sunt împodobite într-o orgie de culori şi imagini, într-un fast fără precedent de verburi sonore...

Se cade să amintim - ar mai fi nevoie? - că volumul e ilustrat de Iser.

1914

„OCHIUL DRACULUI" DE ION CHIRU-NANOV

Ochiul dracului, nuvele şi schiţe de Ion Chiru-Nanov (Librăria Nouă).

D-l Chiru-Nanov e la al doilea sau la al treilea volum. După frumoasele sale notaţiuni din ***Peste Dorna,*** găsim acum o culegere de nuvele şi mici povestiri care atestă cel puţin perseverenţa autorului. Dacă am admite că „talentul e muncă, geniul e perseverenţă", am putea deci ajunge la concluzia foarte greşită că d-l Chiru-Nanov are geniu. Nu ne putem îngădui însă, mai ales că nu ne permite lucrul acesta, marele nostru respect şi marea noastră simpatie pentru poetul Alexandru Teodor Stamatiad.

Totuşi, d-l Chiru-Nanov are multe merite. Nu cred să fie cel mai mic acela că posedă un vocabular foarte bogat în expresii neaoş româneşti şi în cuvinte [...]* au fost culese [...]* iarăşi, ca nişte flori răcorite de o ploaie neaşteptată. Limba întrebuinţată de Chiru-Nanov dă stilului d-sale un aspect atrăgător şi oarecum original; compensând, într-un chip cu totul mulţumitor, totala lipsă de muzică sugestivă şi de plasticitate din frazele d-sale. Stilul d-lui Nanov nu poate fi asemănat cu un frontispiciu antic, măreţ prin seninătatea liniilor; nici cu ogivele şi podoabele clădirilor barbare; e un zid drept, plat, acoperit însă de iederă tânără şi simpatică.

Azi, când în literatura românească, de la Victor Eftimiu urcând până la Ion Minulescu, fiecine se resimte de influenţa culturii franceze, e desigur o originalitate să nu purcezi decât de la scriitorii români. D-l Chiru-Nanov e robit de Ion Brătescu-Voineşti şi mai e dator cu multă recunoştinţă lui Sadoveanu, Slavici, fără să-l mai pomenim pe Caragiale. Această vasalitate, statornică aproape în tot volumul, îl costă mult pe Chiru-Nanov. Şi nădăjduim că într-un sfârşit, covârşit de greutatea haraciului, tânărul autor va face un viril gest de revoltă; va respira aerul libertăţii; se va freca la ochi privind cu mirare în jurul său; va lua seama că, paralel cu scriitorii noştri şi de la 1880 încoace, multe şi frumoase lucruri au scris în franţuzeşte şi (pentru dânsul) în ruseşte; şi nu va fi deloc liniştit în privinţa unei respectabile câtăţimi din opera d-sale.

* Câteva cuvinte sunt şterse (în exemplarul de la Biblioteca Academiei).

Aşa că, dintr-o mânioasă linie de creion, d. Chiru-Nanov va bifa nuvela ***Ochiul dracului.*** Vechiul motiv: o comoară (jurată sau nu), trei ţărani care o caută, grozăviile, spasmele cercetării ce de multe ori pare să fie infructuoasă, legendarul proces psihologic: cei doi căutători se hotărăsc, deodată, să ucidă pe cel mai oropsit (persoana nr. 3) ca să împartă singuri comoara. Oricât de senzaţionale ar fi toate acestea, plus sau minus întunericul sau furtuna dezlănţuită, nu mai pot trezi vreun ecou în sufletul blazat al cititorului de azi. Şi apoi, Slavici...

Iar hazuri, ca ***Gogoşile,*** îi vor înflori în cuget ghimpii remuşcării... De ce a împrumutat Chiru-Nanov pana unui... Mestugean?

Iar ***Răduţu,*** povestea copilului bolnav în noaptea sfântă, cu mama frământată de durere, cu zbuciumul tatălui, cu sosirea penibilă a zorilor când copii cu „Bună-dimineaţa" vin şi-şi găsesc prietenul în viaţă, toate acestea au trecut în domeniul... humorului, şi trebuie să fii un Stradivarius ca să plângi acorduri nalte şi sonore pe o coardă ruginită.

Dimpotrivă, în nuvele ca ***Ţiganul,*** povestea puiului de găină, negru şi poznaş, care rătăcit de lângă cloşcă, mănâncă gâza ce l-a ajutat să regăsească drumul; această povestire cu rost, împodobită de observaţii fine şi amănunţite, pitoreşti, place nespus de mult. E o bucată menită paginilor de antologie. Şi multă impresie ne face, şi ne cultivă interesul, istoria taurului ***Tăun,*** sau a ***Zmeului,*** sau şi mai frumoasa ***Mărăcinele şi macul...*** Lăsăm la o parte ***Ea nu mai pleacă,*** evident inspirată din ***Puiul*** lui Brătescu-Voineşti şi conchidem că d. Chiru-Nanov e la înălţimea talentului său când se depărtează puţin de viaţă; sau mai bine zis, când nu se interesează *cum lucrează şeful,* cum *se merge la vot* etc.

„NEVESTELE LUI MOŞ DOROGAN" DE I. C. VISSARION

Numele vi-e cunoscut. E cel mai simpatic şi mai talentat poporanist de astăzi. D-l Vissarion e în adevăr legatarul universal al lui Ion Creangă - nu se supere Dragoslav - cu munca din cele unsprezece volume ale sale. E foarte simpatică figura jovială a lui Moş Dorogan, care-şi aminteşte de dragostele din tinereţe. Sunt episoade comice şi duioase, şi neasemănat de potrivit subiectului e felul de a istorisi al lui Vissarion. Broşura (ediţia *Germinai,* 0,30), pe lângă că e foarte ieftină şi se găseşte la toate chioşcurile principale, n-are decât 27 de pagini, merit capital. Deci: citiţi. Şi iertaţi-i lui Vissarion că un geniu rău i-a suflat ridicolul subtitlu sau supratitlu de ***Din farmecul dragostei libere.***

ALEXIS MAXIMOVICI PEŞKOV

E adevăratul său nume şi prea puţini îl cunosc. De altminteri, nici nu e nevoie să-l cunoască. Scriitorul care s-a înălţat pe cele mai albe piscuri, urcând din înălţimile cele mai prăpăstioase, a gornit spre cele patru zări numele lui Maxim Gorki. Până acum zece-doisprezece ani, nimeni nu-l ştia. Astăzi e scriitorul celebrat, primit solemn în ţara sa care îl gonise; e filosoful ultimelor doctrine, deşi niciodată nu s-a gândit să profeseze o credinţă. E frate spiritual - cu toată deosebirea dintre ei - cu Kipling, căci amândoi simpatizează cu personajele brutale şi impetuoase cari nu pot îngădui obstacolele sociale cari stăvilesc pornirea lor nervoasă de a vagabonda în libertate şi nepăsare faţă de vechile scrupule ale civilizaţiei; e frate cu D'Annunzio în ceea ce priveşte dispreţul societăţii şi trebuinţa de a trăi în plăcere şi frumuseţe. Tustrei sunt însufleţiţi de o adiere romantică, de un sentimentalism fără frâu, byronian, de un cult excesiv al individului. Cugetul lui Nietzsche îi robeşte. Toţi pregătesc şi anunţă mesiile de mâine: supraoameni.

S-a născut în 1869, în Nijni-Novgorod. Părinţii săi, ruinaţi, muriră lăsând un copil de opt ani în voia întâmplării. începu să rătăcească pe malurile Volgei, pe drumurile bătătorite de aventurierii şi oamenii fără căpătâi ce se îndreptau cu valul, spre mare, aproape de Asiile imense.

Poposea prin pădurile somptuoase şi stinghere, ce-şi armonizau freamătul cu vuietul căderilor de apă. Şi astfel, mai toate poveştile lui Gorki sunt amintirile prieteniilor legate cu necunoscuţii ce băteau drumurile de aur ale stepelor copleşite de soare. în revolta sa inconştientă, Gorki căuta să justifice acele chipuri întunecate şi enigmatice, cu atât mai mult cu cât morala burgheză îi condamna. El ne atrage prin contrastul neprevăzut dintre tabloul de lumină şi pustietate şi chipurile sinistre reliefate şi desprinse din acest cadru. Dar ne arată şi legătura intimă între sufletele lor răzleţe şi undele turburi şi pribege, necontenit împinse spre orizonturile fugare. Iar când scenele nu se petrec pe bordurile Volgei, atunci marea, simbolul îndrăznelei, nesocotirii şi libertăţii le îngână şi le încântă. Marea vrăjită, care se zbate vrând parcă să zguduie marginile cerului plecat asupra-i şi să sfarme ţărmurile înlănţuitoare. Natura largă a adăpostit şi a influenţat pe Gorki. Ea ocroteşte şi purifică, întocmai ca o mână albă de sfântă, scenele cele mai crude şi mai triviale ale autorului.

Cum a ajuns autor? A intrat mai întâi în personalul unei şalupe ce încrucişa pe Volga. La bucătăria vasului cunoscu pe Mihail Lury, om visător, care prelungea vegherile de seară, citind cărţile adunate într-o mică lădiţă. Era o bibliotecă formată din Gogol, Puşkin, alături de romane populare şi de cărţi bisericeşti: ***Vieţile sfinţilor.*** Noaptea, la lumina stelelor şi a felinarului priete-nos, Gorki se forma citind. Lirismului şi romanescului acumulat, se împotrivea realitatea aspră a vieţii trăite.

Contrastele i-au făurit originalitatea şi ciocnirea ce durează zilnic, între condiţiile sale de existenţă şi aspiraţiile hrănite de primele lecturi, i-a ascuţit simţirea.

La şaisprezece ani încercă să intre în şcolile din Kazan; ajunse ucenic într-o brutărie, unde trebuia să frământe ziua întreagă aluatul pentru covrigi. Mai erau câţiva tovarăşi trişti şi nostalgici, închişi într-o pivniţă umedă şi întunecoasă ca un puţ. Amintirile sale de atunci au dat viaţă celor mai bune nuvele ale sale. Citām: ***Konovalov,*** în care evocă şi figura bucătarului Lury; ***Douăzeci şi şase şi una,*** povestea lucrătorilor înamoraţi de vedenia blondă şi de râsul sonor al unei fete ce venea să le ceară covrigi, dragostea ascunsă, schimbată curând în blesteme şi cuvinte murdare când ei aflară că Tania a fost sedusă de un soldat antipatic şi îngâmfat. Sufletul pornit, brutal şi pe de o parte sfios, copilăresc, al poporului, e minunat de bine înfăţişat.

In vremea aceea, Gorki frecventa un cerc de studenţi din generaţia mistuită de grija idealului, de cugetări dureroase şi covârşită de pregătirea prin luptă a Rusiei de mâine.

într-o seară, la ieşirea din cenaclu, flămând şi îngândurat, întâlneşte o femeie de stradă... Amândoi forţează baraca unui negustor, fură un codru uscat de pâine şi se adăpostesc sub o barcă răsturnată pe cheiul fluviului. Vremea era cenuşie, ploua, şi tânărul cuprins de friguri tremura în braţele de sorora ale femeii. E subiectul nuvelei ***O noapte de toamnă.***

Mai târziu, la nouăsprezece ani, Gorki încercă să se sinucidă. Scăpă, rătăci din nou, muncii prin porturi şi prin fabrici, începu să scrie, la Nijni văzu pe Korolenko. Revistele serioase îi publicară încercările: ***Măcar Ciudra, Bătrâna Izerghil, Hanul şifiul său...*** oameni şi locuri din Crimeea, din Caucaz, patria romantismului rus, ţinuturi asupra cărora scrierile lui Puşkin şi Lermontov au lăsat o atmosferă de vis şi irealitate şi pe care nu le mai poţi vedea decât cu sufletul şi ochii marilor poeţi. Gorki n-a văzut nimic nou în aceste părţi. Dar încetul cu încetul, talentul său îşi cuceri neatârnarea, aceeaşi neatârnare vastă ca a omului său însuşi.

Vagabonzii şi cerşetorii defilează, desenaţi cu o nemaipomenită îndrăzneală şi poetizaţi în decorul cel mai încântător; cum zice ***Vogue:*** realism liric. Nenorocul, mizeria, lenea, viţiul, alcoolul, totul contribuie la sporirea mulţimei mizerabile şi anonime, din care scriitorul îşi alege pe studentul sărac, pe negustorul falit, pe funcţionarul beţiv, pe militarul izgonit sau dezertor şi pe femeile de stradă. Procedeul său de compoziţie - scria un critic - nu diferă în mulţimea nuvelelor sale. N-are niciodată intrigă sau acţiune; prinde din viaţă modelele, le desenează silueta, le face să gesticuleze, să filosofeze. Din dialog pătrundem în sufletul personajului, şi Gorki termină brusc, precum a început.

Pretutindeni simţim răul ce stăpâneşte tipurile lui Gorki. E urâtul, e *spleen-ul* rus, *toska'.* Spre a lămuri bine răul acesta iremediabil, să amintim aici sufletul ***Malvei:***

„Valurile murmurau. Focul se stinse în nisip. Malva privea în depărtare. Seriojka o contempla.

— Ascultă, îi zise. Ştii ce ai vrea?

— Dacă aş şti! răspunse Malva cu glasul încet şi suspinat.

— Care va să zică, nu ştii! ? E rău. Dar, vezi tu, ştiu totdeauna ce vreau. Dar mi se întâmplă aşa de rar să vreau ceva!

— Şi eu doresc întotdeauna un nu ştiu ce! răspunse Malva gânditoare. Dar ce? Nu ştiu! Câteodată aş vrea să fiu în barcă, acolo-n larg, pe valuri... departe! Şi să nu mai văd niciodată bărbaţi. Altă dată aş vrea să-i am pe toţi în jurul meu; şi să-mi bat joc de ei. Uneori mi-e milă de ei, milă şi de mine, mai mult decât de ei... în alte clipe aş vrea să-i bat pe toţi, să mă bat şi pe mine până la moarte, - o moarte groaznică. Sunt tristă, sunt veselă..."

Şi toţi oamenii aceştia sunt ca nişte buturugi...

Deci, *toska* stăpâneşte toate. Ea e forţa ascunsă ce ne aduce aminte de acele jucării moderne de copil, constând într-o tablă de metal magnetizat, pe care se învârtesc într-un dans nebun figuri de oţel aşezate deasupra.

în general, opera lui Gorki nu trădează o preocupare anumită. Principiul său - dacă ar avea vreunul - ar fi negarea oricărui principiu, respingerea oricărei teorii. Căci cei cari vorbesc prin el sunt declasaţii adăpostiţi de tavanurile înnegrite, inspiraţi de valurile de *votcă,* suflete mângâiate de alcool, de fum, de petrol, sânge şi mucegai.

Dar în tavernele şi lupanarele ce ne-ar înfăţişa Rusia, aerul e irespirabil. Afară, atmosfera e apăsătoare, cerul e încărcat de nori. Se simte trebuinţa furtunii răcoritoare! Şi atunci, ***goelandul*[2]*,*** pasărea maritimă, vestitoare de furtuni, se înalţă şi domină tumultul de talazuri ca un drapel ce flutură peste ostile adunate:

„Bubuie tunetul.

Fulgerul negru, vestitorul furtunei, planează şi-şi înteţeşte ţipetele; ca o săgeată străbate pătura norilor.

Se avântă ca un demon - trufaşul şi negrul demon al vijeliei; râde, suspină; râde de nori, plânge de bucurie.

în mâniile fulgerărilor, demonul şiret a ghicit o slăbiciune; ştie că norii nu vor ascunde vreme multă soarele. Nu, nu-1 vor ascunde!

Urlă vântul... Izbucneşte fulgerul...

Cad flăcări albastre din ceruri în mare. Marea înghite săgeţile fulgerului şi le stinge în prăpăstiile sale. Ca nişte şerpi de foc, răsfrângerile se zvârcolesc pe valuri şi dispar.

Corect *toşno* (rusă) - [mi]-e greaţă, [mi]-e scârbă.
Specie de pescăruş.

— Furtuna! Curând va urla! Furtuna!

E glasul vestitorului îndrăzneţ; planează mândru între fulgere, pe marea răzvrătită şi mânioasă; iar el strigă, prooroc al biruinţii...

Ah! să urle mai tare furtuna!"

„BISERICUŢA DIN RĂZOARE" DE GALA GALACTION

Bisericuţa din Răzoare, nuvele şi schiţe de Gala Galaction (Ed. Vieţii Româneşti, 2, 50).

Odată, e cam mult de atunci, un copil de doisprezece ani, tare inteligent şi sârguitor, a primit în dar un buchet de trandafiri de la o colegă de examene. Florile împrăştiau un parfum dulce şi tulburător. Copilul îşi simţea fruntea arzând; florile acestea nu erau pentru el. Era prea frumoase şi prea mirositoare; simţea ceva plăcut, cald, dar totuşi bolnăvicios şi vinovat. îl supăra o visare vinovată... şi ne spune:

„Acest dar, primit la doisprezece ani, deschidea în conştiinţa mea, cu insinuarea fină şi aproape imaterială a mirosului de trandafiri, cărarea deosebirii între bine şi rău, dintre dorit şi permis, dintre veghe sănătoasă şi reverie culpabilă, dintre bărbătesc şi feminin".

Darul a fost depus la o icoană ce sta în drum. Copilul biruise şi împrăştiase vraja parfumului de flori. Dar dacă trandafirii cu lumea lor de culori, de arome şi de ceruri calde nu i-au fost pe plac, l-a atras în schimb parfumul sever şi albastru al fumului de tămâie, undoind sub bolţi sonore şi zidiri întunecate de biserici, de biserici izolate în osteritate[1] şi disciplina vieţii religioase:

„O, tristeţi ale psihologiei monahale! O, îndurări Cereşti, fiţi, iar şi iar, umil solicitate! Iertaţi ţinerea mea de minte, de este cu păcat! Stropiţi cu isop curăţitor chilibarul vinovat că a prins şi-a reţinut, atâţia ani, această graţioasă coleopteră a amintirii!"

Lăsând la o parte interesul simbolic al povestirei, nu-i aşa că aveţi impresia că Galaction, de n-ar fi fost nuvelist, ne-ar fi dat admirabile poezii? Dânsul posedă toate însuşirile şi toate secretele meşteşugăreşti ale poetului. Şi citind ***Bisericuţa din Răzoare*** nu ştii de nu trebuie să regreţi pe poetul dispărut sub valurile unei proze colorate şi melodioase. Calitatea principală şi de preţ a artistului se întrevede pretutindeni.

Galaction povesteşte în imagini. Că imaginile acestea sunt adeseori icoane, sau viziuni sfinte de Crişti şi sfinţi, e altă socoteală... Dar, cine nu

[1] *Austerite* (fr.) - austeritate.

simte o adâncă uimire şi sufletească mulţumire, citind, spre pildă, prima nuvelă.

în descrierea acelei zile toride şi inundate de soare, risipeşte o comoară de cuvinte smulse tainiţelor graiului românesc, şi comparaţii sau expresii neaşteptate revarsă limpezimea lor pe fundul tabloului:

„Soarele turna din vârful brazilor bogăţia-i de foc, ca într-un fund de cisternă".

„Unde de fierbinţeală vibrau peste bisericuţa adormită...".

Şi, la umbra zidurilor surpate şi singuratice, povestitorul este cuprins de un somn adânc: „un ceas de somn necunoscut celor vii, cum n-am mai dormit niciodată, cum nu voi mai dormi decât după ultima Euharistie, la umbra pridvoarelor eterne".

Subiectul neted al acestei povestiri: vizita întâmplătoare la o biserică veche şi zăvorâtă, pe o zi de arşiţă doborâtoare; somnul adânc, „somnul drepţilor", la pragul acelei biserici - toate acestea au fost de ajuns pentru o povestire de aproape şapte pagini, în stilul cel mai lucid şi mai românesc cu putinţă. Şi din nou, regret aici pe poetul care cearcă să se ascundă sub masca severă a înţeleptului.

Când Galaction se depărtează şi rătăceşte prin alte meleaguri decât ale fanteziei poetice, când încearcă să plăsmuiască chipuri moderne şi să le sufle viaţă, atunci nimic nu e mai lipsit de originalitate. S-ar părea că persoanele se mişcă întocmai ca acele *mediumuri-kmei,* cu cari hipnotizatorii fac experienţe de efect în faţa publicului. Se aşază în spatele subiectului şi, cu privirea intensă, cu nervii încordaţi şi cu degetul întins, proiectează invizibila şi telepatica undă ce conduce mişcările hipnotizatei. De altfel, poate că Galaction ştie aceasta şi de aceea în ***Drumul spre păcat*** şi în ***Gloria Constantini*** (o nuvelă dintre cele mai bune din câte am citit în româneşte), persoanele sunt înzestrate cu firi deosebite. Doar magistratul tânăr şi amorezat e tipul mai real şi principal în prima nuvelă. Dar cu cât autorul insistă asupra lui, figura tânărului se şterge. Dimpotrivă, judecătorul drept, inteligent şi bolnav, e cioplit în piatră: o statuă, o podoabă necesară ansamblului, dar o statuă perfectă. Dragostea sfioasă a tânărului e pătrunsă cu multă uşurinţă şi descrisă prea lesnicios. Figura burghezei frumoase, a Clarei, e creionată cu stângăcia unui elev de la Şcoala de Arte Frumoase, şi copiată după vechile modele de ipsos. Plecarea tânărului şi moartea judecătorului, vestea care hotărăşte în pripă pe amantul sfios şi rezervat de odinioară să se reîntoarcă în preajma Clarei; accidentul de trăsură de pe şosea, viziunea: figura judecătorului mort îi apare în faţa ochilor, palidă şi mustrătoare... întoarcerea înapoi... Toată nuvela aceasta aparţine de drept romantismului îmbătrânit şi, după ce am citit-o, figurile perindate, ca nişte copaci albiţi de iarnă, devin confuze şi diforme sub omătul uitării.

în ***Gloria Constantini*** se insistă tot timpul asupra firii lui Constantin. De ce? Pentru că acest Constantin nu e o figură reală şi frecventă, iar Galaction nefiind ţinut a ne zugrăvi un model smuls vieţii, ca un Dumnezeu ce împarte culori şi forme păsărilor din poveste, ne închipuie un caracter nervos, nehotărât şi artist, de la care te poţi aştepta la orice, fără să fie nimic nefiresc sau în contradicţie cu însuşirile şi apucăturile eroului. Iar singura figură adevărată, pentru că trăieşte pretutindeni, e destul de uitată. E Badea, omul practic, mărginit şi gospodar.

Aici e calitatea strălucitoare a lui Galaction: imaginaţia. Şi defectul său de poet - şi un defect de poet nu poate fi decât calitate - că nu poate vedea şi descrie lumea aşa cum este. Pasiunile obişnuite, figurile vulgare (tot stocul cel vechi) nu-1 atrag.

Iar ele se răzbună.

Dar să lăsăm aceste pseudodefecte. Lăsăm şi nuvela ***Dionis grecoteiul,*** unde, în descrierea vijeliei pornite pe câmp, Galaction îşi reliefează din nou calităţile descriptive: „în acest timp, furtuna se liniştise. în biserică mai izbeau ici şi colo ultimele picături de ploaie, ca ultimele gloanţe ale unui asediu terminat, pe când departe, câteva guri de tun vesteau deplina biruinţă". Mă voi mărgini să citez câteva rânduri din ***Gloria Constantini*** ca să dau o idee slabă de felul cum scrie Galaction.

Constantin, eroul nuvelei, e fiul unui negustor român din Celei şi al unei turcoaice leneşe şi frumoasă din Somovit. Tatăl şi mama copilului au fost ucişi într-o noapte, cu gloanţe de puşcă, de către părintele fanatic al turcoaicei: trebuia răzbunat Coranul şi omorâtă „huria pângărită".

Constantin mai avea un frate din prima nuntă a tatălui său. Badea era mai mare cu vreo zece ani; era sârguitor şi mediocru. La douăzeci şi unu de ani, luă epitropia averii rămase. Pe Constantin, rudele îl trimiseră la diferite meşteşuguri, la mai multe şcoli, fără ca băiatul să poată izbândi cu ceva. Moştenise firea visătoare şi senzuală, şi leneşă a mamei sale. Şi singura îndeletnicire, plăcută inimii sale de „Sultaneh", era să scormonească ziua întreagă ruinele cetăţei Malva, în căutarea monedelor vechi sau a amforelor de argilă. Dar aplecările sale spre arheologie nu l-au dus mai departe de postul de copist la primărie, şi din toate rătăcirile sale pe Malva şi pe Oescus (din Bulgaria) s-a ales cu o obsesiune: să găsească măcar o monedă de aur, din acele gravate cu „Gloria Constantini" s-o vândă cu cinci sute de lei şi să cumpere un dar Frusinei. Frusina? O fată blondă şi frumoasă, care citea cu palpitaţii misivele lungi ale lui Constantin şi răspundea, pentru că scria cu greu, prin cărţi ilustrate.

Se întâmplă însă că de fata hangiului din Caracal se amoreză şi negustorul Badea. O ceru în căsătorie. Constantin suferi ceea ce suferă de obicei amorezaţii, dar firea lui şovăitoare, şi poate fatalistă, îl abătu de la

orice hotărâre. Iar fata, povăţuită de o mătuşă practică „şi filosoafă de felul ei", primi căsătoria cu cine o cere şi dragostea cu cine-i place.

Constantin plecă la oaste. Planuri mari îi deschid calea triumfului până la cazarmă şi de la cazarmă în viitor. E pe dată înaintat. Frusina se gândeşte cu ciudă la câte femei frumoase sunt în Bucureşti... Când capătă concediu, Constantin vine acasă, dar e sfios şi stăpânit. Iar Frusina, mai întâi înciudată şi prefăcut nepăsătoare, la urmă îi aruncă vreo câteva vorbe cu înţelesuri. Soldatul se reîntoarse lângă steag, torturat de gânduri şi porniri vinovate.

Nenorocirea lui e că are de locotenent pe un fost coleg de scenă - băiatul fusese şi actor - care din prietenie îl scuteşte de greutăţile vieţii de cazarmă, îi dă învoiri, concedii medicale... Dar, odată, îl învoieşte cu condiţia ca să lucreze ziua Ia seceră, în rând cu secerătorii... Constantin se ţine de cuvânt. Şi după o zi călduroasă coborî, o dată, la Dunăre să se scalde:

„Şi lângă ţărmul plin de sălcii din care se revărsa, cenuşiu şi vast, noianul apelor, s-a scăldat cu farmec, după o zi de muncă sub soarele torid. La câţiva paşi, sub sălcii, era o covercă de pescari, aşternută ca un pat uscat de pelinită şi de cimbru, deci cea mai bună cabină în care ai fi putut să te odihneşti după o baie. După ce s-a uscat în lumina roşie şi caldă a soarelui culcat pe orizon, Constantin s-a îmbrăcat pe jumătate şi s-a întins în covercă... Era gata să adoarmă. (Crai-Nou se ridică, subţire şi fiu al visului, peste imensităţile aurii, roz-albe şi albastre.) Dar sări din aţipeala lui, căci richiţile şi bălăriile foşniră, şi o formă albă trecu prin sângele amurgului. Era Frusina, care venea să se scalde. Constantin a rămas amorţit, căci toată puterea i s-a strâns deodată în inima care s-a zbătut să-şi rupă frânele. Frusina a aruncat pe nisip cearceaful de pe umeri şi apoi, lăsând să-i alunece devale rochia în chip de sac, pe care o avea, apăru strălucitoare ca, din teacă, o lamă de Toledo. Şi cu o mişcare de Diană cercetătoare şi atentă care-şi ridică arcul, îşi ridică braţele în dreptul sânilor, iar cu creştetul, greu de casca părului grămădit ca o cască, atinse, pe raza ochilor lui Constantin, cornul de argint al lunii... Dar Constantin era pe marginea prăpastiei! Incapabil să mai înţeleagă şi să preţuiască frumuseţea nobilă şi pură a înfăţişărilor eterne. De aceea, tot adâncul de richiţi întunecate, de Dunăre fosforescentă, de lilieci şi de irişi, printre lanuri de lalele - care fumega în curbe lungi, capricioase, din pământ până sub cornul lunii, şi în care se înscria marmorean trupul Frusinei - era pentru Constantin comoară îngropată. Biruit de răzvrătirea simţurilor, fascinat de prăpastia păcatului, Constantin îşi descleştă mâinile din ierburile uscate de care se ţinea, ca deasupra unei prăpăstii, şi-şi dădu drumul să cadă:

- Frusino! Comoara mea, Frusino, vino, vino!

Din seara aceea, viaţa lui Constantin şi a Frusinei intră sub stăpânirea pasiunii exclusive şi nimicitoare. Sortiţi parcă unul altuia prin zarul voluptăţii şi al crimei, ei se simţiră şi se voiră, de aci înainte, un singur trup. Începutul consumat cu nefastă lună nouă înflori în preacurvie convinsă, pătimaşă şi, pe cerul de cărbune al nelegiuirii, patima lor crescu, ca o torţă care se tot apropie, în vreme ce luna, pe cerul nopţii, crescu spre lună plină."

Dar dragostei lor trebuia un adăpost sigur şi tăinuit. Iar Constantin îl găsi într-un bordei vechi, aproape ruinat, cu o odaie plină de un întuneric negru ca patima. Aci se întâlniră ei până veni ziua plecării, cu lacrimile şi răzvrătirile ei, cu planuri de dezerţiune. Constantin plecă, locotenentul său era în călătorie, iar când acesta se întoarse, îşi găsi prietenul slăbit şi aproape bolnav. Pe bună dreptate, îi dădu un concediu medical. Dar acasă îl aşteptau pe îndrăgostit certuri şi bănuieli; întâlnirile însă continuară.

O dată, pe înserat, Constantin îşi aştepta amanta, privind în focul aprins pe vatră. Făcuse planuri de fugă, la Vraţa, vânduse câteva pogoane de pământ... „Ca să mai mintă aşteptarea", Constantin fumă. Şi aruncând apoi ţigara, văzu aprinzându-se doi cărbuni albaştri; apoi alţi doi, şi alţi doi. Putregaiurile aprinse în acel colţ al bordeiului închipuiră şase ochi nevinovaţi ca de copil, cari îl priveau. Şi o mulţime de plăsmuiri ciudate îi fascinară privirile. Prin cuget îl fulgeră gândul fantastic: o comoară! Iar jocul limbilor de foc din ce în ce mai lămurit îl ţintui locului:

„Era un dans cu ritm şi cu înţeles în această viorie colcăire de dantelă. Fiecare flacăre ondula ca vie, fiecare ţâşnitură albastră revărsa o formă feminină, cu braţe ridicate, cu păr fluturător, cu sâni virgini şi goi. Şi toate aceste flăcări-fecioare ţâşneau, dansau şi se întâlneau mereu, pe curbe convergente, în acelaşi punct în care braţele lor se înnodau pentru o horă de două-trei învârtituri. Cădeau apoi toate în velura spumegândă şi indistinctă şi se individualizau din nou, după cădere, ca să facă şi să refacă tiara lor coreografică şi plină de safire. Iar în acest joc al lor, câtă suavitate, câte destăinuiri! Dar după şapte-opt tiare, în loc de fecioare dansatoare, ieşiră din lava albastră nişte flăcări lungi şi drepte ca nişte gladii. în loc de tiară, aceste gladii se repeziră şi încheiară brusc o piramidă de lame militare, care străluci o clipă şi se nărui în lavă. în clipa următoare, flacările-gladii refăcură piramida şi apoi iar şi iar, ca la comandă.

Şi acest joc de gladii avea, tot aşa, un ritm şi un înţeles. La a şaptea piramidă se întâmplă un dezastru: Constantin, dezmeticit, înfipse în ea cuţitul şi gladiile construite în piramidă se frânseră şi se stinseră - afară doar de trei. Piramida rămase în trei muchii viorii, pe o bază de şerpi galbeni, zdrobiţi şi vag colcăitori. Cele trei gladii se odihniră, vârf la vârf, câteva clipe şi apoi, rupând cu ritmul şi cu armonia de până aci, se amestecară într-o luptă vehementă. Căzură, se ridicară, iar căzură şi se ridicară - o ultimă oară - aprige, repezi şi rotitoare, în învălmăşagul lor, ca o sfârlează cu trei cornuri de foc. Apoi, deodată săriră în ţăndări şi căzură pe un pat de aur şi de jar, iar toată viziunea se stinse în întuneric."

Şi îndată, Constantin se repezi la un târnăcop, săpând cu nădejde şi îndârjire. Fierul se izbi de ceva tare: un craniu se rostogoli la picioarele căutătorului. Dar târnăcopul continua să scurme pământul; un al doilea şi un al treilea craniu, fură dezgropate din ascunzătoare, fără ca Constantin, asudat şi înnebunit, să înceteze. Erau cele trei hârci cari le spionau îmbrăţişările şi le ascultau şoaptele, când capetele lor se îngropau în ierburile şi florile mirositoare, presărate în bordei.

Dar cazmaua se izbi de o placă sonoră: o amforă romană ieşi la iveală şi se sfărâmă sub lovitura nerăbdătoare a norocosului, revărsând pe podea „două sute de ochi săgetători, de stele mărimea întâi, de glorii, imperiale, constantine".

De aci, acţiunea se precipită, se înteţeşte ca fulgerările unei vijelii năprasnice sau ca deznodământul unei tragedii clasice: Frusina şi Constantin creează visuri şi durează puntea viitorului din strălucirea *gloriilor.* Iar Badea, mânat de o cumătră, vine să-i surprindă, ca să fie trăsnit în frunte de târnăcopul celui ce a găsit comoara blestemată.

Dunărea turbure şi agitată, poartă barca drept spre pichetul grănicerilor bulgari. Gloanţele spintecă văzduhul umed şi sfărâmă fruntea Frusinei. Barca, răsturnată, părăseşte adâncului trupul lui Constantin şi comoara monedelor imperiale.

Tot atât de frumoase, deşi diferite, sunt nuvelele: ***Moara lui Călifar*** şi ***Copca Rădvanului.*** în ***De la noi la Cladova,*** abuzul de citaţii evanghelice, prea multa cucernicie a eroului şi a povestitorului fac nuvela nefirească şi evlavia, - afectaţiune. Dar mai întâi şi întâi, Galaction e creştin şi deci iubitor de virtute!

în ***Moara lui Călifar,*** un flăcău se încumetă prin pădure, să ajungă la moara fermecată, cu iazul lins, limpede, îngheţat, „ca un stei de sare străvezie între trestii". în acest iaz se precipitau, ca oile spre abisuri, cu minţile răpuse, cei ce se încumetau să ceară procopseală lui Călifar, vrăjitorul cel prieten cu Necuratul.

Dar s-auzim mânia furtunei care a cuprins pe Stoicea, când flăcăul adormi în întunericul pădurii „printre făcliile pe cari soarele le turna întoarse cu flăcările în jos".

Ajunsese apoi la moara lui Călifar şi dădu să se spele în apa iazului.

„- A, ce vis întârziat! Stoicea sare de pe ipingea şi înţelege cum că l-au deşteptat picăturile reci ale unei ploi vijelioase, izvodite pe neaşteptate din seninul minţitor al zilei. «M-am păcălit cu socoteala mea: soarele, în loc ca să-mi ajungă până la ochi şi să mă trezească, a tras peste mine ţolul ist greoi şi leorcăit. Ce te faci acum? Sub stejar nu stau că-i rău de trăsnet. încotro s-o iau: înainte, spre moara lui Călifar, ori înapoi spre sat? Pe ce vreme o fi?

Bre, ce vijelie! Auzi cum se frâng moşnegii pădurii. Să mă întorc spre sat şi să tai ziua de azi pe răbojul celor pierdute».

Dar Stoicea nu-şi mai găsi urmele în pădure şi se rătăci. Cu cât da să se îndrepteze, cu atât pierdea mai mult, prin nişte curpeni încâlciţi, prin nişte viroage în care putrezeau copaci trăsniţi şi printre nişte gropniţe din care ieşeau, cum ies coastele din stârv, rădăcini 'nălbite şi întoarse. De altă parte, furtuna nu crăpa deloc în ploaie sănătoasă, ci se oţerea în spinarea gorunilor, crâşnea, frângea şi dădea chiote. Numai nişte picături mari şi rare fluierau prin frunze, ca gloanţele. Stoicea mergea grăbit, îngrijurat oleacă şi încotro îl mâna vijelia. De la o vreme băgă de seamă că, împreună cu el şi tot devale, mergea de zor, furişându-se de după stufuri, droaie de jigănii cu patru picioare: cerbi, căprioare, vulpi, ba chiar şi lupi. Toate aceste lighioane fugeau ghemuindu-se şi scâncind, ca sub spaima unui bici de foc. Ereţii fugeau şi ei; hărţuiţi de vijelie, se dădeau în scrânciobul aripilor câteva clipite şi cădeau - săgeţi. Dar iată că lighioanele încep să chelălăie şi să urle cumplit. Lupii se reped devale nebuneşte, luând vulpile în picioare şi amestecându-le cu pământul; iar cerbii sar în lături, desfundând cu coarnele stufişul. Furtuna se face şi mai amarnică şi se roteşte şi fâlfâie şi craune (pe deasupra pădurii ce s-a rărit fără de veste) ca o scorpie duşmană. Dar atunci povârnişul, de pe care vijelia mătura pe Stoicea în rezmeriţa jigăniilor pădurii, se frânse dintr-o dată în pieptul unui deal alb şi drept ca zidul. Spuma lighioanelor se taie în două, în trei şi pieri în suciturile văii, iar Stoicea dădu fuga la adăpost într-o ocniţă ivită sub deal... «Unde naiba să fiu eu aici? De când sunt nu mi-a călcat piciorul prin locurile istea! Trebuie s-o fi luat, în zăpăceala mea, spre Soare-Scapătă şi m-am apropiat de hotarul munţilor. Bine că am găsit încai un adăpost»."

(Vă amintiţi poate că aţi citit ceva asemănător în G. Flaubert, când Sfântul Julius Ospitalierul se întorcea pe potecă după masacrul cerbilor, urmărit şi întâmpinat de toate ligioanele pădurii.) Descrieri de puterea acesteia întâlniţi multe în ***Bisericuţa din Răzoare.*** Galaction e un romantic şi un poet, dar un romantic original, care a întrebuinţat în producţiile sale partea frumoasă a propriei sale vieţi. Povestirile sale sunt morale şi creştineşti, totdeauna vinovaţii sunt pedepsiţi şi adevărul şi virtutea biruite. ***(Gloria Constantini, Moara lui Călifar, De la noi la Cladova, Drumul spre păcat*** etc). Se complace în evocarea vremurilor şi figurilor trecute. Asta nu face decât să-i poetizeze şi mai mult opera. Iar noi, cititorii, urând drum bun autorului în calea sa, nu putem decât mulţumi celui ce ne-a dat să citim un volum de bună şi sănătoasă proză românească, după ce atâţia ani am pribegit, de nevoie, prin literaturile străine.

„LA FÂNTÂNA CASTALIEI" DE NICULAE DAVIDESCU

D. Davidescu, într-o bibliotecă de popularizare! Un gest temerar şi stângaci, care nu i se potriveşte câtuşi de puţin.

D. Alcalay a făcut o proastă afacere editând în „Biblioteca pentru toţi" ***Fântâna Castaliei.*** Şi aceasta nu e un blam, câtuşi de puţin! Căci poetul care se prezintă astăzi gloatelor e un patrician, un aristocrat în cel mai mândru înţeles al cuvântului.

Davidescu de la început a fost taxat de „simbolist"; pentru ce? Aşa era obiceiul pe vremuri, adică acum câţiva ani numai; evoluţia noastră literară e foarte rapidă. Alţii au rostit cuvântul „decadent", cu mult dispreţ în colţul buzelor. Până la un punct nu se înşelau. Mare trebuie să fi fost însă mirarea tuturor când s-a răspândit vestea că Davidescu e un poet intelectual, muncit de toate problemele filosofice; când s-a aflat că Davidescu exprimă totdeauna o cugetare sau un sentiment în cele ce scrie; că poetul a făcut lăudabila sforţare de a evada din dicţionarele Academiei Române, - are talent!

Pentru cei cari se îndoiesc încă în privinţa aceasta le spun următoarele (şi, de nu voi convinge, vina e numai a mea, deci mii de scuze poetului): ştiam că „piatra de încercare" a unui tânăr actor e rolul lui Hamlet. Hamlet e visul elevilor şi al societarilor, după cum Apassionata e obsesiunea junelor pianiste.

Pentru poeţi (socotesc), obstacolul pe care trebuie să-1 sară (fie printr-o sforţare zveltă şi graţioasă, fie sfâşiindu-şi penibil mâinile şi mantiile de stambă sau venind de-a rostogolul după o săritură barocă) e toamna. Toamna, cu aparatul ei de frunze veştede, de ape verzi, de orchestre şi hohote aeriene.

Eram împreună cu mai mulţi prieteni şi cu nou-editatul volum, care îmi era mai de demult prieten; şi, după ce m-au ascultat cu răbdare, mi-au cerut să fac aplicaţii asupra ***Fântânii Castaliei.*** (Fireşte că nu mi-a fost greu să găsesc o Toamnă. O transcriu cu cea mai intensă mulţumire.)

„Toamnă. Plouă şi pe-afară
Năbuşite, fără zare,
Ca-ntr-o cârciumă murdară,
Ard bolnave felinare.

Spulberate de furtună,
Ca de viscole zăpada,
Frunze veştede se-adună
La răspântii cu grămada.

Moartea grea, universală,
Ca ciupercile-n gunoaie,
Germinează-n umezeală
Şi-n mormântu-i ne-nconvoaie.

Printre arbori geme vântul
Şi, ca la un sân de mamă,
Printr-un vaier lung pământul
în adâncul lui ne cheamă."

Şi, oricât s-ar încerca unii să afirme că Davidescu ar aparţine, prin inspiraţie, vechiului curent ***-Romanţa*** ar fi o probă? -, închipuindu-şi astfel că smulg o mască, le va fi foarte greu să treacă peste anumite poezii de o simţire cu totul modernă, extenuată şi bolnăvicioasă. De altfel, masca, de-ar exista şi de-ar fi smulsă, cel ce se ascunde după dânsa rămâne ca mai 'nainte: un poet.

Eu îmi voi permite să trec peste intelectualul Davidescu. Nu pentru că sub aspectul de cugetător sau de revoltat ne dă versuri siluite...; siluite din prea multă virtuozitate:

„Şi chiar de n-om ajunge să facem universul
Să ne privească-n haos drept axă şi drept centru

A fost ce se petrece - vom izbuti ca pentru
Ce facem noi, să-1 facem să-şi schimbe-o clipă mersul".

Dar pentru mine - e chestie de simplă şi nepretenţioasă impresie personală - îmi place mai mult senzitivul, bizarul şi visătorul Davidescu.

Şi, deci, citez poezia de un ritm cu desăvârşire original care se cheamă ***Interior de iarnă:***

„în odaie pluteşte voluptatea vegherei,
Iar afară zăpada liniştită coboară,
Şovăind ca o soră gânditoare-a vegherei
Şi-nveleşte foburgul cu hermina-i uşoară.

Şi deasupra-nserarea se desfăşură-n zare
Fluturându-şi tăcuta banieră de doliu,
Pe când străzile goale par străvechi coridoare
Tapisate de veacuri cu-al tăcerii linţoliu.

Noi privim, prin perdele, depărtându-se amurgul
Cu vârtejul de gânduri jumătate visate;

Se-nfăşoară-ntr-o pânză de păianjen foburgul,
Iar îngheţul de-afară prin ferestre străbate.

Şi, târziu, ne cuprinde deznădejdea divină
De-abia simţi cum uitarea nevăzută coboară,
Preschimbându-ne-n chipul de străin şi străină
Ce-şi îndură prezenţa ca pe-o veche povară."

„CREDINŢE LITERARE" DE C.-Ş. FĂGEŢEL

Credinţe literare. în cetatea Banilor, dincolo de Oltul iute, scrie domnul C.-Ş. Făgeţel. Se luptă azi din răsputeri împotriva centralizării literare; Craiova, Focşani şi Iaşi aprind în noapte faclele menite să eclipseze luminile Capitalei. Şi lumina Capitalei e o biată Lună, cu străluciri împrumutate. Când stăm atât de rău, noi ceştia din Bucureşti, cât de mare poate să ne fie fericirea şi cât de intens extazul, când d. Făgeţel ne trimite buchetul său de articole narcotice.

D. Făgeţel e un critic. Personalitatea sa nu e deloc ştirbită de unele întorsături de stil tomesciane.

Simpatia cititorului pentru critic creşte nemăsurat când îşi dă seama de bunăvoinţa cu care îl luminează d. Făgeţel. Constatările sale adânci, roadele culturii sale vaste sunt împărtăşite semenilor săi cu o creştinească sinceritate. Cuvintele Mântuitorului: „Fericiţi cei săraci cu duhul" (că a lor va fi împărăţia... literilor) au fost auzite şi înţelese de d. Făgeţel. Şi acest suflet mizericordios se apleacă spre mulţimea naivă şi ingenuă a cititorilor.

Intre zidurile străvechi ale Craiovei se ridică glasul său: *Licht, mehr Licht...*[1] Iar când scrie, de teamă ca cititorului să nu-i scape constatarea fundamentală sau ca, târât de judecata-i uşoară, să treacă fără a se opri, Făgeţel *subliniază,* şi astfel cuvântul scăpărător de plasticitate rămâne încrustat cu litere cursive în memoria cititorului.

Arhibald, în notele sale de călătorie, ne spune că bulgarii când mănâncă un codru de pâine, îl taie în dumicaturi riguros egale, apoi înghit unul câte unul, rumegând mecanic şi liniştit.

D. Făgeţel, când scrie despre un autor oarecare, îl toacă, îl ciopârţeşte, ca apoi să ni-l rumege în faţă, încet, metodic, cu îmbelşugată secreţie de salivă cerebrală. Şi atunci ne zice (sentenţios): „Prima caracteristică a d-lui A'este..."

[1] Lumină, mai multă lumină (germ.).

„A doua caracteristică a d-lui A" este..."
„A treia caracteristică a d-lui ***X***este..."

Şi aşa mai departe, fără ca să se abţină de a atinge şi de a rezolva în treacăt, cu o autoritate suverană, chestii de ordin general. Şi soluţiunile d-lui Făgeţel sunt (îmi închipui că ştiţi) năzdrăvan de noi şi de neaşteptate.

Aşa, de pildă, când întâlneşte vechea întrebare: artă pentru artă sau artă cu tendinţă?..., răspunsul său e la înălţimea unei revelaţii divine: „Vă rog (şedeţi!), de ce să ne oprim la întrebări de astea. Arta *când este artă, nu poate fi decât artă.* Te bucuri înaintea ei, îţi umpli sufletul de acea dumnezeiască încântare şi te laşi cucerit de tot farmecul ce se desface dintr-însa - şi atâta tot!"

Adevărat?!

Nu uitaţi apoi că subliniatul e - ca să vorbesc în stilul domnului Făgeţel! - caracteristica a doua şi cea definitivă a acestui critic: „când a prins un subiect, a ştiut *să extragă şi să smulgă* tot ce se poate smulge...", „...că d-sa nu e numai un artist, ci şi un filosof, o *fire meditativă".* „Ceea ce decide valoarea operei e numai *talentul* şi *adevărul observaţiei..".* „O altă notă e *puterea **şi** vioiciunea cuvintelor...". Structura lor sufletească* îi împiedică de a..."

Şi, mulţumită caracterelor italice, profanii îşi vor da seama de importanţa constatărilor d-lui Făgeţel.

Dar să dăm Cezarului ce e al Cezarului: volumul ***Credinţe literare*** e foarte opulent în caractere grafice elegante. Scoarţele, de culoarea tabacului, minunate. Hârtia, velină şi preţul numai de doi lei.

„QUARANTE JOURS DE GUERRE DANS LES BALKANS' DE ALAIN DE PENNENRUN

O carte, ca atâtea altele, tratând despre faptele de arme din ultimii doi ani, şi, totuşi, o carte deosebită de celelalte.

Alain de Pennenrun, după cum reiese din aproape 300 de pagini, e un cunoscător şi un specialist în chestiile militare; a suportat mizeriile campaniei turco-bulgare, a păşit alăturea de Statul Major sârb, cu unica intenţie de a trage învăţăminte cari ar puteau fi folositoare ţărei sale, Franţa. Şi pentru aceasta, însufleţit de patriotism, condus de un adevărat spirit critic, şi-a notat cu minuţiozitate observaţiile sale imparţiale. Norocul a făcut ca după încheierea armistiţiului să fie şi oaspetele oştirii româneşti. Şi, cu toate că volumul e destinat, în cea mai mare parte, descrierii critice a operaţiunilor de

război ale armatei sârbe, îmi îngădui să trec peste această parte, cu oarecare repeziciune...

Se observă de la început o oarecare exagerare în privința pierderilor beligeranților. Ciudată și nouă e observația că între sârbi și bulgari nu mai există nici o ură, după prima ciocnire... Că și unii, și alții sunt totalmente lipsiți de spirit de ofensivă și de dispreț de moarte. După bătălia de la Bregalnitza (câteva pagini vioaie), mișcările sârbilor au fost atât de încete, încât au permis bulgarilor să concentre forțe covârșitoare în fața aripei drepte a grecilor și s-o pună în primejdie. Lupta de la Bregalnitza a avut un sfârșit foarte curios: „deodată se văzu că bulgarii au dispărut... Se pierduse contactul... în plină bătălie..."

Războiul, deci, ar mai fi durat mult și bine, sfârșindu-se, crede d. Pennenrun, cu ocuparea Sofiei... (Răspunsul acesta l-a dat la București d-lui Take Ionescu, care îi pusese întrebarea: dacă guvernul român ar încheia pace separat, aliații ar putea înfrânge singuri pe bulgari?). Dar în nordul Bulgariei năvălise armata română. Și Penennrun, plictisit de încetineala armatei sârbe - cea mai bună din Balcani -, pleacă la București, unde găsește pe delegații balcanici și, cu o învoire de la Ministerul de Răzbcii, trece Dunărea.

„A fost o surpriză pentru mine, zice d. Pennenrun, întâlnirea mea cu oastea românească.

Organizația ei e de un stil mai înalt decât al celorlalte oștiri balcanice. Ea răspunde mai bine propriilor noastre concepțiuni, prin întrebuințarea corpurilor de armată, cu totul asemănătoare alor noastre, și, în plus, prin aplicațiunea mai largă, mai intensivă, mai inteligentă a mecanicei moderne: telefon, telegraf și mai cu seamă automobilism și aeroplane.

...Lipsește armatei române încercarea indiscutabilă a luptei. Exceptând divizia de cavalerie a generalului Bogdan, regimentele regelui Carol n-au făcut, într-un fel sau altul, decât mari manevre, și nici atât..., marșuri strategice cel mult. Totuși, dacă sancțiunea de astăzi lipsește, mi-am amintit pe cea de ieri, adineauri când am urcat în capela de pe Grivița, dinaintea mormintelor eroilor căzuți în fața tranșeelor turcești."

Primit cu amabilitate de generalul Averescu, d. Pennenrun, ofițer francez și corespondent al ziarului ***L 'Illustration,*** dobândește permisiunea de a rătăci în voie printre cantonamentele oștirii. Apoi, în biroul colonelului Arghirescu, dânsul se informează și face o expunere detaliată asupra planului de campanie românesc.

Frumoase cuvinte are d. Pennenrun pentru aviație, și în special pentru d-nii Bibescu, Capsa, „un pilot cu adevărat extraordinar", și căpitan Arion.

Accidentul pilotului-căpitan Fotescu e povestit în amănunțimi și e asemănat cu întâmplarea nenorocită a locotenenților francezi Princeteau și Grailly.

Puțină ironie, puțină și foarte fină, la adresa precauțiunilor Statului Major; i se interzice lui Pennenrun, din înalte motive diplomatice, să se suie

într-un aeroplan românesc ce urma să zboare deasupra Sofiei. în schimb, e dus în automobil de d-nii Bibescu, Arion și Capsa la Arabe-Konak, punctul cel mai apropiat de capitala Bulgariei. în drum, întâlnesc regimente în marș de întoarcere: oșteni nemulțumiți și posomorâți că n-au dat piept cu dușmanul și... ochi cu Sofia.

Cu deosebire încântător e acest străin când vorbește de reprezentativul nostru general Bogdan și de divizia sa de cavalerie:

„Berkovitza e reședința Cartierului General al primii diviziuni de cavalerie. Compusă din șase regimente de roșiori armați cu lance, cu sabie și carabină, e sporită și de o campanie de cicliști (180 puști) și trei baterii Krupp de 75 mm. E o unitate frumoasă și puternică, al cărui șef, generalul Bogdan, vechi samurien[1], pare că sintetizează, în persoana sa mândră și elegantă, întreg sufletul și focul trupelor sale."

Și după ce, în plimbările făcute printre cantonamente și bivuacuri, constată o ireproșabilă disciplină, iar la popotă se simte ca între ai săi, „în fața acestor soldați cu aspect atât de fin, de inteligent și totodată rustic", și lângă ofițeri cu atitudinea *tr'es francaise,* dânsul repetă cu o sinceră și măgulitoare pornire: „am acum percepțiunea netă a ceea ce este și ceea ce valorează armata română.

Este, fără îndoială, aceea că e cea mai asemănătoare cu armata franceză, și nu cred că-i aduc o laudă mediocră vorbind de ea astfel."

Alain de Pennenrun povestește clipele emoționante trăite la ospățul generalului Georgescu, comandantul Diviziei a 5-a a Corpului III. Căci, semnalat pretutindeni de telegraf, toate Statele Majore trimiteau ofițeri în calea automobilului în care-l conducea d. Arion, cu ordinul de a-l duce, „mort sau viu", la reședința unității.

Dar trebuie să vină și rândul obiecțiunilor. Și ele sunt pe cât de drepte și severe, pe atât de rușinoase:

„Cel mai grav defect al armatei române este, desigur, lipsa ei de echilibru social. Armata, imaginea vie a națiunii, e compusă din servi și din iloți, pe de o parte; și din nobili și mari seniori, pe de alta. în 1913, în zorii secolului XX, într-o țară care reprezintă civilizația latină în Orient, o țară care nu vrea să fie ținută de balcanică, ca și cum acest titlu ar fi sinonim cu barbaria, e dureros și uimitor acest lucru".

Comandamentul armatei s-a menținut la „mediocru". De altfel, nicăierea în țările balcanice nu s-a depășit mijlocul... Se naște întrebarea: ce-ar fi fost dacă am fi găsit rezistență serioasă?

în genera], cartea d-lui de Pennenrun lasă o impresie cât se poate de mulțumitoare. Și ar trebui ca sinceritatea și spontaneitatea laudelor sale să determine în noi mișcarea de cuvenită răsplată și recunoștință. De asemenea,

[1] Derivat, probabil, de la *Samoi.rai* (funie.) - samurai, războinic japonez.

multe laude se cuvin neobosiţilor ofiţeri cari n-au evitat ostenelile şi călcarea consemnului spre a-l încărca pe simpaticul oaspe cu cele mai colorate amintiri despre oştirea noastră.

„ALCOOLS" DE GUILLAUME APOLLINAIRE

Când citeşti volumul de versuri al d-lui Apollinaire, te obsedează o întrebare: „Ce e poezia? Un joc de societate; un *passe-temps,* o nevoie, sau viaţa şi simţirea unui poet, durerile şi senzaţiile lui, concepţia lui asupra lumei...?" Mărturisesc că n-am putut răspunde fără ezitări şi imediat acestor întrebări...

Ceea ce e sigur însă, e că domnul Apollinaire are talent. La el, groaza de banal se evidenţiază mai mult ca la oricine - şi a vrut să fie original chiar în punctuaţie, pe care a suprimat-o cu totul şi în portretul său de la începutul volumului care e de un pictor cubist: Pablo Picasso. Sunt sigur că *nimeni* n-ar putea înţelege ceva din acest desen, nici chiar d. Apollinaire, care a publicat câteva volume asupra pictorilor cubişti. D-l Apollinaire vrea însă *să epateze* pe cititori: iată unul din caracterele poeziei d-sale şi explicaţia extremei sale originalităţi.

Alcoolurile d-lui Apollinaire sunt foarte tari; dar, lucru curios, nu te îmbată - te pun de cele mai multe ori într-o situaţie delicată şi complexă, şi ajungi să te întrebi dacă alchimistul care a fermentat din talent şi modernism aceste poeme n-a vrut să-şi bată joc de cititori...

,Je n'aipas oublie le son d'une clochette d^un marchant de coco autrefois
J'entend deja le son aigre de cette voix ă venir
Du camarade qui se promenera avec toi en Europe tout en restant
En Amerique".

Ceea ce e un simultaneism abstract şi - problematic... în altă parte, într-un răspuns al cazacilor sultanului care le trimisese o solie de pace, d-l Apollinaire e peste măsură de trivial. Citez două versuri (şi rog pe cititori să nu-şi dea osteneala să le înţeleagă):

„Ta mere fit un petfoireux
Et tu naquis de sa collique".

Acest răspuns o fi foarte energic şi tare, dar în tot cazul e lipsit de ceea ce e esenţial, de poezie.

Mai citez la întâmplare, ca să se vadă mai bine acest amestec bizar de originalitate şi de talent:

,Au tournant d'une rue je vis des matelots
Qui dansaient le cou nu au son d'un accordeon
J'ai tout donne au soleil
Tout sauf mon ombre".

Dar eu, care m-am obişnuit cu astfel de deliquescenţe[1], adaug împreună cu poetul:

,,4 la fin Ies mensonges ne me font plus peur".

D-l Apollinaire are un temperament puternic şi paradoxal:

„Que lentenment passent Ies heures
Comme passe un enterrement
Tu pleureras l'heure ou tu pleures
Qui passera trop vivement
Comme passent toutes Ies heures".

Volumul se deschide cu o poemă lungă, *Zone,* o încercare de poezie cubistă, probabil. ***La-chanson*** *du* ***Mal****-Aime* denotă un spirit modem şi o sensibilitate ascuţită. în alte poezii, d-l Apollinaire e de o simplitate patriarhală, dar n-are nimic comun cu liniştea şi calmul lui Francis Jammes şi a lui Thomas Braun.

„Sous le pont Mirabeau cou le la Seine
Et nos amours
Faut-il qu'il m'en souvienne
La joie venait toujours apres la peine".

D-l Apollinaire a reuşit să rămâie original, cel puţin atât de original, îiicât n-aş putea să găsesc de opera cui e influenţat: pot să afirm însă cu siguranţă că l-a citit cu atenţie pe Tristan Corbiere, care are ca şi autorul nostru ceva separat şi rupt parcă în poeziile lui, mult dispreţ pentru oameni şi sentimentalism, dar mai multă ironie şi sarcasm.

„LES BLES MOUVANTS" DE EMILE VERHAEREN

Voi publica o serie de dări de seamă asupra poeţilor francezi contemporani ca să se poată vedea mai bine tendinţele poeziei modeme.

Ultimul volum al tumultosului şi complexului poet Emile Verhaeren, ***Les ble's mouvants,*** se deosebeşte fundamental de celelalte prin simplitatea şi seninătatea imaginilor. E un asf:. t nou şi nebănuit al multiplului poet.

[1] *Deliquescence* (franc.) - decadenţă, corupţie.

Emile Verhaeren este poetul energiei, poetul vieții moderne. El a fost primul care a introdus în poezia franceză acest nou element, aşa că putem spune, cu drept cuvânt, că toată poezia mai nouă îşi are sursa în opera lui Verhaeren.

El a descris ca şi antemergătorul său în America, Walt Whitman, viața înfrigurată a oraşelor, tumultul porturilor şi zgomotul maşinilor (în *Les Forces tumultueuses, La Multiple Splendeur, Les Vllles tentaculaires, Les Campagnes hallucinies* etc).

Unii critici i-au reproşat lui Verhaeren că e flamand şi că spiritul rasei germane nu se potriveşte cu spiritul rasei latine.. Dar Verhaeren e una din gloriile Franței şi atât nemții, cât şi celelalte popoare îl sărbătoresc ca francez. După cum vedem, şi Franța îşi are un Cuza al ei.

Ritmul poeziei lui Verhaeren e cu totul personal. La el, vocabularul şi imaginile sunt în perfectă concordanță cu ritmul, şi e singurul poet poate care a scris o epopee modernă. Verhaeren şi-a strâns toate poemele care tratează un subiect într-un singur volum, aşa că în fiecare volum îl găsim sub un alt aspect. Aceasta arată poate puterea şi talentul poetului, dar prezintă şi un inconvenient: monotonia. De altfel, dacă Verhaeren s-ar fi mărginit la tratarea aceloraşi subiecte, aceasta l-ar fi dus fatal la retorismul pe care nici Victor Hugo nu l-a putut evita.

Apropierea dintre aceşti doi poeți îmi sugerează o asemănare justificată şi o discutată teorie a imperfecțiunei. Noi admirăm la un poet mare şi greşelile, şi inegalitățile lui (avem cel mai ilustru exemplu în Shakespeare); ținta unui poet nu trebuie să fie *Perfecțiunea.*

***Les ble~s mouvants* e străbătut de sufletul curat şi sănătos al vântului de la țară. In aceste poeme nu ni se sugerează imagini perverse şi intelectuale, căci flamanzii lui Verhaeren vorbesc pe față şi au ceva din asprimea şi seninătatea naturii.**

In *Dialoguri rustice,* convorbitorii nu mai sunt masele anonime, ci personalități distinse care umpleau înainte uzinele, străzile şi câmpiile.

Verhaeren a înlocuit nevroza şi tumultul cu *calm* şi *simplitate.* Pe care Verhaeren să-1 iubim mai mult? Fără îndoială, cel dintâi e mai specific, mai personal, dar şi cel din urmă poartă stigmatul talentului şi al unui puternic temperament.

***Eglogele* din acest volum nu se petrec în mitologica Arcadie, ci în Flandra cea mănoasă, şi Tityre şi Melibe au devenit nişte simpli țărani: Augustin, Simon, Philipe:**

„Marianne

Jefus ă toi depuis que vis la-haut
A coups egaux

Couper les branches pres du ciel.
Quand ceia d'en bas faisaient appel
A ta prudence,
Tu t'elancais plus haut encore
Et ta hâche frappait plus fort
Et reprendait comme en cadence
La mort;
La vent te balanqait par dessus les dangers
Et je craignaispour toi, pourtant j'aimais l'audace
De tes gestes puissants dans le vent et Tespace
Et quand le soir tu desceandais prompt et leger
Tu te cueillais au pied de troncs parmis les souches
Une fleur d'or
Pour en orner ta bouche.

Pierre
J'etais bien jeune alors

Marianne
Tu Tes toujours quand tu veux Titre."

Verhaeren ştie să *privească* şi să rămâie *fidel* emoțiilor imediate. Forma simplă a poemelor e perfect adecvată sentimentelor exprimate. Nu mai găsim
enfaza şi elocința, de multe ori supărătoare, din cărțile lui anterioare.

în peisagii şi tablouri bucolice, Verhaeren a păstrat numai trăsăturile strict necesare, sobre şi comune; iată în ce constă simbolismul lui Verhaeren. Totul e natural şi precis, nimic afectat sau echivoc:

,Je le sais bien, je le sais bien
Qu'ils sont maigres comme des clous
Mes vieux genoux
Quand je les tâte avec mes longues mains
En m'assayant aupres de vous
Sur le pas de ma porte
A la nuitee
Je le sais bien, je le sais bien
Que je suiş lent, que je suiş las
Et que me sont comptees
Les pipes de tabac
Que je fume avec voux
A petits coups

Un Compagnon: J"aifixe ă son bord les amarres, les liens
Un Jngenieur: J'ai cree sont metal, ses fluides, sa vapeur
Un Inventeur: Mon ăme a delivre les rythmes de son coevr.
Ensamble des foides (7 voix simuîtanes)
Des hommes: Gloire aux pioners de la Grande conquete
Des Artisans: Gloire aux artisans tombes, legions d 'athlete
Des Poetes: Gloire aux createurs et gloire aux prophetes
Des Femmes: Gloire aux heros purs de la victoire dans le ciel
Des Adolescents: Gloire aux nautonniers de l'Arche nouvelle
Des Soldats: Gloire aux conquerants qui sont morts pour elle
Des Vieillards: Gloire ă ton genie. O, France immortelle."

Un fragment în care ritmurile acompaniază vocile:

,y4 *bord de l'Aeroulf Dans le ciel*
Le chef pilote: Oue les moteurs vrombissent et rugissent
Les moteurs: - vromb, vrom, vre, nen, vron, ron, on, or, on, or, vron,
Le chef pilote: Oue les helices tournent follement
Les moteurs: ronnvronronvron dron vren — en — oo, ooarr."

Aş putea răspunde d-lui Barzun că o poezie de Victor Hugo nu are nevoie de accesorii, de zgomote care să imite tunul şi că arta e *interpretare, cristalizare, stil,* dar mi-am propus să nu polemizez şi să fac cunoscut cititorilor această şcoală. Fără îndoială, aşteptăm ceva mai bun de la dânsa; ea ne-a promis „profunzimea maselor", „ansamblul", în sfârşit, *orchestra...* Şi ceea scrie d-1 Barzun nu e o poezie.

D-1 Barzun vrea să desfiinţeze versul liber, „ultima rămăşiţă a simbolismului" - „să nu mai măsurăm silabele şi ritmurile".

Principiul filosofic de care se conduce este: omul în luptă cu viaţa şi natura; antagonismul şi conflictele lor constituiesc *Drama.* (De aici, forma dialogată.) El opune lirismului - *dramatismul,* succesivului - *simultanul,* monodiei - *poliritmia,* unilateralului - *multiplul* şi versului linear - *forma plastică.*

Voci, ritmuri şi cânturi simultane exprimă Era dramei, aşa e intitulat interesantul studiu al d-lui M.T. Barzun după care am luat aceste date. Frazele bombastice şi inevitabile polemici nu îl deosebesc mai mult de alte manifeste. Studiul în sine însă e fructul unor îndelungate cercetări. D-1 Barzun e convins că „Era dramatică" va urma simbolismului şi că ultimele şcoli literare, care se cred cu totul originale, sunt neosimboliste şi constituiesc decadenţa care urmează fatal marilor evenimente culturale.

E interesant cred să ne oprim puţin la părerea d-sale asupra futurismului.

Se ştie că în pictură futuriştii au adoptat principiile cubiste, adică concepţia simultană.

„Prenez Vantologie des dixpoetes italiens, parue en 1912: c'est le triomphe du vers-librisme dans la peninsule".

„...c'est mieax que le chaos, c'est tout, sauf an art nouveau. Le bric-ă-brac, les onomatopees, les mots en liberte, les baccilles, les signes mathema-tiques, muzicaux, tipographiques, sans une pensee directrice, c 'est le regie du «puzzle» promu ă la dignite souveraine d'un art. Nous sommes certains cependant que, tot ou lard, Marinei ti se ralliera a l'Esthetique Simultanee qui lui donnera la clef de ses valeureuses, ses recherches".

Nu ştiu dacă poemele simultaneiste vor fi *zilnice,* adică reprezentate sau *mintale,* citite ca o partitură de muzică... Oricum, chiar dacă noua tehnică nu e încă perfectă, ea deschide cercetărilor literare un orizont nou 't nebănuit.

Noi salutăm noua grupare, pentru entuziasmul şi talentul cu care a început lupta şi îi urăm izbândă în cercetările ce Ie face.

„LETOPISEŢI" DE MIHAIL SORBUL

Letopiseţi, dramă istorică în cinci acte de Mihail Sorbul ***(Noua revistă română, 2*** lei).

O lucrare *de longue haleine*[1], izvoarele cercetate cu siguranţă şi încredere; acţiunea înţelepţeşte şi cu talent cumpănită, spre a da cititorului icoana adevărată a vieţii şi a surprizelor ei.

(Depărtându-se astfel de procedeul vechi al tuturor celorlalţi dramaturgi, care îşi încătuşau de la început eroul în aşa fel, încât el trebuia, fatal, să cadă, cu toată lupta şi zbuciumul său, ceea ce aminteşte frământarea grotească a ţapului căzut în puţ.)

Până la noi s-au scris multe drame istorice. Aşa că ar fi azi foarte greu să se mai facă ceva deosebit şi de seamă în această privinţă în care se pare că e mai mult o chestiune de tehnică şi de manieră, învăţată pe îndelete de la predecesori... Un subiect istoric face multe... concesii autorului, îi oferă de la început o epocă întreagă, cu înfăţişările ei caracteristice; îi oferă o situaţie dramatică în amănunte, îi oferă personaje de mai de mult scoase în lumină de către cronicari, câteodată îi lasă şi multă libertate în conducerea şi înnodarea acţiunii, şi totdeauna îi înlesneşte captivarea cititorului şi a publicului prin poezia trecutului.

Folosindu-se de unele din aceste avantaje, d-1 Sorbul n-a înţeles câtuşi de puţin să ne dea un Domn de paradă, exaltat, viteaz, mare patriot, sau

[1] De largă respiraţie, de mare întindere (franc).

ambițios și rău, lucru care i-ar fi fost foarte ușor și prea comod pentru a-și încerca puterile talentului său. A dramatizat însă, neînchipuit de viguros, pe Ion Vodă Armanul, din cronicari și, făcând aci operă de istorie, a risipit din jurul său umbrele bârfelilor și calomniilor boierești, printr-o curată și vie rază de adevăr: iubirea de poporul apăsat și energia-i uriașă, potolită totdeauna de... fineță diplomatică.

Aceste însușiri însă nu l-au ajutat îndeajuns în tot timpul dramei..., ba în scena când Ion Vodă judecă pe Eremia[1] (când se petrece și incidentul de efect, dar cam prețios al sărutului lui Iuda) parcă d-l Sorbul, cu multă delicatețe, așa cum numai Ermina ar fi putut-o face, îl leagă la ochi pe Ion Vodă. Repet însă, îl leagă cu multă, cu foarte multă delicatețe... Astfel că nu ne miră, defecțiunea lui Eremia Golia, suflet ambițios, impresionabil și extrem de impulsiv, care-și duce la pierzare Țara și Voievodul.

Deși Ion Vodă și Eremia sunt persoanele de frunte ale piesei, totuși, cum nu se prea întâmplă în alte piese, mai sunt și alții cari duc lucrurile și încurcă ițele: vel stolnicul Bilăe, boierul care urăște de moarte pe boier, priceput ca nimeni altul în intrigi și lovituri ascunse, stăpânit și condus - ca un erou al lui Balzac - de un sentiment predominant: ura. E personajul nelipsit de pretutindeni, creionat cu o tărie neînchipuită și neîntâlnită încă în drama istorică românească, exceptând lucrările d-lui Delavrancea.

Mai e apoi și Ion Golia, vel logofătul. O creație cu totul particulară; căci dacă Bilăe e, la urma urmei, un intrigant, un conspirator obișnuit, Ion Golia e cu deosebire perfid și insinuant, fără a fi trădător. E trestia care se-nclină spre partea în care bate mai tare vântul, fără să fie smulsă din rădăcină. Și pe urmă, vine mulțimea boierilor, aci revoltați, aci dându-se cu toții în partea Domnului, însuflețiți la gândul de a se bate, și de a se bate sub un mare viteaz... Apoi, cazacul Swiercewski, masiv și brutal, și fratele lui Ion, credinciosul Potcoavă.

Minunat de bine îi cunoaștem pe toți aceștia, după cetirea piesei, și adâncă întipărire ne-ar lăsa de pe scenă.

Căci limpezimea neturburată a versului, farmecul limbii arhaice, întrebuințată cu multă artă și care ne arată pe Mihăil Sorbul ca pe un cizelor stăruitor, ce nu vrea să repete graiul prăvălit pe toate stâncile, proeminențele și rigurozitățile ritmului din ***Vlaicu Vodă;*** vântul de vijelie și patriotism ce suflă în tot timpul, fără a fi trecut mai întâi prin goarnele de alarmă veche a tiradelor superflue; tragicul măreț al situației adăogat la îndrăzneala autorului, care, fără a se drapa în mantia tricoloră intangibil, nu-și voalează persoanele cu ceața trecutului, ci ni le aduce aproape de noi, adevărate și omenești, deci șovăielnice și înrăurite de împrejurări, fac din ***Letopiseț!*** o lucrare aducătoare de glorie celui ce a scris-o.

[1] în edițiile recente ale teatrului lui Mihail Sorbul numele personajului este scris „Ieremia".

Și vor fi mulți - și mă fălesc că sunt și eu printre dânșii - cari vor reține din piesa d-lui Sorbul câteva pilde de adevărat grai românesc și de poezie naivă, bunăoară ca această „scrisoare" a lui Swiercewski și Potcoavă către Ion Vodă:

„Cu dragoste, Ioane, și multă sănătate,
Eu te vestesc din vreme, așijderi și-al tău frate,
Că ista mi-e răspunsul la ruga ce ne-o faci:
Noi am purces spre tine cu două mii cazaci.
Puțini suntem, direptu-i, iar turci-s câte stele,
Dar tu-mi cunoști haidăii, sunt zece într-o piele!
Așa că noi te-om scoate cu bine din nevoi.
Cât despre plată, lasă, ne-om înțelege noi.
Dar până una alta, gătește-o masă mare,
Și mai ales holercă și vin, dar știi, mai tare, -
Am flămânzit și gâtul de colb s-a scorojit.
Vom chefui, Ioane, cum n-am mai pomenit.
Polcovnicul Swiercewski și frate-tău Potcoavă."

Iar acum, d-l Sorbul ar putea gândi, privindu-și cartea apărută după atâtea peripeții, că a sosit timpul să apoteozeze cartea care l-a înălțat. Și va scrie:

Odiseea unui volum, comedie în? acte...

DOSAR SĂPTĂMÂNAL DE ARTĂ ȘI LITERATURĂ

E, desigur, temerar din parte-mi înființarea acestei rubrici de recenzii către finele lunii iulie. Multe reviste au luat vacanță. Scriitorii pleacă în vilegiatură, iar cei rămași discută aprinși pe trotuare și terase de cafenele: cu Austria sau cu Rusia?... în asemenea împrejurări mi s-ar putea aminti zicala: satul arde și baba se piaptănă. Revistele grave și cu pretenții de inteligență sunt totdeauna dispuse să intervină cu bunăvoința lor sfătuitoare. Decât, le-aș putea spune la rândul meu, ținând seamă de aceleași cataclisme exterioare, că și apariția lor constituie o acțiune cu desăvârșire neserioasă... Oamenii ce umplu paginile periodicelor noastre găsesc ca și mine timpul de a scrie, astupându-și urechile și sufletul, care ușor s-ar schimba în urnă primitoare de avânturi și entuziasmuri generale, cum și de bătăi de tobe, de clopote și de izbucniri de goarne. Fac o apropiere... subtilă între asemenea urne și între coșurile de redacție. Și nu zic că toți aceștia n-au ceva mai bun de făcut. *Mai ales în asemenea împrejurări!!*

Dimpotrivă, eu aş sfătui pe mulţi dintr-înşii să manifesteze pe Calea Victoriei, să îndemne cârmuirea la o neîntârziată acţiune şi când va apărea decretul să treacă Prutul sau Carpaţii în prima linie. Foarte mizericordios din fire (e în pericol biata noastră literatură), m-aş oferi să fac eu o asemenea listă de voluntari recrutaţi din poeţi şi literatori, entuziaşti ai condeiului, cari ar trebui trimişi în foc fără zăbavă, spre binele cititorilor români.

(E timpul ca un oarecine să dea o replică spirituală şi uşoară.)

Dar lucrurile se vor întâmpla altfel.

Terasiştii[1] şi Se-Se-Riştii[2] noştri vor manifesta - fie! - pentru război. Dar nu se vor duce. Ştiu că nu spun mare lucru. Vor face însă altceva: poezii... Ritmuri largi, sonore şi banale, alexandrini arţăgoşi plini de scânteierea baionetelor, de petardele trompetelor; decrete oficiale ritmate, chemări, Orestiade, Stoic iade, Eftimiade.

Toate acestea merită o atenţiune. Cu atât mai mult, cu cât sunt scrise fără sinceritate: în fond, poeţii noştri adoră Pacea. Măreţia războiului pe care au învăţat a se preface că o admiră nu-i atrage şi nu sunt în stare să-i înţeleagă frumuseţile. Nişte oameni a căror cultură se rezumă la crestomaţiile liceului plus cunoaşterea câtorva poezii şi fragmente literare mai recente, prea celebre pentru a fi ignorate chiar de lacheul Gaston, al contesei Y, patroană de serate literare, merită povara desconsiderării cât de gratuite.

Voi începe, deci, cu cei cari mi se par mai accesibili epilepsiei războiului. Nu greşesc începând cu tradiţionaliştii.

Regret că d. Tomescu n-a mai scris nici un articol de îndrumare literară. Ce-am mai fi râs! în schimb, iată protejatul d-sale, d. Soricu, poetul melancolic şi fin a cărui plectoră reacţionară trece ca pe o liră şi zgândără cele mai infime şi mai discret simţitoare fibre ale d-lui Tomescu. E în revista *Doina.* Conţinutul (pe iulie) nu-i *încă* patriotic. Dar forma şi ideile (!) colaboratorilor vor facilita evoluţia. Şi acum deschideţi *Sotissier-ul.* E vorba de *Doamna visurilor* d-lui Soricu:

„Şi tu erai minunea ce visam
Ce va veni-iitr-o zi înduioşată
Pe care-n visul meu o preamăream,
Deşi n-o întâlnisem niciodată.

In flacăra ce ochii-mi-o resfrâng
Nu vezi ne-nchipuita adorare?
Dă-mi mâinile şi iasă-mă să plâng,
Mireasa mea de viaţă dătătoare."

* Cei ce frecventau Terasa Oteteleşanu.
Membrii Societăţii Scriitorilor Români.

Numai că mirese de felul acesta am mai întâlnit, că mişună în volumele apărute de la 1840 încoace. Să lăsăm pe înamoraţi pe laviţa lor într-o dulce intimitate. Sunt alţii, deznădăjduiţi, care se vaită. în tristeţea lor recurg la vechiul ingredient: lăutele. Se ordonă tarafului să cânte de inimă albastră, ca pe vremea lui Costache Conachi. Se împrumută însă unele banalităţi de ordin mai recent (1880). Şi caii din Elberfeld au priceput algebra. Cu atât mai uşor, d. Nichifor Crainic v-a alcătui un înţelepţesc sonet, plutitor între azi şi ieri - crede dânsul. Versurile-s proaste. Ca dovadă:

„înveninat de verdea răutate
Care luceşte-n ochii ei de gheaţă -
Cântaţi viori! -, eu am sfârşit o viaţă
De doru-acelei fete vinovate."

Observaţi acele fericite expresii: *verdea răutate* şi culminanta *Cântaţi viorii* Cum vreţi ca autorul să nu epateze!... Că doar toată lumea ştie că numai un om inteligent se încumetă să epateze!

Aş fi vrut să închei aci cu revista ***Versuri şi proză;*** numărul de vacanţă ar putea fi subiectul unei cronici umoristico-scandaloase... Şi să citez din ***Noisa revistă română*** poezia ***Moara*** a d-lui Aderca, foarte ingenios, cam forţat şi artist.

PAUL VERLAINE ŞI SIMBOLISMUL

Figura lui Paul Verlaine era arhicunoscută în lumea literară şi în diferitele cercuri din Cartierul latin. Capul său de demon îmbătrânit, cu barba neîngrijită şi semănată de fire strălucitoare; sprâncenele sale stufoase şi ţepoase ca spicele, acoperind o privire verde şi profundă; craniul său uriaş şi oblu, cu totul pleşuvit, chinuit de cocoaşe enigmatice, despărţeau în această fizionomie contradicţia făţişă şi bizară a unui ascetism dârz cu nişte apetituri ciclopice. Biografia sa e o dramă lungă şi dureroasă; viaţa sa, un amestec de scepticism, de rătăciri senzuale, cari se rezolvă în intermitente sadisme, în remuşcări pocăitoare şi-n căderi adânci în ameţeala uitării factice.

Cu toate acestea, Paul Verlaine n-a fost rău; accesele sale de mizantropie neagră, plăcerea sa sălbatică, toate piereau repede la cea mai palä rază de soare. El avea acea admirabilă putere de resemnare care-1 făcea să declare cu un accent de blândeţe abia *absintată:* „nu mai am decât o mamă: asistenţa publică". Stephane MaHat-me" îi recunoscuse un loc de frunte în noua mişcare poetică de atunci. Iată cum vorbeşte el de poeţii vremei:

(Interviul lui Jules Huret.)

„...L-am întâlnit în cafeneaua sa obişnuită, la «Francois I». Sub macferlanul său amplu, se vede o superbă cravată galbenă ca aurul, foarte îngrijit înnodată pe un guler alb şi drept. Fiecare ştie că Verlaine nu e prea vorbăreţ; cum îi ceream o definiţie a simbolismului, îmi zise:

- Ştiţi că eu am bun-simţ; poate că n-am decât acest lucru, dar îl am... Simbolismul? nu-nţeleg... Asta trebuie să fie vreo vorbă nemţească... hai? Ce-o fi însemnând... Eu, de altfel*...je m'en fiche!* Când sufăr, când mă bucur sau când plâng, ştiu bine că astea nu-s simboluri. Vedeţi dv., toate aceste deosebiri sunt nemţisme, ce are a face un poet cu cele ce Kant, Shopenhauer şi alţii gândesc despre sentimentele omeneşti! Eu sunt francez, mă înţelegi, un francez şovin înainte de toate. Nu văd nimic în instinctul meu care să mă forţeze să caut pe un pentru ce al lacrimilor mele; când sunt nenorocit, scriu versuri triste, şi asta-i tot, fără altă regulă, instinctul pe care cred că-1 am, al scrierii frumoase!

Faţa i se întunecă, vorba îi devine înceată şi gravă:

- N-au decât — continuă dânsul - să vadă îndărătul versurilor mele *golf-stream-\x* existenţei mele, unde sunt curente de apă îngheţată şi curente de apă fierbinte, sfărămături, da, nisipuri, de bună seamă, flori, da, poate că şi flori...

în fiece clipă, în conversaţiunile lui Verlaine, eşti surprins şi răpit de aceste antiteze neaşteptate, de brutalitate şi graţie, de ironie veselă şi de cruntă indignare. Dar, o repet, e cu neputinţă să urmăreşti cu rigurozitate mersul unei convorbiri avute cu dânsul.

în acea zi, se depărta necontenit de subiect şi, cum mă sforţam mereu să-1 readuc la simbolism, se supără de mai multe ori şi, dând cu pumnul în masa de marmoră pe care tremurau absinturile şi vermuturile, izbucni:

- Mă plictisesc, la urma urmei, simboliştii! Ei şi cu manifestaţiunile lor ridicole! Când vrei să faci revoluţie în artă, apoi, aşa se procedează? în 1830 se strângeau şi porneau la luptă cu un singur drapel pe care sta scris *Reclamă!* Şi au făcut reclamă demnă de Richebourg... banchete... şi câte altele...

înălţă din umeri şi păru că se potoleşte ca după o sforţare mare... Fu o clipă de linişte... Pe urmă, continuă:

- L a drept vorbind, nu-s ridicole toate acestea? Cu toate acestea, ridicolul are margini, ca toate lucrurile bune...

Şi continuă pe târâite, aprinzându-şi fără încetare pipa care se tot stingea:

-Renaşterea! Să ne întoarcem la Renaştere! Şi asta se cheamă că reluăm firul tradiţional! Trecând peste secolul al XVII-lea şi al XVIII-lea! Ce nebunie! Şi Racine, şi Corneille, ei nu sunt oare poeţi francezi! Dar Fontaine, autorul versului liber, dar Che"nier! nu mai sunt de pus la socoteală nici ei? Nu, nu, pe cuvântul meu, ceea ce se face, e idiot!

Buzele sale se crispau dispreţuitor, sprânceana i se încrunta:

- Unde sunt noutăţile? Oare Arthur Rimbaud - şi nu-1 felicit - n-a făcut mai dinainte toate acestea? Eu însumi, zău aşa, m-am amuzat cu tot soiul de glume, pe vremuri. Dar n-am pretenţia de a le impune! Desigur, nu regret versul meu de patrusprezece picioare; am lărgit disciplina versului, şi asta e bine: dar n-am suprimat-o! Pentru ca să fie versul vers, trebuie să fie ritm. Astăzi, se fac versuri cu mii de labe! Asta nu mai e vers, e proză. Şi mai cu seamă asta nu e ceva franţuzesc, *nu e franţuzesc!* Ei botează toate acestea cu numele de versuri ritmice. Dar noi nu suntem nici latini, nici greci, noi ăştia... suntem francezi, pentru numele lui Dumnezeu!

- Dar... Ronsard? îndrăznii eu...

- *Je m'en fous de Ronsard! A* trăit însă, înaintea lui, un oarecare Francois Villon *qui lui dame crânemement le pion!* Ronsard: *Pfffi încă omul care a tradus limba franceză în moldo-valahă!*

- *Tinerii,* cu toate acestea, te revendică! zisei.

- Să mi se dovedească dacă am contribuit cu ceva ca să am această paternitate! Să se citească versurile mele!

- 19, Quai Saint-Michel, 3 fi-.!

Apoi:

- Am avut elevi, e adevărat! Dar îi consider ca pe nişte elevi revoltaţi: Moreas, în fond, e unul din aceştia.

-A h .

- Păi da! Eu sunt o pasăre (după cum Zola e un bou, de altminteri), şi gurile rele pretind că am făcut şcoală de canari. Fals! Şi simboliştii sunt păsări, fără restricţii, Moreas de asemenea e o pasăre, ba nu, dânsul e mai degrabă un păun... Şi apoi, a rămas tot copil, copil de 18 ani... *Moi aussije suiş gosse...* (Aci, Verlaine îşi ia postura obişnuită: îşi înalţă capul, întinde buzele, priveşte drept înainte, ridică braţul)... *Mais un gossefrancais, cree nom de dieu! en outrel*

Şi numaidecât se porni pe râs, un râs de bonom, cu adevărat vesel, molipsitor, care mă cuprinse şi pe mine.

- Cum se face că aţi acceptat epitetul de *decadent* şi ce însemna el pentru dv....?

-E foarte simplu. Ni s-a aruncat, ca insultă, epitetul acesta; l-am ridicat ca un strigăt de război; dar nu înseamnă nimic, după câte ştiu! Decadent! Oare crepusculul unei zile frumoase nu face cât toate răsăriturile? Decadent, în fond, nu voia să însemne nimic. O repet, era un strigăt de război, un drapel... Pentru ca să te baţi, n-ai oare nevoie de fraze? Cele trei culori în faţa vulturului să fie, să le vezi, şi cum te mai baţi atunci!

- Să-mi mai permiteţi o întrebare, zisei, amintindu-mi de o reflexie a lui Anatole France: adevărat că sunteţi gelos pe Jean Moreas?

Se înălţă, improviza un gest larg cu mâna dreaptă, îşi înmuie degetele, îşi răsuci ritmic mustaţa şi grăi, cât se poate de apăsat:

- *Vouilll*

(Spre folosinţa celor de la *Viaţă nouă.)"*

INSPECTORELE ARTELOR

Cic, cic, cic! Ministrul Arion a chemat pe unii scriitori şi artişti români la grăunţe. Iată râturile roz-albe şi subţiri: modernii; iată zgârciurile de carne bătătorită, nări turtite ca de o palmă groaznică răsuflând zgomotos, înghiţituri lăuntrice şi năclăite: poporanişti.

Iată, printre ei toţi, pe unul mai bârligat, mai rafinat şi mai perfid, ca un godăcel de India. Se îndese spre strachina cu boabe lucioase cum îi chihlibarul, încăleca pe ceilalţi, muşca pe furiş şi guiţa nevoie mare... „Ei, ce ne facem cu dânsul, domnilor?"

Şi D. Anghel fu numit Inspector al Artelor.

Turma cea fericită s-a adăpostit prin coteţele oficiale. Nici Nataliţa, porcăreasa din poveşti, n-a rămas pe dinafară. Somnul adânc şi grohăitor i-a cuprins pe toţi. Nu mă plâng că n-au mai scris nimic, căci sunt convins că acesta e singurul bine pe care l-a adus prin măsura de atunci Excelenţa sa şireată. Dar, ca orice contribuabil, aş cere şi eu ca slujbaşii statului să-şi vadă mai serios de treabă chiar când şi-atârnă la gât fudulii de lavalieră.

Iată că d-lui Inspector i s-a prilejuit şi dânsului să facă ceva. între două îmbucături din dovlecii şi murăturile carităţei publice, ar fi putut, şi mai poate încă, să intervină cu toată autoritatea situaţiei sale, când Eminescu e ameninţat cu încă un bust sau o statuie. Asiduitatea de pahiderm cupid a lui Filip Marin, nevoia sa inexorabilă de a scormoni tărâţele de pretutindeni aruncate, pentru a-şi mai îngroşa cojocul căptuşit de osânza ce i-a înecat ochii şi otrăvit spinarea şi şezutul - bucuria lui Locusteanu! - ar fi fost, probabil, hotărâtor stăvilită dacă D. Anghel s-ar fi decis să activeze din inerţia sinecurei sale. Pasul acesta nu I-a făcut, şi nu-1 va face, din indolenţă şi din teamă. Căci Filip Marin, în atotprostia sa, ar fi deschis poate o discuţie. Ar fi uitat că D. Anghel e unul dintre acei oameni pe lângă cari nu poţi trece fără să simţi în tine o tresărire de neîncredere şi scârbă violentă, cum simţi când neprevederea ţi-a rătăcit mersul pe lângă vreun maidan unde stârvuri de pisici, găini sau şobolani în clocot formează o nebuloasă oribilă, o constelaţie vibrantă împreună cu sorii şi sateliţii de viermi galbeni şi de muşte albastre-verzi. Şi fără ca, privindu-i faţa lividă în care sângele parcă a fost gonit de palmele primite, ochii coloraţi de bilă, buzele supte, dimensiunile meschine turnate într-o atitudine firesc duşmănoasă de păianjen pânditor, să exclame: *„Quelle ordure!"*[1] - i-ar riposta; şi dacă Inspectorele Artelor i-ar striga: „Eşti un cerşetor bătrân, un *cu-de-jatte*[2] umil, buhav şi lacom", am auzi poate ca răspuns următorul logos. (Presupun că „Purceaua" ar fi avut vreme să elimine, scriind perfectul vulgar: *ne-am scuipatără.* Tot ce se poate! N-a scris *Ea* despre „Soarele din infinit"?)

Deci:

„D-ta, Anghel, mă opreşti pe mine, Filip Marin, de a lucra statua lui Eminescu, ca şi cum eu aş fi zis ceva mai anţărţ când ai ţinut o cuvântare prăpăstioasă despre poet şi ai publicat peste tot, punându-ţi şi portretul. *(Â propos;* luai purgative pe atuncea? Căci din mutră ţi se scurgea o ţăcălie mult mai lungă şi mai molicioasă ca cea de azi!)

în Societatea Scriitorilor Români ai dat curs neurasteniei d-tale susţinut de tirul bătăios, aproape spart, al jumătăţii d-tale nou-nouţe; ţi-a dat prin gând, pesemne, ca să-ţi faci gospodăria în acea casă.

...Când nu stăteai la Sanatoriu pe socoteala obştei, aşteptând funeralii naţionale, scriai dulcegării berechet, poezii şi proze cari de cari mai înghirlandate cu vorbe smulse din franţuzeşte - ce te râzi? - şi ai ciupit apoi 50.000 Iei de Ia Luvru sub cuvânt că ţi-au ars nepreţuitele hârtii nehigienice.

...La răstimpuri, înjurat fioros, te legai de femei (nu de-ale altora, e vorba de d-na Sadoveanu) cu un curaj bărbătesc şi poetic, apoi te băteai Ia cafenea şi plecai acasă cu obrajii ca două muşcate pe urma palmelor primite, chit ca două mâni subţiri să te consoleze trecând ca nişte foi de crin pe chelia ta de celuloid...

...Iar acum, după ce te-am iertat de multe păcate încă, după ce te-ai făcut inspectore şi pe nevastă inspectoreasă, vii să mi te pui de-a curmezişul, scoţi căpăţâna lălâie din caldul marsupiu în care te ţine dânsa, şi te răsteşti la mine ca la un om necinstit...

Că rău am ajuns(ără)."

*

Ar trebui acum să fac câteva consideraţii de ordin administrativ. Să mă întreb cum trebuiesc aleşi pe viitor sinecuriştii dintre scriitori şi ce mijloace de control am avea asupră-le.

Dar, las grija asta altora şi mă întreb, ca atâta lume, cum rămâne cu statua lui Eminescu.

[1] Ce murdărie! (franc).
[2] Linge-blide (franc).

DESPRE...

Pietre Weber a scris cândva o bună bucată de proză. Poate că Victor Eftimiu va compătimi pe sărmanul umorist care a publicat atâtea volume până să nimerească o singură dată... Dar pe mine nu mă interesează, deocamdată, lucrul acesta, ci numai bucata în sine. E o plăcere negrăită să-ţi verifici observaţiile personale cu ale altora, făcute într-altă ţară, şi să hotărăşti asemănările dintre *noi* şi *ei.* Deci. mi-au plăcut mult: ***Sfaturile către un tânăr*** *literat* ***francez;*** şi citez de acolo fraza: *,,Exercez-vous ă la poignee de mains, c'est un sport ou vous devrez exceler. Etudiez chez vom, a l'aide d'un gant rempli d'etoupe; ils'agit de s'emparer de cette main molie, indecise, et de la serrer loyalement..."*[1] *A* strânge călduros mâna colegului oricât l-ai detesta, oricât de puţin preţ ai pune pe dânsul, e un obicei care a prins minunat la noi. Dedicaţiile servile de sinceritate şi admiraţie reciprocă, reciproca proclamare la înălţimea de geniu - căci în literatura românească talentul nu se cunoaşte şi nu se admite -, recenziile binevoitoare şi elogioase, notiţele perfide şi ascunse, procedeele acestea occidentale le-am împământenit, poate numai pentru că sunt occidentale şi pentru că spiritul nostru e prea sărac, prea... daco-roman ca să înveţe. La cafenea, şi pretutindeni, e o vastă societate, o tactică cooperativă pentru apărarea murdăriilor comune, când atacul vine din afară. Şi e un meschin câmp de bătaie între micile ambiţii, micile interese ale micilor beligeranţi. E bine totuşi că aceşti oameni, în goana lor după o leafă, după o subvenţie sau după un bacşiş, pot da priveliştea unei aparente solidarizări, în anumite clipe.

Un scriitor e cu violenţă atacat într-un articol de ziar. Senzaţie! Duşmanii cei mai implacabili ai scriitorului îi iau apărarea. Dacă vin să-ţi spună: *bine i-aifăcut!...* au de grijă să te dezaprobe faţă de cel... molestat. Se întâmplă ca articolul să conţină cruzimi. Şi atunci uliţa literară hotărăşte: *acest limbaj iese din cadrul...* etc.... Nu pun chestia funcţionariceşte: dacă au existat precedente ilustre la noi sau aiurea... Mă întreb însă dacă un Locusteanu, un Stamatiad, sau alţii plămădiţi din acelaşi glod, sunt capabili de o subtilitate; dacă face să procedezi altfel...

Şi tot păstrându-se la suprafaţă pojghiţa solidarităţii, pe când dedesubt se învârtesc copcile urilor, curentele calde şi reci ale ambiţiilor şi intrigilor sentimentale de cabaret, iată şi prietenii scriitorului, nesolicitaţi, nepoftiţi, cu indignarea lor justificată sau nu, şi - ceea ce e, o mărturisesc, exasperant - cu meticulozitatea lor ingenioasă şi răuvoitoare de a citi printre rânduri, de a

[1] „Exersaţi strângerea de mână, e un sport în care se cuvine a excela. Studiaţi acasă, cu ajutorul unei mănuşi umplute cu câlţi; e cazul să apuci această mână moale, nedecisă, şi să o strângi cu bună-credinţă" ***(franc).***

transforma o frază limpede, directă, în halebardă cu două tăişuri, în zeu chinezesc cu şapte phalusuri, în perfidie echivocă şi ambiguă.

Ar trebui - presupunând că sunt în cauză - să ripostez; să întreb pe prieten cine l-a trimes... să-1 sfătuiesc să-şi cate de treabă. Dacă aş fi crud sau dacă mi-aş plăti lesnicioasa desfătare de a-l vedea în încurcătură, l-aş întreba dacă are autoritatea morală trebuincioasă, dacă în viaţa lui de literat sau de gazetar n-a dat vreodată cinstea pe ruşine în schimbul unor verzi şi foşnitoare foloase pecuniare.

Cred însă că ar fi de prisos. Cred că ar fi nedemn. Căci (asta-i partea plicticoasă) *ştiu bine* că fără voie ei îmi sunt recunoscători. Pentru că le-am procurat un scandal care le-a dat putinţa să se indigneze. Pentru că le-am dat ocazia să-şi arate sufletul fără pată şi de prihană. Pentru că, o dată mai mult. sau pentru prima oară, au putut să dovedească iubire şi devotament prietenului lor. Rolul e frumos!

Mai ştiu că, la urma urmei, vor sta să cugete asupra celor scrise. Şi, cântărind calităţile şi defectele amicului, se vor compara cu dânsul. Şi iată că-şi vor aminti până şi de micile neajunsuri ale prieteniilor strânse. Vai, unde duce examenul de conştiinţă făcut în acest chip! Cum vor ajunge, încetul cu încetul, să deie din umeri şi să zică: *La drept vorbind, n-a prea exagerat!* Şi în acelaşi timp mulţimea cunoştinţelor şi duşmanilor cum va mai da năvală ca apele prin spărtura stăvilarului, pentru ca mâine-poimâine, laolaltă cu prietenii indignaţi, când scriitorului atacat i se va da strângerea de mână colego-cordială, toţi să-i zică în gând: *bine ţi-a făcut! ce bine te-a prins!* Aşa se întâmplă totdeauna!

...O, ce lipsă de neprevăzut!

MORAVURI LITERARE

E titlul obişnuit şi plictisitor al tuturor notiţelor rătăcite prin reviste şi ziare, şi citite totdeauna cu dezgust, căci nimic nu indispune pe un om decât s-auză cum un oarecare face morală altuia. Aşa că niciodată acele proteste platonice şi anonime n-au avut vreo urmare, n-au aruncat vreo piatră stăvilitoare în albia mocirloasă a literaturei noastre... Şi treceau hipopotamii nesupăraţi, pe când plângeau crocodilii neluaţi în seamă.

Ignorând eventualitatea unei ieftine ricoşe, ne aflăm azi în poziţia dureroasă de a înregistra un fapt dintre acelea cari nu mai pot fi trecute cu vederea, de a recurge la acest titlu banal şi calp pentru a evita pe acel ade-

vărat, pe cel sfârtecător şi trist: un brigandaj literar. Şi suntem cu atât mai stânjeniţi acum, cu cât am fost în relaţiuni aproape prieteneşti cu omul care s-a pus într-o atât de jalnică situaţie.

La noi se polemizează violent. Şi credem că-i justificată această violenţă, prin părerea proastă pe care o avem unii despre alţii. O replică viguroasă, se zice, ar putea prilejui un schimb de drastice epitete literalizate şi ridicate, pe cât posibil, ca formă, deasupra celor ce se schimbă la barierele văpsite cu var şi cu roşu animal de la marginea foburgurilor. Argumentul acesta ar fi peremptoriu, dacă pildele din trecut nu ne-ar arăta că, dimpotrivă, răspunsurile duc totdeauna la o înţelegere sau cel mult o dublă descalificare, ceea ce e, socotim, mai bine.

E de neînchipuit însă ca, văzându-te atacat, să încerci prin mijloace brutale să îţi impui modul d-tale de vedere, mai ales când el priveşte tot la preţioasa-ţi persoană prin ochelari albaştri şi fumurii ca iluziile. Gândeam anul trecut când armata ajunsese la Sofia, la ce vor fi oare cenaclurile de literaţi bulgari. Şi-i asemănăm cu răutate cu cei ce joacă rişca, sau „uite popa" în cârciumile cu poşircă, basamac şi târfe stupidizate de bătăi şi boale de la capetele liniilor de tramvai. Noi credeam că această comparaţie să nu se potrivească şi clienţilor de la Terasă pe care i-am văzut plătindu-şi şvarţul, ceea ce e o dovadă că recunosc dreptul de proprietate, că ştiu face deosebirea dintre al meu şi al tău; ceea ce suscită presupuneri oneste de civilizaţie şi urbanitate la început, dincoace de epoca de fier... Incidentul e cunoscut, deci rândurile acestea nu pot răni decât pe cei care l-au provocat. Şi poate vor regreta şi dânşii învălmăşeala, strigătele, loviturile cari au dat însă greş, scotocirile prin buzunare. Vor regreta pentru dânşii mai mult; căci creierul nostru s-a obişnuit să vadă oameni de îndată ce vede un sacou negru sau colorat, încheiat pe un trunchi; şi acum o mulţime de mâni vor pregeta să mai strângă pe acelea care poartă umbra trandafirie şi dinţată a cabrioletelor poliţieneşti.

Oricât ar fi de insultat cineva, oricât de nemiloasă şi nedreaptă e rana ce se deschide în amorul propriu al cuiva prin atacuri de presă, sunt doar atâtea mijloace de a căpăta satisfacţie, pornind de la explicaţia personală, la polemică, şi chiar la tribunal. Se fac procese de critică, se fac şi procese de ultraj şi calomnie. E un brigandaj, însă, să pregăteşti un atac la orele 12 noaptea; să tocmeşti prietenii aleşi după lăţimea spetelor şi îngustimea frunţii; să pui mâna pe scaune, după ce te vei fi apropiat cu perfidie, cu aerul unui om care ar vrea să discute, pentru a încerca o lovitură ascunsă, laşă, şi din fericire neizbutită. Fapte de acestea nu pot fi îndeajuns dezaprobate. Numai justiţia sumară, numai comisariatele cari potolesc scandalurile târzii sunt chemate să judece pe agresori, oricine ar fi ei. Căci nu vreau să mă refer şi la valoarea literară a şefului de bandă. Nu vreau pentru că e de-ajuns să-i

amintesc vorba d-lui Theodorescu-Sion a doua zi după scandal, când eroul în chestie relata isprăvile glorioase ale comitagiilor săi pe aceeaşi terasă, transformată în maidan prin simpla sa prezenţă: „Domnule X, de când faci d-ta poezii, n-ai fost mai admirat ca astăzi".

*

Şi vorbele d-lui T. S. rezumau părerea tuturor.

„SONETE" DE V. DEMETRIUS

O formă strictă, care cere desăvârşire. Definiţia aceasta, întru nimic deosebită de definiţiile didactice de până acum, nu mai are darul de a fascina pe un scriitor, sau chiar pe un cititor din 1914.

Astăzi trebuie să ne deprindem a deosebi cuvântul artă, de cuvântul meşteşug. Altminteri riscăm să punem laolaltă bărbierii şi poeţii, dulgherii şi sculptorii. Ar fi o apropiere grotescă şi vulgară, poate nu lipsită de un interes pur... artistic. Ar fi trist însă - şi lucrul acesta îl vor admite puţini - să mai confundăm şi de aci încolo meşteşugarii-poeţi cu poeţii-artişti...

Theophile Gautier lăuda pe autorul poemelor barbare ajuns pensionar, pentru că în anii retragerei sale se înconjurase de o duzină de discipoli pe care îi iniţia în secretele nobilei arte parnasiene. Gautier scobora poezia şi literatura la treapta de meserii. Ni se va obiecta că de aceeaşi părere sunt domnii Victor Eftimiu şi A. de Herz (care are talent). Şi, în consecinţă, scrisul s-ar putea învăţa, ca orice meserie. Şi Gautier ar fi dorit să vadă înfiinţându-se şcoli de scriitori cu meşteri şi elevi în înţelesul plat al cuvântului, în care s-ar fi cultivat şi lucrat anumite reţete, cu evlavie, păstrate şi tradiţionalizaîe.

E foarte uşor să deducem că, în literatura astfel uniformizată, nici un talent nu s-ar mai fi putut deosebi.

Fără şcoala lui Gautier însă, şi tot s-a ajuns la ceva analog. în poezie - ne mărginim aci - e foarte uşor unui tânăr inteligent să prindă, după multă şi sârguitoare citire, secretele artei parnasiene, de pildă. Extinzând, pot afirma că oricine întruneşte condiţiile puse, poate face o poezie, nu tocmai banală, în nici un caz proastă, şi de-a pururi plăcută publicului. încercaţi! Scriţi, de pildă, unei femei! Vedeţi, încerc să pun în lucru şi sentimentul! Aveţi de grijă să fiţi clari şi să vă clarificaţi şi mai mult îmbogăţindu-vă totdeodată şi stilul, prin imagini inteligent căutate şi prin o mulţime de lucruri neprevă-

zute. S-aveţi şi simetrie în expunere! Observaţi anumite efecte pricinuite de culegerea vocalelor sonore şi de înşirarea lor. Tot aşa e când înşiri smaralde pe un colan. Observaţi şi efectul vocalelor mai discrete, şi surdina mătăsoasă a unora din consonante. Utilizaţi totul cu măiestrie. Secretul e aci: *căutaţi rime noi şi bogate.* Ca să umpleţi golul de la o rimă la alta, căzniţi-vă; imaginea va veni, cum vine pachetul de şocolată când apeşi pe butonul prăvăliei mecanice.

Nimic nu e mai dăunător în artă ca regulile şi tehnicele enunţate. Banalitate!

Poezia a ajuns un meşteşug din cauza rimelor. Desigur, unii poeţi buni arată prin scrisul lor că rima nu le serveşte la nimic, că poezia e în ei şi nu în rimă. Dar sunt puţini. Şi apoi, chiar pentru un bun poet, nu-i oare rima o piedică, un *„bijou d'un sou"[1]?*

Sonetul e o specializare într-un meşteşug. Cu cât e un lucru mai strict, deci mai mărginit, cu atât se învaţă mai greu, dar mai perfect. Era o vreme când fiecare cavaler ştia să compună un sonet „pe albumul d-nei..." şi ades izbutea, şi izbutea - răsplată meritată - şi în cuceritoarea-i întreprindere. Oare dacă marchizul pudrat ar fi fost mai cult, mai contemplativ, mai sobru, secolul său n-ar fi mişunat de sonete filosofice? Secretul e simplu: poanta la urmă! Şi poanta e uşor de găsit. *„Lapointe assassine"*[2]

O mediocritate ca Felix d'Arvers a rămas celebră din pricina unui sonet binişor brodat. Şi omul acela era caricatura contimporană a lui Musset, poet detestabil ca atâţia alţii.

Charles Baudelaire n-a putut niciodată să respecte sonetul. Şi nici n-avea nevoie. Păstra însă fotografia sonetului: două catrene, două terţete - estetică tipografică.

Dar ca să nu fim detractori ai formelor fixe, vom acceda utilitatea lor şi potrivirea lor cu anumite sensibilităţi şi talente. Nu vom conteni a crede că sonetul e arma diletanţilor. Poeţii mari n-au fost niciodată sonetişti. Sonetiştii când au scris poeme, poemele au fost proaste. Citiţi ***Les Conquerants*** a lui Herddia!

Izvor anemic! Dar cât de sus se înmlădie un astfel de izvor, şi ce miraj de străluciri produce, când voinţa omului îl captează şi-l face să ţâşnească printr-o cisternă!

Volumul de ***Sonete*** al d-lui Demetrius a făcut mult mai puţin zgomot ca al d-lui Mihail Codreanu. Nu-i de mirare, nu-i primul caz când se face o nedreptate.

[1] Bijuterie de doi bani (franc).
[2] Citat din ***Artpoitique*** a Iui Verlaine.

între sonetişti lumea preferă pe acel ce e mai teatral, mai epatant şi mai uscat. D-l Mihail Codreanu e departe de a fi poet - citiţi versurile sale anterioare. La d-sa, totul e *rutină.* Nici un pic de originalitate, nici o manieră proprie, totul învăţat şi apoi profesat cu seninătatea şi cu dibăcia cotidiană a unui om care n-are ce face altceva. De aceea preferăm sonetele d-lui Demetrius. Din punct de vedere al tehnicei sonetiste, pentru că are rime mai bogate şi ritmuri mai suple, ca cele din *Statui,* în majoritatea lamentabil de vechi şi de calpe. Şi pentru că departe de a fi uscate - să nu mi se vorbească de orgoliu, rigiditate şi alte lucruri luate din crestomaţiile de liceu - ele au o tremurătură strălucitoare de argint viu şi un delicat parfum asemeni celui ce se ridică din paginile unui album vechi din care s-au presat flori de tufănica. Sonetele, în înşirarea lor supărătoare (ca toate înşirările de sonete), în umilitatea lor resemnată, amintesc sonetele lui Ronsard către Elena. Simţirea sfioasă a d-lui Demetrius n-a fost omorâtă sub lespedea grea a rimelor impuse. Prin sticla groasă a unui acvariu se văd vibrând peştişorii de metal, într-o lumină verde.

„în înălţimea înfiorătoare
A circului, pe şubrede trapeze
Se avântau, cu inime viteze,
Cu trupuri ca de îngeri-zburătoare!

Privirile mie-erau de frică treze:
«Ei n-ameţesc? Mai văd pământul oare?
Se-ncolăcesc în poze-ncântătoare
Când mii de minţi stau gata s-aiureze!»

în mâna lui cu mâinile-amândouă
Ea se lasă în gol, întreagă!
Ah, m-a străpuns o disperare nouă:

Eu n-am simţit vreodată că se leagă,
- Ca pe un fir de păr un strop de rouă,
De vrerea mea, făptura ce mie-e dragă!"

Notaţi că în tot cursul acestui roman sufletesc în sonete, d-l V. Demetrius n-are niciodată atitudinea neplăcută a unui snob sceptic şi sentimental care, privind pe o femeie rece, dintr-un colţ al salonului, gândeşte, răsucindu-şi ţigara: „Păcat că nu-i femeie!" (Baudelaire ar fi exclamat vizionar: *„La froide manifeste de la femme sterilei")*

Filele aci reunite, scrise de un popă ardelean, au fost găsite printre anexele rapoartelor oficiale ale unui ofiţer superior căzut într-o ciocnire - din cele multe - care s-a iscat cu populaţia civilă din părţile secuieşti ale Ardealului.

Procesul-verbal al eroului întăreşte, prin felurite mărturii, credinţa sa că aceste însemnări sunt exagerările unui exaltat, dacă nu ale unui vândut, deşi - g/ăsuieşte documentul - „ e greu de susţinut că nişte biete pagini de jurnal intim pot fi o unealtă sau o dovadă de trădare ". Rămâne însă limpede cugetul iezuistic al clericului şi intenţiile sale nelămurite, în urma anchetei oficiale care, prin munca şi autoritatea ei, a dezminţit, ca toate „ anchetele oficiale", şi a atenuat învinuirile ridicate din diferite părţi, precum a înăbuşit cu hotărâre orice şuierat de năpârcă adăpostit în frunzişul laşităţii.

11 martie. Pe încetul satele se repopulează cu răniţi. Sunt veseli şi nu pricep deloc mâhnirea părinţilor sau a rudelor în faţa unei mâni tăiate sau a unui picior retezat. Ghiceşti mulţumirea că au scăpat cu viaţă. Ochii îi sunt mari şi sclipesc ca fundul puţurilor, obrajii galbeni ca muşeţelul, dar nici nu gândesc să se caute. Am văzut răni roşii ca sfârcul sânilor tineri, ciopârţite cum e gâtul găinilor tăiate, cioturi de braţe vinete, din care se prelingea sângele înnegrit cum se scurge răşina din faclele aprinse. Am văzut, arse de izbucnirea ghiulelelor, feţe trandafirii, şi simţitoare şi lipicioase la atins, asemeni mieilor jupuiţi de vii. Pleoapele zdrenţuite, orbite goale, umede altădată de priviri... Azi funduri colcăitoare de cangrenă în care mustesc florile leprei. Dar toată această vedenie, cu tremuri ciudate, ce ne aduc Lazări livizi, întorşi din ţările morţii, toată sfâşierea vaietelor neîntrerupte nu înseamnă mare lucru când urechea îngrijată se pleacă zvonurilor noi. Parcă n-au mai fost niciodată locuitori neliniştiţi ca azi. Teama freamătă în rândurile noastre cu un fior prelung, ca o boare de vânt ce dă alanna din papura bălţei. Fluturii ştirilor rele rotesc pe lângă candela de aur a sufletelor; temniţele sunt pline cu oameni de treabă; nici o gazetă nu mai vine. Un nou război se pregăteşte. Bătrânele se uitau astăzi spre apus. Era mai uşor, parcă s-ar fi înjunghiat o cireada de bivoli pe zăpada norilor. Şi gonesc zadarnic după veşti. Neştiinţa e ca povara unei cruci pe un spate chinuit.

13 martie. Au tăbărât aci regimente de honvezi şi pedestrime maghiară.

I-am văzut cu groază coborând pe costişe şi ţipând sălbatic: *moarte valahilor!* Copiii au sărit pârleazurile şi s-au pitit prin şanţuri. Femeile s-au

închis în case. Bărbaţii aşteaptă în linişte moartea... Cine ştie ce foc ne va mai cuprinde. Teamă mi-e despre cinstea femeilor şi fetelor noastre.

14 martie. Ungurii ne privesc cu ură şi se poartă cu asprime. Sunt mulţi, câte pietre pe vadul râului... Şi trec mereu către graniţă tunuri, călăreţi şi honvezime, cântând cu însufleţire; ecou şi vuiet în păduri de baionete.

15 martie. Trecerea oştilor a încetat. Pe la amiază, vântul a smuls steagul împărătesc de pe primărie... Să ştiţi, prieteni, că azi a început războiul...

17 martie. Da, a început! Azi au sosit gazetele vestind biruinţa oastei maghiare la Lainici... E mare sărbătoare în ungurime... Poporenii mei însă au închinat frunţile şi, cum tăcuţi sunt ei de felul lor, astăzi tăcerea lor spunea mai mult ca odinioară...

19 martie. Ungurii au pătruns în ţară. Pe alocurea sunt bătălii mari.

26 martie. Izbânzi ungureşti... De două zile se aude, văruit, de departe, glasul tunului.

30 martie. Tunul bubuie mereu. Desfundă străzile, ne ajunge şi tresare groaznic în piepturile noastre. N-avem veşti.

5 aprilie. întruna, glasul tunului scutură văzduhul şi pământul. II auzim, femeile plâng, unchieşii îşi trag căciula pe urechi. Copiii nu se mai joacă pe dealurile proaspete. Am vrut să trag clopotele ca să-i mai îmbărbătez, dar glasul aramei a sunat dogit şi bătrân ca un piept pustiu de viaţă... Şi bubuitul se aude din ce în ce mai aproape şi seara piscul munţilor se înfige în răni sângeroase şi iezerele şi izvoarele sunt roşii şi gâlgâie cald ca ţâşnite dintr-o rană... Nici o veste, nimic, nimic, decât glasul de oţel, din depărtări în depărtări tot mai apropiate şi tot mai în fiinţa noastră.

6 aprilie. Astă-seară am auzit vuietul prelung al goarnelor ca chemarea unui Duh rătăcitor al întunericului. Striga parcă „ajutor", striga parcă necontenit, tot mai răguşit şi mai fără de nădejde, iar noi, adunaţi în biserica sumbră şi tremurând fără să ne dăm seama, simţeam în noi pornirea de a merge în ajutorul cuiva... Dar cine ne cheamă şi unde?

7 aprilie. O, ce dimineaţă de groază! Pulberea s-a ridicat pe şosea, pământul răsuna sub copite, o gloată se apropia într-o grabă plină de spaimă. S-au desluşit şi au trecut pe dinaintea noastră ostile împăratului, cumplita

învălmăşeală de pedeştrii, călări şi artileri, fugă nebunească şi compactă ce seamănă în urmă-i trupuri, tunuri, cai obosiţi, flamuri murdare. O oaste care fuge, şi goarna, goarna de seară, chioteşte smintită spre soarele ce de-abia răsare...

Şi pe când căutam, ţinându-mi firea, să aflu pricina acestei bejenii smintite, se ivi, ca un nor desprins din colbul jos al zării şi purtat de vijelie, un regiment de călăreţi roşii cu lănci de oţel.

Creştetele dealurilor se împăduriră cu străluciri de baionete; vedeam o furnicare de oameni şi cai. Pe un pisc urcau patru gornişti... Şi în văzduhul dintr-o dată răcit al zorilor se auzi o fanfară de biruinţă. Oştenii gorneau cu răsuflarea lipită dârz pe aurul gurilor de trâmbiţe. Peste ei, un steag cunoscut colora aerul jur-împrejur. Altul fu înălţat pe vechea primărie.

*

9 aprilie. Ce nelegiuiri! Ofiţerii îşi rănesc soldaţii. Suduituri şi suspine pretutindeni. Aceasta-i armata biruitoare. Căci peste tot această armată a pătruns cu baionete, neslăbind o clipă prigonirea aprigă a duşmanului.

10 aprilie. Oştenii nemâncaţi rătăcesc cerşind, din poartă în poartă. Sunt slabi, galbeni şi bărboşi ca sfinţii zugrăviţi în biserici.

în zori, câtiva ofiţeri au fost găsiţi ţepeni şi reci într-un cort. Păreau beţi, dar aveau câte o groapă roşie în stânga pieptului... Ai noştri sau soldaţii?

...Mâine plecăm, părăsim satul şi fugim în codru.

(Caietul e datat 1915.)

RECITIND PE GERARD DE NERVAL

în Franţa, lumea îşi aduce tot mai mult aminte de gloriile îngropate în vreme ale romantismului. Se forţează lacătele grele şi lanţurile ruginite ale trecutului, se pătrunde în muzeele tăcute ca nişte cavouri, se suflă praful depus pe vechile blazoane. Şi, de multe ori, acestea îşi mai păstrează trăsăturile şerpuite, clare şi lucioase de la început.

Astfel s-a încercat acum doi ani reabilitarea lui Theophile Gautier, susţinută de scriitorul Vaudoyer, pe care-l voi utiliza fără milă în însemnările de astăzi. Poate că s-a reuşit. Mi-amintesc însă a fi citit un articol violent al lui Andre" Caise.

Gide, literatul cel mai de pisc, Gide literatul cel mai de seamă al Franţei tinere, blamează munca risipită pentru galvanizarea unei celebrităţi moarte şi nemeritate. Cei cari atribuie lui Gautier limbă şi gândire clasică sunt batjocoriţi cu neomenie ce se exercită într-un chip şi mai revoltător asupra unui autor care nu mai trăieşte. Toate astea nu împiedică pe Gide să aibă dreptate. Şi groparii cari s-au odihnit o clipă răsuflă decepţionaţi şi osteniţi, spre a relua îndată şi cu nădejde hârleţul. Exemplu primejdios pentru noi cari ne pricepem atât de prost în a imita; pentru noi cari n-avem ce resuscita; pentru noi cari trebuie să deschidem largă groapa comună spre a înghesui într-însa multe agonii contimporane şi multe leşuri neînmormântate. (Căci a intervenit aci nevoia de a servi şcolarilor glorii cu portret şi citaţii în ***Cartea de citire;*** în programele oficiale figurează cu orice preţ şi „literatura română"!)

O astfel de muncă în Franţa nu poate fi superfluă. Ce s-ar fi întâmp.at dacă o frază accidentală a lui Baudelaire n-ar fi pomenit de poemele în proză ale lui Aloysius Bertrand? Prefaţa lui Gautier la poeziile ***Fleurs du mal*** cuprinde o mulţime de numiri dintre cari se cuvine să mai reţinem câteva... De altfel, această prefaţă e singura scriere ce mai leagă pe Theophile Gautier de veşnicie... de veşnicia lui Baudelaire. (Gândindu-ne însă la Baudelaire, putem oare să nu ne raportăm le elevul său favorit, Ia Paul Claudel, ale cărui romane - să sperăm - vor fi în curând reeditate şi răspândite?)

Dintre gloriile epocei, Gerard de Nerval nu e cea mai palidă. El se deosebeşte de contimporanii săi ca privirea farului de stele - depărtat de stele şi de marinarul ce priveşte din larg. Viaţa sa e cu deosebire interesantă şi o găsim, vers cu vers, rând cu rând, în partea cea mai desăvârşită a operei sale. Să ne-o amintim spre a înţelege misterul şi emoţiunea din opera sa.

Adevăratul nume era Gerard Labzunic. Tatăl său cutreiera Europa ca medic militar în armata lui Bonaparte. Pe mamă-sa, moartă în Silezia, n-a cunoscut-o. El a fost crescut şi educat de un unchi la Montagny, în Valois, provincia verde cântată de Nerval în capodopera sa ***Sylvie,*** scrisă într-un stil simplu şi mlădios, dar care exprimă chinul tuturor himerelor sale. încă dinainte de a fi adolescent, în epoca de formaţiune, când fiecare întâmplare capătă forţe determinante asupra unui caracter, iar citirile se întipăresc adânc, Gerard găsi în biblioteca unchiului său cărţi vechi de ocultism şi magie. Se născu atunci în el iubirea misterului, funestă şi atrăgătoare aplecare, plină de primejdii pentru viaţa sa de mai târziu.

în copilărie a iubit mult societatea tinerelor fete. Luă parte la ***fetes de l'Arc,*** alergând de Ia Chantilly Ia Compiegne cu Sylvia şi prietenele sale. Prin părţile acelea, în insula plopilor, Ermenonville, se află mormântul lui Rousseau. Şi e destul de accentuată asemănarea dintre Sylvia lui Gerard şi domnişoara Galley din ***Confesiuni.***

Despre Gerard, Sylvia spunea: „E iubitul meu şi are bucle frumoase şi fine"... Pe Sylvia, G6rard a uitat-o; pe o peluză, spre seară, în faţa unui castel din vremea Iui Henric IV, se juca o ceată de copii. Acolo, el văzu şi auzi

cântând pe o fată frumoasă şi mare, numită Adriana. „Pe măsură ce cânta, umbra cădea din arborii înalţi şi lumina lunei cobora asupra ei singure." Când îşi sfârşi cântecul, el făcu o cunună de lauri şi o aşeză pe fruntea Adrianei. „Semăna cu Beatrice a lui Dante, cari surâde poetului, rătăcitor prin sfintele locuri."

Pe Adriana, care, pentru o singură zi de sărbătoare, se amestecase în jocul copiilor satului, Gerard de Nerval n-o mai văzu. Plecase la Paris; reîntorcându-se în Valois, află că se călugărise; peste puţin ea muri. Era dintr-o familie mare, înrudită cu regii Franţei. Fără ca s-o mai poată uita, Nerval cutreieră lumea în căutarea unui suvenir viu. Toate dragostele lui aminteau, prin asemănare, pe Adriana... Toate schimbările şi necredinţele lui erau făcute pentru câte o femeie care se asemăna mai mult cu visul lui. Voi copia mereu din Vaudoyer.

După terminarea liceului şi după ce traducerea sa din a lui Goethe îl făcuse celebru, Gerard de Nerval întîlni pe femeia pe care o numeşte, în scrierile sale, Aurelia.

Jeny Colon cânta la Opera Comică. Gerard intră acolo într-o seară; văzând-o, crezu că recunoaşte pe Adriana şi contemplă icoana vie a visului său. De atunci îşi petrecu serile la teatru, adorând de departe pe aceea care trebuia să fie pricina primei sale crize de nebunie. El încearcă diversiunea prin călătorie, dar în zadar. La Port-Said unde, aproape de o tânără englezoaică, se crezu vindecat, Nerval îşi închipui că recunoaşte pe Aurelia-Adriana într-o trecătoare; stăpânit de această iluzie, zise fetei că nu e demn de dânsa şi se întoarse la Paris.

Dragostea sa pentru Jeny Colon fu, mai întâi, o manie blândă şi tandră, închirie o lojă la teatru. Se ducea în fiecare seară şi în fiecare seară trimetea actriţei un buchet de la M-me Prevot. Nici o lorgnetă nu-i părea destul de bună pentru a privi pe artistă, nici un baston destul de frumos pentru a lovi în duşumea. Maxime du Camp întreabă într-o zi pe Gautier, care era prietenul intim al lui Nerval: „Cum s-a ruinat Nerval?" şi Gautier răspunse: „Făcând exces de bastoane şi desfrâuri de *lorgnette".*

Când i se făceau reprezentaţiuni despre perseverenţa acestui amor ciudat, Nerval răspundea: „Ce-mi pasă! E o imagine pe care o urmăresc şi nimic mai mult!" Intr-o seară, luă pe Jeny Colon la Chaalis, o conduse în faţa castelului unde Adriana îi apăruse. îi povesti totul: „izvorul acestei iubiri, întrevăzut în nopţi, visat mai târziu, realizat de dânsa...". Actriţa nu înţelese şi chiar se cam supără.

Curând, recucerit de demonul rătăcirii, Gerard plecă în Germania. Dar visurile sale nu l-au părăsit. Romantismul german, atunci în toată puterea, îl încurajează în această tovărăşie imaginară a fantomelor cele mai extravagante. La întoarcere e ostenit, ruinat, bolnav. Are halucinaţii din ce în ce mai dese. Orice lucru ia pentru dânsul un dublu aspect. A zis, despre el însuşi,

vorbind de această epocă: „Acţiunile mele în aparenţă nesocotite, erau supuse la ceea ce se numeşte iluzii după raţiunea omenească". Curând încercă să-şi realizeze „iluziile". Fu văzut adesea la Palais-Royal. într-o seară cântă, începând să se dezbrace, un imn misterios pe care-1 auzise într-o viaţă anterioară. într-un cuvânt, trebui să intre în casa de sănătate a doctorului Blanche. Era un caz de „nebunie conştientă". Era în 21 mai 1841. în luna noiembrie, vindecat, scrie unei prietene: „Ce nenorocire că societatea actuală nu vrea să ne permită iluzia unui vis continuu!". Se cuminţise, era grav, fermecător, amestecând conversaţia cu erudiţia şi capriciul, vorbind toate limbile Europei, cunoscând toate religiile. Contimporanii săi, când vorbesc de dânsul, sunt cu toţii de acord: n-au cunoscut un bărbat mai plăcut, mai cuviincios şi mai bun.

Călători încă. întârzie prin Orient; însemnările sale de atunci sunt un *cap de operă.* Peripeţiile acestui voiaj sunt neaşteptate, câteodată comice, totdeauna interesante. La Cairo, urmând sfatul consulului Franţei, pentru a trăi liniştit, se însura. Luă, sau mai bine zis, cumpără o sclavă javaneză, numită Zeynab, şi acest lucru îi aduse multă bătaie de cap.

Din Egipt trece în Siria. La Beirut, internă pe Zeynab, care-1 încurca, într-o şcoală de fete pe care o conduce[a] o marsileză, d-na Carles. Pătrunde în Liban, vânează cu şoimul, ia parte la o luptă între druzi şi maroniţi. Caută şi prinţese. Sfârşi prin a găsi una, chiar în pensionul doamnei Carles. E o tânără druză numită Sulema, fiică a unui şeic din munţi. Pe această Sulema, el o găseşte asemănătoare idealului său.

Trecem peste intervenţiile pe cari le făcu pentru a hotărî pe şeic să-i acorde fata.

Obţinu în sfârşit o promisiune. Dar mai întâi, se reîntoarse în Franţa. Va reveni să ia pe Sulema?

Vai! Sărmanul Nerval nu mai putea face călătorii mari. Nu mai are nici bani, nici sănătate. Fără ca nimic să altereze „eleganţa nativă şi aristocratică a persoanei sale", el se obişnuieşte încetul cu încetul să trăiască prin gargotele[1] din Halles, prin hanurile din île-de-France şi Valois. Când prietenii îl întâlnesc, el le povesteşte visurile sale „cu inflexiuni atât de blânde în voce, că te uitai ascultându-1 ca pe un cântec". Frecventa adesea piaţa de păsări; în fiecare dimineaţă, o primăvară întreagă, aduse cireşi unui papagal roşu.

în acest timp, cu toată mizeria, lucrează mereu. *Nopţile de octombrie* apărură în *Revue des deux mondes.* Era vorba să i se acorde Crucea. Nu încetă de a duce o viaţă dublă, Care trebuia să-i fie fatală. O nouă criză de nebunie se prepară. O dată, în apropierea bazinului din Tuileries, văzu peşti roşii ieşind din apă ca să-i spună, cu politeţe şi ceremonie, că regina din

[1] *Gargote* (franc.) - cârciumă modestă.

Saba îl aşteaptă. într-altă zi, trecând pe sus, pe lângă cimitirul Montmartre, în care e înmormântată Aurelia, o auzi pe aceasta chemându-1; se precipită pentru a o urma şi căzu leşinat în grădină.

Iată-1 din nou la doctorul Blartche. în timpul acestei şederi scrie ***Himerele,*** atât de frumoase sonete, misterioase şi mărețe; atât de însemnate pentru poezia franceză, pentru că arta. lui .Verlaine şi a lui Mallarme e exprimată.

Dar Nerval nu mai are calmuhde odinioară. Ar vroi să scape din casa de sănătate. El cere cu mânie liberarea sa. Scrie tatălui său, moşneag, cu inima stinsă, care nu se ocupă de el. Scrie Societății Oamenilor de Litere. După o discuție vie, comitetul se pronunță pentru liberare, părerea fu adusă la cunoştința doctorului printr-un proces-verbal. Blanche trebuie să cedeze.

După câteva zile, Nerval fu găsitspânzurat în stradă.
Vaudoyer crede mai mult în versiunea sinuciderii. E şi firesc să fie aşa. Şi pentru mine, bănuiala de asasinata fost colportată în presă şi în cercurile literare, de Societatea Oamenilor de Litere, responsabilă de această nenorocire şi care voia să îndepărteze de deasupra-' această responsabilitate.

Cât priveşte opera rămasă dela;â!cest scriitor, ea îi va asigura locul printre precursorii simbolismuluiiNewâlafostun scriitor original, deosebit de contimporanii săi, de Musset cel dulceag, de Banville şi Gautier, de Victor Hugo cel declamator şi imitat' de toți pe atuncea.

Mi-amintesc a fi tradus, pe la etatea de 15-16 ani, unele poezii de Nerval. Din strofele mediocru redatele© le' voi copia imediat, se vor aprecia calitățile de conciziune, de limpede simplitate şi de vag delicios al poeziei; Nerval, cu simțirea şi maniera sa ciudată şi sumară, se ascunde în ghirlandele plăpânde ale visurilor:

..Fantezie

Cunosc un cântec pentru care-aş da
Mozart, Rossini, Weber, - pe oricine
Un cântec foarte vechi şi trist, ce pentru mine
îşi are numai încântarea sa.

De câte ori auzu-mi îl cuprinde
Cu două veacuri sunt întinerit,
Sunt sub Louis... şi-n față-mi se întinde
Un verde câmp de-apus îngălbenit.

Pe urmă, un casțeț ee-n stânci se sapă
Cu vitrele-n roşiatice culori
încins de parcuri mari şi cu o apă
Care, scăldând^rly.CțiWge printre fiori...

Apoi, o doamnă palidă la față,
Sus, la fereastră-n portu-i strămoşesc,
Pe care poate că-ntr-o altă viață
Am mai văzut-o! - şi mi-o amintesc."

Şi această tălmăcire poate fi singura pată pe memoria lui Gerard de Nerval.

1915

„SPANACHIDE" DE N. N. HÂRJEU

Teatrul Comedia: ***Spanachide*** de N. N. Hârjeu (comedie în trei acte).

în definitiv, piesa asta trebuie să fi fost „de un humor irezistibil", altminteri trebuie să fiu bolnav, să am vreun viţiu de complexiune, cum ar zice bătrânul La Bruyere. Eram singurul om trist din toată sala. Şi pe când căzusem în prostraţie, câteva sute de spectatori, semeni de-ai mei, se desfătau cumplit. Iată pe Spanachide, pe Secăturescu. Un personaj visează întins pe dormeuză. E un vânător de duminecă şi vorbeşte-n somn despre iepuri, puşti, foc. Vine feciorul să-1 deştepte, şi adormitul se trezeşte hâţânat de tetanosul tuturor spaimelor: săriţi, ursul!

Iată pe Popescu (Achil) făcându-şi preparativele. E un tovarăş de vânătoare şi-şi scoate izmenele pe scenă. în vremea asta, Spanachide, care simulează o puşcărie, se împiedică şi cade - bufonerie din improvizaţiile teatrale ale copiilor sau ale artistului pentru copii Dobitocescu. Se vorbeşte tare, şe râde, cu scremăt în gâtlej. Şi publicul, hotărât, aplaudă, se esclafează . Iar autorul se precipită la rampă, se înclină, exultă şi simte furnicându-i subt redingotă buricele imateriale ale degetelor Gloriei.

„DRAGOSTE NEÎNGĂDUITĂ" DE PIERRE WOLF

Teatrul Naţional: ***Dragoste neîngăduită*** de Pierre Wolf (trei acte).

Pierre Wolf a rezolvat problema lui *homuncuhis.* De altmintreli, azi savanţii pot fecunda artificial, în clocitoare menţinute la 34°-41°, germenii obţinuţi prin aceleaşi mijloace întrebuinţate de autorii francezi când scriu piese pentru cocote şi doamne adultere. Niciodată însă nu izbutesc să închege şi grăunţa medulară, începutul creierului. Autori ca Pierre Wolf sunt mulţi, şi despre eroii lor nu se poate spune decât că sunt oameni însufleţiţi de o pasiune oarecare. Caracter, etate, stare civilă etc. Toate sunt menţionate în afiş şi spectatorul blajin colaborează intens cu dramaturgul, mulţumit că

[1] *Esclaffer* (franc.) - a râde zgomotos.

acesta îşi pregăteşte cu abilitate efectele, îl pune în faţa scenelor de dragoste ce riscă să fie surprinse, îl face să audă cuvinte de iubire, să vadă cum din act în act eroii sunt mai palizi, mai momificaţi de atâta ardoare conţinută.

Totuşi, când Pierre, pe punctul de a fi înşelat de prietenul său vechi cu această povestire, îşi lasă soţia şi soarta în mâinile lui Jean şi pleacă, piesa nu mai poate procura surprize, interesul a dispărut, toţi prevedem reacţiunea lui Jean, zbuciumul femeiei şi la urmă sacrificiul soţului. (O scrisoare de adio, pe care cei doi amanţi o citesc strangulaţi de emoţie în scena finală.) Nisa, soarele, marea (o pânză mizerabilă spoită cu albastru), societate, joc de cărţi, persoane asupra cărora se insistă cu inutilitate - de bună-seamă, Pierre Wolf s-a gândit la mediu, la atmosferă... Dar cugetare, originalitate, viaţă adevărată?... Şi apoi, laşitatea de a ne da ca deznodământ tocmai ceea ce ar fi trebuit să fie începutul, de a intra în pământ la răscrucea de unde pornesc drumurile abrupte şi întunecate ale patimilor.

Teatrul, astfel scris, se învaţă, după câteva citiri, ca bărbieria după o scurtă ucenicie. Şi sunt foarte mirat de d. Zamfirescu şi Diamandy. în piesele lor, actorul a trebuit să galvanizeze, cu talentul său, cadavrul personajelor; greutatea era prea mare. în *Dragoste neîngăduită* însă d. Radovici, Demetriad, d-ra Tina Barbu au găsit câte o schiţă de rol.

...îmi închipui pe d. Radovici jucând în ***Tatăl*** de August Strindberg.

ANTICIPĂRI

Am învăţat zilele astea, din ziare invariabil de grave, că forturile Dardanelelor sunt inexpugnabile, iar Constantinopolul e capitala Turciei. Senzaţia e mare la noi, mai ales de când un ziar ultra-patriotic şi cu serviciu de informaţiuni întins şi secret (se zice că până şi chelnerii de la „Cafe Imperial" îi sunt reporteri) ne-a denunţat intenţia Triplei înţelegeri de a ne încredinţa oraşul, după ce va fi fost cucerit şi pacificat de ostăşimea aliaţilor. Minţi luminate însă şi priviri neturburate de înflăcărarea iubirii de moşie ne-au amintit la vreme că noi n-avem ce căuta la Stambul, că idealul nostru naţional e aiurea şi deci forţele noastre... complectaţi d-voastră fraza.

Turcii vor fi goniţi? Unii le cântă pe nas prohodul, alţii îi văd renăscând din pulbere şi fum. Fraze mizericordioase în cari se ghiceşte o înălţare dezolată din umeri, un „n-am ce le face" suveran şi extenuat pe gama coborâtoare a unui suspin adânc, deplâng patru veacuri de luptă şi de nesomn ce au purtat flamura verde ca pe o pulpană de fulger somptuoasă şi războinică, în susul Dunării, până la Viena. Vorbe pripite, de dispreţ şi de

ură, pedepsesc indolenţa lungilor rugi către Allah, poezia lenei, desfrâul aspru cu roabele aduse sub corturi viteze, somnul cald pe pământul dospit cu sânge şi plictiseala de veacuri care a îndulcit şi a filtrat prin gene de mătasă şi cearcăne albastre privirea vulturească a unui popor şi a înflorit cu blazoane de rugină curba elegantelor hangere. Şi se mai aud glasuri sentimentale, poate vreun cititor întârziat al lui Pierre Loti, care să plângă poema ce se îngroapă sub zidurile surpate - iată atunci perindându-se toată vechea tabulhana romantică: haremurile şi femeile voalate, minaretele şi cireşii cu umbre lungi pe solul ars, apele, caicele, dezordinea, liniştea acestor porţi ale lumii noastre, albastrul pur ca cochilia unui ou de raţă, luna plină ca rotunjimile unei favorite imperiale...

Glasul acestui întârziat ne opreşte în aceste însemnări şovăitoare de teama de a nu cădea în profeţii politice.

Constantinopolul poate rămâne turcesc, poezia lui se va schimba cu anii; şi pentru că aceasta e de neînlăturat să ne închipuim (e mai tragic) că vechiul Stambul moare odată cu vechii lui stăpâni. Poate că revoluţia şi războiul civil au şi izbucnit în capitala ameninţată, spectacolul e mai măreţ. Turcia dementă şi dezunită cade mai frumos.

într-o noapte oarecare, cetatea bătrână şi creştină va răsuci gesturi de incendiu în văzduhul calcinat de punctele de suspensiune ale obuzelor. Cu fiecare fort se va înmormânta un rest de domnie musulmană. Şi pentru aceasta, corăbiile a trei popoare mari şi-au alipit pântecul şi suflul grelelor cuirasate au încălzit până la alb întunericul ceasului. Privelişte vastă de coarde şi catarge, de guri de trăsnet târâte pe ape şi pământ, ce va învălui micimea patimilor cari au zădărnicit apărarea şi le va exalta nebunia.

Şi-apoi? Nu profetizăm nimic, asta se va întâmpla orişicum, asta se ştie, ceva mai repede însă dacă banul şi conducerea Apusului vor lua locul celei mai cântate trândăvii. Oraşul care se află la marginea Asiei şi la începutul Europei îşi va simţi însemnătatea. Prin cenuşa bombardării se vor mătura şi lărgi bulevarde senine, linii de drum de fier îşi vor împleti nervura vânătă în păinjenişul gărilor imense. Cheiuri trainice de piatră vor atrage pacheboturile exagerate sau stemerele fremătânde, coşuri de uzine nenumărate se vor înălţa ca nişte semne de exclamaţie, un milion şi jumătate de locuitori treziţi din somnul lor de basm se vor întâlni în Bursele clocotitoare, pe pieţele solemnizate de statui masive, departe de muzeele pustii, dormitoare melancolice ale trecutului.

Şi această viaţă nouă în Bosfor îşi va găsi poeţii ei, tumultul şi paroxismul muncei pe ţărmurile cele mai calme şi mai voluptoase îşi vor avea ritmul lor de-abia bănuit şi artişti minunaţi vor privi, în titanica sforţare europeană de a clădi o cetate de beton şi fier, oazele verzi ale cimitirelor cruţate şi conurile minaretelor subţiri.

ALBERT SAMAIN

„Lille a fost ocupat (reocupat) de... "

în apropierea cetăţei părăsite la început fără luptă, armatele se sângeră astăzi cu îndărătnică nădejde în biruinţa de sfârşit. Lille, situat la marginile Flandrei şi la hotarul Republicei, s-a gătit într-o bună zi cu coiful roşiatec al incendiilor, după ce ani lungi de prosperitate industrială i-au urzit zalele de fier ale nenumăratelor ei uzine şi au undoiat spre nori panaşul întunecat al fumului suflat de coşuri. Puţine oraşe din cele devastate azi de trecerea războiului au fost mai pregătite să îndure cu semeţie şi nepăsare bombardările aprige şi tumultul grav al bătăliilor ca Lille, pururi răsunător de mişcarea motoarelor sale, de timbrul goarnelor deşteptate de cu zori în forturile ce punctează preţios brăţara întăriturilor de la acest pumn al Franţei. Astăzi, pumnul se umflă încordat sub strânsoare şi se zmuceşte răsucit şi neînfrânt, fabricile toate au tăcut şi ascultă alarma încăierărilor, plină şi exagerată ca un tunet artificial în culisele unui teatru. Şi suntem în vara ce încheie 15 ani de la moartea poetului Albert Samain, născut în Lille şi mort la Magny-les-Hameaux. Dar Albert Samain a fost pasionat tandru şi nostalgic, viaţa oraşului său n-a ştiut s-o cânte aşa cum se înfăţişa, ci, amintindu-şi de copilăria-i tristă, scria mai târziu:

„Mon enfance captive a vecu dam des pierres;
Dans la viile ou sans fin vomissant le charbon
L'usine en feu devore un siecle moribond;
Et pour voir des jardins je fermais les paupieres...".

Toată viaţa, Samain a privit printre gene, ca să vadă ceea ce visa. Portretul său ne arată o figură fină, linii de o eleganţă bolnăvicioasă, atitudinea sa pare un moment că se va disloca în linii mlădioase şi curbe, totul în contrast cu un aer sever de corectitudine administrativă şi de sobrietate anglo-saxonă. în literatură e o personalitate întrucât reprezintă perfecţiunea diletantismului. Astăzi, ca şi-ntotdeauna, trăiesc doar câţiva poeţi cari fac să vibreze simţirea escortelor şi să cugete capetele primitoare. Din reviste şi ziare fără de număr, putem culege însă, pentru liste nesfârşite, nume şi pseudonime de tineri cari adesea iscălesc rânduri de versuri inteligent scrise, chiar simţit scrise, dovada lecturilor şi asimilaţiei laborioase, dar infecunde în opere noi. Adeseori, celebritatea şi gloria poleieşte câte un piedestal de gips pe care-şi opreşte pasul câte un drumeţ norocos prin templul artelor; şi e o clipă când atitudinea lui se confundă cu nemişcarea eternă a statuilor albe oglindite în luciul lespezilor de marmoră. Din această mulţime vanitoasă şi spirituală a diletanţilor, Albert Samain s-a distins prin viaţa lui

austeră şi prin răbdarea Iui, şi prin felul strălucit prin care şi-a apropiat (uneori le-a desăvârşit) manierele diferite ale contimporanilor mari. Căci nimic din Samain poet plastic, pictor de somptuozităţi şi de fresce solemne, sculptor de gesturi hieratice (puţin meyerberiane!) ori de versuri migăloase, metalice, Samain, aci răspândit într-un verbiaj romantic şi torentuos, aci conţinut, discret, extenuat, muzicantul cel mai intim al surdinei, n-a izvorât din dânsul fără să fi preexistat în cărţi de preţ câteodată depăşite în Jardin de l'Infante. Ar putea fi dat ca pildă şi diletanţilor noştri, dacă îi avem, dacă la noi nu cumva nu există decât un diletantism al diletantismului, cu toată graba impetuoasă a celor ce urcă în ascensoarele ***Flacărei*** *Watershut-\i*[1] gloriei, pentru a coborî imediat şi vertiginos pe partea povâmită. Ei vor vedea că poate fi pusă muncă multă şi inteligentă şi se poate exprima o sensibilitate chiar când cineva se resemnează în a nu născoci nimic, nici în formă, nici în fond, nici în ritm. Modestie cuminte, canalizată într-un eclectism cult şi artistic, departe de aroganţa inovatorilor farsori sau importatori, după ţara în care se găsesc. Să nu fi îndrăzneţ, nici retrograd, să pluteşti pe sezoane în apele oricărui *golfstream,* reţinând ce e mai bun în fiece şcoală şi îndepărtând exagerările, să treci prin toate regulile şi toate disciplinele, rezervându-ţi dreptul de a turna doar sufletul tău în formele altora şi să reuşeşti a face astfel operă durabilă! - dar pentru aceasta Samain s-a străduit şi a aşteptat 20 de ani. L£on Bocquet, elev reverenţios şi apologist plin de pietate, a scris despre Samain rânduri definitive:

„// ciot son âge et le resume...

Şi de aceea, el e ca un centru unde toate pieţele domeniului poetic se întâlnesc. Şi-a creat astfel un fel de neatârnare şi personalitate lămurită. în corul numeros al poeţilor epocei sale, instrumentând în unisonul orchestrei, dar fără să se fi putut confunda sau pierde, Samain a cântat cu o voce pură, gravă şi confidenţială în care stăruie un suspin îndepărtat. Tristă şi solemnă, ca şi cum ar urca, seara, din fundul unui luminiş, ea are timbrul său bine distins şi anumite sonorităţi expresive, ce te fac să o recunoşti fără putinţă de a te înşela. O recunoaştejrn] după o anume tremurare de voluptate lâncedă şi mai adesea după un fior serafic, imaterial şi muritor:

„Samain e un poet de extaz pătrunzător, prietenul sufletelor supuse, valetudinare, şi rătăcite, pe cari le zguduie durerea şi le tulbură o nelinişte de nespus. Tot ceea ce se ghiceşte, se sugerează, dar de-abia se exprimă: înflăcărările vagi, sfârşelile, zările brumoase ale visurilor noastre, amurgurile divine ale inimei, emoţiunea obscură a singurătăţii, neastâmpărul orelor meditative, tot ceea ce simţim în unele clipe superioare năvălind din fiinţe către umanitatea noastră, Samain a ştiut să-1 facă perceptibil, să insinueze în noi puţin din necunoscutul şi misterul cari dormeau nebănuite. El e ca fratele gânditor şi recules al nopţei, al tăcerii, şi poezia sa moale şi curgătoare, versurile sale de dezmierdări şi atingeri sunt făcute pentru a fi citite şi înţelese în decorurile suave şi lâncezitoarele atmosfere ale toamnelor aurii, în penumbra lenevitoare a camerilor închise prin tonurile cenuşii ale amurgurilor, spre sfârşitul zilelor, al anotimpurilor şi al iubirilor, în serile de vigoare istovită, de speranţe abătute sau de osteneli amoroase, în nopţile de friguri sau de insomnie. «Sunt suflete-femei» a observat într-o zi Albert Samain. Purta într-însul unul din aceste suflete, mlădioase, delicate şi slabe, mistice şi impresionabile, şi acesta e sufletul care a comunicat sentimentelor sale şi senzaţiunilor sale delicioasa lor acuitate, rafinamentul lor şi impreciziunea lor volatilă..."

[1] *Waterchut* (engl.) - stăvilar.

Sistemul acesta de a întrebuinţa, pentru explicarea unui poet, însuşi vocabularul său, e vechi, iar Leon Bocquet, cititor atent şi entuziast al lui Samain, îl stăpâneşte cu siguranţă până şi în versurile sale şterse şi parcă aburite. Nicăieri ca în rândurile copiate aci nu găsim o parafrazare mai simpatică şi mai sufletească a poeziei samainiene. Azi, în Franţa, se vorbeşte tot mai mult de poeţii regionali. Lille n-a avut poetul său, şi poetul său nu şi-a iubit oraşul. Şi-a iubit însă provincia care în epoca de azi a crescut pe cei mai de seamă poeţi. Şi dealurile şi câmpiile cari astăzi se scutură de smucitura obuzierelor ca nişte spinări gigantice de hipopotami adânciţi în globul bălţilor, au fost celebrate astfel în ***Le Chariot d'Or:***

„Ton air de sainte femme, 6 ma terre de Flandre
Ton peuple grave et droit, ennemi de Tesclandre
Ta douceur de misere ou le coeur se sent prendre
Tes marais, tes preş verts ou roussissent les lins...".

Dar în ţara acum răscolită de tranşee şi morminte, e discordant să plimbi azi, cu închipuirea, pe Albert Samain, ascultătorul întârziat al cornului plângând în funduri de pădure şi al valsurilor germane aduse din departe, pe vânt.

„STROPI DE SOARE", POEZII DE B. NEMTEANU

Poetul acesta îşi sărută muza franţuzeşte, ciupind-o delicat de obraji, după asentimentul ei tacit. în general pare a fi un amant fericit şi intră în categoria Don Juanilor din cărţile lui Bourget, deşi, sau tocmai *pentru că,* afectează câteodată melancolia unui suspinător ignorat sau a unui căzut în dizgraţie:

„Cântec

Iar beție de salcâm,
Sună iarăși cânt de vrăbii;
Dunărea s-a dezghețat,
Vin și pleacă iar corăbii.
Ca și an sunt toate iar -
Multe flori și vise multe;
Inimă, iar vei cânta,
Dânsa iar n-o să te-asculte!"

In realitate însă, *dânsa* va fi foarte „tușată" de acest suspin ipocrit; iar unui cititor mascul, chiar unui blazat, poezia - termen fixat pentru a denumi tot ceea ce e tipografic dispus într-un chip anume - îi va fi foarte simpatică. Un merit mare al d-lui Nemțeanu: fără-ndoială că versurile citate sunt banalități, oricum le-ai privi; banalitățile d-sale sunt însă străpunse de un fior, e ceva care tresare în repausul insipid al celei mai neîngăduite platitudini, și atunci prea-întrebuințatele expresii sunt târâte într-un oarecare ritm, ca inelele unui șarpe, călcat, în somn, pe coadă. Aș fi buimăcit foarte, dacă un fizician mi-ar trece printr-o baghetă de cauciuc unde electrice. Ingenuu și sincer, d. Nemțeanu, Franklin al poeziei române, dă priviri ochilor trecuți ai muzei sale romantice - fata are coade groase pe lângă obraji, bluza de mătasă, umflată sus, strânsă la șolduri, rochie largă ca un clopot -, suntem pe vremea malacoafelor, mi-amintesc de miniaturile pe porțelan din medalioanele vechi. Și de la Oreste până la Corneliu Moldovanu, ca să mergem, așa-zicând, ascendent, ori de la Mircea Dem. Rădulescu (mergem tot așa), inspectând toate reputațiile amoniacale produse de cabinetul secret al redacțiilor noastre literare ***(Semănătorul, Convorbiri critice*** etc), nimeni nu înfățișează atâtea calități nepretențioase, atâta lipsă de elocință, de mască, și nimeni nu e mai firesc înclinat să... cânte (de multe ori, spiritul e necesar și el nu poate fi semnalat decât prin puncte de suspensiune) ca d. B. Nemțeanu. Desigur, muza d-sale nu e păstrată într-un borcan cu alcool în muzeul îndeletnicirilor din juneță, nici nu-i fluture prins anevoios și înfipt cu săgeata tremurătoare a ambiției în scândura unui suflet steril. Ne amintim de cuvintele unui prea modern poet dintr-o povestire a lui Andre Salmon și o cităm aci fără să uităm o clipă că d. Nemțeanu expansiv, fraged și dulce, împrăștie o mireasmă de venerabilă vetustate, iar cel din nuvelă, veți vedea:

„Ți-ai bătut joc de mine ades; o! nu-i nevoie să te dezici, am înțeles, nu sunt supărat pe dumneata. Versurile mele nu rezistă cercetărilor, sunt un ignorant; gândești mereu lucrul acesta și ai dreptate. Nu protesta! Dar am cu toate astea ceva în mine, ceva pe care nu-l are toată lumea, un fel de chin și de fericire în același timp, ce face ca, în ciuda poeziilor mele, de care-ți poți râde pentru că ești mai instruit, să fiu oricum, un poet."

Repet: rândurile copiate nu se aplică *ă la lettre;* vreau să mențin însă că d. Nemțeanu e un sensibil, un poet, după concepția saloanelor seniorale și dacă pe lângă reticențe nu ne-ar repugna sfătuirile... Ce-ar fi dacă mare parte din poeziile d-sale ar fi migălos lucrate și dacă d. Nemțeanu, cunoscându-se mai adânc, s-ar abține de la încercările de poezie filosofică ce ne revelă o cugetare de cerebroid. Un patetic către Christ ne arată ce amarnic suferă un poet hazardat pe toboganul acestui gen aproape imposibil. Și o mulțime de cântece dovedesc cât îl prinde atitudinea romanțioasă, mâna pe inimă și un pas, un elan înainte, reținut de timiditate, ochi rugători și surâs încurcat, *quasi-ironic;* ghicești teama nedeghizată de a părea prea liric, prea nestăpânit și teatral. Sinceritate care atrage și zâmbește, copil care scâncește cu toată figura și-și plânge toate lacrămile pentru că s-a lovit, iar la urmă își amintește că ar fi mai nemerit să râdă, - și râde.

„Prin ochiul de văzduh între doi brazi,
Sus, amurgindul soare
O dată se mai uită, - și dispare
S-a isprăvit ocolul său de azi.

O zi! Și-n ziua asta, Doamne sfinte
în care-atâtea brațe s-au trudit,
Eu n-am clintit un deget, bun părinte
Ci la o fată, Doamne, m-am gândit...
Dojana ta pe suflet greu m-apasă,
Dar vina e a fetii... Dac-ai ști
O, dac-ai ști cât este de frumoasă,
Tu nu mai dojeni.

Ba, i-ai trimite vorbă c-am pârât-o
Tu însu-ți ai certa-o, surâzând:
«De ce nu-i scrii băiatului, urato?
Se prăpădește bietul așteptând»."

Ingenuitate de naiadă surprinsă în baie; și care caută, fără să se prea grăbească, o frunză de viță.

MIZERICORDIE LITERARĂ

Capitol: Melodie tristă

„în suflet port adeseori
Tăcere neagră de cavou,
în el, perdutele-amintiri
Răsună viu ca un ecou.
Răsună, viața-mi răscolesc
O mare sumbră toate-apar
Şi toate gem, sunt ani de când
Lumina stinsă e în far."

Carol Scrob - simbolist

La început, viitorul maestru e un tânăr cu ghetele aduse ca nişte caice, cu privirea absentă şi ştearsă ca fundul gol al unei tabacheri de tinichea, şi cu gândul muncit de nostalgia unei monede de 10 bani, prețul unei cutiuțe de alifie mercurială. Fără îndoială că barba nerasă dă feții un vag răsărit de strălucire apostolică, iar unghiile cadrilate pe o suprafață de un cm.p. amintesc doliul după *atâtea* (cuvântul ăsta trebuie totdeauna subliniat) visuri doborâte-n zbor şi grămădite la picioare, aşa ca-n litografiile cu lustru ce reprezintă prada vânătorească bogată în becațe, prepelițe şi găinuşe.

Mai totdeauna, el nimereşte în tipografia unui ziar, unei reviste, al cărei corector devine. Şi dacă humoarea sa, veşnic inegală, îi menține acest post, sufletul e salvat. în câteva luni, artistul se transformă în gazetar, se ghilotinează cu gulere curate, se spânzură în cravate noi, pletele pică regulat la bărbier, ca răzătura de hrean, şi-n afară de leafa *quasi-?\x&,* buzunările cunosc veniturile extraordinare: împrumuturi în schimbul unei notițe ori şantajul de la 2 lei în sus. După câtăva vreme, fostul poet va proteja o cocotă... Dar se va însura cu o subretă. Acestea sunt ceea ce el ar numi în stilu-i lapidar „cazuri rare şi fericite". Poezia lavalierei face loc deliciului burghez al băii bisăptămânale. însă cei mai mulți găsesc munca de redacție silnică şi secătuitoare, - heliotropului îi trebuieşte aer mult şi soare: terasa unei cafenele. Şi-n fiecare dimineață, poemul, nuvela sau scena unei mari drame istorice se săvârşeşte cu persistența cotidiană, cugetătoare, a unei cronice maladii. Bineînțeles, aceste lucruri trebuiesc publicate. Literatul român, inteligent, înțelege însă câtă lumină proiectează asupra unui manuscris, bălțat de pete grase şi de cerneală, ochelarii unui profesor universitar oarecare. Profesorul are în buzunar țigări, sinecure şi glorie pentru cel ce are urechi de auzit. în revista lui, literații sunt orânduiți ca-n clasele primare: silitorii-n față, leneşii în fund. Şi discipolul acordă *apriori şi* cu precauțiune, un rudiment de ochi critic protectorului.

Şi niciodată nu ştii la ce să te aştepți. Revistele universitare sunt însă prea puțin citite şi, chiar dacă ai avut talentul extraordinar de a te face imprimat pe întâia pagină, gloria modernă - un aeroplan care zboară din capriciu cu roatele-n sus la o anume înălțime - e prea departe încă. Arunci, literatul utilizează prieteniile de cafenea. D-l Niculae Iorga şi nu mai ştiu cine, după dânsul, sunt foarte nedrepți cu ziariştii. Oamenii aceştia nu fac decât să strice „limba românească", slobod literatul să nu-l imite. Dar ziaristul e mizericordios şi sceptic. Lansarea unui tip mai mult nu înseamnă pentru el nimica, el care ştie cum se făuresc celebritățile scenei şi literilor. Un sentiment umflăcios de atotputință în materie îi pune vanitatea la încercare. Un capriciu: să-l lansăm pe X. Şi milă, multă milă. Mă voi explica. Şi un instinct de conservare.

Căci scriitorul cu pletele strălucind de o pomadă sudoripară proprie, purgat de demnitate şi cu epiderma frământată dintr-o cocă de smântână şi excremente, când întinde spre salut nişte degete ocrotite de o pojghiță de nicotină, spune:

- Am scos volumul, dar mâine n-am ce mânca. Dacă-mi vei face puțină reclamă în gazetă, voi vinde câteva exemplare. Ştii cum, aşa: „Cunoscutul scriitor şi apreciatul publicist X", în sfârşit, cum vrei tu. Tu ai leafă, ce-ți mai pasă.

Şi privirile spun mai mult. Tipul e şi ambițios, şi rău. Celălalt cunoaşte valoarea volumului, sufletul tipului. Dar asta nu e o piedică. Şi apoi se gândeşte şi el la masa de mâine a artistului. Şi, făgăduindu-i o recenzie, nu evită lesnicios a doua cerere: „îmi dai un franc?"

Din masă-n masă, la cafenea, amabil şi umil literatul român fără de talent a făcut ocolul redacțiilor. Fără de talent, pentru că un om dăruit cu adevărat nu poate fi scalpat de mândrie. La noi trebuie aplicat şi-n literatură, cu diminuările de trebuință, principiul d-lui Carp că politica să nu se facă decât de către cei cari au 40 000 lei venit anual. Să scrie, dintre cei talentați, cei cari îşi au existența asigurată, cari nu fac împrumuturi la chelnerii cafenelelor. Cu ajutorul linguşirei şi al ziarelor însă, se ridică statui de nisip. E frumoasă însă schimbarea la față treptată a literatului parvenit pe astfel de căi. De îndată ce observă că în public numele său a prins, prin autoritatea afirmației şi forța repețirei, o rupe cu modestia. Devine nervos şi irascibil. Unghiile sale, tot murdare, le întinde cu vârfurile-n jos, molatec. Glasul se târăşte gargarisind plictiseală. Dar se ascute ca o săgeată, când obiectezi ceva. Faza se eternizează. La prima izbitură de praştie, literatul îşi vine în fire, şi-aminteşte, şi-şi destupă supapa numai în fața inofensivilor. E de-acuma însă maestru, nepăsător de trecerea zilelor, nebăgător de seamă la fața-i cu trăsături de gurnelastic, la mişcările-i din ce în ce mai spasmodice, la solzii de murdărie ce-i tencuiesc spatele, pieptul, grumazul.

Consecințele mizericordiei gazetăreşti.

IN „CĂMINUL STUDENTELOR" DIN BUCUREŞTI

Firma evocă tablouri familiale, colţuri de salon cu mobile grele însângerate de luminajăratecului. Francis James dacă ar rătăci pe la noi s-ar opri naiv şi încântat în faţa clădirii din strada Dionisie. Poezia paturilor albe cu aşternuturi de pânză aspră în spaţiul de var al dormitoarelor sonore; poate un crucifix dungând peretele sau o candelă ortodoxă, aceasta din urmă pentru culoarea locală... Şi Clara d'Elldbeuse, şi Almai'de d'Etremont trecute prin ani de învăţătură cari nu le-au filoxerat simplicitatea, filtrând lumina dimineţii prin genele abia atunci întredeschise. Zori de lapte revărsaţi prin geamurile vaste peste un rând de capete imobile, afundate în perini, cu şuviţe late pe frunte brune sau blonde. Un rege nebun-Ludovic al Bavariei? - s-a desfătat poruncind realizarea acestei săli de păpuşi cu pături de lână strălucitoare turnate pe trupuri, o sală unde piepturile se ridică şi coboară în respirări neregulate, ceea ce-ţi dă iluzia unei acalmii marine în care dantelele cămăşilor de noapte alcătuiesc spuma valurilor reci.

Ar fi trebuit să păstrăm şi pentru noi şi pentru toată lumea această iluzie răcoritoare. Şi-n locul rândurilor ce vor urma, să ne amintim şi să lăudăm o dată mai mult scopul ţintit prin înfiinţarea acestui Cămin unde o mulţime de tineri ar găsi un adăpost convenabil. Morala şi igiena respectată şi fără spânzurarea cartoanelor cu inscripţia: „Nu scuipaţi pe jos". Linişte studioasă şi clopotul meselor fixe şi al culcărilor timpurii şi ieftin cumpărate... Operă femeiască guvernată deci tot de o femeie. Ceva mai în vârstă, ceva mai cultă pentru cunoaşterea sufletească a doctelor pensionare.

Şi cum era firesc, conducerea fu încredinţată unei femei. Şi ceea ce trecea surprinzător peste firesc şi peste aşteptat, directoarea de azi şi de ieri fu numită o domnişoară, domnişoara Iucăl, care îndeplinea una din condiţiile necesare: aceea de a îmbucheta mult mai multe roze şi de a întrebuinţa mult mai multe bandelete virginale pentru ascunderea brazdelor de pe frunte decât studentele puse sub maternela-i ocrotire. Ingenioasă alegere. Patriarhală societate întocmită anume pentru a inspira pe scriitorii de cărţi catolice şi educative ce se dau ca premii fetiţelor din Franţa la finele de an şcolar clerical. Şi iată-te acum, chinuit cititor, care te pregăteşti să-ţi internezi sora sau fiica la Cămin, uşurel ca un balon, căci umflat eşti de hidrogenul visărilor lesnicioase. Un internat de fete instruite, condus de o fată. Spune-mi în care roman nu întâlneşti asemenea fete şi care poet nu le-a oblojit melancolic cu tizana ritmurilor moi şi dulci:

„Je pleure les levresfannees
Ou les baisers ne sontpas nes,
Et les desirs abandonnes
Sous les tristesses moissonneess."
(Serres chaudes)

în clasele burgheze, ea e totdeauna cea mare, cea sfântă, cea jertfită: cea care slăbeşte şi se usucă, schimbă apa florilor din vaze şi-ngrijeşte de ştersul prafului, veghează la căpătâiul bolnavului, ori îi cârpeşte rufăria, învaţă franţuzeşte pe copiii surorii măritate sau cântă singură compoziţiile suranate ale Teclei Badarzewska. Şi sfârşeşte prin a se retrage la ţară, ori în provincie, unde grămădeşte lingerie în sertare nenumărate şi-şi îmbracă iama căţeluşul într-o hăinuţă de postav roşu, confecţionată chiar de mâinile ei; şi se duce la biserică să ia aghiazmă în sticluţă; şi intră în farmacie să cumpere ceai pectoral pentru ca să-1 bea pe seară, când lampa şi pisica îi torc alături.

Uf.

N-a fost şi nu e aşa, cititorule!

La început, o indiferenţă şi o îngăduinţă excesivă - zice-se - au îndreptăţit pe domnişoara directoare să interzică vizitele ce nu se primesc în*parloir* şi să comunice că fumatul este riguros interzis. Cu aceste măsuri, Căminul nu devenise încă o cazarmă feminină. Dar anii trec şi aduc cu ei scleroza caracterelor. împrejurul directoarei roiesc şi se alipesc, ca muştele pe hârtie gomată, veteranele facultăţilor. Se formează un stat major de cumetre. Aerul devine insalubru, pretutindeni năvăleşte o atmosferă de suspecţiune. Se începe controlul riguros, jignitor, şi cu atât mai stricător, al tuturor studentelor. Urechile încep să se lipească de pereţi, paşii să se înăbuşe în pantofi de pâslă, ochii să ţintească prin găurile cheilor de la uşi, să se speculeze transparenţa plicurilor de scrisori venite, să se interpreteze un gest, o privire, o conversaţie în aparte... Figurile pălesc, respiraţiile se agită, virtutea e peste tot în primejdie, directoarea şi cumetrele sunt anxioase.

Nenorocirea e că azi, când un medic vizitează o şcoală, un pension, o instituţie, se mulţumeşte cu constatarea că epidemiile nu bântuiesc, că nimeni nu suferă de boli veneriene, că localul e bine întreţinut. Şi niciodată nu se gândeşte la o boală endemică dar mult mai greu de observat într-o vizită de zece minute: la nevroză şi la multiplele ei forme care nasc multiple preocupări cu aparenţe de normal. Şi nu ia măsuri împotriva contagiunei nervoase observată între femei; molipsirile de la Salpetriere, exasperarea mistică a mănăstirilor femeieşti din Evul Mediu..., crimele inconştiente ce se înfăptuiau: cazul Sfântului Urbain Grandier, ars pe rug în urma minciunilor bolnave ale Ursulinelor din Loudun...

Şi *ă propos* de acest sfânt, „dator" sunt să previn pe detectivul Căminului, avocatul Otto Dimitriu (de ce şi cum de are Căminul avocat?), spion menit să urmărească pe studente afară din cămin, că i se poate întâmpla ceva la fel, cu toată umilinţa sa târâtoare faţă de Direcţiune. Cât despre crime, voi cita una cunoscută de noi. Nu voim să cerem pocăinţă domnişoarei Iucăl, căci convinşi suntem că nimic nu poate turbura venerabila sa castitate. Altmintreli, nici n-am mai aminti ceva. Căci am scuti pe cei din anturajul d-sale de priveliştea unui atac de nervi.

Şi acum: o studentă din provincie, ieşind în oraş, scrie în registrul de control că merge să facă târguieli. Din ordinul directoarei, josnica secătură Otto Dimitriu o urmăreşte. Studenta se abate din drum pe la locuinţa familiei, în Calea Victoriei. în acea familie locuise dânsa luni de zile, mai înainte. Peste o săptămână, domnişoara e informată deschis că, deoarece n-a fost să facă târguieli şi s-a abătut în Calea Victoriei, purtarea ei e destrăbălată şi scandaloasă, şi contactul cu celelalte pensionare insultător.

Primind izbitura aceea, studenta avu două-trei zile de migrenă barbară şi dârză. De revenit în fire nu şi-a mai revenit, iar astăzi e într-o casă de sănătate, unde doar o linişte absolută şi îndelungată îi va reda luminile minţii.

împrejurarea e cunoscută şi de alte persoane, a căror mărturie e sigură, dar netrebuincioasă. Căci nimeni nu caută satisfacţie în nişte remuşcări inutile pe care - admitem! - le-ar putea încerca domnişoara Directoare. Chestiunea, de asemenea, nu poate fi supusă Ministerului. Cel mult unui consiliu de neurologi, ce s-ar rosti dacă posturi delicate, de tact şi sânge rece, se pot încredinţa unor persoane cari, prin forţa împrejurărilor, şi-au păstrat prea multă vreme o stare fiziologică înnăscută; şi care stare e agravată mult prin apropierea menopauzelor ce calcinează imaginaţia.

„SALOMEEA", POEM DE ADRIAN MANIU

Reluarea temelor legendare şi ironizarea sentimentală a eroilor umanizaţi - Hamlet, Lohengrin, Salomeea - e astăzi un obicei trecut, după cum şi ironia în ironie e floarea de foiţă a stilului din 1885: „Cerul cernit din voinţa întreprinderilor de pompe iremediabile şi anonime".

„Roaba plânge răspunsul."

„Cu apoteoza dezgusturilor semimorale în care mor şi personagii fără importanţă."

„Trebuie înlăturată ftizia câtorva frunze cu sânge de toamnă, necesare începutului obişnuitelor elegii"..., fraze ca acestea ne interesează, întrucât ne amintesc că şi literaţii au obiceiuri de corsetiere şi modiste: îşi împrumută degetarul, corsetul şi frizetele - circumstanţial.

Şi deci e cu totul secundară noutatea persiflantă că loan a iubit pe Salomeea:

„Decapitat trupul sărea
şi-n jurul puţului juca
- îngroapă faţa mea în părul tău
şi gustă farmecul părerilor

de rău.
A trebuit să îţi ascund;
din adâncimea închisorii
eu te-am iubit
în chip profund,
timid, ca toţi nemuritorii
în ocaziuni funebre."

Trecem peste motive şi fapte. Şi atunci, Maniu e un vizual surprinzător în asemuiri şi imagini inedite. întâlnim la puţini astfel de legături neaşteptate şi reale:

„Suit-am coama munţilor ca să ajung lumina.
E zăpadă.
Şi printre frunzele căzute, sau care-ar sta să cadă,
Calc numai muchii albe de fulgere pleznite
şi de mâna-ţi scrise."

{Ion în pustie)

Poezie descriptivă până la senzaţie. Noaptea se insinuează succesiv în

Irod cheamă dansul:

„în lămpi greoaie înfloreşte focul,
ca aurul din inima de muşeţel.
Pe cer,
peste terase, ramuri cer,
temut,
lunara lampă, clopoţel
atât de mut.
Şi noaptea creşte:
în infinit,
în curtea cu păuni
în ţarcul cu gazele,
în chioşcul viermilor de duzi,
şi pe răzoarele cu viorele
şi în tot locul.

Şi-auzi
ţimbalele de-aramă.
Auzi
cum bate lung. Şi zgomotul, şi cântecul sfârşit
recheamă
în ceruri aruncate
iar sunetul. Şi-n urmă iar tăcere."

Şi chemarea lui Irod: evocaţie superior de frumoasă. Comparaţiile unei fantezii ce cuprinde în hotarul ei toate climatele:

„Să vie Salomeea,
ca un şarpe, târându-se spre strachina cu lapte.
Cu ochi de aur, în aurii inele.
Cu pleoape de cerneală.
Cu tâmplele înrămurite de vine verzi ca fierea.
Cu unghiile văpsite-n lapte."

Şi acest accent persistă ca un cald de noapte de vară şi se îneacă extenuat şi doritor în:

„E-atât de monoton prea târziu; în plus,
broaştele albe cu ochelari de bronz pentru
cadranul lunei din care au căzut orele.
Se stinge dintr-odată felinarul roşu la bordel.
Doar străjile, cu lancea zăngănită,
pentru ecou,
mai bat în uşa templelor, să vadă
dacă-i zăvorită,

în necredinţe - şi-n câte un cavou."

Şi ţâşneşte stridenţa poftei ca un şuier drept de sirenă:

„Din haine desfăcute te arată
în mantia-mi de purpură
şi de dorinţe sfâşiată.

O, desfăşoară dansul pământesc."

Şi dansul încadrat în decorul de viaţă şi de mişcare ce n-a încetat îl vedem, printre surâsuri, aproape simultan, ca pe o pânză:

„Salomeea începe primii doi paşi - e în special admirat întâiul. Se aud apoi carele cu roţi de fier şi cu gunoaie. Ochii cuptoarelor însângerează violent zidul grădinilor. Se schimbă garda. Cineva ascute un cuţit sau cântă o pasăre.

Bucătarul spintecă peşti de metal..."

Mai departe, în această orhestră totdeauna artistă, uneori bizară şi capricioasă, se apropie şi stăpâneşte pur flautul rustic şi perlat:

„Vezi lanţul ce picioarele îmi leagă
atât că n-aş putea nici să alerg.
- Te-nvăţ să-1 rupi şi să mă ai întreagă
şi sângele cu o batistă am să-1 şterg."

Nu vrei - povestea e veche, asta n-ar împiedica paşii imposibilului dezlănţuit:

„Iese luna argintie
ca un fulg de păpădie.
Scutură-te luno-n nori
şi însemânţează stele.
Când o fi la cântători
vine dragul vieţii mele
cu dinţi strânşi - cu ochi plânşi şi cu mărgele."

Dar ar fi de făcut citaţii la fiecare pagină. în însemnări grăbite, am furat pentru cititori cât mai mult din această carte cu artă-naivă, simplă, capricioasă, ţâşnită; lucrată şi voită, care - dacă Adrian Maniu nu se va răzgândi - nu va fi zărită în vitrine. încă un capriciu - aristocratic - al acestui *postilion*[1] al poeziei. Versul e un bici, tremură, şerpuie sau se sparge în vânt, din mâna poetului. Şi goana cu zurgălăi îl duce prin drumurile cele mai afundate şi nebătute.

ÎNSEMNĂRI ŞI IMPRESII

„Ei defilară prin strada lui Kamon şi poarta Cirtei, de-a valma arcaşii cu hopliţii laolaltă, căpitanii în rând cu ostaşii, lusitanienii cu grecii. Mergeau cu pasul îndrăzneţ, sunându-şi pe lespezi grelele coturne. Armurile lor erau cocoşate de catapulte şi feţele înnegrite de arşiţa luptelor. Strigăte răguşite ieşeau din bărbile dese; zalele lor sfâşiate băteau în mânerul spadelor, şi se zăreau, în găurile arămii, membrele lor goale, groaznice ca nişte maşini de războaie.

Lănci, topoare, suliţi, căciuli de pâslă şi căşci de bronz, totul oscila deodată într-o singură mişcare. Umpleau până-ntr-atâta străzile, că ar fi trosnit zidurile, şi această masă lungă de soldaţi se întindea între casele cu şase caturi, înalte şi spoite cu bitum. De după zăbrelele lor de fier sau de trestii, femeile acoperite de văluri priveau în tăcere la trecerea barbarilor." ***(Sallambo)***

...Mi-am amintit de aceste rânduri când gloata pestriţă a manifestanţilor filo-multipli se tălăzuise între zidurile oraşului. Erau printre ei oameni respectabili cu butoniera înflorită de rozete şi cu pântec solemnizator al mersului; funcţionari mai tineri, intelect duminical de berărie, preocupat de

[1] Şef de poştă, olăcar. surugiu (franc).

răspunderile clipei, muncitori conştienţi ce-şi umflau în zbierat vinele gâtului ca nişte râme de un albastru ultramarin şi mâncau din marsupialul sacoului provizii de stafide cu năut; mai erau poate studenţi, admirabile zăcăminte de entuziasm latent; liceeni cu repertoriul de imnuri şi marşuri de bătălie; curioşi, spioni, agenţi, comisari şi ceata interlopă a reporterilor.

Am remarcat câteva drapele de corporaţii sau societăţi, cu desene bizare pe ele; aşa ca pe când Tabulhanaua populară a celor „şapte gâşte" scăpa prin orificiile instrumentelor notele unui imn tânjit, un cap de bou fâlfâia pe un fond de atlaz viu colorat peste mulţime, foarte mirat de această aglomeraţie şi de propria-i prezenţă şi, desigur, necăjit lăuntric că nu-şi poate uni mugetul de mătase şi fir cu uralele cortejului.

Lumea se îndrepta în susul străzii. în drum, din când în când, s-a oprit câteva minute. Dispreţul, sila, entuziasmul au produs cântece, şuierături, huiduieli şi pietre, ceea ce se face fără plictiseală de 11 luni încoace.

Soarele se apropia tot mai mult de pământ, asfatul învineţea, tinichelele şi grilajele se calcinau, manifestaţia se îndoia ca un fluviu de smoală, iar câte un tramvai, năpădit din toate părţile de îmbulzeală, îmi ducea gândul la arca lui Noe pe mânia potopului.

Oamenii aceştia s-au indignat, la declararea războiului, de purtarea neloială a Kaiserului şi a poporului său. S-a vorbit atunci, de către ziariştii cari citiseră câteva coperte prin sticla vitrinelor, despre Nietzsche, despre amoralismul său şi despre influenţa lui asupra spiritelor germane. Cuvintele astea şi le culegeau cu*pincetta* din zaţul ziarelor franceze. Şi nimeni nu le-a obiectat până acum că francezii au „lansat" pe Nietzsche, că în scrierile acestuia (mai ales în ***Considerations Ittactuelles)*** pot puiza[1] cele mai multe argumente împotriva germanilor şi a militarismului lor.

...*Opinia publica* la noi ca şi aiurea se coafează cu bonetul câtorva obsesii. De mare însemnătate şi de umflat ridicul e expresia „a intra în acţiune", căci românul cafegiu nu se poate încorseta în simplele cuvinte: „a duce războiul", „soarta Belgiei", „barbaria germanilor", „sora noastră latină" sau contrariu, după timpuri, după sugestii.

„Strada" (noi ne-am schimbat lângă Balcani porecla în renume), care se înfierbântă atât de lesne când aude cuvintele *bărbăţie, loialitate,* s-a dus o dată la Legaţia italiană şi după o săptămână în cartierul Văcăreşti. Lungul şir de nume de localităţi cari încheagă cu slove de sânge durerile Italiei n-au împiedicat-o să proclame condiţionarea mişcărilor României de acţiunea italiană. Capitala întărâtată acum 11 luni de agresiunea germană slăveşte dibăcia stângace a lui Salandra. Când Betman Hollweg răcnea de pe balcoane: „Cu gândul la Dumnezeu şi cu pumnii la inamic!", nimeni nu s-a înfiorat de elocuinţa lui bătăioasă. Dar declaraţia de război fâstâcită de

[1] *Puiser* (franc.) - a izvorî.

Avama şi locvacitatea burdufită în acea orgă de barbarie care e Gabrielle d'Annunzio e înălţată în sufletele a douăzeci de mii de oameni.

în Tirol, pe vremea aceasta, piscurile înfloresc cu focurile vestitoare ale primejdiei, zăpada scânteie, siluetele de piatră ale bătrânilor vânători se înfig în cete hotărâte pe stânci. Unii din ei au 70 de ani.

...Bucureştii iubitori de vitejie, de loialitate şi frumuseţe manifestează o săptămână pentru război şi alta dimpotrivă.

DOCTORUL MARINESCU

Culoarea statuetelor primitive de lut. Ochii, întâmplător crestaţi lângă tâmple, tremură ape nocturne, în agrafa genelor rare ca nişte aşchii dureroase. Gură formidabilă, surâs neregulat, poligonal, vast, întins ca un gumelastic pe claviatura dinţilor de ivoriu. Te referi vag la o sculptură de Brâncuşi îmbrăcată nemţeşte. Şi o auzi grăind sonor şi cântat, în silabe importante, cu ferm accent francez, pe când fascinează privirea dreaptă şi blândă, încercată şi autoritară.

în viaţa de toate zilele, de afişaj parlamentar sau academic, prin ziare, cinematografe ori cu ajutorul instalaţiilor pentru domni de pe bulevarde, savantul Marinescu trăieşte de pe acum clipele adânci şi eterne ale unei mumii aşezate în muzeul, fastuos de gornirea faptelor măreţe, de exibiţia în cutii de sticlă a coroanelor violente, a spadelor cu lumina blazonată de cheagul rănilor sparte, a platoşelor zornăite pe şei, prin vârtej de *tournoi* şi mai ales la paradă. Un calm recules, o cugetare mereu alta în curs, o glorie mereu nouă şi niciodată urmărită, la pândă. Ca Sfântul Julius Ospitalierul, din visele isterice ale lui Flaubert, aţintit la fiecare pas de inevitabilele fiare cu ochi de argint şi blănuri dungate cu fulger, - pe sigura lui potecă, Marinescu e încolţit de animale de catifea, timide sau vibrante, ce poartă nume ca: Gloria, Nemurirea, Bunătatea, Recunoştinţa. Pentru că nimic nu tresare mai păsăresc în gândul acestui om, pe deasupra interesului ştiinţific, decât voinţa neliniştită de a vindeca acasă ori la bolnav, în spitalul său cu săli de linişte imensă, ca nişte dormitoare stelare, doctorul Marinescu, spre deosebire de alţii cari au pururea în faţă doar un mecanism ce trebuie şters, frecat şi înţepenit în şuruputi, după indicaţiile manualelor clasice, îndepărtând în uriaşă măsură medicamentele aspre ori electrizările scuturătoare, Maestrul se apleacă pe o vioară gravă şi dezacordată, îi ascultă prelung şi cu dragoste răsunetul strident sau sugrumat, îi culege în suflet plânsul, îi stampară la sân tumultul, plimbând pe strune arcuşul vrăjit al pătrunderii

psihologice, până ce mâna dibuitoare alunecă hotărât şi, din mormântul de armonii, se înalţă ca un fir, cântecul de Paşti al bucuriei. Se ştie pretutindeni: el s-a retras de la un sanatoriu fundat pentru uciderea suferinţelor, de îndată ce a devenit o întreprindere de speculă şi din numele savantului s-a făcut o firmă. El trece peste bani şi renume. Cel care luptă necurmat cu taine hermetice simte acut vanitatea.

Cugetarea lui însă a luminat orbii şi a atras prin noapte falenele[1] infime ale admiratorilor. în Franţa, astăzi, Marinescu este savantul ireductibil, profetul şi pionierul, grădinarul care, în cel mai negru codru al nesiguranţei, abate stejari, piaptănă cărări, înmănunchează torente, prinde cascadele, sângeră cu focuri beznele, aruncă punţi albe, limpezeşte luminişurile, ridică pavilioane, sere, brazde cu flacăra florilor, crinii jedourilor şi palatele biruitoare de gheaţă.

AVERTISMENT

Apariţia acestei reviste e antipatică.

Explicaţiunile de rigoare, oricât de abile, nu pot demonstra utilitatea unui *porte voix* mai mult, în bâlciul de surle şi trompete, de azi. Inutil, de asemenea, să-ţi fixezi atitudinea şi s-o clădeşti pe o schelă de argumente, mai mult sau mai puţin simetrice şi nete, mai mult sau mai puţin noi. Mai ales când gwasi-unanimitatea îndrumătorilor şi posesorilor de furate comori naţionale - entuziasm, ideal - sunt gata să te judece după chipul şi a lor asemănare. Vom fi deci imediat şi cu rea-credinţă asimilaţi unui gramofon care cântă nazal plăcile de altul pregătite şi aşezate. Iar masa amorfă şi brută a cititorilor o cunoaştem. E onesta şi inconştienta victimă, întâmpinată regulat la răspântii de tipuri tavernoase cu ochii măriţi de inaniţie, cu voce tainică şi lihnită: „Vezi acest inel? (pe care-1 ţine hermetic între două degete) E visul d-tale de aur veritabil şi piatra filosofală. L-am găsit eu şi numai eu îl deţin. Ţi-1 dau pentru atât..."

Şi victima scoate şi cumpără. Trece cu dispreţ pe lângă vitrinele vechi şi sigure. Merge acasă ca să pice o lacrimă urinară pe degetele sau pe gâtul de pasăre domestică a soţiei sale. Tinicheaua, întâmplător cumpărată, devine, poate, o bijuterie familială, ereditară ca o coroană. Atunci, ce e mai primejdios şi mai zadarnic decât să încerci să arăţi omului falsitatea nestematelor sale? Cu atât mai mult când ştii că trăieşti într-o cetate medievală, unde ordinea şi siguranţa sunt aproape desfiinţate. Căci în preajma unei vespasiene îţi cade cu precizie o piatră sau o măciucă, pe creştetul capului, după cum pe vremuri, sub un balcon, degetele bâjbâie, pe coarde, cântecul întrerupt: e apariţia senzaţională a pelerinelor negre, a măştilor de cerneală sub catifelatele panaşuri şi a rapierelor[1] goale cu clinchet sec în întuneric.

Să ieşim deci cu platoşe tari sub veste. Să înlocuim hârţile din redacţii cu panoplii la îndemână; să avem bombe axfixiante prin coşuri şi creioane cu şiş.

Ci o discuţie, largă şi cugetată, poate mai este cu putinţă. După ce şi-au golit pântecele hermeticii bătrâni, iar virtuţile multora au sângerat pe cămăşi agitate lăutelor plebei şi copiii şi-au manifestat în public, pe coli albe ca cearşafurile, incontinenţa, acum cel puţin e rândul celor tineri şi chemaţi, la nevoie, să lupte, să se întrebe unde vor fi trimişi. Revista noastră e o întrebare, a unui grup de scriitori, ziarişti şi studenţi, adresată tuturor.

Paginile sunt oferite. Dar fără îndoială că nu vor scrie aci cei ce gândesc cu spatele la realitate: pederaştii politici.

SENTIMENTE ŞI INTERESE

Două matroane, oneste şi clocitoare, pe platforma de deţimal a pragului.

Picioarele albe şi late şi-ascundeau vârfurile în *pantufle*[2] preţioase, de covor, purpuriu migălite. Călcâie roz reieşeau la spate. Bluzele vechi se descopciau în ceafă, de tensiunea blajină a cărnurilor; în faţă, grei, se conturau, ca nişte gropuri [?] de valoare, sânii. Transpiraţia decenală impermealizase, desigur, stofa în aceste regiuni reliefate. Judecam după decolorarea şi strălucirea fibrelor transparente; şi pentru că ambele statui de grăsime şerpuitoare şi în cari capetele răsăreau ca butoanele, din sonerii, tindeau zadarnic spre scurgere.

Se discuta! Erau peţitoare, sau mame cu fete de măritat.

- Astăzi, tinerii nu se mai însoară decât pentru parale. îl ştii pe Costică al băcanului care şi-a cumpărat un fonograf de a tras glasul nevesti-sii pe suluri... Nu vrea să ia fată far' de zece mii în palmă.

- Da' las' că şi altfel bine nu le-ar merge. O ştii pe Veta. Aia de fugi anu' trecut cu ăla. Zice să s-au luat din sentiment. La început au dus-o ei cum au dus-o; acu iată-i cum rabdă sărăcia; şi ea, nici nu-i mai arde de casă. D-abia mişcă. Că dacă nu ie interes...

[1] ***Phalaena*** (lat.) - fluture de noapte.

[1] ***Rapiere*** (franc.) - spadă pentru duel.
[2] ***Pantufle*** (franc.) - papuc, pâslar.

N-am mai auzit continuarea. Observam în aceeaşi vreme cu desfăşurarea gândurilor, declanşate de acest crâmpei, lucruri surâzător de însemnate. Prin mahalaua pietroasă şi cu uluci, treceau scriitori, de la diverse reviste, cu pas de înmormântare şi lungi bucle lustruite. De după geamuri cu muşcate şi garoafe îi pândeau ochi de codane. Dintre cei care au urmărit evoluţia multora, din coloanele de corespondenţă a ***Duminicei,*** până în publicaţiuni pentru educaţia chiar simbolistă a lectorilor.

Reflexiile mi se întretăiau ciudat şi umorist în creier; evoluţia multor fecunde peruci de foburguri, îmi zic, e înspre ziaristică, şi nu Poezie. Din foburguri, de pildă, au fost transplantate în presa cotidiană cuvintele pe cari se patinează azi atât, de *sentimente* şi de *interes.* **E** drept că unii ştiu, vag, franţuzeşte. Ba citesc şi explicaţia pozelor din ***Petit parisien illustre.*** în 1912, hinghierii balcanici au izgonit câinele Stambul, tradiţional prin docilitate, înspre cutia lui asiatică. Şi e teribil să treacă un asemenea convoi prin marginile Capitalei. Prizonierii sunt liberaţi de avântul bucureştean. în 1912, voci mizericordioase trompetau acţiunea noastră în folosul Turciei... Atunci au răsunat mai sugestive cuvintele de *sentimente* şi *interes.* Astăzi, ele zbârnâie pretutindeni, stereotip exploatate în toate foile, ca nişte muşte de iulie. Victoria, în aceste hărţuieli de roiuri, se precizează, apăsat. Un singur popor a ascultat de înclinările lui afective: Italia. Două alte naţiuni, deprinse cu tunul, se zvârcolesc în aceeaşi luptă interioară şi se decid pentru ceea ce noi numim politica realistă, de interese. Dar nedumirirea noastră trebuie să fie aiurea. Lipsa unui elan *altier*[1] apasă pe freamătul oştilor. în Italia nu se uită că Franţa a luptat în 1859 pentru italieni. Legată de această amintire e însă Savoia şi Nisa. Apoi, în Mediterana, în Tunis, în strălucire, Franţa e rivala Romei. Şi alături de ea luptă Anglia, aliata despotică. Astfel explicăm penibila campanie italiană; asalturile delicate; lipsa loviturilor intrepride şi ferme în munţi şi ape. E diferenţă între felul cum sângeră Franţa pe toate părăginele lumei şi ofensiva de melc a Italiei, care are în faţă-i litoralul Austriei, Albaniei, ca un pântec de femeie, în ofertă.

Mobilizarea anevoioasă a Bulgariei şi tumultul nemulţumirilor evidenţiază acelaşi lucru, în situaţie contrară. Bulgaria luptă pentru Tracia şi Macedonia, pentru locul ei la mările omenirii. îşi face însă un duşman din Rusia, care a plătit, de la '77, cu bani şi cu vieţi,crearea unui stat nou şi a unei armate.

Mai dureros, Grecia se răsuceşte între alternative arzătoare. Zvârlă peste un umăr antic discul ofertei Quadruplei, pentru că în alianţă se află Italia. Dar nu uită: Navarin, Missolonghi, Sinope...

Soldaţii a trei naţiuni mor, ori aşteaptă să moară, în iadul artificial al unui iureş reglementar, în care ordinul şefului înlocuieşte avântul, iar îndoiala tempereaza fiorii victoriei ori dezolarea înfrângerei.

[1] ***Altier*** (franc.) - trufaş, semeţ.

Nu e măcar starea sufletească a unui vânător paralitic, constrâns să ucidă vânatul din *rockingchair*[1], la fereastra pavilionului din pădure. Război stupid cerut de cei ce-şi închipuiau că vorbesc pentru raţiunea liberă şi rece, pentru interesul pur; respins de cei cari respiră, prin toate orificiile, trecuturi istorice şi datorii romanţioase. Iar noi, chemaţi sub steaguri mâine, s-ar zice că vom accepta povara morală a Italiei sau a Greciei şi Bulgariei; cuvintele *sentimente* şi *interese* vor agasa din nou, înaintea tăcerii generale. Apoi, raniţele vor fi mai grele, aprovizionarea mai anevoioasă ca în 1913, pedepsele mai nesuferite. Capturarea unui pahonţ inamic va fi trâmbiţată ca o mare biruinţă, şanţul unei moşii va fi vestit ca un enigmatic obstacol,

înaintările nu se vor face dimineaţa, pe rouă, nici ziua, pe soare, nici noaptea, pe întuneric. Poate până atunci însă să se încheie armistiţiul. Ori poate se va face reeducaţia publicului nostru. O să se ştie atunci că sentimentele nu pot fi decât laolaltă cu interesul care e decisiv şi primar, ca tot ce e util, stimulează, întăreşte şi exaltă. Că cei ce se miruiesc cu titlul de intelectuali şi se despică în realişti şi sentimentali sunt aproape deopotrivă de degenerenţi [?]. Neamul românesc nu va izbi cu barda scenică şi voinţa dezagregată. Şi va fi astfel pe deasupra multora.

NOTE REPEZI

Germania s-a zbârlit ca un mistreţ, cu baionete. Ceasul dintâi al armelor a ucis, paradoxal, vitejiile. Trenuri lungi, ca dunele, cari trebuiau să aştepte inerte prin gări, s-au mişcat fâlfâind culori de steaguri şi flori spre hotare. Prin urale, se celebră în Apus moartea bravurei civice a socialiştilor. în război, gesturile sunt laşe. Decretarea, cât mai simultană, a mobilizării; starea de asediu; asasinarea premeditată a pacifiştilor; grija de a covârşi pe vrăjmaş în lupte de număr şi mijloace neegale; măsuri contra panicei, contra adevărului şi minciunei; toate înlesnirile pe cari le face pufuirea separată a individului... Şi deschid cartea lui Epictet: Nu poţi fi nici Hercul, nici Theseu pentru a purga pământul de monştri; dar îi poţi imita, curăţându-te de fiarele ce sunt în tine. Porţi înlăuntruî tău leul, şacalul, hidra - stăpâneşte-i.

în vremea războiului, toate fiarele zgâlţâie zăbrelele şi lacătele seculare, şi le înving. Suntem păzitorii laşi ai menajeriei noastre. Cei rămaşi la o parte să privească şi să însemne îşi simt pana răscăcărată nervos pe cuvântul eroism. Dar există eroism şi eroism. Ziariştii şi cronicarii nu cunosc decât

[1] ***Rockingchair*** (engl.) - balansoar.

avântul isteric al francezilor, muşcătura de jivină a Serbiei, zimbrul dresat al Germaniei, şarpele boa, lacom şi pânditor, al Britaniei. Paralel, se dezvoltă literatura ordinelor de zi şi a comunicatelor oficiale. Laboratoarele încheagă formula unui explozibil care să consteleze mai prompt cerul, cu aştrii de carne ai regimentelor. Copiilor luaţi şcoalei li se împovărează spatele cu raniţe. Domnişoarele sârbe spală plăgile austriacilor, castraţi în captivitate. Lumea trece prin clipe sublime. Dar plânge Miile, cititorii ***Adevărului*** şi întreg neamul românesc. E vorba de compromiterea vitejiei străbune, sub ochii de bronz ai prinţului Mihai. Ci voievodul nu priveşte la studenţi, Miile, la cercetaşul Costaforu, - spre Ardeal![1] Şi în Ardeal nu vom intra acum, spre a satura cu ciosvârte naţionale tranşeele ungare, ci la sfârşit. în Ardeal sau în Basarabia, după împrejurări, dar numai la urmă. Astăzi, vitejia stă în sforţarea pe care o face epilepticul de a evita căderea în focul din apropiere, sanguinarul ridicarea braţului, cleptomanul a botului, sentimentalul şi lascivul erecţiunea. Se vorbeşte de eroismul Belgiei şi de al Serbiei. întrebăm: ce e mai *imposibili* Să continui cu exaltarea lupta în poze de prooroc-arhanghel sau să îngropi în pământ sabia ce sfârtecă ţâţa duşmanului, pentru a readuce belşugul, în cetăţi şi sate?

Iar în aşteptarea noastră, laşă - după o concepţie -, mai avem un merit. Pretutindeni se smulg cu dinţii fibre şi tendoane de pe oase mâncate de soare.

La noi sunt doar păruieli între ghedenişti [?] şi cameloţi[2] şi se pradă hârtie. Vrând-nevrând, am ţinut seamă că [în] nevoia de a sprijini pe toţi oamenii, litera civilizaţiei e mai presus ca dreptatea revendicărilor patriotice.

„THA1S", POEM DE KOSTYA ROVINE

Alunecă-n mers pe trotuar doamne sinuoase. Le privesc cu pleoape uscate, cu orbite albe de statuă. Sunt absent. Formele s-au îngropat sub atlazuri, mătăsuri şi dantele. Aşijderea se-nfăşură, în scutece multe, copiii meniţi părăsirii, pe praguri de piatră, sub porţi scrise-n stejar, de biserici.

Tocul unui pantof încearcă pe lângă mine, ca un diapazon, sonoritatea asfaltului. Ciorapul e fin, cum e o petală, acum o mie de ani presată, în cărţile Ursulinelor concupiscente. Dar carnea de pe glezne e tristă. Gândul meu calcinat de o reverie îndepărtată evocă sandale pe colb de Păros şi tunici, şi

[1] Propoziţie neclară.
[2] ***Camelot*** (franc.) - vânzător de mărunţişuri.

păşesc de-a lungul zidului pe care hetairele şi-au zgâriat cu stângăcie numele. Iată cheiul, catartele şi portul potcoavă. Şi când opresc o siluetă şi pronunţ ca la liceu: *here,* dau cu nasul într-o vitrină, şi cocota se eschivează scuzându-mi o bănuită greşeală de pas.

Ah! o carte românească. Pe hârtie albă ca un papirus. Şi titlul: ***Tltaîsl***

Scumpul meu Vinea, scoate o drahmă şi cumpără. Şi te pregăteşte, pentru ora lămpii, la sadice torpori[1]. Imaginaţia poetului Kostya Rovine te va stăpâni şi sugestiona, cu forţa hipnotică de care e plină voinţa neagră din ochii profesorului Marinescu.

Thaî's!

Rareori am citit asemenea versuri. Le-am citit armonia, divulgată sau ascunsă, cum un şef de orchestră citeşte simultan partitura. D-l Rovine pare a fi vrut să plăsmuiască idealul: plastica şi sonoritatea. Deci am citit versurile.

Sunt de o platitudine măreaţă.

Recunosc că ritmurile sunt exacte, că d-l Rovine dispune chiar de mai multe. Că are şi rime. De pildă, iau un catren şi copiez capetele:

să hoinărească
să iubească
al durerii
al puterii
(pag. 3, rândul 44)

Şi mărturisesc că pilda n-am căutat-o, ci întâmplător am pus degetul pe ea, ca orbii pe tipăritura reliefată.

Mai recunosc că am găsit în carte pe Thaî's. M-a ajutat mult, în investigaţiile mele, o fotografie afrodiziacă reprodusă în text. Ergo, am văzut-o. Dl Rovine putea să se scutească de osteneala de a o descrie. Cum Thaî's avea obicei să voiajeze, era mai bine a cita semnalmentele din paşaportul dumneaei. în Ioc de simplitatea acestui procedeu, d-sa ne spune:

„corpu-i gol, întins alene, pare-n marmoră sculptat",
„că prea-nchide toată arta din nimic şi din etern"

că părul lui Thaîs: „e mult mai greu decât noaptea", - şi, vrând să-l zugrăvească în culori mai naţionale, mai zice că e negru „ca pana corbilor".

în ceea ce priveşte umerii „de spumă", în ei mai există şi „un vis feeric", - şi după acest maestral penel, poetul trece la sâni şi apostrofează cu aluzii şi intenţii pe somnoroasă:

„şi pe sânii tăi, o, Thaî's, câţi bărbaţi uşori sau grei"...

[1] ***Torpeur*** (franc.) - toropeală, lâncezeală.

Şi dotat cu civilizată stăpânire de sine, d. Kostya Rovine cedează întâietatea lui Alexandru, „vestitul Alexandru, frumosul Macedon" cu a cărui majestate serenissimă începe o convorbire familiară plină de interjecţii: „doarme Thaîs, Alexandre", „Alexandre, n-o priveşti?", ceea ce ne demonstrează că poetul are pe lângă talent şi mult aplomb.

Despre împărat ni se mai spune, pentru precizarea icoanei, că e „frumos ca un zeu"...

Divină Thaî's, sunt istovit. Trebuie să te părăsesc. Mă întorc în secolul meu prozaic. Afară plouă şi geamurile ferestrelor sunt cenuşii. Se trenţuiesc castanii pe bulevarde. Regret, de bună-seamă, „cedrii, sicomorii şi tamirii" cari, rostiţi pe numele lor dau sonorităţi mai pline decât muzicile municipalităţilor de provincie. Grija mea acum e să părăsesc redacţia. Mă aşteaptă galoşii, mantaua şi umbrela.

Vezi cât suntem de departe!

1916

„POEZII" DE I. S. MILCOV

Toţi alpiniştii au caiete de impresii; toţi sentimentalii fac versuri. Sunt domni dăruiţi de la Dumnezeu cu anume sensibilitate. Memoria lor reţine un peisaj contemplat de obicei în doi; amintirea unui astfel de moment pricinuieşte o mişcare emoţională în sufletul tristului, mişcare ce nu totdeauna e un ritm. Dar pentru micul inconvenient există leacuri prozodice: octo şi endecasilabul, alexandrinul, hexametrul, etcaetera. Iată deci suferinţa, şi în alte cazuri expansiunea unui individ, învârtită pe angrenajuri de vers. **E** foarte onest şi foarte simpatic d-l I. S. Milcov, când pe acolo, „în crângul vajnic legendar", pe unde a colindat şi „şi-a îngropat visurile", conchide rimat (primul vers rimează cu antecedentul: „visurile mele"):

„Azi calc nepăsător pe viorele...
Şi ele mor pe braţe de zefir
Şi crângul tot e parc-un cimitir..."

Am mai putea cita câteva strofe şi sonete tot atât de onorabil turnate ca ale multor mari sonetişti contimporani. Sonetul e adesea haina cu platoşă şi solzi de metal a netalentului.

„SILUETE" DE I. BROŞU

...care e, în Sibiul său, pâlnia de fonograf uzat cu suluri: ***Romanţe pentru mai târziu,*** I. Minulescu, 1907. Prin vibrarea metalică discernem şi sonorităţi de rectum:

„Nu ştiu ce-am spus...
*A **fost aşa de mult, şi totuşi ştiu***
Că mai nimic n-am zis."

Versurile acestea, declamate, trebuiesc însoţite de un gest cu degetele în aer, pulverizând inponderabilul. **E** subtilitatea lui ***zis*** şi ***spus.***

„...vroiam să fiu
Aşa cum niciodată nu-s
Să pun într-un cuvânt
Argint
Şi aur
Şi avânt..."

Domnul Minulescu poate urmări la bastardul său şi următoarele:

„închide

Pianul de abanos
Şi-azvârle caietul încărcat cu note
Unde stăpână-i nostalgia
Făgăduinţelor perfide
Din ritmul leneşei gavote
Şi zgomotoasa tarantelă
în care List
Şi-a pus suprema sonoritate inspirată
De palida Georges Sand
Dă-mi ochii
Şi fiecare deget dă-mi-1..."

Ca epilog, ***Siluetele*** s-ar fi coafat fericit cu versurile aci citate:

„A fost aşa de mult şi totuşi ştiu
Că mai nimic n-am zis."

„LA SÂNUL TĂU CYTHERĂ..." DE ALEXANDRU VIŢIANU

Acesta e un pervers viguros. Ne-o spune în peste o sută de poezii, are obsesii sexuale, l-am crede un erotico-isteric, dacă placiditatea persoanei sale şi expresia supranatural tâmpită a graiului, a privirii, a gestului nu ne-ar asigura că vorbim cu un căutător de efecte literare ieftine şi comerciale. ***Cinci scrisori de călugăriţe, Romanul unei fete de pension,*** poeziile de o lubricitate brută, coperte cu sentimentalism de lupanar pe cale de redempţiune, culori cari ultragiază picturile în drojdie de ulei şi, mai cu seamă, o sărăcie de duh, lăbărţat divulgată în tomuri, vor înlesni de bună-seamă

uşorul trai al acestui viitor limbric al intestinului marelui public. Să cităm o rafinerie, zilnic văzută în grajdurile S.P.A. sau pe străzile Bucureştilor:

„Cu gura ajunge divinul triunghi
Şi-nfige sărutu-i în el, ca un junghi.

Mă plimb ca o cocotă aşteptând
Să-ţi spun că iar de tine sunt flămând.

Te sărut pe sex.

Mersul tău e-alene, legănat
Calci puţin cu tocurile-afară.
Un copil conduci cu mâna stângă
Iar cu dreapta păru-ţi aranjezi;
Eu te-urmez şi-adesea trec pe lângă
Tine, foarte-aproape, excitat..."
(din ***O, nu mai sunt femei)***
„Femei avide de iubire
Ce-n nopţi de lungă insomnie
Cădeau în mistice extaze
Privind doar o fotografie!"

(din care se poate vedea că poetul cunoaşte puţin jargon:)

„Vântul cenuşiu de ploaie mişcă al frunzelor resort".

Mişcă al frunzelor resort...

Dar depăşind aceste banalităţi auzite de la alţii cari le-au spus cu fineţă, cândva, autorul a vrut să fie filozof şi a cuvântat:

„O, doamne cât de crudă-i îndoiala şi cât doare!"
(Şi a sfârşit astfel, - lascivul!!)
„In clipele acelea aş vrea să te privesc în faţă;
Aş vrea să fii o statuie, un idol sau ceva
La care să mă-nchin, ceva ce l-aş cuprinde-n braţă
Şi căruia de-aş fi femeie ah, să mă pot da!..."

Pentru un animal senzual şi pervers, de o perversitate atât de superioară întreţinuţilor cu şapcă moale şi fular cărămiziu, osul pinal n-ar fi, în asemenea împrejurări, un obstacol. Anumite practice ultrarafinate, cântate de Theocrit, atribuite lui Zeus şi lui Ganimede, şi asupra cărora Matei Basarab a legiferat, înlesnesc acuplarea celestă chiar dacă unul din parteneri ar întoarce cu indiferenţă spatele.

[MIŞCAREA CONTIMPORANĂ POETICĂ]

Mişcarea contimporană poetică? Toată lumea scrie poezii. D-l Theodor Radivon, casa Niculescu, farmacistul Iteanu, crema, pudra şi săpunul Flora, Margot, mărţişoare, bijuterii, sulimanuri. îndreptăţite de muză accesorietatea lor pe lângă frumuseţea de asfalt, îşi cer partea lor de poezie[1]. Mica publicitate - instrument de venituri jurnalistice - şi-a găsit deci bardul în Carol Scrob. Teatrul popular, păşună îmbelşugată, oferă publicului ugerele mănoase ale d-lor Herţ (proză) - şi Eftimiu. Poezia sentimentală, plimbări, strângeri de mână, cu bogat rezultat în pierderi seminale platonice şi cu succes de librărie apreciabil, dat fiind numărul umflat al celibatarelor noastre, şi-a găsit un Heine al său român.

Epigrama, acrostihurile sunt talerele pentru poftiri la prânz a doi avocaţi fraţi, născuţi poeţi. (Am rânduit epigrama aci, fiindcă totul trebuie, pentru adevăr înjosit; şi când zicem poezie, înţelegem versificaţie-amintim acestea cu scopul ca mulţi barzi edificaţi să nu se revolte de învecinare.) Poezia patriotică a dat în urda societăţii noastre generaţia spontanee a Derulezilor. Exploatarea anti-germanismului se face pe cale poetică tot de către d. Miile, indicat de impotentele sale debuturi literare din juneţă; citim în ***Adevărul*** satire şi epistole de Cosmin ori răzbunarea Belgiei şi strangularea Kaiserului efectuate de Mircea Rădulescu, tânăr care în bravura lui a recepţionat diverse palme de la multipli adversari. Desigur că numai stoicismul şi filosofia l-au împiedicat să riposteze.

în negoţul de poezie, clasificările, vedem, sunt grele. Rămâne întemeiat că beneficiile uşoare vin poeţilor cari se inspiră din splendoarea unei firme sau emanaţiile preparatelor chimice; beneficiile urcă pentru cei ce fac teatru gâdilitor fie al prostiei, fie al simţului genezic. Scade, pentru cel care zbârnâie languros din drâmba sentimentalismului. Scade mai mult pentru toboşarii patriotismului. în compensaţie, ei au gloria, panaşul şi galoanele.

încercând ceva asupra „şcolilor" - lucru demodat, facem o împărţire arbitrară a poeţilor noştri după vocabule.

S-ar atribui grăbit toată zarva ultimei ere artistice celor două curente: continuatorii ***Semănătorului*** şi vlăstarele ***Insulei.*** Aceasta e credinţa teoreticienilor din Craiova. Citesc în revistele noastre cuvinte ridicule şi fără înţeles: tradiţionalişti-simbolişti, poporanişti-dezrădăcinaţi. Multă vreme diferen-ţierea se făcea între cei strânşi înjurai unui pahiderm universitar şi cei izolaţi în triburi cu şef. Lucrurile s-au schimbat de când înstrăinaţii şi-au găsit şi ei un profesor de universitate. D-l Ovid Densusianu face şi poezii.

[1] Propoziţie neclară.

Toţi doritorii de catedre liceale le dobândesc făcând versuri după reţetă şi admirând geniul lui Ervin.

Dar lupta trebuia continuată pentru exercitarea nervului războinic de la ***Ramuri, Drum drept*** etc. Sunt nişte domni cari trebuie să scrie cu orice preţ, după cum copiii trebuie să se joace. Copiii fac oameni de zăpadă şi-i surpă cu bulgări, cumpără soldaţi de plumb şi-i risipesc cu biciul. E nevoie mare de un adversar: *Simbolismul,* ca esteţii de la Craiova să-1 combată. Şi chiar în ziua când toată poeţimea română ar cânta atmosfera îmbălsămită din preajma unei catrinţe adormite vara, s-ar decreta distrugător: de-acum înainte simbolişti sunt ovreii cari scriu versuri în româneşte. Poate că în presimţirea unei atât de delirante dimineţi, redactorii de la ***Drum drept*** au exclamat, citind un caiet efemer care cuprindea desene de ale lui Valloton şi Thompson: „desigur, nişte jidănaşi intelectuali de la Bucureşti".

Ca încheiere: anume neologisme şi elemente de comparaţie şi alegorii, câteva corăbii, de pildă, porturi, rade, nişte droguri şi coloniale, cacao, eucaliptus, opium, eter şi haşiş, cârpesc la spate pantalonii versificatorului cu un petic violent: simbolism,

Dar fondul sufletesc al concurenţilor e aproape acelaşi. Avem poporanişti: sunt cei ce din pricina multor lipsuri de complexiune par incapabili de a asimila altă cultură decât a ţării lor. Ceilalţi, felurit etichetaţi, au prins din lecturile în graiuri străine ceea ce era mai imitabil, deci mai prost. Războiul internaţional ne-a înzestrat cu o pleiadă de cocote noi, artiste, zâne de balet, spioane, rastaqueri[1] şi negrii. Varieteurile se înmulţesc. Fiecare bucureştean ştie astăzi două-trei cuplete franceze. Nădăjduiesc că toată lumea de la Dunăre va sfârşi prin a lua contact cu Apusul şi sciziunea din poezia noastră fiind în acest chip ştearsă, că domniţa Concordia va găsi în trestiile lacului nostru sufletesc prunci frumoşi şi predestinaţi, în coşuleţe suple.

„TREI PLACHETE" DE F. ADERCA
(Reverii sculptate; Stihuri venerice; Fragmente - Romanţe)

Ritmul abrupt şi prăvălit, rimele cad cu rostogolirea pietrelor în albia unui torent sticlos. Aderca e un poet care nu posedă actul de naţionalitate. în adolescenţă n-a ingerat teoriile estetice ale d-lui A. C. Cuza. Florile de câmp îi plac altfel decât unui ramator de la ***Drum drept*** ori de la ***Ramuri.*** Firească a fost cutia de gunoi ce i s-a deschis la Craiova ca să-i supere nările cu

[1] *Rastaquouere* (franc.) - străin cu alură ţipătoare, afişând o bogăţie suspectă.

căldură. Versurile lui Aderca nu pot fi citite de cei deprinşi în incultură să răsufle la fiecare capăt de rând. Şi rima, care nu e ciocanul definitiv pentru cuiul ideii de bătut în cutare cap, e o groapă de lup unde îşi frânge glezna cititorul comod. Nimic confuz. Nici o prestidigitaţie de intelectual farsor. Găsesc foarte lapidar şi. întrucât mă priveşte, recunosc pe om - şi prin aceasta scopul unor versuri nu e atins? - în strofa:

„Sunt
om al vremii mele;
tăcut, ne-nduplecat şi-artist -
cu fruntea-n vânt,
ochiul trist
şi versuri rebele".

Părăsesc, uitând, o mulţime de versuri ce ocolesc o formă, liniază un gest, sună un cuget. Dar trec repede peste unele meditaţii ă la *Bouvard et Pecuchet.* Orele de citire mi-au pudrat frumos amintirea cu polendahliei *La scocul visărilor mele;* şi ştiu că voi privi statuia Venerei de Millo prin ochiul care a gândit:

„De la umăr, braţul rupt
plânge-n aer...".

„VIAŢA" DE M. SĂULESCU

E al doilea volum. Din celalt ne-au rămas câteva clipe. La răstimpuri, ne revin.

Se vedea mai ales o dungă de argint ce suprima întunericul de pe margini şi chema privirile să se patineze de-a lungul. Aşa e râul unui peisaj. Lasă în noi o strălucire şi câteva şerpuiri ca linia unor vase vechi, cu toarte. Uităm, sau nu vedem - atât e de decis contrastul - că pe de lături se troieşneşte glod, se cască mlaştini verzi şi multe. Privitorul superficial în faţa lor închide tragic ochii; va ignora deci sărutul nupţial al lunii - nuferii; ori cârdul vânatului colorat ca pavilionul statelor tropicale. (Trebuie un diplomat fantezist.) Căci superfi-cialîtatea scrupuloasă cere chinină clasică şi ochilor slabi li-e teamă de porci.

Erau în *Departe...* sitarii de negură. Pentru unii e înăbuşitor. Aceşt'a sunt criticii şi diletanţii noştri astmatici. Pentru alţii e o atmosferă grea şi tainică, pe care sufletul de moment o colorează felurit şi schimbător. Mă

? gândesc la feeriile norilor sub plante. Mă gândesc şi la somnul verilor covârşitoare pe un lac încropit. Stufişurile negre de pe ţărmuri s-au strâns ca nişte pasări mari. Uneori, pământul se strânge, gâtuie matca. Atunci, o mişcare a cârmei schimbă moleşit calea.

Săulescu se povestea. Se asculta cum copiii ascultă cu atenţie şi neînţelegere scoica în care freamătă ceva. în urmă ne spun minunat şi cu taină ce aud.

Azi, ***Viaţa*** - titlu care-mi aminteşte neplăcut firma unei asociaţii brută-reşti -, titlu în surplus emfatic şi cuprinzător, povesteşte ceea ce vede şi, mai ales, întrezăreşte. Sunt multe strofe şi poezii frumoase. Mă surprind deschizând dintr-o dată volumul la pagina lor. Săulescu e un poet pentru că închide în el toate mentalităţile, deci poate încerca toate bucuriile, durerile şi întrebările. Citindu-1, sunt multiplicat. Nemulţumirea mea de pe alocuri o pricinuieşte volumul printr-o intenţie de cochetărie gravă pe care Verhaeren, poet matur, nu şi-o îngăduie. în sfârşit: privesc la Săulescu, ca la un drum lung înecat departe în zare, printre praf şi soare, în necunoscut. Cum privesc la alţi poeţi cari îmi evocă o ulcea cu aerul din juru-i luminat de flori diverse, precise, lângă fereastră, odihnitoare.

POEZIA CU MAJUSCULE

Un copil ştie să deosibească substantivele proprii de cele comune după litera mare sau mică de la început. Un cititor al ***Vieţii noi*** ştie când trebuie să atribuie, în poezie, adâncime - ceva peste puterile de înţelegere ale măduvei sale spinale - unui vocabular din strofe, după aceeaşi literă majusculă; similitudinea îi aliniază pe aceşti doi după cum îi contopesc şi pe institutorul cazanier cu poetul sinecurist cari deopotrivă nu fac decât să înveţe unul definiţii şi procedee didactice, altul formule şi trucuri pentru scurgerea monotonă a unei vieţi sălcii.

D-1 Densusianu scrie de câteva ori:

„O, vino prin grădinile Tăcerei"

şi ca Samain personifică şi poetizează scriind singurătatea, noaptea, luna, tristeţea cu S, N, L şi T mare.

în acest chip, lipsa de talent se valorează şi crudescenţa simbolurilor ia ochii şi gândurile + admiraţia discipolilor amatori (cum am mai scris) de catedre şi pentru cari, părinteşte fericit, inspiratul maestru a înfiinţat poezia de S. **P. A.**

[DOMNUL FILOSOF RĂDULESCU-MQTRU...]

Noua revistă română. Domnul filosof Rădulescu din „oficialitatea filosofică ce ignorează pe Sar Peladan" scrie, la scurt răstimp, alt articol despre Frederic Nietzsche. Acesta i-a atras atenţia către sfârşitul studiilor sale universitare. Studiile sale universitare au ţinut opt ani. Student eminent, deşi zărise prin cataloage numele lui Nietzsche, de toată lumea citit chiar de pe atunci, totuşi nu l-a luat „în serios" pentru că nimeni nu pomenise numele nou „de la înălţimea catedrei universitare". D-l Motru audiase doar pe toţi profesorii celebri, având cu unii relaţiuni personale.

Prima oară i-a vorbit de Nietzsche, Paul Mentz, „un student ca şi mine", în Seminarul de psihologie al lui Wundt, tăcut, muncitor, tip germanic, născut în oraşul X, anul J, mort tânăr, ca privat-docent.

Plecase cu el din laborator - ufl - după ce făcuseră experienţe psihologice în cari greul revenise lui Mentz. Ca să-1 consoleze, junele Rădulescu l-a poftit la masă, i-a dat pilaf, iaurt, borş, frankfurteri, bere, - şi „câte sisteme filosofice n-au clădit şi dărâmat în acele ore de discuţie!"

Pe la 2 din noapte, filosoful român îşi expunea teza de doctorat (vine aci expunerea tezei) şi, pe când Mentz căsca gura într-o apoplexie admirativă, această gură scuipă, în mirarea d-lui Rădulescu, numele lui Nietzsche, ca pe un dinte dezrădăcinat.

Mirarea d-lui Rădulescu fu sfârşitul amiciţiei stelare - cum ar scrie Nietzsche - între Motru şi Mentz.

Ajuns acasă, d. Motru ia din nou un catalog şi-1 transcrie în parte în *Noua revistă română* de azi.

Pe urmă se duce la Herr Liebisch - ştiţi cine e Herr Liebisch? -, librarul studenţilor, care n-avea Nietzsche anticăresc, deci d. Motru se alege doar cu sfatul ca să nu citească pe N. fără metodă. Nu i-a dat însă nici un sfat de compoziţie şi stil. L-a recomandat d-lui Lauterbach (?), 40 de ani, mărunt, slăbănog etc, etc...

Pe urmă, d. Motru - mă grăbesc - şi-a dat doctoratul. Pe urmă s-a întors în ţară.

în ţară, Caragiale îngrija de *Epoca literară.* D. Motru fu invitat să colaboreze. A scris deci o serie de articole despre Nietzsche. Dar pentru lucrul acesta trimit pe cititor la coloana din *Noua revistă română* ca să afle ce-a spus Caragiale, începând cu un: „Vezi, mă băiete", cum se zbenguia hebdomadar de plăcerea libidinoasă la citirea manuscrisului, până ce austerul Vodă Carol puse capăt desfrâului prin câteva aluziuni făcute d-lui Motru, bibliotecar la Fundaţie.

în sfârşit avem cheia articolului: d. Motru a scris: *F. Nietzsche, viaţa şi opera lui,* Ed. Steinberg, tipărită odinioară sub îngrijirea lui Caragiale, reapărută fără nici o modificare; fiecare rând aminteşte o vorbă sau gest de-al lui Caragiale, preţul numai lei...

Şi după ce pe trei coloane mari d. Motru ne-a plictisit până la letargie ca să facă reclamă unei cărţi de-ale d-sale, d-sa dă o concluzie articolului, spunând că literatura nietzscheeană e în curs, pentru că d-l Mihail Negru a tipărit o broşură supranaturală asupra omului superior şi d-l Simu a cumpărat un bust de Klinger.

Toate acestea, Nietzsche le-ar numi: „Voinţa de Trăncăneală".

„PLUMB", POEZII DE G. BACOVIA

Mă gândesc la un pavilion singuratic ca un porumbar. Panopliile prăfuite strălucesc de arme şi platoşe. Aceste fiare au mai lovit. Au mai fost şi de alţii clinchetite. Totuşi, lancea mai poate înfrupta ciocu-i de oţel din răni şi spada ruginită despică ţestele ca trăznetul trunchiul. Iar săgeata îşi mai poate găsi carne, cum floarea sălbatică, pajiştea. Toate armele sunt vechi, trebuie doar un aprig scutier. în ***Plumb,*** cerul apasă greu şi e jos şi murdar ca un tavan de tavernă. Parcuri, ploi, dureri nemotivate. Toamnă... Şi amurgul cenuşiu a devenit sezon. Şi fiecare lacrimă, fiecare impresie s-a închegat în câte o frunză de metal pentru o coroană grea care covârşeşte un mormânt prea mic. Elementele sunt cunoscute atât, că ar putea sluji ca date de compoziţie pentru cei cari vor să fie poeţi, şi poeţi trişti. Dar ca un scutier - viitor sfânt - care, cu oţelul tuturora, dă o împunsătură nouă pentru a înstela rana comună sau nouă... sau, mai exact, pentru cazul frumos şi rar al poetului Bacovia, cum un alhimist istovit şi posedat dozează materii vechi în eprubete, pentru elixire-ficţiuni - din arsenalul sau din ierbarul (cum vrei) simbolismului, un poet scapără sunete neauzite încă şi persuasive. Volumul ***Plumb*** e făcut din notaţiuni şi crâmpeie fumurii, dezolate, stoarse de viaţă sănătoasă, ca nişte pânze putrede de corabie sărmană. Şi tristeţea vagă, deşi vagă, deşi generală, e pe atât insinuantă şi sugestivă. Uneori, enervarea surdă şi continuă ca un fir de apă subterană se exaspera şi armoniile omului ţâşnesc strident şi ţevile plesnesc şi sunetele dănţuiesc ca şerpii. Totul ajunge la o înfrângere deplină, la un gâlgâit de cuvinte fără rost, la o renunţare bruscă de conştiinţă:

altfel

Omul începuse să vorbească singur...
Şi totul se mişca în umbre trecătoare -
Un cer de plumb de-a pururea domnea,
Iar creierul ardea ca flacăra de soare.

Nimic. Pustiul tot mai larg părea...
Şi-n noaptea lui amară tăcuse orice cânt,
Şi-nvineţit de gânduri, cu fruntea în pământ,
Omul începuse să vorbească singur..."

O înmormântare cerească, evocată într-o singură strofă, mă duce cu gândul la Van Gogh. Alte versuri al căror sens e inutil, poate cu dinadinsul inutil, narcotizează cu prelungi monotonii. Găsesc ***şi Amurg antic,*** singurul cântec de culori şi forme din volum. Iar un „motto" potrivit al cărţii ar fi versul lui Laforgue: ***„Je suiş si extenue d'art!"***

UN SUCCES: „PATIMA ROŞIE" DE M. SORBUL

A noir E blanc I rouge U vert O bleu, voyelles... Românul însă a colorat mai întâi sentimentele. Roşul a fost de-a pururi culoarea amorului înfocat; albastrul, culoarea inimii în tânjeală meditativă cu alcool şi lăutari. Mai ştim, de peste graniţă, că speranţa e verde, iar gelozia galbenă.

Patimă roşie - Amor înfocat plus consecinţe, şi am conchis burghezeşte: nimic nu-i nou sub soare. Există şi un ***Râs roşu*** al lui Andreev, cu aceleaşi îmbieri morbide pentru calmul omului din stal. ***Râsul roşu*** e altceva.

„Comedia tragică" a d-lui Sorbul pare punerea în scenă a unui roman rus, dar a unui roman rus de Lorrain. Diferenţa e aceeaşi ca între votcă şi spirtul denaturat.

Comedia tragică se mai numeşte şi tragi-comedie pentru cei lipsiţi de originalitate. Ea s-a jucat după ani grei de aşteptare, când Mihail Sorbul bătea în uşă cu ***Letopiseţ!,*** operă sobră cu toate aprobările universitare. Publicul a primit frumos ***Patima roşie.***

Saturat de anume autori indigeni, seara agreabilă a ultimei premiere deveni chiar o diversiune înălţătoare. Nervii obosiţi au fost întărâtaţi cu vehemenţă şi nervii graşi aşijderea. Pe alocuri, vigoare şi asprime. Hipopotamii norilor sub bice de fulger. în trei acte s-au servit, pe lângă cuvinte de mare literatură, scene de cinematograf, dramă pasională pentru hotelurile din preajma gării. Tofana, intelectuala pătimaşă a d-lui Sorbul, e foarte ridiculă, în primul act, când autorul ne-o prezintă în toate privinţele cu precipitare. Tofana se cuminţeşte însă în actele următoare, în raport invers cu fluxul foliilor uterîne; nu mat discută valoarea literară a casnicelor certuri; nu mai apără subit accesul femeii la cultură. Dar era nevoie ca personajele să fie cunoscute până în rotiţe şi femeia calculată şi fenomenală care e Tofana să încerce şi un *coup de foudre,* căci tocmai a intrat pe uşă Rudy, căutător circumstanţial de cameră mobilată şi prieten cu regăsitul Castriş, amantul. într-un moment - iată migrena, bătrâna ipocrită a intrigilor, iată-1 pe Castriş expediat la Universitate să ia note şi pe frivolul Rudy dezvirginat pe o canapea la adăpostul cortinei care cade, oportună.

Se încheie deci primul act şi e idiot pur şi simplu. Prin toată piesa încurcă lumea cu *ăpropos* un beţiv, Şbilţ, apostol al sinuciderei (gândiţi-vă la eroul lui Arţibaşev) foarte hazliu, dar profund în intenţiunile autorului şi cult ca mai toate personajele piesei (cari întrebuinţează penibil de nedibaci: *sugestia, autogestia, telepatia, congestiile cerebrale* - epatante vocabule explicatoare ale omeneştilor fapte). în actul al doilea notăm însă trei clipe de o puternică frumuseţe. Sorbul îşi desfăşoară procedeele, sagace şi cu socoteală de dramaturg supraparizian. Concizia sa mă duce la Hervieu. Actul al treilea, trainic ca nişte cătuşe, scutură din Şbilţ toate surprizele lui sufleteşti şi se întunecă audacios în fumul a trei gloanţe de revolver; deznodământul fapt-divers al dragostei dintre Tofana şi Rudy, contra naturei.

Amănunte: Tofana scria articolele lui Rudy, Bel-Ami.

Tofana şi Şbilţ, veri primari, se trag dintr-un călău. Prin urmare, crima Tofanei e setea de sânge hereditară. D-1 Dragomirescu, protectorul concubinajului studenţesc din ***Patima roşie,*** s-a ciocnit aci de Ibsen. A topit într-un creuzet ibsen, Caragiale şi Bemstein, zicând catedral: acesta e Sorbul. Chiar de-ar fi adevărat, socot că acesta e felul cel mai perfid de a dezavua o personalitate, prin dislocare.

Bunii interpreţi - Brezeanu! - au respirat în voie în roluri juxtapuse. Doar d-1 Bulfinschi a fost sufocat şi copleşit de Castriş, ca soţia zidită a meşterului Manole. D-1 Iancovescu alunecă agil pe o coardă de situaţii, între extreme, după cum extremă e dubla personalitate care apropie pe un cabotin din cenacle de actorul perseverent de pe scenă. Doamna Elvira Popescu, reţinută sau dezlănţuită în porniri rele, voluntară şi senzuală ca un caliciu erotic, merită un pseudonim serios.

CRONICĂ DE MARTIE

Primăvara cu lumini ca pucioasa şi vânturi ude. în amurg, ferestrele caselor au început să ardă frumos şi copitele cailor să tropote în liniştea coborâtă. Pe câmp au ieşit copoii din tablourile clasice în cromo.

Am avut presimţirea primăverii într-o seară, prin cartiere evreieşti ieşite în stradă de Purim. în umbre medievale se mişcau ca nişte lampioane feţele mascate în culori brute. Uliţele cariate ca un maxilar scheletic de vită,

găsit în putregai, apoi de după colţuri de zid fărâmiţat de rinichii cititorilor, râsete şi vorbe româneşti alungite şi grase, parfum de noroi proaspăt şi de flori încă foarte departe.

Desigur, primăvara a inundat Bucureştii, pentru că pe trotuare văd tabăra meselor de cafenea. Chelnerii lenevesc răzimaţi şi le atârnă din degete şervetul ca un vânat. Pe câţiva copaci iată lăcustele mugurilor.

Case de mahala, pavoazaţi pervazurile până-n amiază cu plăpămi roşii, cu perne însărcinate! Scoateţi în vedere glastrele de ardezie cu muşcate, cu garoafe, cu mixandre cari au carne fragedă ca gingiile. în curte, pe frânghii, rufe albe, umede, vor împiedica în orice direcţie mersul, iar nările şi bronchii vor fi veseli. Clopotele de dimineaţă vor fâlfâi albe peste ele.

Amiaza. într-o curte din centru: praf din două covoare scuturate. Servitoarele s-au legat la cap, coatele sunt goale şi fără ciorapi picioarele în papuci. O ladă de gunoi mănoasă a început să fumege. Un câine e glorios şi muncitor pe grămada pestriţă. Priveşte din când în când pe de lături.

„PAPA LEBONARD" DE JEAN AICARD

O cochetă e aruncată, ca un bici, pe blana de pe fotoliu. Ţine un evantai în vârful unghiilor regale. Poza evidenţiază gleznele în ciorapi de argint. Şi peste aripa captivă, la dreapta şi Ia stânga, împarte cu dreptate surâsuri şi priviri. Roata curtezanilor e mulţumită.

Cronicarul teatral trebuie să aibă, pentru fiecare, câte o dulce banalitate. Pentru florile de mucava ale decorurilor va fi o matcă de velur cu picioarele de puf. Sucul simpatiilor e atunci limpede ca apa. Şi mătcii nu-i e dat să înţepe decât o dată. Indignarea unanimă îi hărăzeşte moarte odioasă.

Actorii sunt cei mai susceptibili contimporani. Aceasta, poate, pentru că fac şi o superioară sforţare fizică. Epuizarea musculară, adaosă celeilalte, îndrep-tăţeşte o mai dârză dorinţă de izbândă integrală; pe de altă parte, iată şi de ce sunt actorii mai iritabili.

Cum n-am ce vorbi despre „Papa" şi despre Jean Aicard - căci cel mai ganglionar burghez ştie pentru ce vede şi ascultă o presă proastă -, vom nota din toate punctele de vedere preponderenţa exagerată a d-lui Sturdza asupra celorlalţi. Domnişoara Popovici n-a fost măcar o precocitate promiţătoare; d-l Athanasescu plictiseşte cu tenacitate sala, mobila, covoarele, becurile - tot. D-lui Valentineanu îi amintim cuvintele Mântuitorului despre re-naştere; când va fi deci ca şi postum, va trăi pe scenă. Iar doamna Demetriad - cum a fost şi în madam Hamlet.

Teatrul Naţional are bani şi actori. Carnajul de astă-seară, printre artişti, se datoreşte şi piesei. Am de multe ori impresia că la Naţional verişorii şi amicii domnilor din Comitet îşi impun admiraţiile dramatice. Puiu, Nicu sau Ionică au cetit o piesă şi le-a plăcut. Ce poate fi mai distractiv ca tălmăcire, mai ales când prietenul X făgăduieşte reprezentarea? Un autor străin are de-a pururi prestigiu în Bucureşti. între piesele lui se poate pitula cu succes o mediocritate băştinaşă. în cel mai rău caz ies două-trei sute de lei.

Dar ***Papa Lebonard*** nu-i o piesă *interesantă* pentru publicul nostru. Temelia ei e prejudecata franceză în privinţa bastarzilor. La noi, copiii *din flori* au cu totul altă situaţie. Denumirea, atât de poetică, o indică. Deci conflictul lui Aicard ne pare absurd.

Alegerea acestei comedii dezarmează pe cel care i-ar căuta calificativul în marginile vocabularului convenabil.

Şi o Direcţie înţeleaptă şi diligentă, mărginindu-se doar la moderni, s-ar gândi la Mirabeau, Becque, Bernard, Jules Renard, la Shaw, Wedekind, Strindberg, plus un mare ETC...

Succesul material ar fi acelaşi. Iar omenescul personajelor ar îmbrăca interpreţii.

LITERATURA, LOVINESCU ETC...

Din ***Le Jardin des Supplices:*** „Pe urmă, Idolul însuşi se lămuri şi recunoscu Idolul îngrozitor, numit Idolul cu Şapte Vergi... Trei capete înarmate cu coame roşii, purtând căsci de plete de flăcări răsucite, încoronau un trunchi unic sau mai degrabă un singur pântec încorporat unui stâlp barbar şi faliform. împrejurul acestui stâlp, din locul chiar unde sfârşea pântecul monstruos, se avântau şapte vergi cărora le ofereau flori nişte femei şi le mângâiau cu furie. Şi lumina roşie a sălii dădea bilelor de jad, cari serveau de ochi Idolului, o viaţă drăcească. în clipa plecării am văzut un spectacol înspăimântător şi sunt neputincios în a reda infernalu-i freamăt. Cu ţipete şi urlete, şapte femei deodată năvăliră pe cele şapte vergi de bronz. Idolul înlănţuit, încălecat, siluit de toată carnea asta în delir, vibra sub scuturăturile multiplicate ale acestor posesiuni şi sărutări, cari răsunau asemeni izbirilor de berbece în porţi de fier, asaltate. Atunci, în jurul Idolului, fu o strigare desmetică, o nebunie de plăcere şi sălbăticie, o încăierare de trupuri atât de frenetic strânse şi îmbucate unul într-altul...

Mă gândesc la Idolul tot atât de accesibil al literaturii române, la iureşul libidinos şi persistenţa sterilă a atâtor domni organizaţi în societăţi, academii şi cafenele. Distingem în gloată, ca mai febril, pe d. Lovinescu.

Mă întreb de ce se poate apuca un tânăr, burghez de tânăr, gras de tânăr şi probabil moale, încât atingerea carnaţiunii lui sapă degetului o groapă uleioasă. Domnul are ceva avere, şuviţe de sare prin păr şi fălci preistorice. Fără îndoială că nobile ambiţii de a juca un rol politic îi toarnă prestanţă în călcâie. Abdomenul-armă creşte, îi face loc în spaţiu, omul nostru strălu-ceste mulţumit, ca un pateu opulent, glorios în farfurie, aurolat de arşiţa cuptorului. Tipul se întâlneşte pretutindeni şi a fi atât de banal ar face cinste d-lui Lovinescu Eugen, care, după mărturia tuturor cunoscuţilor săi, e, cel puţin, scârbos. Eugen mai are şi o privire sumbră, de cartă poştală Napoleon I pe stâncile de la S-ta Elena, sau de Cezar îndârjit. Eugen, îl presimţiţi după căutătura spintecătoare, e vehement. Eugen - priviţi-i fruntea care nu vrea să chelească spre a fi mai mare - e poet şi cugetător. Dar ce-s virgulele fine ca nişte fire de cataif, din colţul buzelor?

Cetăţeni, e un surâs de ironie. Eugen e caustic.

Funcţionam la un ziar teatral când el intra pe uşă, paralelipipedic, gras, secătuind cu batista pe faţă cataracte de osânză lichefiată. Directorul îl primea. Apoi îşi zvânta palma pe care *shake-hand-ul*[1] d-lui Lovinescu i-o inunda de simpatie. Şi, după ce d-l Lovinescu pleca, trebuiau îndepărtate de pe mese coli de hârtie, ziare, manuscrise, parcă punctate de cineva cu degetele înmuiate în gaz petrol. Redacţia, la urmă, privea fotografiile aduse spre publicare: faţă, profil, trei sferturi, ceafa, de jos în sus, de sus în jos etc. Dedesubt, de-a pururi, legenda scrisă în stil de premiant I.

Se vede câte atenţii are d-l Lovinescu însuşit pentru persoana sa fizică.

Sufletul d-lui Lovinescu? Gândiţi-vă la sufletul d-lui Cain. Lovinescu e un burghez şi un prost superior. El nu se mulţumeşte să fie dascăl, chiar universitar, prefect, deputat sau şef de siguranţă. îi trebuie o liră pe care să-şi curețe unghiile, ca să placă cel puţin unei amice. Cine oare ştie mai bine ca dânsul să prepare un peisaj în stil suav cu balsam de oţet de trandafiri pentru nările lectricelor ***Rampei!...*** Dar mai are şi o pană primejdioasă ca o sco-bitoare. Eugen, repet, e pana contrastelor. Polemizând, deunăzi, şi-a trenţuit dantelele de paj, i-au plesnit, în fandare, culoţii de catifea, când a declarat zdrobitor că cineva „i-a scormonit fecalele". Distratul cineva făcuse impru-denţa să-i privească în cap. Asigur însă că d-l Arghezi s-a uitat cu telescopul.

Iar acum, Talentul d-lui Lovinescu. Citesc un proaspăt articol al d-sale: ***.fortugaf. Vasul sanitar scufundat.*** „Una din miile de tragedii"..., înţelegeţi de la început: tremolo.

Şi brusc, Eugen se arată - ca un împărat din mantie - aşa cum îl ştim: artist, artist până în coama perineului: „Bieţii răniţi ***scăpaţi pentru o clipă din ghearele morţei*** de atâtea ***gingaşe mâini de femei*** etc... Iubire de oameni, erotism, delicateţă - şi stilul! Ţin minte că am citit ceva similar în scrisorile unei fete sedusă de un copist.

[1] Scutură mâna (engl.).

...Scufundarea lui „Portugal" pentru d. Lovinescu nu-i numai o ***neno-rocire,*** ci şi o ***amintire.*** Sau cum mai zice în graiu-i colorat: „o icoană hotărâtă şi o amintire puternică". Pe bordul lui „Portugal" a „trăit emoţiile luptei de la Charleroi". Nu e însă tot atât de comod când deplânge exclamativ vasul: „I-a fost de-ajuns o clipă pentru a se scufunda!" D-l Lovinescu îţi rupe inima!

Şi mai departe e pictoral, e evocativ: „căpitanul meridional, cu hainele largi şi cu gesturi (!) şi mai largi...".

Şi secundul său, un bătrân „alb ca zăpada, de o fineţă de trăsături, de o transparenţă de piele şi de o eleganţă feminină în mişcări cum rar se pot întâlni la un bărbat".

Am subliniat tot ce e vrednic, acum conchideţi:

..."Icoane zadarnice! Au trecut pe cadranul minţii ca nişte umbre pentru a dispărea în acest ***grozav abis al morţii din care nu ne mai vine nici un răsunet***". Suntem în faţa lucrurilor profunde. Această frază cuprinde pe Lovinescu meditativ.

Vasul „Portugal" mai înseamnă şi „o noapte de visare în faţa insulei Tenedos. Sus, cerul spuzit de stele al nopţilor Orientului. Jos, freamătul potolit al valurilor egeice". Şi nu găseşte că e cam sumar pentru cele cinci simţuri ale noastre.

Iată-l deci pe Eugen, suflet cult, pornit pe literatură, că se „cufundă în poezia trecutului". Şi marele Preot naţional al platitudinii, al clişeelor şi banalităţilor exclamă: „Tenedos, Tenedos, insulă vicleană! De-a lungul stâncilor tale s-au strecurat în noaptea opacă triremele"... Şi pentru că, după cum e frumos în discursuri politice să plângi durerile ţăranului, e bine ca literat să faci clasicism, d-l Lovinescu traduce şi intercalează episodul lui Laocoon nu fără al preceda de o descriere originală a balaurilor. Dar balaurii talentului său „pornesc ca o furtună".

Am însemnat foile astea pentru elevii de la liceu ai d-lui Lovinescu, profesor de literatură. Căci în şcoli se pregătesc din vreme literaţii. Grija programului seamănă cu grija părinţilor inteligenţi de a prezenta pe băieţi, la şasesprezece ani, Afroditei. Pentru scris, d-l Lovinescu trebuie să prevină creierul, ochiul, nervii elevului. Ce higiena!

CLASICISM

O revistă, acum câţiva ani, imita *Les Annales.* Astăzi, fiecare număr, întinerit, imită *Cri de Paris.* în tradiţia modestă a unei reviste, evenimentul poate fi privit ca o inovaţie. Paralel, directorul încercă o imitaţie în profunzime şi încetă să mai copieze doar vâpseaua unei coperte ori dimensiunile unei coli de tipar. La Paris se discuta întoarcerea la clasici, puţin înainte ca directorul de

revistă de la noi să publice un manifest juvenil. Tot la Paris, alţii cheamă lumea la viaţă, la prezent. Pe ogorul său literar, directorul îşi întoarce plugul şi animalele, şerpuite din bici: hăis! „Trăiască viaţa".

Se importă preocupări, discuţii... Şi mă gândesc la flăcăii întorşi de la regiment acasă, ducând cu ei un anume chip de a purta pălăria, mustaţa, cravata. E un pionier al modei şi în jargonul rustic de curtenire adaogă neologisme stâlcite.

Dar clasicismul? Pare maniera cea mai comodă pentru unii de a citi, pentru alţii de a scrie. Cititorul d-lui Densusianu cunoaşte numaidecât sensul profund al unui cuvânt, dacă în vers găseşte Frumuseţe, Tăcere, Poezie tipărit cu majusculă. Clasicismul reprezintă însă, de bună-seamă, majuscula la pătrat. Cine poate afirma că nu-i poetic un liniament de vocabule împerecheate şi aşezate în cutiuţe de strofe în cari dorm Venus şi Hercul, şi Apollo? Asupra acestor momâi ochii cititorului, când alunecă, au un efect vrăjitoresc. Ele înviază senzaţional, într-o strălucire de carne albă, de muşchi şi de coarde zgâriate. Reţeta ar fi: iubeşte trecutul; eşti poet, fi „antic"; şi mai şi!

Poetul care îşi compune cântecele cu dicţionarul mitologic sub pupitru, conştient sau nu, speculează suma de legende şi simboluri cari împanglică şi împăiază un nume antic, plus respectul şi admiraţia primară pentru tot ce se raportă la romani şi greci. Şi-i de idolatrat un aşa de senin bard, dispreţuitor al veacului nostru, de aburi, benzină şi electricitate, şi înamorat de pure siluete în marmoră şi-n cer simplu. Trucul ar fi abil dacă literatul ar evoca în noi reflexul Romei contemplate. Dar publicul admirator sunt profesorii şi titraţii, pentru cari colecţionarul de vorbe în *is* şi *us* e un melc, în cochilie, cu întreg talentul lui Homer şi Horaţiu, plus respectul hipnotic, general, pentru aceştia. Bacalaureatul admiră pe autorii din program. Tânăru-i contimporan cu lavalieră îi admiră şi el, şi-i utilizează. Bacalaureatul va admira pe tânărul contimporan.

Să faci literatură antică şi literatură idem mai înseamnă să oferi încă un exemplu celor ce scriu: *„Comment reussir dans la* v/e". Cel puţin autorii aceştia ţi-ar atrage atenţia asupra autosugestiei, asupra farsei, deci asupra ideii clare că te serveşti de un mijloc. Altmintreli te legi la ochi din joc, ca în Baba Oarba, spre primejdia gleznelor. Creierul viitor va filtra impresiile prin autori şi cărţi de istorie.

Pagini greco-romane se scriu uşor şi cu succes. E de mirat că H^redia s-a mărginit la un volum. Şi e de preferat poporanismul, naţionalismul care lasă pe cetăţean în timpul său. Dar îi agaţă de robă o frânghiuţă cu resort şi omul nu înaintează decât sărind pe loc ca păpuşile miraculoase.

Şi de multe ori, poporaniştii sentimentali şi delicaţi madrigalând cu foc pe Ileana (adesea îi pun pseudonimul Beatrice) dau senzaţia de fesă pipăită cu încleştare. Clasicii mi-amintesc de temele latine în hexametri. Şi a procura, prin vers, senzaţii nu-i oare destul?

LIVREŞTI

Calomel e un suflet de Himalaya. Scrie şi nu e niciodată priceput. De aceea priveşte lumea noastră peste spate, ca o pasăre care ar zbura în pătura de aer a unei planete străine. Noi vedem zborul ei răsturnat - simplă presupunere. Ea ne vede foarte mici şi ciuguleşte stelele-ţânţari.

Avem câţiva scriitori cari s-au mulţumit să cutreiere satele cu notesuri de reporter în buzunări. în cazul cel mai bun, ei au realizat rapoarte de inspector agricol conştiincios ori de medic de plasă cu patetism. Tipărind câteva cuvinte regionale, îmbogăţeau limba. Cârciuma, arendaşul, perceptorul, porumbul stricat, dragostea, popa, jandarmul şi comoara îngropată. Scriitorul român, aşa cum îl găsim în toate antologiile de curs secundar, a lipit regulat aceste petice pentru a da un tot cu înfăţişare. în pachetele de şocolată Nestte sunt desenuri în culori pe o margine de coală. Restul coalei e divizat în triunghiuri cu părţi şi colţuri din desenul de sus. Trebuie să încerci, să compari şi să recompui desenul, lipind peticile. Lucrul se numeşte ***casse-tete'*** Nestle. Literarul român în valoare are mai puţină bătaie de cap în lipirea unei istorii din elementele ştiute. Recompensa şi-o găseşte în antologii ministeriale şi la Casa Şcoalelor. Autorul e patriot, e iniţiat în viaţa moleculară a ţării, e observator şi psiholog. Un jandarm siluieşte o fată şi părintele se răzbună: psihologie. Un ţăran se îmbată şi soaţa îşi apără copiii de bătaie: psihologie. De când am trecut de la sunete guturale la silabisiri şi vorbe, frazele şi ideile se înşiră de la sine. E şi greu, cu chipul acesta, să nu găseşti ceva de admirat, chiar într-o prostie. E mai întâi minunea faptului.

Dar petice de lipit nu sunt numai în pachetele d-lor Dragoslav şi Vissarion. în teatru se numără 36 de situaţii înrămurite de complicaţiile şi împletirile cu putinţă. în literatură nu le-a numărat nimeni, probabil că sunt aceleaşi. Principalul e să le cunoşti pe toate, şi aci e secretul lui Calomel, cel mai cult literator. Dar există cele câteva veşnice situaţii ale sufletului tuturor şi cele câteva feluri comune de a povesti. De-abia dacă ne-am ridicat de la poporanismul ***Semănătorului,*** ca să ajungem aci. Omul de treabă, cu inteligenţa măsurată după trebuinţele sale mijlocii, are literatura sa care îi adoarme lin clipele de artă: Maupassant, Daudet, Prevost, Bourget, Ohnet după sex, după nervi. Nu ştiu câte mii de romane apar în Occident anual. Ştiu, după indicaţia tirajului, că toate se citesc. Asemenea ateliere nasc şi la noi. Oricare cititor tenace poate scrie. Spre deosebire de ceilalţi, îi trebuiesc vagi şi trecătoare neurastenii în adolescenţă. Nu-i mic numărul fetelor cu jurnal intim, al domnilor cari duc la revistă cea mai recentă aventură de cord, notele de campanie, de bord, de călătorie. Alţii au ajuns poeţi prin simple exerciţii pentru a excela în jocurile de plăcintă în societate.

Spărgător de cap (franc).

Suntem încă în literatura de la d-l Iorga. Totuşi, articolele d-sale continuă graiul de episcop cu hainele de metal şi cu crucea grea ca o armă. Pricepem că ţine departe de nări cădelniţa legănată plebei.

Dar Calomel inovatorul şi şeful! Cel fără de public, dar cu vreo câteva scaune pe care odihneşte şezutul intelectual al amicilor. Ei vor părea proşti lui Calomel, cel prea citit, dacă nu-i vor admira opintirile şi pastişele. Şi admiraţia lor îi va separa de publicul şi literaţii de la *Drum drept* (cari se găsesc, uneori, chiar lângă el).

Calomel a citit serios (să-i dăm toate avantajele). A citit, de pildă, peLaforgue, comparativ puţin citit de francezi, foarte plictisitor pentru Dâmboviţa. Calomel a citit pe Mallarme\ Şi a fost epatat. Pe alocuri n-a înţeles, după cum n-a înţeles multe proze. Ar fi putut să rămâie cititorul de elită al celor contestaţi. Dar i-a plăcut să fie, în ţara sa, gramofonul contestaţilor. Vocea lui Carusso, la gramofon, e nazală şi metalică. Vocea celor asimilaţi cu îndârjire sună fals prin pâlnia lui Calomel. Pare bizară şi nouă. Uneori e frumoasă, cum îţi miroase părul frumos când ţi-ai culcat capul în flori. E vremelnic frumoasă, pentru o singură citire. Şi e forţată şi grea, - poate pricina e sforţarea pentru înţelegerea modelului mai mult prin simpatie. Tălmăcirea, pentru cititorii maupassanţilor naţionali, cum n-ar fi greoaie? Căci nu se cere misticism, ci cuvinte precise, monede în palmă. Iată şi frazele incolore şi cuvintele preţioase, prost culese. Te gândeşti la o supă cu crini.

Şi dacă în concupiscentele rarului Calomel, care aliază sufletul de Tibet cu sufletul de seră, nu găseşti întotdeauna fraze din străini, copiate sau vecine, cum ar fi posibil să nu recunoşti un ton, o respiraţie - temelia împrumutului? Pentru prietenii săi e Calomel profesorul de latină, care luminează textele? Ori profesorul de îndrăzneală? Vor reprezenta şi ei, aci, un autor francez de ultima stridenţă. Dar publicul care nu citeşte autorii de ultimă stridenţă îi va socoti elevi ai lui Calomel. Maestrul însuşi favoriza zvonul.

Dreptul Primului Imitator.

Şi gustul literaturei noi, astfel înţelese, e sălciu până la plictiseală. Plictiseala însă e un mijloc foarte literar. Calomel îl întrebuinţează când n-are nimic de spus. Atunci, îndeosebi, fraza sa se încovoaie ca un fluviu şi se turbură. Arta de a expune inextricabil lucruri simple.

Totuşi, - gustul? In închisori, câte un deţinut găseşte o ţigară. Şi toţi oamenii tunşi, în haine triste, se aşează pe o linie. Proprietarul trage un fum, îl reţine. Face din palme un cornet lângă gură şi se apropie de gura tovarăşului în care suflă fum şi aer. Şi aşa fumul ajunge până la cel din urmă din gură în piept, în altă gură şi alt piept.

Singurul lucru neted spune că pentru mulţi contimporani Calomel e taină. A asimilat bine pe un autor prea inaccesibil sau îl imită prost, ca o gambă de cauciuc piciorul? Calomel se coafează cu tichia de nebun şi nu suferă. Căci e de preferat să te creadă cineva ţâcnit decât prestidigitator. Şi Calomel rumegă, ciupeşte, compila. Calomel poate că o să plagieze. Atunci va agita singur tichia de ţâcnit, ca pe o scuză.

1917

CĂTRE CITITORI

înainte se scria prea mult, azi - dimpotrivă. Dar lucrurile nu s-au schimbat paralel cu antiteza populară: *mult şi prost, puţin şi bun.* Talentele nu apar conform unui articol restrictiv din legea stării de asediu. Silit să arate putere şi apărare faţă de o presă suspectă, guvernul a reuşit, trecând prin cenzură vechile elemente, să împuţineze cu siguranţă şi să aleagă, mai mult sau mai puţin, o presă convenabilă şi „cinstită". Evacuarea Munteniei a ciuruit şi mai mult această făină de război şi nu i-a mai rămas publicului, în lipsă de altceva, decât s-o consume, cu singura garanţie că nu va fi intoxicat.

în vreme de război, şi în vreme de după război, se citeşte mult. Am citit şi noi tipăriturile Iaşilor şi ne-am întrebat: „Oare *numai atât* se gândeşte în momentul de faţă, în ţara aglomerată a Moldovei? Este oare presa aceasta, placidă şi abstractă, expresia spiritului vremii? Este ea cel puţin un cinematograf zilnic, pentru spectacolul de mai târziu, al Istoriei?"

Unele glasuri s-au ridicat, totuşi, metalice, dar numai pentru a declama pagini cari trebuiau învăţate în şcoală, şi nu amintite azi poporului care scrie cu sânge, din orgoliul prezentului, nepăsător faţă de literatură şi dârz în a se afirma.

Şi ne-am zis: „Poate că, imprimând gândul nostru şi simţirea noastră, vom găsi un număr de oameni cari, vor trăi, cu noi, şi adevărat, şi exclusiv, în vremurile nouă. Aşezări de aci, seculare, cad în ruină, şi-n spulberări argintoase, sub vântul transformărilor mari. De peste Prut tremură tumultul şi fastul nordic al unei imense bucurii. Omenirea fecundă şi trenţuită de răni naşte, ca în vremea misticităţii, din mari dureri, Copilul Spiritului Nou. S-o ajutăm, prieteni, după puterile noastre!"

Ne-am zis.

*

Apărem, deci, şi - după cum se vede - în haina săracă a împrejurărilor, cu singurul merit de a fi printre cei ce înţeleg ce ne trebuieşte.

Minutul teatral de la Isonzo, când sabia Italiei s-a spart cu hohot în mâna elegantă care o ţinea, ne-a prilejuit două constatări, separate, totuşi unite, ca acele unui ceasornic.

Au apărut în ziare, pentru prima oară, comunicate Nauen complete. Indică acest lucru o schimbare în felul de a înţelege, de până acum, al publicului? Să fie un vot de încredere, dat de conducători, poporului care a suportat cu nervi cărunţi zilele Turtucaiei, retragerei, ori zilele de agonie învinsă ale Mărăşeştilor? Atunci o reverenţă naţională se cuvine domnilor miniştri, precum şi un titlu la încrederea viceversată, pe care s-au dispensat, până acum, s-o solicite.

Sau, nu-i decât o măsură de precauţie? Nenorocirile îşi au crainicii lor, umbre cenuşii, guri cuvântătoare ca frunzele, şi vestea trece prin mulţime, ca un fior printr-o pădure, crescând. Şi-a dat seama, chiar Cenzura, că exagerările germane, divulgate, vor fi cu mult sub fantezia publicului, ţinut în mister. A dovedit, în acest caz, o socotinţă pentru care cuvine-i-se o nouă şi mult şerpuită plecăciune. [...]* Ne ferim de a privi de-a lungul probabilităţilor. Ar fi să cădem în strategic, ori în lirice anateme. Veneţia, altarul apelor, şi tot ce e „pământ sacru al Italiei", aşteaptă paşii prăfuiţi ai invaziei. Momentan să desprindem, din păinjenişul peripeţiilor, arahnida relei observări: că o victorie de trei ani, metodică, poate fi şi o victorie de trei zile a surprinderei, care cere însă o intensificare de sforţări, bine hotărâtă şi sincer cumpănită [...]*. Anibal, Cesar, Napoleon, iar azi... Karol I, au trecut Alpii, vertiginos, în virtutea hotărârii de a risca, şi obiecţiunea de epocă, barometru, teren, armament - repetăm - constituie factorul comun ce lasă loc pururi geniului şi vânjosiei de rasă, ca să lupte. De aceea alegoricul episod al basmelor româneşti, când Făt-Frumos şi Zmeul leapădă povara armelor şi a trupului, devenind două flăcări cari se împletesc şi se frâng, într-o luptă sintetizată, ne apare cu un atât de frumos şi de adevărat înţeles.

Şi de aceea, azi, când prin înlocuiri de oameni, sus, se părăseşte, în Italia, părerea că un război, ce după sine surpă şi dezlănţuie viitorul, poate fi condus [...]* către etapele prevăzute [...]* soarta peninsulei, credem, se decide sub propice firmament. Fiindcă se urmează, ca normă politică şi militară, elanul popular, împintenat. Şi rămân, prin urmare, faţă în faţă, în sfârşit, flăcările din basm, cele două flăcări lucii, precise, esenţiale.

Iar una din ele e jerpelită, - e austriacă.

* Contexte cenzurate.

Se pare că un grup tânăr de parlamentari, cari s-au constituit în partid, pentru că la noi, ca şi în farmacie, totul se etichetează, şi denumirea de „partid" înlătură pe aceea mai adecvată, de disidenţă, a găsit remediul radical al relelor şi greutăţilor naţionale, în formula „Jos Guvernul!" care cuprinde, sub rezerva realizării ei, pe aceea de „Jos oligarhia!".

Neapărat - „Jos Guvernul!" şi „Jos oligarhia!"... O campanie atât de interjectivă, susţinută de un june pâlc deputăţesc e greu să nu înfioare mulţimea, mulţimea care, când e apatică, e pentru regimul ce fiinţează şi care din momentul ce freamătă şi porneşte, porneşte pe luptă şi prăvală, deci împotriva regimului întronat, fie el cât de blajin.

Dar frenezia şi vigoarea, şi gloriola mijindă a Partidului Muncei stă, ca potenţa balaurilor, în cine ştie ce păstaie ori miez de nucă, în posibilitatea atitudinii revoluţionare şi vehemente. E frumos să fii martir - şi cine-i mai mucenic decât deputatul împiedicat de la datorie! - şi e mai frumos chiar să fii martir popular - cu niscai ţignale şi canalioase apucături - şi martir ce reacţionează, contraizbind! Dar tot secretul, pentru prestigiul de galerie, - o repetăm -, stă în atitudine, şi - tâlc comic şi dureros - Partidul Muncei e în funcţie de Ion Brătianu! Presupuneţi, un moment, că d-l prim-ministru ar face un spirit reuşit şi ar demisiona, o demisie reală şi definitivă. Simultan s-ar evapora, ca sfârşitul unui vis, încâlceala de gesturi, răcnete şi dehanşări[1] a Partidului Muncei. Boxerii de profesie, ca şi cei de pasiune, au în sala de exerciţii un manechin automat, bogat în pumni şi foarte răbdător la riposte, pentru zilnicul antrenament. închipuiţi-vă că, într-o zi, sub atacul sportsmanului impetuos, maşina s-ar nărui deteriorată. Omul nostru, natural, îşi va îmbrăca jiletca şi celelalte pentru a se plictisi, dimineaţa întreagă, Ia cafenea. Da. Providenţa celor şase muşchetari, cari îşi invocă atât de juvenil mandatul, stă în flegmatica şi paterna fire a fostului lor şef, aşa de hotărât înscăunat în locul cel de seamă, şi e, poate, instinctul de conservare, mobilul tainic al campaniei, timide în fond, contraguvernamentale. „Să plece Guvernul!" ...strigat-au ei cu flăcăoşie. Dar spiritul iezuitic, fatal şi inerent copiilor rătăciţi ai oligarhiilor, a îngăduit gol larg unui ***reservatio mentalis:*** „Ţine-ni-1, Dumnezeule!"

S-a împărţit, în chip de manifest, protestul Partidului Muncei. Toată lumea l-a citit şi totul se ştie, ***în exagerat,*** de public, mulţumită cenzurei care a suprimat, în ziare, dările de seamă cele mai obiective. Noul partid, iarăşi, are totul de câştigat de pe urma acestor procedee extraconstituţionale şi anacronice. Iată un alt punct de recunoştinţă faţă de vechea matcă, prilejuit

[1] ***Dehancher*** (franc.) - a deşăla.

de chiar greşelile guvernatorilor noştri. Un moment, pentru mulţime, lista M. Carp etc. e o listă de eroi. Iată, îşi va zice *numărul,* un mănunchi colorat primăvăratec şi miresmuitor, pătând, ca o pogorâre de pasăre, câmpul blestemat al politicianismului nostru. Şi-şi va mai zice: desigur că guvernul, desfiinţând Parlamentul, înseamnă că la noi au fiinţat cândva parlamente. E neomenos să înlături pe deputaţi de la datorie, de la „exercitarea mandatului" şi să întronezi „dictatura".

Astfel îşi va zice numărul, iar noi, spectatorii din afara bucătăriei burgheze, vom fi dezolaţi.

Căci urâm nedreptatea, iar aci nedreptăţit e guvernul.

Căci adorăm sinceritatea, iar ipocriţii sunt în tabăra „Muncei". Când, de fapt, de la Catargi încoace, toate parlamentele ţării, inclusiv actuala constituantă, au fost pui-puii uneia şi aceleiaşi cloşce: acordul partidelor, cu obiceiele cunoscute la rutul alegerilor: teroare, corupţie şi farsă, toate la un loc pentru a da străzii, care nu strigă*panem et circenses,* ci exige spectacole mai subţiri, agrementul sesiunilor parlamentare - de ce să protestezi, dacă vremuri mai grele cer îndeletniciri mai serioase şi înlătură parlamentele şi copilăriile? D-1 Brătianu a spus deputatului Carp: „Pe d-ta te-a ales prefectul meu" şi a fost, atunci şi azi, în nota sincerităţii. Această candidă demascare a trecutului şi a timpurilor de faţă nu mai îngăduie, când de-abia mâine vom avea vot universal, celor ce, conform vechilor moravuri, au plătit taxa la club, au tăiat bancnote şi, în ţinuturi umoristic necunoscute lor, s-au ales de» către gardişti, agenţi, jandarmi, prefecţi şi răposaţi, într-o Cameră de „fie vorba între noi", să-şi ia gluma de mandatari în serios, mai cu seamă în zilele în cari s-a deprins lumea să deosebească surogatul de preparatele veritabile. Inutile, deci, protestele şi indiferent dacă Guvernul convoacă ori nu Camerele. Cât despre noi, am fost, personal, mâhniţi citind afişul teatral că „din pricina unei şedinţa a Parlamentului", reprezentaţia *Lakme* se amână.

1918

GENERALUL AVERESCU

La o masă de înserat, cu pahare de ceai, lumină şi fum de ţigări, câţiva oameni tineri şi încă tineri discutam gesticulat evenimentele, cele ştiute ca şi cele viitoare, fiindcă lucrul acesta nu cerea puteri mari. Unul din noi, cu figura aproape roşie, dar cu ochi frumoşi, frunte decorativă şi bucle de romantic, îşi izbea energic pumnul înainte - gestul înseamnă: „nu mai merge!" - şi pe cât stabilitatea mesei răbda, ne dovedea, cu toată agitaţia fiinţei sale robuste, că o mişcare hotărâtă şi democratică se impune. în acelaşi sens răsuna cel care între tovarăşi e clasat ca tribunul zilei de mâine, blond şi voluntar avocat venit de pe front: cu mult lux de accente şi cu o virilitate în expresii ce arată pe omul grăbit să treacă la faptă, de la cuvânt. Altul, subţiratec şi cu ceva învechit în tinereţea-i, scutura întâmplările pe o faţă şi alta, le făcea să lucească în toate planele revărsând asupră-le lumina spiritului său analitic şi speculativ de adorator al disertaţiei şi al verbului. Şi alţi convivi îşi amestecau arătătorul în acel duel expresiv şi dezordonat de mimică şi agitare, şi acelaşi poporan „nu mai merge!" era temelia primă a conversaţiei, ecou al simţirei generale, iar în urmă, într-o conlucrare scotocitoare, răscolind în sertarul trecutului plicurile în doliu ale ultimilor nenorociri, spiritele noastre căutau *oameni,* căutau *Omul,* care să fi dominat întâmplările, ca o statuă, strada, care, în vălmăşagul şi spaima dureroasă de astăzi, să facă pasul de toţi auzit, să ridice pumnul, torţa, steagul şi goarna, canalizând vâltorile vieţii dezmătcuite în liniile sigure ale ordinei sociale drepte şi de secol cerută. Câte nume de politiciani răsuflaţi ne-au ţâşnit ca un scuipat de pe buze, câte nume de demagogi cariaţi şi câte, mai ales, nume dintre acelea cari au fost la început o zefirică promisiune, apoi o boare de îndepliniri, şi-au răsuflat, la urmă, în dezamăgire îndrăcită sau în prostească farsă. O! cât am râs când te-au pomenit, domnule Iorga, jurnalist-poet şi poet-jurnalist, cucoană a politicei noastre de totdeauna şi greşit descifrator al lespezilor cu inscripţii istorice! O! cât ne-ai iritat cu imaginea-ţi de April - surse şi flaut, freamăt şi praf de stele - omule de stat, domnule Take Ionescu! Şi alţii, şi alţii, din ce în ce mai răi, din ce în ce mai iertaţi, căci necazul uită pe cei răi şi pedepseşte pe înşelători doar până la tânărul ministru care a înşfăcat, în degetele-i boiereşti, foarfecă reacţionarismului...

Eram obosiţi, eram poate trişti, când cineva a rostit numele generalului Averescu. A fost o tăcere tresărită. Tot astfel, într-o noapte grea de vară, când perdelele atârnă imobile şi ferestrele-s împinse în liniştea din curte, parfumată, un fluture de puf şi sânge intră şi loveşte lampa, cade şi te fixează cu ochii lui cercuiţi de aur.

Şi-n urmă, vorbele reiau iureşul oprit, gesturile închipuite în aerul fumuriu linii, săbiuţe, cuie, puncte, paranteze şi curbe, - *Omul* fusese găsit, găsită imaginea ireductibilă şi mândră, chipul virtuţilor, cavalerul patriei, ţara şi rasa din tâmplă până-n pinten, sinteza nedreptăţii şi, mai târziu, a gloriei nepregătite şi necerşite, Averescu-răbdarea, Averescu-icoana, Averescu-mântuirea, steagul, onoarea!

O! dacă ai şti, generale, în ziua când ţăranii tăi şi-astupă armele şi-şi adună steagurile-n cerul armistiţiului impus, tu, care nu ne-ai dat izbânda, dar ne-ai redat cinstea, tu care, cu o lacrimă de nimeni văzută, ai plâns cât plânsul unei văduve şi al unei mame, câtă dragoste îţi înăbuşe gloria, cât popor îţi sărută dreapta... De-ai fi văzut cenaclul rebel, de oameni totuşi nu prea tineri şi cari se văd după atâta vreme, izbucnind într-un glas: „Să mergem să-1 vedem" şi pe un tovarăş întâmpinând cu toate înţelesurile „Averescu nu poate fi în Iaşi", atunci vei afla mângâierea celui ce a putut zice:

„Unde sunt doi strânşi în numele meu..." Şi vei înţelege că ai ajuns de pe acuma un imaterial *Semn.*

SFORŢĂRI

Armistiţiul n-a fost, cum s-a sperat, o vreme de repaos şi întremare. Cutreierând ţara-n lung şi lat, batalioanele noastre s-au istovit efectuând, în toate formele războiului de câmp, dezarmarea unităţilor ruseşti în elan spre casă, colecţionarea a felurite şi bizare ustensile de oţel, al căror uz pare a fi fost uitat în faţa duşmanului şi păstrat pentru neprevăzutul drumului prin ţări prietine, dar burgheze. Munca noastră aspră şi totuşi subţire. Ţel atins. Trupele ruseşti au trecut Prutul, fără arme, şi ajungem astfel la primul punct de recunoştinţă al Basarabiei către România. într-adevăr: printr-o erezie explicabilă a maximaliştilor faţă de codul proletarian, mulţi dintr-înşii, aproape majoritatea, nutreau în inima lor umană, prea umană, intenţia legănătoare de a se întoarce la gospodărie cu un mic *capital.* Căci mulţi din bravii luptători au neveste pe laviţă, soacre şi copii. Prea puţin amatoare de teorii, toată această fiinţăraie caută la tătic „scofala" a trei an'i de război, fără a-i îngreuia răspunsul cu scrupule asupra mijloacelor alese şi a provenienţelor. Deci, dacă noi am.fi putut designa, puhoiului în exod, matca unor drumuri bătute şi păzite, fără a le opri armătura („fierul vechi") şi repeţite „iubit fuimaturi", până la graniţă, greu i-ar fi fost feciorelnicei republice să organizeze poteri pentru urmărirea haiducilor moderni, cu mitraliere şi telefoane, prin codru. încercarea era peste puterea Basarabiei şi am fi văzut capitalismul renăscând peste Prut, din propria-i cenuşă, fără marşurile şi contramarşurile, parlamentările şi ţăcănitul, pe alocuri, al *gewehr-maşinelor* din ultimele săptămâni. Socialism salvat de ciocoiasca Românie!

Prin urmare, omiţând toate celelalte motive de abecedar, basarabenii sunt obligaţi la recunoştinţă şi iubire. Şi iată acum soldaţii noştri, siluete de brumă, răscolind în depărtări cernoziomul pe care marea proprietate nu mai apasă. Ştim cu toţii: turburări s-au produs acolo şi Sfatul Ţării ne-a chemat. Sângele României, ca şi al Franţei, are calităţi de jertfă şi generozitate, - istoria o spune. Rămâne-vom oare şi acum fără răsplată? Se vor întoarce trupele noastre doar cu o experienţă în plus şi cu efectiv mai puţin, sau liberii basarabeni se vor răscum păra cu o învăţătură? Ei ştiu despre noi că venim din ţara oligarhiilor; ce vor afla, în schimb, trupele patriei? Motivul intervenţiei, banal şi istoric, deghizând obişnuit planuri de anexiune, foarte oportun s-a protestat în proclamaţiile oficiale, împotriva acestei bănuieli. Fireşte, nici un român, de la sfetnicul tronului până la ultimul trădător, n-ar respinge oferta unui alt hotar; acest hotar se obţine însă prin unire, nu prin anexiune. Şi pentru această inevitabilă unire se cere asigurarea noastră cu sufletul liber ca al Basarabiei. Şi încă şi acest lucru e, peste orice stăvili, inevitabil.

POPOR ŞI OLIGARHIE ÎN FAŢA STRĂINULUI

Comisarii de la Petrograd, confiscând fondul de aur al Băncii Naţionale, întrebuinţează formula bine cunoscută în istorie şi declară că îl vor păstra şi preda în mâinele *poporului român.*

Armatele germane în invazie au răspândit ştirea că luptă nu împotriva poporului, ci contra guvernului şi regelui român. Procedeul e uzat, încă din 1814, cel cu Napoleon şi coaliţia; încă din 1792 cu războiul împotriva tiranilor şi în folosul popoarelor. Troţki, prea puţin original până în clipa de faţă, nu poate spera să găsească la noi o altă interpretare a retoricei sale decât aceea strict realistă şi amară. Păcălelile ruseşti, am învăţat, deşi târziu, a le cunoaşte, şi revoluţiile n-au schimbat niciodată caracterul constant al

[1] Tunuri, maşini de război (germ.).

popoarelor, - o ştim. în consecinţă, când fierul bolşevic ne-ar sparge toraxul, ar trebui să avem un gust prea absolut pentru metafizică socială spre a răspunde: dă, că dai bine, şi nu dai în noi, ci în... oligarhie. Fie convinşi fenomenalii Comisari că, în ciuda intenţiilor lor magnanime, orice prădăciune şi orice violenţă „liberatoare" se vor răsfrânge cu suferinţă tot asupra poporului brav şi sărac şi aproape deloc în oligarhie. Aproape că numai sentimental în oligarhie. Cedând unui impuls de oameni sănătoşi, cu voinţa organizată, preferăm linia dreaptă, deşi aridă şi grea, zig-zagului revoluţionar, iar tendinţei, decadente, de a deplasa ţelurile, îi rezistăm. Unit sub un gând şi strâns în faţa unui front, poporul român, învins prin trădare, se scuteşte de a-şi crea un front lăuntric, acum. Va veni şi vremea socialismului român, suntem siguri. Oligarhia va plăti în faţa poporului greşelile toate, printre cari se numără şi naivitatea, specific românească, de a uita tezaurul în ţară bolşevică. Dar pentru asta trebuie ca inamicul să-i fi evacuat pământul şi aliatul să-şi amintească datoriile sale cel puţin într-atât, încât să nu ne facă război.

încă un lucru: ne înspăimântă figura „mâinile poporului român". Troţki e o victimă a literaturii. Am gustat mai mult notele sale diplomatice cari amintesc cu credinţă stilul reporterului din Viena, o, zbuciumată juneţă! Şi ne întrebăm dacă în literatură „mâinele poporului român" (14 milioane [de] suflete fac 28 milioane de palme) nu înseamnă, mai succint, „calende greceşti" ori labele tov. Racovski, Frimu, Cristescu...

FAZA CEA NOUĂ

Am uitat cândva de Basarabia.

Trecerea Carpaţilor şi nu a Prutului, când s-a făcut, a fost o chestie de oportunitate militară şi politică, şi pe cât popoarelor mici ideologia le e permisă, şi de ideologie. Problema s-a simbolizat în mintea simplă a străzii, înălţător de frumos, aşa cum chiar fetele mari, fetele bătrâne, pensionarii şi poeţii, aceşti concesionari ai sentimentelor nobile, pot aplauda. Strada nu şi-a spus: între Ungaria şi Rusia, - ceea ce ar părea imediat şi practic, deci, printr-o judecată livrescă, josnic. Strada s-a întrebat: între Germania şi Franţa? şi n-a ezitat, fiindcă nu se putea ezita, fiindcă era vorba de Alsacia-Lorena, de Louvain, de revanşă, de pantaloni roşii, de muzică, artă, literatură şi Luteţia.

Iar diplomatul, în balanţa lui de spiţer, a cumpănit forţele în luptă, urmărind tresăririle talerelor, jucării de metal spânzurate la capătul firelor plăpânde. Gestul e elegant şi cere mână albă. Şi e poate una din nenorocirile

«diplomaţiei europene (adică nu teutone) eleganţa ei şi prea sensibila-i balanţă sufletească: de aci scrupule şi cumpăniri atente în situaţii când brutalitatea băcanului şi primitivu-i deţimal ar fi norocos decisive. La urmă, diplomatul a pornit, căci în jucăria sa fină se adaogeau dozele hotărâtoare, şi în acel uţa-uţa tremurător, talerul Antantei atârna spre pământ. La Carpaţi deci, spre coroana de zăpadă şi diamante din fruntea Alpilor, idealul nostru şcolăresc şi necesar, fiindcă totul e necesarmente necesar şi prozaic!

Spre templul brazilor fantasmagorici cari îşi parafează cerul cu fulgere şi-şi împletesc rădăcina în filoane de aur! Şi ascensiunea noastră începu, baie de idealism şi veselă durere, cu orgă de piepturi-mii, cu gloanţe crăpând stele în cărnuri, cu orhestră de tunuri mici şi grele, cu mana izbânzilor inevitabile, în calea unui popor furtunatec, în invazie de pedeapsă şi splendoare prin şapte trecători. Apoi, ca într-un miracol, ne aşteptam să irumpă, cu zgomot de lanţuri scuturate, pasul masiv al armatelor Rusiilor toate, pe un front halucinant care pe atlas însemna o linie de la marea iemoasă până la valurile rele Euxine şi Caspice, linie ce trebuia împinsă ca un tăiş în musculatura îndărătnicului Siegfried, - implacabil împinsă! Eram pe atunci în faza primă, în faza Sturmer-Ardeal, fugă şi incendiu, iar pe urmă veritabilă ocupaţie moscovită, cinică, asasină, stupidă, într-un sezon blestemat şi propice prăbuşirilor. Ce siguranţă smintită, ce credinţă fixă ne-a împiedicat de la cea mai firească defecţiune? A! venise faza a doua, faza fără Ardeal, a lui Kerenski, abandon sentimental plin de fraze de primăvară pe câmpul de viol al Mărăşeştilor, de pe care, pângăriţi, s-au ridicat, totuşi, nemţii; - faza rezistenţii fără alt scop, ci numai cu speranţe în alte fronturi, misteric nemişcate. Fază căreia îi urmează cu simplitate faza Troţki - Basarabia; adică încă, încă un front pe lângă cel vechi în armistiţiu; situaţie ce necesită lichidare dinspre un front, cel puţin; şi care logic ne indică frontul în repaus, pentru pace, şi frontul activ pentru război, dacă ţinem morţiş la război.

De acum, în faţa imperialismului nou-născut, al maximalismului, al tiraniei ţariste măsluite sub steag sulemenit în roş, cu voinţa de a se exercita chiar dincolo de graniţele vechiului stat biurocratic. De acum, recompensa: un guvern democrat, o eră de reforme, de libertate revoluţionară, de contopire a celor două atmosfere inegal de pure din România şi Basarabia. E ţinta ce luminează la capătul unei sforţări unanime şi fulgerătoare.

E scopul nostru suprem, e trenţuita libertate ce ne-a unit până la Nistru în virtutea unei doctrine pe care cetele prădalnice n-o mai reprezintă.

Libertate în Basarabia astăzi, ca încoronare a suferinţilor! Libertate faţă de ruşi, faţă de maximalişti, faţă de „ciocoi"! Şi mâine, după a doua lichidare, a doua pace, să ne reluăm locul alături de democraţia vremei, sub acelaşi gând universal care va fărâmiţi, ca un acid, stăpânirile poliţieneşti din centru şi de pretutindeni. Mâine să intrăm în ultima fază!

PRESA DE MÂINE

Neamul românesc şi-a serbat cu discreţie un an de apariţie zilnică. Articolul era intitulat: ***Presa de mâine,*** iar subtitlul le amintea fericitul eveniment - în aniversare. Cititorii înţeleg ce vrea să sugereze ***Neamul*** cu atâta discreţie. Iar discreţia, după cum vedem, e mai mult efectul condeiului limfatic al d-lui Cusin, decât o intenţie a modestiei.

Se vorbeşte, în adevăr, de presa de mâine care, de bună-seamă, trebuie să fie aşa cum n-a mai fost - adică aşa cum astăzi este ***Neamul românesc.*** Autorul s-a încercat să semene, în acel panegiric, oarecare constatări şi idei originale, devreme ce-şi semnează *en toutes lettres*[1] disertaţia. în consecinţă, am căutat să spicuim ce înţelege d. Cusin prin presa de ieri şi am găsit, drept orice concretizare a opiniilor, o simplă atitudine uşor de drapat pe umerii cei mai ridiculi chiar. în privinţa presei de mâine, reformatul Iaşilor e şi mai abstract: alte rubrici, alte metode, alt suflet - şi nu ne spune cari anume, şi zadarnic cercetăm colecţia ***Neamului*** pentru a surprinde diferenţa între ce a fost ieri şi ce e azi. în ultimă instanţă am reuşit să dăm peste ceea ce ştie d. Cusin - care e un satelit şi primeşte lumina de la Soare - despre presă în general. Mizericordie. D-l Cusin, ca şi „Sorul" său, e ca un primar. Nu ne poate spune, în nici o privinţă, mai mult decât primul belfer venit, în ţara cuvântului, cu creionul între măsele.

Acordăm ***Neamului românesc,*** în diferenţiere, că, până azi, a salvat aparenţele şi, pe când toate ziarele trădează calitatea lor de întreprindere comercială, n-a publicat rânduri plătite, n-a făcut şantaje sub nici o formă şi n-a avut nici reclamă ori „Mică publicitate". Nu trebuie să amintim însă împrejurările grele ale acestei apariţii zilnice. N-avem în faţă decât o presă de foburg, scrisă de oameni săraci la creier, şi miile de refugiaţi cereau lectură, cereau mai ales *o directivă,* aşa că tirajul a recompensat abţinerea de la „afaceri". ***Neamul românesc*** a trăit şi trăieşte graţie d-lui Iorga, om onest şi vanitos, care găseşte în situaţia-i actuală de cenzor şi de om extraguvernamental, *de oficios al sufletului românesc,* completă satisfacţie vanităţei sale. Politiciani puternici şi vicleni furnizează cantitatea de elogii şi glorie necesară pentru menţinerea căluşului aurit în gura d-lui Iorga. Şi, pentru că d. Iorga e un om cinstit, dar om, şi în această calitate are nevoie de ceva parale, s-a găsit forma ocolită de a i le înmâna în cel mai elegant plic cu putinţă: e procedeul „numerelor pentru front". I s-a spus ***Neamului*** că verbul său e necesar în tranşee pentru susţinerea moralului, şi ***Neamul*** a crezut. I se rechiziţionează deci literă, maşini, hârtie, i se desfac la ministere chitanţele cu cifratura rotundă, dintre care citit-am şi noi unele - am avut prilejul zâmbitor!

[1] Cu toate literele (franc).

Pe de altă parte, se scriu articole plicticoase cu simulări de independenţă, cari, de fapt, au smerenia şi impertinenţa mătăniilor; când turbanul atinge lespezile, ferventul şi-arată şalvarii, căci gloria şi subvenţiile se pot tăia la un semn, cum se ia apa de la moară; iar pentru public, câte un gazetar sălciu scrie articole de reformist, despre „Presa de mâine"....

VACANŢIA

Simplu, firesc, dar cam tiptil, au plecat din hotelul ţării pe din dos, prin scara de serviciu, trei fraţi, ca nişte becheri cari îşi încep veligiatura de pensionari hrăniţi într-un stat unde totul e în regulă. Conştiinţi calme, voinţi perpendiculare, bătrâneţi fără hernie, fără dădacă, fără moştenitori prodigi; manşete albe, haine corecte, havană eternă, bronşită clementă... Se vor întoarce, gândesc fraţii, senini, cu ochiul limpezit de aerul plajei, cu arterele întinerite, cu guta moleşită, încorsetaţi în noi porniri, salutaţi la poarta de descindere, cu valize programatice şi personal în livrea pe peron, în hotelul confortabil, cu apă caldă şi rece la robinet, cu baie şi pedicur, closet cu lanţ, unde se petrece siesta şi lectura, şi cugetarea... Au plecat, până una-alta, cum plecau şi altădată. Şi voiajori noi au venit şi nimeni nu ia aminte că nou-venitul e înalt şi mândru, şi răspicat, şi iute. Şi nimeni nu cată pe urma plecaţilor, nu strigă ca după hoţi; soneriile nu zbârnâie şi dorm, în livrea, lacheii din culoar, pe pluşuri. S-ar putea totuşi - dar nimeni n-o gândeşte - ca obişnuiţii de totdeauna să fi spart o oglindă, un lighean ori altceva; să fi furat un aşternut, să fi mânjit tapiseriile cu dejecţiuni, să fi tatuat păreţii cu pornografii şi treptele alcovului să le fi tifluit cu feces[1]; poate chiote impure şi cântece de beţie şi liturghii păcătoase s-au răsfăţat între pereţi sub vegheza lină; poate nudităţi hâde s-au exhibat cu sminteală, la ferestre, valetăriei; poate chiar crime s-au comis, cu dinţii, cu pofta, cu inconştiinţa şi neputinţa, şi ceva putrezeşte în dulap. Poate că a rămas un miros şi trebuie ventilaţie şi deriticare.

Dar s-au dus pe scara de serviciu, la o birjă de piaţă, simplu, banal, neglijând chiar bacşişele, bineţele şi zâmbetele unse de râncedul prosperităţii. Şi în mulţime, nici cotidianul reporter care să însemne în carnetu-i, grăbit, informaţia de ziar:

„Au plecat cu destinaţie misterioasă, din marele hotel Cârmuirea, trei indivizi eleganţi, între două vârste. Necunoscuţii au venit nu se ştie de unde

[1] *Faeceus* (lat.) - murdar, josnic.

şi au plecat după devastarea sistematică a interiorului. Starea camerilor părăsite denotă că cele mai mari porcării s-au comis. Lipsesc cearceafuri, storuri, covoare, obiectele sunt stricate, sertarele sparte şi nota portarului, pe biurou, e neatinsă. Un amănunt înfiorător care dă loc presupunerilor şi investigaţiilor de tot soiul, în apatia suspectă a slugilor: s-a găsit un cadavru mutilat mărunt şi a cărui identitate nu s-a putut stabili.

Se bănuieşte că ne aflăm în faţa unui omor sadic urmat de viol, care va alimenta multă vreme cronica senzaţională şi va rămâne ca un caz unic în analele noastre criminale".

ACTIVITATEA D-LUI N. D. COCEA

După trădare şi retragere, d. N. D. Cocea se retrage la Iaşi. Frontul se fixase, mai mult sau mai puţin. Eram în epoca refacerii. Bântuiau ruşii, tifosul exantematic, foametea, un început de anarhie şi zăpăceală...

Cu jandarmii evacuaţi, se îndoi paza şi nefericirea la sate. Cu poliţiştii strânşi părinteşte, se dedubla veghea în oraşe. Cenzura se instala la Teatrul Naţional, permiţând numai ziarelor locale, bunelor ziare locale, şi d-lui Iorga, blajinului domn Iorga, să apară. încolo, aprovizionarea era într-un amarnic tangaj; informaţie deloc; căile ferate, cu personal întreit, îţi semănau în gânduri regretul diligentelor şi pitoreştilor poştalioane. Tot ce era poliţie şi măsuri de bun trai personal, în schimb, funcţiona minunat. D-l Brătianu îşi chemă atunci bărbierul, care-i făcu o fricţiune şi-i forfecă artistic barba creaţă şi părul. Apoi deschise Parlamentul. în Parlament vorbi d. Iorga. Era, se vede, foarte mulţumit, căci vorbi, vorbi, vorbi. Stenografii se succedau, adunarea naţională o clipă alarmată - erau în joc interese mari -, adormea iarăşi ca în sesiunile de odinioară, turul inamic se apropiase de Adjud şi d. Iorga vorbea încă. Apoi, d. Brătianu se duse acasă, unde începu să tacă. Iar d. Iorga se duse şi el acasă, unde începu să scrie.

Dar un ministru pregătea „propaganda" de presă în străinătate. Trimeteam, mai ales în Franţa, puzderie de avocaţi, parlamentari, profesori, de toate calităţile. Plecau din nefericita patrie creiere peste creiere, arsenale de argumente şi maşini perorative pentru cauza sacră. Se înfiinţa la Paris, cine ştie cu ce sacrificii generos digerate de „misionarii" devotaţi regimului, ziarul *Românul,* pe care nu-l citeşte, bineînţeles, nici un străin, cu atât mai puţin un neglijabil român în plăcut exil, în nostalgic exil, departe de Dunărea cu ale ei guri mult iubite. Se înfiinţa *Vestitorul* la Odessa pentru a combate maximalismul sub comanda surprinzătorului domn Emil Nicolau, cerebral,

prin excelenţă combativ şi propagandist. Nu ştim apoi ce ardeleni, martiri, sunt sprijiniţi la Kiev pentru ziarul ***România Mare,*** strângători de voluntari dintre cari, fie zis într-un ceas bun, şi-au făcut datoria de supuşi ai vulturului cu două capete. Era poate în ei şi consecvenţă de a dezerta. Paralel, se tălmăceau în franţuzeşte prozele d-lor Sadoveanu şi Beldiceanu, literatură cu efect moral, tip 1917, extracte menite a vedea lumina tiparului în orbitoarea Franţă... Culegem azi „fructele" febrilei propagande a sutelor de profesori, politicieni şi gazetari trimişi în funcţia delicată de pledoaieri ai României eroice şi trădate.

D-l N. D. Cocea expuse ministerului necesitatea unui ziar de propagandă la Petrograd, unde situaţia politică fluctuantă părea că se încheagă sub un regim Kerenski. Foarte uşor ajutat, descurajant de uşor - o, de-ar fi fost vorba de un partizan! -, ziaristul N. D. Cocea înfiinţa ziarul ***L'Entente,*** un semioficios al tuturor legaţiilor alianţei la Petrograd, ziar care număra printre redactori pe Ludovic Naudeau, celebrul; ziar bine răspândit şi interesând publicul graţie unui serviciu de informaţiuni, neobişnuit în Rusia presei grave, educative şi cenzurate. Cauza României putea fi susţinută rar, şi numai când era oportun. Ei bine! guvernul nostru n-a mai subvenţionat ***L'Entente.*** Intreprid şi bun român, N. D. Cocea continuă să editeze ziarul, mărindu-i formatul, sporindu-i numărul paginilor şi tirajul, ramificând din ce în ce răspândirea în provincie, adăogând o pagină rusească textului francez. Redacţia cuprindea 52 de ziarişti; birouri de corespondenţă, deschise în mai multe cartiere, informau secretariatul central asupra mişcărilor populare subite. în răstimp, birourile ziarului suferiră câteva devastări, cari aveau să se repete mai des sub regimul maximalist.

A fost o vreme când toată informaţia de detaliu şi de interes a presei noastre se făcea cu foarfecă trecută prin coloanele ziarului d-lui N. D. Cocea. Până în ultimele săptămâni, presa noastră, în cor cu presa oficioasă, traducea, cu satisfăcute comentarii, articolele apărute în ***L 'Entente*** despre lupta de la Mărăşeşti şi îndârjirea României în nenorocire.

D-l Cocea vine **în ţară**

Maximaliştii isprăveau cu succes opera lor destructivă şi... teoretică. Troţki şi Lenin favorizau anarhia, facilitându-şi astfel teroarea. Rămâne de cercetat dacă asemenea experienţe folosesc poporului care le suportă. Viaţa devenea treptat mai nesigură. Câteva avertismente, câteva devastări ale tipografiei şi ale redacţiei şi, în plus, ura ciudată împotriva românilor au decis pe ziaristul Cocea să plece în ţară.

Iarăşi Sfinx!

Se precipită demobilizarea rusă. Din ce în ce mai pleşuvit frontul nostru! Ce putea găsi în asemenea momente un român care vine din

străinătate? De bună-seamă, privirea lui cuprindea altfel lucrurile decât noi actorii şi spectatorii acestor farse, în acelaşi timp. Şi ceea ce se simţea mai mult decât toate lipsurile aduse de război era criza cumplită de adevăraţi conducători. în locul manei viguroase şi calme care să strunească fără şovăire galopul nebunesc al evenimentelor, plăpânda gheară a vechilor politicieni îşi împletea neputinţa în tremurul exasperat al tuturor întinselor coarde. Se gândeau mai mult la ei.

Iar şeful, obligat totuşi la o atitudine de şef, îşi măscuia dezorientarea în aceeaşi tăcere hermetică, în aceeaşi figură impermeabilă de dinainte de război. Din nou sfinx! se ştie cum a muncit şi cum şi-a preparat „momentul" d-I Brătianu al neutralităţii... Nu exista nici un indiciu, logică sau fapt care să-ţi dea cuvânt la aşteptare şi încredere. Deci:

***Non bis in idem*[1],**

a spus, ca atâţia alţi, d-1 N. D. Cocea. D-1 Brătianu nu trebuie să fie şi pentru a doua oară sfinx. Trebuie căutat altcineva... Acestea se şopteau chiar de partizanii guvernului. Vina ziaristului N. D. Cocea a fost însă că şi-a vorbit gândul, cu glas energic, pretutindeni. Somnolenţa atâtor capete buimăcite de peripeţiile neprevăzutului se scutură. Iar guvernul, adică d-nii fraţi Brătieni, deşi convinşi de incapacitatea-le proprie, mai sperau în mântuirea lor politică tocmai de la acest neprevăzut atât de şugubăţ şi de capricios... Era un sâmbure de filozofie încolţit în sufletul lor în patru ani de atenţie inferioară şi experienţă.

Până una-alta, lăsau pe Panaitescu să guverneze. Panaitescu tremura mai puţin - putea să guverneze! Şi fără decret, în virtutea spaimei care-i scutura pe toţi, se stabilise în Belgia Orientului celebra **lege a suspecţilor.** Suspect era oricine striga, şoptea, plângea, râdea sau tăcea. Interpretul tuturor atitudinilor, repetăm, era frica. Şi-n ţară începură arestările. Şi spionii se lăţiră pe ţară. Şi denunţurile se exasperară.

Aha!

D-1 N. D. Cocea, care vorbea cam mult, venea din Rusia. Rusia - ţară bolşevică. Aha! fuse interjecţia tuturor inteligenţilor şi devotaţilor din România Mică.

Percheziţia şi arestarea

într-o dimineaţă, un căpitan, comisar regal, cu doi agenţi, bat la uşa d-lui Cocea. Cu o politeţă marţială, căpitanul se scuză pentru misiunea penibilă ce i s-a ordonat. El nu-i decât un instrument al datoriei şi supunerii.

[1] *Nu de două ori acelaşi lucru* **(lat.); adagiu juridic care spune că nu poţi fi condamnat de două ori pentru aceeaşi faptă.**

Şi pe cât e de „drăguţ" instrumentul, pe atât de sălbatice subinstrumentele, nobili, zbiri de a treia mână, veghetorii intransigenţi ai ordinei stabilite. Se sfâşie valizele, se răsucesc, întoarse, cu deştele muiate în buze, filele cărţilor, caietelor. Se scrutează, la lumina ferestrelor, toate hârtiile, se silabisesc scrisorile familiale, se scutură, se împachetează camera întreagă... *Nimic!* „Suspectul" e dus imediat la Siguranţă. închipuiţi-vă scena interogatoriului. Un interogatoriu neîntemeiat pe nimic, pe absolut nimic; pe „dezolamente" nimic, şi-n care vina trebuie să reiasă din abilitatea judelui şi din naivul răspunsurilor!

La Negreşti

Lipsa de dovezi şi nevinovăţia sunt cea mai mare vină. Inteligenţa şi critica sunt o crimă. Cecomods-arguvernamai departe, în ţara românească, dacă fiecare cetăţean ar avea mica lui pată, micul „gheşeft" şi convenabila-i mediocritate. O! de n-ar exista acel blestemat front, acele 300 de mii de oameni cari alcătuiesc nobilimea conducătoare de mâine!

în consecinţă, Cocea e urcat în automobil şi dus într-o cută a Moldovei, într-un buzunar izolat al ţărei, păzit de sute de agenţi, răspândiţi, tainic, în jurul Negreştilor. Nici o putinţă de a comunica un rând unui prieten, de a-şi îmbunătăţi mizeria arestării cu bani şi efecte. Şi adăogiţi tortura interogatoriilor abstracte, abilitatea celor ce veneau să-i şoptească: „şi eu sunt de părerea dumitale" - ca introducere.

Totuşi s-a aflat

Doi-trei prieteni, rudele cunoşteau întâmplarea. Prevăzător, fostul guvern,
prin gurile apropiate de public, împrăştie vestea cu adnotaţiile explicative şi campania de justificare a uneia din părţi de compromitere a celeilalte. Escrocherie, mai întâi. Apoi, spionaj. Apoi, propagandă revoluţionară, acuzaţie bizuită pe denunţul stupid al lui Octavian Goga. Pe urmă, *contact cu inamicul.* Şi pe urmă, tăcerea, giulgiul etern al României, şi de nicăieri nici o întrebare şi-n nici un ziar cea mai sfioasă şi tiptilă notiţă. Frică, de frica Brătienilor.

Suprimat?

Trec săptămânile lungi de aşteptare şi nesiguranţă. „Acuzatul" cerea, la fiece vizită a justiţiei, să fie salvat, adică trimis Curţii Marţiale. Căci ştia procedeele tuturor tiraniilor. Crimele dovedite sau înscenate cu dovezi falşe se „videază" legal şi cu ceremonial justiţiar, în faţa grăbitelor tribunale. Dar

în cazurile când nimic nu s-a putut proba, nici întocmi, în cazurile urmate de arestări ilegale şi lungi, a unor persoane cunoscute, altă ieşire nu există: împuşcarea câinească, dispariţia şi tăcerea, aceeaşi tăcere, eterna, infama tăcere a ţării şi a... sfincşilor.

Şi Cocea era prea inteligent ca să nu vadă că farsa dura cam mult. De la o vreme, „vizitele" se răriseră. Supravegherea slăbea, gardianul grotesc, sărmanul miliţian, putea fi de acum „distrat". Ziua trecea. Şi ca păunul din cartea lui Jules Renard, Cocea îşi spunea, examinându-şi pentru "ultima" oară conştiinţa: „Ce *serapour demain..."*

...Lovitură de teatru: guvernul Brătianu cade!

Liberat

Intr-o cerere adresată noului guvern, Cocea stărui să fie trimis urgent Curţii Marţiale. Două luni se împliniră de la arestarea şi izolarea lui în acea văgăună propice oligarhiilor. De două luni era interogat, hărţuit, constrâns la o mizerie de prizonier - de două luni i se pregătea dosarul, zadarnic. Şi veni în sfârşit sancţiunea: că un cetăţean român poate fi ridicat de acasă şi purtat peste câmpuri şi tăinuit, şi, la discreţie şi necesitate, trimis în regatul fericit al umbrelor cu singura vină a lipsei de vină şi a temerei ce inspiră el, ca orice alt lucru, unor guvernanţi iepureşti. Liberarea lui Cocea de către guvernul Averescu hotărăşte trainic nevinovăţia şi suferinţa lui; decide şi felul protivnic al celor două caractere: Brătianu şi Averescu. Arată şi curajul fenomenal al spiritului de solidaritate al presei noastre nule şi inutile.

LA DATORIE

Pentru opera de purificare şi de mântuire naţională care trebuie întreprinsă imediat, pentru arderea definitivă a cangrenei care a ros ţara asta nenorocită, facem un apel călduros la toţi prietenii şi cititorii noştri, la toţi acei, civili sau militari, cari au văzut durerea în suflete săvârşite în cursul războiului, să ne dea o mână de ajutor şi să ne-aducă sprijinul mărturiilor şi dovezilor lor.

Ziarul nostru nu urmăreşte scopuri josnice de uri sau răzbunări personale. N-avem duşmani şi n-avem protejaţi.

[...]*

* Un paragraf cenzurat.

Făcând să apară ziarul acesta, am fost însufleţiţi de convingerea că totul nu este încă putred în România. Cetăţenii, dacă mai există cetăţeni liberi şi cinstiţi, să-şi facă măcar acum datoria. Noi ne vom face-o pe de-a-ntregul, lovind oricât de sus şi ori câte uri s-ar ridica în calea noastră.

SEMNALUL

Dacă un pictor ar simboliza ţara noastră din zilele plângerii, pânza lui ar fi luminată de trupul şi fruntea unei nobile femei cu linii curate sub spartele zale şi cu paharul amărăciunii, apropiat, jalnic, de buze. Cu mândria în ţăndări şi sabia fără nădejde, şi, plutitor în cupă, peste fierea tuturor învingerilor şi decepţiilor, [...]* al politicianismului. în adevăr, pe când guvernul de sacrificiu, al omului căruia i s-a dat condeiul să iscălească, fiindcă i se dăduse sabia prea târziu ca să comande, îşi gâtuie revolta lăuntrică în faţa ciopârţirii sălbatice, dar fatale greşelilor şi păcatelor *celorlalţi,* aceşti *ceilalţi,* în culise, în umbra puterei, încep lupta pentru heghemonia de mâine, cu haitele rămase dincolo, la inamic. Politicieni la Iaşi, politicieni la Bucureşti; taberile complice de crimă şi jaf, care se duelau de formă odinioară şi cu furie stăvilită de anume limite, ce, odată depăşite, ar fi adus demascarea amândurora; intervenţioniştii de aci, cu germanofilii de acolo; greşit» Şi sentimentalii refugiului cu realiştii şi drept-văzătorii de sub ocupaţie; brătienii şi takiştii cu stero-marghilomaniştii triumfului personal; [...]* spart e cheful cel vechi şi în locul său două gaşce vrăjmaşe au întreprins aprig ciocnirea pentru puterea de mâine... [...]*. Ei vor să înlăture ceasul judecăţii.

Ei încearcă uzatele scamatorii, de substituire a unora din vinovaţi prin mai mărunţi complici de alaltăieri.

Ei vor să mute, să schimbe ţintele descărcării unanime. Presa lor anemică şi împleticită a deschis, prosteşte, cu atitudine deşartă, procesul revizuirii conştiinţelor. [...]*. Şi liberalii, şi takiştii se întrunesc zilnic, îngroziţi de trei săptămâni de opoziţie şi de apropierea ispăşirii, şi iţe se întind ca în dulcile vremi electorale, prin târguri, prin sate, în jurul guvernului Averescu, care dispreţuieşte micile laşe abilităţi şi intrigile de ogradă. Cu formula continuării ostilităţilor, îşi sulemenesc mutrele ipocrite **şi** ţipă zvonuri alarmante **şi** minciuni defăimătoare de guvern, la urechea cetăţenilor cari ştiu un lucru: [...]*. Că în socotelile lor uită factorul covârşitor, nou, al

* Contexte cenzurate.

întreg poporului românesc, zguduit şi luminat în bezna lui morală de trăsnetul spintecător al sortii rele. Şi că în simţirea acestui popor viază tainic cunoaşterea principalilor vinovaţi, principalilor tirani, ai vinovăţiilor ce se vor arăta amănunţit, în acest ziar. Şi mai scrâşneşte ceva în sufletul publicului şi poporului, după doi ani de sângerare: pofta de răzbunare, de schingiuire a duşmanului intern, arătat.

FATALITATE!

Acei cari tremură de frică şi ne acuză cu vigoare, ca să-şi ascundă lor înşile frica, se înşeală, dacă sunt în adevăr încredinţaţi că de la noi, şi prin noi, se lărgeşte peste ţară spiritul de revoltă şi de reînnoire, aspru şi sănătos. Nu suntem - liniştească-se partidele istorice - decât un suflet aşezat în centrul totului, ca un ecou sonor, cum spune versul. Un ecou întâmplător, un corn, dacă vreţi stil şi urbanitate nemeritată, în cari suflă vântul aprig al transformărilor mari. Şi nu e nevoie să rătăcim prea mult de-a lungul trecutului pentru ca pilde istorice să ne dea dovezile în sprijin. [...]* Şi toate neizbânzile şi dezastrele războinice se repercutau în ţara învinsă, mai curând sau mai târziu, asupra regimului social şi politic, răspunzător.

Noi am trăit sub regimul cel de pomină al partidelor istorice. Acest regim s-a dezbărat de orice decenţă în ultimul timp, când fraţii Brătianu, rudele şi facţiunea lor, îşi împărţeau bunătăţile cârmuirii, în ochii tuturor, cu cinism. Puteau oare oamenii ăştia să ne ducă la victorie? Iată ce nu mai intere-sează pe nimeni de acum înainte, căci alta este întrebarea care se impune: înfrânge-vor aceşti oameni, cu a lor coaliţie oligarhică, ce în curând se va îmbrăţişa cu aceea de la Bucureşti, legea istorică experimentată şi-n altă stare, legea care-i condamnă la izgonire şi pedeapsă? Dar oligarhia noastră nu e deloc superioară, nici măcar egală, cu analoagele lor din trecut ale altor ţări. Şi atunci cum va rezista? Cum va reveni la putere şi cum va momi publicul pe care, de fapt, nu l-au avut niciodată? Vina e prea evidentă. Dovezile prea le-am pipăit toţi cu simţirea şi cu gândul. Rezultatul e prea dureros simţitor. [...]* Căutaţi zadarnic instigatori şi-n van tremuriciul nostru ne acuză. Nu suntem vinovaţi. Nu vă vrem răul. Dar veţi cădea. E inexorabil. **E** fatal. Umiţi-vă puţin din voi înşivă şi ascultaţi, în tăcere, pe treptele vremii pasul destinului, care vă ajunge.

* Contexte cenzurate.

UN CUVÂNT

Inutil un program la un ziar nou apărut. Inutil, pentru că zilele de acum îşi au marea lor cerere şi fiecare cetăţean presupune că, în râvna lui de a răspunde la chemare, este şi posibilitatea, şi talentul. Inutil, pentru că cetitorul cunoaşte, pe de rost, toate făgăduinţele cari nu sunt azi altele decât cele de ieri, - frumoasele cuvinte sunătoare din preajma epocilor de camaj electoral ale României de altădată. Şi pentru că, mai puţin iluzionişti şi deloc farsori, ne ferim de a prooroci zilele poleite cu prosperitate şi cu bunătăţi de ere noi, ne rezervăm, însă, sub ochii tuturora, dreptul de a lupta pentru principiile în curs de biruinţă ce bântuie aspru pe alocurea, dar trebuincioase pretutindeni.

Schimbarea nu se va produce ca prin farmec la noi. E o întreagă clasă socială care se opune vremurilor. Dezbinată la început, ea s-a refăcut întreagă, pentru alternarea lină de odinioară şi pentru exploatarea ţării în comun. Ea e oligarhia, ea e ciocoimea, ea e pricina rănilor din 1907 şi din 1916. Ea e vinovata, care n-a ştiut organiza victoria, fiindcă n-a înţeles a pregăti caracterele şi puterile neamului. Ea e învinsa acestui război şi e, deci, un putred Fanar, o degenerată biurocraţie, după cum, dacă ar fi izbândit, ar fi fost o aleasă nobleţă, o atletică oligarhie demnă de ascultarea unui popor.

Şi pentru că numai celor nobili şi sănătoşi li-e dată biruinţa, şi ei nu se pot ivi decât din marea mulţime anonimă, aplecată pe brazdele altora, ori chinuită, să strigăm dreptul acestei mulţimi de a se orienta şi de a-şi face viata, trecând peste cei ce vor suferi neapărat legea firească a învinşilor.

AMURG

Două ştiri contradictorii, amândouă pe seama generalului Averescu: generalul va comanda, pe viitor, un partid politic, în care va intra falanga Muncii, cu elemente din fostul guvern de tranziţie spre democraţie şi cu nume mai mult sau mai puţin cunoscute din rezerva de integri şi cinstiţi cari nu ne lipsesc atât pe cât se bârfeşte. Alta, mai conformă cu firea disciplinară a militarului, şi mai teatral-literară, susţine că Averescu se retrage din politică şi din armată, la Bacău, pentru un sfârşit paşnic şi de cuminte aureolă a unui pensionar care cândva a fost şi celebru, şi puternic, pentru ca să aibă vanitatea de a-şi dicta memoriile. Şi se întreabă atuncea simpatia noastră de cetăţeni obscuri, în neputinţa de a crede două veşti cari îi

chinuiesc dorul şi speranţele: Cum? numai atât s-a ales din falnicul militar, alb şi imperativ ca o columnă, numai atât, un gest nobil şi o lecţie de demnitate extrapoliticiană? Numai un asfinţit frumos într-o atmosferă prietenă frumoaselor asfinţituri? Au n-am văzut noi în generalul Averescu, cerut de istoria ţării la locul de prim-ministru, pe Sfântul Gheorghe cel Nou, menit să-mplânte moartea în balaurul gras, făcut din solzi, gheare şi duhori, al oligarhiei române?

Nu l-am crezut piatra implacabilă de hotar, între ce-a fost ieri şi ce va fi mâine în această ţară? N-a fost el, în ziua când s-a învederat chiar orbilor şi s-au înlăturat până şi ipocriziile cele mai dârze, că Parlamentul actual, la fel celorlalte din trecut, nu reprezintă nici ţara şi nici măcar o clasă cu unanimitate, n-a fost el singur Ţara, fiindcă reprezintă cele câteva zeci de regimente cari au strâns în ele sănătatea şi bărbăţia Ţării? Ce semn al generalului n-ar fi fost urmat? Ce poruncă sau ce dorinţă fără de ascultare?

Şi-n sufletul nostru îşi face loc îndoiala amară, apoi siguranţa că această întruchipare măestrită de virtuţi, acest vlăstar pur de umanitate, n-a fost *omul tare* cerut de timpuri. Cavalerism şi mândrie, şi dispreţ ameţitor de înalt - da! are generalul Averescu. Dar n-a dat neamului tot ce i-a datorit. A zvârlit cârma din mâini, ca pe un os, cui ar fi poftit-o. A păcătuit. Trebuia să-şi facă din ea ghioagă, pentru spart dinţii putrezi ai oligarhiei.

1913-1918

Vă amintiţi campania de presă dusă de liberali împotriva omului, totdeauna nesuferit lor, care a comandat marşul militar spre Sofia. Apropiaţi lucrul de articolele din ziarele liberale de la Iaşi şi apreciaţi, dacă se poate, obrăznicia trivială a politicianilor cari, sub steaua generalului Iliescu şi a Brătienilor, ne-au trecut de Turtucaia încoace pe roata chinurilor şi ruşinilor naţionale.

Generalul Averescu sufere consecinţele cavalerismului său deplasat, demnităţii sale prost întrebuinţate. De la acuzările cele mai uluitoare duhnite de gura [...]* a slugoilor brătienişti, până la minusculele şicane de reglement, adică până la 15 zile care îl mai despart de viaţa civilă, se perindă ameninţările şi defăimările acelor ce au dat oştirea pe mâna lui Iliescu [...]* şi ţara pe mâna samsarilor de toate rangurile, pe când însăşi cei ce dispuneau de puteri şi demnităţi, miniştrii bătrâni şi lubrici, excitaţi de momentele „idealului", se dedicau pasiunilor incestuoase ori idilelor minore.

Contexte cenzurate.

Se pare că discordia lăuntrică e declarată şi, cu bărbăţia desperării, la marginea naufragiului lor ca politicieni şi ca oameni, Brătienii încep ofensiva.

Publicul, care a auzit atâtea şi a suferit cât nici o pocăinţă şi nici o ispăşire nu-l poate despăgubi, are astăzi de ales între Ionel, Dinu şi Vintilă, între diplomaţii cari s-au bizuit pe somnul Bulgariei şi pe nepăsarea Germaniei, între psihologii cari au văzut în prietenul lor, Iliescu, pe cuceritorul Ardealului, şi generalul Averescu, al cărui nume se pronunţă cu sfinţenie în tranşee. Tăvălit, de doi ani, în toate mizeriile, umilit şi desconsiderat, publicul românesc să ia aminte: i se aplică pe obraz suprema palmă, i se scuipă în suflet cu ultima neruşinare a ciocoiului muribund, astăzi când vibrează urletele celor ce i-au dat ţara pe mâna duşmanului, avutul în prada focului, soţii şi fraţii în gura tunului, copiii zvârliţi foametei şi bolilor, iar mamele şi surorile pradă bestialităţii ostaşului cuceritor; lovit, mânjit, în avut, în viaţă şi în cinste, publicul liberat de spaima trecutului, să fie gata de sancţiune. A sunat ora Brătienilor. Ei singuri şi-au sunat-o.

SPERANŢE

înaintarea germanilor, mult mai înceată, continuă. Ofensiva pornită cu multă hotărâre de a învinge a strâns în ea ultimele forţe, ultimul avânt al lumii blonde pentru un final uraganatic, pentru o apoteoză wagneriană a puterei şi a nobleţei feudale germanice. Şi o dată cu primii paşi peste tranşeele franco-engleze, comunicatele Nauen au umplut ţările neutre şi ţările învinse cu tumultul de bună vestire a victoriei definitive.

Numai în august 1914, când lumea nemţească se gătise cu panaşul freneziei, frazele comunicatelor şi frazele ziariştilor au fost atât de înaripate şi au cuprins atâta patriotică exagerare. E un calcul dispreţuitor în bleful[1] acesta glorios, care se repetă şi care-şi atinge scopul în parte. Căci ne gândim, oricât n-am dori-o, la putinţa unui astfel de sfârşit, ne vine în minte că omenirea retrăieşte clipele epocale de la Marna, şi numele Parisului, farul de frumuseţe şi înţelepciune al planetei, ne obsedează sufletul şi ni-l chinueşte. Nu se poate. Oricât sunt de vinovate popoarele toate, cari îngăduie şi prelungesc măcelul, oricât de pervertite sunt clasele stăpânitoare de pretutindeni, e nemeritată încă, e prea absurdă, e prea necinstită pedeapsa victoriei germane.

[1] ***Bluff*** (engl.) - cacialma.

Ofensiva continuă. Ea sfarmă legioane, răsprăvăleşte câmpii, sparge cetăţi, fluturând aripa-i de cenuşă şi funingini, gonind înainte-i răsuflarea de fum şi văpaie prin atmosfera limpede în care palpită sufletul de fecioară vitează a Franţei, Acolo, prin şesurile cu nume ce amintesc belşugul şi munca, liniştea şi gloria, două duhuri s-au luat la luptă, două flăcări s-au împletit şi se frâng deznădăjduite; acolo, între altele, se pecetluieşte pe veci pacea pe care o iscălim astăzi ori se azvârlă în vânt zdreanţă de hârtie, a umilinţii.

VAE VICTIS[1]

O înduioşare repede ne taie inima aspră de canalii, de sceleraţi, tâlhari, nelegiuiţi, scribi ai pamfletelor imunde, în faţa prozei din *Mişcarea* a lui Brătianu.

E într-adevăr ceva care te moaie la suflet în spectacolul plin de învăţătură al puternicului tiran de ieri, între cel care-ţi spărgea gura cu patul pustei de jandarm şi-ţi amputa limba cu foarfecele cenzurii, între ex-premierul Brătianu, care-şi juca-n popiei viaţa şi soarta cetăţenilor, şi între burghezul opozant ce-şi frazează protestările cuminte, sperios de ordine şi legalitate, şi amant târzielnic al libertăţii tiparului.

Dragostea de ţară şi de neam - aşa numeşte el tot ceea ce a făcut până astăzi -, aşa îşi iartă el unica dezmăţare, brâuleţul frenetic al politicienilor cu chimir, din piaţa satului fără câini: România. Avânt spre realizarea idealului naţional - hirotoniseşte Brătianu tot ceea ce a făcut, toate pacostele şi poticnirile sale, toate abuzurile şi cinismele pe cari le acoperea, în mijlocul tăcerei stupide a Parlamentului, cu două cuvinte: „răspunderea mea".

Apel la unire, la uitare şi iertăciune face astăzi Brătianu şi botează acţiunea noastră de învinuire şi pedeapsă cu vorbele „opera de învrăjbire socială" şi evocă sufletelor parazitare, cari au populat până acum cluburile politice, stafia oribilă a războiului civil.

Aida, domnule Brătianu, isprăveşte! Ne dezgusţi şi ne faci milă, mila insuportabilă a dispreţului, mila pe care o suscită vinovatul care se târăşte în genunchi după graţie, după ce înainte privea cinic lumea în faţă. Ar trebui să ne surprindă atitudinea matale, Brătiene, dacă n-am cunoaşte puţul infect în care colcăie împletitura de şerpi, puţul sufletului de politician român.

[1] *Vai de cei învinşi* (lat.) - cuvintele lui Brennus, căpetenia galilor, rostite în faţa romanilor învingători. Vinea le dă un sens ironic.

Aida! Numeşti „vrajbă socială", „război civil" încercarea de a dezarma pe cele câteva sute de incapabili cari ne-au adus unde vezi bine că am ajuns; Căci poate fi oare numită „război" ciocnirea scurtă dintre o ţară întreagă şi o coterie?

Scurt! Să nu mai vorbeşti de ideal naţional, om al vapoarelor de pe Dunăre, pe tema cărora, în presa rusă, amiralul flotilei danubiene ţariste broda expozeuri cu însăilări de surâsuri. (Ţi-aduci aminte, curând după retragere!?) Să nu cumva să mai vorbeşti!

Isprăveşte şi te linişteşte! Nimeni nu doreşte răscoală ca la 1907, nici flamuri roşii pe stradă, ci te vrea doar tăcut şi simplu la judecată, împreună cu frăţiorii cointeresaţi azi în întreprinderea de „solidarizare" pe care o preconizezi.

Fii cuminte! Nu-ţi vom face nimic! Ajunge! Ghilotinele-s demodate şi starea de asediu va înceta, în curând - o presupunere! Vrem numai să te facem inofensiv, ca să nu-ţi mai vie pe viitor inspiraţia să ne faci fericiţi în ţară fericită, de acord cu vreun general genial de camarilă. Şi te vrem mut ca râmele, să taci, să taci şi să nu mai ţipi aşa; nu de alta, dar ni se rupe inima!

GURA PĂCĂTOSULUI

Adorabili sunt uneori liberalii. Aşa cum îi ştiţi şi cum îi urâţi, plini de sânge şi de pete ca un bandaj neschimbat, egoişti şi indiferenţi, nesăţioşi şi răi, oameni ai Băncii Naţionale, ai tramvaielor, ai flotei dunărene, ai misiunilor, ai retragerii spre Mesopotamia, aşa cum îi cunoaşteţi, în definitiv, sunt uneori adorabili de ingenuitate şi frăgezime pruncească.

De curând, de pildă, am întrebat pe cele trei brune paşale cari ne-au precipitat cu fruntea-n jos în prăpastia războiului, dacă în adevăr au cumpărat, cum se zvoneşte, moşia imensă a Flămânzilor. Brătienii au răspuns că nu, rămânând să dea dovadă că lucrurile nu s-au petrecut ca la Răteşti printr-un om de paie sau ca-n atâtea alte locuri prin diverse „combinaţii" şi interpuneri de bănci. Dar ştiţi unde e hazul?

Brătienii spun că întrebarea relativă la cumpărarea moşiei e „calomnie neruşinată" ***(Mişcarea).*** Oare de când a afirma că ai cumpărat moşie e nu un compliment, ci o calomnie neruşinată?

Sunt atât de deprinşi Brătienii şi liberalii, cari au cumpărat atâtea moşii, să vadă în orice operaţie de latifundii o afacere murdară, încât, în orice afirmare că au plătit sau achiziţionat ceva, ei consideră neapăratele

culise, veşnicile lor procedee de oameni ai unui mare partid. Aşa că în răspunsul lor violent din gazetă, Brătienii nu ne spun:

„N-am mai cumpărat nici o moşie", răspuns care ar comporta un ton calm şi sincer, ci, având veşnic în vedere propriul lor sistem, ei ne răspund, de fapt:

„Calomnie ordinară. N-am mai comis nici un matrapazlâc, [...]* cum se întâmplă de obicei când cumpărăm noi moşii!"

Iată după propria-le mărturisire de ce am calomniat pe Brătieni, întrebându-i simplu şi natural, dacă au mai cumpărat vreun latifundiu.

PACEA

S-a apropiat, ca o pasăre izgonită de toate vânturile şi şi-a odihnit aripile rare în apele ţărmului nostru, pe cari plutesc şi se răstoarnă molatec epavele triste şi cadavrele unei politici personale şi nefaste de patru ani.

De fapt, pacea a fost o cerinţă încă din săptămâna cea de pomină a Turtucaiei, ea a devenit o sete cumplită când debandada ne-a trecut prin zilele de panică desfrânată ale retragerei; şi pacea a ajuns o presimţire comună încă de când cu începuturile revoluţiei ruse, culminând în epoca migăloasă de sforăire şi decor de la Brest Litovsk. „Politica instinctului naţional", cum a numit-o d. Take Ionescu de demult, se îndrepta cu siguranţa unui ac de busolă spre pace.

Proorocul necinstit, care ar fi condus poporul pe altă cale decât pe calea întoarsă, ar fi arătat că teama singură de a nu fi atins cetatea sfântă a dorinţelor unanime, teama de pedeapsa dezamăgirei 1-a făcut să ia drept lucruri aievea încăpăţânarea instinctului său de conservare, care-i ordona, pentru o mizerabilă amânare a destinelor, marşul exaltat către mirajuri şi prăpăstii.

Şi nu-i trebuia prea mult nimănui, pe atunci, ca să fie prooroc şi să arate pe drum de Crăciun steaua de la Brest-Litovsk. în lipsa calităţilor de bun diplomat, îi trebuiau însuşirile cinstite şi reduse ale unui om simplu. D. Brătianu a fost, ca întotdeauna, mai prejos, mai rău: un *Mediocru.*

Căci la Brest-Litovsk ar fi fost trei popoare venite să discute o pace oferită de unii, cerută de ceilalţi. Pacea de la Bucureşti, o pace cu totul izolată, culcă România singură pe masa de operaţie ori de autopsie. Să nu ne înspăimântăm, dar fostul guvern a pregătit totul pentru a zădărnici orice apărare, a tăia îndărăt toate punţile, pentru ca România să se găsească la răscrucea exilului şi a morţei.

* Contexte cenzurate.

Şi acum, să discutăm dimpreună cu acei cari, îndârjiţi de o subită consecvenţă politică şi ţepănoşenie de principii, se menţin într-un platonic himen cu aliaţii de ieri, teza capitulării cu retragerea şi a păcei separate sub dicteul inamicului.

Refacerea noastră laborioasă şi deruta rusă, dimpreună, refăcuseră armata română cu o zestre de organizare şi material cât nu ne-au putut da patru ani de pregătiri şi de războire sub auspicii antantiste. Pentru prima dată se simţeau începuturi de administraţie şi de lecuire. O întoarcere biruitoare în teritoriul ocupat ar fi fost un bulgăre de gheaţă bine strujit, tăvălit prin omătul resurselor noi şi în continuă creştere astfel. O pace omenească, pe de altă parte, ar fi pus ţara la adăpost de secătuirea sistematică a ocupaţiei, împuternicind opera de realcătuire şi de unire cu Basarabia liberă.

Retragerea spre ţinuturile de unde Mama Dracului trimetea săruturi pe vârf de gheară fanteziei noastre politice, expunea sănătosul trup de oştire ce ne-a rămas şi sacul ei de merinde la o legare de carul triumfal al „Factorilor răspunzători", pentru ca pe colţuroasele şi peripeţioasele drumuri, acolo unde ar fu căzut păsatul, să cadă şi bucăţica. Gesturi, torţe, trâmbiţe, sânge şi teatru, Şi în urmă, ţara şi populaţia rămasă în captivitate pradă exploatărilor şi utilizărei după plac în orice direcţie. Câtă vreme? Până la pacea generală, ceea ce este un răspuns destul de vag, când considerăm că reîntoarcerea şi reîntregirea sunt definitiv în funcţie de victoria franco-engleză.

Şi România Mare, la capătul unui lung şir de ani războlnici, n-ar fi decât o pată rotundă pe atlasul Europei, o largă mizerie, o populaţie ciuruită prin robie, o aşteptare a recoltelor de generaţii noi pentru timpul când almanahuri vor publica, fără portrete de împăraţi, pronosticuri şi superstiţii pentru anul 2000.

Noi cerem economia ultimelor energii pentru munca restauratoare, oricât de penibile condiţiuni cuprinde pacea, care, momentan fără suferinţe şi salturi mortale, ne-a dăruit Basarabia. Noi aplaudăm ieşirea noastră deplină din măcelul mondial, departe de sinucidere şi aventură, şi convinşi că dreptăţile mari nu izbândesc prin sabie.

CUIELE

Păţania guvernului Averescu e proaspătă încă. N-a uitat-o nimeni.

Venit la putere pentru ca să-şi închine steagurile şi să-şi frângă pe genunchi propria spadă, generalul, atât de decorativ în asemenea împrejurări istorice - şi atât de cavaler în toate întâmplările - s-a prezintat Parlamentului brătienist cu fruntea goală, cu ochii limpezi, cu glasul răspicat şi fraza netedă.

Nici o îndoială că toată lumea îi va da toată ajutorarea.

Nici o măsură administrativă, nici o înlocuire în înalta funcţionărime civilă şi militară, deci.

Nici o bănuială, nici o precauţie, nici o taină. Momentul, de o solemnitate uriaşă, trebuia să încremenească toate sufletele într-o răsuflare dureroasă, într-o aşteptare înălţată pe valul de suspine şi de lacrimi ascunse, reţinute.

Şi atunci, din toate ungherele, din toate colţurile, au început să se deşurubeze, să umble şi să înţepe - cuiele.

S-a pornit o lucrătură liberală, o intrigă, o urzeală, de te-ai fi zis într-o epocă nostimă de alegeri în provincie şi nu în clipele când pe cântarul înfrângerei, la Bucureşti, se aruncau bucăţi de ţară, ca să cumpănească greutatea scelerată a păcatelor brătienisto-iliesciene.

Căci în toate cancelariile unde luxul denotă rang administrativ, în toate posturile înalte, naivitatea de cavaler a generalului, preocupat de o singură misiune momentană, contase pe conlucrarea patriotică cu fiii ţării, fie ei cât de denaturaţi în alte circumstanţe.

Enervat, hârjonit, generalul a alunecat de pe treptele puterii într-o atmosferă ostilă, imposibilă, asfixiantă. Asta a fost opera „cuielor". A „cuielor" liberale.

în guvernul de astăzi, oameni cu o dublă experienţă politică şi cunoaşterea amănunţită a adversarilor nu pot fi profund „jenaţi" de îndârjirea furtivă a cuielor.

Dar cuiele dăinuie încă prin toţi pereţii, pe toate uşile, sub toate duşumelile şi-şi înfig uneori impertinenţa în cele mai delicate strane cu pluş.

Rezultă o vag simţită stânjenire.

Azvârliţi cuiele!

PENTRU IPOCRIZIE

Dacă Ia atitudinea d-lui Brătianu găseam totul de ponegrit - şi pe drept cuvânt -, în pozele d-sale găseam Ia rigoare pretext de aplauze, întrucât am fi putut considera acele poze „în sine", dezlipite de consecinţele lor imediate, ca şi de cele mai îndepărtate în viitor.

Dispreţuind, dintr-o îngâmfare procurată de o educaţie familiară, orice vestminte, cât de sumare, în viaţa politică internă, d-l Brătianu, când nu îmbrăca hainele negre ale diplomatului pentru întâlniri cu ambasadorii Puterilor, ni se prezintă nouă gol şi semeţ ca o paparudă. D-l Brătianu îşi lua răspunderea tuturor aventurilor probabile. Declara aceste lucruri pe un ton

apăsat, iremizibil[1], în numele unor ascunse, dar bine simţite calităţi de Talleyrand sau de Maetternich, neîngăduind nimănui să-i controleze actele, să-i supravegheze mişcările, afară de privilejul special acordat lui Panaitescu, şi asta numai pentru ca rarissima sa piele să nu fie primejduită. Opoziţiei i-a atârnat un lacăt masiv la maşinuţa de zbierete: „înalte secrete ale apărării naţionale mă împiedică etc. - şi la urma urmei eu îmi iau răspunderea"...

Parlamentului i-a spus, nu tocmai cu aceste vorbe, dar prin afectările sale de semizeu conştient, felin ca un Heliogabal şi înţelept până la dispreţ: „Sunteţi o trupă de avocaţi şi de samsari adunaţi din toate cutele ţării ca să vă jucaţi, sub ordinele baghetei mele, cu nişte bile albe şi negre în Parlament. Copii bătrâni ce sunteţi, vedeţi-vă de treabă. Căpătaţi permise, trimiteţi cereale pe aur, aduceţi cărbuni, daţi oi, bivoli, porci, vedeţi-vă într-un cuvânt de contrabande, dar lăsaţi-mă să conduc. Rămâneţi în rolul vostru, eu rămân să moşesc clipa idealului naţional."

Când a izbucnit războiul şi a venit retragerea, şi nenorocirea şi-a înfipt ghearele în umerii tuturora, d. Brătianu, deconcertat o clipă, şi-a îndreptat cravata, şi-a dres glasul, şi-a proptit cu mici ajustări atitudinea la tribună şi, către masa cam emoţionată a parlamentarilor, a grăit scurt:

„Observ la unii din dv. că încercaţi a vă lua în serios rolul de aleşi ai naţiunii, uitând de condiţiunile în care s-au făcut alegerile şi de îndeletnicirile parlamentare de până acum.

înţeleg să nu fiu stânjenit în atribuţiunile mele de pilot al bărcii statului, care a cam luat momentan ceva apă. Dacă afacerile din timpul neutralităţii nu mai sunt posibile, voi pune la dispoziţiile d-voastre cecuri şi misiuni, ca să plecaţi care-ncotro vrea s-apuce. Situaţia guvernului e atât de consolidată, încât Parlamentul a devenit o povară. Guvernul nu mai are nevoie de voturi!"

Şi au plecat parlamentarii spre larg şi spre confort, departe de mandatul şi răspunderile lor şi departe de admiraţia noastră pentru cinismul sigur şi bărbătesc al d-lui Brătianu. Atâta francheţă nu se mai găsea decât la căpitanii de haiduci, de odinioară, cari nu-şi făceau iluzii despre starea morală a oamenilor de sub căpitănie.

Dar astăzi d-l Brătianu pierde şi bobul şi admiraţia pe care i le păstrau ca pe un diamant în cutiuţa de velur a inimii. D-l Brătianu a pus pe Morţun şi Porumbaru să protesteze la Palat contra neanunţării Parlamentului român a Unirii cu Basarabia. Şi liberalii se zbârlesc de groază. Parlamentul nesocotit? Aleşii poporului uitaţi? Demnitatea naţională ultrajată? Aaaa! De-aia am venit noi atâta cale de la Kerson şi de la Odessa?

[1] *Irremissible* (franc.) - implacabil.

Şi iată-1 pe Brătianu ratând ultimul său gest politic: un picior, consecvent cu vechiu-i dispreţ, aplicat parlamentărimii căreia-i arde aşa de mult de telegramele unirii cu Basarabia. în loc de asta, un protest. La ce bun? D-ta, d-le Brătianu, nu-ţi aminteşti ce făceai cu protestele?

LOGICA OCULTĂ A DECLARAŢIILOR D-LUI TAKE IONESCU

în gândul mulţimii, care-şi personifică religiile în Dumnezeu şi-i înzestrează cu barbă albă şi cu triunghi pe cap, iar temerile şi higiena şi le codifică în superstiţii, precum urile ori aspiraţiile violente şi Ie întrupează în statua de came şi oase a câte unui bărbat de club, vina dezastrului politic de astăzi nu e atribuită unei întregi clase conducătoare, ci, cum se întâmplă întotdeauna, unor Ioneli şi Take-Ioneşti de ocazie. Poporul a fost suferit, poporul îşi cere Ţapii. Că Ţapii sunt foarte puţin vinovaţi, sau nu sunt vinovaţi deloc - regretabil. îi trebuie lumii satisfacţia supremă a răzbunării dusă până la saţietate. Sfărâmaţi colţii şi fălcile hidrei cu patul puştii, oligarhi palizi! Şi măruntaiele voastre vor fi mântuite. Sau, dacă nu, atunci oferiţi-vă, cei mai chipeşi şi mai reprezentativi dintre voi, spre jertfire. Fie unul cu manta de cauciuc şi valiza de călătorie în mână, plecând la Chicago; fie celalt cu haine ciudat vărguite ori cu capul făcând „Bau!" prin ochiul vreunei ghilotine, - satisfacţia e dată. Iată reţeta. S-o aplice cine poate...

Dar de ce mulţimea cere pentru unul din Ţapii noştri de stat durerea ridiculă a hainelor dungate (vorbim de mulţimea indulgentă), iar pentru celalt ispăşirea umoristică a unui voiaj la Chicago? Observaţi logica acestei sancţiuni: pentru Ionel Brătianu - cel posomorât şi negru ca Abdul Hamid - pedeapsă aspră şi veşnică, în dimie specială, în chelie factice, în raderea mustăţilor, în înlocuirea baghetei de dictator cu târnăcopul muncii silnice; pentru Take Ionescu, ironia câtorva hohote de râs, un renghi jucat destinelor, o farsă între şofeurii sau jocheii noştri politici. Parcă Take Ionescu a jucat la „soţ or făr' de" cu Ţara. Take a pierdut, şi ţara se ridică trenţuită, cu gleznele în leşuri şi râde îngropându-şi pumnii în burtă de atâta haz, şi basculează pe şolduri ca să-şi scuture fericitele lacrimi, şi priveşte după trenul care pleacă, cu o gură lihnită de foame, dar jovială până la moarte.

E de prevăzut: Ionel Brătianu, dozat de econoama natură-mumă cu un anumit cerebel şi cu anumiţi nervi, va trece în paginile roşii ale istoriei noastre din 1907-1916. Take, găsit de mâinile dulci ale Sorţii într-un coşuleţ îmbălsă-mit, pe apele clare a norocului, între trestii, gol şi roz la călcâie,

prunc etem la gungurit, va rămâne în cartea neamului o farsă gentilă, o glumă delicat reuşită. Pe strada politicei, variată cu toate luminile, toate galantarele, toate terasele, toţi pietonii şi toate echipajele, Take, iată-1 sau iat-o, e femeia zveltă ca o columnă, care trece, în cântecul mătăsurilor de pe umeri, în cadenţa tocurilor înalte şi-n atmosfera-i proprie ce o urmăreşte ca un nimb, - boare de tinereţă, de parfum şi destrăbălare binecuvântată.

Noi ne-am dus la Take Ionescu şi-am sunat, cu acea aşteptare care-şi face loc în nervi când suni la hotelul unei mari curtezane sau baţi la loja unei actriţe celebre. Ne-am zis: poate nu e o simplă chestiune de afectivitate. Poate că Take Ionescu nu e atât de vinovat cât şi tovarăşul de până ieri, Brătianu. Poate vom reuşi să-i smulgem o dezavuare violentă, o categorică desolidarizare de politica personal liberală. El ne va spune: m-a minţit şi m-a păcălit întotdeauna. Şi atunci, porţile de fier ale oligarhiei se vor deschide. De pe metereze va flutura un semn. Şi Ionel Brătianu, împins de la spate, va rămâne singur, faţă-n faţă cu poporul.

Citiţi, recitiţi *interview-u* nostru, dar printre rânduri: d. Take Ionescu, în chestiunea pregătirii războiului (care va fi cel mai important cap de acuzare când fostul guvern va trece la judecată), distinge două capitole.

întrebarea noastră se referea, fară posibilităţi de subtitluri şi paragrafe, la „pregătirea războiului": luat-a d. Take Ionescu parte la pregătirea războiului? Atunci va lua parte şi la răspunderea felului acestei pregătiri. Dar d. Take Ionescu, abil ca o baletistă care face toate salturile şi alunecă pe vârful unghiilor şi imită orice leşinuri şi orice furii, „mai nu vrea, mai se lasă", D-sa împarte această pregătire în „pregătire sufletească", şi-şi ia răspunderea unei profesoare pentru educaţia dată elevului, şi în „pregătirea materială", *la care n-a luat parte.* A cărei răspundere nu şi-o asumă deci. lată-i pe cei doi foşti miniştri-preşedinţi în dezacord. Iată-1 pe d. Brătianu singur.

A cunoscut oare d. Take Ionescu situaţia forţei noastre armate în anul războiului? Ni se frânge din nou chestiunea: a cunoscut-o până la finele lui 1913, adică până când a fost ministru. în urmă a cunoscut-o doar *cu aproximaţie.* Corolar? D. Take Ionescu nu-şi ia răspunderea! D. Brătianu e din nou singur.

Dar în tratativele României cu aliaţii? Interlocutorul nostru recunoaşte că a fost uneori consultat. Cât priveşte însă convenţia definitivă cu Quadrupla, d. Take Ionescu e, în sfârşit, categoric. în sarcina d-sale nu pot fi aruncate acte întâmplate câtă vreme d-sa a fost în opoziţie. Personal, „fireşte, sunt lucruri atât în privinţa convenţiei diplomatice, cât şi în privinţa convenţiei militare pe cari le-aş fi vrut altfel". E aparentă, de acum, despicătura adâncă dintre cele două grupări, ale fostului ministru, de colaborare. Nu intra, în această declaraţie, oare, toată chestiunea sosirii materialului de război, al ajutoarelor, al efectivelor, al apărării Dobrogei de către ruşi, a tot ceea ce a determinat mâna noastră ostăşească? Tot atât de însemnată ni se

pare apărarea evazivă, suspectă, pe care d. Take Ionescu o face fostului coleg în chestia acţiunilor sale diplomatice secrete: „pe cât ştiu (textual: „în ştiinţa mea"), nu cunosc acţiuni de-ale fostului ministru de care să nu fi fost pus în curent". Altul ar fi fost răspunsul tovarăşului de nenorocire convins de loialitatea d-lui Brătianu, alt ton, alt timbru, alt gest, alt cuprins! Iar în atât de vulnerabila şi de importanta chestiune a generalului Iliescu, răspunsul îţi evocă pe un factor poştal care se degajează cu piciorul de un lătrător ce-i ameninţă postavul pantalonilor.

„Activitatea şi rolul generalului Iliescu erau terminate când am intrat în guvern." Fulgerător de categoric. Şi fără să-1 întrebăm, d. Take Ionescu a vorbit şi de *interview-ul* dat la Paris de general, atât i se părea cu neputinţă ca gene-ralul farsor şi funest să vorbească în numele unui guvern din care n-ar face parte.

Concluzia ar fi că răspunderea în comun e luată de-abia din momentul când răul cel mare fusese îndeplinit şi soarta ţării hotărâtă. Asupra d-lui Brătianu apasă pregătirea, Iliescu, războiul, dezordinile şi înfrângerea, adică tot concretul nenorocirii. D. Take Ionescu îşi rezervă vina platonică de a fi zămislit fără să păcătuiască: pregătirea morală şi atitudinea.

Explicăm colaborarea din ultimul guvern prin suficienta vanitate a „sirenei" şi calculul sumar că de acum nimic nu mai poate fi pierdut, ci totul de câştigat. Şi înţelegem de ce lumea vrea ocna pentru unul şi mănăstirea pentru celalt, cu atâta justă lipsă de filosofic

ÎNVINSA ITALIE

Deci vor pleca pe fronturile din Picardia şi Flandra trupe de oaste italiană.

Va fi la Paris bucurie oficială şi prin gări steaguri şi peroane pavoazate cu ramuri de brazi ce-şi plâng răşina zadarnic. Eroii lui Cadorna îşi transportă entuziasmul indescriptibil, faţa feroce şi îndârjirea dubioasă de-a curmezişul primejdiei ce ameninţă Parisul şi lumea de mâine.

Dar scepticii vor gândi: prea puţină spontaneitate, totuşi, este în acest ajutor, el însuşi destul discutabil.

Iar militarii nemolipsiţi de diplomaţie vor insinua: poate că ar fi bine să utilizăm locvacitatea şi bunăvoinţa admirabilă a acestor oacheşi flăcăi, cu plămânii sonori şi ochii văpaie neagră, aiurea decât în locul unde moartea pândeşte hămesită şi macină între măsele de oţel şi limbi de flacără batalioane întregi, cu un zgomot prea formidabil pentru audiţia lor delicată...

. ir

E o lună de când armatele germane prăvălesc biruinţa peste liniile franco-engleze. E o lună, şi de pe fronturile în catalepsie ale Italiei vine de abia o făgăduinţă de ajutorare. Comparaţi aceasta cu graba cavalerească a Franţei, care şi-a trimis armatele pe muntele Tomba din primele zile ale debandadei cadorniene, marcând cu un neînsemnat succes o măreaţă deosebire de suflet, deodată cu stăvilirea seriei de înfrângeri suspecte şi catastrofale.

Şi gândiţi-vă la vina şi la acţiunile acestui popor condus de diplomaţi şi de farsori.

Italiei îi revine păcatul de a fi spart epoca limpede de pace domnitoare peste Balcani şi în Occident.

Italia, frumoasa Italie, a manifestat cea dintâi şi cu cea mai „tedescă" brutalitate imperialismul cel mai lacom şi iredentismul cel mai vorbăreţ.

Italia a întreprins războiul cinic împotriva Abisiniei, primitiv înarmate, şi a isprăvit în balta crâncenă a unei înfrângeri dureroase, dar care consfinţea o libertate.

Turcia, în plină refacere a unui regim tânăr, care promitea reforme şi viaţă nouă la capătul unui scurt război civil, de către Italia a fost atacată în liniştea anului 1911.

Italia a debarcat subit trupe la Tripolis fără altă justificare acceptabilă decât dorul de colonii şi cuceriri, fără alt eroism decât acela al formidabilei sale flote, stăpână pe Mediterana, şi care împiedica orice aprovizionare cu apă, orice transport de trupe. Ea n-a putut învinge; astăzi, încă, Tripolitania nu e pacificată dincolo de bătaia tunurilor de coastă.

Pentru a isprăvi un război istovitor cu istovita Turcie, Italia a instigat războiul balcanic, aşa încât primul care a atacat a fost prinţul Nikita, socrul regelui de la Roma. Imediat s-a iscălit în Elveţia o pace de şantaj, nici până azi respectată: Italia n-a evacuat nicidecum Rodosul cu Dodecanesul în Marea Egee, deţinându-le sub diverse pretexte ale imperialismului ei brutal cu cei slabi.

După conferinţa interbalcanică de la Londra şi pacea de la Bucureşti, Italia şi-a dedublat sforţările de a acapara Albania. A împiedicat prealabil ieşirea Serbiei la mare.

în războiul european precipitat de lovitura Tripolitaniei a provocat verva caricaturiştilor cari ne înfăţişau italieni călărind pe broaşte ţestoase. Au distrus Goriţia după doi ani de atacuri econoame. S-au abţinut de a merge la Galipoli şi la Salonic, unde intervenţia lor sinceră putea fi hotărâtoare. Când rezistenţa Serbiei s-a ruinat, au debarcat grabnic în Albania, pustie de împotriviri serioase, docilă expansiunei imperialiste italiene.

Pe când aliaţii se zbăteau cu dificultăţile războiului, Italia îşi trimetea trupele în Epirul grecesc pentru care Eave are de mult simpatii declarate. Au fost primite cu focuri.

In timpul Mărăşeştilor, pe linia alpină se respira dulce vilegiatură. Diplomaţii târguiau nu ştim ce asalt care trebuia să ducă la nu ştim ce „decisivă". Pe front se „fraterniza".

în fine, la prima izbire a pumnului germanic, toba emfazei italiene crăpă scandalos şi urmă cea mai completă şi mai umilitoare din înfrângeri. O înaintare târâită în trei ani, încălcată de năvala decisă a trei zile de luptă! Patria în pericol. Panică. Diplomaţia renunţă la tocmeala Corsicei, Savoiei, Nişei, Tunisiei, Albaniei, Epirului, Dedocanesului etc... Trupe franceze, apărute, realizează armata fugară.

Astfel că azi, când italienii pleacă să lupte în Franţa, ne întrebăm cu preţul căror cesiuni de fărâmuri ţara lor învinsă consimte să lungească mascarada?

LISTA CU OAMENI

Războiul, pentru noi, când nu e defensiv, e o crimă care trebuie ispăşită. Alianţa de arme, cu un imperialism sau altul, e o greşeală pe sama micilor naţiuni, o plătire celei dintâi.

Deci, pentru motive de conducere - de cinste şi de capacitate -, s-a spulberat un mare partid istoric, acela care va răspunde astăzi.

Aşijderea, ca un fulg de păpădie, a dispărut gruparea conservator-democrată, colier fals de personalităţi, între cari d. Take Ionescu ar fi să fie piatra veritabilă.

Rămâne partidul vechi conservator, care, până azi, a hibernat în atmosfera morală glacială prin care circulau aripile reci ale ordonanţelor marţiale ori ale anatemelor unei prese terorizate, partid peste care, cu o îndârjire încă de pe atunci suspectă, Brătianu se străduia să încremenească noaptea unei defăimări veşnice. Trădători şi vânduţi, amorali şi lichele, iată compoziţia Partidului Conservator marghilomanist, după presa brătienistă de la Iaşi.

Dar a venit d. Marghiloman. Presa şi-a ventilat vocabularul. Prietenii s-au ivit. Lumea a aplaudat.

Ce reprezintă pentru noi d. Marghiloman?

D. Marghiloman, reprezentantul-şef al unui partid istoric, adică al unui fragment din clasa conducătoare atât de cunoscută azi tuturor, ne înfăţişa, spre deosebire de liberali şi de takişti (şi spre răspicată şi totală deosebire de Take Ionescu şi de Brătianu, ca om), ideea unei politici externe înţelepte şi în legătură ţeapănă cu realitatea. L-am aplaudat deci şi noi, - am dezavuat politica lui Brătianu, fără a ne renega complect idealul care ne-a făcut să apărem în această gazetă.

Două idei protivnice, două idei de politică externă, două idei strâmte, deci, s-au ciocnit, şi una a doborât pe cealaltă prin schimbarea de guvernare de la noi.

Ceea ce rămâne însă întreg, dincolo de lupte, va hotărî istoria. Cine-i răsfoieşte filele îndărăt va şti să înţeleagă, din povestea chinurilor omenirei, îndemnul ei.

Ceea ce rămâne hotărât la noi, pentru azi, e că o parte din clasa conducătoare a României a doborât pe cealaltă.

Diferenţa între oameni şi oameni sau, mai bine zis, asemănarea, reiese din cetirea listelor de candidaturi electorale.

Când oare vom scrie în libertate adevăratul articol: Lista cu Oameni?

PAZA PE NISTRU

Deoarece la noi continuă sistemul de a se vesti evenimentele în mod indirect, aflăm din citirea, întâi în rezumat apoi in extenso, a notei ministrului Arion către Ucraina că Sfatul de la Kiev consideră unirea cu Basarabia ca un act de comedie balcanică şi protestează împotriva unei „anexiuni".

Sărmanele drepturi ale poporului românesc! Zilnic se acumulează dovezile erorei noastre de conducere şi din ce în ce războiul nostru peste Carpaţi, deşi condus de fantezia mediocră a d-lui Ionel Brătianu, apare ca încercarea lui Icar de a zbura deasupra pământului care-1 suge spre dânsul, pe aripi lipite de umeri cu ceară. Politica noastră externă avea, în afara pretenţiilor de expansiune, un scop fundamental: să înfrângă într-o parte cercul istoric de inimicii cari ne înconjoară. Pacea cu Puterile Centrale ne impune o situaţie anume. Iar sfărâmarea Rusiei ne-a făcut o clipă să gândim: o primejdie mai puţin! Iată însă că din cimitirul Moscovei ţariste se înalţă, cu mâinile întinse, stafia Ucrainei.

Bietul principiu al naţionalităţilor! Vor înţelege astăzi, cel puţin amatorii de politică literară, ce înseamnă a fi slab şi dezarmat, şi redus la a munci şi a fi cuminte!

Oare nici baia de sânge a luptelor, nici regimul debilitant al raţionării alimentelor, nici duşul glacial al condiţiilor păcii n-au influenţat înspre bine pe histericii şi lunatecele noastre, pentru a-i fixa definitiv asupra poruncii tragediei trăite, că: „o singură atitudine ne e permisă"?

Acelaşi Sfat al Republice! Populare care, acum câteva luni, nici nu se gândea la Basarabia, ne trimite azi un protest. Procedeu contradictoriu, dar explicabil pentru cine se gândeşte la tutelarea acelei republici de către statele

cari au creat-o şi pentru cine se gândeşte la dreptul unor ţări în război de a se asigura împotriva tuturor surprinderilor din spate. [...]* împrejurările cer astăzi paza pe Nistru. Joc diplomatic, calcul, fixarea atenţiei noastre înspre ameninţarea cea mai imediată, - toată această analiză a datelor politice nu doboară realitatea, nu anulează schimbarea de atitudine pe care Ucraina d-lui Golubovici şi-o afirmă printr-un protest. [...]*.

SCHIMBARE LA SUFLET

Aceiaşi alegători cari votau altădată făgăduieli şi protecţii în persoana politicienilor de profesie au trimes ieri în Senat din două oraşe şi, fără opunerea exasperată a liberalilor, ar fi fost trimis şi dintr-un al treilea oraş, aceeaşi persoană.

în viaţa noastră politică e un fapt cu totul extraordinar şi pare că atmosfera luptelor noastre electorale se purifică, se occidentalizează.

Ca democraţi şi ca „reformatori" cari furnizăm spirit ironiei jigărite a *Mişcării,* ne bucurăm temeinic de alegerea generalului Averescu.

Generalul Averescu nu reprezintă decât un deziderat moral al cetăţenilor. Rareori s-a prezintat la noi un candidat mai dezgolit de orice promisiune de slujbe, permisuri şi misiuni, mai presus de orice bănuială, mai departe de orice intenţii de a-şi căpătui partizanii.

înseamnă că au văzut ceva şi l-au cerut, şi l-au proclamat ca o necesitate, prin alegerea lor, cetăţenii, în generalul Averescu, atunci când l-au trimis de două ori în Senat.

Şi că lucrul s-a întâmplat la colegiul I, colegiul proprietarilor şi titraţilor, colegiul oligarhiei, - iată ce ne bucură mai trainic. Fiindcă demnitatea şi datoria, şi onoarea s-au votat de către oamenii ce-şi transigeau convingerile pentru a-şi împărţi puterea cu ale ei dependinţe, suntem azi mai siguri de o eră nouă decât am fi fost după un sufragiu entuziast şi necalculat al plebei.

' Contexte cenzurate.

1919

DOUĂ VERDICTE
De la Villain la Cottin

Asasinul lui Jaures a fost achitat.

Atentatorul lui Clemenceau a fost condamnat la moarte.

Villain a aşteptat judecata vreme de patru ani.

Cottin a fost trimis la tribunalul marţial în câteva zile. Primul a ucis, celalt a încercat să ucidă. Asasinul lui Jaures era omul ideilor tradiţionaliste care suprima pe cel mai frumos reprezentant al omenirii de mâine, pe proorocul şi pe pregătitorul ei. Dar atentatorul, trimis în faţa plutonului de execuţie, ucide şi el în numele ideilor sale şi arma sa a fost îndreptată asupra celui ce încheagă energiile de ieri şi de azi ale Franţei, asupra lui Clemenceau, omul tradiţiei republicane şi al evoluţiei lente înspre transformările de mâine.

Judecătorii vremej, fie ei simpli cetăţeni juraţi, fie militari constituiţi în Curte Marţială - ceea ce pentru inculpat nu e totuna -, au avut de judecat o crimă politică, a unor obscuri fanatizaţi politici, şi au avut de apreciat nu crima în sine, ci, în calitate de misionari ai societăţii, au apreciat dacă învinuiţii din faţa lor sunt primejdioşi acestei societăţi.

Şi de aci un verdict paradoxal. Iată tâlcul său:

Villain este un criminal politic, un om impulsiv şi sugestionabil. Sub impresia cetirilor sale şi a calomniilor ce circulau cu privire la Jaures, el a suprimat pe omul primejdios apărării naţionale, pe omul care putea cu o lozincă să împiedice mobilizarea şi să deschidă porţile invaziunii. Tribunalul a apreciat în el pe cel care ucide în numele prezentului, al momentului unanim, al zilelor de groază din Franţa anului 1914. Şi a achitat, bineînţeles, pe considerente de iresponsabilitate, ignorând poate tâlcul sufletesc al sentinţei.

Dar Cottin? Cottin judecat în pripă, fără ca atmosfera produsă de încercarea sa, neizbutită, să se fi risipit? Vina lui se prezintă altfel. El a vrut **să** ucidă în numele viitorului, viitorului necunoscut, nedescifrat, pe care-şi închipuia că-l serveşte. Şi a tras asupra mântuitorului patriei, asupra celui ce avea încă **să** făurească pacea, liniştea prezentului şi **să** prepare viitorul, nu după cum dorea Cottin, ci după cum pipăiau aproape, cu mintea lor, judecătorii, trimişii grosului societăţii.

Villain a insultat, prin gestul său, ceva nelămurit, ceva redutabil poate: viitorul îndepărtat.

Cottin a vrut să zădărnicească rezultatele imediate reale, puse sub ochii tuturor, ale victoriei franceze.

Unul a fost eliberat, celalt condamnat cu severitate. Şi asta încă nu înseamnă că verdictul a stabilit o ierarhie definitivă, în sufletul francez, pentru cele două mari figuri ale Franţei: *Jaures* şi *Clemenceau.*

[MANIFESTE]

[...]*

Puteam presupune că ne aflam în faţa formei Sfântului Duh, materializată şi pogorâtă pre pământ în chip de aripi, aşa cum scriu cărţile sfinte. Dar nu suntem mistici şi nici nu uităm că trăim în România. Pe de altă parte, ca ziarişti cari cunoaştem casele şi sertarele tuturor tipografiilor din Capitală, am constatat, de îndată ce renunţarăm la misticism şi fantasmagorii, că pagina suspectată de origini supranaturale conţine caractere străine de orice imprimerie bucureşteană. O bănuială tragică, sinistră, ne traversă sufletul. Ne aflam în ziua de 1 Mai, ziua muncii, ziua imnurilor de revoltă, ziua... [...]* Realitatea ni se înfăţişa de la sine, sigură, peremptorie, simplă şi imperativă, ca o lumină. Un manifest. [...]* în mâinile blajine ale concetăţenilor noştri, sub ochii lor docili şi nevinovaţi, gata de a transmite creierului lor, potolit ca un nămol, frazele furtunoase, ideile tulburătoare. O! toată dragostea noastră pentru ordinea stabilită, pentru senina noastră alcătuire socială, pentru ideala noastră oligarhie; toată admiraţia pentru geniul diplomatic şi financiar al d-lor Brătianu, pentru solida structură a partidului de la putere, pentru abstracta cârdăşie a intereselor transcendentale dintre băncile liberale; în sfârşit, tot ce ne leagă strâns, tot ce ne leagă prometeic de prezent, a explodat în simţirea noastră.

Auzit-aţi vreodată, într-o zi toropitoare de vară, într-o bucătărie în care soarele şi muştele se îndârjesc în ceasuri nesfârşite, un raft de farfurii şi sticlărie prăbuşindu-se într-un hohot infernal? Ei bine, cam acelaşi lucru s-a petrecut în atmosfera calmă a sufletului nostru.

Cine a îndrăznit să scormonească, cu băţul îndrăznelii sale, în liniştea ce domneşte la Bucureşti?

[...]*

* Titlul şi câteva paragrafe au fost suprimate de Cenzură.

Şi în vreme ce mă îndreptam spre Poliţie să dau de veste mai curând arhanghelilor ordinei publice, în minte dădeam sancţiunile, cu violenţe de blestem: [...]*.

Am ajuns la Poliţie în paşi de fulger. Gândeam - fenomen constatat în clipele de tensiune psihologică - la povestea ofiţerului-ordonanţă care, cu sufletul la gură, descăleca, întinde ordinul şi moare. Mă asemuiam cu el. Dar o mână mi se încleştează pe umăr. Mă întorc. N. D. Cocea îmi citeşte pe figură groaza şi intenţiile. Şi îmi râde, potolit, în faţă:

— Nu te teme, Vinea!

ÎN CHESTIE PERSONALA

Sunt onorat zilnic de atenţiunea vigilentă a cenzurii. „Sunt onorat" e un fel de a scrie, e un tic stilistic pe care nu-l ocolesc, deşi trebuie să întrebuinţez, alăturat, numele de cenzură şi de cenzor. Să fiu iertat, deci, de către toţi oamenii de cinste şi demnitate, pentru această licenţă. Voi căuta să cuplez cât mai rar cu putinţă aceste două expresii: onoare şi cenzură, cari în ochii tuturor formează atât în practică, cât şi în sintaxă, o mezalianţă, un adulter, un incest, un stupriu[1].

Pe un nu ştiu care întreţinut al Anastasiei, semnătura mea ori numai simplele iniţiale îl pun într-o stare de rabie cerebrală; iniţialele ori iscălitura sunt şterse cu furoare chiar dacă titlul şi capătul de la început al articolului scapă de nimicire. La început, această tăiere împrejur mi-a procurat oarecari agremente. Dar sadicul meu haham este, se vede, prea ardent şi constituţia mea, supusă oboselii. Deşi nu i-am vorbit şi nu l-am văzut, căci operă prea jos, am făcut, în dauna sa, oarecari semne de nerăbdare. Şi faţă de lacoma şi nesăţioasa lui persistenţă, în sfârşit, m-am supărat. în consecinţă, începui articolul de faţă cu oarecari exasperări de simţire ce mă împingeau să caut, prin bogăţia limbii româneşti, câteva epitete pe cari însuşi un cenzor să nu le merite. Mărturisesc că am recapitulat, mental, toate meseriile ruşinoase, vânând o comparaţie ofensatorie; am constatat curând că riscam să mă pun rău cu mai multe categorii de indivizi inefabili, ceea ce era o greşeală de tactică; prefer duşmănia cenzurii! Am răscolit atunci zoologia şi pe urmă, printr-o asociaţie impie[2], calendarele pravoslavnice, apoi anatomia şi, în urmă, folclorul: nimic, dezolamente nimic. Cenzorii noştri, cenzorul meu e,

[1] ***Stupre*** (franc), ***stuprum*** (lat.) - dezmăţ, infamie.
[2] ***Impie*** (franc.) - nelegiuit, necuviincios.
* Context cenzurat.

cu hotărâre, incomparabil. Dacă vrei să-ţi exprimi indignarea faţă de meşteşugul în care-şi pogoară sărmana-i bărbăţie şi orgoliul jerpelit, trebuie în orice caz să ieşi din arsenalul dicţionarului, chiar dacă te-ai decide a te înarma cu târnul din latrină.

Să-mi explic această prigonire fără sens, această agresiune arbitrară şi nedreptăţită, atunci când n-am necinstea personală, cel puţin, de a-l cunoaşte?

Cred că-şi exprimă aiurea, şi nu prin foarfecă, preferinţele literare. Păstrez, pentru amintirile mele, speranţa de a nu-i fi dezmierdat nicicând iubita, întrucât femeia unui cenzor, chiar pe neştiute, este prin esenţă odioasă, iar moravurile mele - austere.

Mă aştept ca această modestă întâmpinare să dezlănţuie la cenzor şi alte furii decât pe cele profesionale. Dar dintre amintirile de cari vorbesc mai sus, însemne aceea că, odinioară, decapitam paiaţe de dimensiuni economice, de la douăzeci de paşi, cu glonţul. Şi cum diferenţa între un cap de paiaţă şi un cap de cenzor e marcată printr-o suprafaţă accesibilă chiar unui văz miop, regularea acestei chestiuni s-ar putea face uşor, dacă n-ar trebui fi numită această chestiune afacere „de onoare" - lucru categoric imposibil - şi dacă îndeletnicirea omului nostru nu l-ar exclude de la acest fel de reparaţiuni.

PRESA ŞI SOCIALISMUL

Pentru întâia oară la noi, proprietarii de redacţii s-au aliat cu proletarii din ateliere pentru o grevă antipatronală. Ziariştii au sprijinit pretenţiile de salar şi de ore de muncă ale lucrătorilor tipografi - căci suntem încă la discuţiuni de salar şi de ore de muncă -, iar aceştia au îmbrăţişat cauza gazetărească şi au susţinut o rezistenţă care, altfel, ar fi fost frântă uşor. Superioritatea patronilor de ziare asupra proletarilor intelectuali constă în aceea că ei au legea cererei şi a ofertei de partea lor. „Rezerva proletariană" - ca să vorbim doctrinar - intelectuală este, din nefericire, numeroasă şi, la birourile părăsite de grevişti, ar fi fost mare înghesuială de pretendenţi fără concursul dezinteresat al lucrătorilor.

Biruinţa gazetarului asupra directorului ori asupra capitalistului dindărătul directorului se datoreşte lucrătorului tipograf. Totuşi, recunoştinţa gazetarului s-a manifestat numai în parte. El a strâns, probabil, cu efuziune, mâna aspră a tovarăşului de izbândă. A mers cu entuziasmul şi curajul civic până la prinderea unei cocarde roşii de butonieră, a suportat eroic câteva ore

de ploaie la 1 Mai şi a pronunţat, fără tremuriciu, discursuri sub ochii agenţilor poliţieneşti din mulţime.

Atât. Şi nu-i de ajuns.

Pentru ca mişcarea sindicală a gazetarilor să fie sinceră, pentru ca ea să nu mai aibă un caracter egoist de breaslă, de *Sindicat galben,* cât şi pentru propria lor demnitate, ei trebuie să se solidarizeze în totul cu clasa proletariană din care face parte. Aşteptăm intrarea celor de la „Uniune" în Partidul Social-Democrat, pentru ca gestul să fie desăvârşit, încrederea deplină şi neatârnarea gazetarilor din diferite redacţii să fie asigurată.

LIGA NAŢIUNILOR

Pactul celor 32 de naţiuni a fost semnat. El poartă un titlu nou, aşa cum l-a dorit comisiunea franceză la început şi aşa cum n-a mai vrut la urmă; un titlu pe care Wilson l-a desconsiderat atunci când credea încă în frumoasa utopie, a Ligei Popoarelor, şi aşa cum a fost silit să-l accepte când opoziţia din America l-a readus la doctrina lui Monroe şi la „nemuritorul sfat al lui Washington".

Deci nu ***„JLigd'*** Popoarelor, ci ***Societatea"*** Naţiunilor. O simplă asociaţie pe temeiul aceloraşi năzuinţe, lipsită de orice drept de supraveghere şi de orice forţă de constrângere. Un poem, în forma seacă a 14 puncte, cari închid visarea nobilă a minţii omeneşti în clipele ei de seninătate. Wilson are meritul de a [le] fi gândit, cel dintâi, şi de a fi încercat să le înarmeze împotriva puhoiului răscolitor de rele cari dăinuiesc pe scoarţa acestei planete. El, preşedintele unei lumi tinere şi încrezătoare, pe care pânza vastă a oceanului şi meterezele verzi ale valurilor înflorite cu spumă îl pun la adăpost, îl pun la adăpost de orice ameninţare, trebuia să fie vizionarul alcătuirii dorite, profetul-soldat al viitorului. Şi, printr-un contrast în parte ciudat, Franţa, tocmai Franţa înaintaşă, vibrantă, rebelă, dar Franţa vecină cu Rinul, înstelată de răni, tatuată de siluiri, avea să arunce - în ochi cu imaginea prusacului năvălitor - poeziei wilsoniene sarcasmul hotărâtor al păţitului.

A vrut deci „Societatea" Naţiunilor şi a avut-o. Când şi-a dat seama că singura chezăşie a liniştei era chiar această înfăptuire a Ligei cu drept de poliţie şi organe de represiune, era prea târziu: Wilson, pelerinul pasionat în ţara utopiei, obosise. Preşedintele Comisiunei franceze, Leon Bourgeois, n-a

izbutit să-şi facă acceptabil nici măcar amendamentul propus, al controlului înarmărilor şi sincerei comunicări de programe militare.

Deci, vom avea şi pe viitor războaie. Rezultă oare de aici că vina e a Franţei neîncrezătoare ori a lui Wilson cel lipsit de îndârjire apostolică? Deloc.

Războiul este maladia unei anumite organizaţiuni sociale, actualmente stăpână în lumea întreagă şi care n-ar fi putut înjgheba, oricâtă meticulozitate s-ar fi pus în pregătirea regulamentelor şi energie în înlesnirea penalităţilor, o ligă sau o societate care să pună capăt războiului. Poate că războiul şi-ar fi schimbat doar aspectul. Dar el va fi stârpit, ca efect, numai atunci când s-ar înlătura, într-o măsură înţeleaptă, însăşi cauza: Capitalul.

GENERALIZĂRI

D-l profesor Emanuel Antonescu se plânge că, din pricina violentelor polemici personale din presa bucureşteană, s-a răspândit în Ardeal şi în Bucovina părerea greşită că cetăţenii Vechiului Regat sunt cu toţii nişte hoţi, mai mult sau mai puţin legali, ai banului public. în consecinţă, urmează că presa e vinovată de acest spirit de generalizare ce bântuie în provinciile noi şi că, deci, presa trebuie să dreagă stricăciunile, pe cari singură le-a pricinuit, încetând campaniile.

Chiar aci s-au susţinut aceste păreri şi s-au preconizat aceste măsuri.

Găsim însă că greşala nu e a noastră, ci a spectatorilor din Ardeal. Generalizarea e uneori dăunătoare. Dacă generalizarea ar cuprinde, în aprecierea celor de peste munţi, în loc de *câţiva* politicieni pe *toţi* politicienii, adevărul n-ar suferi prea mult. Şi n-ar mai trebui să ne înspăimântăm.

[-]*

Celebrii noştri oameni de stat, înscrişi în toate consiliile de administraţie şi iscăliţi în josul tuturor „permiselor", ar surâde cu o copleşitoare ironie când, în loc de a-i denunţa cu de-amănunful şi de a le ilustra numele prin tipărire, le-am adresa disertaţii abstracte, coloane transcendentale şi fel de fel de proză comogonică, supraplanetară, atunci când ar fi, bunăoară, vorba de produsele bietei noastre scoarţe pământeşti: de măsline, de portocale, de fructe, de smochine şi de ceapă.

Perseverăm deci în a utiliza atacul personal, orice s-ar crede de către cei neatenţi sau răuvoitori, căci el este cel mai contondent procedeu verbal posibil.

* Context cenzurat.

NOUA ALIANŢĂ

încă de pe când guvernul român fiinţa la Iaşi, iar trupele noastre se îndârjeau pe Şiret, s-a preconizat alianţa României mici sau mari cu Ceho-Slavia. Pe arunci, statul acesta era în stare de proiect. Recunoaşterea lui, deşi oficială, era încă o formulă de birou, în funcţie de victoria, vag viitoare, a Antantei. Armata Ceho-Slaviei lupta, dar nu în Occident, ci la marginile Siberiei. Totuşi, iniţiatorii alianţei n-am fost noi, ţara cu tratat de alianţă pecetluit în regulă şi cu bărbaţi de stat cunoscuţi cititorilor presei ilustrate din Apus, ci misionarii Boemiei cari n-au neglijat în programul lor minuţios de propagandă amănuntul unui regat strivit între ofensiva Centralilor biruitori şi defecţiunea unei Rusii redeşteptate. D-nii Masaryk şi Urban Jarnik au fost la Iaşi. Lumea, obsedată de grijile momentului a ascultat cu mirare glasul celor ce rânduiau detaliile viitorului.

Atât. Căci a venit pacea de la Bucureşti şi în epoca imediat următoare era cel puţin rizibil să te gândeşti la alianţa României cu Ceho-Slavia.

în răstimp, acolo, cu toate succesele de arme ale Germaniei, cu toate păcile separate cari îi aduceau ca peşcheş munca, aurul, grânele şi petrolul Orientului, autonomia Boemiei se afirma cu o îndrăzneală care doborî şi starea de asediu şi poliţia imperială, care împiedica noile recrutări şi libera întrebuinţare pe fronturi a contingentelor cehoslave. în taină, Stat-Majoarele aliate erau puse în curent cu mişcările militare centrale. Peste hotare se urmărea, făţiş, propaganda acestei ţări minunate, care dispunea de soli vorbind toate limbele, de ostaşi luptând în toate unghiurile hărţii de război.

Eşecul ultimei ofensive germane, dezagregarea şi defecţiunea Austro-Ungariei se datoresc, în parte, acţiunei de dezbinare şi de informaţii a comitetelor boeme.

Victoria şi pacea au venit. S-a putut din nou discuta utilitatea alianţei româno-ceho-slave. Oamenii noştri de partid au avut infimul merit de a-i pricepe foloasele. Din punctul de vedere al vechei politice externe, ea va servi la încercuirea Ungariei şoviniste; pentru asta trebuia o graniţă comună a României cu noul stat.

Cine credeţi că ar fi putut să obţină anexarea teritoriului carpatin care le separă, anexarea în dauna maghiarilor exasperaţi şi a gălăgioasei Ucraine? Nu delegaţii noştri plasaţi între Siam şi Congo; acestora li se cereau destule străduinţi pentru izbândirea revendicărilor celor pecetluite şi drepte; aceştia se aflau în continuă eclipsă faţă de propagandiştii şi uneltitorii Ungariei vechi; şi nu pentru d. Brătianu s-ar fi „agasat" din nou Ucraina, atât de susceptibilă şi atât de nemulţumită faţă de polonezi, din pricina Galiţiei.

Numai autoritatea, prestigiul şi simpatiile miniştrilor ceho-slavi, în toată străinătatea, a putut obţine graniţa comună cu România. De acum, ţara

ultraindustrială a Boemiei este aliata ultra-agricolei Românii. Ţara instrumentelor de muzică perfecţionate, cu ţara idilică a fluierului şi naiului. Mai precis: ţara civilizată, a democraţiei şi conştiinţei individuale afirmate, a conducătorilor de vastă erudiţie, a şcolilor şi universităţilor, a literaturii şi artelor, a organizaţiei, a echilibrului social simplu şi armonios şi a liberelor opinii, aliată României, cea cu ţărănimea învelită-n întuneric, cu oligarhia superficială şi rafinată până la descompunere şi cu o clasă de mijloc biurocratizată.

Istoria a mai avut ciudăţenii pe cari Ie raportăm situaţiei de azi, cu rezervele şi proporţiunile ce sunt de păstrat: alianţa Franţei republicane cu Rusia ţaristă.

Să aşteptăm, deci, ca democraţi, de la noua şi trainica alianţă încheiată, adevăratele foloase pentru urgisita noastră ţară, care nu se gândeşte numai la încercuirea Ungariei şi la schimbul economic.

S. S. R. SE PURIFICĂ

„Societatea Scriitorilor Români", prin comitetul cu împuterniciri depline, a hotărât excluderea tuturor membrilor ei cari au colaborat, sub ocupaţia străină, la ziarele apărute în Bucureşti. Un comunicat categoric, semnat de d-l Mihail Dragomirescu, profesor universitar şi critic autorizat, ne aduce evenimentul Ia cunoştinţă.

Ne aflăm, desigur, în faţa unui nou procedeu de critică literară pe care distinsul profesor o exercită cu originalitate prin toate ziarele deodată.

Ştiam până acum că d-l Dragomirescu obişnuia să decerne talent şi chiar să clasifice în semi-plutonul care-l formează cenaclul. Cunoaştem o listă a d-sale, care fixează, pentru prezent şi posteritate, cine-i dintre scribii contimporani cel mai mare dramaturg, cel mai mare poet, cel mai mare prozator. (Dăm cuvântului „scrib" cea mai respectabilă accepţie.) Gurile vesele afirmă că lista cuprinde, pe fiecare gen, câte trei premianţi şi câte două menţiuni de onoare, dar că n-a fost trecută încă în ilustrul curs care pavoazează memoria studenţilor cu cele mai frumoase învăţături, deşi memorarea lui neştirbită e de rigoare pentru cei admişi la masa cu *schwartz* a maestrului.

La urma urmei, acesta e un joc nevinovat al inteligenţei, o stare de pruncie a sufletului, la fel cu predilecţia lui Taine de a ceti romane criminale ori a nu ştiu cărui alt mare scriitor ce-şi purecă, în orele de divertisment, maimuţa.

Şi cum, după R£my de Gourmont, inteligenţa e un apanaj al copilăriei a cărei menţinere condiţionează mai târziu inteligenţa, copilăriile eruditului profesor constituie, pentru noi, dovada isteţimii sale.

Astăzi, seninele distracţiuni ale d-lui Dragomirescu răsuflă *-pour aimi dire'* - şi pe alte debuşeuri. Nemulţumit de a-şi impune părerile de la catedră sau la sindrofie, d-sa exclude din talentărime pe câtiva scriitori care au făcut politică. Şi pentru că orice joc îşi are filozofia lui (capitolul mişcărilor kinestetice etc), jocul de faţă îşi are partea lui gravă: sancţiunea morală. De acum este interzis publicului să citească o pagină scrisă de autorii stigmatizaţi. Logica se desfăşoară admirabil: scriitorii excluşi nu mai pot scrie bine, fiindcă au colaborat la ***Gazeta Bucureştilor*** şi fiindcă d-l Dragomirescu îi exclude din societate şi din manualele sale şcolare. Pot ei scrie o proză impecabilă şi neaşteptată; pot produce poezii în cari niciodată limba românească n-a sunat mai frumos.

Dacă d-l Dragomirescu i-a exclus, dacă le-a luat în consecinţă titlul meseriei, posteritatea nu-şi mai poate selecţiona autorii decât din listele cu premianţi, din cărţile de cetire ori din societatea d-lui Dragomirescu.

în numărul de ieri al ***Chemării*** au apărut numele scriitorilor străini trăiţi prin închisori, alungaţi, nu din S.S.R-uri, ci din societatea însăşi, şi cari azi trăiesc postum prin operele lor, în ciuda inchizitorilor, cenzorilor şi criticilor de pe vremuri. Şi ne pare rău că d-l Dragomirescu îşi stârpeşte timpul într-un joc şi rău, şi insan[2]. în sfârşit! Fiecare cu maniile sale!

încă ceva: dintr-un sentiment delicat, comunicatul lui Dragomirescu nu publică numele scriitorilor excluşi din societate.

Determinaţi de o egală delicateţă, nu publicăm nici noi numele scriitorilor *rămaşi* în societate.

PE LINII INTERIOARE

Revărsată mănos pe flancurile Carpaţilor, cu şosele albe alergând prin câmpuri fertile până la Dunărea augustă şi cursul înalt al Nistrului şi, pe altă parte, până spre Tisa liniştită, România Mare înflorită cu cetăţi, aurită cu lanuri şi luminată cu ape repezi, face de strajă în Europa Centrală. Pentru sentimentele sănătoase şi primitive ale copilăriei noastre naţionaliste, crescute întru respectul ordinei actuale, ce trainic motiv de orgoliu! Pentru decepţiile şi oboselile a doi ani de campanie, ce impetuos îndemn la bucurie!

[1] Ca să zic aşa (franc).
[2] *Insane* (franc) - dement, nesăbuit.

Realitatea ascunsă de fraze, de titluri, de fasturi, de steaguri şi embleme burgheze, realitatea întrevăzută sub pojghiţa ipocriziilor, cu ochii scrutători ai meditaţiunilor, cu înlesnirea miraculoasă a lecturilor, dispare ea însăşi sub acest val de trecut falsificat, care urcă din toate tainiţele fiinţei noastre.

Ce beţie, la urma urmei! Steagul ţării, sfidător şi neclintit pe ţărmul pitoresc al Nistrului, faţă cu tentativele de năvală ale bolşevicilor.

Acelaşi steag purtat, apoi, cu o repeziciune care i-a fâlfâit intens culorile tari şi armonioase pe celalt front, al râului Tisa, şi dus, ca o fulgerare, printre sfărămăturile rezistenţei maghiare. Acelaşi steag chemând ca un far dorul de alianţă odihnitoare, prietenia ceho-slavilor, grecilor şi polonilor. Impunând, ca un gest, linişte şi smerenie Bulgariei!

Ce departe suntem de epoca păcei de la Bucureşti! Puterile stăvilite artificial, ale unui neam despărţit, se dezlănţuie, s-au liberat şi acum, conduse ca un trăsnet, de o gândire ambiţioasă, îşi sapă voinţa, cu linii de morminte, la toate fruntariile. E prea târziu pentru cei ce vor, cu formule diplomatice, cu ameninţări anemice, cu descântece, cu implorări, să canalizeze puhoiul şi să-1 oprească. Iar vracii muţi ai neamului nostru au găsit, în graiul lor şters şi împleticit de până acum, accente de prooroc.

Gândiţi-vă la d-l Duca. Tânărul ministru, disciplinat şi subtil, cu fraze şerpuite, cu purtări feline, - astăzi -, ce groaznică erecţiune. [...]*

Şi faţă de Consiliul celor Zece, al căror cuvânt a fost aşteptat cu un misticism slugarnic, ce neascultare!

Ce are de-a face Europa cu Banatul? Provincia aceasta românească, terorizată de sârbi şi de unguri, în prezenţa trupelor franceze, a suferit îndeajuns. Ziarele de ieri ne-au vestit, sub o formă sau alta, că trupele noastre au sfâşiat perdeaua de hârtie a convenţelor şi hotărârilor de birou, de la Versailles. Oficioasele guvernului au denunţat aceste hotărâri cu anticipaţie. Litere speciale, cuvântări febrile au căutat, în timpul prescurtat al unei jumătăţi de săptămâni, să creeze o atmosferă de însufleţire naţională.

Tema, să recunoaştem, e bună, e dreaptă. Serbia, această Serbie peticită de războaie, certată cu toţi vecinii, certată cu bulgarii, cu grecii, cu albanezii, cu italienii, cu ungurii, ridică pretenţii asupra unor ţinuturi româneşti. Jos mâinile! Cu atât mai rău dacă aceste mâini se ridică printr-un joc de sfoară al cărui capăt zace pe un fotoliu de Ia Versailles!

Guvernul - spun comunicatele - a luat măsuri conform împrejurărilor şi, desigur, conform demnităţei şi drepturilor unui popor de 18 milioane, stăpân al unei fericite părţi din natură.

Şi acum, când armata noastră, aclamată de populaţia Aradului, se îndreaptă spre Mureş, râul fatal pe care 1-a străbătut Mihai Viteazul călare, să ne gândim că poate în zilele noastre o prietenie de veacuri [...]*. Că a fost

* Contexte cenzurate.

un făcut al istoriei ca toate popoarele vecine să se certe şi să se războiască între ele, pe când apa care despărţea pe sârbi de români n-a fost niciodată sfâşiată de căderea săgeţilor. încă din primele timpuri ale principatului Munteniei, Vlaicu Vodă şi-a salvat tronul cu ajutorul sârbesc.

în gropile Dobrogei nu s-a uscat încă sângele aliatului vecin, scurs din răni, când cearta pentru Torontal ar fi fost o ironie [...]*.

Ar fi trebuit consimţământul lucid al unui parlament ales în libertate, pentru ca inamicii de mâine să nu aibă dreptul de a separa, în protestările lor, guvernul de ţară, în minutul când nu mai e permis, oricare ne-ar fi gândul, a turbura solidaritatea generală. Ar trebui cel puţin un guvern naţional care ar atârna de unirea partidelor politice, a claselor dirigente, dacă nu mai e cu putinţă consultarea şi verificarea sentimentelor naţiunii.

SULIMANURI ŞI PERUCI

Omenirea se teme de războaie noi. Se teme, în bloc. Se teme în amănunt. Burgheziile instalate, pe lângă cârmă, la putere, caută în pacea de astăzi o perioadă lucrativă şi de lăfăială. Profitorii vor odihnă. Comercianţii, afaceri, Proletarii preferă mizeria, pe timp de pace, mizeriei de război. Ţăranii îşi pun nădejdea în recolte. Cele câteva tronuri rămase urăsc zguduirile. Deci toată lumea vrea pace. Dacă paza păcii ar fi fost încredinţată claselor producătoare, lucrătorilor şi plugarilor, sângele n-ar fi curs. Liniştea lumii se afla în sertarele de fier a câtorva capitalişti mari. Astăzi încă şi starea de lucruri nu s-a schimbat. Să nu ne alarmăm însă; războiul a fost o „afacere", ieri. Pentru moment, „afacerea" cea mare şi profitabilă e pacea. O vom avea. Războiul nu mai izbucneşte decât ici şi colo, în trăsături scurte, în regiunile semibarbare ale Europei, unde el e cerut de interesele de consolidare ale unui guvern compromis, ale unui stat zdruncinat, ale unei coroane strâmbate.

Totuşi se iau măsuri de precauţie. S-a strigat în gura mare: vina e a diplomaţiei secrete. Troţki a cerut cel dintâi desfiinţarea ei. Se ştie cum a exasperat pe nemţi sistemul negocierilor deschise de la Brest-Litovsk. Wilson însuşi a înscris în programul Ligei Naţiunilor desfiinţarea diplomaţiei secrete. Şi fiindcă propunerea a venit de la Wilson, sfetnicii, mandarinii, potentaţii şi mai-marii popoarelor au aclamat. Sistemul cel vechi continuă însă. Revoluţia ungară, protestul Portugaliei, nemulţumirea Belgiei, [...]*

* Contexte cenzurate.

reacţiune a României, constituiesc dovezile că toate se desfăşură după cunoscutul tipic. Consiliul celor patru, celor cinci, celor zece, în cari lua parte ca [...]* chiar Wilson, pacea de la Versailles..., totul, toate ca pe vremea dinaintea războiului, ca în epoca lui Delcasse; ori poate ca în aceea a lui Maeternich şi Talleyrand, când portul perucilor şi uzul sulimanelor uşurau jocul perfid al fizionomiilor şi falsitatea surâsurilor...

Şi parcă simpla suprimare a diplomaţiei de culise, de intrigi, a diplomaţiei secrete, poate duce la o înnoire a moravurilor şi la o garantare a păcei! Dar, mai întâi, dată fiind firea omenească, se poate oare suprima „diplomaţia secretă", urzelile, tăinuirile, capcanele, insinuările, perfidiile?... E inutil să se protesteze contra consiliilor de patru şi de cinci, câtă vreme se vor găsi oricând modalităţi josnice a fiinţării lor.

Numai o schimbare adâncă de principii şi o primenire generală de conştiinti poate duce la scopul urmărit.

[...]*

Vechii şurubari de salon şi de cabinet, nevoiţi de-acum a vorbi tare, limpede, răspicat, cu fruntea în lumină şi ochi în ochi cu opinia publică şi lumea schimbată prin vraja simplă a unei formalităţi, şi pacea chezăşuită, şi fericirea instalată pe planetă între graniţele dintre ţări! [...]* Căci sunt în ţările mici oameni interesaţi de a nu considera adevărul adevărat, de a nu străbate cu privirea dincolo de suprafaţă. Avem şi noi, şi micii noştri vecini „capitalul" în formaţiune şi, implicit, grija unei restaurări şi întrăiniciri a vechilor temelii sociale.

JOS CENZURA!

In minutul când ţara se găseşte la o nouă răspântie a destinului, libertăţile constituţionale trebuiesc restituite acestui popor [...]* pentru ca acei cari au un gând şi o simţire să poată vorbi. Nu se poate îmbrânci pe întuneric şi cu ochii legaţi o ţară întreagă, pe povârnişurile ameţitoare ale istoriei, de către o mână de oligarhi coalizaţi. Să răsune liber cuvântul tuturor! Să respire liber toate piepturile, [...]* descleştate de pe beregata pe care o sufocă!

Jos Cenzura! Jos starea de asediu!

* Contexte cenzurate.

LA URNE!

De vreme ce oamenii cari s-au intitulat „delegaţi ai României", [...]* refuzându-şi semnătura pe care ar fi dat-o tot în numele României, două eventualităţi se impun cercetărei noastre.

Şi anume: guvernul liberal nu demisionează. Atunci, necesarmente, el va apuca pe calea logică a înfăptuirilor. Fără a se consulta nici un parlament, fără a se recurge la plebiscit - ceea ce ar fi o măsură neobişnuită -, prin simplu decret şi prin simplu ordin, ţara se va precipita în aventuri al căror sfârşit nu se ghiceşte. Căci aceasta este logica netă, categorică a atitudinii d-lui Brătianu.

[•••]*

Prima grijă a guvernului naţional trebuie să fie fixarea grabnică şi cu termen cât mai apropiat a zilei de alegeri. Convocarea Parlamentului ce ar rezulta şi verificarea, pe această cale, a sentimentelor naţiunii, va da singura soluţie şi singura indicaţie autorizată viitoarei acţiuni.

Orice altă procedare e neconstituţională şi are, în plus, dezavantajul de a ne prezintă dezuniţi străinătăţii.

Şi ce dezunire! De o parte guvernul, de alta, ţara!

TORONTALUL

Cu toate că ministrul de Interne dezminte zvonurile de soluţii defavorabile României, ziarele oficioase continuă să acuze pe d-l Take Ionescu. Şi e un spectacol caracteristic alcătuirii noastre sociale şi apucăturilor noastre politice această polemică în care două partide se învinuiesc că şefii lor au putut să pretindă sau să cedeze teritorii româneşti străinilor. Reţinem deci faptul perseverenţei în a învinui. Dar analizând hotărârile inoficiale apărute în presa franceză şi apărute, mai ales, în *Le Temps* - ceea ce are o semnificaţie -, nu e de neglijat amănuntul că sârbii au obţinut şi părţi din judeţul Temiş. Atunci, d-l Take Ionescu e absolvit de greşala de a fi cedat Torontalul.

Căci se poate spune că dacă d-sa, ca „simplu particular", a pierdut Torontalul, d-l Ion Brătianu, ca prim delegat, a pierdut şi Temişul. Stabilind o paralelă şi scăzând vină din vină, surplusul cade tot în sarcina d-lui Brătianu.

* Contexte cenzurate.

Chestiunea însă este: considerată din punctul de vedere al democrației și al socialismului român, poate fi acceptabilă soluția Conferinței, așa cum o prezintă marile ziare străine, în problemul revendicărilor noastre? Ne mărginim la această soluție, uitând de felul cum a fost „lucrat" d-l Brătianu și ai săi, în dedalul de secțiuni și subsecțiuni, de comisii și paracomisii în cari România a avut o situație inferioară Serbiei și Greciei. Toate acestea îl privesc personal pe d-l Brătianu. Țara n-a simțit nici o comoție prin mijlocirea sensibilității des încercate a diverselor obrazuri.

Hotărârea care atribuie Torontalul și Temișul Serbiei nu este de acceptat. Nici un fel de guvern român nu poate fi ținut să-i dea ascultare. Umanitatea cea mai redusă, cea mai primitivă chiar și tot ar protesta împotriva unui decret care decide de libertatea și condițiile de viață a unorpopulațiuni neîntrebate. [...]*

Singura soluție categorică, dreaptă, cu putere de lege, nu poate fi dată decât de locuitorii Banatului. Conferința păcii ar fi fost de acord cu principiile pe cari și-a întemeiat acțiunea dacă ar fi recurs la plebiscit, în loc de a învenina, prin rezoluțiuni de cabinet, raporturile de bună vecinătate seculară a două popoare.

Evacuându-se grabnic Temișana de către trupele sârbe, [...]* române, se poate încă purcede la consultarea populațiilor tratate până acum ca băștinașii din Congo sau Polinezia.

AMIRALUL KOLCEAK

Nu e elogiu apărut în presa franceză și adus amiralului Kolceak pe care ziarele noastre să nu-l reproducă, dimpreună cu un supliment de comentarii însuflețite. Și n-am văzut bucurie mai anostă și mai deplasată ca aceasta. Amiralul Kolceak, militar viteaz, distins și simpatizat de răposata oficialitate țaristă, este, în Rusia actuală, omul contrarevoluției și speranța reacțiunei. Campania sa împotriva bolșevicilor traversează o eră de succese de arme, căci comandantul, pe lângă că e un războinic dârz și priceput, mai este și sprijinit de Antantă și inspirat de un fanatism patriotic foarte comunicativ. în curând, zice-se, el va stăpâni bazinul bogat al Volgei, de unde va dicta întregei Rusii, tăiate de regiunea ei de aprovizionare. Bolșevicii, cu toată puterea lor de rezistență, călită de insurecții și înfrângeri, nu vor rezista și foametei.

* Contexte cenzurate.

Cam acesta e raționamentul, și el poate fi bun, dar bucuria celor de la noi e proastă. Liber orișicine să se înveselească de ruina, în perspectivă, a teroarei comuniste; dar trebuie să fie inconștient cel care exultă la gândul biruinței amiralului Kolceak. Scopul politic al acestuia e limpede și simplu: reînființarea Rusiei mari, așa cum o descriau granițele imperiului țarist. Pentru Kolceak, chestiunea formei de guvernământ, chestiune internă, rămâne pe al doilea plan; principalul țel este ralierea, prin arme, a provinciilor cari alcătuiau „patria rusă". Pentru Kolceak nu există drept de autodeterminare, reparațiuni ale nedreptăților istorice și altă asemenea ideologie bolșevistă sau americană; astfel că toate popoarele liberate, toate statele desprinse din seculara și silnica împărăție se neliniștesc. Ucraina însăși se teme de progresele militare ale acestui strigoi al cimitirului rus care agită, în cutele drapelului său, testamentul lui Petru cel Mare și al Ecaterinii.

La noi, însă, se găsesc oameni cari să aplaude, în persoana amiralului, această năstrușnică idee, acest vis strâmb și hâd care plăsmuiește, în ochii democrației de astăzi, reconstituirea „patriei ruse".

Patria rusă o socotim destul de întreagă geograficește, așa cum arată sub dominația lui Lenin și Troțki.

[...]* '

VREM TRANSNISTRIANIA!

De vreme ce d. Marghiloman a redevenit patriot revendicând Maramureșul și consimțind la pledoaria ziarelor oficioase pentru pacea de la București; de vreme ce d. Brătianu s-a reabilitat prin competițiunile ridicate asupra Văii Timocului, după ce a izbândit să compromită integritatea districtului Temiș; de vreme ce hipopotamica inteligență a d-lui Ionaș Grădișteanu aruncă lumini tricolore asupra piscurilor și văgăunelor Pindului, pregătind alipirea Macedoniei la „patria-mumă"; de vreme ce e la modă să vrem, să cerem, să râvnim, să punem mâna, în toate direcțiile cardinale, pentru a ne pavoaza plastronul și vesta cu cât mai multe cocarde patriotice, venim și noi cuvoința noastră la marea licitație și strigăm anume că: „Vrem Transnistriania".

Poate că ni se vor cere justificările acestei pretențiuni intens naționaliste.

Vom proceda prin a explica publicului, miniștrilor și Conferinței de pace că această provincie se întinde dincolo de Nistru, ceea ce face ca ea să

* Context cenzurat.

fie de o necesitate primordială pentru siguranța graniței noastre și implicit a Basarabiei. Este un principiu stabilit că, cea mai bună măsură de apărare a unei granițe, e să croiești alta cât mai depărtată. Bunăoară, granița Dobrogei vechi e mult mai puțin primejduită de când am obținut linia strategică Turkişmil-Ekene (zisă și Turtucaia-Balcic), care, la rândul ei, ar fi mult mai protejată dacă am mai tăia o fâșie mărginită de calea ferată Varna-Rusciuc. E un sistem preconizat chiar în Franța, unde mulți patrioți neliniștiți de soarta viitoare a Alsaciei-Lorene, prea expusă printr-o învecinare directă cu... vecinul, pretind să mute hotarul pe Rin, ceea ce ar fi o măsură salutară.

în definitiv, dificultatea stă în cuvântul „vecinătate". Pentru ca granițele unei provincii să fie inaccesibile și sustrase oricărei posibilități de deranjament, trebuie ca ele să nu se învecineze cu nimeni. Linia convențională de la 1878 a primit această asigurare ideală prin linia Cadrilaterului care, la rândul său, pe baza dreptului la o viață liniștită, cere și el linia sa de dezînvecinare. Linia de azi marcată prin cursul Nistrului fiind direct expusă râvnelor ucrainene sau bolșeviste, necesită granița Transnistrianiei ca scut izolator.

Iată de ce vrem Transnistriania. Nici Maramureșul, nici Timocul și nici Macedonia nu ne pot asigura o tihnă atât de complectă. Credem că am răpus pe toți concurenții noștri politici în patriotism. Și dacă se găsește încă cineva care să se îndoiască de sentimentele noastre, suntem gata să cerem, pe baza noului principiu al *dezînvecinării,* întreaga planetă dimpreună cu sistemul solar și ceva constelații mai apropiate, pentru a avea în jurul universului românesc vidul complect, vidul din capetele politicienilor români.

POLITICA ROMÂNĂ

Oficiosul francez al guvernului se ocupă, sub acest titlu încăpător, de isprăvile externe ale oligarhiei. Pornind cu înșiruirile de la 1877, nu este fapt care să nu dovedească o supranaturală forță de a scruta viitorul și complicațiile lui posibile.

Regăsim în acest epitaf al activității, desfășurate de o clasă conducătoare muribundă, oribilul calificativ ce lățește zâmbete pe fețele ciocoiești și care a definit de o jumătate secol atitudinea României între celelalte state: „Santinela Ordinei în Orientul European". Escapada armată din 1913 este onorabil citată ca un cuminte fapt politic care a determinat, trei ani mai târziu, pe bulgari, să ne atace. Combinațiile externe ulterioare cari au aliat pe d. Brătianu mai mult cu Rusia decât cu Antanta și au avut o desfășurare și un deznodământ conform cu logica inițială sunt prezintate nu mai puțin decât ca geniale. Articolul în chestie dă și timide îndrumări politicei noastre externe de mâine în legătură cu Banatul și Cadrilaterul...

Punctul de pornire al acestui autoelogiu este comunicatul oficial cu ajutorarea de către trupele românești a trupelor ceho-slovace primejduite. Se pare că acest gest de aliat va fi continuat printr-o ofensivă înspre Budapesta. Încă o dată, deci, politica României, care a preconizat dintru început această ofensivă, s-a impus ca program acțiunei Antantei!

Noi știm însă că primejduirea ceho-slovacilor și apatia în care căzuse frontul de pe Tisa nu se datorește unui ordin superior aliat. Ziarul ***România,*** inspirat din anume cercuri, a precizat că acea stagnare a operațiunilor militărești, pe front, se datorește necesității de a avea la îndemână forțe suficiente pentru a putea, eventual, garanta... ordinea în Banat. Această deplasare de trupe a permis ungurilor să facă același lucru în dauna aliaților ceho-slovaci, atacați cu superiorități numerice în regiunea de joncțiune cu românii. Firește, am trimis grabnic un detașament care luptă încă, în chip fericit, prin pitorescul tărâm de la Tokay.

Din toate aceste împrejurări, ***Independența*** trage concluzia admirabilelor calități de oameni de stat ale clubmanilor bucureșteni.

Faptele însă demonstra că, față de atitudinea Conferinței de la Paris și de necesitățile ivite în Torontal, noi tot am fi încetat ostilitățile contra ungurilor, spre marele pericol al oștilor ceho-slave.

Cât privește politica externă generală a României, se știe că mai bine de 30 de ani - până în 1915 - a fost dictată de la Viena și Berlin și servil îndeplinită de talsanii [?] Dâmboviței. De atunci încolo, augurii noștri cataleptici au ascultat de ordinele Antantei. ***Independența,*** insinuând că înaintarea noastră s-a oprit pe Tisa din ordinul Antantei, confirmă că și de azi înainte se lucrează după oarecari imperative-indicațiuni venite din afară.

DENIKIN, KOLCEAK

Am expus, sub titlul restrâns de *Kolceak,* primejdia Rusiei vechi renăscânde sub sforțările ajutătoare ale Europei capitaliste. întreaga presă a întreprins de atunci o campanie de alarmă, tinzând, ca și noi în articolul inițial, să abată bucuria gălăgioasă și zevzeacă a cercurilor politicianiste desfătate de biruința lui Kolceak și de înfrângerile bolșeviste. Astăzi, opinia publică, îndeajuns de luminată, știe că amiralul ridicat, ca ațâți alți generali ruși rugiți în mazâlie, duce în flamurile sale ideea refacerei Rusiei de ieri cu vechile ei hotare.

[...]*

Pentru democrația rusă așijderi, victoria guvernului militar de la Omsk n-ar însemna nimic bun, gândind că el este compus din favoriții fostului regim, crescuți și îngrășați de anume principii și de o educație de care, la maturitate, oricum ar fi spectacolul evenimentelor și al lumii noi, e greu să se mai dezbare.

[...]*

Ci știrea recunoașterii oficiale a lui Kolceak a și sosit. Antanta își va plasa plenipotențiarii în Capitala amiralului. N-avem detalii. Se poate însă presupune că diplomația aliată a avut mai degrabă grija datoriei publice ruse și asigurarea capitalurilor angajate sub diverse forme în Rusia decât grija noilor încurcături teritoriale din Răsărit. De s-ar fi petrecut altfel lucrurile, astăzi am avea comunicări în acest sens.

în Rusia se petrec însă lucruri ciudate. Pe lângă țari caduci cari traversează satele, pe lângă șefi de gardă roșie cari își schimbă destinația socialo-strategică după salar, pe lângă amirali recunoscuți de blocul Antantei și foști prim-miniștri revoluționari cari trăiesc din veniturile conferințelor ținute în Apus, avem și alți generali, și alte armate, efectiv susținute de câte o putere izolată, de Anglia bunăoară. Generalul Denikin e unul dintr-înșii. Dar ca orice om, se conduce și dânsul de o idee centrală a firii sale, căptușită de ambiția, de setea de putere și renume care așează unele făpturi în fruntea întâmplărilor, dându-le în același timp iluzia că le domină și le comandă. Și pe lângă aceste ridicate sentimente, Denikin, ca și toți ceilalți napoleoni în fașă ai revoluției ruse, posedă, de bună-seamă, și sentimentul rivalității. Nu vom afirma că cele ce urmează ies din cercul ideologiei generalului. Se poate să fie vorba de convingeri și concepții. Fapt este că Denikin, rivalul lui Kolceak, se arată mai puțin neînduplecat și pare mai acomodabil.

[...]*

Ar fi obositor și primejdios să pășim mai departe în labirintul politic rus. Avem însă, în rezumat, orientările următoare:

Marea burghezie apuseană, după cum o dovedește în multe părți Tratatul de la Versailles și unele deciziuni ale Conferinței, precum și recunoașterea pripită a guvernului Omsk, e foarte nepăsătoare în privința drepturilor micilor națiuni și a principiilor democratice. Interesele noastre naționale nu coincid cu ale acestei burghezii: unitatea etnică a românilor, neputându-se bizui pretutindeni pe forța armelor, își găsește sprijinul numai în acele idei de libertate a căror înfăptuire depind de instaurarea democrației sincere și depline; trebuie procedat, cel puțin de azi înainte, în așa chip ca populația basarabeană să prefere, și altfel decât sentimentalicește, oblăduirea românească, în orice caz, amestecul politicei noastre printre aventurierii, oficializați sau nu, ai contrarevoluției ruse, este cu totul inutil.

* Contexte cenzurate.

Presa noastră patriotică și oficială se îndârjește în a protesta contra deosebirii defavorabile ce se face la Conferința Păcii între noi și ceilalți aliați, între noi și Serbia, între noi și Grecia. Mai cu seamă hatârul de care se bucură Serbia pare menit să exaspereze pe cei ce consideră că țara asta a fost pretextul marelui război dezlănțuit de ipostaza cavalerească a țarului rus, ajutătorul veșnic al celor slabi; pe când armatele românești au intervenit, fără a fi provocate, pentru a schimba destinația strategică a trupelor lui Falkenhayn și Mackensen. Se deduce, nu pe nedrept, de aci, o întreagă suită de consecințe, toate pledând pentru o deosebită proteguire a României, atunci când ar fi vorba de favoruri. Așteptări amăgite! Nu numai că în chestiunile financiare și economice se trece peste necesitățile noastre cu o nepăsare, [...]* dar în litigiile teritoriale se neglijează chiar și un simulacru de examinare, așa că întregi ținuturi românești sunt arbitrarmente trecute la sârbi, fără a se recurge, fie și de formă, fie și sub ocupația sârbo-maghiară, la consultarea populațiunilor. Parcă ar exista niște tărâmuri blestemate unde ideologia flexibilă a lui Wilson nu-și găsește aplicare; Banatul, cel atât de răsfățat de natură, ar fi printre acestea.

La urma urmei, s-ar găsi explicații sentimentale favorizării Serbiei de către cei patru olimpici bărbați în funcție de refacere a lumei. Dar indulgența lor față de „inamic", față de țările cari au alimentat rezistența Germaniei și au scurs sânge aliat cu îmbelșugare, indulgența lor față de Bulgaria și Ungaria nu-și mai găsește tâlcul. Trebue să fie la mijloc o enigmă [...]*. Publicul nostru, suficient pregătit sufletește în acest sens, a primit cu entuziasm asemenea explicație. Adevărul, fără a fi fost găsit, nu e totuși departe. D-l Brătianu e neplăcut la Paris, însă și pentru alte motive decât cele presupuse. D-l Brătianu înțelege a păstra bogățiile țării [...]* cercurile politice de la Paris, reprezentanții capitalului apusean aliat, privesc însă cu o râvnă, dârz contrazisă, terenurile noastre petrolifere, minele Ardealului, vastul câmp de activitate industrială a României Mari. De aci, dizgrația României. De aci suferințele poporului român, norocul Serbiei, tristețea Banatului. Dar, va zice presa liberală, nu e odios ca bogăția țării românești să fie exploatată de străini? Oribil! însă e tot atât de inutilă, pentru *poporul* român, exploatarea de către Național-Liberali. Pentru moment, ceea ce importă în primul rând este Banatul. O ceartă între capitaliștii români și cei străini nu merită să se spargă în capul bănățenilor. Industria mare va avea pretutindeni aceeași soartă: socializarea. Poporului muncitor îi este indiferent din ce mâini va lua-o sau o va primi în ceasul hotărâtor. Pentru

* Contexte cenzurate.

moment reţineţi că, în parte, pricina nemulţumirilor noastre este tot d. Brătianu.

Cealaltă pricină este politica externă tradiţională. Vina revine, în bloc, oligarhiei române, inclusiv, deci, Partidului Liberal. Vreme de 50 ani împrumuturile noastre s-au făcut în Germania. Datoria publică română este în Germania şi ea se anulează astăzi cu titlul de despăgubiri de război. Serbia, însă, îşi are datoria în ţările aliate, iar pe viitor, la fel cu Bulgaria şi Ungaria, se oferă capitalului antantist, spre exploatare. Iar acest capital, prin diplomaţia ce-i este aservită, urmează calea ce-i indică propriile sale interese, favorizând Serbia, încurajând pe bulgari şi unguri şi nesocotind pe recalcitranta Românie, care nu doreşte să revină, sub forme îndulcite, în situaţia economică impusă, acum un an, de imperialismul germanic.

Să înlăturăm, deci, ideologia şi sentimentalismul. Şi după cum spune d. Hussar în *L'Orient,* să transmutăm cu o modificare, din domeniul fenomenelor morale în al fenomenelor politico-sociale, adagiul: *„Cherchez la femme".* Să zicem: „Căutaţi banul!".

MĂNĂSTIREA SOCIALISTĂ

Gazetele publicau deunăzi scrisoarea unui deţinut care se înrola cu însufleţire în Partidul Socialist. Deţinutul nu-i un biet ţăran în conflict cu jandarmul, nici vreun lucrător primejdios statului, nici vreun evreu denunţat. Face parte din boierimea ţării, e un bonjurist certat cu oligarhia, pe care a tratat-o aşa cum îi permiteau mijloacele şi precisele cunoştinţe ce Ie avea despre dânsa. A fost arestat după penibile ezitări ale semenilor săi cari respectă maxima: „Corb la corb nu-şi scoate ochii". Procesul său întârzie din aceeaşi pricină, căptuşită cu teama pe care judecătorii săi o au de impertinenţa inerentă naşterei distinse a tânărului. Deţinutul e un om incomod.

Iată-1 azi înscris în Partidul Socialist. Pe conducătorii acestui partid i-a cunoscut în temniţă, şi zidurile, cari îi apăsau deopotrivă, i-a apropiat. Credem în sinceritatea acestei convertiri. în singurătatea şi tăcerea silnică a fortului, vocile sufletului s-au ridicat lăuntric, chipurile trecutului şi-au săvârşit perindul sub ochii conştiinţei cari reflectau în lumini noi. Toate acestea sub porunca dezamăgirii, care i-a demascat făţărnicia complicilor de ieri. Căci în boierimea sau între ciocoii partidelor istorice a existat totdeauna, pe deasupra adversităţilor aparente, complicitatea care a încătuşat poporul.

Astăzi această complicitate s-a spart. Poate că n-ar fi fost aşa dacă tânărului oligarh nu-i era dat să cunoască puşcăria. Poate că, fără ajutorul

împrejurărilor cari i-au ciuruit conţinutul sufletesc, el ar fi aplaudat cu mâinile sale albe [...]* şi ar fi împins la măsuri reacţionare contra prietenilor ce-I adăpostesc azi sub bolta limpede a credinţelor lor. Nu importă. Să reţinem însă faptul care transformă casa socialistă într-o mănăstire pentru decepţionaţii norocoşi ai societăţii. Faptul se constată şi în alte ţări.

Dezgustaţii tuturor saţietăţilor îşi descoperă, într-o clipă aleasă dintre toate, o simţire în putinţă să încapă şi nevoile celorlalţi şi durerile tuturor. Ieri, gazda cea dulce era legea creştină. Astăzi, mănăstirea socialistă şi-a deschis porţile, dar nu numai pentru rugi şi pocăinţă, ci, asemeni fraţilor din Thebaida, tovarăşii socialişti încep luptă şi zbucium în contra nedreptăţilor. E o deosebire spre binele omenirei.

Să fie oare chemaţi toţi pocăiţii? Da, însă paznicul de la poartă trebuie să aibă pentru ceilalţi ochii scrutători.

PARTIDE DE GUVERNĂMÂNT

Unul dintre cele mai repetate argumente ale liberalilor, când îşi dau osteneala să justifice cramponarea lor la putere, este acela că ei alcătuiesc singurul partid de guvernământ din ţară. Nu ne-am îndoit niciodată de adevărul acestei afirmări, căci ştiam ce însemna „partid" în România veche: o samă de oameni grupaţi în jurul unor interese materiale. Coeziunea specială pe care o dă unei clici sentimentul complicităţii, solidaritatea dârză pe care o imprimă câştigul, făceau din Partidul Liberal o tovărăşie de haiduci moderni, destul de disciplinaţi pentru a se impune la guvern şi a-l deţine cu o oarecare decenţă pur exterioară. E meritul Brătienilor de a fi înţeles că asemenea legături, ca să fie trainice, nu se pot întemeia numai pe jăcmănirea bugetului în dulcile zile de guvernare; e meritul lor de a fi consolidat coteria prin aşa-zisele organizaţii economice şi financiare, aşa ca osul aruncat partizanilor de la masa bugetară să le pară un simplu supliment pe lângă ce le-a rezervat geniul vintilist în mod permanent, punând jaful pe baze perpetui, cu mult aparat legislativ şi cu multe fraze patriotice ca justificare. Conservatorii n-au fost prevăzuţi din timp cu instituţii de credit; n-au avut grija să organizeze obşti şi bănci populare după sistemul liberal. Azi e prea târziu de a mai încerca principiul sacru al cointeresărilor. Ei nu sunt partid de guvernământ.

La clubul liberal însă, d. Mârzescu a făcut mărturisirea că socialiştii, aşa cum se arată după noul program unificat, alcătuiesc şi dânşii un partid de

* Context cenzurat.

guvern. // *ne croyait pas dire si vrai'.* Socialiştii au organizaţiile lor sindicale bazate pe comunitatea de interese. E inutil să adăugăm că e vorba de altfel de interese decât cele naţional-liberale şi de o altfel de înţelegere a scopului urmărit. Pentru d. Mârzescu este inteligibil faptul că socialiştii, tot atât de organizaţi ca şi ai săi, au de partea lor numărul, entuziasmul ce-l dă dreptatea şi marele avantaj ce-l dă ofensiva. Dar mai este un motiv care sporeşte superioritatea Partidului Socialist asupra tuturor partidelor burgheze din ţară. Un motiv de ordin mai mult practic. Pe când partidele burgheze, în frunte cu cel liberal, s-au străduit zadarnic să-şi găsească adepţi în Ardeal, iar cele din Ardeal nici nu şi-au căutat, nici nu şi-au găsit partizani în Vechiul Regat, Partidul Socialist unificat numără pe socialiştii tuturor provinciilor româneşti. Aşadar, avem frânturi de-ale clasei burgheze reprezentate în politicianismul regional român de pretutindeni. Nici o legătură, nici o coeziune. Bănuieli şi discordii îndeajuns. Nu mai vorbim de cele de la noi, nici de cele de dincolo, cari au şi început sau, mai precis, au reînceput: cearta dintre Flondorişti şi Glasişti în Bucovina; polemica dintre ziarele *Renaşterea* şi *Patria* din Sibiu... Dar (nu este de uitat) râvna cu care se gândeau liberalii la organizaţiile financiare ale burgheziei ardeleneşti şi atitudinea bănuitoare a ardelenilor, cari se menţin şi azi într-o prudentă autonomie. Partidul Socialist nu mai e o fracţiune regională. Clasa muncitoare de pretutindeni s-a unit. Pe când diversele cluburi burgheze nu reprezintă nimic, socialismul reprezintă România Mare. Singura clasă care şi-a manifestat solidaritate şi dorul de unire altfel decât prin simple fraze e clasa muncitorească. Singura unire efectiv realizată, şi nu prin prezenţa adesea trecătoare a baionetelor, este opera proletarilor. Aceasta e unirea durabilă a ţărilor româneşti şi, ca tot ce este drept, ea s-a săvârşit cu sprijinul muncitorilor.

Partidul Socialist este singurul partid de guvernământ din România întregită.

[DREPTURI]*

[...]*

Drepturi istorice în Galiţia, Basarabia şi Bucovina, rutenii n-au; drepturi etnice şi mai puţin, deoarece prezenţa lor acolo este datorită colonizărilor silnice ale ţarilor din Petrograd şi diplomaţilor de la Balplatz. Şi cu toate acestea, urechea paşnică şi delicată a democraţiei moderne era asurzită de larma războinică din Galiţia şi de ţipătul populaţiei-victime a oraşului

' **Nu credea că a nimerit-o atât de bine (franc).**

* **Titlul şi mai mult de jumătate din text au fost cenzurate.**

Lemberg. în consecinţă, am înaintat; de acord cu Antanta. Natural, armata ucraineană, străpunsă pe unde nu se aştepta, s-a licenţiat de la sine, iar polonii au recoltat o minunată captură de material şi muniţiuni. Fie veşnică pacea care domneşte actualmente în Galiţia. Şi cu atât mai bine pentru Antantă, dacă de data asta a lucrat în conformitate cu principiul naţionalităţilor.

[...]*

Credem cu o sinceritate spăimântătoare că intervenţia română în Galiţia răsăriteană a încurcat profund socotelile burghezimei imperialiste ucrainiene. Sperăm într-o promptă reconciliere, căci, pentru misiunile ivite din Rusia dezagregată, există compensaţiuni convingătoare. Şi dacă nu, dacă una din aceste misiuni pleacă, se va găsi în locul ei alta care să vină; în fiecare burghez rus doarme un plenipotenţiar şi un prim-ministru.

TU QUOQUE!...[1]

Ziarul domnului Marghiloman se pronunţă cu o fierbinte intransigenţă în chestiunea Torontalului. După ce a revendicat într-unui din numerele trecute Maramureşul, pe baza faptului că Molda, căţeaua lui Dragoş-Vodă, şi-a înecat vioaia-i fiinţă în apele râului ce-i poartă numele, astăzi cetim:

„în situaţia internaţională de acum şi dată fiind starea spiritelor din întreaga ţară şi pregătirea armatei de care dispunem, formarea unui guvern pentru a face concesiuni în chestia Banatului este o imposibilitate"... Cu alte cuvinte, Partidul Progresist şi d. Marghiloman n-ar admite această forfecare a graniţelor noastre etnice, la care totuşi celelalte două coterii politice antantofile, printr-un acord tacit, ar consimţi. D. Marghiloman ar fi, în acea zi îndoliată, gata să ridice goarna la gură şi steagul în vânt pentru a strânge în juru-i şi a canaliza în albia partidului torentele opiniei publice. Şi ne amintim, cu acest prilej, de o altă hartă, pe care progresiştii o agitau pe străzi, în cafenele, în cluburi, în parlament: harta României vechi. O linie de-a lungul frontierei arăta graniţa cerută de nemţi d-lui Averescu şi pe care acesta, nu fără ironie, nu fără dispreţ, nu fără eleganţă, le-o acordase. Cealaltă linie, ceva mai apropiată de graniţa primitivă, indica delimitarea obţinută de guvernul Marghiloman. Şi era atâta lamentabilă trufie în acea exhibiţie a rezultatelor de la Buftea, încât ne mirase cum d. Marghiloman,

' ***Tu quoque, mifili!...*** (lat.) - Şi tu, fiule! (Cuvintele lui Cezar către Brutus când l-a văzut printre atentatori.)

* Context cenzurat.

carele astăzi vorbeşte de uşurinţa d-lui Take Ionescu şi de grandomania d-lui Brătianu, a tolerat să se facă vâlvă în jurul calităţilor d-sale pe temeiul unor aşa de jalnice dovezi.

Fireşte că nu-i punem la îndoială nici patriotismul şi nici râvna ambiţioasă. Ştim că în decursul scurtei sale guvernări a desfăşurat multă energie, a dus trei politici interne: în Basarabia, Moldova şi Muntenia; a menajat raporturile cu Antanta, a „jucat" pe nemţi şi cu această formidabilă povară a situaţiei în spinare, sub care plăpânda carură a d-lui Brătianu ar fi sucombat, „omul lui Mackensen", după ce-şi pusese numele în josul primului act de unire cu Basarabia, a fost pe punctul de a-şi însuşi acţiunea din 1916, trimiţând trupe în Bucovina şi năzuind să ocupe, d-sa, Ardealul.

Toate acestea explică îndeajuns că frontul unic, preconizat şi înfăptuit de d. Marghiloman în contra liberalilor, se realizează cu liberali [...]* de guvern naţional. Totuşi, d. Marghiloman continuă să aibă tonul fals când atacă pe aria „idealului" uşurinţa şi grandomania conservatorilor şi a liberalilor... Pentru noi, toţi aceştia, la un loc, înseamnă fiare vechi şi sticle goale.

Pentru publicul amator de atletism politicianist, ar fi interesant de ştiut cu ce arme va mai fi atacat, de către acest rival sagace şi redutabil, d. Take Ionescu. Poate că acţiunea şovină a progresiştilor să-şi aibă un tâlc. De pildă: ce a fost cu plecarea d-lui Take Ionescu în Franţa? Avut-a d. Alex. Marghiloman vreun amestec în această împrejurare?

REPUBLICA RENANĂ

In regiunea Rinului, ocupată de trupele Antantei, s-a proclamat republica, o republică despărţită de confederaţia statelor germane. Astfel, statul-tampon, cerut de Franţa, care, în neputinţă de a-şi fixa frontiera pe Rin, pretindea cu drept cuvânt a nu mai fi expusă învecinării primejdioase cu Prusia, s-a înfăptuit. Pacea şi-a înmulţit şansele. Jumătate de secol, liniştea continentului a depins de rivalitatea franco-germană. Posibilităţile de viitor război între aceste două naţiuni fiind aparent îndepărtate, s-ar putea spera în viitor la o pace de mai lungă durată, mai ales dacă temelia ei s-ar aşeza pe condiţiuni de tratat ameliorate.

Dar regiunea renană nu e singura provincie care a tins Ia divorţul cu tânăra şi impunătoarea confederaţie. Baden-ul - afectat însă puternic prin răşluirea Sarrei -, WOrtembergul şi Bavaria manifestă acelaşi separatism. Şi

* Context cenzurat.

dacă Germania nu va semna, Antanta va sprijini şi mai puternic mişcările cari se produc în sensul acesta. Bunăvoinţa pe care învingătorii o arată Austriei este o indicaţiune în plus. Se va încerca deplasarea centrului de gravitate al statelor germane şi fixarea lui la Viena. Opera lui Bismarck e astfel lovită în cele două înfăptuiri cari au marcat etapele decisive ale străduinţelor sale: războiul din 1866, făcut pentru a se anula concurenţa Vienei, prin excluderea ei, şi războiul din 1870, cointeresând toate statele nemţeşti la împărţirea unei prăzi băneşti şi la păstrarea unui rapt: Alsacia-Lorena.^

Fundamentul, în cele două părţi alcătuitoare, era, prin sine, instabil. în loc să vadă atât la Berlin, cât şi la Viena aceeaşi rasă şi aceeaşi limbă, cancelarul n-a văzut decât Hohenzollemi şi Habsburgi. Iar la Versailles a socotit să strângă atâtea legături fireşti cari împreunau pe confederaţi în plasa incomodă a complicităţii.

Astăzi deci asistăm la dezagregarea acestei schelării rău sprijinite. Unitatea germană, aşa cum a fost croită în cabinetul lui Bismarck, şi-a trăit traiul. Credem însă că ideea acestei unităţi persistă. Credem în vremelnicia a tot ce se construieşte cu şubredele mijloace ale diplomaţiei.

Este totuşi de dorit ca Republica Renană să trăiască.

ÎN BANAT ŞI LA ARAD

Aradul şi regiunea înconjurătoare n-au fost niciodată obiectul unor tocmeli între delegaţia noastră şi Consiliul celor patru. în privinţa acestui oraş, Sfatul de la Versailles părea dintr-un început decis a se ţine de litera tratatului de alianţă. împotrivirea maghiară era în funcţie de situaţie, de arme. Guvernele de la Budapesta păreau dispuse a se suna pierderea Transilvaniei geografice. Ultima ofensivă a lăsat însă graniţele revendicărilor române înlăuntrul frontului, care este azi pe Tisa. Totuşi, în direcţia Aradului nu se înainta. Motivul? Prezenţa forţelor franceze de ocupaţie făcea nefolositoare o înaintare într-acolo. în plus, dorinţelor pe cari comandamentul şi guvernul nostru le manifestase de a ocupa şi Aradul - motivând aceasta prin nevoia de a se da satisfacţie populaţiei române din acel oraş şi din ţară-, autorităţile militare franceze le-au opus un refuz dârz.

Guvernul burghez maghiar

Spiritele fiind, în consecinţă, foarte agitate, s-a pronunţat pe alocurea incriminarea că aliaţii ar fi defavorabili aspiraţiunilor române în Arad. In realitate, nimic nu este mai potrivnic adevărului. Prohibirea vremelnică,

[...]*

Căci cu ce s-au ales, se întreabă ei, oligarhii, de pe urma războiului? Cu ceva modeste căpătuieli de speculă ori de abuz de putere, cu niscai furnituri derobate ori supracifrate la preţ, cu roadele echilibristicei valutare, cu haiducirea mărfurilor în mişcare de import-export? Cu înavuţirea câtorva sute de partizani?

[...]*

Viitorul tindea totdeauna să ni-1 prezinte pe d. Brătianu ca pe un mare om politic, azi se străduieşte a-l înfăţişa ca pe un mare dezamăgit. Nimeni însă nu se mai înşală nici prin literatura ***Viitorului,*** nici prin teatralitatea d-lor Brătianu. [...]*

D. Ion Brătianu, însă, se ţine strâns de nurii acestei ţări, ca un roman de o femeie sabină: ni s-a luat Torontalul.

Şi când d. Brătianu se răzvrăteşte din nou, se revizuiesc - spun depeşile - frontierele noastre dinspre Ungaria. Pe măsură ce delegaţia română va apăra interesele viitoarelor cointeresări liberale, ni se va ştirbi coroana hotarelor, pentru ca nestematele ei să împodobească frumuseţi mai ospitaliere.

[•••]*

Şi, după cum împrejurările au sfâşiat acea hârtie, forţele latente ale preschimbării în curs ar strivi toate calculele capitaliste.

[-]*

Şi poate că *Viitorul* şi-ar prezintă mai departe oamenii ca pe nişte bărbaţi de stat, spălându-le de pe faţă sulimanul dezamăgirii.

IN CELE DIN URMĂ

A sosit ceasul răspunderilor supreme. Oligarhia e în emoţie. [...]* Pacea s-a prezintat sub forma unui petic de hârtie. [...]* Şi într-un caz şi [...]*. O pace pe hârtie nu anulează nicidecum un război efectiv. Căci suntem, din graţia Antantei şi din isteţimea cârmuitorilor noştri, în plin război: sângele curge pe Nistru, pe Tisa, pe Mureş, curge şi în Galiţia. [...]* (Spre nedumerirea unui [...]*. Şi când ne gândim Ia jertfele prezentului, ne amintim şi de ale trecutului atât de proaspăt. Am văzut, într-o seară de august, regimente de tineri [...]* escaladând Carpaţii. Am văzut apoi, în toiul toamnei, trupurile lor muşcate de răni acoperind şanţuri, coaste şi văi, ca o desfrunzire. Şi haotica, cenuşia retragere prin noroaie, ceaţă, fum, foc,

* Contexte cenzurate.

foame, molime şi moarte - seceraţi de duşmani, puşcăşiţi pe faţă de ruşi - spre Moldova, spre cantonamentele scorburoase unde oamenii se înghesuiau, se înnodau ca şerpii să se încălzească şi să crape de nemâncare, după ce febra exantematică le năzărea în faţa ochilor căscaţi de halucinaţie, fertilele câmpii acum năpădite şi pacea căminului bântuit. Şi câte stafii femeieşti n-am văzut, chiar după intrarea liberatoare a francezilor, mozolindu-şi sânul jerpelit în gura avidă, dar seacă, a pruncilor. De bună-seamă, poporul acesta bun şi frumos, de o bunătate şi o frumuseţe animalică, nu şi-a meritat soarta. Şi-a meritat în schimb idealul şi menirea. [...]* Dar în cele din urmă? Mulţumită tocmelilor nesăbuite, calculelor interesate ale unor conducători nevolnici şi orbi chiar în faţa spăimântătoarei lumini roşii ce mistuie orizontul, frontierele naţionale sunt mâzgălite de creioanele diplomaţiei. [...]*

Leacul? conservatorii, progresiştii, ligiştii ţipă: guvern naţional, prestigiu, încredere etc. Calcul şi interesare. România, oligarhie şi popor laolaltă, suportă astăzi gheara înmănuşată a Europei burgheze. Se pare că şi în Societatea Naţiuni- lor există diferenţe de clasă: sunt state capitaliste şi state proletare. Cu toate că avem burghezia noastră, suntem un popor, [...]*. Tâmp, cel ce şi-a făcut iluzii. Şi copil, cel ce se preocupă de vom semna sau ba, de va cădea guvernul, de vom avea guvern de funcţionari sau de coaliţie. Altul e leacul. Să [...]*

IAR MUŞAMAUA

Partidul Liberal e bazat pe o trainică solidaritate. Fiecare membru are legături atât de strânse, rădăcini atât de adânci în această coterie politică, încât el se prezintă ca una din acele măsele formidabile ce nu se pot extrage fără ca cleştele operator să disloce falca întreagă.

Una din acele măsele cariate a trebuit să fie însă scoasă, fiindcă prezenţa ei pestilenţială din cale afară era, hotărât, insuportabilă şi toate balsamurile din lume nu o puteau dezinfecta. Partidul s-a hotărât să sacrifice pe Moşinski, prefectul de Roman, implicat în felurite sordide afaceri, ticluite cu o stângăcie care făcea de râs Şcoala liberală. Era şi un gest de o cinică insolenţă care putea să însemne: partidul se purifică, partidul nu izbeşte numai în cei mici, el nu ezită de a jertfi ţapi mai de rasă şi mai de talie.

* Contexte cenzurate.

Ancheta însă n-a progresat şi avem informaţii că nici nu va progresa. Căci Moşinski, luând atitudinea lui Samson, a ameninţat că va zgudui stâlpii clubului şi nu va muri decât sub dărâmăturile lui. îşi cunoaşte semenii până la intimitate şi poate „da de gât" peste 15 corifei din partid, al căror Coran îşi are versetele în **Codul penal.**

Ameninţarea a reuşit. Măseaua nu va putea fi scoasă.

EI

Academia Română adresează un protest celor 43 de instituţii-surori din lumea întreagă, pentru ca cei 1720 de bărbaţi cu olimpice însuşiri de nemurire să se revolte împotriva nedreptăţilor ţărei noastre de către sfatul „celor patru" cari, după ce că sunt numai patru, mai sunt şi nişte simpli muritori. Torontalul şi judeţele de pe versantul occidental al Carpaţilor transilvăneni sunt readuse în discuţie. Cunoşteam chestiunea. Cu uimire însă auzim vorbindu-se de hotarul Bucovinei, atunci când oficioasele ne-au asigurat de posesiunea întregei provincii şi când [...]* trupele noastre luptă mai sus de Colomeea [...]* Circulara Academiei ne luminează deci unele lucruri pe cari, ştiindu-le la bun adăpost, le părăsisem în dulcea penumbră a nepăsării. Basarabia vine la rând. Academia şi presa, şi cluburile, şi publicul ştiu că fruntaria pe Nistru nu ni-i prin nici un act internaţional consacrată. De aci mare emoţie, puternice palpitaţii, pretutindeni. [...]* De ce să ne speriem de toţi naufragiaţii cărora Antanta le azvârle colacul de salvare şi-1 pescuieşte pentru a-i constitui miniştri fără popor şi generali fără ostaşi? [...]* Academia susţine că în Basarabia românii alcătuiesc o majoritate de 80 la sută. Statistici ruseşti vin în confirmare.

[MARTIRI]

Lewin, şeful revoluţionarilor din Milnchen, a fost asasinat de un pluton de execuţie al guvernului. [...]* Sentinţa a fost pronunţată în numele societăţii, al cărei interpret s-a impus să fie guvernul, demnitarii şi mandarinii, precum şi o samă de militari înzorzonaţi la minte şi la trup, constituiţi în

*** Contexte cenzurate.**

Curţi Marţiale. Deosebim deci în formă această omucidere de felul în care au fost suprimaţi Liebknecht şi Rosa Luxemburg. Apropiem însă moartea lor de moartea tuturor răzvrătiţilor ruşi purtaţi prin tainiţele fortăreţelor, prin peşterile Siberiei şi pe drumul suitor la spânzurătoare. Cu toţi martirii, cu toţi iluminaţii şi jertfiţii unei idei din toate timpurile, îi confundăm şi în mintea noastră îi contopim în aceeaşi venerare care-nfăşoară ca faldurile unui steag icoanele acestei elite sufleteşti a omenirii. Căci în viaţa de trudă, de scrâşnet, fiere şi sudoare, în viaţa de toate zilele în care om pe om se
9fc pândeşte, privire se taie-n privire cu duşmănie, zâmbetele se schimonosesc în faţa altor zâmbete, în această viaţă de haită în care trăim ca lupii, ei singuri, premergătorii şi evangheliştii, au uitat de ei. Ei singuri şi-au uitat de foame, de straie, de chinuri şi au păşit, ca nişte stele desprinse din calea vulgară, peste abisuri, prin întuneric, spre propriul declin. Şi nu numai nu s-au încleştat de pâinea de la gura altuia, nu numai s-au dezbărat de complicitatea de interese şi de păcăleală a celor mulţi, trădând astfel această laşă clasă intelectuală din care făceau parte, nu numai că în sufletul lor trenţuit durerile străine au vibrat, dar însăşi trista lor existenţă, atât de bogată totuşi în emoţii şi în simţiri, şi-a dat sângele, ca o băutură divină, pradă corbilor de la putere. Natura jucăuşă îşi face dureroasele capricii, creând, la răstimpuri, minţi şi suflete din posibilităţile de compunere pe cari le dă o evoluţie încă neparcursă.

Vistieri ai unei comori de idealism fatal, cei astfel alcătuiţi au târât omenirea pe drumuri noi. Viaţa, în aparenţă, rămânea viaţă şi munca, muncă, pământul continua să rodească, lanurile să se legene, apele să treacă, mările să plângă, cerul să-şi perinde ale sale lumini. Oamenii îşi trăiau monoton şi greu ceasurile, conducătorii, regii, bogaţii şi ostaşii să stăpânească alene **şi** cu cruzime întinderile - zbor de corbi adumbritor şi cernit peste seninătatea inconştientă a planetei. Şi în acest ritm imens al mişcării **lumeşti,** în păienjenişul microscopic de gesturi interesate, când până **şi** cel **mai** umil, cel care întindea mâna să cerşească, cerşea pentru el **ori pentru ai săi, ei** numai în regiunea ogoarelor sufleteşti făceau gestul **măreţ al** semănătorului ce-şi părăseşte altora rodul său. Ei numai n-au **cerut nimic şi,** când **au** strigat *dreptate,* au strigat pentru alţii. Şi totdeauna, prădalnicii, ameninţaţi în trândăvia lor puhavă, şi-au simţit fulgii zbârlindu-se **de groază şi** ghearele înarmându-se **de** mânie. Ades, şi-au trecut pliscul **prin sângele** răzvrătiţilor căzuţi. Dar, mai curând sau mai târziu, **sămânţa aruncată** zămislea **şi** priveliştea istorică **se** schimba la **faţă.** Cei **cari îndrumau atunci** noroadele în învăţătura cea **nouă** nu-şi întreceau, **desigur,** premergătorii în bunătate, în credinţă, **în** abnegaţie. Dar îi **răzbunau.**

„LOGICĂ DE FIER"

D. Brătianu, în imposibilitate de a se pune de acord cu Sfatul Păcei, părăseşte Parisul şi se întoarce în ţară. Hotărârea d-sale este riguros logică şi, judecând lucrurile cu omiterea multor amănunte complementare, suntem determinaţi de a-l aproba.

[...]* arătaţi-ne, guvernamentalilor, o întrebare suportabilă pentru reprezentanţii regimului actual: cum stăm cu Banatul? cu Ardealul vestic? cu Bucovina de nord? cu Dobrogea de sud? cu Basarabia? cu despăgubirile? cu controlul financiar? cu supravegherea libertăţei minorităţilor? cu limitarea armamentului? cu petrolul? cu import-exportul? cu valuta? cu etc, etc, etc, etc?

[...]*

CE-I ASTA?

Partidele istorice se acuză, se ceartă, se încaieră. D. Brătianu se răsuceşte tot mai fără nădejde în bunătăţile de la putere, ca un vierme într-un fruct. Take Ionescu îşi trimite din departe amplele fraze, generalul Averescu mobilizează legioane electorale, d. Marghiloman îşi dispune capcanele penibile pentru adversari. Prin ministere, cluburi şi bănci freamătă şoaptele, permisele, bancnotele. Dincolo, ardelenii îşi păzesc agonisita.

Suntem deci în plină pace... Totuşi, la mari răstimpuri, pe deasupra tâmbălăului lăuntric, sfidează alămurile comunicatului militar. Undeva încă răguşeşte tunul. Undeva zbârnâie păsările de fier, clocitoarele morţei. [...]** încă, sau moare.

JUDECATA

E o necesitate higienică. E o măsură ce duce la rezultate salubre. Ea însă nu se va putea realiza sub un regim burghez. Ea a fost posibilă în timpul guvernărei Marghiloman, care a avut orgoliul de a nu da curs acelei acţiuni judiciare ce, deşi se potrivea minunat cu sentimentele publicului, corespundea, din nefericire, cu interesele şi poruncile străinului. D. Marghiloman a ştiut însă înveseli câteva clipe din acele vremuri de plângere cu spirituala arestare a d-lui Corbescu şi cu depunerea plină de tâlc şi de irezistibil haz al unui reputat „fost şi viitor ministru". Reprezentaţia s-a oprit aci, căci atât se prevăzuse în programul de mistificare al guvernului menit să păstreze ţara până la o cotitură categorică a evenimentelor. Cu acel prilej însă au fost precizate câteva motive legale de urmărire a liberalilor. Motivele nu sunt la fel cu cele pentru cari noi, semeni până la un punct şi contimporani până la dezgust, îl condamnăm; şi anume: nepregătirea militară [...]* dezorientarea în politica externă din [...]* – neputinţă, nepăsare [...]*. Am accepta cu fericire, totuşi, o urmărire lăturalnică şi un verdict ipocrit, de vreme ce toată lumea i-ar pătrunde înţelesul şi i-ar aplauda adevărata sancţiune. Repetăm că [...]* ar relua imperioasa chestiune a judecărei Brătienilor în discuţie.

[...]*

* Text cenzurat în proporţie de 75%.
** Textul a fost redus de Cenzură la o treime.
*** Textul a fost redus de Cenzură la mai puţin de jumătate.

INTRANSIGENŢA

Şi vâlva zilei stă în sosirea d-lui Take Ionescu. E un mic moment de inexplicabil triumf. E o miniatură a „reîntoarcerei din Elba". Căci acum un an, d. Take Ionescu plecase din ţară abătut în suflet, dârz în aparenţă şi cu multă ordine şi acurateţa în socotelile soartei sale politice. „Dacă omenirea merită nedreptatea unei victorii germane - îmi declarase d-sa în Iaşi, într-un *interwiev* care a izbutit în cele din urmă să-l certe cu toată lumea -, atunci cariera mea politică e sfârşită. Dacă, dimpotrivă, Antanta va învinge, atunci în ţara românească nu mai e loc decât pentru Brătianu şi pentru mine..." Şi d. Take Ionescu a plecat urât de nemţi, prigonit cu eleganţă de d. Marghiloman, duşmănit de Brătienii, de cari, în acelaşi *interwiev,* se desolidarizase afirmând că-şi asumă numai pregătirea sufletească a războiului, lor lăsându-le sarcina penibilă a pregătirii militare... Şi nu numai cu nemţii şi politicianii se înrăise acest om care, singurul dintre politicianiî noştri, marcase în tot timpul războiului o atitudine bine conturată. Mai era cineva faţă de care n-avusese cordialitatea respectuoasă de a-l vizita în ajunul călătoriei.

în sfârşit, asistăm azi la întoarcerea sărbătorită a d-lui Take Ionescu şi ne întrebăm totuşi ce-a făcut omul acesta la Paris pentru cauza pe care a tins s-o reprezinte şi susţină. îi presupunem meritul de a fi salvat posomorâta aparenţă a politicei de pace separată [...]* şi de a fi păstrat printre aliaţi,

* Contexte cenzurate.

României, un loc pe care-l pierduse. Bănuim că d-sa a cedat în felul în care, ca particular și ca om politic, putea să cedeze o parte din Torontal Serbiei, ceea ce constituie o stângăcie și o vină, de bună-seamă, dar nu putea rata din această pricină celelalte servicii aduse de d-sa țărei, mai ales când implacabilul domn Brătianu s-a ales cu o înnoită rușine a [...]*.

Nemulțumirea unanimă și antipatia tuturora, ostilitatea reținută a publicului din orașe și sate față de guvernarea brătianistă [...]* își așteaptă un șef. Și pornirea generală spre reînnoire, spre îndreptare își așteaptă un conducător. Cele mai frumoase principii, cele mai solide puncte de program, cele mai clare doctrine își cer atletul și trâmbițașul, iar mulțimea caută întruna pe bărbatul care, în virtutea unor însușiri deosebite, să-și asume un asemenea rol.

Și iată mintea cea împodobită a d-lui Take Ionescu, făptură favorizată de Fire, cu trăsături curate, cu glasul limpede și cu gestul ispititor, care vine azi și vorbește de intransigență, afirmându-și pocăința pentru acea toleranță ce i-a permis odinioară să pledeze chiar în procesele Brătienilor. Iată omul care, din august 1914 și până în ceasul de acum, declară aceeași credință, pe când tovarășii săi s-au tăgăduit de mai multe ori. Iată democratul din naștere ce-și taie drum prin plasa-n care l-a captivat ciocoimea și, la sfârșitul unui lung purgatoriu, vine cu făgăduieli frumoase în mijlocul poporului, invocând întru iertarea păcatelor sale: Talentul. Și pentru că în adâncul acestui om care, ca toți oamenii, este durat din tină, strălucește piatra rară a talentului, să așteptăm.

Să-l vedem deci!

POLITICA BURGHEZĂ

Viitorul amănunțește ultimele evenimente din Italia, pe cari le califică „îngrijorătoare". Pentru cine? Atitudinea oficiosului nostru e ambiguă și, din reticențele sale cântărite și recântărite, nu putem, răsfoindu-i chiar colecția, să descoperim o dreaptă linie de conduită.

Politica guvernului Brătianu, răsfrântă cu o intensitatea vintilist calculată în presa partidului, pare să fi trecut de la deschiderea Conferinței prin mai multe faze. De pildă, la început: faza de încredere, entuziasm și recunoștință față de opera guvernelor aliate. Eram pe atunci în faza Wilson, sublimul toboșar al democrației, inspiratul pe 14 puncte de libertate, justiție și înfrățire. Și niciodată nu s-a desfășurat mai mult lirism, și mai puțin talent, în paginile *Viitorului.* Până în urmă am dibuit, printre rânduri, o ușoară

* Contexte cenzurate.

diferențiere; de unde ni se vorbise, mai înainte, cu un patetism egal, despre toți cei patru aliați, pe nesimțite în sufletul țării oficiale se pronunța un hatâr al simțirilor pentru „sora noastră Italia". Aflăm că, după cum a fost pe vremuri vorba, în anii neutralității, ca România și soră-sa să pășească în foc mână-n mână, așijderi azi, în palatul cu obiceiuri rele de la Versailles, cele două latine aveau să se prezinte îmbrățișate. N-a trecut însă mult și dezbinarea se produse între Italia și România, de o parte, și „Cei mari" de alta. Iar Iugoslavia era, separat, o altă dușmană. Zăngănit sinistru la București și la Roma! Trupe de voluntari ardeleni, echipați de ministerul aliat, sosiră în Italia. Niciodată frăția nu fu mai acută. Când, deodată, tot din paginele *Viitorului,* ghicirăm că, deși ambele țări perseverau în supărarea lor față de Conferință și de Wilson, și raporturile amândorura cu Serbia se înăspreau zi cu zi, o nedumirire totuși s-a iscat între cele două aliate cari, pentru moment, nu se mai pot privi ochi în ochi ca înainte. Și *Viitorul* se întreabă ce e cu trupele italiene din Cadrilater, atunci când nu e nevoie de ele acolo.

[...]* într-un lac italian. De aceea se cere Dalmația și insulele de lângă coastă și tot ce alcătuise aproximativ Iliria efemeră a lui Napoleon. Și coborând de-a lungul uscatului, pentru a putea stăpâni intrarea acestui lac, Italia a pus piciorul la Valona, de unde activitatea ei cutreieră și ramifică prin toată Albania. în toate aceste locuri, râvna ei a fost contrazisă. Până și-n Asia Mică, în care capitaliștii italieni voiesc să repete întreprinderea sângeroasă din Tripolitania, până și în Dodecanes a întâlnit concurenți. Atunci? Se întâmplă ceea ce determină protestările oficiosului *Viitorul,* care se miră grav de prezența trupelor italiene în Cadrilater [...]* cu drept cuvânt, de întreg războiul fomentat[1] de diplomația italiană, în Europa Centrală și în Orient.

Iată roadele unui congres care și-a închipuit că poate modifica durabil suprafața lucrurilor fără a se atinge de fondul lor.

[...]*

DOUA PACI...

Și două partide care se ceartă prin presă, căznind să demonstre că, din punct de vedere moral și economic, pacea de la București e mai puțin umilitoare pentru țări decât pacea de la Versailles, sau altminteri: că pacea de la Versailles etc...

Și *Viitorul* se ceartă energic cu *Steagul* pe tema asta. Multă vreme a durat disputa în cari epitetele triviale betonau argumentarea. Căci astfel e

* Contexte cenzurate.

[1] *Fomenter* (franc.) - a ațâța, a instiga.

un complot şi uneltitorii sunt de condamnat atunci numai când încercarea lor nu izbuteşte. Toate acestea le mărturiseşte Istoria.

Ceea ce ne interesează e solidaritatea supremă a clasei sociale care a acaparat puterea. Fie ea împărţită în partide crâncen îndușmănite, bătălia dintre partide nu va întrece în intensitate acele *tournoi,* violente, dar stăpânite, din Evul Mediu. Doi adversari politici oligarhi seamănă cu boxerii cari îşi îmbracă mănuşile cu pâslă ori cu duelişti ce-şi butonează floretele.

In faţa mulţimei, oligarhii îşi dau doar răni de teatru, iar când vremurile se înăspresc, caută ţapii din turmă şi-i înjunghie. Ţapii n-au fost politicieni. Au fost ziarişti. Şi asta n-ar fi nimic dacă ar mai avea puterea şi dibăcia să măsluiască aparenţele, să escamoteze formele. Am ajuns în vremea când legislaţia, pe care stăpânitorii au aşezat-o spre a-şi ocroti interesele, nu mai e suficientă pentru a le asigura liniştita guvernare. Nu se mai simt bine pe propriile lor aşezări. Ei dau cu piciorul formelor şi bazaconiilor legale născocite şi drămuite tot de ei. Corbii nu mai pradă în singurătate, în întunerec, ci sfâşie în plină lumină. Ordinea pe care se prefac a o apăra, au răsturnat-o singuri; au azi starea de asediu şi cenzura. Doar aşa dacă mai durează. O întoarcere la normal îl va răsturna. Până atunci, se mai complac la plăsmuirile trecutului, ca un copil ce se joacă între soldaţii de plumb pe care îl face şi reface cu biciuşca.

Ciocoii au trecut; gazetarii trec, încă, prin capriciile crude ale jocului oligarhic.

OPTIMISM

Pacea s-a semnat. Şi am rămas noi, generaţia brătienistă; noi, împestritura de politicieni, samsari, speculanţi, profitori, nod abject de râme şi reptile, covârşiţi de ironica onoare de a fi mărit ţara până la marginile visate de entuziaşti şi de poeţi, purtând în chip de tiflă blazonul istoriei pe spinarea umilită, căci ne-am ridicat într-o zi cu fanfare şi steaguri, am trecut munţii şi am spulberat nedreptatea.

Nu vă miraţi; literatura înregistrează fenomene de acest soi (raportate la viaţa de individ). Prostituatele lui Dostoievskî şi Tolstoi, declasaţii lui Gorki de câte ori nu şi-au adunat ultimele energii pentru a le cheltui în gesturi sublime? în societatea largă a lumei, mica şi decăzuta Românie s-a ridicat din putredu-i culcuş oriental şi a parcurs, sângerându-i paşii păcătoşi, drumul suitor al dealului, până l&apoteoză.

O, simţim în această clipă toată închinarea lui Raskolnikov în faţa poalelor mânjite ale Soniei! A fost se vede un colţ neprihănit de suflet unde

[1] Turnir, luptă între cavaleri (franc).

strălucea iconostasul, cu ale sale chipuri naive şi luminate, cu bătrânele argintării, cu mănunchiul de busuioc uscat. A fost undeva, împăturit şi copleşit de bezne, sâmburele cristalin, piatra cu raze a meritului, a virtuţilor atât de iscusit ascunse. Căci nu se poate altfel tălmăci această revărsare a dreptăţii, acest surâs al soartei care ne-a arătat căile splendide ale biruinţei, zarea pavoazată cu plachete şi înfiorată de cântări.

România Mare s-a îndeplinit. Hotarele ei halucinează închipuirea. Vântul, care o străbate de la o margine, dezmierdând lanurile în danţ, fremătând pădurile, tremurând apele, are timp să se aştearnă şi să expire în largurile ei. Pe alocuri mai sunt ştirbiri. In drumul ţării mai zac mizeriile, obstacole de hârtii pecetluite, pe cari le va înlătura cu o mişcare a gleznei, Sub vestmântul de strălucire de-abia se închide racila războiului şi n-au apucat să se şteargă urmele bolilor necurate.

Păstrăm însă toată nădejdea.

Să nu fie oare nici un semn în acest har al împrejurărilor cari n-au ţinut seamă că pe aşternutul ei simplu s-au tăvălit toţi şefii de partide, toţi şefii de guverne, toţi miniştrii, toţi clubmanii, titraţii, proprietarii, arendaşii, delapidatorii, furnizorii şi intermediarii regimului, până ce n-a rămas decât un întins de pete fermentate, de miasme şi gunoi? Şi totuşi...

Are să rămâie, oare, opera a trei ani de piepturi sparte-n săbii, de sate şi oraşe prăvălite-n moarte, de câmpuri şi codri prefăcuţi în jar, pradă trecutului ciocoiesc, trup inert, dar cu ţâţele pline pentru gurile nesăţioase ale oligarhiei?

Ceata trivială de venali, hrăpăreţi fi-va ea lăsată să voteze creditele spre a-şi ridica singură statui, din al căror bronz costisitor nu va neglija totuşi să fure?

Sau milioanele de semănători ce dau ţării podoaba ei de aur de vară şi tradiţii cari o uşurează de laptele-i negru, păcura, - pentru ca trândavii să îmbuce şi să lingă -, vor îndepărta, în sfârşit, orice atingeri impure de mireasa muncii şi a jerfei lor: România Mare?

CONTROL MORAL

Foaia săptămânală a unui filosof universitar se ocupă de chestiunea moralităţii în politică, trasând în această privinţă o paralelă între Petre Carp şi Take Ionescu.

Petre Carp - spune d. Motru - s-a îngrijit de această moralitate, proclamându-i trebuinţa încă de pe vremea când viaţa economică şi financiară a Europei nu luase un caracter internaţional şi când această chestiune era de ordin sentimental. Iată de ce s-a spus că P. Carp a fost un bărbat paradoxal şi sucit.

Astăzi, însă, lucrurile par a se fi modificat subit! „Viaţa economică şi financiară", de mai sus, s-a internaţionalizat şi noua ei fază exige o anumită ordine morală. Capitaliştii au nevoie de foarte multă morală, la bărbaţii de stat ai României şi, în genere, în ţările pe cari năzuiesc să le exploateze. D. Motru vede în acest fapt mobilul intransigenţei, pe chestia cinstei în politică, a d-lui Take Ionescu. Şi-1 denumeşte pe acesta „purtătorul de cuvânt al capitaliştilor din Apus" şi campion european al „cinstei sub controlul Europei", spre deosebire de Petre Carp - „paradoxalul" -, susţinător al „cinstei sub controlul conştiinţei noastre". In concluzie, d. Motru dă drumul unui ironic ascuţiş de frază în contra lui Take Ionescu, aşezat, prin paralelă, în rândul răposaţilor politici.

Două obiecţiuni la toate acestea.

Controlul european, cel atât de dureros, nu priveşte mulţimile muncitoare şi România adevărată, ci e o tiflă şi o palmă aplicată şefilor politici, printre cari evoluează, cu o gleznă de balet, d. Motru.

Iar Take Ionescu, cel săgetat, a fost ani de zile şeful politic al d-lui Motru. Acesta a susţinut în timpul neutralităţii politica intervenţionistă. Invazia inamică i-a schimbat însă părerile, sentimentele, orientările, deşi organul d-sale de cugetare fusese îndelung educat, prin însăşi felul studiilor urmate, să deosibească schimbătorul de etern şi să privească, dincolo de obstacolul accidental, pe linia dreaptă a evenimentelor logic înlănţuite. în consecinţă, d. Motru, takistul, a fost directorul Teatrului Naţional sub ocupaţie. Iar azi, sub egida noului său şef, şi-atacă prietenul de ieri pe chestia „controlului moral".

Nu crede însă d. Motru că greşeşte, cel puţin ca tactică? Nu crede că cel puţin d-sa personal ar avea mai puţin de suferit pe urma „controlului european" al lui Take Ionescu decât pe urma „controlului conştiinţei" al lui P. Carp?

Dezinteresarea filosofilor e adeseori sublimă.

REGULA DE TREI SIMPLĂ

Ştiu până şi copiii că guvernul se menţine mulţumită numai cenzurei şi stării de asediu. O reintrare în viaţa normală, cu libertatea presei şi a întrunirilor, cu alegeri libere l-ar prăvăli în [...]* nesfârşita epocă a decretelor-legi.

înţelegem, pe urmă, că publicul, aflat ca într-un paşalâc, înşelat de zilnicile proorociri de cădere a regimului^cere gazetarilor precizări. Ştie, simte el, bine, cât se jefuieşte şi se speculează. Amănuntele nu-i mai atrag curiozitatea. Ceea ce îl impresionează este jaful în general. Vrea însă a şti

Un rând cenzurat.

când şi cum va lua sfârşit această stare de lucruri. Căci ce s-a petrecut şi ce-a păţit în scurtul răstimp dictatorial de acum, n-a mai văzut şi n-a încercat în toţi cei cincizeci de ani de viaţă constituţională în care numai libertatea presei nu era ficţiune. Publicul ne întreabă răspicat când vor pleca brătienii de la putere. Iată raţionamentul nostru: e lucru stabilit că partidul care ne guvernează nu îşi asumă responsa-bilităţile şi truda conducerei; din pricina unui ideal care îl obsedează din nevoia de muncă şi din setea şi voluptatea de a stăpâni. Deci ne-am înţeles. Trecem la cel de-al doilea punct.

S-au evaluat numai fraudele descoperite, la 700 milioane. Problema se pune astfel:

Dacă în şapte luni de guvernare brătienistă s-au furat 700 milioane, câtă vreme trebuieşte pentru a se jăcmăni întreaga avere a ţării?

Iată cum se va ajunge la data, atât de căutată, atât de dorită, a demisiei guvernului liberal. E inutil, căci e axiomatic, să mai dovedim printr-o argumentare iscusită că de îndată ce ţara va fi adusă în sapă de lemn, liberalii vor renunţa la sacrificiul guvernării. în ceea ce priveşte averea totală, o evaluăm la 30 de miliarde (în România veche). Ne izbim însă din nou de exasperarea cititorului care va obiecta fără întârziere:

„înţeleg prea bine că 700 milioane înseamnă cea mai mare hoţie de pe planetă. Că am de-a face cu Panamaua Panamalelor. Că am bătut recordul scamatoriei în materie. Lucrul revine la 100 milioane pe lună. Constat însă că, faţă de imensitatea sumei ce rămâne de furat, trebuie să-i răbdăm, încă şi încă, pe liberali la putere!"

La care întâmpinare, găsim următoarea replică:

„Respectăm, cititorule, patriotica dumitale impacienţă. Dacă ai iniţiativă, grăbeşte-le plecarea şi fi pildă concetăţenilor tăi: mergi de-ţi deşartă buzunarele la Banca Românească. Vinde-ţi boclucurile la mezat şi du-te cu banii la ghişeu. Apoi dă-te rob şi lucrează pământul la Răteşti... Poate vor face semenii tăi la fel. Că 100 milioane pe lună e o iuţeală prea mică, - te înţelegem. Dar dacă nu vrei să te conformi sfatului nostru, consolează-te: nu se fură *numai* 100 milioane pe lună. Se fură mai mult. Averea obştească va fi, deci, mai repede decât crezi, furată."

VORBE DE MINISTRU...

Şi vorbe de liberal. Aşa se defineşte îndelunga cuvântare a d-lui Duca, despre care s-a repetat adesea, cu nuanţă de elogiu, că e un om tânăr.

Un om tânăr şi vechi. Personalitatea sa prezintă ofilirea specială a mătăsăriilor de teatru cari, deşi întrebuinţate numai la două-trei reprezentaţii de spectacol nereuşit, exală mireasma tare şi bătrână a naftalinei. Garderoba

uzează mai sigur şi mai trist decât vântul cel aprig, decât ploaia cea dârză şi decât soarele înteţit. Astfel, am avut, în seara comunicării, impresia stranie şi turburătoare că un mecanism de muzeu istoric, o păpuşe proaspătă şi fardată, reconstituind figura dispărută a unui om însemnat, repetă, măsurat, frazele ce-i erau familiare. Frazele banale, frazele stereotipe, frazele vechi...

I-a fost dat domnului Duca să suporte rolul incomod al Junelui" din partid. Şi aci asemănarea dintre teatrul politic şi teatrul adevărat. D. Duca a fost şi este încă „primul amorez" al fracţiunei liberale. Figură mată, ochelari sclipitori, fizionomie simpatic geometrică, prezintată în proţapul unui gât insinuant; voce netedă, frază descifrabilă, cugetare rectilinie... Brătienii i-au decernat premiul întâi. A căpătat titlul de „Speranţă", ipostază de ***leader*** şi de campion şi utilitatea sa a fost fixată: e aceea a unei trăsături de unire, permanentă, între ieri şi azi; a fost pus în avangardă; a fost înălţat ca o staţie de fără fir cu antenele impresionabile: vibraţiile atmosferice. Are funcţia de adaptator al clubului. în sfârşit, are titlul de tânăr. Tânăr care apără cauza muncitorească împotriva d-lui Saita. Tânăr care, în avântu-i juvenil, relevă meritul guvernărei liberale cu această frază buimăcitoare: „două hectare şi jumătate au trecut în stăpânirea ţăranilor. Pământul cultivat rodeşte şi va produce o recoltă bogată". (Vii aplauze!) Şi continuând pe această cale, d. Duca invoacă tribunalele milităreşti şi hoţiile din străinătate, spre a scuza tâlhărirea măreaţă a depozitelor nemţeşti, a căror valoare pe preţurile de la noi înseamnă cifra catastrofală de zece miliarde. Invoacă sentinţele mărunte ale Curţilor Marţiale, izbind în microscopicele găinării ale micilor escroci, vinovaţi de a nu fi vărsat bacşişul aferent autorităţilor, pentru a disimula brigandajul herculean al samsarilor politici prevăzuţi cu permisuri ministeriale. Iar Ia urmă, ca un gest hiperbolic de sfidare adresat partidelor adverse, d. Duca, Făt-Frumosul brătieniştilor, locotenentul şefului, exclamă, pe cel mai metalic şi mai sonor gâtlej, fraza aceasta de plecăciune devotată, de mătanie smerită, de frunte ce sărută lespezi şi vârfuri de încălţăminte: „Avem şeful nostru, în faţa căruia ne închinăm şi în calităţile căruia avem deplină încredere". (Aplauze haotice, delir, urale, câţiva liberali impresionabili încearcă, în călcâie electrice, danţul lui St. Guy.)

Vai, domnule ministru! Cum s-a înceţoşat privirea d-tale iscusită, cum a orbecăit gestul d-tale lucid, cum s-a precipitat ritmul fiinţei d-tale, - stăpânit! Cum ai renunţat la cochetăria reticentă, cum te-ai dat întreg când nu ţi s-a dat încă totul! Un vârtej de retorică te-a răpit în galopul desfrânat, în saltul mult prea dincolo de obstacol, şi iată că idealul dumitale s-a depărtat ca o stea călătoare. Mă tem pentru o carieră ce se anunţa ca strălucită, pentru un viitor ce se presimţea apoteozat! Căci poate nu vei ajunge niciodată ministru la INTERNE!

DE RÂPĂ...

Să luăm ultimul păinjeniş, cusut în iţe diplomatice, şi din care d. Brătianu a evadat ca o muscă, jerpelită la aripi, zbârnâind disperat ca să scape de mandibula şi ventuza arahnidei capitaliste. Iată:

Ziarele oficioase au relatat că d. Brătianu a fost citat în faţa Sfatului de 5 pentru a expune punctul de vedere românesc asupra Basarabiei, în dispută cu d. Maclakov, delegatul ţării umbrelor, al Rusiei care nu există decât în amintirea creditorilor ei şi a cetitorilor de foiletoane.

Presa liberală şi d. Duca, în conferinţa sa de la club, s-a mirat - un fel de a protesta - de legătura ce se face în telegrame între chestiunea, care nu e chestiune, a Basarabiei şi aceea a Cadrilaterului. încolo, tuturor li s-a părut natural ca d. Brătianu să-şi exercite argumentarea în faţa juriului celor 5, la întrecere cu cel scăpat de şbilţul şi tărbacă bolşevicilor.

Simultan, însă, presa guvernului atacă vehement Conferinţa şi Pacea şi, în genere, tendinţele acaparatoare ale Antantei. Nu s-a mai ţinut seamă de nici un menajament când s-a spus că factorul determinant la Paris este nu dreptatea, ci banul, nu libertatea, ci hegemonia economică franco-anglo-saxonă.

Totuşi, în aceeaşi vreme, când în ţară se declară ruptura, disensiunea iremediabilă fără anume revizuiri - România cerând alt regim decât statele nou-create ale Poloniei, Ceho-slaviei, Iugoslaviei - între noi şi Antantă, [...] isteţimea primului nostru ministru ne-a rezervat plăcerea unui acelaşi fel de soluţie pentru oricare din atitudinile sale externe. D. Brătianu tuşeşte sau d. Brătianu îşi trece batista pe la tâmple, îşi suflă nasul ori îşi descheie jiletca: cei 5 nu se vor resimţi în hotărârea lor asupra Basarabiei.

Pe de altă parte, nici guvernul liberal şi nici un alt guvern nu poate primi condiţiile teritoriale ale Antantei. E drept că acestea sunt subordonate celor economice, şi d. Take Ionescu, copil din flori al alianţei învingătoare, e dispus să le primească. E cert că aceasta e cea mai bună politică astăzi, când regimul capitalist stă să fie înlocuit pretutindeni. Capitulaţiile noastre de acum n-ar dura mult mai mult ca cele de la Buftea ori de la Brest^Litovsk. Dar mai e ceva: Partidul Liberal nu vrea să părăsească puterea. în consecinţă, pregăteşte rezistenţa şi izolarea României Mari. Graniţe necunoscute, trupe duşmane pretutindeni, lipsă de toate înăuntru, j afuri de-a lungul şi de-a latul, focare de molimă, cuiburi de pungaşi, adăpost de bande, aşternut de foamete, cimitir constituţional din Nistru până-n Tisa - aceasta e ţara din noul program de guvernare al d-lui Brătianu. [...]*

Iritare, nesiguranţă, slăbiciune, grijă, întreaga tortură ce din 1916 n-a încetat să ne macine mai departe trupul şi nervii.

[...]*

* Contexte cenzurate.

IAR SO-LI-DA-RI-TA-TE

Într-o convorbire acordată ziarului *Adevărul,* d. Teodor Mihali, preşedintele Partidului Naţional Român din Transilvania şi una din figurile cele mai frumoase ale Ardealului, face un apel călduros la toţi oamenii noştri politiei să înceteze numaidecât cu animozităţile dintre ei şi să facă cu toţii zid în jurul tronului, pentru a fi bine reprezintaţi în faţa Conferinţei de pace de la Paris.

Nu vom releva pasagiul din convorbirea d-lui Mihali care se raportă la un anume zid, pentru că, dacă am spune cinstit ceea ce credem noi, şi cu noi toată suflarea românească din vechiul regat, despre acest zid şi de ceea ce se ascunde îndărătul lui, cenzura ne-ar masacra, Curtea Marţială ne-ar înşfăca şi starea de asediu ne-ar închide pentru totdeauna gura pe care o păstrăm pentru ziua şi ceasul marei răfuieli.

În schimb, ţinem să aducem la cunoştinţa d-lui Mihali, care e oaspetele nostru şi e străin, fireşte, moravurilor de pe meleagurile astea, un amănunt numai din miile cari, probabil, d-sa nu le cunoaşte îndeajuns.

D. Mihali ne cere, de pildă, mai multă solidaritate. Vai, d-le Mihali, din ce lume aţi căzut şi cât e de mare şi de sfântă naivitatea d-stră! Cereţi politicianilor noştri solidaritate? Dar e singura însuşire, singura calitate şi forţă pe care o au.

[...]*

I-aţi văzut, d-le Mihali, că se ceartă şi că se înjură prin gazete. Nu judecaţi pe oameni şi lucrurile româneşti după aparenţă [...]*, de pildă, că oficioasele [...]*. Când aflaţi iarăşi că d. Take Ionescu s-a întors furios de la Paris şi că strigă pe toate glasurile „intransigenţă!", fiţi sigur că, aproape în aceeaşi clipă, un zâmbet fin mijeşte în mustaţă, se miră şi că un gând de onorabile tranzacţii alunecă prin mintea maleabilă a încercatului bărbat de stat. Când... Dar de ce să mai lungim zadarnic pomelnicul acordurilor fatale, acordurilor eterne. Toată istoria României vechi, în ultima jumătate de veac, e împletită numai din firele acestei solidarităţi. [...]*

E boala de care am suferit mai mult şi arma care ne-a rănit mai adânc. E laţul întins de solidaritatea partidelor noastre istorice.

[...]*

Şi acum, când abia v-aţi unit cu noi, ne vorbiţi şi d-stră de solidaritate! Dar de pe ce lume veniţi, d-le Mihali? Şi cum nu vă uitaţi o clipă în jurul d-stră, ca să vedeţi în ce lume aţi căzut?

* Contexte cenzurate.

LA SÂNUL PATRIEI

Strigătul de bună-vestire al depeşilor s-a îndeplinit. D. Brătianu e printre noi. Ştim ce rezultate ne aduce. Ştim cu ce gânduri vine. A plecat singur cu buzele dispreţuitoare, ermetic mute [...]*. Preocupările nu-l supărau mai mult decât un nor de ţigară. În vagonul [...]* sumedenie de rubedenii şi de clienţi politici vegheau ca nu cumva cuget păcătos şi îndoielnic să turbure siesta stăpânului. Roţile acceleratului ţăcăneau ritmuri metalice, storurile zvâcneau ca nişte aripi robite, peisajul se înfiora în treacăt [...]*. Când treceau peste un pod, melodia fierului se înteţea [...]*. Trecerile prin tuneluri erau singurele clipe sumbre pentru convoiul binecuvântat. [...]*. Toată solicitudinea l-a însoţit pe d. Brătianu la Paris, căci ce nu poate născoci mintea unor partizani înamoraţi de hatâruri, de valute şi permise, când merge şeful să facă România Mare?

Şi acum?

După ce a scos Tratatul de alianţă şi l-a prezentat celor patru bărbaţi, [...]* când alţii i-au oferit sprijinul sfaturilor şi legăturilor cu lumea de mandarini de la Versailles, care-i rezultatul?

A bărbit pe Take Ionescu motivând excluderea lui din delegaţie pe chestia Torontalului. Şi d. Brătianu care [...]* a pierdut nu numai Torontalul, dar şi Temişul, şi a determinat ridicula înjghebare administrativă denumită, de generalul Farret, judeţul Lugoj. Despre soarta Ardealului, ziarele ne dau primii fiori, şi linia de graniţă din Tratat se ştie de pe acum că e pierdută. Regiunea Ceremuşului în Bucovina, Basarabia întreagă şi Cadrilaterul sunt trimise în faţa noilor Sfaturi diplomatice. Banii nu ni s-au dat, nici în despăgubire, nici în împrumuturi. Valuta noastră stă mai prost ca a tuturor vecinilor, atunci când se zice că locuim cel mai fericit Canaan al planetei. Muniţii - cerute de burghezi -, nu! alimente şi mărfuri, - nu! material şi industrie, - nu! Pace reală pe frontiere, - nu! Şi d. Brătianu, supărat pe Versailles, se întoarce! Cheamă poporul în jurul hotărârilor sale [...]*.

TĂCERE!

România mică sau mare, veche sau nouă, România oficială are tot aspectul unui ospiciu imens în care se zăbrelesc bolnavii ca şerpii în cutia menageriei.

Din când în când, câte un lunatec scapă înfăşurat în cearceaf şi cu pasul miraculos încearcă straşina clădirii ori alunecă lin printre hornuri. Gardienii

* Articol drastic cenzurat (peste 50%), în special în partea finală.

se încumetă arunci pe urmele lui. Lumea-l priveşte de pe pământ uluită. Spectacolul se termină cu prăbuşirea alburie a celui fascinat de aurul masiv al lunei pline. Emoţia jos e intensă, rândurile de oameni se frâng, se retrag, spre a face loc trupului căzător. Şi, deodată, gloata înmărmureşte într-o nouă nemişcare atentă: pe acoperiş, la capătul opus, pluteşte o altă siluetă omenească, strălucitoare, înceată, lină, dramatică... Lumea strigă ascuţit în zvârcolirile sufleteşti cele mai aprige: „încă unul! încă unul!" şi-i aşteaptă, drăceşte, inconştientă căderea...

Ziarul ***Românimea*** de ieri denunţă cazul unui nou prefect împleticit în sforăria migăloasă a unei afaceri de zahăr. Prefectul se numeşte Rang, zahărul provenea din Ucraina - probabil contrabandă - şi era în cantitate de două vagoane. Aceste două vagoane au fost furate, dintre altele, din gara basarabeană Pârlita, unde, sub bună pază militărească, ameninţau totuşi să prindă mucegai. într-o noapte, vagoanele au întreprins, mânate de forţe misterice, o călătorie spre Ungheni, de unde vehiculele prefecturei Iaşi au transportat zahărul în târg şi l-au vândut pe onorabil preţ.

Relevăm şi cazul Rang nu pentru a ne revolta contra acestui prefect imprudent, inabil şi nenorocos, care s-a denunţat singur, întocmai ca somnambulul de pe streşini. Nici pentru a ne speria de cele două vagoane de zahăr păzite atât de milităreşte. Religia ne-a deprins şi cu alte minuni: corpul domnului nostru Iisus a dispărut dintr-un mormânt păzit nu de mârlani de la Dunăre, ci de legionari romani. Şi nu putem afirma că blânzii săi apostoli erau mai „pezevenghi" decât ciracii d-lui Vintilă Brătianu.

Nici că trupul Divinului era mai dulce ca zahărul. Dar, în definitiv, două vagoane cu tos sau cubic nu înseamnă marea cu sarea! Suntem blazaţi în această privinţă. S-au mai semnalat în România decretelor-legi întâmplări la fel, dar în stil mai mare. Ne-a arătat Intendenţa, Caracalul şi Brăila cum se lucrează cu sutele de vagoane şi de milioane. Vrem să ajungem însă la o altă concluzie, pentru acei cari aşteaptă căderea guvernului, motivând-o cu o mie şi una de eşecuri interne şi externe, cu noianul de nenorociri provocate de reaua administraţie şi de prostituirea înalt patronată a moravurilor publice... Cum, dar, vreţi să lase un partid din mână puterea într-o ţară în care, dacă eşti prefect, ministru ori simplu liberal, poţi fura de sub pază vagoane, şlepuri, bastimente, şantiere, maşini de imprimat bani. Iar dacă eşti un proletar flămânzit şi forţezi oblonul unei brutării pentru raţia de pâine zilnică, înfunzi puşcăria ca spărgător?

Nu înţelegeţi că toate argumentele dv. cu Torontalul, Cadrilaterul, Basarabia, Crişana, Ceremuşul, valuta, foametea, voinţa naţională sunt ridicule în faţa exemplului umil, dar elocvent a două vagoane furate ce demonstra, însă, cât de compactă poate fi solidarizarea liberală şi îndârjirea lor de a sta la cârmă?

La ce le mai strigaţi dispreţul şi dezgustul vostru, când ei vă doresc cu atâta justă încăpăţânare? Cum vă închipuiţi că-i veţi determina să comită o afacere atât de proastă: demisia?

Un singur sfat pentru opozanţi: nu mai denunţaţi noile tâlhării, noile Panamale şi vechii tâlhari. Căci departe de a compromite regimul, avem convingerea, bazată pe observarea corupţiei unanime, că îi fortificaţi vitalitatea, îi bateţi toba reclamei, îi recrutaţi aderenţi şi admiratori. Tăcere! Tăcere!

PRESA ŞI CENZURA

Alegerile au fost hotărâte pentru la toamnă. Cel puţin aşa spune un decret-lege învestit cu toate semnăturile legiuite. Dar un decret-lege nu e o garanţie, nefiind nici măcar un angajament. Situaţia de azi se va eterniza, neschimbată. Şi arma principală a teroarei, cenzura, va rămâne la îndemâna oligarhiei. Steagul vremurilor moderne, strigătul de raliere, răspânditorul de lozincă, Presa, continuă să zacă. Pretutindeni, ea a făcut gesturi de revoltă. Şi regimurile au cedat. Clemenceau însuşi, gazetarul, a îngrădit cu stricteţă atribuţiunile cenzurei. A înţeles că dacă pe vremea lui Bonaparte se putea guverna cu un buletin oficial zilnic, astăzi lucrul este imposibil.

La noi s-au chiuit doar ruşinoase şi timide protestări, cari n-au dus la nici un rezultat. Ziarele continuă să fie pe mâna câtorva funcţionari, cunoscători în ale alfabetului şi a căror slujbă constă în a apăra pe necinstiţii [...]* de porecle ori de învinuiri şi a înlătura din ziare denunţurile, când se comite o nouă şi amplă prădăciune în visteria ţărei. Astfel înţeleasă, josnica lor meserie îi pogoară şi mai mult în nemernicia morală a rolului asumat şi mizera leafă ce primesc capătă numele de *mită.*

S-ar fi putut însă presa noastră scutura de zgarda pe care o acceptă? Am amintit adesea că solidarizarea gazetarilor francezi, în cap cu Louis Blanc şi Ledru-Rollin, a răsturnat şi cenzura, şi guvernul, şi Bourbonul. A fost zadarnic. Am constatat cu părere de rău că printre colegii noştri numărăm mulţi nechemaţi, şi mai mulţi fricoşi, şi mulţi subvenţionaţi ai guvernului liberal. Apariţia simultană a tuturor ziarelor din Bucureşti, fără cenzură şi fără aderenţa ***Independentei*** şi ***Viitorului,*** ar fi dus la desfiinţarea cenzurei. Presa milostivă ar fi făcut gestul de a primi printre personalul de administrare şi expediţie, cu asentimentul acestuia, pe nefericiţii stipendiaţi cari îşi desăvârşesc cultura citind şi subliniind, seral, gazetele. Nu s-a luat

' Un cuvânt cenzurat.

nici o decizie. Insistăm azi din nou pe lângă toți confrații, astăzi când e evident că cenzura va funcționa pe multă vreme încă și cu mai mult desfăț ca niciodată. Și pentru că suntem în țara timidității, în țara de robi și ciocoi ai României, nu pretindem libertatea de odinioară a presei. Cerem numai ca cenzura română, după sistemul celei franceze, să se mărginească la supravegherea știrilor militare și a comentariilor lor. Criticarea actelor guvernului și denunțarea relelor apucături ale partizanilor să fie îngăduită. Presa are cuvântul.

POLITICA LUI ÎNCURCĂ-LUME

Pe când d. Brătianu vorbește de retragerea guvernului, înmulțindu-și, însă, reticențele, șovăirile și suspinele, cu aerul unei domnișoare care vrea și nu vrea, știri din izvor austriac vorbesc despre declarația lui ***B6\a*** Kun că va porni război contra României, din pricina trupelor ce continuă a fi tăbărâte pe Câmpia Tisei. Alte știri nemțești, comentate în ziarele de ieri, anunță că riposta României s-a produs în chip efectiv, printr-o ofensivă care ne-a și trecut pe malul inamic, de pe care drumul duce drept ca în palmă la Budapesta. Nu cunoaștem adevărul. Comunicatul oficial vorbea într-adevăr de lupte; dar el afirmă că, dimpotrivă, maghiarii erau în funcție de agresivă [?] și că în nu știm în ce punct a trebuit să-i izgonim din zona ocupată, românească. Simultan, alte depeși spun că tratativele dintre Antantă și unguri au fost suspendate. Măsuri de constrângere vor fi luate. De către cine însă? Care e situația guvernului- român în preziua unei noi campanii? D. Brătianu a refuzat, din spirit antantisto-burghez, să încheie pacea cu Bela Kun când acesta a cerut-o. Drept recunoștință, i s-a cerut cu energie să curme înaintarea trupelor sale, ceea ce a procurat celorlalți protejați și fideli tovarăși ai Antantei, cehoslovacii, deliciile unei înfrângeri.

Și Antanta a întreprins o conversație cu Bela Kun, ajungând la concluzii cari jigneau tratatul de alianță al d-lui Brătianu și granița fixată în acel tratat. Și după ce și-a supărat aliatul, Consiliul celor 4 întoarce spatele guvernului bolșevist maghiar, pentru a-i pregăti, prin arme, prăbușirea. Deci, pentru moment, un singur rezultat pozitiv: traseul liniei Clemenceau, care modifică granița româno-maghiară în favoarea acestora. Bolșeviștii pot fi de acuma răsturnați, armatele românești pot intra în Budapesta; ele nu mai pot determina o altă frontieră fără noi conflicte cu Antanta. Ele nu pot decât să servească interesele finanței antantiste prin izgonirea guvernului comunist. Și atunci ne întrebăm, privind lucrurile din punct de vedere fie și strict

naționalist: la ce bun jertfa de vieți ce se pune la cale, când singura ispravă spre care se poate tinde - capturarea materialului de război inamic - e iluzorie, câtă vreme va continua jocul burghez al alianțelor și al urzelilor diplomatice? Și când ne gândim că d. Brătianu a plecat de la Conferință trântind ușile, că partidul de la putere duce țara la un război economic cu înțelegerea, cât de ridiculă și de buimacă apare politica noastră militaristă față de Ungaria!

Se schimbă însă aspectul situației dacă, din întâmplare, ar fi adevărat că de data asta și ungurii nu ne dau pace, și bolșevicii ruși ne atacă. Aceste ipoteze duc fatal la concluzia că, fie în bune legături de alianță cu Antanta sau fie în vrăjmășie stăpânită, guvernul liberal n-a știut asigura țărei românești o pace reală. Că inaugurând acum o politică dusă în răspărul celei urmate până azi, păcatele și greșelile sale nu ne vor urmări mai puțin. D. Brătianu a rămas în război cu Ungaria și Rusia pentru Antantă. Plecând sau schimbându-și atitudinea, d. Brătianu ne lasă în vrajbă [...]* și cu inamicii Antantei. Nu-i putem contesta însă consecvența în a încurca lucrurile și a trece altora ponoasele, până ce, desigur, va fi din nou chemat la putere de cel care deține bascula partidelor noastre istorice.

ÎN CAPITALĂ, IERI...

La marginea Bucureștilor, după șirul vilelor bogate, cu geamuri deschise în grădini și cu vegheze atârnând ca niște chitre, urmează șirul locuințelor ieftine, parodie municipală a luxului, trai contrafăcut al micilor funcționari cari n-au furat milioane. Și la sfârșit o câmpie netedă pe care zac cocioabe, ca pe scândurile unei camere inutile împrăștierea de ghete vechi și scâlciate; în fund, cerul pogorât printre plopi, o cârciumă cu șopron, lumini triste, sărăcime, înghesuială, sughiț de viori și două-trei stele ciudat de limpezi. Dintr-acolo s-au ridicat aseară glasuri în alarmă cari până nu s-au deslușit bine auzului, în imperativul disperat, comic și sinistru al lui „Pune mâna pe el!", însoțite fură pe dată de tropotul multiplu al pașilor omenești iuțiți până la oboseală. Făcându-și loc și relief printre umbrele serei ce dau nemărginiri priveliștei, un om tânăr, cu fața goală, părul resfirat și umerii coperiți de cămașă, răsărea pe suprafața câmpiei în cea mai deplină dezlănțuire a mișcărilor de fugă, cu plămânii umflați și

* Câteva cuvinte cenzurate.

răsuflarea repezită, cu grumajii întinşi şi gândurile oprite; şi-atâta teamă era pe faţa lui şi râvnă de a dispare, încât poate că ar fi închis ochii, poate că s-ar fi rupt inima în el, fără ca trupul exasperat să-şi curme jocul picioarelor şi avântul de alergare.

O gloată pestriţă îl urma cu pasul şi cu strigătul, şi în capul ei un om în uniformă, cu puşca în mâini, capul frânt peste ceafă, îşi despica mecanic fălcile ca să mestice cuvântul de alarmă, până ce, zărindu-mă, îmi arată cu un gest al fiinţei sale pe fugar şi-mi strigă oribilul strigăt al mulţimei asmuţite: „Pune mâna pe el!".

Făcui câţiva paşi înlături să ies din întâmpinarea urmăritului, să-i arăt în faţă drumul liber spre şoseaua cu parcuri nenumărate, poteci cu umbră şi ascunzători. Omul însă mă ocoli, îndreptându-şi fuga spre un masiv de clădiri, pe când jandarmul, răguşit, îmi chiui ameninţător şi neputincios: „Am să-1 împuşc!" Şi mânuind arma din goană, făcu să scrâşnească scurt încărcătorul.

- „Să nu tragi!" şi militarul, trecându-mi pe aproape, surprins în toată educaţia lui de a asculta ceea ce i se spune răspicat şi tare, îmi gâfâi asigurător:

- „Trag în aer!"

Ceata se depărta zgomotos. Era ceva atroce în goana aceasta a omului după om, în obstinaţia nedreaptă a haitei bipede şi a bipedului în veston de a nu lăsa trupul cela însufleţit, gândul cela izolat ce gonea nebun în frunte, să fugă unde vrea, să cadă unde o cădea, să plângă, să răsufle, să smulgă iarba pământului care ne găzduieşte pe toţi.

[...]*

Şi când pocnetul ţâşni din ţeava spre cer, stârnind ecou peste coroanele de arbori în cari se adăposteau beznele, omul fugărit slăbi din genunchi şi de la mijloc şi se aşternu cu mişcarea clasică a celor ajunşi într-adevăr de glonţ [...]* mâna jandarmului îi atinse umărul în numele legei. Spre potolirea necazului, câteva lovituri de cizmă, de pat de puşcă şi înjurături, interesând îndeosebi pe mama nenorocitului, îl ajutară, pe lângă alte, să se ridice. Sărăcimea sărăcimilor [...]* îl înconjură, dimpreună cu familiile în *neglige* ale micilor funcţionari-proprietari de case ieftine, spre a întreba, glumi şi scuipa, căci prinsul înfrânase legile pentru toţi ocrotitoare. Şi în toată seara, micul rai ieftin, cârciuma şi cele câteva bordeie, prin clinchet, prin viori, ţipete de târfe sâcâite şi glasuri cristaline de copii, vuiră cuvintele: „un dezertor"... „un borfaş"... „un găinar"... „un criminal"... „un vagabond"... „puneţi mâna pe eeeel!"...

* Contexte cenzurate.

Când se încurcă lucrurile, când paşii ţării se împleticesc, fracţiunea de oligarhie căţărată în cârca României obişnuieşte să descindă pentru ca ceilalţi să-i ia locul, înviorând mersul general spre viitor. Totul se reduce, însă, băbeşte la o chestiune de timp, căci leacurile doftorilor noştri politici nu pot decât să ajute lăţirea cangrenei şi mai abundenta de puroi izvorâre. De-a lungul anilor a urmat deci această alternare, născătoare a unui drept nescris al partidelor, cari ar fi ajuns, sub bagheta regulatoare a Monarhului, la o dulce concordie, dacă nu se răsculau liberalii contra egalităţii stricte, tinzând să fixeze răstimpul lor de guvernare la patru ani, iar pe al conservatorilor la doi.

Aşa că roţile statului scârţâiau amarnic, hopurile şi înnămolirile ameninţau uneori să-1 răstoarne şi drumul prin infinitul istoriei se urma cu pocnet de bici, cu „hăis" şi „cea" printre înjurături între diverşii surugii; încă niciodată cearta n-ajungea la cuţit, după cum nici pâra nu divulga secretul tacitei convenţii: alternarea. Poporul trebuia ţinut în neştiinţă. Pentru el, ipocrizia oficială fabrica legi şi comentarii, şi forme nenumărate. Cei dintâi cari au rupt-o cu minciuna şi au înfipt peste pajura regatului cinismul franc al decretelor-legi, precum rufele miresei se proţăpesc în vârful steagurilor de nuntă, au fost liberalii. Sunt însă timpurile aşa de grele şi uriaşul dezmorţit de o răsărire trandafirie îşi întinde şi trosneşte atât de ameninţător mădularele înţelenite, încât liliputanii cari furnică pe pieptu-i păros simt nevoia de a-i mai da pe la nas cu fum de tămâie şi mirodenii adormitoare. Iată situaţia:

Liberalii - sincer convinşi că după un război victorios trebuie să stea patru ani la putere; sincer convinşi că Partidul Conservator e îndeajuns de decrepit pentru a-1 înlătura definitiv din sistemul alternării tradiţionale - nu voiesc a demisiona în ruptul capului.

în acelaşi timp, deplinul eşec al guvernului nostru la Conferinţă, eşec care robeşte finanţei străine ţara, pe când statele neutre îşi păstrează un loc ridicat în ierarhia suveranităţei, necesită neapărat o schimbare de regim. De aceea, d. Brătianu, întors printre noi, a dat vestea aşteptată a demisiei. Cinismul îşi are limitele lui, iar în veacul XX chiar în România nu se mai poate spune: aşa vreau, aşa fac. Şi atunci soluţia? Un guvern liberal fără Brătieni, un prunc ministerial ataşat cu buricul de Banca Românească, un cablu de cauciuc care să lege echipajul de pe bord cu scafandri brătienişti daţi la fund - iată una din soluţii. Dar dacă liberalii ar observa că pot „guverna" şi fără familia ramificată între ei ca un cancer? [...]* Şi azi se vorbeşte de remaniere. Ultima pocăinţă a d-lui Brătianu: remaniere.

* Context cenzurat.

Se întoarce de la Paris cu demnitatea jerpelită şi, în loc de a se ascunde ca păunii în năpârlire, îşi cârpeşte ministerul. Scoate doi-trei mandarini pentru a-i înlocui cu alţii, atunci când proprii săi nădragi au ofuscat Conferinţa. Şi are aerul de a spune, în atitudinea de farsor distins, măsurat în gesturi: Iată am refăcut guvernul şi voi schimba dispoziţiile Conferinţei! Am scos pe X şi Y din cutare şi cutare minister, căci sigur sunt că din pricina lor, pieze rele, nu ni s-a dat Torontalul şi celelalte. Guvernul înţelege situaţia şi purcede viril la îndreptare începând totul de la el...

în felul acesta se trişează cu psihologia vagă, dar vastă a publicului care cere nedesluşit o schimbare. Căci o [...]*

Am înregistrat şi această ipoteză a remanierei, o şoaptă mai mult în atmosfera insalubră a cluburilor, iar în cazul când s-ar realiza, vom propune judecarea vinovaţilor, adică a miniştrilor remaniaţi, culpabili de a fi compromis România în faţa Sfaturilor de la Versailles.

BOCET DE CLUB

Cu multă compătimire se ocupă ***Viitorul*** de starea precară a Iugoslaviei. Dacă ar fi să ne luăm după jelaniile ziariştilor liberali, ne-am ferici că, în loc de un Paşici, destinul ne-a hărăzit cu un Brătianu care să ne croiască o altă soartă decât a vecinului aliat. Li se rupe inima Brătienilor de halul în care se află, nu de pe urma războiului, ci de pe urma dezbaterilor Conferinţei, sărmana Serbie şi ţările unite ei. Principala pricină care-ţi induce sensibilul suflet la melancolie este „simpatia manifestată de anglo-franco-americani pentru iugoslavi". E într-adevăr tragic să vezi un stat aproape cu totul nou suportând iubirea întregei Antante. E neîndoios prielnic României faptul că, departe de a se putea văita de atenţia binevoitoare a înţelegerei, se poate în schimb măguli cu antipatia ei. Acest lucru constituie punctul de sprijin pe care, rezimându-şi pârghia inteligenţei sale, d. Brătianu va ridica până la izbândă revendicările româneşti. Să picurăm deci o lacrimă dimpreună cu oficiosul guvernului pe mormântul prematur al Iugoslaviei.

Zilnic, adaogă oficiosul, presa croată publică ştiri despre noi concesiuni acordate diferiţilor industriaşi aliaţi, pentru instalaţii de fabrici, exploatări de mine şi cărbuni. Aservirea Iugoslaviei la capitalismul anglo-american e complectă...

Ce deosebire şi din acest punct de vedere! Pe când în Iugoslavia capitalurile aliate fac să curgă torente de aur, aservind această îndoliată ţară,

* Context cenzurat.

dar transformând-o de la o zi la alta, la noi nu e mină, nici pădure, nu e staţie climaterică ori balneară şi aproape că nu e regiune petroliferă în care capitalul naţional-liberal să nu reprezinte a suta parte din valoarea efortului şi concesiunei pe care o face statul. Departe de a fi aserviţi străinilor, suntem robii bunilor români înscrişi în Partidul Naţional Liberal.

[...]* Şi pe când transformarea în Serbia se face cu mare iuţeală, graţie mijloacelor puternice de cari dispun apusenii, la noi schimbarea se va face potrivit ritmului oriental al muncei liberal-naţionale. Limpede şi simplu, nu e aşa?

Dar înainte de a face gestul pios zvârlind, peste Dunăre şi peste linia demarcaţională din Banat, ultimele flori de adio, e bine să continuăm această paralelă între torturile Iugoslaviei şi deliciile României. Aserviţi străinilor, sârbii dobândesc însă tot ceea ce au cerut, pe când, sub soarele libertăţii economice, România Mare vede cum i se foarfecă în plin graniţele. Aservită, Serbia geme de mărfuri, reintră în viaţa normală, reia munca întreruptă, cumpără ce-i lipseşte, sau ce i s-a furat, cu dinarul ei egal în preţ monedei străine... Liberă, România [...]* îndrumându-se înspre „rezistenţa pasivă" [...]* menţinerea valorii leului la 30 centime. Şi dacă situaţia asta nu poate dura, dacă tirania capitalistă va fi prăbuşită în Europa întreagă, atunci rumena sclavă, Serbia, va fi moştenit tot ceea ce iniţiativa particulară şi stimulentul beneficiului poate da în aceste vremuri de supremă emulaţie burgheză. [...]*

CADRILATERUL

Viitorul şi-a făcut cu anticipaţie restricţiunile. N-a afirmat încă nimic, fiindcă nu şade bine unui oficios să ştie că frontiera ţării, după războiul de întregire, va fi din nou trasă nu în folosul nostru, ci în al duşmanului.

îngăduind însă publicarea telegramelor cari anunţau că graniţa româno-bulgară va fi revizuită, guvernul s-a scutit de penibila datorie de a vesti un nou eşec şi o nouă umilinţă.Cu privire la Dobrogea sudică, publicul nostru s-a obişnuit a cugeta într-u chip care-l cinsteşte îndeajuns. Şi înţelesul, localizat la Cadrilater, al cuvântului „revizuire", îl cunoaşte şi-l chiar doreşte într-un fel anumit. Deci populaţia românească nu se va lăsa târâtă de fraze. Amorul ei propriu nu se va influenţa cu oratorie naţional-liberală. Silită să-şi mute graniţa meridională, România nu suferă,

* Contexte cenzurate.

oricum am privi lucrurile, o scădere. în momentul când politicienii se plâng de măsura autonomiei minorităților ei [...]*.

în vremurile când agitam flamura autodeterminării, ar trebui să grăbim

Calitățile de dansator politic ale d-lui Brătianu au înlesnit, în balul european, această figură de cadril care se numeşte *changement de dames'*.

CAPITALA

Presa liberală organizează discuția în jurul problemului strămutării Capitalei în alt oraş al României Mari. S-au publicat articole grave. „Cercul de studii" îşi spune cuvântul şi în curând toți doctorii Partidului se vor pronunța, pe rând, împrumutând acestei noi farse trista şi vida solemnitate a frazeologiei lor pompoase. Câțiva naivi atraşi de pasiunea discuției, ca fluturii de inima lămpilor, au şi intervenit cu argumente şi obiecțiuni, şi avem cuvinte să credem că dezbaterile vor căpăta amploare, din pricina puzderiei de clandestine oficioase, mari şi mici, cari întețesc taifasul dintre rigida presă a guvernului şi cetățenii cu surplus de idei.

Deci, suntem pe punctul de a deveni simpli provinciali, noi, locuitorii cetății Bucureşti, scaunul lui Mihai Viteazul. într-o bună zi, regele dimpreună cu sfetnicii săi vor întruni aiurea Sovietul suprem al țării. Şi pe măsură ce se vor clădi, în alt oraş preursit, edificiile mărețe de trebuință - Parlamentul, ministerele, instituțiunile, băncile, regimentele - ciocoimea din cartierul Colței, samsarii şi escrocii ne vor părăsi, lăsându-ne în această urbe revărsată sub arşiță, în moleşeala unei agonii line, la marginea țării, aproape de primejdia invaziei bulgare... Bucureştii vor avea soarta acelor cai bătrâni, părăsiți într-o melancolică şi funebră libertate, lângă un şanț înierbărit, în care îşi îngenunche ei inutilitatea.

Galații, în schimb, steaua Dunării şi a Brateşului, a Prutului şi a Şiretului, la răscrucea a patru provincii româneşti, gazda corăbiilor de toate mărimile, păinjeniş de căi ferate, popas fatal tuturor năvălirilor; Focşanii, oraş central; Braşovul, copcă a României Vechi şi noi; Clujul, şi poate cine ştie câte încă, sunt înfățişate ca apte de a fi reşedința guvernului, postul de observație şi de comandă asupra țării întregi. Te întrebi însă de ce această intensă preocupare, când granițele României Mari n-au fost încă fixate, ca să le poți căuta, cu linişte, centrul.

* Contexte cenzurate. Textul a fost redus la jumătate.
' *Schimbarea doamnelor* (franc).

Şi mult mai admirabilă este condescendența neaşteptată a guvernului care pogoară printre guvernanți şi-şi dă toată silința să consulte proletariatul intelectual asupra noii metropole. Oare să fi uitat oligarhia noastră practica decretelor-legi? Un decret-lege [...]* putea, în zilele de acum, să strămute Capitala orişiunde, conform cântecului Azi, aici, mâine, în Focşani... Dar interesul brătieniştilor este ca discuția să fie cât mai largă şi participanții cât mai numeroşi. Trebuie să se convingă proprietarii de case că vor deveni, în curând, provinciali. Trebuie ca noua cointeresare brătienistă de la societatea „Clădirea Românească" să poată cumpăra cu preț cât mai scăzut, iar campania de presă are menirea să provoace această scădere de prețuri. Panica proprietarilor, dibaci pusă la cale şi îmboldită la vreme de câteva manevre administrative de păcăleală, va stârni desfacerea în masă a imobilelor. „Clădirea Românească" năzuieşte să pună astfel mâna pe cartiere întregi, în vederea exploatării lor ulterioare, prin închirieri şi noi vânzări. Iar chestiunea „strămutării Capitalei" va rămâne ca una dintre cele mai intelectuale farse ale biurocrației vintiliste.

Prevenind pe proprietarul burghez despre groapa care i se sapă, noi nu suntem pentru nereuşita escrocheriei. Imobilele din Bucureşti, ajunse pe mâna asociaților de la „Clădirea Românească", înseamnă concentrarea proprietății urbane în cât mai puține mâini. Şi aceasta uşurează, pentru viitorul regim socialist, rezolvarea complicatului problem al proprietății imobiliare orăşeneşti.

REPETIȚIA GENERALA

în vreme ce partidele, mai mult sau mai puțin istorice, ale tuturor țărilor continuă lupta fățarnică şi înmănuşată pentru putere şi afaceri, organizațiile muncitoreşti întețesc lupta de clasă şi demonstrațiile, ce se desfăşoară cu energie, arată în care tabără socială este forța şi energia adevărată, focarul de viață şi postul de comandă al societății. Grevele s-au succedat simptomatic şi succesul lor nedezmințit a fost un semn. Şi nu ne aflăm, de bună-seamă, în fața unui joc scelerat de ambiții, a unei sâcâieli sistematice pentru ordinea stabilită [...]' tuturor zburătoarelor şi gâzelor, şi sălbăticiunilor, şi soarele care curge în toate plantele, aerul şi apele, totul este între oameni obiect de speculă pentru câțiva şi de suferință pentru cei mai mulți.

* Contexte cenzurate.

Dar aceştia s-au adunat, în fine, şi s-au unit. Numărul lor le dă putere şi chinul, - dreptate. înjghebările calculate, cumpăna mincinoasă care pune lacrimi într-un taler, aur şi sabie în celălalt, tremură, oscilează şi echilibrul astfel falsificat se răstoarnă. [...]*

într-o ogradă, gospodarul e stăpânul vitelor de muncă şi povară ce-i răstoarnă la lucru brazda şi i-o fac roditoare. Seara, în staul, lovituri şi un mănunchi de paie. în societatea actuală, proletariatul a purtat jugul burghezului, cu trudă i-a tarodit universul [...]*. în legăturile de la om la om, starea asta de lucruri încetează. [...]*. Acum câteva săptămâni, un protest al *Trade-Uniunitor* engleze a determinat guvernul britanic să-şi suspende ajutorul efectiv în contra sovietelor. Trupele expediţionare au fost retrase din Murmania. Trecem şi peste acest vorbitor exemplu al forţei sindicale. Aşijderi şi peste deconcertanta rezistenţă a lui Bela Kun. Căci peste puţine zile vom avea dovada că suntem în ceasul transformării [...]* şi, ceea ce e surprinzător şi plăcut pentru suflete ale transformării paşnice. Conferinţa [...]*

Tot astfel, în basme se vorbea de regiuni înmărmurite în linişte artificială. Iar a doua zi, după răstimpul hotărât, la al 22-lea ceas, stăpâna adormită a acestor locuri, Munca, se va ridica şi toate ritmurile lumei vor bate şi cânta din nou ui fâlfâirea zorilor [...]*. Aşa să fie! Dar sunt mulţi cei ce nu înţeleg frumuseţea şi însemnătatea actului. Presa burgheză vorbeşte de crimă, atunci când nici o picătură de sânge n-are cum să curgă [...]*.

JANDARMII

Popoarele au gemut până azi sub povara îndatoririlor şi cheltuielilor militare. Dar pentru că a sosit vremea dezarmărei generale, şi politicianismul tuturor ţărilor a născocit formule prin care vechea stare de lucruri să se menţie în fapt sub etichete noi, reducerea armamentelor şi micşorarea efectivelor îşi găsesc măsluiala în libertatea, recunoscută până şi statelor învinse, de a întreţine suficiente forţe de poliţie. De acum înainte vom avea de suportat cheltuiala măsurilor de siguranţă [...]*. Vom plăti hrana, leafa şi haina jandarmului, după cum plăteau odinioară satele pe arnăutul cu flintă de la conacul ciocoiului. Am acut, e drept, un pas spre sinceritate. înainte de război toată aglomerarea aceea de oameni tineri în cazărmi se făcea [...]* pentru apărarea graniţei [...]*. Trupele permanente se războiau adesea cu socialiştii şi, în genere, cu adversarii regimului, făcând operă de poliţie.

* Contexte cenzurate.

Atâta doar că aveau steaguri de mătasă şi fir frumos jerpelite în lupte adevărate. De azi înainte însă, acestor regimente le vom spune franc: jandarmerie. Fără steaguri, fără declamaţie, fără muzică. [...]*. Căci un decret-lege [...]* divulgă numărul jandarmilor: sunt 4 brigăzi, cu aproape 40.000 de oameni, efectivul unui corp de armată pe picior de război! Conferinţa de pace a limitat Ia 50.000 armata permanentă permisă Poloniei şi tot la 50.000 aceea îngăduită României, Serbiei Mari şi Iugoslaviei. Sporind însă la 40.000 numărul jandarmilor şi acceptând şi limitarea Ligei Naţiunilor, România nu e deloc mai dezarmată ca înainte. [...]*

Nici unul din vechile grupuri politicianiste n-a protestat contra acestei împătriri de efective în jandarmerie. Acordul e complet. Putem decerne meritul iniţiativei d-lui Marghiloman, care, după Pacea de la Bucureşti, înmulţea jandar- mii şi se gândea la educaţia sufletească a acestora: Socrate, Platon, Kant, Corneille, Racine, un întreg program pentru îndulcirea moravurilor.

Mai puţin făţarnic, d. Brătianu acordă credite şi formează brigăzi noi, fără a se nelinişti de psihologia viitoare a jandarmului.

DUPĂ TREI ANI DE STARE DE ASEDIU

Se împlinesc trei ani de când tronează în România regimul stărei de asediu. Trei ani de când familia d-lui Brătianu face şi spânzură, dimpreună cu cele câteva sute de căpcăuni jobenaţi cari le populează clubul, parlamentele şi le furnizează, prin exemplare de lux, ministeriabili. Trei ani de când orice control al opiniei publice a fost înlăturat, orice critică de presă a fost suprimată prin măsuri de silnicie, prin foarfecă [...]* orice ţipăt şi orice elocinţă răzvrătită redusă la tăcere cu bancnote. Trei ani de când toate gesturile, toate acţiunile se comit la întuneric în numele patriei primejduite şi se consacră cu o urare stereotipă şi parcă ironică: la toţi de faţă şi viitori sănătate. Şi niciodată n-a fost Ţării Româneşti dat să asiste şi să sufere atâta debandadă în conducere, atâta înfrângere pe tărâm militar şi diplomatic, atâta pervertire a moravurilor, atât cinism etalat şi o atât de hiperbolică escrocare şi tâlhărire a avuţiei ca în acest răstimp extraconstituţional.

Au ascultat cu zâmbet pe unii miniştri, disculpându-şi regimul şi partidul şi cercând să arunce vina pe însăşi vremurile neobişnuite prin cari am trecut şi trecem încă, vremuri ce zămislesc nevoi, nevoi ce zămislesc speculanţi, jefuitori şi guverne forţat tolerante. Am păstrat însă din această apărare mărturisirea că niciodată n-au trăit în ţară atâţia traficanţi şi samsari [...]*.

* Contexte cenzurate.

Păstrăm convingerea că răul în partea cea mai covârşitoare izvorăşte din suprimarea libertăţilor, deci a controlului şi proteguirea escrocheriilor de către cenzură. A trebuit, bunăoară, în chestiunea zahărului de la Brăila şi Caracal, ca scandalul să izbucnească măreţ, să ia proporţiile unui fenomen social, pentru ca, înţelegând guvernul că orice tentative de muşamalizare sunt zadarnice, să lase presa de a divulga publicului cele întâmplate. Toate nelegiuirile, toate bicisniciile comise şi cele pe cale de a se comite sunt rezultantele regimului marţial, pentru moment, şi ale regimului burghez în genere.

Au mai fost, poate, dictaturi în alte ţări, fără alt scop decât al mântuirei publice şi fără spectacolul Vlăsiei din „România întregită". Dar au mai fost şi oameni cari au corespuns vremurilor şi a căror energie binefăcătoare a răscumpărat cu prisosinţă relele inerente unei astfel de stări de lucruri. De la Olivier Cromwell şi Napoleon I la Ionel Brătianu, de la Hamilcar Barca - dacă vreţi un negustor - la Ionel Brătianu, cât drum, câtă deosebire!

Şi acum? Când se va sfârşi cu cenzura, cu starea de asediu, cu bunul plac, cu domnia lui „aşa vreau", cu josnica terorizare a claselor sărace şi cleptomania răsfăţată a celor de sus? Legea excepţională precizează: şase luni după pacea generală. Considerând că o lege fizică, ce se poate uşor transmuta, demonstra că oligarhii nu se mai pot opri pe panta pe care au apucat să alunece şi că singura lor scăpare - vremelnică scăpare - e în prelungirea şi menţinerea situaţiei actuale, deducem uşor că familia de la guvern se va folosi de elasticitatea legei stării de asediu. Pacea cu Germania s-a încheiat, pacea cu Austria şi Ungaria se încheie, delegaţii bulgari, apoi delegaţii turci vor merge în curând la masa ispăşirii. Totuşi, asta nu va însemna „pace generală" şi, atâta timp cât vor răsuna focuri de puşcă în Rusia, cât va exista vreun general ambiţios în Urali, vreun trib în arme în Albania, nu va fi „pacea generală" pentru Brătieni şi nu se vor număra, deci, cele şase luni la capătul cărora aşteaptă Izbăvirea.

[...]*

PLEBISCIT

Ziarul de seară al unui distins poligraf discută chestiunea plebiscitului [...]*.

Invocând principiile wilsoniene, nimic mai firesc decât această izbândă diplomatică a defunctei Rusii ţariste, care, întocmai ca şi un negustor de seamă în pragul falimentului, se menţine pe piaţa mondială graţie covârşitoarelor datorii ce trebuiesc, o dată cu lichidarea, achitate. Dar în loc să protesteze împotriva făţărniciei aplicării acestor principii - căci au fost

* Contexte cenzurate.

aplicate numai acolo unde interesele marei finanţe îngăduiau -, eruditul poligraf întreabă dacă populaţia interogată are îndestulătoare lumini ca să cunoască interesele.

[...]*

Ecuator şi din Polinezia. E adevărat că aceştia, dacă ar fi întrebaţi prin plebiscit, s-ar pronunţa pentru libertatea negativă şi ar respinge civilizaţia metropolelor europene care le trimite şine, telefoane şi arme de foc în schimbul cauciucului? Iată cum îşi ignoră interesele micii coloraţi de la tropice.

[...]*

PE TISA

[...] comunicatul oficial ne-a vestit că, de-a lungul Tisei, trupele maghiare ne-au atacat. Suntem în defensivă. Lupta continuă [...]** şi nici o veste nouă n-a adus încă o precizare definitivă asupra rezultatului. Deci, după semnarea păcei cu Germania, precum şi după înmânarea tratatului cu Austria, ne găsim [...]** în crâncen război de [...]**.

Politica d-lui Brătianu, numai zig-zaguri, întortocheri şi duplicităţi. Obţine cu greu învoiala Antantei de a respinge pe unguri dincolo de prima linie demarcaţională. Se opreşte din ordinul ei. Milităreşte judecând, nici că se putea greşeală mai mare. Armata trebuia să-şi exploateze succesele şi să-şi continue operaţiunile, înfruntând riscurile diplomatice. Un prim hap. De altfel, în [...]**.

ROMA OFENSATĂ

Războiul european a fost făcut de capitalişti şi de guvernele aservite aurului, la adăpostul frazelor frumoase şi al steagurilor de mătasă. Toate imperialismele s-au ciocnit, mai întâi, în două mari grupări beligerante. Germania, cu suita ei de naţii şi ambiţii, a fost înfrântă de către gruparea anglo-saxonă şi latină. Imperialismul Antantei a învins în funcţie de grup. Fi-va el doborât prin forţa nemulţumirilor separate?

Prima nemulţumită era să fie Franţa. Interesele ei au fost însă împăcate şi Marsilieza care s-a intonat de 14 iulie arată că bancherii Parisului au fost satisfăcuţi prin cedarea bazinului Sarrei şi atribuirea unei apreciabile

* Contexte cenzurate. Textul redus în proporţie de circa 75%.
**Text cenzurat circa 50%.

suprafețe de colonii germane și posesiuni turcești spre civilizare; pe lângă astea, sentimentul național obținuse Alsacia-Lorena, pentru care a curs atâta cerneală și atâta sânge.

Italia, România și Grecia au trecut în rândul celor ostili. Dar dintre toți aliații, cel mai contrazis de Conferință părea la un moment dat Italia. Țară bine condusă de diplomați abili, cari, de o jumătate de secol, urmăresc aceeași politică de expansiune: dominarea Adriaticei și preponderența incontestabilă în Mediterana.

Doi rivali de pe vremuri: Austria, pe care perspicacitatea Italiei o socotea de mult ca inofensivă și predestinată morței; Franța activă, tenace și antigermană. Aci fiind rivalul de seamă, Italia se raliase la politica Germaniei, după dureroasa lovitură de la Tunis, care prelungea neliniștitor litoralul franțuzesc în Mediterana. Bismarck însă definise în termeni preciși politica italiană: „stăpânirea Mediteranei trebuie să fie preocuparea constantă a Italiei, obiectivul miniștrilor, cugetarea fundamentală a păturei dirigente". Sprijinul Prusiei împingea noua aliată la o politică în stil mare, colonială, ceea ce coincidea cu scrisele unor cugetători politici ca Fregosso: „Egiptul, Tripojisul, Tunisul, Algeria sunt pentru noi colonii naturale".

întemeiată deci pe alianța cu Germania, burghezia italiană a întreprins campania din Abisinia și Eritreea, a pus mâna în 1911 pe Tripolitania, a ocupat Rhodosul și Dodecanosul și, schimbându-și în fața războiului european orientările, și-a asigurat printr-un pact, semnat cu aliații la Londra, o situație egală cu a Franței în Mediterana și o hegemonie recunoscută în Adriatica. A intrat în război, unde morții ei au căzut din belșug.

Astăzi, însă, Italia află că în locul muribundei Austrii, Iugoslavia îi contestă anumite drepturi în Adriatica. Conferința, adică Wilson, sprijinea acest punct de vedere. Sistemul măsurilor de înlăturare a Italiei se urmărea și se prelungea până în Mediterana, prin instalarea grecilor pe coastele Asiei Mici și iminența unui plebiscit în insulele contestate. Nemulțumire, deci, și revoltă în toate straturile sociale. Și precum în 1913 balcanicii coalizați s-au încăierat pe trupul Turciei învinse, depeșile ne-au relatat ciocnirea sângeroasă la Fiume între italieni și trupele franceze.

Aceasta demonstrează suficient că orice politică burgheză se soluționează printr-un război, care, la rândul său, cere aceeași soluționare pentru simpla și singura fericire de a prelungi o stare de lucruri funestă omenirei: regimul capitalist. Popoarele vor fi totdeauna jocul și obiectul tranzacțiilor câtorva ambițioși ai finanței și ai politicei, până în ziua când aceștia vor fi înlăturați de la cârmă și reduși la neputință prin sistemul cel mai larg și mai direct de conducere: [...]*.

Până atunci, o ultimă telegramă anunță că Tittoni a primit mână liberă din partea Franței în politica Balcanilor.

* Context cenzurat.

VICTORIE

Ziarele [...]* manifestă o bucurie [...]* comentează izbânda trupelor noastre pe Tisa, izbândă care, după comunicat, se află încă în stare de preludiu. Participăm, firește, la bucuria unanimă. Trupele străine au fost oprite la provizoria fruntarie strategică [...]* invazia este întotdeauna urmată de relele ei obișnuite. în cazul de față, resentimentele încă proaspete între români și unguri ar fi repus populația noastră din Ardealul Occidental, la represalii îngrozitoare. Socialismul nu trebuie purtat la vecini cu sabia în mână, ca El Coranul. Ideile noi nu se impun niciodată cu armele. Robespierre a proclamat adevărul acesta în ședința Adunărei Naționale, care, de față cu regele Ludovic, a hotărât să lupte în contra Europei pentru propagarea Revoluției franceze. Și cu toate că popoarele așteptau un liberator, ele s-au ridicat împotriva năvălitorilor. A rezultat un război care a ținut un sfert de veac. Suntem deci pentru principiul ca transformările sociale [...]* - chiar atunci când lupta de clase s-ar înteți până la violență - să se întâmple fără sprijin armat străin. Hotarele țărei, pe cari le cunoaștem ca drepte, trebuiesc apărate împotriva orișicui. [...]*. Nici din punctul de vedere burghez, politica d-lui Brătianu, n-a uzat de toate probabilitățile de cari dispunea și n-a arătat fermitatea și promptitudinea necesară. O linie de conduită șovăielnică, zigzagată, întortocheată, în care totul a trebuit tras de mai multe ori de la început - iată acțiunea d-lui Brătianu.

[.-]•

FINIS...

Faimoasa clauză a controlului minorităților poate fi o jignire pentru unele state cari au luptat alături de Antanta, dacă am compara regimul ce li se impunea lor cu regimul sau cu lipsa de regim a țărilor neutrale. Este, din acest punct de vedere, o cinică nedreptățire ca Danemarca, Olanda, Suedia și alte țări nevătămate de război să plece de la Congres mărite într-un fel sau altul și cu suveranitatea imaculată, pe când steagul trențuit al neamurilor războite să fie silit la închinăciune, primind atingerea mânjitoare a mâinilor capitaliste. Repetăm însă și azi că decizia Conferinței, în ce ne privește, nu atinge decât clasa noastră conducătoare, inacceptabilă la

* Text cenzurat circa 50%.

iscălirea unui tratat, fiindcă ea şi-a călcat tratatele şi angajamentele totdeauna. Dar există un stat pentru a cărui populaţie articolul 5 este o binecuvântare şi o garanţie. Acel stat este aliata învecinată cu noi prin anexarea de teritorii rutene în Galiţia de sud - Polonia. De la retragerea trupelor germane de ocupaţie, o învălmăşeală a izbucnit în această ţară în care populaţiile ucrainiene, mai mult sau mai puţin compacte, s-au apărat cu armele împotriva tiraniei şovine a majorităţilor. Şi spectacolul anacronic al pogromurilor s-a produs şi el, ca odinioară în defuncta Rusie ţaristă, însă cu mai multă îndârjire şi cu mai scurte intermitenţe, astfel că numai în ultimile şase luni au fost ucişi în Polonia mai mulţi evrei decât în ultimele două decenii în întregul imperiu moscovit ce-şi parcurgea fazele spre dezagregare.

Statisticile vorbesc de Ia sine cu precizări şi cu date. Şi e înfiorător să te întrebi, în faţa unor asemenea orori, dacă poporul care nu şi-a meritat istorica nedreptate a împărţirii, îşi merită azi izbăvirea şi chemarea la o viaţă liberă, când prima sa privire, trezită din moarte, e o privire de ură şi primul gest e asasin: pogromul.

Sub auspiciile rele ale Societăţii Naţiunilor, Polonia renviată reia firul rupt al tradiţiei şi cade iar sub conducerea plutocraţiei nobiliare de altădată, proprietară de imense latifundii, purtătoare de titluri sonore, vorbăreaţă, ambiţioasă şi dictatorială.

Nici o învăţătură din istoria dureroasă a robiei şi a revoltelor, şi din povestirea verbiajului, zavistiilor şi intoleranţei ce caracterizau vechea Dietă feudală a Poloniei prăvălite în întuneric? Ar fi dureros să vedem repetindu-se greşelile şi repetindu-se deci istoria, şi ne aşteptăm la toate acestea de vreme ce s-a repeţit dintru început regimul în genere.

Prin urmare, ca un nou-născut, cu organismul şubred prin moştenire, Polonia e pusă în supraveghere, singura chezăşie a dăinuirii ei şi a restaurării moravurilor civilizate într-o populaţie lipsită de conducere atentă. La noi nu s-au produs pogromuri. E însă, pe lângă antisemitism, şi un alt punct de atingere între ţara noastră şi ţara leşească: oligarhiile. Acelaşi politicianism, dezbărat însă de eleganţa pe care o dă aristocraţia seculară, domneşte şi la noi, cu aceleaşi moravuri autocratice.

Şi se explică astfel gingăşiile diplomatice, asigurările de alianţă ce şi le fac ambele clase dirigente, precum şi colaborarea promptă şi entuziastă a trupelor trimise de noi la Colomeea. Alianţa româno-polonă, într-o Europă burgheză, nu-i numai o necesitate geografică. Oligarhii respectivi s-au gândit la serviciile de poliţie şi siguranţă pe cari şi le-ar putea face reciproc, pentru fericirea comună.

MARELE SFAT AL ARDEALULUI ŞI MARELE SFAT AL ROMÂNIEI

L 'Indepeitdance de aseară anunţă agale:

„Marţi 29 iulie, la orele 10 dimineaţa, are loc la Sibiu solemnitatea deschiderei sesiunei Marelui Sfat Naţional ardelenesc". Şi condeiaşii cu simbrie ai guvernului şi-au scurtat grabnic inspiraţia, pitulând acest cu adevărat formidabil eveniment politic în rubrica informaţiunilor. Ne aşteptăm, prin unnare, la catastrofa unui individ; fie el redactor care a pălăvrăgit atât de mult şi imprudent într-o informaţie aşa de laconică, într-o informaţie care a scăpat pe sub ochelari şi printre crăcii foarfecei o frază suculentă în sugestiuni şi înţelesuri. Nu importă. Principalul este că în minutele când cetitorul parcurge aceste rânduri de elogii [...]* Marele Sfat de la Sibiu şi-a început lucrările. Cu reprezintanţi trimeşi din toate comunele Transilvaniei geografice şi ale ţinuturilor din preajmă-i; cu delegaţi în număr cinstit proporţional ai minorităţilor etnice conlocuitoare; cu membrii Consiliului dirigent, oameni înăspriţi în luptele politice şovine din prăbuşitul imperiu; cu militari şi clerici cari aduc o notă tradiţională şi vetustă în aspectul adunării, - s-a început cu voce tare discutarea problemelor actuale şi îndrumarea destinelor provinciei. Viaţa constituţională, singura care îngăduie desfăşurarea fatală a evoluţiei fără oprire şi deci fără iureşuri şi violenţe, a reînceput peste Carpaţi. A reînceput în numele Regelui şi cu aprobarea [...]* a Guvernului de Ia Bucureşti. Ne aflăm în faţa unui fapt superb de independenţă şi, am putea zice, de sfidare: în faţa unei biruinţe zdrobitoare a conştiinţei cetăţeneşti şi, în acelaşi timp, în faţa unui îndemn ce ne impune mai întâi umilinţă şi pe urmă mişcare. Gândiţi-vă că noi, valahii, elită de politicieni cafegii, stegarii neamului, sâmbure în jurul căruia s-a împlinit fructul românimei de pretutindeni; noi, liberatorii, cari am escaladat munţii în ajutorul robilor de dincolo, suntem încă guvernaţii decretelor-legi, cetăţenii cucernici cari batem mătănii la carâmbii jandarmului, cari avem o oră a stării de asediu, un club liberal, unde cântă la răstimpuri, pe o strună aleasă, câte un ministru şi o cenzură, unde valetărimea regimului îşi pune obrazurile în chip de pavăză pentru ca scuipatul neputinţei ziariştilor să nu pice în haznaua sufletească a stăpânilor.

Nu s-ar putea un Sfat Naţional şi pentru valahi? Nu s-ar putea să se imite şi la noi autonomul Ardeal? Nu s-ar putea în plus să reînvie Sfatul Ţării din Chişinău - la care neopoliticianismul basarabean a renunţat cu atâta neprevedere interesată - şi nu s-ar găsi o modalitate spre a resuscita Dieta Bucovinei cu vremelnica ei autonomie, pentru ca să avem şi în aceste

* Contexte cenzurate.

regiuni româneşti spectacolul vieţei constituţionale? Am renunţa cu abnegaţie, noi cei din România liberă şi liberatoare, la cotorosirea de regimul decretelor-legi în schimbul acestei privelişti întăritoare în ţările realipite.

Dar este oare adevărat că în Ardeal nu domnesc Brătienii?

[...]*

Căci dacă sesiunea Sfatului Naţional a fost deschisă, atunci cu o simplă deschidere de uşi, starea actuală e spulberată: toate partidele politice burgheze din România veche, dimpreună cu Partidul Socialist şi dimpreună cu grupările politice regionale, să trimită delegaţi la Sibiu. Şi atunci va funcţiona acolo nu Sfatul Ardealului, ci Marele Sfat al Ţării întregi.

t ION JELEA

în infirmeria ocnei ce-l înghiţise pentru douăzeci de ani, Ion Jelea, atentatorul care a ratat în 1909 asasinarea primului ministru, de atunci şi de acum, Brătianu, a murit după ce de mult îşi ispăşise fapta. Osânda era pe jumătate împlinită. Osânda era cea mai grea, căci judecătorii şi juraţii au rivalizat în zelul lor de a înmormânta de viu pe un om [...]*. în timp de pace nu există pedeapsa cu moartea. Dacă atentatul s-ar fi încercat sub regimul stărei de asediu, Curţile Marţiale, mai blânde, l-ar fi iertat de agonia târâtă de-a lungul săptămânilor de întuneric, cu o cazma în mână săpând la infinit gropi de sare [...]*. Potoul de execuţie l-ar fi scutit pe Jelea de a învăţa ce înseamnă a săpa morminte, [...]*. Dar galeriile, cavourile săpate în sare de truda maşinală a cadavrului palid şi adus ce rămăsese din Jelea, băiatul care privise odată şi el soarele, coroană şi celor mari şi celor mici, au rămas - să nădăjduim - deschise. Va veni ziua când alte hoituri vor fi pogorâte vii în bezna lor rece.

în Franţa, în plină primejdie încă, deşi în plină victorie, Cottin a împuşcat în dictatorul Clemenceau. în România, în plină linişte, Jelea culcă vremelnic la pământ pe Ionel Brătianu. Dispoziţie uriaşă de împrejurări şi de dispoziţie hotărâtoare de persoane. Făuritorul biruinţei, îmblânzitorul lui Marte, zeu sălbatic şi potrivnic, oratorul imperios şi aprig, omul de litere impetuos, omul integru şi omul de ştiinţă Clemenceau nu poate fi pus alături de [...]*. Părintele libertăţei şi al revanşei, atacat în plină glorie, în plină recompensă a devotamentului său faţă de patronul [...]*.

* Contexte cenzurate.

Maximum-ul de pedeapsă în Franţa războiului şi *maximum-ul* în România păcei de după 1907 a fost hotărârea magistraţilor. Dar numaidecât, în Franţa, bătrânul Clemenceau a obţinut mai întâi comutarea pedepsei cu moartea şi mai apoi graţierea lui Cottin. D. Ionel Brătianu nici un moment nu s-a gândit să izbăvească pe victima [...]*.

Ion Jelea a murit. Fusese îngropat acum zece ani, prea tânăr pentru ca sămânţa din el să fi rodit. Neamul i s-a stins. [...]*. Am tipărit în faţa numelui său cruce, nu ca semn al credinţei sale, ci simbol al blândeţei şi al jertfei de sine. Un atentator e un revoltat blând şi devotat. Căci toţi ceilalţi revoltaţi ce nu ridică mâna asupra unei vieţi n-o fac nu din milă, din moralitate, ori din credinţă, ci din temeinică laşitate. Atentatorul merge totdeauna Ia moarte. Ori îl suprimă starea de lucruri împotriva căreia s-a ridicat şi atunci, de va ieşi prin el vreun folos pentru cauză, el recoltează uitarea. Ori rămâne printre tovarăşii săi, fie şi biruitori, instrumentul pătat cu sânge, omul care a asasinat cu mâna lui [...]*.

NOI, VALAHII

Asistăm cu adâncă smerenie şi priviri jinduitoare la deschiderea „Marelui Sfat pentru Transilvania, Banat şi părţile ungurene". Robii pe cari i-am dezrobit -cu chiu şi vai -, astăzi însă îşi iau libertatea pe cari noi, îngerii neamului, nu ne-o putem îngădui: de a dezbate deschis asupra trebur ilor ce-i privesc, de a lua măsuri cu încuviinţarea obştească pentru buna conducere a tuturor, de a face fapte de oameni slobozi şi încrezători în mintea şi puterile lor, cum se fac acum acolo în Ardealul deşteptat numai de vreo câteva luni, fără ca nimănui să-i pese de baionetă şi decret-lege. Secuii şi maghiarii îşi spun cuvântul. Saxonii şi germanii îşi anunţă nevoile; şi ţiganii din Homorod şi urgisita jidovime a Ardealului îşi au în Sfatul Naţional Parlamentul. Viaţa constituţională a reînceput peste Carpaţi. Poate că un nou Consiliu dirigent, cu noi miniştri, va emana din acea adunare, care este emanaţia naţiunii, pe când la noi noul ministru se va numi tot de către Vodă Ferdinand, după ce va fi ascultat de şoaptele sfetnicului său Ionel Brătianu. Şi nici o schimbare în bine pentru valahi nu se va împlini, cum nu se va împlini pentru Moldova şi pentru provinciile realipite ei, cari au renunţat cu atâta suspectă naivitate la dreptul de autonomie. Peste Carpaţi, deci, libertatea - cu toate că Brătienii au pus mâna pe „Albina" şi pe mare parte din

* Contexte cenzurate. Text redus la jumătate.

minunata organizare financiară şi economică ardelenească. Am sfătuit pe cei de la Sibiu să deschidă uşile, pentru ca delegaţii tuturor partidelor politice din întreaga Românie să poată participa la dezbateri şi hotărâri, pentru ca să existe undeva o adunare naţională în numele Regelui a tuturor românilor, fără românii cei răi: Brătienii şi partizanii lor. Ar fi un mare act revoluţionar paşnic, fără dăunătoare urmări decât pentru cei ce ar vroi să continue regimul de dictatură şi bun plac. Un act ce n-ar putea fi împiedicat, fiindcă nimeni - fără a-şi proclama în chip nepermis cinismul - nu s-ar putea gândi să-**1** împiedice. închipuiţi-vă pe d-nii Take Ionescu, Averescu, Iorga, Cantacuzino, Flondor, Pelivan şi alţii, şi delegaţi socia-lişti, părăsind capitala pentru a merge la Sibiu şi a lua loc cu toţii în Sfatul Ţării; ce teroare pentru partizanii şi folosiţii stărei de asediu! Ce paralizie pentru redactorii decretelor-legi! Dar mai există oare în România veche acel minuscul curaj pentru a încerca voiajul la Sibiu? Haideţi, domnilor politiciani şi domnilor revoltaţi, puţină decizie şi veţi izbuti. La toţi cei de faţă şi viitori - sănătate.

[PAIAŢA]*

La intrarea unui mare cort ţuguiat se legănau lampioane de foiţă roşie, prinse dinadins sub ghirlande de ederă, peste potecuţa de nisip frământată în călcâie ce se strecura înăuntru. Bănci de scânduri nevăpsite, lumini ofticoase de petrol, spectatori îngrămădiţi pe rândul dintâi, o arenă redusă ca o băltoacă şi un clovn împestriţat, faţă înfăinată, nasul-gămălie de sânge, zâmbet formidabil şi în mână bici.

Meşteşugul său înveselitor dilatase în rânjet obrazurile musafirilor şi întreg cortul şubred al circului de bâlci se clătina de hohot sau de vânt. Câtă vreme paiaţa se tăvălea în lutul galben, adunându-i suprafaţa sub burtă în câteva tumbe frenetice, câtă vreme se zvârcolea în spaimele unui râs ce-i lărgea colţurile gurii până peste măselele minţii şi galopa circular, înte-ţindu-se cu pocnetul biciului, publicul îşi manifesta interesul şi voioşia printr-o simpatizare atentă şi răbdurie. Căci presimţea culminaţia de Ia urmă, efectul simplu şi final care consta într-o reverenţă barocă, un salut în care clovnul concentra, în expresia mutrei şi în mişcarea trupului, tot ceea ce natura injurioasă dăruise ca şugubăţ, straniu şi dezbinat fiinţei sale dizgra-ţiate. Pentru a-şi economisi sforţările, pentru a-şi cruţa inima şi plămânii, şi

* Titlul şi trei sferturi din text au fost cenzurate.

porii pielei sale chinuite, ar fi putut uşor să înceapă cu sfârşitul. Aplauzele nu s-ar fi împuţinat. Esenţa caraghioasă a salutului se păstra intactă. Obi-ceiul meseriei însă, precum şi nevoia de a ţine un răstimp din program şi de a-şi doza - cu fel de fel de complicaţii - efectul final, îl silea la tergiversarea umoristică şi obositoare a „numărului" său.

[•••]*

UITE POPA.

Ziarele din dimineaţa zilei de **4** august anunţau intrarea trupelor română-ne în Budapesta.

Faptul a surprins pe mulţi, deoarece, cu toate rodomontadele[1] ziarelor oficioase, se zvonise cu sârguinţă - şi zvonul venea tot din cercurile guvernamentale - că aliaţii au făcut un demers pentru a stăvili invazia românească.

Ofensiva lui Bela Kun, întemeiată pe somaţia ce ni se adresase de către Conferinţă de a ne retrage pe noile frontiere, era firesc să-şi găsească proteguire în însăşi Antanta.

D. Brătianu îşi luase aerul superb al celui ce lupta singur cu ungurii şi bravând deciziile Conferinţei [...]*.

Şi Cenzura, care controlează atât de riguros ştirile militare, a permis ziarelor din dimineaţa de **4** august să se anunţe pătrunderea românilor în Budapesta - spre marele necaz al Antantei.

Viitorul însă, din *seara* de **4** august, nu confirmă intrarea în Budapesta. Reproduce un comunicat din care reiese că trupele şi guvernul nostru au reintrat sub ascultarea Antantei, care notifică noului guvern maghiar că „tru-pele române, ce se găsesc la porţile Budapestei, vor rămânea în poziţiile lor din prezent".

După ce reproduce această dovadă de disciplină, ziarul răzvrătitului de la Versailles revine la frazeologia sa favorită şi declară că „faptul ocupării Budapestei se va îndeplini" şi urmează cu o vagă expunere de o mie şi una de motive.

înţelegem că d. Brătianu vede în ocuparea Budapestei un prilej pentru a-şi întrăinici situaţia şi a-şi reface, cu trompeta biruinţei la gură, o popula-ritate pentru lunga, prelunga şi îndelunga menţinere la putere.

* Contexte cenzurate.

[1] *Rodomontade* (franc.) = fanfaronadă, lăudăroşenie.

POLITICĂ

Mahalagiul, cinstit până la granița tejghelei sale, iubitor de provocări, discuțiuni politice și aprecieri strategice, are un cuvânt care-i rezolvă chestiunile prea încurcate, întocmai ca sabia lui Alexandru, tăind nodul gordian: „politică". De câte ori se află în fața unui fapt cu multiple aspecte, împletit din versiuni felurite și contradicții evidente, complicat cu măsuri abuzive și urmat de acțiuni nelegiuite, ceva simplu și încâlcit, murdar și curat, puturos și îmbălsămit, cules din polemicile gazetelor de partid, din dezbaterile parlamentare, din discursurile oficiale, și se întreabă asupra acestui subiect cu nedumerire și se sfătuiește și se scarpină în cap, se revoltă și se resemnează, atunci cuvântul magic îi fulgeră luminos prin beznele minței: politică! E ceva înalt și distant pus deasupra sufletelor profane, celei mai pătrunzătoare înțelepciuni; ceva care nu se pricepe de orișicine; care scuză și tâlcuiește acțiunile conducătorilor: politică!

De data aceasta, din citirea gazetelor și din ascultarea glasurilor de club, creierul său trebuie să recurgă la același magic vocabul, pentru a curma danțul frenetic al nedumeririlor. A aflat, după eliberarea Bucureștilor, că guvernul antantist a luat măsuri contra germanofililor, începând cu trimiterea gazetarilor la pușcărie. Puțin cam perplex s-a întrebat, însă, ce e cu oamenii politici cari au inspirat atitudinea ziarelor de sub ocupație și și-a împleticit în plus raționamintele cu o altă considerație retrospectivă: de ce subvenționa Ministerul de Război pe gazetarii „trădători"? Inutil să insiste, căci curând de tot a urmat arestarea politicienilor rămași Ia București, ceea ce putea să echivaleze cu un început de dreptate. Și desfășurarea vertiginoasă a evenimentelor 1-a izbit cu țeasta de o nouă surpriză: liberarea oamenilor politici arestați. Și-a spus în chip consolator și explicit: corb la corb nu-și scoate ochii, nădăjduind în terminarea campaniilor și încetarea urmăririlor; când ***Viitorul,*** ziarul guvernului, a început să acuze furibund pe antantiști notorii, de germanofilie, iar ***Steagul*** germanofil prinse să demonstreze că liberalii s-au făcut vinovați de contact cu inamicul și de trădare. Partidele istorice, întregi sau fracționate, continuă de atunci abundent să se spurce, și mahalagiul nostru buimăcit află că oficioasele liberale au luat bani nemțești de la GUnther, că antantistul, fără de reticențe, Brătianu a lăsat pe d. Marghiloman cu fonduri și însărcinări speciale în teritoriul evacuat, că a designat un guvern de garanți cu care conducea în zilele funestelor tratative de la Buftea, că nimeni în țara asta de politiciani și samsari n-a fost nici germanofil, nici antantist, nici trădător de-a binelea: ci numai samsar și politician [...]* mahalagiul nostru va da iarăși în bucuria unanimă, scuipând din grabă un cuvânt peste realitatea maimuțărească a lucrurilor: „Politică!"

* Context cenzurat.

CONTRA LIBERALILOR

Datoria democrației este să lupte numai și numai contra Brătienilor. In țara noastră de burjui și proletari nu pot exista mai mult de două tabere. Că în lagărul întărit de răsuflatele așezăminte sociale, al politicianilor, se iscă certuri și dăinuiesc rivalități, asta nu poate decât să ne bucure. Să alimentăm felul timid al discordiilor dintre cei ce au guvernat cincizeci de ani țara. Să sprijinim pe cei puțini și slabi, și neorganizați împotriva singurei înjghebări politice care există cu adevărat: Partidul Liberal. O împăcare a partidelor noastre istorice duce la o întărire primejdioasă a oligarhiei române. Să nu uităm că toți laolaltă, liberali, conservator-takiști și progresiști fac parte din aceeași clasă ce s-a alternat în gălăgia obscenă dar înmănușată, a unui rezbel politic simulat, la Putere, pentru căpătuirea vremelnică a clubmanilor, pentru procopsirea campionilor și pentru ambițiile șefilor.

Să nu uităm că, până în momentul de față, numeroasa grupare politică a unui general, pe drept iubit și popular, n-a afirmat nici un program precis democratic, n-a făcut un singur pas în viitor, ci s-a complăcut în afirmarea aceleiași vagi ideologii care a ilustrat stilul tuturor demagogilor și tuturor facțiunilor prezente și trecute. Campania energică dusă de acest partid - aliat d-lui Take Ionescu - în contra bandelor liberale merită a fi folosită de mișcarea liberatoare a muncitorimei.

Dar, pe vremuri, și nu prea de mult, această muncitorime din ateliere și din câmpuri a suportat dureros consecințele coalizărei tuturor intereselor oligarhice burgheze: acordul partidelor.

Liberalii, cu multiplele, pestrițele și buimăcitoarele lor cointeresări, - cancerul brătienist dezvoltat și ramificat anarhic peste întreg trupul țărei, înfipt în adâncurile structurei noastre firești și sociale, îmbibat din toată activitatea organismului și din toate comorile lui ascunse, sunt singurul și adevăratul pericol.

Diferendul cu Antanta a fost aplanat. Imaculații de la Paris și-au stăpânit curând patetismul în fața imaculaților de pe țărmurile puhave ale Dâmboviței. Când d. Brătianu a declarat că va pofti la ospățul budapestan și pe gastronomii capitalului interaliat, când a dat semne că El, stăpân pe situație, nu-i va trata tocmai ca pe o simplă opoziție conservatoare indigenă, potolitu-s-a indignarea unanimă a Sfatului celor Cinci!

Am văzut la marginile Ardealului sosind convoiurile cu pradă de război, organe de fier pentru mersul înainte al societăței românești, pretext de a tipări acțiuni și statute născocite de mintea fertilă a d-lui Vintilă Brătianu. Demnitari și mandarini, și alte mărimi ale regatului târcolit au cutreierat Reșița, Anina și Hunedoara, și vor fi povestind și acum, în atmosfera înfio-

rată a cluburilor, despre măreția metalurgiilor vizitate, sâmburi de oțel în jurul cărora se vor aglutina măiestrele cointeresări viitoare.

Partidul Liberal, care a pus mâna pe țara veche, își trimite lujerii agățători peste zidul Carpaților și acoperă România Mare.

E momentul iureșului retoric al d-lui Take Ionescu, cel garnisit de un mănunchi mai mult sau mai puțin îmbălsămit al vechilor conservatori. E momentul tuturor spaimelor din fața unui negru viitor de opoziție. Și din valurile acestui zbucium superficial răsare și mâna disperată a d-lui Marghiloman, în căutarea unui pai ca să-1 remorcheze din exilul în care 1-a aruncat politica sa ciocoiască. E de prisos. Câtă vreme populația muncitoare nu-și va putea spune cuvântul, armătura liberală înfiptă în toată țara nu va fi înfrântă.

Și când e vorba de o participare reală a maselor la viața publică, atunci spasmurile partidelor istorice încetează, pentru a lua înfățișarea celei mai siropoase concordii.

Liberalii se pregătesc de cârmuire lungă. Simpatizăm cu ofensivele aeriene ale d-lui Take Ionescu; dar d-sa și ai săi nu au nici schele, nici sonde, nici metalurgii, nici bănci, nici întinderi forestiere; și numai un partid cuibărit în asemenea meleaguri are forță de guvernământ în această țară.

Dezvoltarea liberală însă poartă cu sine germenul dizolvărei și distrugerei ei: proletariatul amploiaților și uvrierilor din acaparata Românie.

în lupta ce se întețește între burghezia brătienistă și proletariatul organizat, minusculele grupări oligarhice, aci învrăjbite, aci aliate cu democrația, nu sunt de nici o însemnătate.

DIPLOMATUL DIAMANDY

Avem la Budapesta un comisar suprem al guvernului, un fel de ministru plenipotențiar acreditat pe lângă reprezentanții Antantei, pe lângă cei patru generali aliați și autoritățile militare prietene, precum și pe lângă sfetnicii A. S. Regentului Ungariei.

Nu există la noi obiceiul de a cere unui diplomat român titlurile în virtutea cărora poate vorbi și uneori decide în numele unui guvern. E o tradiție rămasă de pe când politica externă a țării era condusă de Regele Carol, de acord cu ex-imperialele sale rubedenii de la Berlin. Se cerea însă și la noi ca aspirantul la un atât de dificil și decorativ post să aibă oarecare avere și cunoștințe de gramatică franceză. Un cochet port al fracului, o selecțiune atentă a parfumului de picat pe batistă, o mlădiere elegantă a mușchilor și a vertebrelor pentru reușita reverențelor, precum și un curs

particular cu un maestru de danț sprijineau, dimpreună cu un impozant stoc de cărți de vizită, pe un june român plecat în solie cu depline împuterniciri de la Vodă, de la stăpânire și țară. Cu asemenea însușiri se poate ticlui o carieră. Cazul fastidios al generalului Coandă, care, după ce a ajuns general fără a fi comandat un regiment și atașat militar și însărcinat de a trata pacea la București (1913) și la Paris, a fost între timp și prim-ministru, constituie un exemplu vorbăreț. Cazul cu d. Diamandy ar fi o pildă nouă de ceea ce înseamnă a fi supt din leagăn lapte albastru și a fi fost dresat de timpuriu să nu mânjești fără prealabil aviz scutecele - dacă, spre deosebire de d. Coandă și de alții, bunele maniere ale plenipotențiarului român l-ar fi ferit de a comite gafe diplomatice.

în 1913, neșansa a făcut ca d. Diamandy să fie ministru la Petersburg. Era pe vremea chestiei celor 3 kilometri cu Silistra. La București, ca prim-ministru, un om de remarcabilă finețã: Titu Maiorescu. La Sofia, un reprezentant distins care deslușea jocul adversarului tot așa de sigur ca și pe al guvernului său: d. Jean Ghica. Dar d. Diamandy s-a pornit pe voroavă în Rusia. Și s-a ales cu o admonestare drastică și vehementă care se poate ceti în Cartea verde. în timpul neutralității și al războiului, d. Diamandy a fost tot la Petrograd, orbăcăind în preajma lui Sasonov, pe care s-a avizat să-1 „joace". De-ar fi căzut cineva din lună în Neva, și tot ar fi fost mai bine informat de cele ce se petrec în Rusia. Am intrat în război. „Trădarea rusă" s-a operat sub nasul acestui diplomat sagace.

Venirea lui Stuermer la putere nu i-a dat nici un fior. Purtarea suspectă a Statului Majos rus, dezordinea transporturilor pentru România, dezastrul trupelor noastre nu i-a stârnit nici un presentiment. Cât p-aci să se proclame anexarea Moldovei, și d. Diamandy nu și-ar fi crezut ochilor. Revoluția rusă 1-a surprins din chiar senin, și finul plenipotențiar a făcut mina râzător uimită a unui prunc care vede cum se aprinde o lampă electrică. Evenimentele s-au precipitat abracadabrant, și nu știm dacă d. ministru s-a scărpinat o singură dată după ceafă, căci pentru asta ar fi trebuit să-și retragă deștul din gură.

Ca și ceilalți ambasadori aliați, a tratat cu guvernul Lenin-Troțki, dar a fost singurul om care nu s-a știut impune ca om. Trântit în temniță și îmbrâncit peste graniță, îl regăsim, după o peregrinare mai mult sau mai puțin diplomatică, la Budapesta, unde tactul d-sale jignește patru generali aliați și pricinuiește nota răfuitoare și ostilă a lui Pichon. Solicitat să aducă la îndeplinire unele decizii ale Conferinței, d. Diamandy s-a răstit cu o superbie nătăfleață că „nu primește ordin decât de la București".

Aceasta este, într-o decentă prescurtare, cariera Taleyrandului român purtat ca o moaște și scos la iveală pretutindeni unde se ivea amenințare și primejdie. Nu cerem o reformă a diplomației române, acum când școlile de franțuzește, de dactilografie și dans se deschid în toate mahalalele, iar în galantare zărim provizii suficiente de brice fine, săpunuri și ciorapi de

mătasă. Dar sunt şi unele noroace cari necesită cât de cât revizuiri. S-ar putea rechema un reprezentant diplomatic poticnit pe scările tuturor ministerelor de externe străine. Căci, în cele din urmă, poate că soarta îi rezervă surpriza unei prezidenţii în cine ştie ce cabinet de tranziţie.

COMPLOTUL

Siguranţa a descoperit un club bolşevist. Aceasta e denumirea pe care i-au dat-o inteligenţa sârguitoare a detectivilor şi copoilor statului. S-a publicat lista cu vinovaţi [...]*. Tovarăşii din clubul bolşevist sunt antidinastici şi republicani; sunt împotriva formei de guvernământ actuale şi preconizează forma sovietistă; ei cer schimbarea proprietăţei private în proprietate socială. Critică rolul trupelor noastre [...]*. Atât. Câteva păreri şi nimic mai mult. Ele corespund de-a-ntregul cu vederile noastre. Şi, totuşi, noi nu suntem trimişi în faţa Curţilor Marţiale. Nu suntem acuzaţi de complot contra statului pentru că îndrăznim a gândi altfel şi altceva decât deţinătorii puterei şi fiindcă reclamăm cu îndârjire dreptul garantat de Constituţie de a tipări şi răspândi ideile noastre.

Vina tovarăşilor din club este de a fi tipărit manifeste clandestine, adică netrecute pe sub ochelarii Cenzurei. O simplă călcare a vremelnicei legi marţiale, prevăzută, într-un articol oarecare, cu un minimum şi maximum de pedeapsă. Nici bombe, nici arme, nici maşini infernale - aceasta e toată farsa Siguranţei Generale. [...]* întâmplarea însă îşi are valoarea ei ca simptom.

Câţiva inşi - între cari se numără şi fete - se constituie în tovărăşie secretă pentru a încălca legea. [...]*.

Dar societăţi secrete n-au existat în ţările cu adevărat liberale. Numai sub tiraniile cinice şi siluitoare am avut carbonari, burduri şi terorişti; şi că dreptatea a fost cu ei, nu poate fi îndoială. Ceea ce era reprimat pe vremea lor, şi în persoana lor, are astăzi putere de lege.

Mijloacele de luptă? Italianul luptă cu pumnale, germanul cu revoluţii organizate, rusul cu bombe şi patimă slavă. Românul cu afişe necenzurate. Regretăm pentru contravenienţii la legea stării de asediu că sunt deranjaţi pentru aşa puţin lucru. Neplăceri şi senzaţii de felul acesta îşi poate procura orice răzvrătit care întârzie noaptea peste ora permisă.

* Contexte cenzurate.

COMPLOTUL ŞI OPOZIŢIA

Presa partidului de la putere, secondată cu oarecari reticenţe şi cu un limbaj atenuat de presa burgheză opoziţionistă, se îndărătniceşte în a susţine cronica senzaţională cu descoperirea complotului din Şos. Vitan.

De vreme ce istoria Coţofeneştilor s-a răsuflat de mult, iar asasinul cămătarului Colier persistă în anonimatul în care s-a acoperit dintru început, dibuirea unei maşini de tipărit no. **5** (Boston) şi a redactorilor de păreri cenzurabile, dar necenzurate, e un eveniment fericit în zăpuşala lipsită de fiori a Bucureştilor [...]*.

Pentru moment suportăm cu dispreţ frazeologia ipocrită şi calomnioasă a ziarelor brătieniste. La fel pe aceea a presei de opoziţie reacţionară a cărei vervă zadarnică nu e stârnită decât când e vorba de noi afaceri liberale întemeiate de spolierea avuţiilor obşteşti.

E dezgustător să asculţi corul armonios al partidelor istorice flaşnetând despre un complot de afişe necenzurate şi insinuând despre bani străini, când e vorba de un material tehnic ce nu costă, pe vremurile acestea de scumpete, mai mult de trei-patru mii de lei.

Bluful poliţienesc se va îneca în curând în ridicolul frazelor alarmante şi pseudopatriotice; dar va rămâne în amintirea muncitorilor - cari îşi pot susţine părerile altfel decât cei ce s-au avizat, de acord poate cu Siguranţa, să se compromită pe cale de nesupunere inutilă - atitudinea partidelor istorice purificate şi primenite, cari le solicită sprijinul în contra liberalilor, pentru a participa cu cel dintâi prilej la campania de neadevăruri şi sudălmi întreprinsă împotriva Partidului Socialist.

Să nu se iluzioneze oligarhii din cluburile neliberale asupra opiniunei pe cari adevărata democraţie o păstrează în a lor privinţă. Faptul că brătieniştii sunt în plin ospăţ, iar dumnealor aşteaptă pe la uşi pomana firimiturilor, nu-i diferenţiază în fond pe unii de ceilalţi. Ei sunt în aşa grad un singur suflet şi un singur fel de stomac, încât am fi porniţi să dorim eternizarea regimului actual, pentru că până şi un şarpe boa se satură şi se toropeşte; pe când năvala lăcustelor hămesite ar purta un jaf nou şi definitiv peste lanurile ţării. Am fi deci porniţi să dorim abominabila cârmuire actuală, întemeiată pe un program împins până la limita concesiunilor burgheze, în locul unor politiciani cari, nemaiavând ce făgădui fără a-şi periclita situaţia lor de castă, îşi spulberă saliva în vorbe gogonate şi într-un patetism de crocodili.

Ei au refuzat socialismului chiar sprijinul sentimental al unei atitudini reţinute şi drepte. Dar valul plin şi sunător al vremurilor va scuipa peste ţărmuri lighioanele de tot soiul, fără deosebiri de carapace şi metamorfoze.

* Un paragraf cenzurat

Partidele istorice continuă cearta pentru putere. îndărăptul criticelor vehemente, la adăpostul declamaţiilor sonore, se ascunde aceeaşi râvnă ambiţioasă de a stăpâni ţara, nu pentru a îndrepta relele ce o bântuie, ci pentru a-i slei comorile şi a-i scormoni vistieria. Nici o iluzie în privinţa asta. în societatea actuală care lasă omului muncitor numai cât îi trebuie ca să nu moară de foame, nimeni nu se poate scutura de lanţurile sărăciei, fără o acţiune necinstită de speculă [...]' de trădare şi vindere a convingerilor. Grupurilor de câte cinci-şase mii de oameni, înscrişi în cluburile politice burgheze, trebuie să li se dea posibilităţi de trai: sinecuri, concesiuni, favoruri, - tot ce se înfruptă şi se satisface din averea comună, tot ce necesită venirea la putere. între liberali, takişti şi ceilalţi nu există deosebire de suflet şi procedee, după cum nu există distincţie serioasă de program. Oricare partid vechi revendică la noi puterea, o revendică pentru un simplu cuvânt: [...]* căpătuiala, nevoia, căci meschinele tocmeli şi drămuiri în chestiuni de reforme şi superficialele neînţelegeri pe chestia externă n-ar merita un deranjament atât de simţit: gonirea de la putere a unei coterii, pentru ca altă înhăitare de nevoi şi ambiţiuni să-i succeadă.

După trei ani de război cari au împădurit cu cruci de morminte pământul românesc, am sperat o schimbare profundă de procedee şi convingeri. Numai pe baza unui program de transformare socială s-ar mai fi putut chema Ia guvern un partid politic. Oamenii noştri de stat nici măcar nu şi-au ostenit cugetarea în direcţia asta. Azi îi vedem certându-se în jurul Coroanei, afirmând fiecare a o fi salvat, valorificându-şi fiecare titlurile la recunoştinţa „Ei".

Ziarele lor arată cum fiecare şi-a trădat, la timpul său, principiile şi directivele. Opoziţia îl acuză pe Brătianu că a compromis situaţia ţării; Brătianu răspunde arătând zălogul grandios al Budapestei. Nimeni nu precizează ce ar face în cazul când ar fi chemat personal să îndrepte lucrurile şi toată droaia noastră de oameni de stat îşi duce degetul la gură în semn de tăcere sau se îmbie din coate ca unul din ei să vorbească cel dintâi.

Liberalii se pironesc locului, opoziţioniştii târcolesc, ca lupii din jurul gărilor pustii în nopţi de iarnă, localul puterii. Front pe Tisa, front pe Nistru şi totuşi discordie înăuntru, în locul tradiţionalei uniri sfinţite. Căci viaţa s-a îndârjit ca o fiară asupra bietului cetăţean necapitalist. [...]* şi astăzi între brătienist şi opozant lupta se înteţeşte, dezbărată de orice decenţă.

Cu atât mai bine. Se vor convinge că nu există decât o singură soluţie, spre care alunecă, inexorabil, omenirea toată.

* Contexte cenzurate.

Vă închipuiţi imediat că numai despre o Curte Marţială oarecare poate să fie vorba, de vreme ce se ia cu nemiluita din anii unui om şi se toarnă în gropile de sare. în timpul revoluţiei ruse, la Roman, pe când trupele ruseşti manifestau pe străzi, un adolescent evreu, cu nume de Iacobsohn, ar fi strigat: „Să se desfiinţeze pedeapsa cu moartea în România". Pentru acest strigăt subversiv, dar dovedit, dar numai pentru acest simplu strigăt - pe care-l repetăm aci în numele ***Chemării*** şi în urechile marţiale: *Jos pedeapsa cu moartea în România!* -, tânărul a fost arestat, judecat, apărat de Radu Rosetti şi totuşi, în ciuda vârstei, nevinovăţiei şi iscusitei apărări, condamnat la zece ani de muncă silnică. Severitatea Comisarului Regal - procesul a avut loc la Iaşi - a fost funestă acestui „pui de jidov". Apărarea a smuls însă admiterea recursului. Şi de atunci, de aproape trei ani, aşteaptă întruna adolescentul, devenit tânăr, judecarea recursului şi mai aşteaptă până la vârsta virilităţii până ce se va milostivi bunul nostru Rege cu un decret de amnistie. De amnistie nu pentru nevinovăţia condamnaţilor, ci pentru păcatele judecătorilor.

HĂRŢUIELI

Deşi guvernul Brătianu cade, opoziţia nu manifestă deloc tendinţa generoasă de a-i lăsa o agonie neturburată. Asta vine din faptul că situaţia internă a României şi atitudinea ei în afară este regulată cu minuţiozitate, de azi peste cel puţin trei luni [...]* dimpreună [...]* au căzut de acord asupra tuturor punctelor. Opoziţia este exclusă din orice fel de combinaţie, dar credem că Regele nu gândeşte rău când procedează în aşa de strânsă armonie cu Brătienii. Pentru capul Statului, ca şi pentru noi, partidele istorice sunt înhăitări de interese ce tind să acapareze puterea, pentru ca să-şi satisfacă aceste interese. Până azi se alternau două partide, - se jefuiau de către două partide. Regele şi sfetnicul său au găsit mijlocul să facă altemaţia cu un singur partid, şi anume cu cel liberal. Chemând la putere când pe liberali, sub forma unui guvern de hermafrodiţi (expresia trebuie să fie a d-lui Duca), când iarăşi pe liberali sub forma unui minister brătienist, se creează iluzia salutară că vechiul sistem continuă, însă cu un folos: nu se mai succed la ospăţul cârmuirei două organisme lihnite, două voracităţi

* Contexte cenzurate.

repauzate. Numai Partidul Liberal se înfruptă şi, prin urmare (întrucâtva), se satură şi ţara suferă mai puţin. Cu timpul, cele mai formidabile stomacuri se astâmpără, cele mai teribile mandibule îşi simt puterile scăzând, cele mai flămânde lipitori plesnesc, - şi chiar grandiosul şarpe Boa cade în stare de siestă. Un patriotism arzător a atras asupra îngrijitorilor ţărei fulgerul inspiraţiei divine şi nici că se poate un mai suveran remediu, o mai bună îndrumare spre cinste prin saturaţie decât eternizarea liberalilor la guvern. O întrebare chinuie însă ideala noastră siguranţă: ce ne vom face cu ceilalţi politiciani, cu opozanţii al căror gâtlej s-a scorojit, al căror rest de ideal s-a jigărit, al căror trup s-a mumificat de-a lungul tiraniei ce ameninţă a se prelungi?

Fi-vor oare nişte biete cadavre, în ziua când, asemenea lui Carol Quintul, Brătianu, obosit de prea multă satisfacţie, dezgustat de cele lumeşti, de sine şi de ai săi, se va retrage într-o mănăstire, spre post şi rugăciuni?

Nu credem. Entomologia ne spune că ploşniţele din ce rabdă mai mult de foame, din ce devin mai lătăreţe, şi că ele se pot conserva vii pe scândură trei ani de zile. De ce nu am presupune aceleaşi calităţi de rezistenţă şi durată unor politiciani români nu pe scândură, ci pe rogojină?

Dar atunci revin la vechiul şi înţeleptul nostru cântec, că nu e nimic de făcut, nici din „alternarea cu unul", nici din „alternarea cu doi".

ÎNCĂ ŞAPTE ZILE!

Exultă proza brătienistă prin toate ziarele oficioase. în cluburi şi în speluncile politice, în birourile publice ***jouisseur-n*** şi partizanii regimului s-au dedat unui desfrâu de bucurie, s-au îmbrăţişat şi sărutat ca în zilele Paştilor, au dănţuit ca fraţii din mănăstirile bântuite de histerie, s-au zvârcolit ca paiaţele, au hohotit ca măgarii! înmânarea Tratatului de pace cu Austria - spun depeşile - s-a amânat pentru la **7** septembrie. Criza guvernamentală română suferă deci aceeaşi amânare. Agonia muribundului mâncăcios şi avid se prelungeşte şapte zile! Să sune tamburinele şi geamparalele, să clinchete glasurile, supele şi tacâmurile în palatul puterei, în apartamentele odaliscei brătieniste.

Ea se va ridica din patu-i de mătasă şi mirodenii şi-n aplauzele linguşitorilor va încerca pentru ultima oară dansul burţii-

Oaspeţii se vor deda în urmă ultimei frenezii, în cea mai coţofenească dintre atmosferele cu putinţă. Şapte zile, gândiţi-vă, oameni, şapte zile! Câte afaceri, câte nelegiuiri, câte impurităţi nu se mai pot pune la cale în aceste şapte zile de supremă răsuflare.

Câte cointeresări noi, câte concesii, câte decrete-legi, câte vagoane cu ceapă, câtă şocolată, câte permisuri nu se pot acorda, ticlui şi petrece în rămăşiţa asta de timp neprevăzută, în răgazul acesta nesperat, în pronia, în harul ceresc care i-a supraprocopsit până în aceea că azi Brătienii pot spune: „Domnul e cu noi".

Şapte zile! Daţi zor, ce dracu! Culcaţi-vă şi vă-ngropaţi feţele-n farfurie, nu vă îngrijiţi de mânjeală, căci Dunărea e românească şi are să vă spele chiar dacă ar fi să facă baie puşi într-un sac cu o piatră de gât.

Să nu se audă decât zgomotul neritmat, însă tenace, al masticaţiunii. Cei cari cădeţi în catalepsie, avizaţi-ne în prealabil printr-un plescăit de limbă ca să vă dea slugile la o parte. Cei ce vă simţiţi rău, vârâţi-vă deştele în gât - ceva mai la o parte însă. Aşa. încet. Nu vă îmbulziţi. Cu ordine se face totul. E loc pentru toţi. Softa, Torontalul, minorităţile... (Ei asta-i acum, cine are chef de vorbă? Şapte zile! Zile numărate. Repede, domnii mei!)

PENTRU URMAŞI

Brătieniştii pregătesc de pe acum autoritatea guvernului ce va să le urmeze. Sperioşi din fire şi temându-se că noul minister pe care l-au aranjat [...]* nu va putea să impună publicului revoltat respect şi ascultare, ei intensifică atmosfera de urgie a stării de asediu, pentru ca mascarada schimbării de cabinet să se petreacă în cea mai glacială tăcere. Drastice măsuri poliţieneşti au fost luate. Ele amintesc teroarea din primele zile de refugiu în Iaşi, când patrulele de jandarmi se aţineau la răspântii cu [...]*.

Privelişte de scârbă şi răzvrătire pe străzile unei Capitale moderne, în secolul definitivului respect de oameni şi al revoluţiei sociale!

Paralel, cenzura a început să funcţioneze automatic, foarfecele ei ia proporţiile unor maxilare de rechin, localul se aseamănă cu o latrină proaspăt stropită cu var, din care e imposibil să nu ieşi, în fel şi chipuri, pătat. Ne întrebăm iarăşi dacă nu cumva a căzut vreo Turtucaie ori n-a murit prin trenuri cu răniţi vreun demnitar libidinos, dacă, în fine, ceva formidabil nu periclitează cetatea? Căci opoziţia, deşi mai agresivă ca oricând, nu-şi va depăşi niciodată metodele şi procedeele de luptă, învinuind la nesfârşit starea de asediu şi cenzura pentru a-şi scuza eşecul. [...]*. Ci este mai presus de orice îndoială: un guvern de mameluci a fost pus la cale şi actualmente se iau precauţiuni în vederea prestigiului pe care trebuie neapărat să-**1** aibă

* Contexte cenzurate.

pentru a ne târî, fără responsabilităţi în sarcina Brătienilor, pe drumurile cu hopun şi hârtopuri [...]*. Se înteţeşte deci teroarea. Cu atât mai bine. în istorie se arată că un regim dictatorial nu s-a stins niciodată în linişte şi nici un tiran n-a dăinuit în pace până în clipa ultimului său sughiţ.

TORONTALUL

Polemică între ziarele opoziţiei şi ale guvernului. întemeindu-se pe ştirile sosite din străinătate şi pe dezminţirile date prin comunicat sârbesc zvonurilor că se va purcede prin plebiscit la consultarea populaţiei bănăţene, s-a afirmat prin presă că guvernul român se închină în faţa deciziunilor Conferinţei. De vreme ce arbitrii, aleşi dintre militarii francezi, procedează la delimitarea frontierei româno-sârbeşti, cu asistenţa părţilor interesate, de vreme ce colonelul Victor Economu participă la hotărnicire cu precupeţiri şi discuţiuni, rezultă că am acceptat graniţa astfel stabilită. D. Brătianu a renunţat la Banatul integral. A renunţat după ce a făcut din respectarea cererilor sale o chestiune mai presus de orice tranzacţie, după ce a respins colaborarea d-lui Take Ionescu în faţa Conferinţei, pretextând renunţările inoficiale pe cari acest rival le-ar fi făcut în privinţa Torontalului, după ce a agitat în ţară prin *meeting-mi* şi a rostit vorbe de război prin augusta gură a Majestăţii Sale.

Guvernul însă răspunde că n-a redus nimic din pretenţiile sale. Că lucrările comisiunei mixte de delimitare din Banat fixează doar o linie demarcaţională între zonele ce rămân a fi ocupate de trupele sârbeşti şi române.

Fără aceste demarcări s-ar ivi neînţelegeri şi ciocniri ce trebuiesc evitate - accentuează ***Viitorul.*** în nici un caz însă linia despărţitoare la care se lucrează acum nu poate fi privită ca o graniţă.

România nu renunţă la drepturile sale.

Acest răspuns lămureşte atitudinea guvernului, dar nu rezolvă problema şi nu arată cum s-ar lucra pentru ca Torontalul să devină, aşa cu îl vrea d. Brătianu, românesc.

S-a sperat că prin nimicirea armatei roşii maghiare şi ocuparea Budapestei se va ameliora situaţia guvernului şi a ţării la Conferinţă. Dar aceasta nu numai că-şi menţine implacabil sentinţele, ci face chiar din „serviciile" aduse de d. Brătianu burgheziei interaliate punctul de plecare al unui conflict grav între noi şi Antantă.

* Context cenzurat.

Guvernul vorbeşte mult despre politica de rezistenţă pasivă. Nici aceasta nu e o soluţie, deoarece, dacă prin rezistenţă se pot ocoli clauzele politice şi economice ale tratatului cu Austria, nu se poate însă obţine Torontalul şi Temişul. Căci se stabileşte azi în Banat ceva căruia i se zice de către opoziţie *frontieră* şi de către liberali *linie de demarcaţie.* Dincolo de ea stau trupe sârbeşti. Guvernul nostru nu poate să le elimine prin rezistenţă. Atunci?

Comunicatul oficial nu schiţează cea mai vagă orientare asupra politicei de urmat în chestia litigiului cu sârbii.

Dacă ne vom mărgini la protestări şi la refuzul iscăliturii, aşa-zisa linie demarcaţională, care coincide în chip bizar cu soluţia de pe hartă a Comisiunii teritoriale de la Versailles, va rămâne hotar definitiv şi, în consecinţă, ar trebui ca delegaţii noştri să se ocupe minuţios de traseul ce i se dă. Răspunderea d-lui Brătianu se complică şi cu această neglijenţă, după ce pe urma politicei d-sale s-a pierdut Temişul şi s-a spulberat prilejul promiţător de a se impune soluţionarea prin singurul procedeu democrat şi limpede: plebiscitul.

GEORGE CLERK SOSEŞTE

Trimisul Aliaţilor soseşte, poate, mâine în Bucureşti. Nu credem că are multe de spus în afara celor conţinute în notele-ultimatum ce ni s-au trimis şi cari au întârziat ori rătăcit pe drum. Călătoria d-lui George Clerk este o măsură şi o precauţie împotriva chiar a acestor întârzieri şi rătăciri pline de un oriental humor. După un război tragic, a urmat comedia tratativelor diplomatice. Până şi marile puteri s-au săturat şi de una, şi de alta, aşa că, în momentul de faţă, ele se căznesc să stârpească un subiect şi o scenă de operetă română, condusă de d. Brătianu, amator de teatru liber şi de muzică de Offenbach. Sistemul care ni se aplică are de ce fi neplăcut d-lui Brătianu. D-sa este în situaţia unui jucător suspectat, ale cărui manşete şi mişcări sunt stăruitor scrutate de partenerul său. Sistemul Clerk este sistemul scrisorii recomandate, al plicului care se dă „în mână". D. Brătianu trebuie să semneze de primire şi să predeie răspunsul. Toată operaţia se va efectua cu mâinile pe masă, în plină lumină, fără scamatorii şi fără spiritism. Sistemul Clerk glăsuieşte: „între noi de-acum, bătrânule prieten; suntem cunoştinţe vechi; să înlăturăm deci cablurile, sârmele telegrafice şi undele herziene; cablurile se rup, sârmele se încurcă, undele se risipesc în splendorile atmosferei; dar noi ne vom aşeza vecini în două jilţuri şi taifasul nostru neturburat va limpezi neînţelegerile. în palmele d-tale de came şi oase îţi voi pune hârtia de socoteli şi-mi vei da pentru asta iscălitură. Poate ai să obiectezi că eşti analfabet. Te voi pofti atunci să semnezi prin punere de deget, - obiceiul e simplu şi vechi, iar ştiinţa modernă îl consacră de infailibil procedeu antropometric."

Iată despre ce e vorba, iată suficient motiv de potolire pentru neliniştiţii de greutăţile ce se fac ţărei, de ofensele ce, pasă-mi-te, i se aduc atunci când se află în faţa unor oameni cari îşi manifestă cea mai jignitoare neîncredere faţă de un singur om: d. Brătianu. Mai mult decât i s-a spus, mai în obraz de cum i s-a spus şi mai multe decât i s-au făcut şi i se fac, nu se poate. Anatole France spune că violenţa de limbaj nu întăreşte argumentele şi putem adăogi că nici tonul intensificat nu schimbă valoarea epitetului rostit mai în surdină sau aşternut pe hârtie: hoţ. [...]* D-sa va înmâna notele, - şi ajunge. Pe urmă are să aştepte. De aci încolo nu garantăm însă de reuşita misiunei sale. Sunt fel de fel de mijloace orientaliceşti de a-l juca şi tărăgăni, şi e o pricină pentru dânsul că s-a născut englez şi că are asupră-şi o colecţie îmbelşugată de pipe. S-ar putea, bunăoară, întâmpla ca guvernul să demisioneze în clipa remiterei de note şi solia aliaţilor să aştepte constituirea unui nou guvern, lucru foarte dificil într-o ţară de politicieni dezinteresaţi ca România; un nou guvern: şoapte, sfori, conciliabule, depunerea jurămintelor etc; e probabil ca misionarul străin să-şi facă sezonul la Mamaia.

De asemenea, se poate ca d. Clerk să nu fi venit cu o escadrilă de automobile şi un depozit de esenţă şi pneuri, ci să-şi fi încredinţat persoana orarului nostru de căi ferate. Astfel de neprevedere poate să-l coste o mulţime de timp, ceea ce echivalează cu desăvârşitul eşec al străduinţelor sale. Zi cu zi, ceas cu ceas, pleacă trenuri din Ungaria. Avutul poporului unguresc a fost proclamat solemn la Versailles, şi s-a repetat aceasta în notele trimise României, ca proprietate comună (bolşevism, *N. R.)* a aliaţilor. Şi până să se cadă la împărţeală, după normele lenine, între toţi aliaţii [...]*. De aceea trebuie ca d. Clerk să lucreze cu mare viteză şi precauţiune, căci s-a şi comis o gravă imprudenţă când telegraful apusean a prevestit vizita d-sale la Bucureşti. Ce-ar fi fost ca acest bolid al Antantei să pice pe neaşteptate în Bucureşti!

PÂINEA

Deunăzi ne-am bucurat că regimul cartelei a luat sfârşit; ne-am bucurat ca şi cum s-ar fi suprimat cenzura sau a căzut starea de asediu şi toate libertăţile omeneşti ne sunt restituite. Am văzut în prima pâine mănoasă, cu pojghiţa ei de arşiţă ce pare împrumutată din dogorirea

* Contexte cenzurate.

soarelui pe lanuri, un semn al biruinţei naturale şi o prevestire pentru mai mult. Şi după cum nu se putea ca' foametea şi scumpetea să bântuie în ţara spicelor la nesfârşit, ne-am zis că nici apăsarea, neruşinea şi silnicia nu vor dăinui în mijlocul unui popor voios şi trudnic. Orice om are drept la o pâine, cum are drept la o femeie şi la un mormânt. Mireasma de pâine este mireasma pământului şi a iubirii, şi a trebuit să străbatem perversele vremuri ale războiului pentru ca gurile să fie lipsite de hrana tuturor zilelor, - gurile cari n-au uitat nici rugile, nici ţipătul. Zadarnic lirism şi iluzie de o clipă! Dacă mai trăia cineva în hrubele şi gropile insalubre ale mahalalelor, stâlcite de mizerie, cineva căruia să nu-i pese de felul conducerii ţării, nici de conducătorii ei, nici de capacitatea lor; vreo fiinţă omenească lihnită şi degradată, căreia nenorocirea să-i fi stârpit din suflet putinţa de a gândi, de a-şi aminti şi prevedea, atât de supte îi sunt minutele de preocuparea miezului hrănitor, - astăzi, până şi acea tristă făptură a societăţei noastre şi-a dat seama de buimăceala, de risipirea minţilor, de neputinţa şi bicisnicia celor mari. Pâinea a lipsit tuturora. Pâinea s-a vândut cu preţul muncei pe o zi a unui om sărac. S-a speculat şi s-a jefuit cu voioşie. în anul celei măi depline recolte, când soarele a miluit ogorul cu toate virtuţile luminei sale şi ţarinele şi-au dăruit fără zgârcenie, fără cumpătare, rodul, când faţa pământului s-a dăruit de atâta belşug şi gem hambarele de bogăţia cerealelor, în anul acesta lumea se înghesuie la brutării, se refac „cozile" din vremea restriştelor, ceasuri întregi îşi aşteaptă fiecare rândul la pâine şi nimeni nu e sigur că o va găsi. Ca într-o cetate cercuită de focurile duşmanului tăbărât sub porţi şi luni de luni însigurată, şi ceas cu ceas zguduită de asalturi, se răspândeşte, în Bucureştii cotropiţi de spaimă, alarma după pâine, după pâine neagră. Căci nu e vorba de trândavii hrăniţi cu frişca în cartierele spaţioase şi cădelniţate de legănarea îndelungată a parcurilor. Ci marele număr al poporului aservit şi al micilor slujbaşi suferă de pe urma paraliziei conducătorilor şi a administraţiei nepăsătoare. [...]*. Şi totuşi nu-i oaste străină în preajma oraşului; nici o molimă nu coseşte vieţile, nici un descântec n-a încremenit munca; apele curgătoare îşi piaptănă cursul în lopeţile morilor, vânturile se răstoarnă şi ele în aripa morilor, sacii se-nghesuie în căruţe, hrana abundă în aşa chip, că s-ar putea împărtăşi strigoii tuturor cimitirelor. Prin păduri s-au împăcat jivinele cu iepurii pe lângă ţarcuri, câinii de stână tratează armistiţiul cu lupii, prin podurile caselor bufniţele au căzut la pace cu liliecii. Numai oamenii urlă încă de foame, se zbat şi n-au încotro în faţa voracităţii cumplite a trei rozătoare: *trei şobolani.*

* Context cenzurat.

ŢARA ŞI OLIGARHIA

Orele de tensiune, orele decisive prin cari trecem, aruncă partidele noastre istorice în zvârcolirile egoismului dezvăluit până în a ne inspira veselie şi scârbă.

Pe de o parte liberalii, căţăraţi cu o ardoare isterică în cârca Puterii, căutând prin toate mijloacele să se menţie în situaţie, fie şi prin interpuşi legaţi cobză cu funia intereselor de instituţiile financiare brătieniste şi de soarta familiei Brătianu... Pentru aceasta, ei se bizuie [...]* pe starea de lucruri neconstituţională care împiedică orice manifestare de voinţă populară.

Pe de altă parte, opoziţia conservatoare, cheltuindu-se în gesturi de intimidare, incapabilă de a constrânge pe uzurpatori a înapoia ţării libertăţile constituţionale, puţină cum este la număr şi lipsită de organizaţia [...]* liberalilor. Şi pentru a putea năzui serios să fie chemată la cârmă, speră şi scontează greşelile politice ale guvernului în chestia externă şi relele consecinţe ale acestei politici.

Mai este şi gruparea d-lui Marghiloman, cu disperatele-i încercări de a-şi insinua fiinţa, de a-şi demonstra prezenţa, fie printr-o curtenire josnică şi servilă a guvernamentalilor, fie prin avansuri şi târcoliri sentimentale către d. Take Ionescu, fie prin plecăciuni şi salturi de măscărici la picioarele tronului, - toate acestea întrerupte la răstimpuri de accese de căinţă şi crize de amărăciune lacrămitoare.

Toţi îşi dispută întâietatea şi privilegiul de a conduce ţara în numele ţării: liberalii pentru a-şi apăra cointeresările şi ultimele concesii pe care i le-au smuls statului pe calea comodă a decretelor-legi, conservatorii pentru a stârpi acest polip al organizaţiei liberale şi pentru a-şi înfiripa în fine un partid, prin imitarea practicei vintiliste a tovărăşiilor dintre particulari şi stat.

Fiecare din coteriile în luptă vorbeşte în numele ţării, pretinde că are de partea sa numărul cel mare al votanţilor; [...]* ceilalţi, gata să semneze toate capitulaţiile şi toate contractele menite să ne pună în situaţia de dominion al capitalismului antantist.

Cât de străină şi depărtată de toate răsucirile şi toată forfota acestui coş cu raci năzuind la suprafaţă, cât de nepăsătoare este marea masă a muncitorilor şi a plugarilor! întrebaţi-vă - dacă mai este cumva nevoie de demonstraţie - de ce liberalii menţin teroarea, starea de asediu, cenzura, dacă se sprijină, cum afirmă în ziare şi în cluburi, pe voinţa naţiunii?

întrebaţi pe opozanţi de ce durează această teroare, această superficială teroare exercitată prin câteva mii de jandarmi şi poliţişti, dacă milioanele de locuitori sunt de partea ei şi împotriva unei anumite guvernări?

* Contexte cenzurat.

Poporul s-a obişnuit cu farsele şi cu farsorii partidelor istorice, pentru a participa la zilnicele lor scandaluri şi a se amesteca în publicul de cafenea care formează singurele contingente politice, puţine şi laşe, neputincioase de a înfrânge o teroare, insuficiente de a o sprijini.

Şi până va sosi ziua dumiririi depline, zi de exasperare şi răzvrătire, lasă încă aglomerărilor învechite de arivişti şi pofticioşi agrementul luxos de a se certa pe chestia politicei externe.

SEMNE DE ÎNTREBARE

Spun ziarele că probabilul prim-ministru de mâine al ţării, d. Iuliu Maniu, a rugat pe d. Iorga să vină în Bucureşti pentru a conferi cu d-sa asupra situaţiei. Acest demers face parte neapărat din sforţările d-lui Maniu de a-şi închipui un cabinet de personalităţi variate şi impozante, dar nu ne orientează câtuşi de puţin în privinţa politicei d-sale. Pentru moment, ţara are de ales între două politici: rezistenţa sau supunerea. Am arătat primejdiile, am arătat nebunia rezistenţei fără să ne declarăm fericiţi de consecinţele unei capitulări totale în faţa ipocriziei burgheziei Aliate. Am conchis de atâtea ori că, pronunţându-ne categoric pentru una din aceste politici, guvernul trebuie să fie încredinţat sau d-lui Brătianu, sau d-lui Take Ionescu. Orice altă soluţie demonstra intenţia oligarhiei noastre de a câştiga timp, de a crea din împrejurări noi situaţii noi şi demonstra că, în orice caz, proclamarea rezistenţei este o paradă şi un simulacru. D. Brătianu îndrumă ţara spre politica d-lui Take Ionescu, dar nu prin mâna d-lui Take Ionescu. Calculele electorale brătieniste motivează şi explică toate aceste şerpuiri ce se impun cursului politicei româneşti.

Deci e vorba să încurcăm, pentru câtăva vreme, lucrurile, să plutim în vag şi în incoerenţă, să vorbim echivoc, să gesticulăm nedesluşit...

De aceea nu ne miră intenţia d-lui Maniu de a-l consulta pe d. Iorga. D. Iorga, conformându-se unui obicei scump, a încetat de a se rosti asupra politicei române de îndată ce evenimentele exterioare s-au complicat. A încetat de a vorbi, cu toate că n-a încetat de a edita şi conduce ***Neamul românesc...***

Nouă, cei cari scoatem această gazetă spre a ne povesti gândurile, ni se pare curios că un om de idei ca d. Iorga scrie zilnic despre orice, numai despre opiniile sale nu.

Excelentă, deci, ni se pare fapta d-lui Maniu de a se sfătui cu d. Iorga, excelentă întrucât e vorba de a se urma linia de conduită tremurătoare şi

întortocheată, pe care mâna dictatorială a d-lui Brătianu a tras-o pentru succesorii săi.

Căci nimic nu ne pare mai opac şi mai fumuriu decât atitudinea d-lui Iorga, descifrată de trei luni încoace în coloanele ***Neamului românesc.*** Semnăm? Nu semnăm? încotro? (Tăcere, conferinţe, cercetări istorice, amintiri de la Griviţa şi Plevna, genealogii, statistici). Dacă zilele ce urmează vor vedea pe d. Maniu de acord cu d. Iorga în chestia externă, înseamnă că s-a făcut un pas pe calea ce ne înfundă în „imprecis", pe calea pe care silueta d-lui profesor se conturează scâlciat şi strâmb, - simbolic de scâlciat şi de strâmb.

TRATATUL SECRET

S-a descoperit un tratat secret germano-rus, datat din anul în care România adera la Tripla Alianţă, fiindcă îşi închipuia astfel, prin capetele cugetătorilor ei politici, că-şi adăpostea Moldova de competiţiunile ruseşti. Dar se întâmpla că tocmai Moldova era hărăzită Rusiei, prin semnătura trădătoare a Germaniei prietene. De aci, comentarii prin presa noastră, ironii amare, supreme deziluziuni la adresa Germaniei, - totul urmat de asigurări de vrajbă veşnică. Şi mult sarcasm şi belşug de tifle pentru politicianii noştri germanofili cari împingeau ţara la război alături de Puterile Centrale, încrezători în făgăduiala acestor puteri de a ne retroceda, prin victorie, Basarabia, - lucru imposibil, pare-se, de vreme ce încă din 1886 germanii recunoscuseră Rusiei drepturi de pradă asupra Moldovei.

N-avem motive să protestăm pentru loialitatea diplomaţiei germane, nici pentru a diplomaţiei ruse. N-avem mai ales motive să pledăm despre iscusinţa şi isteţimea diplomaţiei române. Dar trebuie înlăturat orice echivoc şi trebuie să împiedicăm presa de rea-credinţă să interpreteze, în profitul unor anume patroni, tratatul secret din 1886. Acest petic de hârtie, ca atâtea altele, nu poate fi întrebuinţat pentru a freca cu el figura politicianilor germanofili din 1914. Politica germanofilă în România nu datează din 1914, ci numai sciziunea clasei conducătoare româneşti în două grupuri, antantiste şi centraliste, datează din 1914. Până atunci era o singură politică externă, a cărei origină se urca înapoi, pe scara anilor, la 1886. O singură politică şi o singură oligarhie, care a iscălit alipirea la Triplice şi a apărat cu servilism germanofilia românească. Şi dacă au existat într-adevăr păcăliţi şi proşti pe chestiunea aceasta, atunci ei nu sunt numai nemţofilii din timpul războiului european, ci întreaga noastră oligarhie care a îngăduit şi a participat până în momentul ultim la politica Regelui Carol.

în ceea ce priveşte tratatul secret însuşi, el nu constituie nici o dovadă de trădare sau de bună-credinţă. întreaga diplomaţie secretă e o astfel de ţesătură de intrigi, de infamii, de minciuni şi de intenţii scelerate şi necinstite, încât e greu să afirmi că Tratatul din 1886 ar fi mai degrabă o trădare faţă de România sau o cursă şi o păcăleală pregătită Rusiei. Despre sinceritatea şi despre onoarea diplomaţiei burgheze, de orice naţionalitate, nu se poate jura nimic, nu se poate fixa şi menţine nimic, căci actele şi mai ales angajamentele lor pot fi răstălmăcite şi suspectate la infinit. Forţarea arhivelor secrete va dezvălui, desigur, şi alte tratate şi pergamente solemn prevăzute cu tot felul de peceţi şi iscălituri de mare taină, - şi publicarea lor va spori confuzia şi zăpăceala cetăţeanului obişnuit a da crezare situaţiei recunoscută ca oficială. Toată vechea diplomaţie trebuie condamnată şi stârpită, dar nu numai prin reţeta wilsoniană a diplomaţiei deschise; acest fel de diplomaţie nu se poate exercita în mod sincer, când persistă îndărătul ei jocul intereselor capitaliste în vrăjmăşie, calculul ambiţiilor felurite. Vechea diplomaţie corespundea vechiului sistem de producţie şi împărţire... Desfiinţarea reală a diplomaţiei secrete nu poate fi decât consecinţa transformării complete a societăţii actuale.

ÎMPREUNAREA

în tămbălăul istoric al vechilor noastre partide, pe drumul onoarei şi al demnităţei naţionale, merg mână-n mână d-nii Brătianu şi Marghiloman, între aceştia pare a mai fi fost, cândva, vorba de onoare şi demnitate. Au tremurat unul de teama celuilalt, căci s-au avut „în mână" reciproc şi alternativ, şi s-au cruţat, deşi s-ar fi putut întredistruge. Fiecare simţea că mai târziu i-ar fi de trebuinţă şi folos un duşman cu botniţa recunoştinţii agăţată peste maxilare. D. Marghiloman, stăpân pe situaţie în 1918, şi-a menajat rivalii, liberând pe d. Take Ionescu peste graniţă şi îngăduindu-şi faţă de liberali gluma spirituală cu arestarea d-lui Constantinescu-ministrul. De atunci, istoria făcu drum, şi omul politic român care a jucat rolul nemţofilului fu izolat, dimpreună cu alţi pestiferaţi[1], în lazaretul hulei şi al ruşinei, de unde, asemeni mortului rebarbativ pe care cioclii lui Caragea-Vodă nu l-au putut prinde, d. Marghiloman a încercat, în repeţite rânduri, să dispară. A făcut oferte în dreapta şi-n stânga, dar toţi l-au înfruntat. S-a agăţat de pulpana unuia şi-a altuia, dar trecătorii s-au smucit ori i-au dat peste mână. A oferit opoziţiei, sub formula „frontului unic", spurcata sa tovărăşie în con-

[1] *Pestifere* (franc.) - ciumat, contaminat de ciumă.

tra liberalilor, şi-n loc de mână de ajutor, a fost respins cu un şomoiog de cârpe infecte: s-a întors înspre liberali, dimpreună cu întreg partidul său, propunând serviciile sale mercenare împotriva d-lui Take Ionescu. Dar relaţiile dintre liberali şi d. Ionescu nu se înăspriseră într-atât; progresiştii au fost cu precauţie folosiţi, însă, la prima obrăznicie mai manifestă, li s-a amintit poziţia lor de sinistraţi şi de frauduloşi ai politicei române. Hetairă dispreţuită, dar incurabil nesăţioasă, d. Marghiloman şi-a scris mereu şi cu îndărătnicie numele pe zidul public şi luni de luni a avut curajul tuturor umilirilor; căci în loc de iscălituri prietine şi consolări amoroase, a citit sub slova sa trasă în miere batjocuri, sudălmi, pornografii şi obscenităţi, le-a citit vitejeşte cu o invizibilă paloare în obraji, pe sub fardul gros ca smântână.

Astăzi, perseverenţa îi este răsplătită. D. Brătianu şi-a aciuiat numele pe zidul cu unghere suspecte, în colţul chiar pe care, ai săi şi alţi ştrengari ai cluburilor politice, îşi săvârşeau glumele neruşinate şi nesănătoasele ironii în cinstea muierii ce se dăduse cu nemţii, cu inamicul. Căci era o chestie de apărare comună, ca cei mai suspectaţi politicieni să se asocieze în faţa blocului de adversari sprijiniţi pe concursul marilor puteri biruitoare. Ion Brătianu, bănuit şi antipatizat de Antantă, Alex. Marghiloman, compromis categoric în ochii Antantei, - iată o platformă de întâlnire, un culcuş pentru împreunare. Şi în faţa alegerilor generale, în faţa abţinerei opoziţiei de a lupta sub stare de asediu şi cenzură, nu le trebuia neapărat liberalilor un adversar? Miluiţi cu vreo câteva locuri în Constituantă, nu ies oare progresiştii din izolarea în care au fost până deunăzi constrânşi? Acestea sunt avantajele pentru unii şi pentru alţii. Cetăţenii vor fi chemaţi la vot, pentru ca să veşnicească rămânerea liberalilor la putere şi să consacre târgul prin care d. Marghiloman şi-a căpătat, oficial, reabilitarea.

EROII LA HARŢĂ

Petliura, erou ucrainean, voievodul stepelor şi al ţăranilor, Denikin, îngerul contrarevoluţiei ruseşti, au ajuns cu steaguri lângă Kiev, au pătruns fiecare prin câte o barieră, au ocupat câte un cartier şi câte un edificiu şi, poftind cu trompeţi şi toboşari lumea la proclamarea biruinţei, au redactat proclamaţia de rigoare şi neapăratele depeşi către continentele înmărmurite: prizonieri cu miile; mitraliere cu nemiluita; sute de tunuri, puşti cu ghiotura, cai şi alimente în cantităţi fantasmagorice pentru ţara foametei, pentru Rusia bolşevistă. Niciodată nu s-a spus mai mult rău despre armata roşie decât atunci când comunicatele Petliura & Denikin au afirmat că este

bine hrănită. Asupra acestui punct, campionii reacţiunii au căzut de acord, în virtutea unei legi ciudate. Căci au descoperit, fiecare în parte, că mâncarea cea considerabilă, capturată în comunicate, se transformă, de îndată ce le-a încăput pe mână, în lauri... Dar toată această armonie s-a spart, concertul macabru al stafiilor ţariste a ţâşnit în stridenţe dezmetice, bubuituri de tun şi clevetiri de mitralieră, când a fost vorba de împărţeală. Presa burgheză din Apus, în bucuria recuceririi Kievului, a râvnit să *jouisseze*[1] prea în amănunt. S-a întrebat: dar cine oare a cucerit Kievul şi cine-l deţine: Petliura sau Denikin? Fatală senzualitate a entuziasmului capitalist. Eroii noştri au prins să se certe, ca în epopee, şi e notoriu cât de mult se aseamănă elocinţâ cazacilor cu a războinicilor din Homer. Comunicatele celor două „guverne", celor două mari cartiere, ne-au întreţinut câteva zile cu prescurtări antologice din această polemică literară şi istorică. N-ajung însă numai argumentele verbale, mai ales când e uşor să creezi convingătoare stări de fapt. Şefii reacţiunii au pornit să se desluşească, poftindu-se, cu o politeţă de îmbrânciri şi înghesuieli, afară din măreaţa cetate, diadema neţărmuritei Ucraine, sfântul oraş de amintiri şi clopotniţe-n azur.

„Afară, peste barieră!" - lozinca aliaţilor înlăuntrul Kievului - diferă supărător de aceea de până ieri, de sub ziduri: „înainte, pentru cauza comună!".

Astfel că dezordinea şi anarhia bântuie pe străzile deunăzi paşnice ale Kievului şi populaţia, care-şi vedea sub bolşevici de treburi, se ascunde prin case de teama zurbalei din foburguri. Există totuşi posibilităţi de împăciuire, şi anume intervenţia grabnică a gărzilor roşii, în interesul locuitorilor maltrataţi, în interesul frontului unic al reacţiunei, în interesul ordinei, al liniştei, al reorganizării întregei Rusii.

Cele ce se petrec astăzi la Kiev ne arată viitorul Rusiei, cucerite de Kolceak-Denikin-Petliura şi Judenici, viitorul unui imperiu în care fiecare general are un guvern, o armată, o ambiţie, un interes şi un orgoliu... S-ar găsi şi pentru ei toţi, de bun-seamă, motive de solidaritate: un scop exterior, un duşman comun, - şi n-am dori ca scopul să fie Basarabia şi duşmanul România...

Dar ce sumbră păcăleală pentru cei ce-şi închipuie că izgonirea bolşevicilor înseamnă pacificarea Rusiei... Istoria mărturiseşte despre soarta ţărilor şi popoarelor în cari şefii militari îşi disputau, în fruntea trupelor credincioase, onoarea şi dezonoarea dictaturei.

[1] ***Jouir, jouisseur*** (franc.) - a se bucura de plăceri; cel care se bucură de plăceri.

NU FIŢI MINIŞTRI

Asemenea unui Diogene fără înţelepciune şi lumânare, însărcinatul Măriei Sale şi al dinastiei Brătianu cutreieră cetatea, căutând miniştri. Cetăţenii au început însă a se feri de asemenea situaţii, nu atât din dragoste pentru bunul lor renume, cât din pricină că, pentru prima oară la noi, titlul de miniştri nu va prilejui îmbogăţirea titularilor. Cetăţenii ştiu că sunt ispitiţi cu astfel de ranguri şi demnităţi numai pentru a îmbrăca asprul cojoc al răspunderii, pe care trebuie să o poarte d. Brătianu... Că li se petrece prin trup un sistem complicat de sfori cari le vor supune mişcările capricioaselor degete ale d-lor Vintilă şi Ionel... Pe vremuri bune - cetăţenii ştiu şi asta -, un minister era un paşalâc, iar ministrul un paşă, cu tovarăşi şi prieteni, şi cu o pană de gâscă în mână. Slujba de ministru consta în iscălirea câtorva hârtii, - şi cu fiecare iscălitură, îi mergea ministrului mai bine ca înainte. Dar astăzi, cetăţeanul e poftit la ministeriat tocmai ca să nu iscălească. Cel mult, el ar avea de iscălit un răspuns diplomatic redactat în casa familiei Brătianu ori vreun tratat de pace cu ţări adversare.

Pentru atâta lucru nu se face să rămâi de râs, devenind ministru. Societatea e pe cale de transformare, mentalităţile se schimbă şi cetăţeanul fost Excelenţă riscă să se vadă renegat, mâine, de propriul său fiu. Dacă, pe de altă parte, s-ar ivi, întâmplător, ocazia de a iscăli vreo hârtie bogată în consecinţe, sunt fel de fel de secretari generali, directori şi răsdirectori liberali cari alcătuiesc filtrul ierarhiei administrative, fără a mai calcula şi împrejurarea că din capul locului cererea a fost scrutată de unul sau chiar de tustrei dictatorii.

Iată taina insucceselor d-lui Manolescu-Râmniceanu, prim-ministru fără miniştri: conştiinţa cetăţenească, trezită la viaţă şi la pricepere deplină, se opune unor astfel de mistificări, şi e de mirare cum de s-a găsit, în populaţia noastră coaptă la minte prin restrişti şi încercări de tot felul un înalt magistrat care să fie satisfăcut cu un atât de steril titlu: prim-ministru.

Cetăţeni, refuzaţi cu oroare orice propunere de a intra în cabinetul de tranziţie şi rezistenţă.

VOLUNTARII

Se spune că cete de voluntari iugoslavi au încercat o debarcare în regiunea dalmaţină ocupată de trupe italiene. Conferinţa Păcii se află în faţa unei riposte, izbutită sau neizbutită, a iugoslavilor surprinşi şi terfeliţi în cele mai dragi ale lor visuri imperialiste de acţiunea spontană a lui DAnnunzio. Voluntari, deci, de o parte şi de alta, şi guverne recunoscute şi legale cari, în

două capitale, dezavuează orice iniţiativă şovinistă particulară şi se cotorosesc cu hotărâre de orice răspundere a faptelor petrecute.

Opinii publice, presă, de o parte şi de alta, solidară cu aventurierii trimişi la Fiume, trimişi în Dalmaţia. Oficialitatea îşi spală mâinile. Ea n-a avut, n-are şi nu va avea nici un amestec. Totuşi, soldaţii ei înarmaţi şi costumaţi părăsesc drapelele. Muniţiile nu lipsesc în nici una din tabere, aprovizionarea nu conteneşte nicăieri, armamentul cel mai dificil de procurat de către rebelii neorganizaţi le stă totuşi la dispoziţie. Strânsă şi disciplinată de câteva principii frumoase, răutatea şi vicleşugul omenirii caută noi forme de exprimare şi de viaţă. Câtă vreme lăcomia nu va fi izbită în găoacea ei, care este posibilitatea de câştig, şi câtă vreme nu se va lua din aria unei clase restrânse putinţa de a dispune de vieţi, bogăţii, principii şi sentimente, întâmplările se vor desfăşura ca şi mai înainte, cu acelaşi fond de moarte şi de chin, şi doar cu vagi schimbări *puizate*[1] în listele cu vorbe. E posibil să vedem în curând voluntarii iugoslavilor cu organizaţie desăvârşită asediind pe voluntarii lui DAnnunzio, nu mai puţin echipaţi cu ce le trebuieşte. Şi pe deasupra tărăboiului războinic şi al fumului de incendii, guvernanţii de la Belgrad şi din Roma schimbând perfide semne de neputinţă, dezolare şi prietenie, în aşteptarea rezultatului decisiv.

C. DISSESCU

Uitat de lume şi de Dumnezeu, în ultimii ani, C. Dissescu nu suscita decât milostivirea duioasă a prietenilor sau şoapta plină de respect a trecătorilor: uite, moşneagul ăsta îndesat şi adus, care străbate uliţa tăcut, *afost* C. Dissescu.

A fost C. Dissescu... Un om cu supleţe în gândire, dar şi în atitudine. Căci lecturi şi meditaţii prelungi l-au dus la instabilitatea şi dubiul care, pentru omul cu anumit suflet, scuză toate faptele, justifică toate gesturile. O gloriolă de jurisconsult, reminiscenţa câtorva succese de retorică parlamentară, o faimă de catedră uşor câştigată din concurenţa cu atâtea nulităţi universitare, făcuseră din C. Dissescu mai întâi o figură de politician, un as bun pentru toate combinaţiile de cărţi de joc ministeriale; un om venerabil demn de respect, mai pe urmă, când vârsta, boala şi epuizarea îl aruncase la marginea trotuarului nostru politic.

I se aplicase încă în viaţă, mortului ex-ministru şi ministeriabil, dictonul vechi că nu trebuie vorbit decât de bine. în anticamera muzeelor

[1] *Puiser* (franc.) - a izvorî.

neamului ocupa un loc de seamă, fiindcă ursita îl făcuse taciturn, iar în prefaţa cărţilor de istorie era pomenit cu simpatie.

Const. Dissescu, înfăşurat în demnitate, se retrăgea din bătălia vieţei, frumos. Timpurile capricioase l-au răscolit însă şi l-au aruncat la suprafaţă, aşa cum nisipul mişcător al dunelor dezvăluie, în soare, câte o momâie de mult solidificată. Şi pentru că i-a fost hărăzit ţării să aibă un minister de tranziţie şi de rezistenţă, ministerul compus din pensionari şi scapeţi, din matusalemi şi fătălăi, fost-a şi d-l C. Dissescu clintit din chilia retragerei sale, scuturat de praful uitărei, dopat cu ceva injecţii şi îmbărbătări şi plimbat până la Rege, pentru a fi, eventual, uns ministru! La şaptezeci şi nu ştiu câţi ani, să te înfăţişezi ca om nou şi ca transfug politic, iată un spectacol tot aşa de libidinos ca acela al moşnegilor persecutând cu pipăitul formele crude ale minorelor.

La 70 şi mai bine de ani, după oarecare trecut ştiinţific, după o carieră de om politic viguros, după o viaţă de succese personale certe, în public, în societate, între femei, să eşuezi ca dizident într-un minister de măsluială, iată un sfârşit demn de orice căzătură omenească.

CA ÎN PRUSIA

Un colonel - Tănăsescu -, asistat de un domn general, a chemat în cancelaria Comandamentului de armată pe avocatul Necşeşti, al cărui frate se afla în proces de chirie cu maiorul Porumbacu, i-a cerut pe un ton răstit lămuriri asupra procesului şi, din ce în ce mai întărâtat, l-a înjurat de mamă, cu obişnuitele şi minuţioasele precizări anatomice din folclorul român. Pe urmă, într-un acces de bravură birocratică, s-a năpustit şi l-a luat la palme pe civilul de avocat şi l-a trântit la arest, ca să-l înveţe minte.

Avocatul Popescu-Necşeşti a găsit cu cale că trebuie să se adreseze ministerelor de război, justiţie şi culte, precum şi presei.

Presa, la rândul ei, a găsit că plângerea este dreaptă şi a dat sfoară în ţară despre cazul de la Statul Major al Corpului 2 de Armată.

Cât despre noi, suntem mai mult nedumiriţi decât indignaţi, - şi pentru motive pline de chibzuinţă.

în adevăr, de ce oare ultra-temerarul şi prea-vitejescul Tănăsescu a chemat la socoteală pe fratele vinovatului, înţelegând prin vinovat pe omul care se încumetă a se judeca în faţa tribunalelor ţării cu maiorul Porumbacu?

De ce s-a făcut din avocatul Popescu-Necşeşti paratrăsnetul fratelui d-sale, avocatul Aurel Popescu?

Probabil că dumnealui nu face parte din cadrele de rezervă ale armatei. Şi ceea ce pe vremuri de patriotism burghez e un fel de ruşine, se transformă, sub regimul Tănăseştilor noştri, în mântuire. A fi ofiţer de rezervă echivalează cu o mare pacoste.

Ne mirăm, în plus, de faptul că un om cult, cum este avocatul brutalizat, nu se consideră fericit că urgia s-a exercitat doar pe pielea d-sale. Sub stare de asediu, sub Curţi Marţiale, în vreme de guerilă şi mai ales sub un guvern de generali activi, d. Necşeşti s-ar fi putut pomeni în beciurile Comandamentului dimpreună cu fraţi, surori, copii şi nevastă, fără ca nimeni să se opună. D-sa mărturiseşte, de altfel, că atotputernicul colonel nu i-a neglijat deloc ascendenţa feminină şi masculină. Talentul de a evoca, în imprecaţii magnifice, persoanele absente, s-a întins de bună-seamă şi asupra sfinţilor din calendar.

în faţa unor aşa de teribile fenomene, un suflet mai puţin călit decât al avocatului Necşeşti ar fi exclamat „bogdaproste" şi „fereşte-mă, Doamne, de mai rău". Este încă trează în memoria tuturor românilor întâmplarea lui Constantin Brâncoveanu, a doamnei sale şi a celor şapte feciori, ridicaţi fără alai şi duşi la abatorul de oameni din Stambul.

în fine, naivitatea presei ne mâhneşte. Cât de puţin ar cunoaşte un gazetar viaţa publică din zilele noastre, şi tot nu-i este permis să protesteze şi să ceară pedepse pentru vinovaţi, afară de cazul când o face cu o imperceptibilă nuanţă de fină ironie. Suntem în plină fază a junkerismului român, fără a avea în schimb şi tradiţia nobiliară a militarismului prusac. Loc pintenului, loc uniformei, loc Turtureştilor, Bogaţilor, Petrovicilor şi Tănăseştilor...

Lăsaţi mândria şi revolta, şi crâcneala zadarnică - şi ne izbăveşte de cel rău, amin!

REZULTATE

Armatele lui Denikin, stăpâne pe Kiev, au impus limba rusă ca limbă de stat în Ucraina. Se răspunde la această silnicie printr-o mobilizare generală şi un război sfânt al ucrainenilor împotriva lui Denikin. Prin urmare, ne aflăm în faţa unei manifeste încercări de viol a principiului naţionalităţilor de către un general, un guvern şi o armată, a cărei fiinţă şi ale cărei vremelnice succese militare se datoresc exclusiv sprijinului Antantei. După ce ani de zile diplomaţia Antantei a proclamat lupta în contra nemţilor pe temeiul dreptului, al libertăţei şi al naţionalităţilor; după ce popoarele neutre au fost poftite stăruitor, şi uneori târâte, în danţul roşu ce încinsese continentul pentru a sacrifica şi ele în cinstea marilor vorbe, astăzi ne aflăm în faţa celor

mai paradoxale rezultate: o întreagă mişcare contrarevoluţionară, sprijinită în acţiunea ei nu numai împotriva bolşevismului rus, dar şi împotriva principiilor invocate şi gornite de Antantă cinci ani de-a rândul; împotriva statelor şi popoarelor recunoscute de statele înţelegerii, şi chiar cointeresate de aceasta în bătălia dată contra duşmanilor ordinei stabilite.

Cunoaştem însă mobilul tuturor faptelor, tuturor impulsiunilor şi tuturor iniţiativelor. Nu ne oprim la contradicţiile aparente, când ştim că Denikin, care este cel mai apropiat de scopul antirevoluţionar propus de Antantă, posedă singura armată închegată în Rusia; şi asupra acestei Rusii, pe care el o poate stăpâni mâine, finanţa apuseană are creanţe pe cari Denikin s-a obligat să le plătească. El va fi cu atât mai solvabil, dacă va izbuti să cucerească şi Ucraina. EI va fi cu atât mai întărit, dacă va reuşi să treacă şi... (ssst! avem cenzură represivă).

Ucraina poate să se scufunde cu drepturile ei cu tot şi să se înece în sângele răzvrătirii sale înjunghiate de Denikin. Rusia mai are multă vreme de discordie civilă; şi e loc şi pentru deziluzii denikiniste, dacă el nu-şi va ţine cele două angajamente fundamentale: a birui şi a răsturna pe bolşevici; a plăti vechea şi noua datorie publică.

Pentru moment constatăm că tendinţele şi apucăturile lui Denikin sunt departe de a linişti popoarele rupte din Rusia şi popoarele vecine Rusiei... Că Denikin, răsfăţatul burgheziei Antantei, nu poate fi şi prietenul popoarelor cari s-au asociat Antantei pe temeiul principiilor apărate şi susţinute până mai ieri. Că pe câmpul de interese al Rusiei, aliaţii şi Denikin, pe de o parte, şi micile naţiuni liberate ori întregite, pe de alta, sunt în stare de potrivnicie.

PRESĂ INDEPENDENTĂ

Ironia d-lui N. Iorga se exercită cu un curaj deosebit ori de câte ori plimbarea peniţei sale frenetice îl face să vorbească despre ziarele independente, întâmplarea ne face şi pe noi victime toanelor batjocoritoare ale d-lui Iorga. D-sa scrie despre ***Chemarea*** „independentă" exprimându-şi, ca de obicei, surplusul de glumă şi sarcasm prin semnul comod al ghilimelelor.

Prin aceasta, ni se contestă „independenţa" şi ni se suspectează atitudinea. Faptul nu ne supără deloc, deoarece cunoaştem apucătura publicistului Iorga de a lăuda sau jigni fără a şti cu precizie despre ce şi despre cine vorbeşte.

Dacă dumnealui ar fi urmărit cât de cât ziarul ***Chemarea,*** care este tipărit citeţ şi scris într-o frumoasă limbă românească, şi ar fi constatat că toate campaniile şi denunţurile noastre s-au adeverit, că nici o malversaţiune

şi nici o tentativă de a jefui, pe cale legală sau ilegală, bunul public n-a scăpat vigilenţei noastre, că am scrutat cu ochi cum nu se poate mai pătrunzători toate gesturile politicienilor şi operaţiile băncilor şi feluritelor lor tovărăşii, că i-am păzit şi pe unii, şi pe alţii, din orice tabără ar fi fost, şi totdeauna le-am ţintuit pe masă necinstita lor mână de cartofori ai sentimentelor şi principiilor curate, - atunci d. Iorga n-ar mai fi vorbit sub impresia ori sub impulsiunea grăbitelor sale metode de informaţiune şi documentare. Am înţelege ca d. Iorga să se păcălească în descifrarea unui epitaf bizantin pe care să-l citească în bulgăreşte, aşa cum l-a dovedit d. Tafrali; lectura ***Chemării*** este însă abordabilă chiar şi unui profan.

Iar independenţa ***Chemării*** apare cu atât mai absolută, în comparaţie cu a altui ziar, când este ştiut că nu suntem fetişiştii nici unui reziduu sau vestigiu al istoriei; că nu suntem prada uşoară a vanităţii, amorului-propriu care-şi menajează, totdeauna, o galerie de admiratori deprinşi să ospăteze zilnic dintr-un singur fel de bucate; că nu suntem prizonierii linguşirii şi ai propriei noastre situaţii; şi n-am dat încă în sadismul cucerniciei şi al smereniei faţă de mandarinatul acestei ţări.

PETLIURA

Capricioasă şi cochetă, România oligarhică trece de la un dansator la altul cu o gleznă de-a pururi agilă şi neobosită. Ne-am făcut, faţă de această bătrână doamnă, o datorie firească de a o informa şi preveni asupra tuturor simpatiilor ei trecătoare, ca nu cumva din nebunia şi elanul unui moment de extaz să se aleagă cu boli lumeşti, cu rinichi maltrataţi şi reputaţia stricată. Am vrut să o ferim de trădători, lacrimi şi dezamăgiri, să o îndepărtăm de la contactul cu toţi aventurierii şi toţi rufianii, amatori de iubire liberă, sub cerul liber, pe malul Nistrului. Ţineam mult ca nu cumva, vreodată, să-şi amintească oftând de versul cuminte şi turburător pe care poetul Whitman îl adresa unei amante:

„N-am să te rănesc mai mult decât îţi trebuieşte...", dar ne-a astupat cu un căluş gura sfătuitoare şi a purces vertiginos pe calea ispitelor sale, spre fericirea şi beneficiile visate. Totuşi, am insistat, departe de a ne înveli ochii şi de a întoarce capul, cum fac atâtea adolescente când întâlnesc, la răspântii, perechi câineşti cavalcadând înspre Cythera, ne-am îndârjit, ca nişte mahalagii ofensaţi, cu huideo, cu apă fiartă şi ciomag asupra impurului cuplu. în repeţite rânduri am izbutit a-i despărţi nu prea devreme, din nefericire, dar, din fericire, nici prea târziu. Trebuie să mărturisim că, în vigilenţa noastră şi în acţiunea moralizatoare şi higienică întreprinsă, am fost mult ajutoraţi de

însăşi grosolănia, mojicia şi venalitatea acestor duri flăcăi, aproape întreţinuţi de dânsa din slabele ei mijloace. Dar bătrâna şi lasciva Oligarhie nu se va corija, credem, nici în mormânt. Căci în clipa de faţă, când de-abia s-a lăsat de un anume Denikin, a şi început să se ţie cu alt oştean, Petliura, duşmănit de predecesorul său, foarte viteaz, destoinic, dar şi sărac, şi având deci şi el nevoie de subvenţii, hrană şi vestminte. Petliura poate, ce e drept, a-şi răzbuna ţiitoarea de afronturile îndurate de la precursorii Denikin şi Kolceak, dar nu oferă în schimb nici o garanţie că, la rândul său, nu-şi va da în petic şi nu va necinsti aşternutul în care a fost primit. Strigăm din nou, în urechile arzătoarei băbătii, că e timpul să-şi tragă clopotele şi să-şi pregătească ultima lumânare. Să lase în jos storul rochiei sale pe lângă care se perindă beţivanii reacţiunii ruseşti cu fel de fel de cântece răguşite. Căci toată casa şi ograda, care o mai rabdă ca stăpână, s-a umplut de grozava duhneală reacţionară ce vine de peste uluci.

TEROAREA ÎN BASARABIA

Citim în ***Rominimea*** protestele candidaţilor din burghezia basarabeană în contra asupririi administrative. Ostaşi, jandarmi, subprefecţi, poliţişti, spioni s-au năpustit să suprime nu numai libertatea în alegeri, dar până şi orice simulacru de luptă electorală. Brătienismul renunţă, când e vorba de Basarabia, la cele mai obişnuite şi necesare înscenări. Dacă în acea provincie ar exista partizani progresişti de-ai d-lui Marghiloman, administraţia brătienizată i-ar desfiinţa ca inutili. Nu e nevoie acolo de nici un fel de concurenţă. Nici opoziţia partidelor istorice din Vechiul Regat şi nici opoziţia grupărilor regionale - mai cu seamă această opoziţie - nu este îngăduită. Ar fi ironic şi trist să mai vorbim de socialiştii basarabeni în alegeri. Au fost întemniţaţi, au fost gâtuiţi, stârpiţi, până la unul.

La ultima conferinţă, din Bucureşti, a organizaţiilor muncitoare din întreaga şi Marea Românie, au venit reprezentanţi de pretutindeni. Basarabeni, însă, n-au fost. Ei n-au putut veni, fiindcă basmele cu strigoi şi cu stafii sunt neadevărate. Despre asta n-a vorbit nici un ziar: la Ministerul de Interne cenzura veghea, iar baioneta păzea la hotarul Prutului. Mai mult ca oricând se adeverea versul popular: „Prutule, râu blestemat..." Ce-au devenit socialiştii din Basarabia? Dumnezeu nu poate să răspundă. întrebaţi însă pe Ion Brătianu şi Panaitescu. întrebaţi jandarmii, întrebaţi poliţia, ispravnicii şi întrebaţi plutoanele de execuţie. Trimiteţi câinii caselor pustiite să adulmece şi să răscolească ţărâna. Voi nu-i veţi găsi, căci creştinii burghezi n-au însemnat locurile de odihnă prin înfigerea crucilor.

Basarabia, ca populaţie, e cea mai complet românească dintre ţările lipite. Este însă şi cea mai nefericită. Bucovina se apără încă, graţie lui Flondor, graţie tovarăşilor Grigorovici şi Pistiner. Ardealul îşi depărtează capitala, de la vechea frontieră, la Cluj, are un consiliu dirigent, votează legi opritoare de candidaturi ce ar veni din lazaretul partidelor politice al României mici. El vinde industriile, pe cari nu le poate susţine, nu Brătienilor, ci străinilor. Mai bine. Dar Basarabia s-a împânzit în ţesătura păianjenului politicianist care o suge. A renunţat, cu o candoare slavonă, la autonomie. A fost legată cobză cu trupe, cu funcţionari, cu magistraţi şi pledoieri[1]; i s-a scos la mezat recolta, vinurile, lemnul, i s-au prădat vitele şi hergheliile frumoase; cearta dintre proprietarii mari şi ţărănime a fost înveninată prin tot felul de măsuri contradictorii şi dictate de bacşişuri sau alte interese; injustiţie e un haos, în învăţământ incoerenţă, în administraţie bun plac, în suflete necinste, pofte şi bicisnicie. Microbul politicianismului cuprinde şi mistuie nedeprinsul organism social al Basarabiei, întocmai cum sifilisul adus de Columb putrezea trupurile nepregătite ale europenilor. Minorităţile se văicăresc; poate însă că pe nedrept, dacă ne gândim cât au vrut să sufere băştinaşii. în sfârşit, acel biet pământ, cu sate româneşti şi cetăţi străine, a îndurat cotropirea a două serii de samsari şi clienţi politici, fiindcă partizanii d-lui Brătianu au fost precedaţi de oamenii d-lui Marghiloman. Locurile erau aşa de multe, atât de virgin era terenul, încât nu s-au mai înlăturat unii pe alţii; pe deasupra, s-a realizat, în răstimp, procopsirea burgheziei „revoluţionare" basarabene. Şi pe când întreaga provincie fierbe de nemulţumiri şi deziluzii şi ţipă de nedreptate şi de silă, după atâta război şi atâtea rechiziţii, steagurile lui Denikin se apropie de Nistru, glasul lui Krupenski se aude în presa străină, iar brătienismul, care-şi asumă conducerea prin tot felul de scamatorii solemne, n-a obţinut încă de la Conferinţă recunoaşterea unirii Basarabiei cu România.

Aceste adevăruri ne-au fost incidental amintite de cetirea plângerilor de peste Prut, semnate în ziarul ***Românimea*** de protestatari necunoscuţi.

JUSTIŢIE EXEMPLARĂ

După dezbateri îndelungate, Curtea Marţială din Cernăuţi şi-a dat verdictul în procesul fraudelor de la Colomeea. Publicul îşi aminteşte cum s-au petrecut lucrurile. Cu ocazia înaintării noastre în Galiţia orientală, am capturat lângă Colomeea o cantitate considerabilă de zahăr încărcat în vagoane. Era o adevărată pomană. Prin această pradă - care,

[1] *Plaider; plaidoyer* (franc.) - a pleda; pledoarie (juridic).

fără discuţie, trebui să treacă asupra statului sau a armatei - se puteau dintr-o dată satisface nevoile populaţiei bucovinene şi chiar ale celei din Moldova.

Se găsise pe neaşteptate alimentul principal care lipsea cu desăvârşire din cauza prohibiţiunilor ministerului liberal. Se bucura toată lumea; când, iată, ca prin minune, zahărul dispare, se evaporă, se dizolvă, se diafanizează -, scurt, nu mai există. Vagoane întregi pieriseră ca trenurile din Siberia sau ca locomotivele de la Cognac. Cercetări în dreapta şi în stânga. Nimic. Bănuiala cade în fine asupra însăşi ofiţerilor cari făcuseră captura: maiorii Vlahuţă şi Ciugureanu.

Ei sustrăseseră zahărul şi-l vânduseră pe preţ de specul. Dovezi şi mărturisiri erau suficiente. Anchetă, proces. Rezultatul? Primul 6 luni, al doilea 8 luni de închisoare. Beneficiile ilicite rămân însă neatinse, deoarece geniala condică penală nu prevede confiscarea.

Iată deci căjustiţia şi-a făcut datoria. A trimis pentru o vacanţă recreativă pe cei doi bandiţi în confortabile celule din Cernăuţi.

Mâine însă cei doi maiori vor ieşi din închisoare şi vor sfida publicul pe care-l jefiiiseră şi pe camarazii cari i-au tolerat. Vor trăi liniştiţi şi bogaţi în apanamente fastuoase, se vor plimba în automobile şi se vor felicita de trei ori pe zi de fericita întâmplare de la Colomeea.

în ce ne priveşte, ca analişti imperturbabili ai vremurilor noastre, facem numai o tristă constatare. Ne gândim Ia munca noastră de proletari ai cugetării care zile, luni şi ani de-a rândul aşternem, în rândurile efemere, toată energia, toată credinţa şi toată nădejdea noastră în viitor, pentru ca. la sfârşitul acestei munci de Sisif, să ne trezim săraci, extenuaţi sau poate nebuni, cerşind un sprijin de bătrâneţe tocmai la poarta aceluia care cândva, fără a mişca un deget, fără a-şi toci coatele la nici o masă de bibliotecă, profitând de o împrejurare prielnică, cumpărase cu preţul unei captivităţi de 8 luni bogăţii de basm. Şi involuntar, la acest gând, pumnul ni se încleştează pe condei, dar imediat gândul ne zboară mai departe. Vedem camarazi de breaslă care au greşit, în cuget, ce e drept, care din bună-credinţă au mers în contra destinului şi care acum îşi macină zilele fără speranţă în fundul ocnei pe câte 5 sau 10 ani. Ei au scris şi au crezut... Ceilalţi au furat avutul ţării...

Unii vor intra în curând în rândul fericiţilor de la Şosea, din cluburi şi din cafenele, ceilalţi însă vor crăpa în fundul ocnei. Aşa cere codul de justiţie militară, aşa cere conştiinţa patriotică a judecătorilor marţiali. Exemplară justiţie!

RĂSPUNDEREA

Presa liberală polemizează şi atacă necontenit opoziţia. E curios, însă, că toate învinuirile, mincinoase sau nu, defăimătoare sau meritate, nu sunt aduse opoziţiei reale, opoziţiei de care Partidul Liberal s-ar putea teme, opoziţiei de concurenţă în alegeri, opoziţiei care nu se abţine. Brătienismul nu se dă la d. Marghiloman, singurul om care şi-a depus candidaturile, ci combate partidul generalului Averescu şi pe cel al d-lui Take Ionescu. Tâlcul acestei tactici e uşor de găsit. Iar pretextul campaniei e biata pace de la Bucureşti. Liberalii aruncă asupra generalului Averescu răspunderea acestei păci. Totuşi, atunci, ca şi acum, nimic nu se făcea în ţară fără învoirea d-lui Brătianu. Nimic nu-l putea zdruncina de la putere, mai ales că nu-i lipsea nici sprijinul Aliaţilor, nici părtinirea regească, nici cel mai servil şi mai corupt parlament cu putinţă. Ministerul a demisionat, fiindcă a vrut ca altul, cu altă politică externă, să-i urmeze. Generalul Averescu a fost designat Regelui ca succesor oportun chiar de către şeful familiei subdomnitoare în România. El a primit fără obiecţiuni totalul condiţiunilor nemţeşti, tocmai pentru a lua păcii orice caracter de legalitate şi de consimţământ liber. Atitudinea generalului a fost aceea a victimei demne. Pacea de la Bucureştiera privită ca ceva neapărat vremelnic... Brătienii însă nu au judecat la fel. în oportunismul lor, în nesiguranţa şi necredinţa lor, s-au gândit că s-ar putea ca Germania să-şi bată adversarii şi, deci, ca situaţia creată prin pacea noastră separată să se eternizeze. In consecinţă era necesar ca România să obţină condiţii cât mai uşoare. Trebuia negociatori care să stea la tocmeală cu biruitorul şi să obţină ameliorări. D. Brătianu a decis atunci schimbarea guvernului şi frontul a lăsat să freacă, pe neaşteptate, trenul d-lui Marghiloman. Se ştie de către toată lumea care se afla la Iaşi cum a demisionat generalul, cum a fost comentată această demisie, cum au fost continuate tratativele, pentru cari d. Marghiloman invoca scuze, sprijinit pe relele condiţii ale armistiţiului...

Campania liberalilor este inspirată de o ură, de o frică şi de o rea-credinţă care Ie asigură cele mai adecvate recompense în viitorul liber şi democratizat.

AMURGURI

Partidul Conservator dispare din istoria ţării. Vremea curge ca şi mai înainte, purtând pe ea sforţările naufragiaţilor strânşi în două bărci de salvare cu nume schimbat. în locul putredei corăbii, cu pavilion şters, progresismul şi democratismul unionist îşi înalţă stegu leţele de hârtie. Acesta este un semn pentru celelalte construcţiuni politice ale trecutului. Nimeni nu trebuie să se

lase înşelat de tinereţea şi prosperitatea aparentă a Partidului Liberal, tot aşa cum nimeni nu crede în rumeneala şi frăgezimea factice a unui cadavru fardat. Totul este numai la suprafaţă; mulţumirea şi folosul, chiar între ei, nu depăşeşte cercul de fraţi, rude şi prieteni, întovărăşiţi în fel de fel de afaceri spălăcite. Asta seamănă cu repedea creştere a părului, a unghiilor şi bărbii, câteva ceasuri după moarte. Părul, barba şi unghiile cresc, organismul însă e în descompunere, - societatea complexă a ţesuturilor celulare e în plină pieire.

Naţionalismul scăpată şi el. Moarte fără false aparenţe de sănătate. E un bolnav decrepit, în aşternutu-i vechi şi tricolorat. Prin sfâşierile pânzei izbucnesc, ca nişte măruntaie, paiele umede, căci suferindul e de curând născut şi prea curând îmbătrânit; nici n-a apucat să se ţină pe picioare, căci a trecut, aproape fără evoluţie, de la o pruncie la alta. Acum se duce şi el într-un amurg sordid, după ce a trecut printr-un singur ceas de mizerabilă auroră.

Naţionalismul n-a rezistat, fiindcă n-a fost măcar o doctrină greşită. A fost un sentiment hipertrofiat, un patriotism fricos şi egoist, un instinct de apărare ofensivă, obsedant şi sălbăticit. Liberalii au solidarizat interesele burgheziei, au exploatat şi organizat ce se putea folosi din alcătuirea socială existentă. Cu un pas mai îndărăt, conservatorii formau frontul vechilor şi noilor proprietari de pământ. Naţionaliştii n-au venit nici cu intenţia de a jefui, nici cu aceea de a apăra interese de clasă, constituite; n-au venit nici cu un misticism oarecare, nici cu un ideal afirmat.

Au pretins să lupte şi să se regrupeze în jurul iubirii de ţară, transformată în ură şi chinezism. Şi chemările lor se răsleţeau zadarnice prin rândurile strânse şi interesate ale populaţiei muncitoare. Fiecare cu grijile lui. Sentimentalismul destructiv e un lux pe care nu şi-1 poate îngădui o populaţie necăjită.

Şi, de aceea, ultimii naţionalişti îşi lasă tabăra sau îngenunche în aşteptarea resemnată a morţii. Sunt puţini şi impresionanţi ca ultimele Piei Roşii din Peru sau din Chile. Nimic nu mai poate înviora o rasă atinsă de soartă. Au şi un şef impunător, bărbos şi inspirat, capabil de câteva gesturi şi binecuvântări măreţe, cari să solemnizeze moartea.

IMPERIALISMUL RUSO-GERMAN RENAŞTE

Pe vremea când întreprinderile pe acţiuni cari poartă firmele Kolceak, Denikin et Co. erau încă ridicate în slava cerului de toată presa reacţionară, am dat semnalul neîncrederii, smulgând cu putere masca de pe faţa ţaristă a acelor aventurieri. Rând pe rând, apoi, ca potârnichile, cercurile lor oficioase, partidele istorice din ţară au intrat în plasa argumentelor noastre. Faptul că aceşti generali pan-ruşi nu urmăresc altceva decât restaurarea

imperiului tuturor Rusiilor, fără nici o rezervă, este astăzi o certitudine la noi. în ţările din Apus, cari nu au ca noi o graniţă de apărat şi o provincie de menţinut, lucrul nu e tot atât de evident. Acolo, emisarii generalilor ţarişti sunt încă *personnae gratae'.* Cu uşurinţă, ei obţin furnituri de materiale şi muniţii, şi credite nelimitate.

Deunăzi am văzut bilanţul care arăta că numai Anglia a cheltuit aproape un miliard pentru sprijinirea lor şi ieri Consiliul Suprem declara că restituie în mâinile lor tot materialul capturat de germani de la ruşi în tot timpul războiului.

Incorigibili şi aproape inconştienţi, ei nu vor înceta să meargă pe această cale, până când, puşi nas în nas ou cea mai grozavă primejdie, nu vor mai putea da înapoi.

Aventura recentă a generalului Von der Goltz este un fapt care ar putea să deschidă ochii politicianilor reacţionari. Gravitatea lui e aşa de mare, încât toată presa ar trebui să dea alarma. Dar ca şi în cazul Kolceak şi Denikin, vom fi noi cei dintâi care să arătăm pericolul campaniei lui Von der Goltz şi vina grozavă a Antantei atât faţă de România, cât şi faţă de statele independente din Baltica şi toată cauza democratică.

Legăturile dintre Von der Goltz şi cei doi generalisimi ruşi nu mai trebuiesc dovedite. Acest militar prusac e astăzi în mod oficial de partea reacţiunii ruseşti cu toată armata sa. Armata germano-rusă, sprijinită - în mod cu totul inexplicabil - de baronii germano-baltici, luptă pentru restabilirea unităţii ruseşti, pentru desfiinţarea republicilor letone şi estoniene şi pentru stabilirea unei legături indisolubile între Germania reacţionară şi Rusia ţaristă. Este un plan din cele mai vaste, ale cărui consecinţe - dacă ar fi să se realizeze - ar crea în Europa o stare de lucruri incomparabil mai gravă decât cea din 1914. O alianţă germano-rusă pe baze imperialiste ar însemna pieirea statelor mici din centrul Europei, inclusiv România, dar mai ales înmormântarea definitivă a revoluţiei sociale. Evident că, în faza de azi, primejdia e încă în germene. Armatele reacţionare ruse sunt încă prea departe de succes. Singurul efect realizat este, pentru moment, desfiinţarea republicilor autonome.

Ce face Antanta în faţa acestor fapte? Antanta continuă să stea pe acelaşi teren nesigur, continuă să privească cu nepricepere lucrurile şi să lovească acolo unde nu trebuie.

în gestul lui Von der Goltz, aliaţii nu văd decât o maşinaţie a guvernului german şi lovesc în acesta. Iar pe de altă parte, consideră pe Von der Goltz ca un mijloc de a combate bolşevismul şi, în această calitate, îl privesc cu simpatie. Deci o politică de echivoc şi de dilemă, ca toate politicile oligarhice.

Persoane dorite, dezirabile (lat.), în limbajul diplomatic.

în acest timp, Von der Goltz creează fapte îndeplinite, situații inextricabile cari, mai curând sau mai târziu, se vor repercuta asupra lumii întregi. Pentru astăzi ajunge să dăm alarma și să strigăm aliaților un puternic: ***J'accuse***[1].

DREPTUL LA JAF

Profitorii și speculanții acestor vremuri, de mizerie și de nenorocire, au ținut sobor și au hotărât să se constituie în Ligă, pentru a lupta împotriva acelor măsuri ce le-au luat putința de a spori necontenit prețurile. Ei tind să organizeze o forță care să poată nesocoti ordonanțele autorităților și decretele guvernului; care să poată rezista „teroarei" Ligii Consumatorilor; care să înlăture orice control între costul mărfurilor și prețul de punere în vânzare. Profitorii și speculanții, fără cinste și rușine, cer să-și poată hotărî singuri câștigul și, în cinismul lor, uită să facă pentru asta, fie și de formă, un apel la încrederea publicului păcălit cu cruzime. Dându-și seama de sentimentele pe cari le inspiră gloatelor asuprite, ei caută să impună fățiș, prin solidarizare și rezistență.

Dreptul la jaf se proclamă astfel în obrazul autorităților și-n mijlocul populației exasperate. Și pentru că trăim în vremea când libertățile sunt desființate, oficialitatea are datoria să intervină și să împiedice alcătuirea unei astfel de Ligi care-și propune neascultarea măsurilor de bine general, sleirea și periclitarea locuitorilor în folosul unei cete de tâlhari.

Ar fi singura măsură dictatorială aprobată de mulțime și, prin însăși această aprobare, ea își pierde caracterul de silnicie a câtorva.

Liga speculanților va avea însă la îndemână arma puternică a corupției. Dacă de pe acum este pe cale de alcătuire, atunci nimic nu o mai oprește. Strâns între o bandă de politicieni egoiști și alta de speculatori, lipsiți de omenie și asigurați de complicitatea plătită a autorităților, publicului nu-i rămâne alt mijloc decât revolta. Numărul face totdeauna legea și el nu poate fi oprit multă vreme de a-și striga trebuințele și de a-și impune voința. E nedrept ca trei-patru mii de jefuitori să se înfășure zi cu zi în straturi de puturoasă osânză, iar milioanele de săraci cari muncesc să piară de inaniție. Față de cei ce adună bogății, față de cei ce dezorganizează producția, desființează comunicațiile, ascund mărfurile și la urmă se întovărășesc pe

[1] *Acuz* **(franc); titlul celebrului pamflet scris de Emile Zola în legătură cu Afacerea Dreyfus", în 1898,**

față pentru a lihni și slei pe consumatori, nimeni nu trebuie să cunoască vreun scrupul și vreo lege.

Speculatorul e un inamic.

Cetățene, oriunde-l întâlnești, scuipă-l și lovește-l!

NEÎNȚELEGEREA

O armată nemțească ocupa regiunile ruse ale Balticei, în ciuda mâniilor telegrafice ale Antantei și în mirarea prefăcută a oficialității din Berlin. Când relațiile diplomatice între foștii beligeranți s-au înăsprit până la ultimatum și până la constrângeri - vechiul represaliu al înfometării -, soldații și ofițerii nemți, în frunte cu generalul Von der Goltz, și-au schimbat șepcile, și-au boit drapelele și s-au proclamat armată reacționară rusească. Cu prima etapă, a primului marș, au ocupat Riga. Stupefacție violentă în toată lumea, obișnuită totuși cu gesturi d'annunziene. Conferința e indignată. Guvernul german își spală mâinile și dă din umeri cu frenezie.

Care-i neînțelegerea? Iat-o:

îi trebuia Antantei un guvern german care să iscălească pacea, să renunțe deci la colonii, la Alsacia, la flotă și să plătească bani; și care să suprime mișcarea revoluționară comunistă din imperiu. în schimb, i se asigura acestei oligarhii pseudo-socialiste posibilitatea de a guverna Germania, cel puțin până la executarea deplină a păcii. I s-a permis să reție o parte din materialul livrabil prin clauzele de armistițiu, pentru a-și consolida situația în fața spartakiștilor. Și s-a trecut cu vederea ocupația din provinciile baltice, cari trebuiau evacuate de la început...

Deci a fost ușor oficialității germane să-și închipuie că aceste provincii, în cari se putea revărsa surplusul de populație al țării și cari închipuiau un fel de compensație pentru pierdutele debușeuri din colonii, sunt o achiziție scoasă dintr-un târg tacit cu Antanta pe socoteala Rusiei.

Revoluția spartakistă, revoluția din Bavaria, a fost înăbușită, pacea s-a semnat. Antanta somează.

Von der Goltz se declară rebel, dar în felul în care o face înseamnă mai mult o ofertă decât o sfidare. El oferă capitalismului antantist serviciile trupelor sale pentru stârpirea bolșevicilor. Este gata și are puterea și voința de a înainta asupra Petrogradului, de a cutreiera biruitor țara roșie, de a restaura vechile așezăminte și de a înapoia burgheziei europene un vast și mănos câmp de afaceri...

în mişcarea febrilă de telegrame şi răspunsuri, în redactarea fulgerătoare a notelor şi a apostroafelor diplomatice şi militare e un moment de oprire.

Cei doi bătrâni de la Versailles - căci au rămas doar doi - trec, nehotărâţi, de la o soluţie la alta...

Vor primi oare oferta brutală a lui Von der Goltz, pornit să consolideze temeliile şubrede ale societăţii ce se prăbuşeşte, în schimbul păstrării provinciilor baltice la patria germană?

WILLIAM BULLITT, INOPORTUNUL

Conferinţa de la Paris, ca toate adunările diplomatice ale istoriei, a avut un *enfant terrible.* L-a avut în persoana acelui simpatic delegat american care s-a retras ostentativ în ziua semnării tratatului: William G. Bullitt.

Se ştie în ce mod brutal, dar tragi-comic a demascat ipocrizia şi duplicitatea primilor delegaţi de la Conferinţă, cum a dat în vileag politica de echivoc faţă de Rusia şi minciuna sfruntată şi nedezminţită a lui Lloyd George.

Astăzi, ***L'Humanite,*** admirabila gazetă socialistă, care a întreprins o vehementă acţiune pentru restabilirea adevărului asupra revoluţiei ruseşti, publicând scrisoarea lui Kropotkin şi magnificul manifest al lui Henri Barbusse, publică *in extenso* scrisoarea trimisă de Bullitt lui Wilson cu ocazia înapoierii sale din Rusia. Sunt acolo fapte peste fapte, adevăruri peste adevăruri relative la bolşevismul rusesc. Imparţialitatea şi buna-credinţă ale lui Bullitt nu pot fi puse Ia îndoială. Ei bine, iată ce spune, iată în ce mod răstoarnă toate invenţiile lui Naudeau, Anet *e tutti qtianti*[1].

Mizeria şi criza formidabilă din Rusia sunt rezultante ale nemiloasei blocade şi ale ocupării de către armatele reacţionare ale diferitelor centre de producţie. Tabloul mizeriei, al foametei, al boalelor e infernal.

Orice suflet omenesc - neotrăvit în atmosfera îmbâcsită a Consiliului suprem - se va cutremura în faţa descrierii lui Bullitt: „Toată lumea la Moscova şi Petrograd, bărbaţi, femei, copii, moare cu încetul de foame. Mortalitatea este mai ales ridicată la noii-născuţi pe cari mamele nu pot să-i alăpteze, la lăuze şi la moşnegi. Boalele găsesc în general un teren excelent pentru a se întinde... epidemiile de tifos şi variolă bântuie în mod endemic la Petrograd şi la Moscova.

[1] **Şi toţi ceilalţi (it.).**

în schimb, însă, munca şi bunăvoinţa sunt extraordinare. Inginerii au reluat conducerea fabricilor. Faza distructivă a revoluţiei a încetat şi toată energia guvernului se întoarce către reconstruire. *Teroarea a "mcetat.*

Execuţiile capitale sunt foarte rare. Ordinea publică e restabilită. Străzile sunt în siguranţă, furturile sunt rare, prostituţia publică a dispărut, viaţa de familie nu s-a schimbat, cu toată naţionalizarea femeilor, care este o minciună." Ne-o spune un om care vine de-acolo. Cine-1 poate contrazice?

Teatrele sunt deschise. Şcoalele s-au înzecit la număr. „Pare că guvernul sovietelor a făcut mai mult într-un an şi jumătate pentru instrucţia poporului decât a făcut guvernul ţarist în cincizeci de ani." Cu toată foametea, tot poporul susţine regimul sovietist. Poporul acuză guvernele europene de nenorocirea sa. Sovietismul, cu toate defectele lui, stăpâneşte conştiinţa maselor şi corespunde tendinţelor momentului. Partidul bolşevic este cel mai tare. Chiar fracţiunile socialiste opozante se înclină în faţa puterii lui. Programul bolşevic însuşi a fost moderat.

Ce poate fi mai impunător decât următoarea frază: „Partidul Comunist este tot atât de moderat ca orice guvern socialist în stare de a conduce Rusia". Concluzia lui Bullitt este cunoscută de mult: pacea cu bolşevicii, cari sunt dispuşi s-o încheie în condiţii demne.

Acum, când cunoaştem în toate amănuntele rezultatele anchetei delegatului american, răspunderea acelora care [...]

Serviciul făcut de Bullitt cauzei umanităţii este incomparabil. Prin scrisoarea sa, el trece de-a dreptul în rândul apărătorilor iluştri ai celei mai drepte cauze. Un Gallilei al timpurilor noastre.

REGELE ŞI PACEA SEPARATĂ

Liberalii continuă să combată, în felul lor, acea opoziţie care se abţine de la alegeri. Participarea atletică a d-lui Marghiloman, care a descins în arenă costumat de luptă, cu torsul gol şi vasilinat, nu emoţionează decât pe progresiştii de pe listele Gunther şi pe redactorii ce suspină cu gândul la ziua când se vor putea travesti în secretari generali şi în şefi de cabinet.

Această atitudine a liberalilor se cheamă politeţea nepăsării. Partidul care a legiferat sub dicteul învingătorului e foarte mulţumit că, pentru moment, nu i se reaminteşte slugărnicia. în schimb, toată îndârjirea liberală, toată puzilanimitatea[1] haitei de cointeresaţi, tot veninul fraţilor Brătianu se

* Context cenzurat.

[1] ***PusiUanimite*** (franc.) - laşitate, nevolnicie.

exercită şi se revarsă asupra generalului Averescu. Nu vedem în acest militar, ce se bucură de o formidabilă popularitate, decât o forţă în stare să spulbere dintr-o pornire şubrezitele aşezăminte ale oligarhiei. Atât. Şi pentru că liberalii văd în persoana generalului cea mai de temut ameninţare a prezentului, ei dezlănţuie campania denigrărilor, calomniilor şi injuriilor de tot felul. In *Viitorul* de aseară se publică în facsimil o scrisoare prin care se dovedeşte că în septembrie 1916 generalul Averescu a convorbit cu Regele Ferdinand asupra propunerei ce i s-a făcut de a intra într-un guvern carpist, care să încheie pace cu germanii şi să se alieze cu aceştia. Din aceeaşi scrisoare reiese că generalul Averescu consimţea să facă parte dintr-un minister care să încheie pacea, „nu însă dintr-un guvern care s-ar alia cu puterile centrale şi ar desface legăturile noastre cu aliaţii".

Aceasta nu demonstra decât că, şef militar iscusit, generalul Averescu a văzut încă din prima lună a războiului înfrângerea spre care mergeam fatalmente. Şi în loc de a-şi asuma răspunderile nepregătirei noastre în schimbul onorurilor şi a decoraţiilor, d-sa prefera o pace care ar fi scutit poporul de cumplita şi zadarnica jertfă de sânge şi de urgia pustiitoare a invaziei inevitabile.

Astea însă sub o rezervă categorică: dacă o astfel de pace îngăduia totuşi menţinerea raporturilor de alianţă cu Antanta.

Deci nu trădare faţă de aliaţi şi faţă de idealurile liberatoare ale războiului românesc, ci grijă de străduinţele risipitoare de vieţi şi de chinurile zadarnice ale unui popor târât în măcel, fără arme, fără hrană şi fără conducere, de Ilieştii Partidului Liberal.

Dar pacea separată despre care se vorbea la Palat în 1916 s-a încheiat, totuşi, după doi ani. Ţara era devastată şi număra un milion de vieţi mai puţin. In complexul războiului european avusese un singur rol, de un singur moment: să atragă asupră-şi două armate germane. îşi împlinise misiunea de mult; tot ce a urmat a fost pentru ca ministrul Constantinescu-P[orcu] să nuntească în trenurile retragerii.

AMĂRĂCIUNEA FINALĂ

Iată pacea făcută, pecetluită, semnată, ratificată, aplicată; iată războiul încetat. Victoria cu aripile întinse larg a coborât pe pământul coclit al Galiei, gloria nediscutată încinge frunţile aliate. Satisfacţii reparaţiuni, asigurări, toate acestea nu mai sunt nişte ***pia desideria***[1]: au intrat în domeniul realităţilor. Serbările victoriei s-au ţinut pretutindeni, oraşele distruse au primit bomboana legiunii de onoare, soldaţii împrăştiaţi prin acest Orient au fost rechemaţi la vatră. Germania zace horăcăind pe ţărâna goală şi priveşte cerul cu nedumirire, principiul naţionalităţilor s-a aplicat, Liga Naţiunilor este în fiinţă, pacea e garantată...

[1] Sfinte nevoi (lat).

Ei şi? Unde e pacea reală? Unde e satisfacţia, uşurarea obştească, liniştea absolută a indivizilor şi a colectivităţilor? Unde sunt semnele victoriei? Unde sunt rezultatele acelui tratat nebunesc ticluit la Quai d'Orsay? Nicăieri.

Pretutindeni nemulţumire, îndoială, neîncredere, pretutindeni o amărăciune otrăvitoare. Pacea victorioasă din 1919 este ca nuca vomică. în urma ei, ea lasă moartea şi dezgustul. Şi mai lasă sfidător în picioare pe Ares, zeul luptei.

Nu ne gândim acum la criza socială, la scumpetea vieţii, la ruina micilor rentieri. Ne interesează atmosfera generală, concepţia însăşi a autorilor păcii. Şi *aceasta* e deplorabilă. Toţi mărturisesc precaritatea situaţiei, toţi sunt gata să recunoască infirmitatea tratatului.

Reacţionari inveteraţi, ca bătrânul Clemenceau, nu sunt în stare să ascundă un *arriere-goit*[1]; un dezgust care nu le lasă altă posibilitate decât retragerea. Discursul pe care vechiul tigru l-a ţinut deunăzi în Senat este plin de această melancolie, de această dezamăgire postumă, de această anticritică demnă de laudă din punct de vedere omenesc, dar aşa de profund tragicomică sub raportul politic.

Amărăciune, amărăciune peste tot. în articolele de fond din ziarele victoriei, din ***Temps*** şi din ***Matitt,*** Germania există. Germania nu poate fi nimicită, Germania munceşte, produce şi nu plăteşte. Pentru ce am luptat, unde am ajuns?

în conştiinţa învingătorilor, locul trufiei atotputernice l-a luat reculegerea, remuşcarea chiar.

în ceasul bucuriei supreme, grija cea mai grozavă chinuie spiritele. Conştiinţa realităţii lucrurilor, evidenţa deşertăciunei universale turbură momentul. „Vanitate, vanitate", sunt cuvintele întrezărite pe toate buzele.

Iar pe deasupra patului în care Wilson îşi zvârcoleşte frigurile demenţii răsună fatidică această frază a lui Clemenceau:

„Nu ştiu dacă războiul este o pauză a păcii sau dacă pacea este o pauză a războiului."

Amară concluzie a Tratatului de la Versailles!

[1] Gust amar, amărăciune (franc).

PROGRAMUL DEMOCRAT

Cu elemente vechi, d. Take Ionescu alcătuieşte un nou partid; cu fraze întrebuinţate şi altădată, d-sa compune un program nou.

Sunt câţiva ani de când, prin părăsirea Partidului Conservator, d. Take Ionescu organiza o grupare democrată, dar conservatoare, ajungându-şi oarecum timpul în care trăia; tot astfel un soldat schimbă pasul, săltând în mers, fără a părăsi rangurile trupei. Pe atunci, Take Ionescu ameninţa, cu o popularitate formidabilă şi neaşteptată, tihna şi rutina vechilor partide reacţionare. Publicul de după 1907 l-a sprijinit în alegerile parţiale. După câteva zile de trecător succes, d-sa a dispărut iarăşi, cu partid cu tot, în rândurile din cari ieşise. Lumea s-a dezobişnuit curând de a vedea în d. Take Ionescu un mesia. Vremea îşi depăşise proorocul.

Astăzi asistăm la o altă ridicare de steaguri proaspăt vopsite. Asistăm la acelaşi joc al oşteanului care schimbă pasul, săltându-se în mers.

De data asta nu izbuteşte a fi, cel puţin, actual. Proclamaţia d-lui Take Ionescu răsună în pustiul Talentul d-sale, frumosul talent de odinioară şi de acum, se cheltuie zadarnic. El nu-şi poate da decât o superioritate de ordin sentimental faţă de adversarii săi Marghiloman şi Brătianu, ciocoi bogaţi şi fără chemare. Sfârşit e rolul acestora, după cum sfârşită ar fi şi viaţa politică a d-lui Take Ionescu, dacă situaţia sa în burghezie nu i-ar impune misiunea de a combate brătienismul, cea mai compactă, mai coerentă şi mai primejdioasă formaţiune reacţionară. Astfel, condus de pasiunile şi de crezul d-sale, acest prizonier talentat al marilor proprietari va servi, vrând-nevrând, adevărata democraţie, democraţia pe care nu poate s-o reprezinte şi pentru idealurile căreia nici astăzi nu luptă.

Deci principalul punct al programului democrat stă în „revizuirea" Statutului Băncii Naţionale, o dată cu întinderea privilegiului asupra României Noi, care nu intrase în prevederile legiuitorului. D. Take Ionescu indică prilejul legal pentru o revizuire cerută de toate partidele. Va avea, fără îndoială, sprijinul lor, iar meritul de a fi paralizat hoţia-hoţiilor liberale revenindu-i, şi-ar putea încheia cariera întortocheată şi sclipitoare cu un punct final, luminos.

îndreptarea valutei prin obţinerea unui împrumut extern pune la preţ legăturile d-lui Take Ionescu şi stima de care se bucură în oficialitatea aliaţilor. în momentul când progresiştii candidează pentru a-şi inaugura, într-un parlament fără valoare, reintrarea în viaţa politică, iar liberalii reclamă voturile pentru a dezlănţui războiul cu Serbia, preocuparea de valută şi împrumut, şi posibilităţile de ameliorare înalţă pe un om politic deasupra adversarilor săi.

Descentralizarea, inamovibilitatea injustiţie, sufragiul universal, ocrotirea minorităţilor, impozitul progresiv pe venit, sunt locuri comune ale tuturor programelor democratizante. Unificarea vieţii de stat a celor patru Românii va uşura conruperea şi politicianizarea tuturor ţărilor româneşti de sub egida Hohenzolernului bucureştean. Exproprierea desăvârşită şi definitivă pe baza principiilor de proprietate individuală şi de justă despăgubire apropie şi acest partid de limita extremă a concesiunilor burgheze. Odată această ultimă expropiere îndeplinită, cine va împiedica realcătuirea marei proprietăţi? Sau cine va înlesni micilor agricultori procurarea instrumentelor moderne de muncă intensivă?

Totul duce la proprietatea comună a solului. Iar în privinţa despăgubirilor, soluţia dată de Congresul social-democrat - bonurile de stat netransmisibile - e lipsită de menajamentele la cari este silit d. Take Ionescu.

Paragraful despre chestia muncitorilor, grăbit, incert, vechi şi inutil, chiar faţă de programul liberal: munca de opt ore, protecţia femeilor şi copiilor, participarea la beneficii, sunt doar amânări şi puncte câştigate. Notăm însă un deziderat reacţionar şi silnic pentru libertatea individuală şi libertatea de clasă a muncitorului: arbitrajul obligator în caz de grevă. Acest arbitraj obligator nu merită a fi discutat. Aplicarea lui este imposibilă. El denotă însă mentalitatea oligarhică şi conservatoare a şefului Take Ionescu şi a partidului său restaurat. E aceeaşi bătrână Rozinantă cu perii sulemeniţi şi cu semnalmentele schimbate, adusă de căpăstru în iarmarocul nostru politic de către un geambaş iscusit.

BOJE TZARA HRĂNI[1]

Petrogradul stă să cadă. Armatele mercenare ale generalului Iudenici, susţinut de iunkerii fugiţi din Prusia republicană, ajutaţi de banii, muniţiile şi misiunile militare ale capitalismului, sprijinit de tunurile bastimentelor de război britanice, s-au apropiat de oraşul lihnit în 18 luni de asediu, blocat cu desăvârşire, paralizat de groaza bombardamentului, de obsesia aeroplanelor, de pânda lacomă a morţii şi a războiului, şi apărat numai de eroismul proletarilor şi ţăranilor-soldaţi, cari au fost nevoiţi să întrerupă mişcarea dătătoare de viaţă a uzinelor şi umbletul stăruitor şi fecund al plugului. Armatele ţarismului, alungat şi pedepsit pe măsura crimelor sale, ocupă oraşul celei mai mari revoluţii, pentru a reaşeza nobilimea în palate, în desfrâu, în lene, pentru a îngropa proletariatul în bordeie, în mizerie, în umilire şi a-i fereca pe glezne vechile cătuşe; pentru a plăti străinilor ajutorul de arme şi bani cu

[1] *Doamne, apără-l pe ţar* (rusă), imnul Rusiei ţariste.

bogăţiile pământului, cu birul şi robia de muncă a săracului; pentru a împodobi cu o coroană ţeasta vreunui vlăstar degenerat al Romanovilor; pentru a reface vechiul imperiu de popoare subjugate, pentru a reclădi temniţele Siberiei, a ridica mai înalte spânzurătorile, mai sfidătoare vechile fortăreţe. Şi odată confirmată isprava, presa plătită a bogaţilor întregei lumi are să proclame bucuria omenirei că singura ţară în care săracii erau stăpâni pe rodul muncii lor, pe dreptatea şi pe voinţa lor, a început să fie învinsă; şi în toate bisericile creştine, popii, întreţinuţi din dispreţul şi isteria bogaţilor şi din pomana blândă a prostiei, vor clopoti şi vor cânta pe nas mulţumirea către Domnul; şi toţi surtucarii inconştienţi de starea lor de salariaţi, speriaţii micilor economii, ghiftuiţii frazelor oficiale, turma semiintelectuală a profesioniştilor liberi, va întinde tărăboiul blestemelor, gălăgia vulgară a bucuriei inconştiente, jubileul mare al neroziei, bairamul mediocrităţii; şi animalele [?] grave ale savantlâcului oficial, în reviste, în academii, în cluburi, în saloane au să conchidă „falimentul socialismului", spulberarea unei doctrine, stingerea unei credinţe, prăbuşirea unui ideal.

Totuşi, oligarhiile se înşală. Şi chiar dacă Petrogradul va cădea, chiar dacă peste Rusia proletară, incendiată din patru unghiuri de trimişii capitalului, va trece urgia mistuitoare a ţarismului, sub cenuşa de o clipă se va păstra scânteia nepieritoare a revoltei.

Neputincioase vor sclipi baionetele în ţara în care a strălucit până în fundul sufletelor soarele roşu; aurul va astupa zadarnic gurile instigatoare, după ce cuvântul a fost auzit şi înţeles de fiecare muncitor în parte; porunca şi ameninţarea vor suna în deşert, lanţurile vor zornăi fără folos, căci nu i se mai poate lua proletariatului conştiinţa puterii Iui; şi el nu poate fi îndepărtat de lângă unealta de robie care s-a schimbat cu vremea în arma libertăţii Iui. Nu se pot dezbina cele două elemente ale vieţii; maşina şi munca, fără ca totul să se prăbuşească în haos. Şi oricât s-ar baricada burghezia în palate, în primării, în ministere, postul de canonadă al lumii rămâne în uzine şi pretutindeni unde este trudă şi durere.

GENERALII

Trăind în secolul dezarmării şi al socialismului, ne întrebăm cu nedumerire la ce vor sluj i, De viitor, atâţia oameni meniţi să conducă popoarele în războaie - generalii? în anii României Mari şi când vrăjmaşii ei cei mai de seamă sunt îngenuncheaţi şi păziţi de ochiul vigilent al Ligei Naţiunilor, ne întrebăm: ce se vor face oare atâţia generali de treabă, fala parăzilor, podoaba festivităţilor noastre burgheze?

D-1 Ion Brătianu a dat o soluţie.

Când e vorba de un general care n-a încălecat niciodată dincolo de extremul capăt al Şoselei Kiseleff, care n-a combătut decât cu evantaiurile şi ciorapii frumoaselor, care, în loc de praf de puşcă, n-a respirat decât subsuori parfumate, care n-a făcut decât temenele elegante şi n-a comandat decât pe şoptite, în tăcerea alcovurilor, atunci un asemenea general pleacă în capitalele străine să reprezinte ţara pe sub paturi sau prin garderobe; sau devine prim-ministru, al unui guvern de tranziţie, cu rolul molatec de a demisiona la poruncă şi de a face loc Partidului Liberal.

Dar celorlalţi?

Dar generalilor adevăraţi, generalilor cumpliţi, taciturni şi sumbri, ce întrebuinţare să li se dea oare?

Generalii care au comandat asalturi fără număr, măceluri cu nemiluita, cari au răcnit năprasnic la telefon, au repeţit de douăzeci de ori pe poziţie aceeaşi mişcare, generalii teribili, generalii-zmei cu vorbe istorice pe buze: „Ori să învingem, ori să muriţi cu toţii!" - o, aceşti generali au un rol cu mult mai pe măsura firilor lor supraumane.

Ei sunt înrolaţi, cu toptanul, în guverne.

Ei sunt însărcinaţi cu organizarea brigăzilor de jandarmi. Ei sunt puşi să sune goama „la urne" cu un suflu atât de catastrofal, încât până şi morţii să audă şi să voteze. Lor li s-a impus împlinirea unui miracol: chemarea liberalilor, prin alegeri, la putere!

Of, aceşti Areşi, aceşti Herculi, aceşti Siegfrizi, aceşti Greuceni ai vitejiei, au astăzi o misiune demnă de sufletul lor!

MANIFESTUL MARGHILOMAN

Un dansator pe frânghie, cu gleznele încordate, cu atenţia exasperată, fâlfâind din mâinile vibrante şi întinse, înaintând cu un joc reptilian, de o cochetărie groaznică şi mortală a şoldurilor şi spinării, poate să dea imaginea unui şef de vechi partid care se menţine încă pe muchia actualităţii, deasupra celor două prăpăstii, prin zbengui şi sforţarea supremă a fiinţei sale, prin ultimele făgăduinţe şi concesiuni ale unui trup istovit, ce trebuie să se rostogolească în trecut sau să dispară în viitor, în gropile căscate sub el.

Manifestul lui Marghiloman, ca şi programele celorlalte grupuri oligarhice, nu prezintă nimic deosebit. Sunt diferenţe de modalităţi, sunt atenuări pe alocuri, accente pe aiurea, pretexte şi chiţibuşarii cari nu justifică existenţa şi lupta unui partid, fiindcă neînţelegerile şi chiar micile împotriviri de păreri s-ar putea aplana într-o serie de conferinţe şi discuţiuni. Burghezia

română a ajuns la Urnita extremă a concesiunilor ei. Citiți programurile progresiste, liberale, democrate: peste tot puncte comune şi arar câte un simulacru de contrazicere, de separațiune. Formalitățile necesare pentru a se prelungi jocul luptelor de principii. Dacă totul s-ar reduce, onorabil, la o chestie de program, atunci, cu puțină străduință, burghezia, oligarhia română s-ar putea prezintă la alegeri ca un singur bloc împotriva celuilalt partid, de care o despart interese de clase, conflicte de sentimente şi idei neîmpăcate: Partidul Socialist.

Marghiloman se prezintă la alegeri spre a lupta, în felul său, în contra Partidului Liberal, pe care-l califică de absolutist şi acaparator. Participarea sa la alegeri însă îi va da prilejul să reapară în viața publică, din care fusese exclus. E o simplă manevră de politician uzat şi istovit, ca şi ceilalți. Nu-i facem însă nici acum cinstea sau necinstea de a-l crede mai bun sau mai rău decât Brătianu. A pactizat însă cu acesta, cu „inamicul", în contra căruia preconiza „frontul unic". Un simplu compromis în plus. Viața sa e bogată în asemenea pilde.

Vorbeşte de drepturile minorităților, le recunoaşte şi speră că atunci când țara ar ajunge acolo unde vrea el să o ducă, minoritățile se vor scutura singure de „protecția din afară"... Ocoleşte însă întrebarea ceasului de față: semnăm sau nu?

Şi după ce ne aduce aminte că a păstrat armata şi Coroana *(la belle affaire!)*[1], ca şi cum fusese chemat la putere ca să liciteze cu ele, Al. Marghiloman pofteşte pe alegători să se pronunțe între liberali şi progresişti, între tiranie şi libertate. Libertatea muncii obligatorii şi a reformelor Garoflid!

D. Marghiloman are într-adevăr cea mai calmă impertinență în care s-a împielițat vreodată un politician. S-ar putea, încă, să ajungă departe. Căci în subtitlul ***Steagului*** observăm că Partidul „Progresist" n-a renunțat totuşi la vechiul nume de „Conservator". Asta poate să-i aducă foloase mari, sub un suveran decis să guverneze, după sistemul lui Carol I, cu numai două partide, adică fără bătaie de cap!

UN NOU „DOCUMENT"

Sistemul documentelor trădătoare este învechit nu numai la noi. Utilitatea lui însă este inepuizabilă. Combaterea adversarului cu propriile lui arme şi încă cu cele ascunse este cea mai bună tactică de luptă. în timpul războiului, cele mai drastice lovituri politice s-au dat prin mijlocul acestor dezvăluiri. Sunt încă proaspete în memorie descoperirile uneltirilor germane

[1] Frumoasă afacere (franc).

în Mexic şi Argentina, după cum nu au fost uitate documentele compromițătoare ale ambasadorului italian de la Tokio şi scrisoarea Lordului Haldane către Sir Buchanan. O singură condiție se cere pentru ca aceste arme să fie eficiente: documentele trebuie să fie autentice şi neprefăcute.

Scrisorile publicate de presa liberală în facsimile păcătuiesc sub acest raport. Ele sunt sau trunchiate, sau prefăcute, sau neconcludente. Pe cât de slabe însă sunt acestea, pe atât de puternic este un raport confidențial al fostului ministru liberal George Mârzescu, reprodus în întregime de confratele nostru ***Socialismul.*** Nu se putea un mijloc mai sigur pentru a demasca toată imensitatea ipocriziei care învăluie politica liberalilor față de muncitori. Duplicitatea politică a intrat întotdeauna în calculele acestui partid. Ordinele secrete dezmințind pe cele publice sunt aşa de obişnuite, încât colecționarea lor ar umple volume întregi. Nici unul însă nu întrece în enormitate pe acesta, ieşit din mintea tânărului şi generosului domn Mârzescu. Cu ajutorul lui putem astăzi completa portretul acestui zbir din generația nouă, al acestui mânuitor al tuturor armelor perfide, de la cenzură până la mitraliera ascunsă prin ganguri.

Cunoaştem, în fine, care erau adevăratele intenții ale omului care, în clipa când ducea cinismul până acolo, încât venea în persoană la clubul socialist sau vorbea în pseudo-Parlamentul din piața Sărindar de Partidul Socialist ca partid de guvernământ, dădea sfoară în țară pentru persecutarea draconică a muncitorilor, pentru nimicirea sindicatelor şi pentru reprimarea violentă a oricărei mişcări muncitoreşti. înțelegem astăzi că sălbateca prigoană pornea de-a dreptul din cabinetul ministrului de Interne, după cum - lucru pe care nu l-am putut spune încă - greva din petrol a fost combătută de însuşi Alexandru Constantinescu cu fonduri oficiale.

Din acest moment, d. Mârzescu nu mai există pentru noi. Pentru toată țara, el trebuie să apară ca autor al unei politici prefăcute, aşa cum a existat numai în Rusia țaristă.

Documentul *Socialismului* trebuie citit în întregime. Fiecare rând, fiecare cuvânt provoacă o nemărginită indignare. Este momentul caracteristic al reacționarismului liberal.

Sindicatele, aceste organizări cinstite, care în alte țări iau parte la conducerea treburilor publice, sunt taxate în manifest de sindicate roşii, spre deosebire de acele improvizări liberale numite galbene. Când ne gândim că altădată liberalii înşişi se făleau de epitetul „roşu", pe care astăzi îl condamnă, ne dăm seama de modul cum a evoluat acest partid generos.

Nu este armă, oricât de grozavă, care să nu fie pomenită în ordinul secret pentru reprimarea socialismului. Guvernul îndrăznea să speculeze patima cea mai josnică a funcționarilor, dorința de bani, prin faptul că promitea recompense sunătoare tuturor acelora care vor executa întocmai ordinul.

Siguranța generală, jandarmeria, Curtea Marțială și toate instrumentele de teroare sunt utilizate în „document". Propaganda subversivă, intriga, delațiunea, toate vițiile vieții publice sunt puse la contribuție fără rușine.

Documentul lui Mârzescu vine la timp: muncitorii vor ști de acum cum trebuie dusă lupta pentru ca să producă efect și vor cunoaște mijloacele prin care partidele istorice combat noile curente.

Comparați apelul către muncitori editat de liberali cu acest ordin confidențial și alegeți. Iar apoi, dacă mai puteți, votați lista cu semnul Crucei.

DEZAMĂGIRI

Pleacă la Paris eternul general Coandă, pentru a-și exercita vastele sale cunoștințe și educația sa complexă și grea: să iscălească Tratatul cu Austria. Reprezentantul cel mai decorativ al oligarhiei române, exemplarul cel mai tipic al clasei noastre stăpânitoare - tipic prin sterpăciunea duhului și a sufletului, prin lipsa de năzuință personală nobilă și bărbătească - își va depune parafa pe un act care consacră incapacitatea și dezonoarea politicienilor noștri. O depune în numele lor și al Regelui care lucrează cu dânșii. Dar o depune și în numele ostașilor cari niciodată nu l-au văzut pe acest general trecând pe lângă ei, în tranșee, căci războinicul său trup impresiona saloanele și înfiora budoarele. Burghezia română își trimite, pentru o treabă atât de ușoară, pe cel mai înzorzonat și mai danteluit al ei pește.

Simultan, guvernul de generali va apropia data alegerilor, precipitând operațiunile după al căror sfârșit liberalii au să proclame că se întorc la putere "chemați de țară". Regele se va prezenta din nou poporului, alături de iubitul său sfetnic, reînviat din urne, chemat din morți de glasul viilor și al morților. Parlamentul României Mari, adunat în sala Ateneului, după un mesaj victorios al suveranului, croit din cele mai lirice fraze cu privire la viitorul acestui neam, are să înceapă revizuirea și aprobarea tuturor decretelor-legi, sancționând hoțiile cele mai nerușinate, pe când în taina unui cabinet singuratic Vintilă va zămisli noi cointeresări. Și are să se exaspereze opoziția. Litera ziarelor are să pară hipertrofiată, stilul va răscoli cea de pe urmă periferie a vocabularului, pentru a exprima indignarea cea mai legitimă, mai violentă și mai injurioasă. Și atât. Vechiul guvern liberal se reinstalează: Ionel Brătianu, Ferechide, Duca, Porcu și ceilalți. Lupta reîncepe zi cu zi, pas cu pas, fără alte violențe decât cele de limbaj și fără nici o șansă de succes. Unde sunt influentele „relații" ale lui Take Ionescu în străinătate? Ce s-a făcut cu imensa, cu incontestabila popularitate a d-lui Averescu, - la ce s-a ajuns printr-însa? Era vorba de milioane de săteni și de

coase, de steagul alb al muncii ridicat ca un semnal de luptă pentru câmpuri, de protestarea întregei clase rurale, în numele tuturor ogoarelor, tuturor codrilor, tuturor lacrimilor și mormintelor acestei țări. Vorbe, oratorie și neputință. Căci stăpânii acestei mișcări uriașe, loviți prin mijloace nelegale, n-au înțeles a scoate din lege pe asupritorii și adversarii lor. Iată-i reduși, încă o dată, la fraza de gazetă și cancanuri de club.

Dar Partidul Socialist, avangarda proletară, singura oaste politică unită a României Mari și pusă sub o singură comandă? Cele 148.000 de muncitori înscriși, disciplinați, gata la ordine, făcători de minuni cari pot prin simpla lor voință să lățească moartea sau viața peste tot ținutul românesc?! Unde este greva generală, constrângerea? Și partidul acesta să fie ca celelalte, lovit de bătrânețe și de neputință? Și partidul acesta s-a mărginit la un simplu comunicat și la o biată abținere de la urne? Atunci va fi eternă rușinea și umilirea acestei țări, după cum eternă e rotațiunea pământului și eternă e mișcarea circulară a mașinii de imprimat bancnote, din pivnițele Băncii Naționale.

BRĂTIENII ADUC RĂZBOIUL

Nu e nici o superstiție în titlul acesta. După cum sosirea fluturilor cap-de-mort într-un ținut confirmă cu o molimă grea și mult răspândită, așijderea prezența Brătienilor la putere înseamnă izbucnirea unui nou război. Dacă mai trăiește printre noi cineva pe care nenorocirile, doliul, lipsa, foametea, hoțiile, jafurile, specula, nelegiuirile, abuzurile și prigonirea de până acum să nu-I fi impresionat; dacă mai este cineva care n-a deschis încă ochii asupra adevăratei pricini a tuturor suferințelor: capitalismul reprezentat prin organizarea politico-economică a liberalilor; dacă mai există un om capabil să uite și să ierte pentru trecut, atuncea să-și reamintească un lucru: că Partidul Liberal, prin șefii săi Ferechizi și Brătieni, s-a angajat categoric a nu admite pătrunderea sârbilor în Torontal și a nu respecta granița fixată de Conferință. Asta înseamnă că, de îndată ce vom avea un guvern liberal statornic, războiul cu Serbia va începe cu naturalețea și simplicitatea cu care se purcede la îndeplinirea unui punct de program.

Acest război nu poate fi evitat. Ultimele explicații și comunicate ale ***Viitorului*** sunt limpezi și hotărâte: nu se renunță la Torontal. Liberalii vor scoate pe sârbi din Torontal. Și cum Conferința a declarat că își menține hotărârile, și cum sârbii nu vor ceda unei invitațiuni de a evacua de bunăvoie teritoriul contestat, nu există decât o singură soluție pe o singură cale: armele războiului.

Alegătorii să-şi dea bine seama de infinitele dezastre pe cari revenirea Brătienilor la putere, adică dezlănţuirea războiului cu un vecin paşnic şi viteaz, le atrage asupra populaţiei sărace. Vor avea torul de câştigat, indiferent de biruinţă sau înfrângere, profitorii, politicianii, ciocoii, farsori, samsarii şi miniştrii; vor avea totul de pierdut, indiferent de biruinţă sau înfrângere, săracii, micii burghezi, proletarii şi ţăranii, adică marea masă a mobilizaţilor, imensa cantitate a cărnii de tun.

Muncitorii să vegheze, dar de data asta să vegheze aprig şi gata de a mânui teribila armă a grevei generale; intelectualii şi orăşenimea săracă să fie cu luare- aminte, ţăranii să fie gata: de pe acum sosesc din Banat veştile de agitaţii naţionaliste; lumea românească să se decidă a suprima orice posibilitate de noi războaie. Pământul s-a săturat de cadavre, râurile au băut destul sânge, nopţile au cunoscut destule lacrimi. Există o singură putinţă de a împiedica flagelul războiului, de a împiedica nebunia asasinatului organizat, exaltat în culorile flamurilor şi în sunetul muzicilor: lupta în contra brătienismului.

Zilele acestea, populaţia chemată la urne să aibă vitejia de a înfrunta gârbaciul şi arestul, pentru a nu înfrunta mai târziu mitralierele şi obuzele. Ea are de ales pacea sau războiul.

REACŢIONARISMUL ARDELENILOR

Citiţi ziarele din Ardeal, dacă doriţi exemple de mentalitate reacţionară şi intolerantă. Pentru cei cari au sperat în sănătatea sufletească a românilor de peste munţi, în regenerarea moravurilor, în stârpirea fanariotismului de la noi, prin unificarea vieţii politice din întreaga ţară, auzul cuvintelor ce ne vin de dincolo, lectura foilor ce ni se trimet de la fraţi, e o aspră descurajare. Am sperat în spiritul lor de ordine, am sperat chiar în formalismul lor excesiv, în disciplina germanică, în contactul pe care l-au avut cu civilizaţii şi culturi vechi; şi am crezut mai ales în educaţia lor politică, în atmosfera eroică în care au crescut, ca să ne dea, pentru meschinele obstacole ale situaţiei bucureştene, aceiaşi luptători şi, la nevoie, aceiaşi martiri din faţa incomparabilei urgii maghiare.

Ce decepţie! Redactorii cu câte trei doctorate, avocaţii şi popii cari îşi ţin socotelile cel puţin pe latineşte, când nu întrebuinţează, spre a scăpa de spionajul slugilor, sanscrita sau elineasca în vorbirea de toate zilele, au dat dovada celui mai îndărătnic primitivism aliat celei mai iezuitice făţărnicii.

Adunarea de la Alba Iulia proclamase ca legi cele 14 principii wilsoniene.

Inteligenţa ardeleană, cunoscătoarea limbilor moarte şi a cel puţin trei limbi moderne, printre cari nu socotim însă pe cea maternă, pentru motivul

Simplu că e cu vrăjmăşie schingiuită, se află mult mai prejos situată, sufleteşte, decât Evanghelia gornită peste văi şi munţi. O întreagă campanie a fost întreprinsă, încă din luna de miere a unirii cu Regatul, pentru excluderea evreilor din presa regională; s-au adresat cu somaţiuni până şi ziarelor din Bucureşti, ţinute a soluţiona grabnic această extrem de gravă chestiune a „jidanilor în presă". în acelaşi timp, redacţiile, directoratele şi autorităţile erau invadate de politiciani de la noi, cari, dimpreună cu băştinaşii politicei ardelene, speculau permisele de cartofi, lemne şi mărfuri pentru populaţia bântuită de mizerie.

Cu ocazia „Adunării Naţionale" au oferit ţării buimăcite spectacolul unui primitivism polinezian. Adoratori ai purpurei, ai pietrelor preţioase şi ai culorilor, copiii crescuţi în biserica habsburgică au făcut „drepţi" la cea dintâi incidentală pomenire a Hohenzolernului nostru. Deputaţii socialişti, neînţelegând acest bizar entuziasm care constă în despărţirea şezutului de pe un loc abia încălzit, au fost poftiţi afară, cu strigăte, vociferări şi interjecţii guturale. Aşa ceva nu s-a întâmplat nici în balcanicul nostru Parlament, unde s-au întâlnit aţâţi escroci şi aţâţi samsari cari totuşi nu ştiau pe de rost din Virgiliu şi Lucreţiu.

în sfârşit, faţă de minorităţi aceeaşi atitudine şovină, dezminţită doar pe hârtia pactului constituţional, afirmată însă în repetate articole şi discursuri: „Vin maghiarii", „Cum ne iubesc saşii!"...

Iar în politica internă generală nu menţionăm decât sforţări de adaptare în atmosfera istorică a partidelor cunoscute; nici o încercare de reacţie energică, nici o împotrivire; conducătorii ardeleni trăiesc faza delicioasă a iniţierii în tainele şi riturile complicate ale culiselor cu „bărbaţi de stat" şi „şefi". Până în clipa de faţă au asimilat de minune arta cochetăriei de atitudine, mişcarea de a se abandona unor braţe rugătoare şi a fi totuşi rezervat. De două ori a avut d. Maniu prilejul să dejoace planurile brătienismului şi să silească pe Rege la o purtare constituţională. Se complace însă între baionetele cari au înţesat Ardealul.

Deci ce ne vor aduce fraţii? Şovinism şi practici reacţionare.

UN TRON PE VALURI

Regele în contra naţiunii; Transilvania în contra Regelui; greva generală, ameninţând întregul intrigilor şi abuzurilor burgheziei, astfel s-ar putea rezuma situaţia.

Scrisoarea lui Ferdinand I ne aminteşte calificativul respectuos şi implacabil pe care, pe vremuri, presa europeană l-a fost aplicat unui act similar al răsposatului Vodă; o epistolă a acestuia, apărută într-un ziar nemţesc, tratând despre dificultăţi pur financiare, şi-a atras denumirea nemiloasă şi

meritată de „demers nenorocit". Ce s-ar putea spune însă de ieşirea unui Rege care, în ajunul alegerilor recomandă guvernului său personal imparţialitate? Care la finele unei campanii electorale gâtuite sfătuieşte ministerul să nu aplice starea de asediu şi cenzura decât în cazuri extreme? Care după ce toate măsurile silnice şi părtinitoare au fost luate şi îndeplinite, exige libertate în operaţiunile de vot, arunci când nu mai există putinţa materială, când lipseşte timpul necesar pentru a se reveni?

Regele a promis reîntoarcerea Ia Constituţie pentru două luni înainte de ziua urnelor. Cuvântul său regal şi l-a ţinut doar azi, când n-au mai rămas decât trei zile. Şi cum îşi ţine Regele făgăduiala? Printr-o scrisoare în care polemizează cu partidele de opoziţie şi mărturiseşte că a purces a guverna prin sine însuşi, prin oameni supuşi exclusiv voinţei sale. Regele s-a dezbărat de iresponsabilitate şi a pogorât în învălmăşeala politicei noastre interne. El ordonă oamenilor săi rigoare, în caz de ingerinţe, şi recomandă înlăturarea lor „prin toate mijloacele disponibile", atunci când un Suveran ar trebui să ştie că nu pot exista alte mijloace decât cele legiuite.

Scrisoarea Regelui Ferdinand este actul de divorţ dintre el şi poporul pe care îl guvernează. Căci dacă acest popor protestează împotriva guvernului milităresc, împotriva patrulei de generali ministerializaţi, atunci monarhul n-are altă putinţă de a-l menţine decât apelul la „mijloacele disponibile" din sănnanu-i bilet: glonţul. Fraza Regelui este o abdicare lipsită de măreţie. El a păşit cu imprudenţă şi întocmai unui hipnotizat care urmează, legat la ochi, o linie de cretă, a păşit pe cărarea tăiată în desişul primejdiei şi aventurii de către pionierii liberali. El este singur, fiindcă are împotrivă-i toată ţara şi pe nimeni alături: liberalii îi stau în spate, gata de a-l îmbrânci în prăpastia răspunderilor personale, când coroana şi hlamida nu-l va mai îndeajuns ocroti. întreaga opoziţie burgheză, proletariatul decis să lupte cu arma cea mai grea şi Ardealul, ce răspunde batjocurii şi nesocotinţelor cu tifla unui comunicat cum nu se poate mai categoric, s-a ridicat în faţa despotismului.

Şi dacă Regele n-a izbutit nici a-şi împleti soarta, exasperând discordia civilă şi periclitând până şi unirea cu Ardealul, a reuşit însă un singur lucru: să-şi identifice onoarea Sa cu onoarea Brătienilor.

SFÂRŞITUL ROMÂNIEI MARI

Pentru idealul de libertate şi dreptate al României Mari s-au jertfit 800.000 de vieţi. Pentru acest ideal au luptat şi au suferit săteni şi târgoveţi, au căzut, pe câmpuri şi prin bordeiele nesănătoase, ţăranii, muncitorii şi mica burghezie a centrelor. Toată ţara a suferit pentru ca să se bucure guvernanţii şi profitorii. Regele însuşi a suferit, căci i-a fost adesea în joc

liniştea lui şi a familiei sale. Acest ideal, realizat prin durerea celor mulţi spre câştigul celor puţini, începe a fi sacrificat. Liberalii renunţă la el şi-l surpă. Renunţă, fiindcă pasul ce trebuie făcut mai departe duce poporul român spre idealurile largi ale omenirii întregi: pacea obştească şi internaţională. Renunţă, fiindcă de aci încolo un singur război mai este cu putinţă: războiul de clase, până la realizarea societăţii socialiste.

Şi acest război nu le poate aduce câştiguri, afaceri, furnituri sechestrate, concesiuni şi privilegii.

Liberalii au început acţiunea de descompunere a ţării întregite prin nesocotirea comunicatului Consiliului Dirigent. Ei preferă să rămână stăpâni în România veche decât să fie înlocuiţi şi afundaţi în România Mare. Stăpâni pe hotărârile guvernului regesc, au împins cu baioneta ţara la urne. Alegerile se fac la noi şi în Ardeal împotriva voinţei Consiliului Dirigent al Ardealului. Cu toate că miniştrii ardeleni au declarat că nu se pot supune de bunăvoie unui asemenea regim, liberalii, guvernul şi Regele fac alegeri. E în acest fapt o sfidare directă şi un îndemn la dez-unire.

Pentru ca să nu mai încapă nici o îndoială asupra semnificaţiei alegerilor, ziarul ***Viitorul,*** oficiosul liberalilor şi al ministerului de generali, relevă deosebirea de vederi dintre dirigenţii Ardealului şi miniştrii Bucovinei şi ai Basarabiei. Pune faţă în faţă comunicatele lor, opunând unor oameni independenţi şi viteji pe cele două manechine cumpărate pentru galantarul oligarhiei: Nistor şi Inculeţ. Opune Ardealului, care ne-a dat revoluţia din 1848 şi care ne-a surprins prin protestarea de deunăzi, cele două provincii politicianizate ale Moldovei.

Liberalii arată astfel hotărârea lor de a merge până la ultimele consecinţe ale dictaturii: dezlipirea Ardealului de ţară şi transformarea autonomiei, pe care din prudenţă şi-a păstrat-o, în desăvârşită neatârnare.

Totul, numai ca alegerile să se facă fără răgazul firesc pentru o propagandă largă şi liberă a opoziţiei.

Ironia stă în faptul că armata prezidează mezatul cu provinciile pe cari le-a liberat.

Deci alegătorii cari merg la urne trebuiesc să voteze singura listă cu adevărat independentă, „Clopotul", pentru ca aleşii ei să proclame în plin Parlament ilegalitatea alegerilor.

PARLAMENTUL RUŞINEI

Pentru aceia care au avut prilejul, cu ocazia votării, să vadă cu proprii lor ochi nenumăratele încercări de falsificare sau modul deşănţat în care anumiţi agenţi sau candidaţi guvernamentali îşi exercitau influenţa chiar în faţa secţiei de vot, nu mai poate fi îndoială asupra rezultatului. Acum,

alegerile s-au terminat, este inutil să ne ascundem după degete. E inutil să ne facem iluzii cari peste două sau trei zile ar fi amarnic dezminţite.

De altfel, nu ne-am înşelat nici o clipă asupra rezultatului acestor alegeri. Prevedeam şi ingerinţele, deşi n-am crezut că ele vor ajunge la atâta neruşinare, şi ştiam prea bine ce înseamnă votul universal şi obligator în mâinile jandarmilor, şi cunoşteam, de asemenea, că Primăria Capitalei nu e decât un vulgar focar de corupţie.

Pe de altă parte însă, ştim că cetăţenii şi numeroşii noştri prieteni şi-au făcut datoria cu cinste, că au răspuns cu spontaneitate la chemarea noastră şi că au făcut tot ce puteau pentru a împiedica reuşita brătieniştilor. Se va vedea la publicarea rezultatelor ce sforţare au reprezentat voturile aderenţilor noştri, se va vedea ce mare lovitură am dat partidelor oligarhice prin prezentarea listei „Clopotului". Şi dacă efectul nu va corespunde acestor sforţări, lucrul va părea oricui foarte explicabil. Ce puteam face noi, cu mijloacele noastre reduse sub toate raporturile, faţă de complotul uriaş de piedici şi adversităţi? Cum ar fi putut voturile noastre reale să concureze cu maldărele de buletine măsluite şi aruncate în urne cu toptanul?

Suntem de pe acuma siguri că liberalii vor figura în fruntea pomelnicului de aleşi cu o majoritate de aproape trei pătrimi.

Parlamentul care se va constitui la sfârşitul acestei săptămâni va fi aşa cum l-a voit toată lumea şi cum trebuia să fie. Va fi cel mai ruşinos Parlament pe care l-a avut această ţară. O bandă ocultă de conspiratori în contra poporului sau un club politic cu pretenţii nemăsurate. Toate dezbaterile, discuţiile, contradicţiile aparente vor fi ticluite, vor înfăţişa masca acelor cari între culise se vor deda cu frenezie tuturor afacerilor şi hoţiilor. Meseria de deputat va fi mai rentabilă ca niciodată. Acolo, sub cupola Ateneului, ne va fi dat să vedem adunate pentru cea mai odioasă operă pe reprezentanţii din toate extremităţile României ai doctrinei vintiliste. Va fi o atmosferă asfixiantă, grea, fetidă, şi d. Iorga - care de bună-seamă va intra acolo chiar cu sprijinul guvernului - va avea mai mult decât un prilej pentru a constata lipsa ferestrelor.

Dar, se va zice, vor mai fi acolo reprezentanţii provinciilor alipite, oameni integri şi independenţi, cari vor şti să anihileze comploturile liberale. Iluzie goală!

Cari sunt acei oameni? Mamelucii lui Inculeţ, docili şi neciopliţi, ale căror cizme de iuft vor încreţi nasul gingaş al cadânei din fruntea Partidului Liberal şi cari de-abia vor fi în stare să îngâne trei cuvinte în limba academică sau să semneze cu litere latine numele lor pe statele de jetoane? Sau poate amicii glasişti de teapa primarului Simionovici din Cernăuţi, sau ai lui Marcu, sau a transfugului german Kipper.

Sau poate ardelenii? Cu aceştia este alt cântec. Aleşi fără greutate - mai mult numiţi decât aleşi -, aceşti oameni simpli, înceţi la judecată şi molcomi la vorbă, lipsiţi de rutina semicentenară a oamenilor din Regat, vor cădea înlănţuiţi sub panglicele retorismului brătienist şi nu vor putea urma cu uşurinţă meandrele cazuisticei levantine a fiecărui *speaker* liberal. Oricât de integri ar fi fraţii de peste munţi, sunt prea sinceri, prea idealişti, prea creduli pentru a constitui o primejdie pentru atotstăpânirea liberală. Pe aceşti oameni, cari se prezintă *le coeur sur la main*[1], d. Brătianu îi va rula ca o ţigare. Şi apoi... sunt şi ei oameni.

Nu, Parlamentul acesta va fi inexistent pentru noi. îl vom trece de cele mai multe ori sub tăcere, vom ocoli cu dezgust simpatica clădire a Ateneului şi când severa noastră meserie de gazetari ne va sili să-l luăm în seamă, o vom face cu cea mai profundă aversiune.

în schimb, afară de această adunare, la un loc cu oamenii de înţeles cari au mai rămas în această ţară, vom clădi măreaţa tribună de pe care zguduitor va răsuna glasul adevărat al României Mari. Vom sufla în surlele noastre până când zidurile groase cari înconjură gloata de vicleni şi de slăbănogi se va nărui în pulbere şi cenuşe.

RUSIA ÎNFOMETATĂ

Ziarele străine fac descrierea jalei din Rusia, cercând să-şi impresioneze cetitorul cu povestea tristeţilor de acolo, aruncând asupra bolşevismului crima burgheziei europene, care a pornit războiul şi a început blocusul. Te umple de scârbă şi de revoltă priveliştea prefăcutelor lacrimi ale celor ce au înşirat trupe şi corăbii, pentru ca nici un pumn de hrană şi nici un fel de uşurare să răzbată în ţara împrejmuită şi pentru ca din chinul unui popor exasperat să rezulte îngenuncherea proletariatului, sfârşitul libertăţii şi al socialismului.

Niciodată tiranii lumilor, adică puţinii cari se bucură în voie de toată frăgezimea şi delicateţea vieţii - fiindcă au furat toate darurile pământului şi au robit tinereţea şi truda tuturor braţelor - n-au arătat atâta cruzime în asuprire şi în prefăcătorie. Cu lanţuri, cu grele cătuşe şi arcane dinţate au prins trupul Revoluţiei, trosnindu-i încheieturile subţiri, încovoindu-i talia mândră, rânjind în ochii asfinţiţi de suferinţă, îmbrâncind-o în beznele izolării şi, după ce au trântit hotărârea lor de a ucide, ca pe un lacăt, pe deasupra, au mers să-i povestească pretutindeni ţipetele, să-i plângă zvârcolirile, să-i cobească blestemele şi deznădejdea, pentru ca mai deplină să le fie puterea şi învoirea de a-i pângări zilele, de a-i batjocori vestmintele şi a-i jefui coama bogată.

[1] Cu inima în palmă, cu sinceritate (franc).

Dacă Rusia piere din pricina socialismului sau dacă socialismul îngenunche în fața contrarevoluției înarmate, intervenția Antantei e inutilă. Nu se combate foametea prin blocus. [...]* alții vor doar să înlăture foametea; și este împotriva tuturor poruncilor omenești a înteți înfometarea unui popor pentru a-l răscula contra guvernului său. Partidele socialiste apusene au proclamat solidarizarea lor cu revoluția rusă, - Partidul Socialist Român a făcut aproape același lucru. Ne solidarizăm cu pornirea liberă care a rădicat steagul roșu acolo unde fusese teroarea mai aprigă; ne solidarizăm cu durerile mulțimii întoarse cu sila, prin război și foame, de pe calea idealurilor ei; cu muncitorii cari luptă pentru desființarea claselor, cu femeile și copiii ce-și caută pâinea, cu martirii de ieri, de azi și de mâine ai gândului de fericire egală prin muncă; ne solidarizăm împotriva stăpânitorilor bălăciți în sânge, împotriva celor hrăniți din truda sufletelor multe, desfătați de lacrimile popoarelor, născocitorii de pedepse și de crime, slugi grase ale poftei, prostituției și minciunii.

DECLINUL

Cu toate că d-l general Văitoianu prezidează alegerile și pune regimentele de la Mărășești în serviciul Partidului Liberal, putem anunța, după cele dintâi rezultate, că Brătienii au fost învinși în lupta în care au avut cu ei totul și n-au avut împotrivă-le decât liste răzlețe.

Au avut cu ei guvernul de generali format din porunca Regelui Ferdinand. Au avut cu ei armata pe picior de război, tunurile și mitralierele cari, în caz de primejdie, trebuiau să intre în acțiune conform instrucțiunilor celebrei epistole din ***Monitorul oficial.*** Au avut cu ei administrația, poliția și jandarmeria, ca orice partid care deține puterea direct sau prin mandatari. Au avut pe marghilomaniștii fericiți că li se oferă prilejul de a fi utili brătienismului și a ieși din carantina morală în care au fost ținuți.

Au mai avut pe toți morții cari, grație foametei și dezastrelor organizate de oligarhie în ultimii ani, au putut participa în număr impozant la alegeri, căci numai bieții ostași trimiși în foc fără arme și în spitale fără doftorii treceau de 325.000. Și toată această macabră mulțime, jelită de pâlcul văduvelor istovite și al orfanilor lihniți, a ținut, desigur, să-și arate recunoștința față de cei ce le-au dăruit liniștea eternă și proprietatea a trei coți de pământ.

Au mai avut liberalii de partea lor ignoranța sătenilor, cărora li s-a explicat prin grija ispravnicului, a popii și a crâșmarului că a vota însemnează a ștampila „Crucea"; i-a ajutat apoi covârșitor abținerea socialiștilor, averescanilor și democraților și absența delegaților din birourile de vot, unde asistau aproape numai progresiștii complici.

*** Câteva cuvinte ilizibile, înecate în cerneala tipografică.**

Au fost totuși învinși.

Învinși prin numărul covârșitor al abținerilor: mai mult de o treime din alegătorii înscriși au lipsit!

Și o jumătate a voturilor exprimate au preferat listele micilor grupări opozante; restul a votat cu liberalii, ceea ce, socotind numărul mare al voturilor anulate, denotă înfrângerea până la nimicire a acestui partid bizuit pe teroare și favorizat de renunțarea partidelor de opoziție. Putem deci anunța declinul brătienismului. Căci el se menține doar prin solidaritatea de interese, sprijinită de putința de a dispune după plac de averea publică; pentru asta îi trebuiau în Cameră majorități absolute. Or, aceste majorități nu le mai are, chiar dacă ne mărginim la România Veche. Și este sigur că deputații sosiți de peste munți nu vor vota cointeresările și decretele-legi ale Brătienilor. Astfel primește brătienismul lovitura de moarte, căci, mai întâi de toate, însăși coeziunea - și disciplina internă - partidului va fi spulberată.

Pentru frumusețea acestei sărbători, pentru ansamblul spectacolului de înmormântare, prin Parlamentul României Mari, a partidului Ionel Brătianu, prezența deputaților socialiști înrolați și a opoziției populare era trebuincioasă. Abținerea a fost o greșală, căci participarea - se vede bine - ar fi fost un triumf. Regret mărunt în bucuria zilelor cari arată sfârșitul unui regim.

„JOS UNIREA"

Împleticindu-se în glodul propriilor interese, liberalii, prezentați în alegeri, au reușit să fie contra Unirii cu Ardealul și pentru războiul cu Serbia. Comunicatul Consiliului Dirigent nu lasă nici o îndoială asupra asprimii conflictului izbucnit între burghezia transilvăneană, dârză și organizată, și coteria liberală care a împăienjenit țara veche în țesătura de instituții și concesiuni ce-i asigură hegemonia.

Guvernul Brătianu a făcut războiul idealului național, convins că, înainte de a cuceri Ardealul, va pune stăpânire pe întreprinderile capitalului german din regiunile petrolifere și păduroase al României.

Gloria unei campanii biruitoare, recunoștința unei populații dezrobite, entuziasmul și lirismul ce succed încordărilor fericite aveau să cimenteze situația Partidului Liberal și a conducătorilor săi pretutindeni.

Au venit victoria și unirea, și fruntea d-lui Brătianu, descununată, s-a încrețit, nu de nostalgia laurilor absenți, ci de grijile și amenințarea timpului.

Clauza minorităților, traficul, petrolul, revoluția socială, toate acestea alcătuiesc preocupări severe, desigur, dar cu mult depășite de marea teamă a omului pus să vegheze aglomerarea de interesați cari cer, în schimbul servilismului, simbrie.

Ministerele emanate din Parlament, în care se formează majorități vremelnice şi fluctuante, nu convin, în ruptul capului, brătienismului. Pentru mântuirea unor apucături erijate în sistemă, conducătorii național-liberali, surprinşi de opoziția reaşteptată a ardelenilor, cari nu pot fi învinşi şi nici nu pot fi câştigați, se gândesc la excluderea acestora din Paramentul României Mari, prin eternizarea unei autonomii şi acordarea unei Diete. Căci altfel le e cu neputință a obține majorități covârşitoare în adunarea întregii țări, cu o viață politică unificată. într-o Cameră aleasă, însă, aleasă numai de vechiul Regat şi de cele două provincii politicianizate, Bucovina şi Basarabia, lupta pentru perpetuarea regimului actual nu pare atât de iremediabil şi de anticipat pierdută. Pentru salvarea vanității de familie şi a socotelilor de partid, liberalii sunt gata să renunțe la deplina unire cu Ardealul, părăsind această țară în mâinile conducătorilor ei, prea puternici spre a fi cumpărați.

Ei ar fi încercat, şi în tot cazul au plănuit, ca prin mijloace militare şi din ordinul unui decret-lege să lovească în provizoratul actual, prin arestarea Consiliului Dirigent.

Au cutreierat îndeajuns de intens şi de stăruitor zvonurile despre această nouă lovitură de stat, şi de teatru, în perspectivă. Dar dacă la guvernanții noştri sceleratețea şi înclinarea la silnicie există, curajul însă pare că va lipsi. Primejdiile dinlăuntru şi din afară sunt prea mari şi multe pentru a cuteza cineva să le sporească prin noi brutalități. Alegerile şi guvernul pus să le prezideze sunt, pare-se, suprema expresie a nelegiuirii. Liberalii nu speră să-şi mai permită decât o singură maşinație, ajutându-se cu fraze, cu principii de regionalism, descentralizare, federație, libertate, autonomie şi, la nevoie, aruncând asupra Consiliului Dirigent vina. în neputință de a robi Ardealul, liberalii îi acordă neatârnarea. Astfel își păstrează sorții de a dicta încă în România Veche şi sunt în plină împăcăciune cu principiile generoase ale timpului. O veste: capitala Ardealului se mută la Cluj!

*

Dar pe când scuipă cu atâta voioşie peste cimitirele "idealului" împărțit în felii digeste şi indigeste, interesul lor reclamă un război cu Serbia. Siguranța minelor şi metalurgiilor din Caraş-Severin cere frontiera sigură a Dunării şi a Tisei dincolo de Torontal. N-au şovăit a-şi da cuvântul către toată lumea exasperată de mobilizări şi îngrozită de iminența unei noi campanii.

Astfel, ideea națională îşi găseşte cele mai felurite aplicări, după cum coincide sau nu cu nevoile şi greutățile „partidului". Relațiile cu Ardealul se încordează până la ruptură, căci liniştea Brătienilor la Bucureşti exige asta. Aceeaşi linişte pretinde țării un nou război pentru Banatul integral şi, între timp şi cu mistificări de tot felul, Brătienii şi clientela lor se prezintă la urne şi imploră cetățenilor voturi.

FALIMENTUL FRAUDULOS

Niciodată această împerechere de cuvinte nu s-a potrivit mai bine ca astăzi la jalnicul eşec al liberalilor. Falimentul, pe care Brătienii îl încrestează pe răbojul lor încărcat de succese, este o cădere frauduloasă. Pentru că prin fraudă au căutat liberalii să-şi acopere impopularitatea şi prin fraudă vor încerca să-şi mascheze înfrângerea.

De un an încoace, toată politica Partidului Liberal a fost în funcție de alegeri şi dintr-un capăt la celălalt al acestui an ea a fost inspirată din necinste şi condusă cu falsitate. Fraudă de la început până la sfârşit. Fraudă a fost amânarea repetată a alegerilor, fraudă toată politica lor externă, fraudă demisiunea cabinetului, fraudă constituirea guvernului „neutru", fraudă prefacerea alegerilor. Ei bine, cu toate acestea, cu toată propaganda stupidă, dar risipitoare de fonduri publice, liberalismul se află pe pragul falimentului. Aşezămintele formidabile cu care au împănat țara, în frunte cu Banca Națională, se clatină din temelii.

Acțiunile marilor cointeresări scad pe zi ce trece, funcționarii învechiți în păcate îşi fac bagajele şi clipa în care vor înceta plățile e aproape. Soclul de bronz pe care trona falnic vițelul de aur al sectei brătieniste, păzit la dreapta de primul ales al Capitalei - liniştească-se, e pentru ultima oară - şi la stânga de porcul care nu va mai fi niciodată ministru, se cutremură.

Viitorul, singurul ziar de 20 bani, singurul care nu şi-a trimis directorul în Parlament - ne dă mâna s-o spunem -, *Viitorul,* care ne-a umplut urechile cu manifestele sale către alegător, nu suflă un cuvânt. Donescu şi alți Cezar Paşti stau la această oră tremurând la uşa cabinetului primului prezident Bonea şi numără pe degete voturile insuficiente. în ochii lor se depărtează tot mai mult viziunea primăriei pierdute pentru totdeauna. La club, ferestrele sunt închise, obloanele trase, iar portarul a închis gazometrul care trebuia să alimenteze luminițele de pe balcon în seara triumfului. De pe acum, încă un reptil liberal se târăşte cu făgăduieli şi momeli spre mica redacție naționalistă, spre a atrage pe noii deputați iorghişti.

Liberalii de astăzi ne oferă cel mai dezgustător spectacol.

Iar noi, ca cronicari obiectivi ai prezentului, înregistrăm, împreună cu falimentul fraudulos al brătienismului, o ultimă şi decisivă dovadă de lipsă

de bărbăție, de corupție și de lașitate. Haide, fiu al statuii, ridică-ți ochii spre soare și privește drept și resemnat zorile vremurilor noi.

SĂ VIE BRĂTIENII

Regele a consultat țara. Un general și-a scos revolverul din toc și l-a lipit de fruntea fiecărui cetățean ce mergea la urnă; și astfel și-a îndeplinit datoriile disciplinare. Rezultatul se cunoaște: mai mult de jumătate din alegători s-au abținut ori și-au anulat votul, iar din numărul sufragiilor exprimate, majoritatea a fost contra liberalilor; restul, în care socotim mulțimea răposaților, a gardiștilor și funcționarilor suferind de dublă ori de triplă personalitate, precum și cifra impozantă a poltronilor și a plătiților, au ales pe brătieniști.

Un caz tipic, exagerat și caricatural, un caz aproape anormal, ca acelea de care se servește Ribot pentru a ghici mecanismul obișnuit al sufletului omenesc divulgat și reliefat prin tocmai izbucnirile morbide și izolate, este cel petrecut la Călărași. Din două mii de alegători au votat numai șase! Aceste șase sufragii trimit în Parlament deputați liberali cari vor vorbi în numele județului întreg. Și cum între cele șase voturi, trei sunt ale înșiși candidaților, asta înseamnă că în realitate n-au votat decât trei cetățeni ca să scoată trei deputați.

Așteptăm să li se facă acestor reprezentanți ai națiunii o primire distinsă. ***Viitorul,*** prin pana unui redactor ce n-a putut găsi și el un cetățean care să-i dubleze votul personal de candidat la Tulcea, pentru a intra în Cameră cot la cot cu colegii săi ialomițeni, nu va întârzia totuși să proclame că „i-a chemat țara".

Și acum: cine va forma noul minister? Se vorbește de d. Maniu, șeful majorității ardelene. Se spune că, de data asta, Regele va fi înțeles răspunsul alegătorilor și va încerca să se dezbere de d. Brătianu, care așteaptă cu servieta plină de decrete-legi ce trebuiesc votate. Ar fi momentul să detestăm târzia întoarcere la imparțialitate și constituționalism. Căci, de acum înainte, orice greșeală și orice nedreptate își va avea grabnica și potrivita ei sancțiune. Și e în interesul democrației ca suveranul să continue a greși, ca liberalii să se bucure necurmat de regalele hatâruri.

Ar fi o decepție ca d. Brătianu să nu fie rechemat la putere.

Viața parlamentară s-ar epuiza într-o monotonie cumplită.

Revoltei acumulate în patru ani de dictatură i s-ar răpi roșia flamură excitantă, căci trebuie ca vinovatul cel mare, patronul fărădelegilor, al afacerilor, al corupției, al teroarei, al crimei, Turtucaiei, al Torontalului, să fie pe banca ministerială, gârbovit de răspunderea-i grozavă.

Persistând în greșelile sale, Regele Ferdinand ar oferi țării o răzbunare, o satisfacție.

încredințând altui partid puterea, Regele face d-lui Brătianu un nou și suprem serviciu. Rugămu-ne deci:

- Sire, nu mai ocroti pe Brătieni!

ȘI LA SENAT...

Rezultatul de la Senat e și mai neașteptat decât cel de la Cameră. De astă dată, liberalii pierd orice scuză, orice pretext și nu le rămâne decât resemnarea, tăcerea sau mărturisirea înfrângerii. Acest sfârșit este mult mai concludent.

Dacă pentru înfrângerea de la Cameră era nevoie de argumente, de interpretări și chiar de subtilități, la Senat adevărul e așa de evident, încât poate convinge pe orice profan. Dacă la Cameră se puteau invoca consecințele inevitabile ale reprezentanței proporționale, dacă liberalii ar putea afirma (și încă!) că toți deputații neliberali reprezintă minoritățile politice, la Senat lucrurile se schimbă.

Din puținele rezultate ce ne-au sosit, situația apare ca deznădăjduită pentru destinele cointeresaților. Aci, scuzele lor s-au epuizat.

Cu toată întețirea violențelor, cu toată agravarea măsurilor, cu toată intensificarea suveicii, liberalii au pierdut partida: sunt în minoritate. Minoritate în propria accepție a cuvântului, căci nu mai e vorba de calcule proporționale sau de alte rafinamente matematice. La Senat se cerea majoritatea, majoritatea relativă numai: o diferență de un vot, așadar, era suficientă pentru a asigura succesul unui candidat. Ei bine, liberalii n-au reușit să aibă nici această diferență de un vot. Pretutindeni au fost distanțați de țărăniști, de averescani - abținuți - și chiar de progresiști. în 15 județe, ei au reușit să ia numai 14 voturi, din 37 de scaune, ei pierd 23.

Nu se poate găsi o dovadă mai elocventă a falimentului lor. Rețineți că la Senat au votat numai cetățenii trecuți de 40 ani; că toate curentele tinere și sănătoase au fost excluse de la vot, că mulțimea de alegători era formată din vechea clientelă a partidelor istorice și, deci, că chiar aceștia s-au abătut dezgustați de pe căile tradiționale. Adăogați că toată muncitorimea și toți aderenții opoziției s-au abținut și veți putea deduce adevăratele proporții ale înfrângerii.

De acum, orice putinţă de guvernare liberală e exclusă, după cum e exclus orice contact dintre cele două corpuri legiuitoare. Brătianu nu va putea să se baricadeze în dosul majorităţii din Senat. Acordul dintre cele două camere va fi aşa de perfect, încât nici un vot al Camerei nu va fi contrazis de cel al Senatului.

O dată cu rezultatele de la Senat, apune ultima speranţă a Brătienilor. O, cum înţelegem de-acuma jalea lor, cum pricepem nemărginita amărăciune a clientelei de la club...

Judecata finală se apropie.

PORCUL ÎN CAPCANĂ

Pare lucru imposibil - nu-i aşa? - ca masivul împărat al ogrăzilor să dea în capcană. Acest instrument de prindere şi tortură e făcut pentru animale mai laşe, mai ascunse şi mai mici.

Cine vrea să combată porcii, nu întrebuinţează aceleaşi mijloace ca împotriva şobolanilor. Şi fiecare din aceste soiuri de animale se apără în chip deosebit. Rozătoarele au fineţă, odorat, auz şi fuga cea mai iute şi mai promptă. Lucrează în umbră, departe de priviri, lucrează cu lăcomie şi convingere şi, la prima alarmă, dispar. Dar ramatorul cu mincinosul său aspect de „n-aude - n-a vede", înzestrat cu un optimism spiritual care-i dă o poftă imensă de viaţă, cu un stomac prăpăstios, cu un miros indulgent pentru toate surprizele întâmplării, cu un surâs epicurian şi plin de batjocură pe faţa-i sardonică şi grasă, unde se îngroapă doi ochi hazlii, răscoleşte câmpul experienţei sale cu îndârjire şi satisfacţie, neobosit, neruşinat, sigur pe morala-i încăpătoare şi pe activitatea-i fără greş.

Nu există dobitoc situat mai deasupra binelui şi al răului, mai conştient de dreptul său care ia sfârşit acolo unde i se opresc puterile, mai stăruitor şi mai individualist decât acest infatigabil Porc, plug însufleţit şi răscolitor de-a lungul şi de-a latul, azi aci, mâine la Buzău. Şi de aceea e greu să-l prinzi, să-**l** abaţi din treaba râtului său, să-l osândeşti pentru stricăciunile şi murdăriile fără nume pe cari le face, căci protestul e prompt şi teribil. Pe cât e de tăcut şi blajin când agoniseşte şi grohăie în linişte, pe atât de asurzitor îşi clamează revolta dacă încerci să te atingi de libertatea sălbatecă pe care şi-o asumă. Ţipătul său răsună ca un denunţ. El cunoaşte toate fărădelegile şi licenţele, toate făţărniciile ogrăzii şi ştie că nimeni nu poate, sufleteşte, să se creadă mai puţin porc ca dânsul. îţi zvârle cu un eroism exasperat şi cu o elocinţă formidabilă toate adevărurile astea în faţă, şi din încercarea de a corecta un porc, dai naştere unui scandal apocaliptic. Te aud vecinii şi răsvecinii.

E o răspundere grea; nu trebuie să transfonni pe un ipocrit şi paşnic cetăţean al ogrăzii, respectuos al ordinei stabilite, într-un pamfletar strident, revoluţionar şi anarhic. De aceea porcii se taie foarte rar. De aceea, porcul de la Buzău a dat într-o simplă capcană, prea fragilă pentru râru-i de oţel, prea simplă pentru mintea lui subtilă. Are să scape. Cât e de burduhănos şi lent, are să se strecoare totuşi ca un fior, ca linia tremurată a unui mers de şarpe sub frunze.

D-l fost şi viitor ministru Al. Constantinescu, eroul atâtor anecdote, ministrul miniştrilor, liberalul liberalilor, compromis în fraudele de la Buzău, are să învingă în ciuda adversarilor şi a prietenilor.

Ţara vrea să scape de el, şi nu va izbuti. Partidul Liberal şi Brătienii vor să se dezbere de dânsul prin fel de fel de „lucrături" oculte, şi Porcul îi va birui cu admirabila-i candoare. Nimeni nu-l poate închide într-o cocină întunecoasă, căci glasul său, puternic ca un denunţ, se aude de oriunde, aşa cum glasul Sfântului Ion se auzea din fundul puţului în care-l aruncase Irod.

HULIGANII

Pe când apar pe străzi, lipite pe tăblia vespasienelor, manifeste antisemite şi îndemnurile la pogrom, iar gardiştii stau de pază ca nu cumva să fie rupte, guvernul suspendă ziare în cari nu se găseşte nici urmă de îndemn la turburarea ordinei, ci numai denunţul tenace şi drastic al călcării legilor şi al jafului în avutul public.

După suspendarea ***Chemării*** a urmat suspendarea ***Chemării roşii,*** a ***Faclei,*** a ***Torţei*** şi ne aşteptăm din ceas în ceas ca, din bunul plac al miniştrilor cu carâmbi să vie porunca de suprimare a ***Clopotului.*** Toate aceste ziare, scrise în acelaşi spirit, de aceiaşi publicişti, s-au făcut, înainte de orice, culpabile de antibrătienism, şi astăzi, brătienismul le izbeşte cu armele de cari dispune, prin uneltele omeneşti din cari a constituit guvern.

Şi dacă baionetele ameninţă la fiece răspântie, dacă tribunalele militare pronunţă pe fiece minut o sentinţă (căci cazematele sunt înţesate cu arestaţi), dacă alegerile au fost siluite şi presa batjocorită, nu ne miră, căci pentru asta a fost alcătuit guvernul. Ne deconcertează însă şi ne uimeşte antisemitismul declarat, huliganismul făţiş, tolerat de nişte conducători printre cari se găsesc, la posturile lor de miniştri, cu gradul lor de generali, doi evrei de autentică suşă, vlăstare incontestabile din familii evreieşti aşezate în ultimele

decenii în Moldova. Ce neînţeleasă pervertire şi buimăcitoare contradicţie a legilor atavice, în acest îndoit exemplu a nişte cetăţeni porniţi din cinstite, din muncitoare familii evree şi ajunşi la cele mai de sus ranguri în oştire şi în politică, pentru a dezlănţui ei înşişi prigoana cea mai nedreaptă, a lovi în suferinţele în mijlocul cărora ei singuri au trăit, s-au călit şi s-au revoltat, căpătând, desigur, râvna de a munci, de a se ridica şi de a înfrânge odioasa prejudecată ce le-a torturat numele şi le-a împins părinţii la botez, la renegare.

Aducă-şi aminte cei doi evrei de şirul lung al umilirilor brutale, de cazna dureroasă la care ei înşişi au fost supuşi, când au ales calea îndrăzneaţă a gloriei pentru a ajunge unde se găsesc azi. Şi dacă asprimile luptei au înlăturat din sufletul lor orice sentiment bun şi au stârpit orice idee generoasă, încât au devenit, în numele stăpânilor, opresorii libertăţilor sfinte, fie ca un suvenir familial, un rest de pietate falsă, o reminiscenţă din copilăria scumpă să înăbuşe pe antisemiţii ce s-au născut în ei.

DOUĂ SENTINŢE

Ne ocupăm iarăşi de justiţia militară, aşa de odioasă pentru noi şi pentru orice cetăţean conştient.

Din întâmplare, desigur, şi călcându-ne pe inimă, suntem aduşi să spunem un cuvânt de laudă despre această instituţie a războiului. Dar în aceeaşi clipă, un văl de nemulţumire ne întunecă raza de lumină care străbătuse prin negura sentinţelor nedrepte şi neînţelese.

Două procese s-au judecat ieri: recursul profesorului Apathy de la Cluj şi procesul locotenentului Bogatu, ucigaşul sentinelei de la Rucăr.

în afacerea Apathy ne-am spus cuvântul încă de pe vremea când Curtea Marţială din Sibiu, prezidată de colonelul Moruzzi, îl condamnase la 5 ani recluziune pentru atentat la siguranţa statului român. Am spus atunci că acuzarea şi condamnarea sunt lipsite de orice temei juridic, că un străin nu poate fi condamnat de autorităţile ocupante - fiindcă pe vremea aceea nu eram decât nişte ocupanţi militari - pentru fapte comise înainte de pătrunderea trupelor şi că nimeni nu poate pretinde unui ungur să nu fie ungur şi să primească cu temenele şi salamelecuri pe duşmanul lui. Afirmam că, într-o situaţie analogă, orice român ar fi trebuit să procedeze la fel şi, în consecinţă, că e inadmisibil ca să condamnăm pe alţii pentru ceea ce unii ar fi făcut la noi.

Curtea Superioară a părţii active a confirmat în toate aceste argumentări şi a blamat hotărârea de la Sibiu, casând-o fără trimitere. De acum, d-rul Apathy, care pe lângă altele se bucură de imunitatea diplomatică, va recăpăta libertatea pe care au meritat-o bătrâneţele sale şi serviciile aduse umanităţii - deci şi nouă - şi va putea să se întoarcă în Budapesta conaţionalilor săi.

Decizia Curţii Superioare ne dovedeşte că, în anumite momente, judecătorii noştri - chiar generali fiind - reuşesc să se dezbere de prejudecăţi, să depăşească îngustul orizont care le îngrădeşte vederea şi să aprecieze cum trebuie pe savanţii adevăraţi.

Au înţeles acei judecători că deasupra intereselor trecătoare ale naţiunii stau rosturilor eterne şi permanente ale omenirii şi au procedat aşa cum era logic şi drept.

Alături însă de această decizie găsim sentinţa care condamnă pe locotenentul Bogatu la şapte ani de recluziune pentru omor şi călcare de consemn. Aceasta nu ne mai satisface. Suntem, în principiu şi ca chestie de program, în contra pedepselor excesive şi am fi gata să reducem în mod general scara pedepselor. Dar câtă vreme legile sunt aşa cum sunt, cerem o aplicare egală, o severitate egală sau o indulgenţă egală. însă nu admitem excepţie sau favoritisme injustiţie. Dacă omorul cu voinţă sau din capriciu ambiţios, cum a fost al locotenentului Bogatu, este pedepsit după Cod cu muncă silnică, nu putem aproba o pedeapsă de 7 ani recluziune şi nu vedem care ar putea fi circumstanţele atenuante ale ofiţerului criminal. Dacă răposatul Jelea a primit 20 de ani de muncă silnică pentru a fi atentat la viaţa lui Brătianu, Bogatu nu poate primi numai 7 ani. Pentru că nu se admite mai multă blândeţe în pedepsirea ofiţerului decât în aceea a umilului meseriaş, după cum nu punem mai mult preţ pe viaţa lui Brătianu - chiar când e prim-ministru - decât pe a sentinelei anonime.

De aceea ne menţinem părerea asupra justiţiei militare. Judecătorii marţiali sunt impenitenţi şi nici o iluzie nu este admisibilă. Or fi judecători la Berlin, aici însă, nu.

DOI SERGENŢI

Nu vă speriaţi, nu este vorba de celebra melodramă care a cunoscut atâtea succese ieftine pe scenele din Capitală şi provincie, ci de doi sergenţi de stradă, doi ipistaţi de modă nouă, cu manta cafenie, cu tesac şi cu număr de alamă pe piept. Doi umili şi simpli sergenţi de cea mai bună calitate, pentru că şi în meseria aceasta există diferenţe de caracter şi de temperament. Doi oameni corecţi, liniştiţi şi foarte plictisiţi de ingrata lor sarcină.

Sunt sergenţii postaţi la intrarea localului în care se află redacţia oropsitei noastre gazete. N-am luat, desigur, condeiul ca să atacăm pe aceşti

inocenţi anonimi, care, ca mulţi locuitori ai ţării, au avantajul de a fi iresponsabili, ci pentru a face câteva reflecţii şi pentru a adresa o întrebare modestă şefilor lor.

De câte ori ieşim sau intrăm în local ne întrebăm - la vederea stabililor plantoni - care poate fi rostul lor în acel loc. Aceşti oameni nu fac nimic.

îşi petrec ziua în cea mai desăvârşită inactivitate, sunt nişte sinecurişti în toată puterea cuvântului. înconjuraţi la anumite ore de mulţimea turbulentă şi insubordonată a ţigănuşilor colportori, ei ne fac impresia măgarului dintre oi. Nimic din ce se petrece în jurul lor nu-i interesează şi n-au circumspecţia agentului secret care notează pe vizitatorii suspecţi. Ei nu fac altceva decât să aştepte cu o răbdare îngerească ora schimbului. Pentru lipsa lor de grijă şi pentru automatismul profesional îi invidiem; pentru inutilitatea funcţiunii, însă, îi plângem.

Dar dacă sergenţii de la poartă n-au rost, pentru motivul că ştim noi singuri că ziarele noastre suprimate nu pot apare pe furiş şi pentru că poliţia singură ştie că noi nu fabricăm bombe şi că nici nu tipărim hârtie-monedă, ne permitem a adresa, celor calificaţi să asculte, următoarea întrebare: oare situaţia bugetară a statului e aşa de favorabilă, încât se poate risipi leafa unor paznici ai ordinei publice pentru a-i sili la inacţiune? Oare cartierele mărginaşe ale oraşului sunt atât de sigure, încât să nu mai fie nevoie de doi sergenţi pentru anumite răs- pântii? Oare colţurile pe unde circulă tramvaiele asasine nu mai au nevoie să fie păzite de câte un „sticlete" cu bagheta de cauciuc? Sau este şi aici la mijloc o raţiune de stat?

GROAZA DE PUTERE

Guvernul militar şi-a îndeplinit misiunea atât de mult uşurată prin abţinerea opoziţiei organizate de a lupta în alegeri. Liberalii s-au ales cu o majoritate relativă, faţă de grupările răzleţe şi unele muribunde partide din Vechiul Regat; sunt însă în o incontestabilă minoritate, dacă privim ca un singur bloc opoziţia ocazională care i-a combătut; şi situaţia lor se pierde cu desăvârşire în masa parlamentarilor a întregii Românii... Asta e tot ce s-a putut obţine prin graţia baionetelor, a cenzurei, a stării de asediu şi a miracolelor obişnuite în asemenea epoci: învierea din morţi a defuncţilor alegători, dedublarea personalităţii funcţionarilor din administraţie şi poliţie, schimbarea la faţă a unui mare număr de buletine.

Rezultatele, şi aşa destul de precare pentru liberali, s-ar fi agravat până la dezastru, până la nimicire dacă Averescu şi remorca sa politică, d. Take

Ionescu, pe de o parte, şi Partidul Socialist, pe de alta, ar fi luptat ofensiv în alegeri. Tot prăpădul dezlănţuit al militarismului n-ar fi împiedicat inevitabilul, când ştiut este că înseşi regimentele aduse la nevoie erau conştiente de odiosul lor rol de unealtă, şi - cum afirmau câteva gazete burgheze deunăzi - soldaţii au fost auziţi făcând propagandă antiliberală. O ultimă rază de noroc, din steaua de acum jerpelită a brătienismului, a vătămat privirea deconcertată a şefilor opozanţi, atunci când aceştia au văzut un pas greşit în ceea ce era, de fapt, începutul unui mers triumfal. Să sperăm că animalul, purtător de şanse pentru partidul cel protejat, va sfârşi grohăind în mocirla cleioasă, în care, la Buzău, se zbate.

Criza ministerială e deschisă. Asistăm Ia un uimitor spectacol. Politicianii cari altădată dădeau buzna pe treptele tronului, se prosternau pe culoarele Palatului, se înghesuiau la uşile Măriei Sale pentru a primi sarcina preşedinţiei, darul copios al ţării arendăşite pe patru ani, se feresc astăzi şi o rup de fugă, ca şi cum un drum mincinos i-ar fi apropiat, fără ştiinţa lor, de un lazaret. Mai mult decât cu prilejul ultimei crize ministeriale, când trebuia găsit omul de sacrificiu al oligarhiei brătieniste, prim-miniştrii s-au făcut nevăzuţi şi printre politicianii zgomotoşi de ieri ar trebui procedat cu arcanul şi cu laţul pentru a-i urca în onorabila căruţă a statului. Ai zice că în ţara românească a suflat un aprig vânt, purificator ca o flacără, şi miasmele rele au pierit, arviştii de odinioară au dispărut, ambiţioşii s-au resemnat, libertinii şi demagogii popularităţii au înfundat stăreţiile, iar pe veci pocăiţii şarlatani şi samsari ai vieţii publice caută în voioşia unei existenţe reînnoite prin muncă alifie dumnezeiască pentru sufletele lor bântuite de remuşcări.

Ţară fără proxeneţi politici, fără misiţi, fără mincinoşi, fără făţarnici, fără cointeresaţi, fără Brătieni - fără miniştri. Cluburile se pustiesc, cafeneaua se deşartă, întreaga turmă a foştilor oameni de stat se adapă la jgheabul pur al idealului! Tignafesul liberal, morga takistă, dalacul d-lui Marghiloman, buba neagră a naţionalismului îşi seamănă agenţii nevătămători pe idilicele păşuni ale renunţării... Ce s-a întâmplat, Doamne?

De fapt, împrejurările noi cer oamenilor vechi un timp pentru adaptare. Vremurile-s încheiate, dar poftele sunt aceleaşi şi trebuiesc căutate procedee pentru a le satisface. Liberalii se feresc de a lua guvernul, pentru că şeful lor nu mai poate legifera în voie, prin disciplina majorităţilor parlamentare de odinioară. Sistemul se schimbă, politica internă a burghezimei se modifică. Exclusivismul de partid a luat sfârşit. Un prim-ministru trebuie să trateze în dreapta şi în stânga, să ofere, să facă concesii, să spicuiască de pretutindeni pentru a crea un snop majoritar de reprezentanţi ai naţiunii cari să-1 ajute a guverna. Primejdii, surprize, osteneli, veghe neobosită, tact, după modelul guvernărilor din apus. Şi, fatalmente, în partidul compact şi ascultător de altădată se vor ivi nemulţumiri, disidenţe, schisme... Deci liberalii se abţin, înlăturând momentan greutăţile, prin amânare şi expectativă.

Celelalte grupări parlamentare, din care ar putea să emane un guvern, se gândesc la şicanele blocului liberal, la răspunderea politicii externe liberale - căci ar fi nevoite să-şi asume această răspundere - şi la inextricabila situaţie creată prin aglomerarea decretelor-legi semnate de Rege şi Brătianu.

Iată de ce nu se găsesc prim-miniştri.

OHRANIA-A-DOUA[1]

Suntem oare canalul de scurgere al Rusiei ţariste, pe care măturoiul uriaş al Revoluţiei o goneşte peste marginile ţării? Nu ne-ajung oare Brătienii şi Panaiteştii şi aceia dintre generali cari schimbă cu atâta uşurinţă sabia de la Oituz pentru [...]* de vardist? Bucureştii mişună de refugiaţii burgheziei ruse, de nobilii şi de militarii înspăimântaţi de iminenţa pedepsei şi cari şi-au pus pielea, din nefericire încă netăbăcită, sub ocrotirea oligarhiei româneşti. Nu mai vorbim de zecile de mii cari au îmbâcsit oraşele Basarabiei şi cari, la fel cu cei ce s-au hazardat până pe malurile Dâmboviţei, lucrează pentru reînvierea sfântului imperiu al ţarilor, uneltind şi spionând în toate direcţiile, pentru a da o întrebuinţare vieţii lor inactive.

Cantitatea enormă de ruble false se datoreşte lor. Parte din ei trăiesc din simbria pe care le-o plăteşte capitalismul american şi britanic. în orice caz, ei sunt de două ori periculoşi României.

Periculoşi burgheziei române naţionaliste, căci aceşti naufragiaţi instighează pretutindeni în Basarabia contra unirii. Ei se dedau, cu o fineţă căpătată la vechea şcoală ţaristă, spionajului militar şi politic. Am putea preciza multe, dacă rolul de delatori nu ne-ar repugna în orice sens.

Periculoşi democraţiei române, silită să tolereze prezenţa acestor agenţi ai tiraniei, duşmani juraţi ai Marei revoluţii ruse care a suprimat exploatarea omului de către om şi aservirea mulţimilor de către o minoritate ce se foloseşte de organizarea tâlhărească a societăţii.

Deci ori din care punct de vedere s-ar considera chestiunea refugiaţilor politici ruşi, măsuri severe se impun: să fie puşi să muncească opt ore pe zi, după aptitudini şi specialităţi.

[1] *Ohrana* **(rusă) - cenzura ţaristă.**
*** Un cuvânt ilizibil.**

ATENTATUL CONTRA LUI MANDEL

Nişte cetăţeni au încercat la Paris să omoare umbra lui Clemenceau. Au aruncat naivi cu pietre, au tras cu pistolul, fără să-şi dea seama că umbrele nu se pot ucide. Proiectilele au trecut alunecând prin trupul material al lungului Mandel şi l-au lăsat indemn de orice leziune.

Pentru voi, cititori care nu răsfoiţi ziarele franceze şi mai ales zilnicele atacuri din *L'Oeuvre, L'Humanite* sau *Le Matin,* ştirea de mai sus va fi lipsită de semnificaţie. Vă înşelaţi însă, nu este aşa. Atentatul de ieri e foarte semnificativ, e tot aşa de însemnat ca încercarea neizbutită, din primăvara trecută, când tânărul Cottin a vrut să pună capăt zilelor lui Clemenceau. Dar, veţi întreba, ce are a face acest necunoscut Mandel cu Clemenceau? Simplu. Mandel e Clemenceau sau, mai bine zis, Clemenceau e Mandel, după cum Văitoianu este Brătianu - ba poate mai mult.

Acest interminabil personagiu care, după cum se spune, ar fi un fiu natural al baronului Rotschild şi care s-a complăcut în rolul secundar de şef de cabinet al primului-ministru francez, este inspiratorul direct, unealta permanentă şi uneori chiar creierul lui Clemenceau.

Fără a străluci prin inteligenţă, posedând însă o desăvârşită abilitate de intrigant şi una din cele mai fenomenale memorii, Mandel a fost autorul multor întâmplări din culisele Conferinţei de Pace. Iar în Parlament, în Palatul Bourbon, el era agentul de încredere şi spionul patronului său octogenar. în vastele compartimente ale encefalului său hipertrofiat, el păstra bine catalogate toate defectele şi slăbiciunile deputaţilor din timpul războiului. Aci, în această facultate, stă secretul majorităţii continue a lui Clemenceau.

Astăzi, încercând să se desfacă de legăturile cu bătrânul său tovarăş, el încearcă să facă propagandă pe cont propriu şi candidează la deputăţie.

în pietrele şi în gloanţele care au ciuruit geamurile limuzinei sale, noi nu vedem, deci, decât o expresie a resentimentelor populare acumulate timp de 3 ani în contra odiosului intrigant din culise, care e pe cale să încerce un ultim şantaj politic.

OBICEIE DE STÂRPIT

Ziarele povestesc noul incident stârnit de un militar de a cărui bravură, exact ca în cazurile Turturescu şi Bogatu, se aude, în aceste vremuri de război, pentru prima oară. Maiorul Tell a pălmuit, în tren, pe prefectul judeţului Rădăuţi, pentru vina de a fi stat, opac ca orice fiinţă cazonă sau civilă, la fereastră. Prefectul a vrut să protesteze, însă maiorul „i-a dat la cap". Incidentul, precum se vede, n-a avut urmările grave din cazul lui Bogatu,

condamnat pentru crimă ordinară şi consumată la şapte ani, pe când lucrătorul Jelea, pentru atentat politic neizbutit, a fost aruncat în ocnă pe vecie. Dar altfel se judecă lucrurile când asasinul e locotenent şi victima un sărman ostaş, şi altfel când un lucrător otrăvit de împilări şi de aerul uzinelor ridică mâna de ucigaş asupra primului-ministru. în sfârşit! Să trecem! Chestiunea este dacă vina maiorului Tell va fi judecată cu severitate. Judecători pe care îi va numi d. general Văitoianu trebuie să ştie că au de judecat şi de înfierat nu o întâmplare izolată, ci o mentalitate caracteristică militărimii noastre. Trebuie să ia seama la faptul decisiv că această mentalitate s-a exasperat în ultimul timp sub imperiul împrejurărilor politice, a guvernului de generali, a influenţat, fără voia lui, la exaltarea spiritului de castă, că s-au auzit adesea, în ultimul timp, ieşind din guri ofiţereşti astfel de uimitoare cuvinte: „Acum, noi suntem la putere", şi severitatea fată de asemenea tendinţe şi asemenea apucături este de o nemiloasă necesitate. într-o ţară democratică şi libertară ca a noastră, într-o ţară de cultură latină şi de suflet latino-slav, asemenea prusianizare este imposibilă şi odioasă. Sub un guvern de militari poruncit de un rege Hohenzollern este o datorie de o supremă delicateţă ca totul să se opună pornirilor teroriste a câtorva indivizi necumpăniţi, iar într-o armată naţională cu ofiţerime ieşită din popor, trebuie stăvilită mentalitatea junkeristă care, mai înainte de a fi soldăţească, era nobiliară şi de clasă.

La noi, numărul ofiţerilor cu sânge albastru sub uniforma albastră este din fericire aşa de redus, că brutalităţilor şi ţâfnelor semnalate pe ici, pe colo, trebuiesc atribuite alte cauze. Şi [...]* de ofiţeri nu e dată în sensul potrivnic armoniei sociale, desigur că războiul, starea de mobilizare, nevoieşte favorizarea militarilor, şi întâietatea la toate a dus la această formă de orgoliu brutal ce se manifestă, cam repezit şi cam pretutindeni. Nu exagerăm şi nu e încă motiv de alarmă. Câteva bune şi drastice pedepse disciplinare vor tempera avânturile inutile şi harţagul scandalos al acelora dintre militari cari găsesc în actualul regim un înţeles greşit şi o indicaţie închipuită.

SIMPLĂ ÎNTREBARE

Pentru N. Iorga, orice obiecţie echivalează cu o injurie atunci când este adresată d-sale. în schimb, nici o sudalmă nu e deplasată şi nu merită un drastic calificativ când e tipărită în ***Neamul românesc*** şi e aruncată în obrazul celor ce au onoarea deosebită de a fi neplăcuţi „naţionalismului".

Ne facem o ultimă iluzie de a ne închipui că d. N. Iorga n-a citit, înainte de a-l trimite la zeţuit, porcosul articol al profesorului Caracas, în care pornirea cea mai neroadă a dus la cele mai brute invective şi a ilustrat, pe trei coloane de gazetă, la ce poate folosi capriciul prostului de a fi fantezist şi de duh.

Nu l-a cetit, pentru că afirmaţiunile baroce ale profesorului i-ar fi contrazis de la început intenţia de a da publicului o gazetă informată serios; nu l-a cetit, fiindcă glumele bestiale, trivialităţile de tavernă şi jocurile de cuvinte cari alcătuiesc punctul culminant al pamfletului cultivat birjăreşte s-ar fi lovit de bunul-simţ şi de bunul gust al unui om, pe care incontestabile însuşiri de muncitor l-au distins printre contimporanii săi; nu l-a citit, în fine, fiindcă - abilitate sau naivă neprevedere - tartina lui Caracas e o mărturie şi un elogiu adus popularităţii generalului Averescu într-un ziar al cărui director se străduieşte stăruitor să o nege sau să o reducă.

S-ar fi putut arăta colaboratorului fidel ***Neamului*** cel puţin contradicţiile emanate de sub fruntea lui suspect brăzdată şi îngustă ca o panglică. Dar enormităţile debitate cu atâta larmă, insultele scormonite cu deştiul în cutele creierului său adorabil, tonul, stilul de o neghiobie augustă ne opreşte. Şi întrebăm pe domnul care, din nepăsare, din toane sau din politeţă faţă de un vechi acolit, a publicat antologica sforţare a profesorului Caracas dacă nu crede că asemenea împroşcări sordide, în loc să-şi ajungă ţinta, nu ricoşează mai degrabă asupra însuşi producătorului, mânjind, între altele, şi hainele toleranţilor colegi!

A. B. C.

Neamul românesc revine într-un articol imens şi haotic, scris de pana desmetică a d-lui Caracas asupra chestiunei dacă gruparea noastră a izbândit în alegeri uzând sau nu de popularitatea generalului Averescu.

Am fost, în răspunsul nostru, atât de expliciţi, încât, în cele din urmă, chiar profesorul Caracas, la a treia sau la a patra silabisire, ar fi trebuit să ne priceapă. Se vede că l-a istovit efortul şugubăţ al minţii sale sau, în momentul când apărea dezminţirea ***Chemării,*** dumnealui intrase în chinurile facerii celei noi: al doilea articol, ţie care, cu veselie, îl cetim.

între timp, însă, au apărut în ***îndreptarea*** acuzaţii precise. Ziarul d-lui Averescu afirmă că naţionaliştii au luptat în alegeri cu un steag de împrumut şi de furat: au minţit alegătorii că ar fi fost candidaţi ai partidului averescan. S-au produs şi dovezi în această privinţă.

Astfel că preocuparea d-lui N. Iorga trebuie să fie nu alegerea noastră, ci alegerea sa şi a alor săi. în loc să ne ceară a răspunde la infinit d-lui Caracas într-o chestiune care ne-ar privi, poate, doar pe noi şi pe generalul

* Lipseşte un rând, căzut la tipar.

Averescu, mai bine s-ar grăbi să se disculpe faţă de ***îndreptarea.*** Căci ***îndreptarea*** îl numeşte pe d. Iorga de-a dreptul alesul Ligei Poporului. Acesta e un fel de a vorbi pentru ca acoliţii săi să înţeleagă. La fel, cărţile pentru miopi se tipăresc cu litere reliefate pentru ca neputincioşii văzului să se ajute şi cu degetele. Deci, încă o dată, neînţelegerea şi incorectitudinea este între Liga Poporului, care acuză, şi Partidul Naţionalist, care se apără fâstâcit. Pe noi, nu Liga Poporului ne-a acuzat, ci indescriptibilul Caracas, şi mărturisim că am fost de o politeţe excesivă când am râs de momâile închipuirii sale, momâi în uniformă de general. Sfârşim şi cu acest profesor de stil şi compoziţie, chemându-i atenţia asupra ultimei sale fraze: se întinde pe trei „vingalace", are 21 (douăzeci şi unu) de rânduri cu 6 (şase) paranteze. Cu asemenea infernale arme, cum să nu iasă învingător?

GENERALUL DIN FLORI

Generalul Coandă, sosit de la Paris, a făcut câteva declaraţiuni asupra situaţiei. Ca orice cuvinte istorice, declaraţiile generalului merită un comentariu, scurt, bineînţeles. Reţinem, înainte de toate, că nici vorbă nu poate fi ca România să semneze. Afirmaţiile ziarului ***Presse de Paris*** sunt categoric dezminţite. D-1 general s-a întors din străinătate pentru un proces particular şi ne asigură că, dacă ar fi ştiut că magistraţii noştri sunt în grevă, n-ar fi riscat oboselile unei aşa de lungi călătorii. D-sa, în carne şi oase, a sosit în Bucureşti fără nici un scop politic. Este oare permis a se întreba dacă şederea de la Paris avea vreun asemenea „scop politic"? Acest general, atât de înalt trupeşte, posedă însuşirea sublimă de a trăi cu mintea pe deasupra tuturora. Deşi i s-a încredinţat o misiune diplomatică, totuşi nici una din preocupările ţării nu vine în atingere cu înţelegerea şi atenţia d-sale. Expediat la Paris în urma unei note aspre primite de guvernul român, generalul Coandă pleacă, se instalează pe un bulevard oarecare, se întoarce la Bucureşti pentru interese private şi n-are nici de-acolo încoace, nici de-aci încolo, vreun „scop politic.

Astfel că, la Paris, generalul Coandă a fost plimbat în toată liniştea acolo unde nu era nimic de făcut. Războiul european şi războiul românesc l-au petrecut la Marele Cartier Rus, unde se desfăşura mult lux, multă eleganţă, şi protocolul, până la minutul desertului, era foarte strict. Când d. Brătianu a fost eliminat din Conferinţă, locul său s-a ocupat de generalul Coandă, suficient indiciu că stadiul tratativelor diplomatice se încheiase şi rolul delegaţilor noştri se reducea la o simplă chestie de reprezentare. Când

guvernul carâmbilor a primit o somaţie de la Consiliul Suprem, generalul Coandă a fost urnit din nou înspre Apus, ca un Peter Schlemil, omul ce şi-a pierdut umbra şi are cizme care scurtează drumurile lungi. In cazul nostru, d. Coandă este cetăţeanul care şi-a pierdut orice personalitate şi face de ani de zile pe comis-voiajorul politicienilor. în toate ceremoniile solemne ale politicei noastre, d-sa are rolul cavalerului de onoare: mire n-a fost niciodată, căci i-au lipsit însuşirile. Salutăm deci întoarcerea militarului român, care, ca şi Napoleon Bonaparte, a văzut nedezarmat sfântul oraş al Moscovei, Care a mers într-un cinematograf de pe ţărmurile Senei şi a asistat acolo la cumplitele ofensive din Champagne şi de pe Somme şi a înţeles războiul din priveliştea filmului cu regiunile devastate. Şi care - *horresco referens*[1] - a ascultat cât de bine imită orchestra, la contrabasuri, bubuitul tunurilor grele şi zgomotul apocaliptic al tancurilor în mers.

UMANITARISMUL D-LUI IORGA

Scriitorul acestor rânduri nu va uita niciodată, oricari ar fi salturile de opinii ale d-lui Iorga, un articol scris de marele istoric în ziarul d-sale prin anul 1915.

După câte îmi amintesc, articolul purta un titlu care suna cam aşa: Mâncătorii de oameni. Veţi ghici fără dificultate că era vorba de nemţi şi nu de poporul german, ci - *exempli gratia*[2] - de doi anonimi nemţi, care, luând masa în gara Ploieşti, i-au dat savantului nostru impresia că „mănâncă came de om". D. Iorga făcea, desigur, literatură, dar efectul pe care articolul îl făcea asupra cititorului era departe de a fi literar. Declar aci că este singurul pasaj din presa ultimilor ani care mi-a rămas întipărit în minte. Dintr-o dată ieşea în evidenţă tot veninul, toată ura infructuoasă, toată fantazia feroce pe care o elabora personalitatea d-lui Iorga. Mâncătorii de oameni este, desigur, cel mai neomenos articol din cele scrise în timpul războiului în toate ziarele din lume. De atunci am fost fixaţi asupra nobleţei sufleteşti a profesorului cu renume european care propovăduise „stima pentru duşman" şi care deunăzi, la Dacia, predica socialismul iubirei.

Procedeul arunca o lumină cu totul curioasă asupra metodei istoricului nostru. Iată mecanismul deductiv:

Vezi doi nemţi flămânzi mâncând cam ţigăneşte într-un restaurant. Sunt poate specimene de coloşi germanici al căror apetit este cunoscut.

[1] *Mă înfior amintindu-mi* (expresie latină din Eneida de Vergiliu).
[2] De exemplu, de pildă (lat.).

A doua zi dai articol la gazetă în care descoperi că germanii sunt canibali. Cam aceasta ar fi logica.

Nu ne mai gândeam la acel articol, când, aseară, am găsit în *Neamul românesc,* fără semnătură, dar cu stigmatele indelebile ale stilului iorghist, următorul comentariu la o telegramă din cursul zilei:

„în imperiul d-lui Ebert ninge mult şi e frig mare.

Au îngheţat râurile şi lacurile şi, fără cărbuni, fără cartofi şi aproape fără fără făină deloc, se adună poporul în «săli gigantice, fără deosebire de partid sau clasă», spune Nauen bocitoarea. Wolfbureau sumeţul a amuţit de mult.

// credem şi nu se poate să nu ni pară rău de miile de oameni cari pier, dar înţelegem pedeapsa, aspra pedeapsă a lui Dumnezeu şi a oamenilor pentru «crima» lor."

Am recunoscut pe autorul „mâncătorilor de oameni". Cum? Acum, când pacea e semnată, când relaţiile pacifice sincere se reiau pretutindeni, când *poporul,* a cărui vină este discutabilă şi care a făcut o revoluţie - aceasta nu e discutabilă -, care suferă o nedescrisă mizerie materială şi cea mai umilitoare suferinţă morală, d. Iorga, cel cu politica dragostei, nu găseşte alte cuvinte pentru a comenta lipsurile din Germania? D. Iorga vorbeşte de pedeapsa unui Dumnezeu care nu a fost al nemţilor, dar pe care, după cât ştiu, nu l-am monopolizat nici noi.

D-sa dă dovadă, în acele câteva rânduri îmbâcsite de ura cea mai josnică, de acea *Schadenfreude',* în care toată lumea văzuse un apanagiu particular al nemţilor.

Este bizar şi foarte edificator. între umanitarismul d-lui Iorga şi adevăratul umanitarism, cum îl profesează, de pildă, grupul „Clarte", este o distanţă de mii de mile. Dar ce-i pasă marelui istoric de „Internaţionala Spiritului".

MORTUL, DEZERTOR

Patria e cea mai rea cămătăreasă, căci te ţine dator cu suferinţa, cu jertfa, cu viaţa. Aşa spune morala oficială, aşa porunceşte ea prin regulamentele militare.

Nu discutăm punctele astea. Există, de bună-seamă, o patrie care, în anume împrejurări, îţi poate cere viaţa; trăim într-însa şi ea la rându-i trăieşte în noi. Dar nu o ştim cu toţii şi de aceea e încă robită.

Nu ştim pentru care patrie s-a dus cu Arsenalul, înspre Moldova, pe drum de înfrângere, lucrătorul Romulus Brezeanu să moară de tifos exantematic, într-o şură, pe când îl boceau, departe, o nevastă şi doi copii. Aşa povesteşte *Lumea nouă.*

Au venit însă zilele reîntoarcerii şi cele trei fiinţe cari şi-au muşcat foamea în pâinea nemţească şi cari au prins, în sfârşit, înţelesul unei aşteptări atât de lungi şi de înşelate s-au dus la un ghişeu milităresc, să primească despăgubiri sub formă de pensie lunară. Statul are astfel de griji părinteşti pentru urmaşii celor pe cari îi fură în viaţă de sănătate şi de preţul muncii lor, până ce îi cheamă să umple mormintele războiului, când nu-i înapoiază mizeriei înteţite uşuraţi de o mână sau scurtaţi de un picior.

La militărie însă i s-a cerut actul de deces şi, fiindcă văduva nu avea decât un zăbranic negru şi doi copii desculţi, i s-a refuzat ajutorul, arătându-se că, după toate legile oştirei, soldatul, mort într-un chip neregulamentar, a fost dat dezertor.

Poate că răposatul soldat Brezeanu ar fi putut dezerta cu mai multă uşurinţă la evacuarea Bucureştilor, în dezordinea retragerei, când nu se mai puteau controla nici coloneii trădători, necum un trenţuit şi inutil lucrător de arsenal. E curios calculul lui Brezeanu, care s-a retras cu armata până în Moldova, ca să dezerteze tocmai acolo unde n-au ajuns decât cei mai hotărâţi, unde invaziei irezistibile i s-a tras un hotar de voinţe îndârjite. Dar Brezeanu a dezertat într-un mormânt spre care molima l-a fugărit, l-a împins şi l-a trântit; soarta i-a fost prea ciudată: fără doctori, fără lacrimi, fără lumânare în ultimul ceas. Fără popă la groapă şi, mai cu seamă, fără furier care să-i facă scrisurile de moarte, pentru ca apărătorul patriei să fie un mort ca toţi morţii, adică un mort care nu mai plăteşte bir, îşi păstrează dreptul la vot şi lasă femeii sale o pensie.

Hotărâtu-s-au, deci, destinele oşteanului Romulus Brezeanu. Deşi umil şi muncitor, blând şi supus, a căpătat privilegiul dumnezeiesc al nemuririi pe care îl au doar eroii şi tiranii de seamă; gloata sacrificată e nemuritoare, luată însă în total: veşnica pomenire a morţilor noştri. Brezeanu, însă, n-a murit, fiindcă n-a vestit pe nimeni că trage să moară. El trăieşte. Trăieşte, dar nu răspunde la apelul companiei, după cum tace şi la chemarea orfanilor. Tace până şi la ghişeul cu ajutoare, căci dacă a murit şi e totuşi viu şi nu răspunde, atunci de bună-seamă că a dezertat. Copiii să-i moară de foame neajutaţi de armată, căci tatăl este dezertor. Să moară neajutaţi de primărie ca orfani, căci tatăl lor trăieşte. Iar muma, îmbrâncită din toate părţile, să muncească din zori şi până în seară, când se va întoarce să-şi adune de pe uliţă puii'stricaţi şi hoinari. Iar dacă vreun om s-ar găsi să adune şi să reaşeze, după regulile acestei societăţi, cărămizile unui cămin surpat, comisarul circumscripţiei aşteaptă denunţul pentru a intenta procesul de bigamie.

[1] **Bucurie răutăcioasă la necazul altuia (germ.).**

MORALA PENTRU ALȚII

Vorbim de morala politică a liberalilor, morala celor două măsuri, morala inconsecvenței. Ziarele lor sunt gata la orice moment să condamne aiurea întâmplări pe care le laudă aici şi viceversa. Şi lucrul s-ar putea până la un punct ierta, atâta vreme cât nu atinge principiile care trebuiesc cu orice preț păstrate.

Când însă se scrie în contra chiar a principiilor profesate şi practicate, atunci nu mai încape cruțare.

Un specimen caracteristic va ilustra democrația. într-un „Buletin al zilei", ***Viitorul*** vorbeşte cu vădită indignare - şi indignarea ar fi de bună-seamă şi mâi mare dacă bunul ton național-liberal n-ar cere oarecare discordanță față de părerile aliaților - de simptomele militaristo-monarhice care se manifestă din ce în ce mai accentuat în Germania. ***Viitorul,*** ca şi marii noştri aliați, ca şi tribuna reacționarului francez ***Le Temps,*** nu poate ierta germanilor cea mai mică manifestare conservatoare sau antirevoluționară. Puțin îl interesează dacă mişcarea de felul acesta este imediat înăbuşită, dacă socialiştii rămân totdeauna la suprafață, dacă măsurile revoluționare sunt menținute intacte. Germania nu are voie să aibe nici măcar un singur conservator, un singur monarhist.

Spența „demi-sold-ului" napoleonian nu trebuie să persiste în imperiul învins. Ca ***şi Le Temps, Viitorul*** descoperă în orice clipă manifestări suspecte între Vistula şi Rin,

Nu suntem dintre cei care aprobă mişcările reacționare oriunde s-ar produce, şi cu atât mai puțin îh Germania, şi tocmai de aceea avem dreptul să facem aceste constatări. Atitudinea presei liberale este de o patentă ipocrizie, pentru că ***Viitorul*** şi patronii săi nu reprezintă în mijlocul nostru decât tocmai politica contra căreia tună şi fulgeră când o descoperă la nemți. Cu 6 singură deosebire: reacționarismul german este o slabă mişcare de opoziție care îşi permite din când în Când o ieşire în contra guvernului republican, pe când liberalismul român conduce în mod legitim destinele acestei țări. De aceea ne vedem obligați să demascam falsitatea şi să batem pe liberali cu propriile lor arme.

Cum? Liberalii se indignează de pretinsa evoluție spre dreapta a Germaniei, ei care s-au extaziat în fața rezultatului alegerilor din Franța şi care aci au determinat abținerea socialiştilor din lupta electorală? Ei atacă pe Noske, când au în mijlocul lor un Mârzescu, autorul celebrei circulare secrete? Ei critică recrudescența militaristo-monarhică, când înfățişează în lumea noastră politică chintesența militarismului şi a monarhismului? Vorbeşte împotriva milita-rismului autorul lui Văitoianu, omul care şi-a sprijinit puterea pe bastioanele Curții Marțiale şi pe rigorile stării de asediu?

Vorbeşte în contra monarhismului individul care a vrut să monopolizeze favorurile tronului şi care intentează rivalilor politici procese de *lese-majestate?* Aceasta n-o putem îngădui.

De aceea, fără a înceta să criticăm cu asprime orice tendință spre reacționarism, fie în Franța, fie în Germania sau în Spania, vom pune ***Viitorului*** căluşul ori de câte ori va ataca această temă. Curățați întâi grajdul lui Augias din casa voastră şi numai apoi aruncați-vă privirile peste hotare.

PIERDEREA CEA BUNĂ

Materialul nostru de război, în valoare de patruzeci de milioane, a fost capturat de armata revoluționară la Arhanghelsk. Acest material a fost comandat de d. Ionel Brătianu. Aceste milioane au fost plătite de poporul român.

în repețite rânduri, spune ***Epoca,*** guvernul francez a intervenit la Bucureşti, stăruind pentru ridicarea depozitelor a căror siguranță, garantată de pavilionul britanic, trimis să-şi fluture culorile printre albele măreții ale peisagiului nordic, descreştea. Absorbit însă de redactarea decretelor-legi, de satisfacerea partizanilor prin misiuni, prin contracte cu statul şi prin celelalte cunoscute practici de guvernământ, prezidentul de miniştri al României a neglijat chestiunea materialului care ne-a costat atâta aur. într-un târziu, ataşatul nostru militar de la Paris, prevăzând căderea inevitabilă a portului prefăcut în cuib de capitalism şi reacțiune, s-a tocmit cu o societate de navigație, care-şi pregăti în grabă expediția de salvare. Dar cetatea fuse părăsită. Trupele capitalismului plecaseră *per amica silentia lunae*[1], una din săgețile otrăvite înfiptă în coasta Rusiei libere era smulsă, una din ultimele pungi cu puroi era stoarsă. Şi astfel, materialul cumpărat pe bani mulți în străinătate, materialul aşteptat cu acea nelinişte care a istovit sufletele în zilele dintâi ale războiului şi a cărui sosire de acum încolo era şi inutilă, şi primejdioasă, rămâne în serviciul revoluției ruse. In loc să fie folosit pe câmpiile Ungariei pentru ultimele încercări şi lovituri politice ale unui partid oligarhic, el este trimis în pieptul trupelor reacționare ale lui Judenici, Denikin şi Kolceak. în loc să înmulțească, printre noi, numărul de explozii şi victime, în loc să fie însămânțat în chip de gloanțe în carnea poporului, el desăvârşeşte apărarea celor siliți, prin complotul tuturor intereselor de exploatare şi înjosire a omului, să lupte pentru libertatea lor. Pentru prima

[1] în tăcerea complice a lunii (lat.; Vergiliu, Eneida).

dată, deci, lenea şi bicisnicia guvernanţilor noştri înlesneşte o nobilă sforţare, pentru prima dată dezorganizarea autorităţilor noastre serveşte unui scop înalt. Din greşala politicianismului desmetic, patruzeci de milioane sunt pierdute; fericită imprudenţă, orbire binecuvântată, care ajută luminii să străpungă întunericul, care toarnă putere pumnilor ce rup cătuşele.

Patruzeci de milioane urgisite, împrăştiate din avutul obştesc, dar câte miliarde nu s-au îngropat în buzunarele oligarhilor. Jaf din jefuirea sistematică a poporului român, el rămâne şi se transformă printr-un miracol plin de înţeles, al împrejurărilor, într-o comoară luminând pe stâncile unui ţărm liberat.

Iată prima vină sublimă a d-lui Ion Brătianu, prima probă de providenţială incapacitate, de păcat surâzător, de hoţie iertată.

Şi în locul hulii pe care ziarul *Epoca* o cheamă asupră-i, primească în schimb aclamaţiile noastre pentru această pierdere nepierdută.

VIITORUL BRĂTIENILOR

Până în pragul alegerilor, viitorul liberalilor se înfăţişa roz, surâzător şi încărcat de speranţe. O serie nesfârşită de succese justifica nădejdea. Toate încercările de până arunci reuşiseră în plin. Succesul nu-şi precupeţise favorurile şi acolo unde el întârzia, frauda şi viclenia îl aduceau cu de-a sila. Nu era abuz, nu era pungăşie sau greşeală care să nu se strecoare neluată în seamă.

Aşa a trecut războiul, şi tot aşa s-au perindat zilele negre ale decretelor-legi. Acestui etern succes se datorau puterile partidului şi guvernările neîntrerupte, iar simpatia nemitigată[1] a Regelui nu era decât o dovadă a forţei fascinatoare exercitate de reuşita continuă.

Era natural ca acest neasemuit destin să provoace în mintea capilor partidului o stare psihologică asemănătoare delirului: beţia succesului. Legănaţi de iluziile lui, Brătienii au păşit în epoca alegerilor. Ei nu doriseră apropierea clipei inexorabile şi făcuseră chiar tot ce fusese posibil spre a o întârzia.

La scadenţă au privit inevitabilul senini şi plini de o nestrămutată încredere. Contau pe legiunile servile de la ţară şi din oraşe şi ştiau că cei mai luminaţi şi mai dârzi erau împrăştiaţi prin întinderile Pustei şi ale Basarabiei.

Ce a urmat se ştie.

[1] **Derivat, probabil, din *mitige* (franc.) - atenuat, temperat.**

Alegerile au răsturnat în câteva zile cea mai măreaţă clădire utopică: Palatul visurilor liberale. La deschiderea urnelor, tabloul se schimbase cu desăvârşire. Feţele rubiconde deveniseră livide, atitudinile provocatoare făcuseră loc smereniei. Amărăciune, decepţie, reculegere şi, pe alocuri, penitenţă - aceasta era starea de spirit din tabăra liberală a doua zi după alegeri. O coardă imensă, care până atunci vibrase sonor, plesnise în clipa aceea.

Dar şi psihoza politică, beţia succesului încetase. Marile lovituri morale au darul acesta de a revoluţiona sufletele oamenilor. Partidul se înfăţişa ca o masă flască, inertă, o turmă rătăcită în pustiu. Numai puterea obiceiului şi vestigiile vechii glorii, şi poate o bună doză de inconştienţă, împiedicaseră cea mai grozavă debandadă.

Alături însă de masă există şefii: Brătienii şi aghiotanţii lor. Asupra lor furtuna trecuse uşor. Iluziile fuseseră poate mai mici şi energia în orice caz mai tenace. Resorturile inepuizabile ale voinţei lor rezistaseră de minune. Dacă partidul nu mai este ce a fost, şeful este tot atât de redutabil. în creierul său răufăcător, el unelteşte deja noile lovituri. Brătianu nu îşi face calculele. Partidul nu-1 interesează, poate să-1 urmeze sau nu, dar este persoana sa în joc, este în luptă cea mai formidabilă ambiţie.

Parlamentul este cel mai indicat loc pentru combinaţii şi ocaziile nu vor întârzia să se ofere. Dacă nu rezistenţa, va fi altceva.

Brătienii speră, Brătienii muncesc, Brătienii pun la cale viitorul. Dar socotelile lor suferă de un viciu fundamental: acela că ignorează semnul real al ultimelor alegeri, acela că aşteaptă încă unirea altora cu ei, iar nu a lor cu alţii, că rămân impasibili şi intransigenţi în faţa celor mai limpezi simptome că nu sunt în stare să se adapteze. Brătienii suferă de boala propriei lor personalităţi şi partidul alături de ei.

De aceea, în ciuda tuturor calculelor, viitorul lor este întunecat. Ca în drama lui Ibsen, sania împodobită ce va duce ţara aceasta reînnoită spre libertate, spre fericire, va trece dispreţuitoare în galopul nebun al cailor şi în râsul desfrânat al călătorilor peste hoitul dispreţuit al partidului lui Ion I. C. Brătianu.

BOLŞEVICII

Liberalii au hotărât să excludă din viaţa politică pe toţi adversarii lor. Ziarul marelui partid a şi pronunţat excomunicarea. Pe fruntea oricărui cetăţean nebrătienist au lipit epitetul infamant de bolşevic. Pe titlul oricărei gazete potrivnice au scris: „organ vândut intereselor străine". în ţara românească nu există decât trei patrioţi cu cetele de sub bandiera respectivă: Brătianu, Iorga, Văitoianu. Trei ziare adorate de public şi inspirate direct de

către duhul lui Traian, al lui Decebal, Mircea cel Bătrân şi Ştefan cel Mare: ***Viitorul, Independenţa*** şi ***Neantul românesc.***

Restul e corupt, desfrânat, trădător şi bun de condus la potou după un simţit stagiu la Jilava şi un simulacru de judecată la Curtea Marţială. Afară de tripotorii, samsarii şi ariviştii Partidului Liberal, totul e antinaţional, începând cu averescanii, takiştii, conservatorii, socialiştii, socialiştii-independenţi şi ţărăniştii, cari au cerut pentru ţărani pământ fără despăgubiri. Din mulţimea imensă a alegătorilor, din masa electorală a ţării, jumătate este trădătoare, fiindcă s-a abţinut; mai bine de un sfert din cealaltă jumătate votantă este cel puţin suspectă, căci a mers cu opoziţia; rămăşiţa pro-liberală este, în schimb, înzestrată cu mulţime de virtuţi patriotarde şi dinastice; morţii nu sunt nici trădători, nici patrioţi; sentimentele lor sunt variabile, caracteristica nefiinţei lor este inconstanţa; ei votează totdeauna cu guvernul. Prin urmare, punctul de vedere liberal, faţă de răposaţii cu vot universal, este schimbător.

De presa socialistă, ***Viitorul*** nici nu-şi mai dă osteneala să o califice. De bună-seamă că au descoperit în hornul redacţiei noastre staţie de telegrafie cu Lenin şi Troţki. Cealaltă presă, mai ales presa independentă, e instigatoare şi cumpărată de capitalul străin. Ea luptă contra capitalului românesc, adică liberal. Toată lumea aceasta ar desfăta până la extaz ochii leneşi ai d-lui Brătianu, dacă ar atârna ca nişte ciorchini de spânzurătorile ridicate ad-hoc la răspântii. (D. Văitoianu e gata să-i facă şi serviciul ăsta.) Pe scurt, ca să nu fii bolşevist trebuie să te pronunţi contra semnării păcii cu Austria, să citeşti cu admiraţie afişul „Bestiilor roşii" şi să nu denunţi jocul liberalilor la bursă; să aprobi toate escrocheriile, cointeresările şi decretele-legi; să aclami cenzura şi starea de asediu; să n-auzi că toată România răsună de cântecul maţelor înfometate şi de clănţănitul dinţilor în iarna fără de lemne; să vezi pretutindeni fericire, sărbătoare, pace. Şi, în sfârşit, să treci pe lângă clubul liberal fără a-ţi duce batista la nas.

HINDENBURG

Psihologia popoarelor e bogată în neprevăzut. De multe ori, logica şi determinismul şi-au văzut infirmitatea în a da de urma gesturilor colective ale mulţimii. Masele sunt lipsite de logică sau, mai bine zis, îşi au logica proprie.

Iată, de pildă, problema marilor conducători, a eroilor populari, a idolilor naţionali. S-ar crede că numai gloria, numai succesul, numai fapta strălucită consacră pe beneficiari popularităţii. S-ar socoti că numai puterea sugestivă a gestului sau a verbului atrage după sine ridicarea la rangul de apostol sau tribun. Ei bine nu-i aşa.

Popoarele care nu iartă marile decepţii au totuşi gesturi incoerente. Francezii au detronat pe Napoleon, dar l-au făcut pe Mac-Mahon preşedinte şi unul nu era mai vinovat decât celălalt. Şi astăzi, nemţii, care au izgonit fără regrete pe Wilhelm II, se prosternă în extaz la picioarele Mareşalului Hindenburg. în ziua chiar când uriaşa statuă ţintuită se demonta pentru a fi vândută cu kilogramul în scopuri calorifere, plebea berlineză se deda la excese contrarevoluţionare, preamărind pe idolul ei înjosit, iar atunci când Mareşalul a fost chemat să depună în faţa comisiunei parlamentare de anchetă, mulţimea l-a împiedicat cu forţa de a se înjosi în faţa aleşilor naţiunii. în ochii ei, comandantul armatei nu poate fi un vinovat, nu poate fi tras la răspundere.

Este o manifestare bizară. Generalisimul german a fost un servitor plecat al kaiserismului, un reprezentant tipic al vechiului regim, a fost tot aşa de vinovat de prelungirea războiului şi de rapacitatea anexionistă ca toţi politicianii imperiului, a înşelat, ca şi Ludendorff, până în ultimul moment poporul asupra dezastrului care se apropia şi a dezminţit prin cea mai deplină înfrângere toată încrederea clădită pe faima lui.

Era logic, era necesar ca Hindenburg să cadă o dată cu regimul, o dată cu statuia grosolană din Aleea Victoriei, trebuia să fie şi el unul din ţapii emisari ai dezastrului, un declasat.

Scutit de pedeapsă, dar şi de răsplată, el era menit să-şi încheie viaţa în restriştea unui orăşel de provincie.

Poporul însă îşi manifestă capriciile. Hindenburg e scos din rândul umbrelor şi apoteozat în contra voinţei sale. Fără a scoate un cuvânt, fără a unelti prin nimeni, fără a-şi publica memoriile ca atâţia alţii, fără a se arunca în vâltoarea politică, Mareşalul imperial fascinează mulţimea. Statura lui masivă, craniul pătrat şi aproape brutal dezarmează duşmăniile.

Şi astfel, în mijlocul unei mari revoluţii, în ciuda celor mai aprige reforme, ne este dat să asistăm la exaltarea paradoxală a înfrântului. Să fie o compensaţie pentru gigantica decepţie?

CASA AMINTIRILOR

Edith Cawel şi d-şoara Petit nu vor avea statui, spune de curând o veste. Peste frumuseţea umilită a crucilor de lemn, peste taina însingurată a două morminte mici împodobite de tremurai florilor şi al ierbii, umbra prea mare a unui soclu nu se va aşterne. Dar Curtea de Casaţie din Bruxelles a hotărât să veşnicească amintirea celor cari începuseră a fi uitate.

Solemna şi suprema împărţitoare de dreptate omenească vrea să închege durabil amintirea unei strâmbături brutale: crima Consiliilor de război

germane - criminale ca orice Curte de judecată războinică - trebuia ţinută în lumină într-un fel în care să nu contrasteze cu jertfa obscură a modestelor eroine. S-a hotărât, deci, ca celulele în cari cele două deţinute au zăcut până în dimineaţa execuţiei să fie transformate în muzeu; pe uşile grele, zăvorâte, zăbrelite, cu ochi rotund pentru privirea paznicului şi numerotate, se vor ţintui plăci comemorative. Lăuntrul încăperilor înguste se va păstra, pe cât cu putinţă, aşa cum a fost pe când condamnatele îl locuiau încă: mobilier sumar, sărăcia clasică a patului de fier, a mesei de lemn, a pereţilor goi spoiţi de întristarea ştiută a zilei spălăcite; şi restul de viaţă, restul de prezenţă pe care-l adaogă cele câteva cărţi, obiecte, buchetul, vestmintele şi oglinda ce le-au aparţinut. Şi nu se putea închipui în alt fel o atmosferă de înduioşare mai potrivită, de pomenire mai pioasă, de învinuire, blândă şi de răzbunare ce nu loveşte. Portretul moartelor, încununat, reconstituie atrocitatea pedepsei, dar impune frumuseţea iertării, icoana de reculegere şi căinţă, ele, ca şi toate amintirile, învederează crimele unui trecut comun ambelor tabere şi spune că el nu mai trebuieşte retrăit, că victimele lui cele mai dureroase s-au fost ales printre cei dezinteresaţi, şi slabi, şi buni. Albele chipuri tăcute, idealizate de lumina morţii, condamnă şi trecutul, dar şi ura, acea ură care l-a zămislit şi care târăşte fraţii către păcate noi. Căci altfel n-ar fi atât de liniştite trăsăturile lor şi de simple mormintele, şi triste şi cuminţi sufletele noastre atunci când evocăm.

O REVOLUŢIE LOGICĂ

Dacă ştirile despre o nouă revoluţie austriacă cu tendinţe comuniste se vor confirma, dacă Viena va fi din nou terenul unor răsturnări sângeroase, ne vom afla în faţa sfârşitului natural al unei situaţii intolerabile. Niciodată în istoria lumii răbdarea şi rezistenţa unui popor n-a fost supusă la încercări mai grozave, niciodată o colectivitate de oameni, afară de triburile central-africane de canibali, n-a fost mai sistematic batjocorită şi călcată în picioare întâi de stăpânii săi şi apoi de statele învingătoare.

Ne facem un punct de onoare a frânge aci o lance pentru poporul austriac. Nu putem asista la anihilarea unui neam, la scoaterea lui din rândul umanităţii şi suntem gata să deschidem acuzarea împotriva celor ce se fac vinovaţi de această sălbăticie.

în Austria de astăzi, din Tirol şi până la Leitha, din Stiria până la Viena, existau întrunite toate permisele anarhiei. Un stat în care nimeni nu mai găseşte soluţia pentru nenumăratele nevoi ce se ivesc de pretutindeni, în care guvernanţii aruncă cu deznădejde frânele din mână, unde poporul este stors de ultimul rest de vlagă, nu are altă cale decât a abdicării de la orice organizaţie. Existenţa anarhică este singura posibilă.

Aceasta era situaţia Austriei. îmbătată cu cele mai dulci promisiuni, curtenită de Franţa prin ministrul Allize, măgulită de Marea Britanie pentru a fi determinată să renunţe la dorinţa alipirii la Germania, Austria a fost dusă să semneze onerosul tratat de la St. Germain. Se ştia de pe atunci că, dacă făgăduielilor aliaţilor vor rămâne literă moartă, semnătura sancţiona sentinţa de moarte. Politica aliaţilor - excepţie făcând pentru Italia - a fost pur şi simplu murdară. Prin cele mai meschine mijloace au încercat să determine curente de opinii favorabile lor, fără a putea îndulci cu nimic grozava mizerie a locuitorilor.

Elveţia a făcut şi ea o vulgară politică de depreciere a valutei austriece, pentru a putea după aceea să se înduioşeze în mod ipocrit asupra „oraşului care moare". La fel au făcut parveniţii Cehoslovaciei.

Ce poate face un neam lipsit de bani, de mâncare şi de combustibil decât să se arunce în braţele anarhiei?

Şi care e inima omenească care să nu se strângă cu durere la auzul celor de mai jos? Când un popor călcând peste toate scrupulele demnităţii sale este silit să vorbească prin reprezentanţi aşa cum vorbeşte primarul Vienei sau cancelarul Republicii, mai poate fi îndoială asupra stării în care se află? în ziua de 1 noiembrie, primarul Reumann se vedea silit să anunţe pe dr. Renner că „dezastrul alimentării este iminent" şi „că nu e vorba de luni, ci de zile" şi să roage pe cancelar să comunice de urgenţă Comisiunei de reparaţiuni grijile şi temerile Consiliului comunal. Dacă lucrurile acestea se petrec la 1, se poate mira cineva ca la 25 să izbucnească revoluţia?

într-un număr foarte recent al marelui ziar ***Neue Ziirichen Zeitung*** se pot citi următoarele detalii:

„Cazul Vienei este unic în istoria universală. Nu mai puţin de două milioane oameni n-au decât hrana dintr-o zi pe alta. Din cele 550.000 de căsnicii din Viena, de-abia 25.000 sunt aprovizionate cu lemne şi cărbuni pentru iarnă şi cel mult 25.000 vor avea atâtea rezerve de combustibil, încât să poată încălzi o singură cameră din locuinţă, dar **500.000 de gospodării n-au nici astfel de combustibil** şi nu capătă pe cartela de cărbuni pentru toată casa decât **7 kilograme şi jumătate pe săptămână."**

Iar despre puterea de cumpărare a coroanei îşi poate da seama oricine luând ca bază faptul că în Elveţia coroana valorează 5 centime în locul celor 105 centime dinainte de război.

Antanta priveşte cu braţele încrucişate la zvârcolirile poporului învins şi totuşi pretindea cândva că luptă pentru scopurile generale ale omenirii. „Să piară Austria, dar să nu se unească cu Germania" - aceasta i-a fost lozinca. De aceea, revoluţia din Viena este cea mai necesară consecinţă a nefastei politici aliate.

SEMNĂM PACEA

După constituirea Blocului Democratic, după alegerea d-lui Vaida-Voevod ca prezident al Camerei şi după demisiunea, anunţată aseară a guvernului personal, noul ministru al Regelui Ferdinand se desemnează de la sine. Glasuri din Parlament au strigat „trăiască d. Mazilu" când s-a anunţat de pe fotoliul prezidenţial că şedinţele se vor relua atunci când guvernul aşteptat se va fi alcătuit. De astă dată, după o minciună de aproape cincizeci de ani, s-ar părea că suntem în ajun de a avea un minister constituţional, o emanaţie a Parlamentului care şi-a delegat reprezentanţi ai majorităţilor constituite din diverse grupări înţelese între ele. Aşa ar fi, aşa poate că şi este pentru fracţiunile regionale din Ardeal şi din Banat, unde a mers la vot toată lumea. Pentru România Veche însă, unde mai mult de jumătate din numărul alegătorilor s-a abţinut sau şi-a anulat votul, unde partidele de opoziţie şi Partidul Socialist şi-a retras candidaturile; pentru Bucovina şi Basarabia, unde urnele au fost ghiftuite cu buletine îndesate cu patul puştii, pentru toată ţara de această parte a munţilor, alegerile au fost un simulacru şi Parlamentul, deci, o farsă.

Guvernul cel nou nu e mai constituţional decât guvernul Văitoianu, Brătianu, Coandă etc. Sprijinit pe o reală majoritate parlamentară, compusă din elemente aproape noi în politică, el este totuşi guvernul reacţiunii şi al intoleranţei.

O privire în incinta Camerei îţi impune, în mod irezistibil, această reflecţie. Mulţimea aceea care vociferează, care spulberă sau reduce libertatea cuvântului, dreptul de apărare, sfinţenia opiniilor, mobilul sufletesc care o uneşte împotriva oricărei manifestări adevărat democratice, împotriva oricărei figuri ce reprezintă o idee nouă şi ostilitatea de-abia stăpânită din faţa oricărui ales de altă confesiune sau de altă rasă, toate astea îţi provoacă posomorâta viziune a viitorului atât de apropiat. Se vorbeşte, e drept, de „democraţie". întâlnim, e drept, oameni cari n-au forfotit prin cluburile politice şi n-au cotrobăit în fondurile secrete. Dar există o democraţie a sentimentului şi a civilizaţiei pe care nu o găsim.

Există prezenţa monomanului A. C. Cuza, a fantasticului N. Iorga, precum şi apariţia pitorească a lui Zelea Codreanu: îi lipseşte un târnăcop în mână şi un sloi de sare în faţă pentru a-i completa statua de osândit. Aceasta e democraţia Blocului, urmând democraţiei militariste a unui general care n-a fost atât de odios precât ne-am aşteptat.

De-acum, destinele României se împlinesc pe vruta Brătienilor. Grupul liberal, sub ploaia binemeritată de apostrofe, îşi urmăreşte jocul, îşi atinge scopurile: semnarea păcii cu mâna d-lui Maniu, înlăturându-se d-nii Averescu şi Take Ionescu de la putere. Şi apoi, trecerea în francă opoziţie, în război parlamentar, cu asalturi regulamentare în ieşiri elegante şi disciplinate cari vor contrasta simpatic cu acţiunea desmetică şi brutală a naţionaliştilor. Fiecare cu socotelile lui.

Socialiştii au întrebat umbra prim-ministrului Văitoianu: credem că s-a sfârşit cu starea de asediu..., iar grosul Blocului a răspuns cu un răcnet de ameninţare...

Pentru moment, reţineţi:

D-l Iuliu Maniu semnează.

D-nii Brătianu râd în barbă.

ADEVĂRUL ASUPRA ALEGERILOR DIN FRANŢA

în lumina rezultatelor amănunţite asupra recentelor alegeri din Franţa, rezultatul reiese cu totul diferit de cel înregistrat de către presa burgheză şi de situaţia pe care ar arăta-o repartiţia mandatelor.

în momentul când telegramele de la Lyon anunţau căderea lui Longuet şi Sadoul, şi scăderea numărului de aleşi socialişti, ne-am abţinut de la comentarii până la cunoaşterea amănuntelor. Ştiam că era la mijloc ceva nenatural, o alterare voită şi premeditată a voinţei poporului, pentru că nu puteam admite cu nici un preţ ca popularitatea socialismului să scadă. Erau atâtea indicii produse de la armistiţiu încoace cari justificau credinţa. Tirajul presei socialiste ajunsese la câteva sute de mii de numere, numărul sindicaliştilor crescuse în mod nemaivăzut şi secţiunile socialiste luaseră un avânt dovedit cu date statistice. Astăzi ne vine confirmarea.

Pierderile electorale ale socialiştilor sunt datorate absurdului sistem de vot aplicat pentru prima dată în Franţa. Numai aşa se poate explica faptul că întrunind un plus de voturi de un milion faţă de alegerile dinainte de război, socialiştii au pierdut mai bine de douăzeci de locuri. Este oţios să analizăm în acest loc sistemul proporţional aplicat în Franţa. Ar trebui să ne încărcăm rândurile cu calcule şi cu demonstraţii inutile, dar vom spune că este cel mai indicat mijloc pentru a falsifica convingerile exprimate şi pentru a exclude reprezentarea minorităţilor. Un sistem plin de echivocuri şi cu totul lipsit de logică.

Lista socialistă a fost pretutindeni foarte aproape de lista burgheziei coalizate sub firma „Uniunii Republicane, Sociale şi Naţionale", astfel că succesul acesteia se datoreşte faptului că acest bloc al burgheziei cuprindea voturile atâtor fracţiuni. Fără el, adică având a lupta cu diferitele partide izolate, socialiştii ar fi întrecut chiar succesul camarazilor din Italia. Cel

puțin două treimi din totalul locurilor ar fi fost obținute de ei. Şi existența singură a cartelului reacționar dovedește cât de redutabil era Partidul Socialist.

Dar mai este sistemul. Dacă repartiția mandatelor s-ar fi făcut pe baza unui calcul proporțional identic cu cele de la noi, socialiștii ar fi avut o treime din scaunele de deputați. Au fost departamentul din nord, din regiunea porturilor maritime și din zona invadată unde candidații muncitorimii au figurat în fruntea listelor. Dar chiar la Paris masa voturilor obținute de ei este impozantă. Pe baza sistemului românesc, Sadoul ar fi fostprintre primii aleşi şi chiar cu sistemul francez alegerea lui atârna de un fir. In adevăr, ***La Presse de Paris*** din 18 noiembrie se grăbea chiar să anunțe alegerea căpitanului trecut la bolșevici. Câteva exemple vor ilustra afirmația noastră: în sectorul 14 de la Paris (în Franța, deputații se aleg pe sectoare), Longuet și Mageras au avut 111 mii de voturi, față de 151 mii ale candidaților aleși, și totuşi au căzut. Dar absurditatea cea mai grozavă este faptul că în sectorul 3, Sadoul, aflat ***în fruntea listei socialiste cu 41363 voturi,*** a căzut - din cauza sistemului - față de reacționarul Leon Daudet care a întrunit numai 19686 voturi.

Este suficient pentru a vedea căror fapte se datorește rezultatul cunoscut al alegerilor. Nimeni nu are dreptul a conchide din el înfrângerea socialiştilor. Iar urmările excluderii lor fortuite nu vor întârzia să se arate.

RASPUTIN...

Cu numele acestui călugăr, marea presă pariziană, revistele de speculă, editurile scelerate, casele de cinematograf au prins a-și face reclamă. Se împlinesc curând trei ani de când a fost ucis. Zi cu zi, legenda popii devine mai grozavă, pe măsură ce faptele care i se impută se complică în imaginația povestitorilor cu episoduri nepetrecute, cu mărturisiri mincinoase, cu minuni false. Realitatea era mai simplă. Un impostor vorbăreț și chipeș, ochi negri și barbă mare, bogat în citații bisericești, a fost poftit la saloanele istericelor doamne din societatea palatistă pentru a-și dezvolta în predici noua răstălmăcire a cărților sfinte și a îndruma toate acele mici grațioase căpățâni însetate de ideal spre fericire. Rasputin avea o doctrină atrăgătoare: Dumnezeu iubește pe cei ce se pocăiesc; dar pentru a ajunge la adevărata pocăință, trebuie să fi păcătuit în adevăr; numai păcătoșilor le este hărăzită pocăința, deci grația divină, deci fericirea. Adepții acestei învățături încredințau înțeleptului părinte cârma sufletului lor care, prin greșeli și nelegiuiri

organizate în grădinile și sălile marilor palate, trebuia îndreptat înspre căință și înspre iertarea Celui de Sus.

Bărbați, fecioare și femei s-au dedat cu misticism riturilor ademenitoare ale rasputismului. Rasputin ajunse făcător de minuni, lecuitor al celor bolnavi și, în societatea aceea de plictisiți și dezorientați fiind singurul cuget conștient de ceea ce vrea și de ceea ce urmărește, faima lui se statornici fără preget. întreținut al tuturor doamnelor, prieten al libertinilor, temut de către cei ce-l ocoleau, deveni aliatul ambițioșilor cari râvneau și obțineau situații prin mijlocirea bine plătită a influentului popă. Astfel se amestecă Rasputin în politica Rusiei.

Primit de țarină, îi stăpâni în curând nervii și gândirea prin farsa cuvântului său, dar mai ales prin vlaga notorie a trupului. La rândul ei, Țarina, stăpânind ființa puternică, vicioasă și bolnavă a Țarului, absolutul suveran al tuturor Rusiilor, voința marelui ibovnic se făcu simțită de-a lungul și de-a latul împărăției. Ministerele se alcătuiau după placul său, care se nimerea să fie plăcut împărăției și, firește, bunul plac al Suveranului. Ci numai toanele lui Rasputin se îndepănau în chipul ăsta. El își avea, la rându-i, camarila, prietenii, curtezanii, finanțatorii. Era plătit. Şi proteja pe bunii și bogații săi amici, cari dispuneau astfel de splendorile puterii și de comorile Rusiei. în țară fierbea nemulțumirea, indignarea, revoluția. Politicianii chibzuiți, partide puternice, agitau sub ochii morți ai împăratului realitatea, în slove luminoase ori în drapele roșii. Dar toate erau zadarnice față de autocratul nevropat, prăbușit în ascultarea soției sale agitată și autoritară; în ascultarea femeii încoronate care-și țipa plăcerile nocturne în mâinile cotrobăitorului popă și care, din înfrângerile frenetice și delicioase ale popii, primea învățătură pentru biruințele din zi. Şi vorba lui Rasputin, apăsată pe gura dulce a împărătesei, se schimba în poruncă pentru nenumăratele Rusii.

Căderea lui Rasputin și a partidului său s-a întâmplat când cu amestecul acestuia și, firește, și [al] Țarinei în politica externă a imperiului. Nesocotind dorințele Dumei care, de bine de rău, închipuia un fel de reprezentanță națională, camarila palatistă și partidul cel ocrotit au năzuit să rezolve, conform intereselor de clică, greutățile externe ale poporului. Rasputin fu asasinat.

Femeia încoronată se îngriji solemn de cadavrul amintirilor ei cele mai violente. Veni revoluția. Veniră excesele răzbunătoare. Țarul nemernic, bărbatul fără voință fu executat, iar Femeia, care din nebunia stearpă a niturilor sale născuse, în fine, poporului o Revoluție, cunoscu brutalitatea unor marinari bolșevici înainte de a fi asasinată

Romanul lui Rasputin se va publica în ***Chemarea.***

DOUĂ PLECĂRI

Stranie şi dureroasă paralelă. De o parte, un fapt din trecutul apropiat, fapt patetic, impresionant, de altă parte, unul din viitorul imediat, penibil şi trist. Unul a fost. Celălalt va fi dacă în ultima clipă duhul înţelepciunii nu va sălăşlui în cugetul politicianilor noştri.

De o parte, plecarea misiunilor aflate la Iaşi, în frunte cu generalul Berthelot, acest „pere la victoire" al nostru în februarie 1918, de alta, în decembrie al anului acesta, plecarea grabnică a legaţiilor prietene, aducând ruperea relaţiilor politice. Acum un an, învinşi, umiliţi, îngenuncheaţi, reconduceam cu dragoste şi cu alai regesc pe aceia cari ne ajutaseră şi suferiseră alături de noi până la capăt. Astăzi privim idiotizaţi, cu gesturi placide plecarea fulminantă a vechilor amici.

1918. în gara Nicolina, trei trenuri aşteaptă sub presiune. Soldaţi, ofiţeri, steaguri, muzică, doamne. O agitaţie neobişnuită, o dispoziţie funebră. Pe rând soseau ofiţerii aliaţi de toate naţiile. Un nespus regret se citea în ochii tuturora. Regele însuşi venea să-şi ia rămas-bun de la colaboratorii vremelnici. Se făceau promisiuni solemne şi mâini prietene se strângeau cu recunoştinţă. Iar când în miezul nopţii trenurile înarmate cu tunuri şi mitraliere, pentru a înfrunta valurile oceanului rusesc, se puseră în mişcare, un strigăt ca de fiară rănită, strigătul ţării, răsună prelung.

Cei ce au trăit zilele acelea îşi amintesc încă de depresiunea morală care cuprinse armata şi poporul. Rămăseserăm cu un gol adânc în suflete şi totuşi atunci se iviseră zorile păcii, unei păci bune. Aliaţii plecau.

Era o pierdere, dar câştigul odihnei, reculegerii, liniştei o compensa. Riscam să pierdem un ajutor preţios, dar conducătorii de atunci sperau să ne câştige prietenia duşmanului năvălitor.

Astăzi, cu lăzi şi cufere făcute, aliaţii aşteaptă un cuvânt de ordine. Ofiţerii lor trec pe stradă înarmaţi cu revolvere, cu capul plecat, bănuitori. O zi sau două încă, şi alte trenuri vor părăsi ţara, păzite ca convoiurile de prizonieri. Nici un cuvânt de despărţire, nici o făgăduială, nici măcar recunoştinţa personală pentru atâţia din ei cari ne-au dovedit iubire. Vor pleca nişte străini.

Suntem astăzi biruitori. Nu mai râvnim pacea ca odinioară, dar cu atât mai cumplit va fi golul. Atunci ne rămăsese putinţa de-a câştiga pe duşman, astăzi n-o mai avem nici pe aceea. Vom rămâne singuri. Ce folos că vom fi mari, uniţi, bogaţi poate, dacă lumea nu va voi să ştie de noi, dacă vom refuzat să dăm dovada spiritului de solidaritate internaţională?

Dar trenurile diplomatice, plecând din Capitală, vor străbate ogoarele înţelenite ale ţării.

Vor aclama pe călătorii îndureraţi şi le vor tălmăci simţirea adâncă a poporului. Şi ajungând în Apus, de unde veniseră, reprezentanţii aliaţilor vor putea spune că nu ţara, ci o mână de oameni vinovaţi au adus ruptura. In această constatare va sta singura punte de legătură pentru o împăcare viitoare.

Aşa ar fi să fie! Şi de aceea, voi care deţineţi astăzi puterea, cruţaţi-ne, dacă mai e vreme, de chinul acestei a doua şi ultime plecări.

APA-N PIUĂ

Din ordin directorial, ***Neamul românesc*** a pus la dispoziţia d-lui Caracas două zilnice coloane pe pagina destinată reclamei, pentru exerciţiile sale de stil şi compoziţie. Directorul ***Neamului*** e un bun şi indulgent profesor. S-ar putea ca împotriva apucăturilor d-sale pedagogice să protesteze cititorii. Dar până atunci, cel ce confundă gazetăria cu şcoala de adulţi politici, îşi continuă strădania cu o speranţă susţinută de o veche definiţie: geniul e perseverenţă. L-am ruga pe d. Iorga să îndrumeze totuşi pe bătrânul său discipol, să-1 îndemne a-şi varia cât de cât temele, a-şi primeni cât de arar imaginea, maniera, a-şi mai strânge fraza şi a nu lăsa germenii atâtor însuşiri strălucite să se înece în lichidul pisălogit cu răbdare de înger în formatul ***Neamului românesc.***

Au trecut săptămâni de când d. Caracas ne-a învinuit a fi mistificat alegătorii, plimbând pe la sate un om travestit în „generalul Averescu".

Am respins somaţia de a lua în serios această născocire barocă, dar pentru că ni se cerea cu deznădejde o dezminţire, am consimţit a reda minţii credule a d-lui Caracas liniştea pe care o pierduse: i-am silabisit, după plac şi pe înţeles, această dezminţire.

Curând însă, ziarul Ligei Poporului a învinuit Partidul Naţionalist că s-a servit de numele generalului Averescu în alegeri. Nedumerirea încetă pentru noi.

Pentru orice fiinţă fără coadă, eram scoşi din cauză sau aveam a răspunde doar ***Indreptărei,*** care acuza însă pe iorghişti. Numai d. Caracas n-a roşit însă de situaţia alor săi şi, prin noi zvârcoliri de sintaxă, şi prin noi icniri cerebrale, ne-a impus să-i cerem numele a doi ţărani care au crezut că, votând „Clopotul", votează pe Averescu şi numele unui profesor „takist", care auzise undeva de anecdota cu travestitul. Ca să nu intrăm în tainele meseriei de istoric şi a documentării istorice a d-lui Iorga, n-am mai întrebat nimic de elevul său. Cei doi ţărani cari „credeau" şi takistul care „auzise" nu dovedeau decât starea fericită de credulitate a sufletului d-lui Caracas. Şi

dumnealui a continuat să polemizeze singur, să se repete, să se retuşeze, lăbărţându-se laborios pe contrapagina ***Neamului.*** De la un timp a prins a-şi recapitula articolul şi variantele; apoi a rezumat polemicele cu ***Clopotul*** şi ***îndreptarea,*** proclamându-şi victoria definitivă, arătând, în gingaşe demonstraţii, cum a spulberat calomniile, cum a înfundat pe adversari: „mi s-a răspuns aşa şi aşa, şi i-am redus ruşinos la tăcere"; „am replicat însă aşa şi pe dincolo". Credeam că beţia biruinţei îl va epuiza. Dar cugetarea sa are intermitente izbucniri dizenterice. Pe ziua de ieri citează pe d. Take Ionescu. E drept, adaugă d-sa, că d. Ionescu trebuie să fi auzit de la acelaşi takist ca şi mine! Urmează insinuarea că am fi auxiliarii takismului şi ai Ligei Poporului, în care caz amestecul şi învinuirile sale ar deveni cu atât mai superflue şi mai deplasate. Şi suntem somaţi a căuta pe adevăratul mincinos, căci Caracaş-ul e revoltat pe titlul de articol ***„Neamul"*** minte. Ei bine, nu vom căuta pe mincinos, căci am găbuit dintru început pe prost.

Rugăm pe d. Caracas a ne soma să-1 denunţăm. *,^4llons! du courage!''*

« j I

FALSIFICAREA TRATATULUI CU AUSTRIA

Dacă indeciziunea a durat atâta vreme şi dacă mai stăpâneşte încă firile mai puţin oţelite în lupta perfidă a politicii, lucrul se datoreşte nebuloasei cu care liberalii au ştiut să înconjoare clauzele incriminate din Tratatul cu Austria. în momentul când ultimatul a fost înmânat generalului Văitoianu, cei mai mulţi dintre reprezentanţii naţiunii, şi nu numai din ai provinciilor alipite, cădeau ca din nori. Aveau o noţiune vagă despre clauza minorităţilor, iar aceea a tranzitului le era cu desăvârşire necunoscută.

O discuţie publică în jurul detaliilor nu a avut loc niciodată. S-a discutat numai principiul, şi acela aşezat intenţionat pe baze false. O cercetare a câtorva din aceste mistificări, pe care şi astăzi le regăsim în presa liberală, este necesară acum, când semnarea este definitiv hotărâtă.

S-a falsificat în primul rând cu sistemă principiul care stă la baza Ligii Naţiunilor. Liberalii au deghizat ideea solidarităţii şi a independenţei naţionale sub vechea formulă a suveranităţii intangibile, iar d-l Cuza a mers mai departe, susţinând că este vorba să fim reduşi la vasalitate. Principiul controlului *internaţional* al Ligei Naţiunilor, ei l-au prezentat ca un regim de poliţe al unui stat faţă de altul, ştiind prea bine că aliaţii înţelegeau cu totul altceva. Aliaţii ne cereau să acceptăm supravegherea *umanităţii,* organizată sub forma societăţii popoarelor, în scop de a nu permite ca în ţara aceasta să se petreacă lucruri mai grave şi mai nedrepte decât aiurea.

Privind astfel lucrurile, principiul imixtiunii apare mult mai benign şi mai legitim decât în interpretarea liberalo-cuzistă.

Tratatul nu făcea distincţie între state mari şi mici, ci între *un stat* şi o *colectivitate de state.*

Şi apoi, chiar dacă aplicarea principiului numai faţă de anumite state ar denota o bănuială faţă de ele, nu este ea justificată? Am dat noi până astăzi dovada unui democratism sincer şi integru pentru a avea dreptul să respingem cu trufie un amestec care, dacă nu vor exista motive pentru înfăptuire, ar rămâne inoperant?

O altă mistificare, adresată credulităţii naive şi prejudecăţilor unei anumite categorii din burghezia noastră, a fost a detaliilor din clauza minorităţilor. Liberalii au scos încontinuu la suprafaţă efectele acesteia asupra situaţiei evreilor din România. Au prezentat clauza ca fiind elaborată exclusiv pentru a favoriza pe evrei şi pentru a-i pune într-o poziţie de superioritate faţă de restul populaţiei. Zilele trecute încă, ***Viitorul*** reducea, printr-o falsificare ordinară, toată această clauză la tendinţa de a obliga România să celebreze în mod oficial sabatul. în mod perfid, ei înfăţişau vasta problemă ca o tendinţă ridicolă de a introduce repaosul obligatoriu pentru toţi românii în ziua de sâmbătă. De aci se poate deduce toată meschinăria atitudinii lor.

Interpretarea este cu atât mai arbitrară, cu cât convenţia pentru apărarea minorităţilor nici nu este redactată, *nici nu există.* Articolul cu sabatul se află numai în tratatul semnat de Polonia. Şi ce spune? Că evreii vor avea dreptul neîngrădit de a celebra sabatul, lucru pe care-1 făceau şi până acum.

Cu ajutorul prezentării clauzei minorităţilor, ca o măsură exclusiv filo-semită, se scot din cauză toate celelalte minorităţi, în număr de patru milioane, pe care aliaţii le au în vedere.

Acestea sunt numai o parte din falsurile prin intermediul cărora liberalii au vrut să câştige ţara, pentru rezistenţa care nu era decât o ambiţie personală a şefului lor şi o rezultantă a politicii economice dusă de partidul lui.

Că ele n-au prins, că toate încercările de înşelare şi de ascundere au eşuat, că rodomontadele naţionaliste au rămas neputincioase, este astăzi cu prisosinţă dovedit.

Politica ocultistă a liberalilor rămâne însă o pată compromiţătoare pe numele lor de patrioţi ipocriţi şi de farisei interesaţi.

ŞEICARU BOLŞEVIC

Prietenul nostru, distinsul publicist Pamfil Şeicaru, a fost arestat în Ardeal, în împrejurări care ies cu totul din comun. Omul avusese dorinţa naturală şi legitimă de a vedea şi de a sta de vorbă cu principele de coroană al României şi, în acest scop, pornise prin Ardeal spre Bistriţa,

unde numitul principe se află în garnizoană. Nimic subversiv în această intenţie a unui bun român. Moştenitorul tronului este doară cineva şi merită, deci, ca un cetăţean să se deplaseze pentru a sta de vorbă cu el. Este un bărbat simpatic, cu înclinări democratice, care poate avea multe de spus unui supus cinstit.

Totuşi, Şeicaru a fost împiedicat, cu ajutorul celor mai brutale mijloace, de a-şi îndeplini dorinţa. I s-a făcut proces de intenţii şi a fost arestat fără motiv. S-ar fi putut pune oarecare fineţe în procedeu, dar cerberii din jurul principelui au preferat maniera tare. Ar fi putut spune că vizitarea alteţei este interzisă, că alteţa este bolnavă sau că nu doreşte să vadă pe un membru al presei. Dar diplomaţia nu face parte din bagajul militarilor şi agenţilor secreţi, şi de aceea l-au arestat.

Pretextul? Şeicaru este „bolşevic"! Aici, gluma se îngroaşe. Epitetul acesta e o formulă care se aruncă gratuit în dreapta sau stânga. Din moment ce un om devine inoportun, i se închide gura, i se leagă mâinile şi picioarele cu epitetul gol de orice înţeles: „bolşevic". Dar cum se potriveşte acuzaţia cu prietenul şi confratele nostru?

Şeicaru boşevic!

A luptat pe front cu o bravură care i-a adus cea mai mare decoraţie militară. Şi-a făcut datoria până la sfârşit, iar când ofiţerii începuseră a se plimba pe bulevarde, a luat condeiul şi a scris. A scris adevăruri, multe, puternice. A biciuit cu stilul lui impetuos apucăturile banditeşti ale regimului. A dat liberalilor şi porcului lor împunsături cari au pătruns prin stratul de osânză. Dar bolşevic n-a fost! N-a fost nici măcar socialist.

In articolele sale din ***Adevărul, Chemarea*** sau ***Bucovina*** nu este un rând care să clatine ordinea actuală de stat, iar broşura lui apărută zilele acestea este un breviar de simţire caldă naţională.

Dar să lăsăm abuzul în sine şi acuzaţia stupidă! Admiţând că Şeicaru ar avea convingeri bolşevice, ar fi acesta un motiv pentru a-l împiedica de a vorbi cu principele Carol? Dar ce, cugetul este şi el supus carantinei şi izolării, chiar dacă nu se manifestă?

Mai este însă ceva. Se spune că gestul arbitrar a pornit de la colonelul canadian Boyle. Cine e acest domn, care e calitatea lui şi ce caută la Bistriţa? Ce rost are prezenţa în jurul prinţului a fostului comandant al căilor ferate din Rusia, a salvatorului lui Nestor Cincu *e tutti quanti* de la Odessa şi a vânzătorului de cereale şi maşini agricole? La Bistriţa nu se fac afaceri de petrol, după cât ştim.

Dacă colonelul Boyle a fost angajat ca adjutant al prinţului sau ca om de încredere al coroanei, lucrul trebuie ştiut. Dar de când agenţii secreţi au puteri de jurisdicţie?

ÎNCETAREA OPERAŢIUNILOR

Un comunicat militar anunţă încetarea operaţiunilor de război pe toate fronturile. Suntem deci în stare de pace. Nici un vecin nu ne mai ameninţă, nici un gest nu se ridică împotriva ţării care-şi aruncă armele pentru a relua uneltele de muncă. Dar asta nu i se îngăduie încă. Zadarnic, înţelesul statisticilor economice ţipă, zadarnic se înăspresc lipsurile şi izbucnesc pretutindeni nemulţumirile. Ogoarele au rămas nelucrate, în fabrici maşinile au tăcut; se simte nevoia de braţe la câmp şi în oraşe. Armata însă nu înapoiază vieţii puterile ce i-a luat. Armata este sluga gătită în fireturi a morţii. Oricât de nobil i-ar fi scopul, ea ne slujeşte de jertfe de tot felul, şi rezultatul, înainte de a fi Victorie, este Moarte. O vedem ezitând până azi a înapoia vieţii productive, vieţii care zămisleşte mai departe viaţa, tinereţile acaparate, trupurile înlănţuite de disciplină. Demobilizarea se face prea încet. Şi nu mai există motiv de a ţine lumea sub steaguri, când însuşi comunicatul militar ne spune că nu mai lucesc tăişuri duşmane la frontieră. Nimic nu mai îndreptăţeşte această inutilă aglomerare de energii trupeşti şi morale care se cheamă oaste mobilizată, această strânsoare de forţe ce se sufocă ele în ele şi se irosesc, când legea care le adună şi le comprimă nu le utilizează în singurul sens cu putinţă: războiul, biruinţa. O mobilizare prelungită dăunează în primul rând oştirii însăşi. După cum la început nimiceşte individul, la urmă descompune şi colectivitatea. Soldatul care a tânjit multă vreme în tabere îşi pierde şi spiritul de iniţiativă, şi pe cel de ascultare. Anarhic şi dezorganizat, el nu mai reprezintă nici o valoare de muncă: infinitele ore de cazarmă, de câmp şi de tranşee l-au deprins cu acea lene curioasă şi caracterizată: lenea de război. întors acasă, nu se poate să nu observe că aratul sau lucrul în uzină e mult mai penibil decât meseria de soldat victorios. Şi toate astea sunt favorizate de către Marele Cartier, care întârzie a trimite oamenii la vetre după ce a comunicat, în deplină cunoaştere a situaţiei, că operaţiile militare au luat sfârşit. Ţara voioasă şi fecundă e menţinută într-o sterilitate forţată, şi populaţia rabdă din ce în ce mai anevoie foamea, pe când vede reintroducerea raţiei şi a cartelei. România, altădată daurită în holde şi răsunătoare de clinchetul coaselor, se înţeapă în tot mai multe cruci, se zdruncină de hodorogirea şi larma de prisos a tunurilor şi armelor. Potriviţi cât mai repede starea de fapt dinlăuntru cu evenimentele exterioare, aşa cum le arată comunicatul. Căci nu se poate purcede la viaţa producătoare într-o ţară înjghebată în acele forme cari pregătesc nimicirea: într-o ţară mobilizată.

GESTUL GENERALULUI AVERESCU

Este de presupus că generalul Averescu a chibzuit cu prisosinţă asupra motivelor şi urmărilor intrării sale în guvernul ardelean sau cel puţin că a avut un plan precis. Nimeni, în adevăr, nu poate admite că actualul ministru de Interne a participat la guvernare numai din ambiţia personală.

Dar nu este locul aci ca să scrutăm aceste considerente. Ce a gândit d. Averescu îl interesează pe d-sa, dar ceea ce ne priveşte pe noi e semnificaţia la care nu s-a gândit.

Generalul şi-a asumat în primul rând riscul de a figura pe banca ministerială fără a avea partizani în scaunele parlamentare. Faptul acesta poate, cu tot decretul de dizolvare pe care îl are în buzunar, la un moment dat, să ducă la situaţia pe care d. Iorga o anunţă ameninţător în ziarul d-sale. în clipa în care generalul va lucra în dezacord cu programul blocului, el va fi socotit ca adversar, ca pui de cuc, şi va putea să primească un vot de neîncredere care să-1 debarce înainte de a putea să uzeze de decretul din buzunar.

Admiţând însă că lucrurile ar decurge după plac, că generalul ar reuşi să treacă peste toate obstacolele ce s-ar pune în calea Iui de ministru, participarea sa la guvern ar putea totuşi să aducă o dezmembrare a Ligei Poporului, o demonetizare a ei şi, pe lângă acestea, pierderea definitivă a sprijinului takist sau flondorist.

Şi atunci, se pune întrebarea: în ce măsură intrarea în guvern a comandantului de la Mărăşti înseamnă ea un avantaj pentru gruparea sa, un folos pentru ţară? Ambele chestiuni sunt deopotrivă de îngrijorătoare, pentru că răspunsul negativ înseamnă o grea lovitură nu numai pentru speranţele noastre, dar şi pentru drepturile pe care le are ţara faţă de activitatea oricărui om politic.

Să precizăm:

Dacă participarea generalului Averescu la guvem va avea de urmare o slăbire sensibilă a blocului *opoziţionist,* al cărui pivot era şi care constituia o serioasă garanţie pentru democratizarea regimului nostru politic, gestul lui va avea valoarea unei dezerţiuni, unei sinucideri şi unei trădări faţă de ţară.

Aceasta îi va fi acordat un credit aproape nelimitat, pe care d-sa îl va fi risipit cu largheţă şi fără nici un folos.

Poate generalul să dea dovadă de oricât de bune intenţii, poate să realizeze singur tot ce se aştepta de la gruparea lui, dar gestul va rămâne funest. Pentru că opera lui va fi fost prea personală, prea legată de fiinţa trecătoare.

întemeiată pe formidabila-i popularitate, misiunea generalului era nu de a crea o mişcare care să rezume în persoana lui şi care, deci, să piară o dată cu el (să nu uităm că e bătrân şi că are la activ o muncă din cele mai istovitoare), ci aceea de a clădi pe temelia numelui său o direcţie care să-I depăşească şi să-i supravieţuiască. Rostul lui era şi este de a strânge în jurul lui şi de a recomanda ţării, sub garanţia renumelui său, toate puterile active şi cinstite ale democraţiei româneşti. Atunci, datoria sa faţă de ţara care s-a încrezut orbeşte în el (nu vrem să spunem că orbii se înşeală necesarmente) ar putea fi considerată ca îndeplinită.

Ei bine, gestul recent al idolului popular este el în concordanţă cu această misiune? Din cât se vede până azi - deşi un răspuns categoric ar fi prematur - ne îndoim puternic.

Şi atunci care e viitorul? Care e situaţia ineluctabilă care va urma? Popularitatea se va evapora poate înainte de moartea sa, înainte chiar de retragerea sa din viaţa politică, lăsând în urmă un *amere-gout*[1] pe care poporul nu-1 suportă cu plăcere. Gruparea sau partidul va fi compromis, şi mai înainte de el grupările anexe.

Iar în urmă va rămâne ce? Partidul Liberal vivace încă, din nenorocire, pentru că va fi înţeles la vreme că partidele nu trebuie să-şi lege soarta de a unui singur om, oricât de mare ar fi, şi Partidul Socialist robust, intangibil, clădit pe o sfântă şi adâncă realitate, iar la mijloc, în locul puternicei „punţi de legătură" pe care ar fi putut s-o marcheze Liga Poporului, o mână de bărbaţi culţi, muncitori, devotaţi, care vor rătăci zadarnic cu haina în vânt, cu priviri cercetătoare, după punctul central, după pivotul acela care va fi dispărut.

în clipele acelea, democraţia română va trece prin cea mai grozavă criză care s-a văzut.

REGELE „MARŞEAZĂ"

După demisia guvernului Văitoianu şi înainte de constituirea ministerului Averescu-Vaida, în mijlocul tratativelor politicianiste împletite cu intrigă şi păcăleală, sub ameninţarea plecării ambasadelor aliate, în mânia neputincioasă a parlamentarilor şi în nerăbdarea primejdioasă a poporului, Regele nostru constituţional şi iresponsabil a trimis Franţei o scrisoare. De bună-seamă că intenţia i-a fost nobilă. Adresându-se preşedintelui Republicii Franceze, îi cerea acestuia să intervină în politica externă a guvernului său pentru a determina schimbări de atitudine şi modificări în clauze favorabile ţării româneşti. îi arată, prin aceasta, de cât de nemărginită putere dispune el ca Rege în afacerile statului său şi-şi divulgă astfel presupunerea

[1] Gust amar (franc).

că orice alt cap de stat, fie preşedinte, fie suveran, dispune de aceleaşi însuşiri absolutiste. în momentul când Regele, care ajurat pe Constituţie, trebuia să formeze cât mai grabnic un guvern pentru a calma chinurile nesiguranţei şi a înlătura primejdia rupturii, în vremea când dispunea de un Parlament de cinci sute de oameni pentru toate felurile de „combinaţii" cu putinţă, el trimitea o scrisoare bazată pe hipertrofia prerogativelor sale şi vorbea în numele ţării, şi cerea în numele poporului, de la un om controlat de un guvern, de un guvern controlat la rându-i de o Cameră turbulentă şi veghetoare. A doua zi după alegerile cu vot universal, a doua zi după surparea regimului militar, pe când la Bucureşti se aflau adunaţi aleşi de-ai corpului electoral din Vechiul Regat, aleşi din Basarabia revoluţionară ori Bucovina politicianizată, din Ardealul cel dârz şi din Banatul muncitor, Regele schiţa gesturi de monarh absolut. Gestul său, insultă adresată Parlamentului, tiflă trântită opoziţiei şi poporului, era cel puţin polemic faţă de guvernul Clemenceau, peste care se trecea. Era jignitor pentru Poincare. Era ca o misivă a Ţarului către sultanul Turciei, către emirul Afganistanului; ca o suplică a Papei către Dalai Lama [al] Tibetului. Cine oare l-a îndemnat pe acest Rege bun, tăcut şi retras în cuminţenia lui, la acest lux de acte neconstituţionale, la acest surplus de iniţiativă, exces de zel şi exagerare a instinctelor de dominaţiune? Cine oare a transformat pe un om sceptic şi blând în fiinţă autoritară şi energică? Desigur că tot acela care s-a şi lăudat a fi silit pe Rege la îndeplinirea ultimelor reforme democratice, împroprietărirea şi votul obştesc.

Regele cunoscu foarte curând şi foarte simţit urmarea demersului său. Poincare nu i-a dat nici un răspuns. I-a răspuns în schimb Clemenceau. E ca şi cum pe culoarele întunecoase ale unui mare castel plin de oaspeţi te-ai aventura, tu gazdă amabilă şi respectată, să baţi la uşa zăvorâtă care păzeşte somnul, ah, al unei frumoase invitate. Aştepţi un răspuns. Inima-ţi palpită. Linişte şi întuneric. Mai baţi o dată. Se aude un glas, vai, un glas necunoscut: „Cine-i acolo?". Răspunzi, în şoapte, că eşti tu, însuţi tu, nocturnul chinuit al nurilor ei evocaţi necontenit de o imaginaţie rebelă. Şi iată că glasul dinăuntru se defineşte aspru: „aci... rivalul", aci... indezirabilul, aci, în sfârşit, Clemenceau sau altul...

în nota de răspuns dată Suveranului român, Clemenceau spune că „regretă foarte mult truda pe care şi-a luat-o Regele în zadar, deoarece în Franţa, ca în toate ţările constituţionale, politica statului nu este atribuţia capului statului, ci a guvernului".

Mulţumită d-lui Brătianu, Regele a mărşăluit şi în această chestie a corespondenţei cu răspuns nepoftit.

Sire, urecheşte-ţi sfetnicul!

Un singur om se află astăzi la putere: generalul Averescu; şi menţinerea lui, sprijinită pe grupul parlamentar ardelean, e periclitată de atitudinea incertă a ţărăniştilor, de ostilitatea surdă a pâlcului naţionalist şi de vrăjmăşia neîmpăcată a liberalilor.

Generalul Averescu a luat guvernul fără partid, căci ieşind din Liga Poporului îşi asumă pe deplin răspunderea sa de om al întregii ţări care a suferit până azi de pe urma tuturor coteriilor politice. Cu mult eroism urcă treptele soclului pe care i l-au pregătit meritele sale de militar destoinic şi de om cinstit. Simbolizând cerinţele unei vremi şi nevoile unui popor, rămâne-va oare generalul Averescu la capătul ascensiunii sale închegat, încremenit, prefăcut în statuie, sau va fi răstignit pe crucea făgăduinţelor pe cari le-a dat dimpreună cu speranţele pe cari le-a întrupat? Generalul are de ales între culme şi prăpastie. Nu există pentru el cale de mijloc, putinţă de tărăgăniri, tratative, semimăsuri, acomodări, politicianisme. Biruinţa sa va fi biruinţa idealurilor proclamate cu deznădejde de atâta vreme, cauza sa e aceea a claselor sociale asuprite, căderea ar însemna restabilirea brătienismului înfrânt în alegeri şi rupt dureros de la putere. De aceea, el are astăzi sprijinul întregii ţări, iar parlamentarii în consfătuirile lor ezită să-şi dea pe faţă nemulţumirile sau duşmăniile.

D. Brătianu însă deschide focul. D-sa interpelează asupra rostului Camerelor actuale şi cere declararea lor ca Adunare Naţională Constituantă. Durata acestei legislaturi e pentru ai săi o chestie vitală. Liberalii ştiu că viitoarele alegeri nu se mai pot face nici de Văitoianu, nici de Coandă sau Manolescu-Râmniceanu şi nici nu se vor mai întâlni cu abţinerea opoziţiei. Ei au o sută de locuri în sfatul ţării. Sunt încă un grup impozant. Au înaintea lor patru ani de zile cu posibilităţile infinite pe cari le oferă întâmplarea şi flux-refluxul pasiunilor omeneşti. Deci luptă pe viaţă şi pe moarte, prin vorbă, prin presă, rafinament încercat în grele împrejurări pentru păstrarea poziţiei cucerite, ceea ce implică viaţă lungă pentru Parlamentul actual. Acţiunea d-lui Brătianu este desăvârşit abilă. în situaţia liberalilor se mai află încă două grupări: ţărăniştii şi naţionaliştii, din belşug reprezentaţi în Cameră, şi asta tot graţie abţinerii opoziţiei în alegeri.

Pentru ei, alegerile noi sunt tot o ameninţare de a se vedea reduşi la doar câteva locuri de deputat. Pornită cu drapele de cinste şi dreptate, ei dau un ruşinos spectacol când se adună şi cer eternizarea minciunii parlamentare, refuzând mulţimii imense a celor ce n-au votat putinţa de a-şi trimite în Cameră aleşii. întocmai ca liberalii, se tem de împrejurările neprielnice pe cari le-ar crea înfăptuirea celei mai simple şi mai curate dreptăţi. D-nii Iorga şi Cuza pipăie şi dezmiardă pluşul moale ale celor treizeci de scaune ce

le-au covârşit visurile mai îndrăzneţe. Să renunţe la dulcele dar al norocului pentru cei cari, protestând în contra dictaturii militare, n-au votat? Sufletul senin şi zburător al acestor apostoli nu se împiedică de obstacole grosolane. La fel, ţărăniştii.

Tinerii lor conducători, parlamentari debutanţi, au şi ei acut halucinaţia portofoliilor ministeriale. între ei şi naţionalişti, între naţionalişti şi liberali e o trăsătură de unire. Unii îşi apără trecutul de putere şi putinţa de revenire la acel trecut. Alţii îşi apără prezentul copios în mandate şi promisiuni. în faţă, ţara care-şi cere dreptul de vot: muncitorii, plugarii şi orăşenii cari n-au votat. Şi liberalii atacă făţiş, cu vorbe ce sună teama tuturor din ţara veche. Morţiş, cine-i deputat, trebuie să rămână. Ceilalţi s-ar alia cu plăcere. Dar mai sunt locuri în minister. Dar mai e un rest de ruşine. Prelungească-se legislatura, facă-se Constituanta: atunci Averescu, omul zilei, va găsi susţinători în Parlament, va trebui să lupte cu liberalii şi să dea lămuriri ţării.

DEMOCRAŢIA ARDELEANĂ

Iată unul din cele mai descalificate locuri comune din limbajul nostru politic. Există vreo formă, afară de frazeologia liberală, cu care să se fi jonglat mai mult şi care totuşi să nu cuprindă o atât de fundamentală eroare?

în convieţuirea noastră cu Ardealul am trecut de luna de miere. Am depăşit perioada avansurilor reciproce, a complimentelor amăgitoare şi a menajamentelor ipocrite. Ne-am unit temeinic, ne-am amestecat în guvern, în Parlament şi am ajuns să ne cunoaştem infirmităţile pe care vestmântul antenupţial, distanţa şi orbirea drăgăstoasă le ascundeau. Ne cunoaştem trupeşte şi sufleteşte. Este vremea deci să vorbim adevărul. întâmplările unui an întreg, atât de bogat în fapte şi experienţe, ne permit s-o facem.

Ardelenii, de altfel, îşi luaseră de mult dreptul. Corupţia şi bizantinismul nostru au fost speculate de ei în toate chipurile. Iar gesturi cari nu lăsau îndoială au exprimat părerea oamenilor politici de acolo asupra celor de aci. Excluderea ardelenilor, care au făcut politică în regat, din rândurile candidaţilor oficiali în recentele alegeri este unul din cele mai caracteristice. Nimeni nu contestă exactitatea şi justificarea părerilor ardelene, după cum nimeni nu va supune îndoielii sinceritatea şi buna-credinţă ale acelora care le-au formulat.

Să ne fie, aşadar, îngăduit, cu aceeaşi sinceritate, să fixăm câteva adevăruri.

Democraţia ardeleană! Prin definiţie, societatea română din fostul regat ungar este lipsită de diferenţe de nivel social, de orice oligarhie, plutocraţie şi mai puţin de o aristocraţie. Teoreticeşte vorbind, există acolo toate premisele unei democraţii propriu-zise. Totuşi, printr-unul din paradoxele vieţii sociale, realitatea este alta.

Porniseră la drum, fraţii de peste Carpaţi, în condiţii admirabile. Socialiştii participau la guvern şi declaraţia de la Alba-Iulia înfigea jaloanele unei politici sănătoase şi drepte.

Cât de puţin însă a trebuit pentru ca fondul gândirii să iasă la iveală. în Sfatul naţional de la Sibiu, care a dat o reformă agrară şi electorală, pentru care minorităţile nu fuseseră consultate, s-au produs manifestări cari pentru prima dată zdruncinau puternic legenda democratismului. într-o clipă se renunţa la votul femeilor şi în alta se izgoneau cu brutalitate, de către unul din stâlpii actualului guvern, miniştrii socialişti. Cuvintele pronunţate atunci sunt mai mult decât compromiţătoare pentru atâţia din conducătorii politici ai maselor.

Acolo a fost numai începutul. Din acel moment n-a trecut o zi, o acţiune oficială în care principiile democratice să nu fie siluite. Gândiţi-vă la alegeri, la toate ingerinţele, la *numirea* de fapt a deputaţilor şi la legea electorală însăşi, care nesocotea pe cea din Regat şi-şi bătea joc în modul cel mai cinic de pactul de la Alba-Iulia. Gândiţi-vă la cenzură şi la diversele persecuţiuni, la antisemitism şi la îngustimea de judecată vădită în toate prilejurile.

Aşa am ajuns la guvernarea de astăzi. Parlamentul în mâna lor, guvernul de asemenea. Două arme cari pot cu uşurinţă să îndemne la abuz şi la autocratism sau care, în cel mai bun caz, pot permite o comedie demagogică menită să reuşească.

Ei bine, unde este democraţia? Cari sunt punctele de program sau măsurile în care să se oglindească acea atitudine insuflătoare de încredere? Programul lipseşte, iar faptele se fac aşteptate. Prigoana dăinuieşte, autoritatea militară e neştirbită, regimul excepţional continuă pe toată linia.

Iar în ce priveşte viitorul, circulă zvonuri din cele mai alarmante. Dacă acelea se vor confirma, atunci falsul democratism va fi înmormântat pentru totdeauna şi vom putea lua faţă de vinovaţi singura atitudine admisibilă: lupta fără preget. Se vorbeşte cu timiditate, natural, de o modificare a legii electorale, în sensul reintroducerii votului cu majoritate. O revenire la Colegiul unic pe care reformiştii liberali îl preconizau acum cinci ani.

Abrogarea reprezentării proporţionale, desigur ca mijloc pentru a da Parlamentelor viitoare aspectul incolor de până acum şi poate pentru a permite Blocului o guvernare nestânjenită pentru eternitate.

Nu dăm încă drumul revoltei noastre, până când intenţiile guvernanţilor nu se vor preciza. Dacă însă lucrul se va întâmpla, atunci vom fi cei dintâi în a deschide lupta împotriva minciunii pseudo-democratice şi, dacă va fi nevoie, vom apăra cu braţele toate drepturile cetăţeneşti - puţine cum sunt - cari ne-au mai rămas.

împotriva revoluţiei care înaintează în steagurile annatei roşii, care izbucneşte în victoriile electorale socialiste din Belgia, Italia şi din Franţa, unde comunele au fost cucerite prin voturile muncitoreşti, care s-a arătat în democratizarea ţărilor învinse şi care se vesteşte în toate suflurile vieţii de astăzi, burghezia îngrozită caută un sprijin. Aiurea, ca şi la noi, partidele reacţionare invocă în faţa drepturilor muncii din fabrici, ateliere şi uzine, dreptul ţăranului aplecat peste somnul ogoarelor. Liberalii, ţărăniştii, averescanii se înghesuie în vetrele săteşti, arată truda plugarului ca neasemuit mai grea decât a lucrătorului din oraş. Opun celor opt ore de muncă la maşină ale uvrierului, cele şaisprezece ore ale muncii câmpeşti de vară, care începe, istovitoare, în zorile reci, şi continuă până în amurgire. Şi pentru ţăran, strigă ei, există un drept de grevă. Ţăranul nu poate primi să se străduiască până la sleire pentru a trimite pâine oraşelor trândăvite.

Ţăranul e conservator şi are simţul proprietăţii. Nu i se poate deci vorbi de socializare.

Acesta este punctul de sprijin al burgheziei. Ea flutură de acum ameninţarea maselor agricole, ignorarea lor adâncă, lipsa lor de discernământ, ura satelor în contra cetăţii. Găsim în pagini de Blasco Ibanez ilustrarea acestui procedeu al oligarhiei capitaliste şi clericale spaniole, stârnind, în zile de grevă şi de *meeting-uri* socialiste, răscoala mulţimilor ţărăneşti bigote şi conservatoare, aduse la oraş cu icoane, crucifixuri şi mătăsării bisericeşti, sub pretextul procesiunilor religioase. Prima asmuţire de acest fel la noi o încearcă liberalii. Semnul buletinului lor de vot a fost Crucea. Sensul discursurilor lor e cunoscut. La fel ţărăniştii: revoluţionari când pretind exproprierea fără despăgubiri, reacţionari când opun revoluţionarismul agricol revendicărilor muncitoreşti. La fel averescanii, cari vor căuta, în resursele unei incontestabile popularităţi, scutul actualei aşezări în contra schimbărilor ce s-au vestit.

Eşecul, de altfel, discutabil, al socialiştilor în Franţa aşa se explică. Biruinţa lor în alegerile comunale e o dovadă mai mult. Gloata ţărănească de mici proprietari a fost păcălită şi întrebuinţată.

S-a exploatat egoismul lor îndărătnic şi sperios. S-a trişat cu argumentele. Căci nu se poate opune munca agricolă muncii din uzine, ci doar muncii din micile ateliere casnice din burguri. Aceste ateliere au dispărut. Sunt două evoluţiuni cari au mers în sens contrar. Pământul se împarte, capitalul se concentrează. Ţăranul poate deveni mic proprietar de pământ, muncitorul nu poate deveni mic proprietar individual de uzină. Revoluţia din 1789 a vândut bunurile naţionale - marea proprietate funciară a nobilimii şi a clerului - şi a creat clasa micilor proprietari rurali.

Marile averi industriale n-au cunoscut nici o expropriere, fiindcă marea industrie a început abia de atunci încoace. Utilizarea forţei aburului şi maşina de ţesut s-au ivit mai târziu. Deci în vreme ce munca agricolă se libera, transformările metodelor de producere la oraşe duceau la salariat, la robie pe uvrieri, îmbogăţind pe câţiva întreprinzători de atunci, ai căror continuatori voiesc astăzi să înăbuşe în sânge şi să îngenunche sub cătuşe proletariatul când îşi reclamă drepturile. înşelăciunea tuturor cuvintelor burgheziei, când opune uzinelor pământul, ascunde cu grijă un simplu şi ştiut adevăr: lucrătorul nu se poate împroprietări cu o uzină, căci uzina nu se poate fracţiona ca o moşie.

Prima revoluţie socială românească a încercat-o Cuza: secularizarea averilor mănăstireşti şi împroprietărirea ţăranului. De atunci încoace, oligarhia românească a fost constrânsă necontenit la un mic revoluţionarism, care se atingea de sfântul drept al proprietăţii ca nişte degete mânjite în praf de aur. Un gest mai brusc, daurit şi el, a făcut ultima Cameră liberală la Iaşi. De acum mergem către exproprierea totală, fără despăgubiri. E însă ultima revoluţie la care oligarhia veche şi nouă consimte. Ea liberează pe robii satelor pentru a-şi păstra, cu ajutorul lor, pe robii uzinelor. Vor reuşi un scurt timp. E ultimul zăbranic de întuneric în care furii şi asupritorii noştri caută să înfăşure pruncul curat al vieţii.

PANTELIMON ÎN BASARABIA

Ministrul Halippa Pantelimon, al cărui sinistru nume ne-a sugerat întotdeauna bănuieli, a mărturisit de la tribuna Camerei toate crimele comise cu ajutorul jandarmeriei, annatei şi administraţiei oligarhice în Basarabia. A mărturisit ceea ce nu ştiam precis, ceea ce n-am îndrăznit să afirmăm, căci nu puteam crede: înecarea în Nistru a socialiştilor, execuţiile sumare şi o mulţime de episoduri cari aminteau cele mai grozave povestiri ale teroarei franceze în regiunea Lyonului şi în Vendeea, pe vremea marei Revoluţiuni.

Despre ororile, despre omuciderile din Basarabia ştiam. Ştiam că mulţime de oameni au dispărut misterios, că hoituri umflate au fost văzute pe maidane, prin şanţuri ori plutind fericite şi oribile pe faţa râurilor. Ştiam de familii cari plâng căutând un mormânt fără semne, fără nume şi fără loc. Ni s-au descris fărădelegi cumplite. Ne aflăm în ţara lui Barbă-Albastră, în plin cinematograf criminal. Pantelimonul Basarabiei a venit să confirme şi să mărturisească. Pantelimon Halippa, cu sumbrul său nume ţigănesc, şi-a făcut apariţia întunecată la tribună şi a lansat, Camerei înmărmurite, declaraţia

sanguinară: „Da, pe agitatori i-am aruncat în Nistru şi regretăm a nu-i fi aruncat în Nipru, căci până acolo se întinde neamul nostru..."

Asta nu se poate altfel comenta: „criminalul a făcut mărturisiri complete". D-l Pantelimon Halippa trebuie arestat imediat. Prezenţa sa în minister, în Cameră sau chiar pe stradă, in libertate, e o ruşine şi o primejdie. Toţi agenţii forţei publice sunt ţinuţi, conform art. 52 din Procedura penală, a transmite la procuror acest denunţ bizuit pe spovedania publică a criminalului, pentru ca judecătorul de instrucţie să-1 ia în cercetare. Atragem atenţia funcţionarilor însărcinaţi cu urmărirea crimelor şi asupra art. 154 din Codul penal, care prevede închisoare, amendă şi îndepărtare pe timp determinat de la orice funcţie publică dacă nu-şi vor face datoria.

Inviolabilitatea Excelenţei-sale şi imunitatea de ales al naţiunii nu le va servi multă vreme de pretext. Se va cere în Parlament dezbărarea Pantelimonului de prerogativele sale.

INTOLERANŢA

într-unui din numerele ***Renaşterii române*** găsim următoarele surprinzătoare declaraţii: „ne amintim de procedarea ungurească în materie electorală. Compuneau astfel cercurile, încât asigurau întotdeauna majoritatea elementului maghiar. Pentru o cauză bună, un sistem analog ar fi permis!"

Aţi auzit: „Pentru o cauză bună, un sistem analog ar fi permis!" Tot pactul de la Alba-Iulia se peticeşte. toate principiile wilsoniene se clătesc de-acum în gura paiaţelor politice, pentru a fi aruncate bâlciului amator de farse şi de emoţii fără urmări. „Cauza cea bună" a ***Renaşterii române*** revendică, pentru a le cinsti prin întrebuinţare, procedeele cele urâte ale cauzei celei rele - ale cauzei maghiare. Violul, teroarea şi escrocheria sunt nişte mizerabile apucături, atâta vreme cât se servesc de ele asupritorii unguri pentru a falsifica datele realităţii politice şi sociale. Dar falsul se transformă într-o sfântă şi îngerească faptă din momentul ce este pus în serviciul românismului. Nimic mai murdar, mai cinic şi mai revoltător decât sistemul unguresc când el tindea să denatureze situaţia şi să strâmbe cadrele fireşti ale vieţii în Ardeal. Nimic mai neprihănit şi mai copt pentru binecuvântarea naţionalismului decât acelaşi sistem, acelaşi procedeu, trecut prin mâinile violatorilor de ieri în pumnii noştri tatuaţi tricolor, pentru aceeaşi aplicare: ascunderea numărului adevărat al diverselor populaţii pentru a împiedica o justă reprezentare a lor în Parlament. ***Renaşterea*** nu cugetă că minciuna rămâne minciună ori pe ce limbă ar fi rostită, că lucrul spurcat nu se purifică dacă-1 stropeşte cu aghiazma frazelor şovine. Colegii ardeleni se împiedică de consideraţiile lor asupra „cauzei cele bune", uitând că poporul care i-a prigonit până mai ieri se servea exact de acelaşi argument, exprimat însă de accentele mai aspre ale altui grai. Pentru fiecare popor cu sufletul smintit printr-o educaţie de intoleranţă, cauza lui este cauza cea bună. Maghiarii şi românii, uzând de aceleaşi sisteme, luptă cu râvnă pentru „cauza cea bună" a intoleranţei lor proprii. Cauză şi sistem, într-o tovărăşie de şaptezeci de ani, au înconjurat intoleranta Ungarie de urile tuturor vecinilor şi au pricinuit izbucnirea în sânge a tuturor adevărurilor urgisite cu atâta îndârjire. Cuvintele de ură şi de viclenie au fost tocate cu paturi de puşcă pe dinţii tiranilor, hotarele nedrepte s-au frânt şi colţurile lor sunt înfipte în carnea ţării intolerante; legile necinstite le-a luat vântul, cauza cea bună, care era a strâmbătaţii şi a neomeniei, a devenit cauza plângerii. Astăzi, cei ce au triumfat cu armele dreptăţii, cu vorbe de libertate, se apleacă în noroiul trecutului pentru a culege sinistrele unelte ale despotismului: biciul şi cătuşele. Un ziar românesc proclamă buna lor întrebuinţare pentru biruinţa blândeţii care a biruit, adevărului care a vorbit. Desigur că numai o vremelnică pornire răzbunătoare îndreaptă pe unii dintre ardeleni pe aceleaşi drumuri de greşeli şi păcate cari au dus oligarhia şi poporul maghiar în prăpastie.

ITALIA FĂRĂ CLASE

Un lucru fusese uitat în comentariile din jurul Tratatului: Italia nu a ratificat Tratatul decât printr-un decret regal. în graba care cerea o adeziune promptă la opera de la Versailles, guvernul Nitti s-a văzut silit să nu ţie seama de guvernul care-şi trăia ultimele zile, pentru a uza de prerogativa pe care un uitat articol al Constituţiei italiene îl acordă Regelui.

Graţie acestui act, Tratatul a fost scutit de o autopsie suplimentară-nu uitaţi că era vorba de un cadavru -, iar blocul aliaţilor s-a înfăţişat Germaniei fără nici o altercaţie.

Părea atunci că Tratatul era salvat şi că dificultăţile din America nu se vor repeta în Peninsula Italică.

Guvernul sconta o împrejurare cu care noi înşine am crezut în clipa aceea.

îşi spunea el: „Din moment ce pacea va fi nu numai ratificată, dar chiar în curs de executare, Parlamentul ce va veni nu va mai avea nici un interes ca să modifice textul sau sensul lui". Era un calcul teoretic şi deci sortit să fie contrazis de realitatea faptelor.

Ca orice decret, acela de ratificare trebuie să treacă prin Parlament, iar acest Parlament - aşa cum îl ştim - a ieşit cu totul altfel decât spera guver-

nul şi Victor Emanuel însuşi. Şi, deodată, Parlamentul reclamă Tratatul, deputaţii îşi pun ochelarii, pregătindu-i să scruteze cu minuţiozitate. Surpriză! Noii aleşi se declară nemulţumiţi.

Situaţia devine serioasă. Cele două fracţiuni cari constituie majoritatea Camerei: socialiştii şi catolicii, se deosebesc numai puţin în păreri. Unii cer modificări, alţii respingerea în bloc. în orice caz, însă, Tratatul nu va rămâne neatins.

Iată o situaţie cu mult mai gravă decât aceea provocată de rezervele americane! Italia se află în inima Europei şi se învecinează cu Germania, astfel că alianţa ei este mai preţioasă, după cum şi dezlipirea ei din alianţă poate avea consecinţe incomparabil mai adânci. Or, din hotărârea majorităţii parlamentare, rezultă că aceasta este dispusă să determine o altă orientare a politicii italiene. Desigur că cititorii noştri nu vor cere să precizăm această orientare, pe care numai unul din redactorii ***Viitorului*** nu vrea s-o găsească.

Consecinţele acestei situaţii sunt limpezi. Chiar aplicat fiind în unele din clauzele sale, Tratatul de la Versailles nu poate rămâne în picioare, în ce priveşte principiile politice pe cari le consacră, fără sprijinul italian, iar schimbarea de orientare pe care o anunţă Italia este de natură să creeze în Europa o stare de fapt pe cât de neprevăzută, pe atât de bulversantă.

Cât trebuie acuma Nitti şi patronul său să regrete că a sărit peste vechiul Parlament, care, cu toate viciile Iui, era mult mai tratabil ca cel actual!

Greşeala lor însă - dacă greşeală a fost - rămâne ireparabilă.

ADEVĂRATUL BOLŞEVISM

De câte ori vreunul din deputaţii socialişti păşeşte cu temeritate pe tribuna parlamentară, atmosfera devine sumbră, feţele se congestionează, instinctele brutale ale majorităţilor se împreună într-un haos de ură, de furie şi de violenţă. Reprezentanţii muncitorimii sunt întâmpinaţi de o adevărată obstrucţie a burghezilor travestiţi în plugari. De două-trei ori încă de se va repeta acest joc, socialiştii vor întoarce spatele Ateneului, mânaţi de o ură surdă, ce-şi va face loc în uzine şi în adunările sindicale.

Nu va fi răzbunare, ci o consecinţă fatală a intoleranţei idioate a pretinşilor apărători ai Constituţiei. Dacă acea consecinţă, pe care n-o precizăm, va avea proporţiile unei catastrofe, dacă Parlamentul - nu acesta, ci orice Parlament, parlamentarismul însuşi - va cădea victimă, vina va fi a bolşevicilor cari l-au subminat şi care constituie majoritatea lui.

Bolşevismul adevărat însă, conştient sau inconştient - e numai chestiune de nuanţă -, îşi are sediul şi alături de băncile majorităţii. Guvernul şi Partidul Liberal nu diferă întru nimic de acestea, sub acest raport. Priviţi la paiaţeria guvernamentală la care asistăm de trei săptămâni. Situaţia a fost astfel, încât, oricâtă bunăvoinţă ar fi depus Parlamentul, el nu putea să găsească un guvern cu care să colaboreze.

Cascada de interpelări şi de comunicări - exerciţii de oratorie pentru debutanţi ambiţioşi - n-a găsit singurele urechi la care se adresau: ale miniştrilor din guvern.

Cabinetul şi-a permis luxul aproape unic de a se remania de trei ori, iar un ministru de Interne a deţinut două săptămâni departamentul respectiv fără să iscălească un ordin, fără să facă o numire, pe când un alt ministru conduce, în acelaşi interval de timp, trei ministere cu o egală competinţă. Iar din cauza acestor dibuieli nu s-a putut face nici cel mai mic pas în administraţie. Cum se cheamă o astfel de stare de lucruri dacă nu bolşevism?

Priviţi, în sfârşit, presa liberală, ascultaţi tonul pe care ***Viitorul*** şi-1 ia întotdeauna când se află în opoziţie, dar care acuma este mai puţin recomandabil decât în orice situaţie din trecutul nostru politic.

Miniştrii ardeleni - pe cari nu i-am cruţat şi nici nu-i vom tămâia pentru greşelile ce le vor comite - sunt atacaţi cu arme din cele mai murdare şi anumite persoane bine informate divulgă că în birourile presei liberale se alcătuiesc caziere formidabile pentru fiecare din ei, pentru clipa când va începe marea ofensivă de răsturnare a ministerului. Opera aceasta conştientă este, din punct de vedere burghez, criminală şi nimeni n-o poate califica decât ca bolşevism.

în adevăr, care va fi într-un viitor apropiat înfăţişarea lumii politice?

Ca în tragediile shakespeariene, în care nici unul din eroi nu supravieţuieşte deznodământului, toţi corifeii politicii de ieri şi de astăzi vor zace la pământ.

Parlamentul? Compromis prin incapacitate şi sinucis fără persuasiunea nimănui.

Guvernul? Caricaturizat prin mobilitatea perpetuă şi printr-o monumentală lipsă de vlagă.

Politicienii ardeleni? Despuiaţi de nimbul lor factice (oh, ce uşor e lucrul) prin spionajul liberal.

Liberalii înşişi? îngropaţi sub povara păcatelor lor trecute.

Şi, în fine, trifoiul Flondor-Take Ionescu-Averescu? Tăcere!

Cruţaţi-le somnul, căci şi-au meritat odihna.

Deasupra cadavrelor, însă, bolşevismul va înainta ca pe o podea lucioasă...

INSTITUȚIILE JAFULUI ȘI ALE TEROARE!

D-l ministru Aurel Vlad a vorbit de „stat-în-staturile" pe cari le formează, în țara românească, Marele Cartier și Direcția Căilor Ferate. Nu putem cere desființarea acestei din urmă instituțiuni, deși este vădit că ea funcționează numai pentru a paraliza mersul trenurilor și orice încercare de a reorganiza transporturile. Direcția Căilor Ferate e un organ legal în stat, în care samsarii noștri politici își fac poate cele mai grandioase afaceri în sarcina profitatorilor și speculanților. Pe aceștia întrebați-i și vă vor spune cât îi costă obținerea unui vagon de marfă și cu câtă iscusință se despăgubesc din birul pe care-l impun, la rându-le, publicului prin enorme urcări de prețuri. Problemul lipsei și al scumpetei stă pe de-a-ntregul în chestiunea transporturilor.

înfometarea populației se face prin Direcția C. F. R.

înfometarea populației Petrogradului s-a făcut tot prin Direcția Căilor Ferate. Dar și revoluția rusă a izbucnit din același motiv, care a servit ca *declic* în aparatul social constrâns și falsificat. S-a zis că înaintarea noastră la Budapesta va rezolva chestiunea transporturilor. Armata română a capturat sute de locomotive și mii de vagoane. Totuși, mersul trenurilor se încurcă din ce în ce. Nu înseamnă oare acest fenomen ciudat că o bandă de oameni puternici au tot interesul ca dezordinea să continue?

Sau este adevărat că prada de material rulant adusă din Ungaria a fost vândută și revândută de oamenii zilei într-unele țări învecinate?

Dacă pentru Direcția Căilor Ferate nu există măsuri radicale, ci trebuie procedat prin înlocuiri, anchetă și judecată, Marele Cartier, celălalt „stat-în-star', poate fi desființat legalmente. Sora cea mare a Siguranței Generale poate fi desființată. Detectivii ei pot fi vărsați Ministerului de Interne. Aurul întrebuințat poate fi și-n altfel supus risipirii. Regimul d-lui general Prezan (I. Brătianu) trebuie să înceteze, căci tunurile au tăcut, ostașii se întorc la vetre, steaguri albe cinstesc granițele noastre noi. Generalii cari fac politică din cadrele armatei sunt nefaști, și nu orice erou e un om cuminte. în Mexic și în Rusia, generalii fac politică și fac haos.

Din guvernarea generalului Văitoianu a ieșit Parlamentul hibrid de astăzi. în 1815 se știe unde a dus Camera Mareșalilor, din care făceau parte un Ney și un Davout. Cu atât mai mult când militărimea se amestecă în administrație și în politică direct prin mijlocirea unui organ militar cu atribuții atât de nelimitate și cu puteri de constrângere ca cele de cari dispune Marele Cartier. însăși ministrul de Interne și-a închinat curajul și autoritatea în fața urgiei Marelui Cartier: retractarea publică pe care o face astăzi d. Aurel Vlad e o dovadă că nimeni nu se poate atinge de ilegalitatea acestei instituții de război, care dictează infailibilă și în timp de pace. Rebelul ia, vrând-nevrând, calea pocăinței.

SCRISOARE DESCHISĂ D-LUI RUDOLF BRANDSCH
Deputat german în Parlamentul României Mari

Ați luat, domnule doctor, de două ori cuvântul în Cameră, la scurt răstimp de câteva zile, sub ocrotirea bunului patron al națiunii săsești, profesorul Iorga. Ați recitat două scurte cuvântări, pe care nu le voi aprecia, pentru că nu voiesc să amestec o notă personală într-o chestiune de principii. Voi spune însă că în nici un Parlament din lume, având mai presus de toate conștiința demnității ce trebuie să stea la baza raporturilor dintre diferitele naționalități reprezentate în sânul lui, discursurile d-voastre n-ar fi cules ropotele de aplauze de care v-ați bucurat.

Cunosc, d-le deputat, istoria politicii dusă în Ungaria de fracțiunea națională căreia aparțineți și-mi amintesc un roman politic al scriitorului bănățean Adam Muller-Guttenbrunn, unde se află expusă într-o formă foarte pregnantă. Doctrina fundamentală a acestei politici este cuprinsă în următoarea formulă: „Realizarea tuturor revendicărilor prin cea mai strânsă legătură cu oficialitatea stăpânitoare". O doctrină esențialmente oportunistă și care, făcând abstracție de chestiunea dacă nu poate, în anumite momente, veni în conflict cu demnitatea națiunii, element care ar trebui să constituie supremul ei bun, este admisibilă.

Pe baza ei ați sprijinit în Ungaria toate guvernele, ați ales deputați și chiar miniștri maghiari, și ați renunțat de a constitui *ca națiune* un factor politic.

Proclamația de la Mediaș a fost prima aplicare a doctrinei sub noua stăpânire românească; iar de atunci oficiosul partidului pe care-l conduceți, ziarul *Deutsche Tagespost* din Sibiu, o practică cu o consecvență specifică pentru rasa germană. A ajuns, astfel, acest mare cotidian, să fie cea mai incoloră, cea mai anodină foaie printre toate publicațiile nemțești din România Mare.

Și discursurile dv. - ele două discursuri inutile și așa de pline de o gratitudine, pe care o cred sinceră și reală, dar pe care o consider nejustificată și deplasată când vine din partea uneia din minoritățile care nu sunt obligate să fie recunoscătoare în clipa în care li se acordă drepturile cele mai naturale - sunt în directă legătură cu doctrina tradițională a sașilor transilvăneni.

Privind lucrurile chiar numai din punctul de vedere al intereselor strict săsești, declarațiile d-voastră au fost o greșeală. întâi, pentru că erau lipsite de spontaneitatea care le putea scuza, fiind provocate: una de intervenția insistentă a d-lui Iorga, care pare a-și fi arogat un rol de *impresario* asupra aleșilor neromâni (feriți-vă de el!), iar cealaltă de expozeul d-lui Vaida. In al doilea rând, pentru că exprimarea unei satisfacții desăvârșite ar putea închide alegătorilor dv. calea spre înfăptuirea atâtor revendicări rămase pe hârtie.

Pe lângă aceasta însă, situsția dv. în Parlamentul român diferă într-un punct fundamental de aceea din Ungaria.

Dv., împreună cu ceilalți colegi de națiune săsească, faceți parte din Blocul parlamentar german, care cuprinde pe conaționalii din Banat şi Basarabia şi care, într-un viitor apropiat, va fi completat cu cei din Bucovina. Or, acest bloc s-a constituit de la început pe temelia programului minimal de la Timişoara, care diferă atât de mult de situația de fapt a germanilor din România Mare, încât nu aveți dreptul să vă declarați mulțumiți fără a abandona acel program şi fără a comite o desolidarizare față de deputații şvabi şi basarabeni sau - dacă aceştia au aprobat în prealabil declarația dv. - o trădare față de cetățenii care, alegându-vă, au avut în vedere tocmai punctele fixate la Timişoara. Iată o chestiune gravă, care ar trebui lămurită nu numai pentru concetățenii dv., ci şi pentru publicul românesc.

Revenind la motivele care m-au dus la redactarea acestei scrisori, îmi permit, d-le doctor - deşi situația unui român care dă sfaturi unei naționalități este delicată şi... oarecum curioasă -, în calitate de cunoscător al moravurilor noastre politice şi al mentalității diferitelor partide, să termin cu o povață:

Nu forțați nota! Nu repetați prea des şi prea accentuat declarațiile de mulțumire față de guvern, pentru că riscați să produceți două consecințe paradoxale:

Să nu mai găsiți crezare printre români şi să sfârşiți prin a le crede singur.

PĂLMUIREA OCTOGENARULUI

D-l Ferechide este dintre acei bătrâni cari te silesc să uiți respectul şi chiar menajamentele datorate bătrâneții. Viața mizerabil de lungă şi din belşug pătată se confundă cu un trecut politic care nu e numai al său şi pe care l-a simbolizat deunăzi prin apariția sa uscăţivă şi zbârcită la tribuna Senatului. Din figura d-lui Ferechide vremea şi-a făcut un migălos răboj, crestând în pielița îngroşată fiece compromis şi fiece fărădelege cu câte o liniuță. Nimeni nu era mai indicat, în lipsa vreunui Brătianu de obârşie sigură, să vorbească în numele Partidului Liberal ca Ferechide. Neruşinare, cutezanță, cinism, minciuni şi fățărnicie, îngustime de spirit, tot ce se cere astăzi unui adevărat brătienist pentru a lua cuvântul şi a susține teza şefului său politic. Mihail Ferechide le reuneşte şi le întrupează cu izbândă. El ştia că toată lumea îl cunoaşte, ştie de asemenea că partidul său, că epoca sa, e definitiv cunoscută şi judecată. El vedea ostilitatea ireductibilă a tuturor

celorlalte grupări politice din Vechiul Regat şi în provinciile noi. Se aştepta la batjocură, la hohot, la indignarea adunării, la injurie, dacă mai există pentru d-sa şi pentru ai săi injurie. S-a dus însă cu o încredere obraznică să-şi debiteze sceleratețele, să primească huiduiala şi să simtă scuipatul ce i s-a aruncat credincios-robului său de dulău ciomăgit al gospodăriei Brătianu. Hămăitul său senil, vechea sa suflare fetidă a umplut atmosfera Senatului, s-a ridicat ca o vapoare infectă spre chipurile încă neprihănite ale câtorva oameni de peste munți. Ferechide a vorbit de patriotismul lui Vaida-Voevod. Fanarul a discutat cinstea şi simțirea leagănului românismului, Maramureşul, țara legendei şi a descălicătorilor.

în câteva cuvinte, semețe, puternice, grele, d-l Vaida-Voevod a sfărâmat scheletul hodorogit al discursului ferechidic, a risipit această oribilă stafie a trecutului oligarhic, plombând biciul verbului său de un adevăr sălbatec peste pâlcul arătărilor exasperate, cari, din mormintele corupției şi dezonoarei, năzuiau, sub comanda octogenarului hibrid, să treacă pragul noii vieți politice. „Sunteți quintesența vechiului regim! Nu simțiți adierea vremurilor ce vin" -fraza asta a căzut ca o lespede veşnică peste încumetarea bătrânului liberal, peste trosnirea oaselor lui.

ÎNTRE LIBERALI ŞI ARDELENI

Lupta nu se dă între Marele Cartier şi guvern, nici între acelaşi Mare Cartier şi Consiliul Dirigent. Generalii răzvrătiți cari confundă România cu Mexicul sunt, de fapt, mercenarii Partidului Liberal, pus în neputință de a cuceri puterea prin mijloace legale. Provocând un conflict între câtiva ofițeri superiori, înrudiți prin varii interese, şi guvern, liberalii speră să solidarizeze toată ofițerimea şi apoi, prin forța disciplinei, toată armata cu Marele Cartier. Deci s-ar ajunge la*prommciament*, s-ar accentua discordia, s-ar ivi crize de guvern şi turburări şi, din valurile turburate ale întâmplărilor politice, din spuma murdară de patimi şi ambiții, ar răsări, stăpână, Afrodita brătienistă. Se spun de pe acum ardelenilor cuvinte de inspirație pur liberală: „Vă certați - li se repetă - cu eroii cari s-au jertfit pentru liberarea voastră, cu şefii cari prin conducerea iscusită şi vitează au făcut România Mare". Se impută ardelenilor nerecunoştinţa şi ingratitudine. Dar, de data asta, falsurile şi minciunile sunt zadarnice. Marele Cartier n-a făcut România Mare. Ofițerilor Marelui Cartier le-au revenit onorurile, galoanele şi decorațiile;

Pronunciamento (span.) - 'ovitură de stat militară, puci.

ofițerilor și soldaților de pe front, trențele, tetanosul și rănile. Glorie, discursuri și șampanie, politică și putere unora, suferință și resemnare simplă celorlalți. Cai rusești, automobile și echipament de poziție de zonă interioară, atribuțiuni dictatoriale și frica populației civile pentru Marele Cartier; pentru luptători, milă, fără de umilință, și respect înfășurat în iubire.

Iar în ce privește conducerea războiului nepregătit, două singure victorii s-au fost repurtat cu ajutorul gândirii șefilor, adăogită sforțării sufletelor. Și acei șefi n-au fost niciodată la Marele Cartier: sunt generalii Cristescu și Averescu.

Astăzi, guvernul, și în primul rând ardelenii din guvern, înfruntă asaltul generalilor, pentru că în Cameră și în Senat au înfrânt iureșul opoziției liberale. Politicianismul horcăie și se zbate, recurgând la ajutorul primejdios și anarhic al unor generali rebeli pentru a-și asigura stăpânirea țării. Luni întregi, liberalii au sperat în siluirea alegerilor și într-un compromis cu partidele de peste munți, care să lase burgheziei ardelene Banatul și Transilvania, iar burgheziei liberale Vechiul Regat dimpreună cu provinciile politicianizate ale Prutului. Dar după ce au fost împiedicați de a se cuibări politicește peste Carpați, după ce au căzut în alegeri, după ce au pierdut orice speranță în alianțele cu partidele vechi și noi, și în compromisul cu grupările compacte ale Partidului Național, reduși, încercuiți, puși în fiare, ei zguduie, cu brațele forței oarbe ale oștirii, stâlpii așezării politice, pentru ca prăbușirea întregii clădiri să aducă frângerea zăbrelelor în cari au fost închiși. Căci altfel nu există scăpare pentru Partidul Liberal, exclus de la cârmă și de la afaceri, și stârpit, focar cu focar, de prin toate ascunzișurile administrației noastre. Greutatea majorităților ardelene îl paralizează. Ultima sforțare o face cu ajutorul rebelilor de la Marele Cartier, pentru ca umerii harnici ai soldatului nostru să înlăture de pe mormântul brătienismului piatra Ardealului.

VICTIMELE BRĂTIENILOR

Ziariștii cari au fost condamnați de Curțile Marțiale au semnat petiții de grațiere. E un an de când au fost închiși. Martiriul lor n-a dovedit însă aliaților că d-l Brătianu e un antantist sincer și d-l Marghiloman un trădător, în vremea asta, oamenii politici cari au conspirat la București cu nemții s-au plimbat liberi. Ciocoii n-au avut a semna petiții de grațiere. Atotputernicia d-lui Brătianu a designat, după plac, pe țapii ispășitori și a scăpat de jertfire pe cei dintr-o tagmă cu dânsul. Murdara farsă patriotică și ipocrizia celui care aranjase din vreme două politici pentru cele două capitale românești în război au aruncat în gura neagră a pușcăriei pe câțiva gazetari. Sentimentul

național a fost tot atât de satisfăcut ca și sentimentul surorii d-lui Brătianu, d-na Sabina, ale cărei scrisorele trimise generalului Mackensen cuprindeau delațiuni precise asupra activității persona-lităților române din teritoriul ocupat.

în sfârșit, se vorbește de grațierea condamnaților. Grațiere și nu amnistie, căci călăii lor au tot interesul să nu-i vadă reapărând, răzbunători, în viața politică. Pace lor. Pace, mai ales, d-lui Vintilă Brătianu. Mulțumită închisorii pe care i-a mijlocit-o cu dărnicie victimei sale Samuil Grossman, acesta nu mai e în stare a-i face nici un rău. Suferințele și lipsurile hrubei în care a fost ținut, grija neputincioasă pentru copiii smulși de sub ocrotirea tatălui pus în lanțuri au învins viața trupului său istovit. Samuil Grossman e asasinat. Puterile sale și le-a scuipat cu ultimele spume de sânge roșu ce i-a năvălit gâtlejul.

Medicul închisorii nici n-a mai găsit cu cale să se apropie de muribund; de altfel, prezența sa vindecătoare s-a întâmplat o singură dată în patru zile de agonie. Ca și leacurile sale, clemența regală a lui Ferdinand I a devenit inutilă. Inutilă și pentru bătrânul Slavici, țintuit în culcușul său de mizerie, de reumatisme și de prăbușirea celor 73 de ani pe care i-a purtat.

Viață începută în temnițele maghiare și sfârșită în ale oligarhiei românești, căci nici la unguri și nici la români Slavici n-a fost dintre asupritori, ci dintre asupriți. Și sub fruntea sa veche și neînvinsă, spiritul de revoltă și de dispreț al proletarului intelectual îi dă puterea să aștepte moartea care i s-a apropiat într-atât, că pare a-i fi o tovarășă de fiece pas, de fiece gând, fără să aștepte binecuvântarea liberatoare Regelui.

Fapta e săvârșită. Regele grațiază nevinovăția, dar nu va putea să grațieze crima.

PARLAMENTUL NO. 2

Sala este mai mică, mai prăfuită, mai întunecoasă; publicul mai restrâns, dar mai omogen: tipuri trecute de prima tinerețe, figuri cunoscute din clientela istoricelor partide. Ședințele sunt săptămânale. Discuții propriuzise nu există. Un singur om, aplaudat periodic și niciodată contrazis, ține monoloage ce sunt pagini de antologie retorică. Nu este o academie, cu toate că se face istorie, un Parlament retrospectiv...

E clubul Partidului Democrat. Părerea noastră asupra rostului actual al acestui edec de partid politic a fost de nenumărate ori expusă în acest loc. Dar pentru că nu avem de gând să facem astăzi critică politică și

pentru că avem a face, oricât de curioasă ar părea afirmarea, cu întâmplări prezente care n-au nici o legătură cu actualitatea şi care - atmosfera prăfuită o dovedeşte - aparţin trecutului pecetluit de acum pe veci, se cuvine să privim cu blândeţe şi cu puţină duioşie sesiunea micului Parlament al României Vechi.

în localul clubului conservator, care acum patru ani încă a văzut stăvilite în faţa sa valuri nesfârşite de cetăţeni şi care mai păstrează încă vagi ecouri din teribilele rechizitorii ale lui Nicolae Filipescu şi din graiul aşezat şi cald al lui Iancu Lahovary, se întrunesc, neturburaţi de pulsaţiile invincibile ale noilor curente, pentru a îndeplini cucernic ritualul regimului decedat, credincioşii vechii gărzi: *les demi-solde*[1]. încetează atunci partidele patriarhale de panţarolă şi capetele pleşuve afluiază spre sala centrală, în colţul căreia se află o modestă estradă, pe care încet se suie şeful. îl acoperă şi pe el parcă ceva din patina trecutului. Şi atunci, în tăcerea absolută, şeful începe să vorbească. Nu mai e verbul inspirat, nu mai e logica zdrobitoare, nu mai e gestul viguros şi sugestiv. Au rămas numai vestigii din toate acestea şi o infimă fărâmiţă de credinţă. Departe de Parlamentul din care totuşi ar fi trebuit să facă parte, şeful noului democratism doreşte să-şi afirme energia. Forţele însă îl trădează cu perfidie.

Discursul urmează. Un expozeu lung şi pe alocuri vehement, un memento al dedesubturilor marelui război. Aspecte din trecut şi nimic mai mult. Numai ura neistovită împotriva câinescului rival mai dă vechi vibraţii emoţionante. Despre oamenii de acum, despre opera de astăzi şi mai ales despre cea de mâine, nimic. Take Ionescu îşi continuă prin discursuri Souvenirele apărute în iarna trecută. Ai impresia că omul îşi lichidează socotelile, că vorbeşte pentru istoricul ce va veni.

N-avem nimic comun cu oamenii de acolo. Vitalitatea noastră exuberantă nu se poate opri la spectacole de felul acesta.

Răfuielile vremilor apuse nu ne pot devia de la marea operă constructivă la care lucrăm. Anemicul bec de gaz din sala festivă a clubului nu poate întuneca zorile aurite către care mergem, cu pieptul desfăşurat, cu braţele larg întinse şi cu pumnii încleştaţi.

Şi totuşi, lăcaşul unde se deapănă astăzi un fragment din zdrobitoarea tragedie a conservatorismului român ne cutremură adânc simţirea. Zvârcolirile Parlamentului No. 2 ne oferă o amară şi grea învăţătură.

îi lăsăm să expire în linişte... Şi de acum, prieteni, haide:

Incipit vita nova![2]

[1] Ofiţeri ai Imperiului, scoşi din activitate după Restauraţie (franc).
[2] începe o viaţă nouă (lat.).

HOMO NOVUS[1]

Ţara are, în sfârşit, la Interne un ministru cinstit şi energic, imparţial şi muncitor. Doctorul Lupu nu aparţine nici unui partid. Acţiunea sa nu poate fi în nici un fel suspectată. El n-a intrat în minister sprijinit pe prietenii politice şi n-are a se folosi de situaţia sa pentru a pregăti succesul câtorva grupări şi câtorva ambiţii. Puterea sa de muncă şi priceperea-i ce ajunge până la cele mai mărunte detalii ale imensei gospodării naţionale, a cărei conducere şi-a asumat-o, va fi consacrată reorganizării acestei ţări. Nimeni altul nu este mai indicat. D-rul Lupu a îndeplinit, pe vremuri, infime funcţiuni administrative. A cunoscut mecanismul comunelor, plăşilor şi judeţelor, înainte de a se încumeta să refacă, lăuntric, întreg regatul. Este un specialist, dezbărat însă de orice rutină şi însufleţit de un entuziasm şi susţinut de o credinţă şi un temperament în neastâmpăr, care a făcut să se întrunească, în aceeaşi personalitate, cele două însuşiri, adesea potrivnice, de combativ şi de constructor.

De aceea primim cu o încredere şi o bucurie de care ne dezobişnuisem - cu prilejul banalelor schimbări de miniştri sau de ministere - vestea venirii amicului nostru dr. Lupu la Interne.

Povara zdrobitoare a răspunderi lor pe cari acest departament le implică se află încărcată pe umeri de voinic. încă de ieri, el a început lupta stăruitoare şi anevoioasă a dezinfectării administraţiei noastre de tot ce trebuieşte înlăturat şi stârpit.

Cu d-rul Lupu la Interne nu vor dăinui citadelele, bastiliile şi „stat-în-staturile" de cari s-au izbit, inevitabil, noile cabinete. Sub d-rul Lupu se va desăvârşi democratizarea ţării, deruta politicianismului reacţionar va fi deplină şi transformările vremii vor fi înlesnite cu simplitate şi siguranţă de către acest ministru socialist. Prezenţa sa e un motiv de linişte şi de speranţă în ţara ce trebuie să ştie că omul care a traversat printre aplauze şi calomnii filiera celor mai grele şi ispititoare misiuni şi onoruri, în mijlocul politicienilor leneşi, venali şi corupţi, ajunge astăzi la locul ce se indică forţei sale de acţiune *sărac;* şi când îl va părăsi, va fi tot aşa de sărac, dar învingător.

SUSPENDAREA STĂRII DE ASEDIU

Venirea d-rului Lupu la Ministerul de Interne inaugurează o eră de libertate. După cinci ani de asuprire oligarhică, ţara înlănţuită, încătuşată de politicieni, respiră în legăturile de acum slăbite. Presa poate vorbi în voie, propaganda prin scris şi prin cuvânt e liberă. Populaţia e de asemenea scoasă

[1] Om nou (lat.).

de sub bunul-plac al autorităţilor abuzive şi al tiraniei marţiale. Viaţa politică de consfătuiri, întruniri şi manifestaţii de stradă, viaţa de care se temeau vechile partide, va reîncepe. Strângerea şi reorganizarea forţelor democratice se va realiza curând, şi în linişte, sub oblăduirea regimului adus de noul ministru de Interne. Şi odată această consolidare îndeplinită, nici o întoarcere, nici o reacţiune nu va mai fi posibilă. Starea de asediu este doar suspendată, deci mergem către ridicarea ei grabnică şi definitivă. E o serioasă ameliorare faţă de situaţia anterioară. Deosebirea însă nu constă numai în acest punct. Starea de asediu suspendată constituie, ca şi mai înainte, o ameninţare, nu însă pentru social-democraţi, ci pentru liberali şi burghezime. Nu pentru revoluţie, ci pentru reacţiune. Cei ce aveau altădată interesul menţinerii legilor excepţionale sunt acei ce au azi inexorabila nevoie a desfiinţării lor.

Guvernul şi-a păstrat o armă de apărare împotriva agitaţiilor antiminoritare şi antisemite şi a nenumăratelor uneltiri cari tind toate la readucerea unui anume partid la putere. Ministrul de Interne n-a putut abate pe colegii săi de la aceste precauţii şi de la aceste temeri. Ca om de acţiune şi de realizări practice, s-a mulţumit să dea poporului o primă stare de fapt - încetarea stării de asediu - şi a ghemuit în mâinile sale harnice textul legii scelerate. Suntem la gesturile dintâi. Aşteptăm pe cele următoare - le vom avea! Fără doar şi poate! Şi toate la un loc vor alcătui munca omului pe care idealurile vremii îl călăuzesc şi opera acelei minţi şi acelor braţe se va denumi, prin cele ce va fi pregătit, operă socialistă şi populară. Popii bisericii creştine îngăduiau săvârşirea celor mai mari taine, în lipsa lor, şi de către simpli credincioşi, cari puteau da noilor născuţi botezul, deşi n-aveau odăjdii şi mir de la Dumnezeu-Tatăl. Credem deci că se pot împlini oricând acte de sincer social-democratism, atunci când cel ce oficiază e însufleţit de ideea larg tolerantă a timpurilor noi.

NOTE ŞI COMENTARII

Ion Vinea debutează cu poezie, sub numele său adevărat, I. Iovanaki, în octombrie 1912, în revista ***Simbolul,*** pe care o editează împreună cu prietenul său Samy Rosenstock (S. Samyro), viitorul dadaist Tristan Tzara. După ce publicația celor doi liceeni își încetează efemera apariție, Ion Iovanaki publică poezii în ***Noua revistă română,*** în prima parte a anului 1913. Se pare că acum el are ocazia de a se face cunoscut de către reputatul ziarist N. D. Cocea, care, intuind talentul tânărului debutant, îl invită să colaboreze la gazetele sale ***Rampa*** și ***Facla.***

1913

(p. 3) RĂSFOIND REVISTELE

Rampa, an.II, nr. 525, 29 septembrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea".

Răsfoind revistele, recenzia presei literare din epocă, este - credem - debutul în publicistică al celui care semnează acum „Eugen Vinea" (articolul ***Omagiul unei romănce, âm Facla,*** 31 martie 1912, sub semnătura „V", atribuit de editorii Mircea Vaida și Gheorghe Sprințeroiu lui Vinea, în ***Opere,*** voi. V, Editura Dacia, 1978, p. 219, nu îi aparține. La data aceea, Ion Iovanaki nu avea încă un pseudonim, nu debutase încă și este greu de crezut că și-ar fi semnat debutul cu o inițială.)

Recenzia e scrisă cu un condei sigur, relevând inteligența și verva critică a unui foarte tânăr literat (avea optsprezece ani), care nu se intimidează în fața unor personalități consacrate, ca A1. Vlahuță, Ovid Densusianu, Ion Trivale.

Se cuvine remarcat în acest text de debut o remarcă... extraliterară, din final: aceea despre frumusețea doamnelor din București. Dacă ne gândim la destinul omului și poetului Ion Vinea, în care farmecul a numeroase doamne a jucat un mare rol (la fel ca în viața lui Lucu Silion din ***Lunatecii),*** nu putem să nu simțim în această frază o undă de premoniție.

(p. 6-8) SAÂDI: „LE JARDIN DES FRUITS"; „QUELQUES ECRIVAINS DE CE TEMPS" DE EMILE POITEAU

Rampa, an. II, nr. 527, 2 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea".

în recenzia pe marginea unei traduceri în limba franceză din poetul persan Saâdi se remarcă mărturisirea recenzentului privind familiarizarea sa timpurie cu literatura orientală și, mai ales, originala apropiere între Saâdi și Anton Pann. în acest sens, exegetul Simion Mioc observă: „Este remarcabilă intuiția legăturii între

Saâdi şi Anton Pann a tânărului Ion Vinea, care are la bază un adevăr al circulaţiei motivelor de basm, cercetata, la noi, printre alţii, de Lazăr Şăineanu, M. Gaster şi, în conferinţa sa despre Anton Pann, din 1954, de către Tudor Vianu" (Simion Mioc, Opera lui Ion Vinea, Editura Minerva, Buc, 1972, p. 21).

Recenzia cărţii Iui Emile Poiteau pune în lumină atitudinea lui Vinea de opoziţie netă faţă de naţionalismul îngust promovat de literaţii de la ***Semănătorul*** şi manifestat în încurajarea unei abundente producţii lirice pe teme patriotice, în acei ani de război.

Semnătura „Eugen Vinea" apare în ***Rampa*** doar în aceste două numere din toamna anului 1913. După o săptămână, recenzentul se mută cu rubrica sa literară la ***Facla,*** cealaltă gazetă a lui N. D. Cocea. Ne punem însă întrebarea dacă la atât se reduce colaborarea lui la ***Rampa.*** Din felul în care îşi aminteşte mai târziu de „ziarul teatral" unde l-a cunoscut pe E. Lovinescu ***{Cronica,*** II, nr. 63,24 aprilie 1916), s-ar părea că activitatea lui la acesta a fost mai bogată.

Există ipoteza ca Vinea să fi semnat la ***Rampa*** sub un pseudonim. Dar care?

Dintre toate pseudonimele ce apar în ***Rampa*** în această perioadă, cel mai plauzibil de a fi al lui Vinea e ***Puck.*** Puck ţine o rubrică, „Culisele premierelor", în luna octombrie 1913, unde comentează cu vervă diverse întâmplări şi cancanuri din teatru. Curând, zeflemelile lui inteligente stârnesc vâlvă şi nemulţumiri în rândul actorilor - şi mai ales al actriţelor! -, încât toţi încep să se întrebe cine e Puck ***{Rampa,*** II, nr. 548, 26 octombrie 1913). în discuţie intervine şi ziarul ***Facla,*** prin autorul rubricii „Flocăieli", adică Vinea, care scrie o „flocâială" ironică la adresa curioşilor, apreciindu-1 pe Puck ca pe un „băiat de spirit". Acest text de fapt ne-a atras atenţia asupra pseudonimului respectiv (vezi în volumul de faţă p. 27).

Totuşi nu avem suficiente argumente, de ordin informaţional sau stilistic, pentru a-i atribui cu certitudine lui Vinea articolele respective.

(p. 9-12) ..FLORI DE PRIMĂVARA", POEZII DE C. ZAMFIRESCU;
„TRIUMFUL NEFIINŢEI" DE D. RELGIS;
„STELUŢA, FANTAZII ŞI PARADOXE" DE D. ANGHEL;
„LES VIVANTS ET LES MORTS", POEZII DE M-ME DE NOAILLES

Facla, an. IV, nr. 5, 9 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea".

începând cu luna octombrie a anului 1913, ***Facla*** lui N. D. Cocea se transformă din revistă săptămânală în cotidian, rubrica „Facla literară" a ziarului fiindu-i încredinţată tânărului Vinea, care o va susţine până în primăvara anului următor. Sub genericul „Prin vitrină. Cârti noi" sunt recenzate cele mai noi apariţii editoriale; de asemenea, în atenţia recenzentului se află şi presa literară a timpului (la rubrica „Răsfoind revistele"), respectiv ***Noua revistă română, Viaţa românească, Flacăra,*** precum şi unele publicaţii străine ca ***Nouvelle Revue Frangaise, La revue roumaine, Mercure de France, La vie.***

Aceste prime recenzii sunt precedate de următoarea notă: „Se va face o dare de seamă asupra oricărei cărţi de literatură şi artă, trimisă la redacţie. Domnii autori sunt rugaţi să-şi trimită operile, dacă se poate în dublu exemplar".

Profesia de credinţă a tânărului cronicar, cu care se deschide recenzia volumului lui C. Zamfirescu, pune pe primul plan exigenţa, adică necesitatea spiritului critic faţă de cărţile mediocre sau faţă de cele „care nu merită a fi fost scrise", dar „cu toate acestea se tipăresc". Deşi asemenea cărţi ar trebui înconjurate de tăcere, cronicarul are datoria morală de a descuraja orice confuzie a tăcerii cu neglijenţa şi de a reteza categoric elanul vreunui „poet de ocazie sau de ambiţie" de a „persevera pe o cale atât de bătută azi, pe poteca ce duce spre culmile Parnasului".

E aproape uimitor cât de bine scrie tânărul de optsprezece ani, ce subtil mânuieşte ironia şi cu câtă uşurinţă îşi articulează discursul critic. Vinea va fi un recenzent foarte sever şi exigent, exprimând totdeauna un punct de vedere personal, şi nu opinia unui curent sau a unei publicaţii.

Recenzia la volumul de proză ***Steluţa*** de D. Anghel este remarcabilă, atât prin fineţea notaţiilor şi plasticitatea stilului, cât mai ales printr-o observaţie originală pe care o va valida un mare critic peste ani: cu mult timp înainte de G. Călinescu, Vinea susţine că proza lui D. Anghel este superioară poeziei sale.

Cercetătoarea Constandina Brezu-Stoian, care a alcătuit o antologie din publicistica literară a lui Ion Vinea, caracterizează activitatea de cronicar şi recenzent a acestuia în termeni foarte judicioşi: „în calitatea - temporară - de recenzent şi cronicar, Vinea a exercitat o misiune şi nu o pasiune. Alimentată din plin de virtuţile jurnalismului, publicistica lui literară poate fi privită ca o fazăprecriticăîn activitatea scriitorului; cum, în genere, ar putea fi asimilată eseisticii multor scriitori. Altminteri, pus de mai multe ori în situaţia de a profesa critica, oferindu-i-se, cu alte cuvinte, şansa devenirii, dar neangajându-se total pe acest drum, nu se poate spune că Vinea şi-ar fi ratat o vocaţie. Mai mult, ignorând existenţa unei posibile contradicţii-între a fi cronicar şi a fi repudiat critica - s-a declarat de multe ori adversar al ei. Privită, aşadar, ca o activitate de tinereţe, practicată asiduu în primul deceniu, până ce scriitorul se va situa pe un drum cert (dacă se poate spune că Vinea şi-a găsit un drum unidirecţionat), publicistica sa literară îl defineşte vital pe tânărul scriitor, în raport cu literatura în genere, cu literatura timpului acela îndeosebi". (Constandina Brezu-Stoian. Prefaţă Ia Ion Vinea: Publicistica literară, Editura Minerva, Buc, 1977, p. 7.)

(p. 13) FILIGRAME

Facla, an.IV, nr.6-27, octombrie 1913.

Filigramele sunt o serie de texte publicate, sub acest generic, după cum urmează (numerotarea textelor care nu au titlu ne aparţine): [1], nr. 6, 10 oct.; ***Etcaetera,*** nr. 7,11 oct.; ***Capşa-Kiseleff,*** nr. 8, 12 oct.; ***Nocturnă,*** nr. 9,13 oct.;***Non plusultra,*** nr. 11,15 oct.;***într-unghettobucureştean,m.*** 12, ***\6oct; Cotidiane,***nr. 13,17 oct.; ***Castanagiii,*** nr. 14,18 oct.; [9], nr. 17,21 oct.; [10], nr. 18,22 oct.; [11], nr. 19,23 oct.; [12], nr. 21,25 oct.; [13], nr. 22,26 oct.; [14], nr. 24,28 oct.; [15], nr. 25, 29 oct.; [16], nr. 27, 31 oct.. Majoritatea textelor sunt semnate „Ion Iovin", iar două din ele, ***Nocturnă*** şi ***Castanagiii,*** sunt nesemnate.

Filigramele sunt mici tablete care surprind scene din viaţa cotidiană a Capitalei, comentează fapte diverse de la mica publicitate, critică anecdotele triviale din presă, îl apără pe autorul piesei ***Manasse*** etc. Prin haloul de imaginaţie şi reverie

care învăluie realul, aceste tablete pregătesc condeiul lui Ion Vinea pentru proza literară. De altfel, peste un an, el va relua genericul - uşor modificat: ***Filigrane*** - în ziarul ***Seara,*** publicând patru mici poeme în proză, care ridică observaţia realului spre generalizare, spre schiţa de moravuri şi portret (vezi în ediţia noastră, voi. II, ***Opere,*** Editura Minerva, Buc, 1995, p. 163 şi urm.).

Paralel cu ***Filigramele,*** tânărul autor continuă să publice recenzii la rubrica „Facla literară", pe care le semnează „Eugen Vinea".

(P- 20) D. IACOBESCU

Facla, an. IV, nr. 14,18 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea".

Poetul D. Iacobescu se stinge din viaţă în ziua de 9 octombrie a anului 1913, la vârsta de douăzeci de ani (n. 1893). Vinea este printre primii recenzenţi care îl evocă pe tânărul confrate, aproape de aceeaşi vârstă, remarcându-i sensibilitatea deosebită şi talentul. Accentul nu cade în acest portret-necrolog pe nota sentimentală, îndreptăţită de moartea timpurie, tragică, a lui D. Iacobescu, ci pe punerea în valoare a muzicalităţii versurilor acestuia şi a măiestriei traducerilor din Baudelaire şi Mallarme, într-un cuvânt, pe talentul de „adevărat poet".

(P-23) „PRETEXTES" DE ANDRE GIDE

Facla, an. IV, nr. 17, 21 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea".

Recenzia atestă receptarea timpurie a lui Andre Gide la noi, înainte de impunerea modelului său romanesc şi a tehnicii „mise-en-abîme".

(p. 24) FLOCĂ1ELI

Facla, an.IV, nr. 32-46, noiembrie-decembrie 1913.

Flocăieli, o serie de mici tablete, publicate după cum urmează (textele au fost numerotate de noi, pentru a putea fi diferenţiate):

[1], nr. 32,5 nov. Semnat „Evin"; [2], nr. 34,7 nov. Semnat „Evin"; [3], nr. 35,8 nov. Semnat „Evin"; [4], nr. 38, 11 nov. Semnat „Evin"; [5], nr. 46, 19 nov. Semnat „Evin"; [6], nr.48,21 nov. Semnat „Ion Japkă"; [7], nr. 53,26 nov. Nesemnat; [8], nr. 60, 3 dec. Semnat „Ion Japkă"; [9], nr. 70, 13 dec. Semnat „Ion Japca".

Sub titlul generic ***Flocăieli,*** autorul continuă seria ***Filigramelor,*** adăogând stilului un plus de aciditate. Titlul îi scandalizează pe unii cititori, care îşi exprimă protestul faţă de impudoarea cuvântului. Dar autorul rubricii nu se intimidează - probabil că şi Cocea, spirit plebeu şi sarcastic, î! încurajează pe tânărul colaborator- şi răspunde cu degajare, în „flocăiala" din 19 noiembrie, că este nedrept ca „vorbe neaoş româneşti" să fie interzise ziaristului. în apărarea sa, el invită pe cei pudici, şi pe preoţii venerabili, sa citească ***Vechiul Testament,*** ca să vadă acolo expresii „delicate".

De fapt ***Flocăielile*** lui Vinea nu sunt aşa de scandaloase precum le anunţă titlul. Ca şi pamfletele de mai târziu, cruzimea fină pe care o practică autorul ţine mai mult de tăişul inteligenţei, şi mai puţin de culoarea cuvintelor.

(p. 28-30) „VLAICU VODĂ" DE AL. DAVILA: „DIN TAINELE SIMŢIRII" DE EMILIA TAILER

Facla, an. IV, nr. 39, 12 noiembrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea".

în recenzia la piesa ***Vlaicu Vodă*** a lui A1. Davila, Vinea se referă la campania de presă împotriva dramaturgului, căruia i se contestă paternitatea dramei. Campania este deschisă de D. Anghel, care, în acord cu firea sa iritabilă şi schimbătoare, a avut cu A1. Davila fie relaţii cordiale, de colaborare, fie momente de nemulţumire şi ruptură. El publică în ***Flacăra*** din 26 octombrie 1913 o scrisoare deschisă cu titlul ***Al. Odobescu, autor dramatic,*** în care susţine că piesa ***Vlaicu Vodă*** a fost scrisă, într-o primă formă, de A1. Odobescu, iar A1. Davila a folosit-o.

(p. 32) LITERATURA RUSĂ. POEŢII. FUTURISM. ACMEISM. ADAMISM. CURENTE NOI

Facla, an. IV, nr. 40, 13 noiembrie 1913. Nesemnat.

Deşi articolul nu este semnat, stilul acestuia, precum şi faptul că este publicat la rubrica „Facla literară", susţinută numai de Vinea în această perioadă, pledează pentru a i-1 atribui. De altfel, d-na Constandina Brezu, exegetă competentă a activităţii şi operei lui Ion Vinea, îl include în antologia din publicistica literară a acestuia (Ion Vinea, ***Publicistica literară,*** Editura Minerva, Buc, 1977).

(p. 34) CONSTANTIN RÂULEŢ, „PĂCAT CU GÂNDUL"

Facla, an. IV, nr. 51, 24 noiembrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea".

Constantin Râuleţ (1882-1967), scriitor minor şi publicist, activ în presa epocii, s-a supărat la lectura recenziei prea puţin măgulitoare asupra piesei sale de teatru făcută de recenzentul de la ***Facla*** şi a scris un articol de protest în ziarul ***Viitorul,*** al cărui colaborator era. Vinea îi răspunde într-o notă cu titlul ***Cum se polemizează; document datorii d-lui Constantin Râuleţ,*** în ***Facla,*** IV, nr. 58,1 decembrie 1913. Reproducem în întregime acest răspuns polemic, plin de siguranţă şi aplomb, al tânărului gazetar ce avea în faţă o strălucită carieră de pamfletar:

„«/« Facla, *m-a ocărât un domn, Eugen Vinea...»* Cu aceste cuvinte îşi începe d. Râuleţ protestarea împotriva recenziei prea puţin măgulitoare ce am făcut piesei sale ***Păcat cu gândul.*** M-am aşteptat, deci, să-1 văd pe d. Râuleţ ca prin citaţii cinstite să scoată la iveală reaua mea credinţă sau să-mi reliefeze ignoranţa în ale literaturii. M-am aşteptat ca să lumineze pe cititori asupra cestiunii într-un chip mai puţin intenţionat sumar de cum a făcut-o. Şi văzând că «vechiul gazetar» (după cum singur se intitulează) se foloseşte de toate tertipurile şi chiţibuşu-rile inerente meseriei rău înţeleasă, am socotit la început că d. Râuleţ trebuie lăsat în pace să-şi savureze opera şi să-şi admire dibăcia. Dar articolul din ***Viitorul*** e prea bine ticluit pentru ca un cititor străin chestiune! să nu fie repede convins de incoerenţa mea aşa cum reiese din citaţiile d-lui Râuleţ.

Astfel că, în rezumat, acuz pe d. Râuleț de rea-credință: d-sa extrage, dintr-un period, fraza finală care e o comparație menită să desluşească şi să întărească prima parte, care - fireşte - nu e citată. Iată în adevăr cele ce am scris în foiletonul din *Facla:* veți găsi în litere obişnuite fraza omisă într-adins şi subliniată partea extrasă de d. Râuleț: «...şi atunci, volumele s-ar forma fasciculă cu fasciculă, bibliotecile, volum cu volum şi celebritatea forțată îi va deschide brațele. Astfel, **un bătrân bogat, căsătorit cu o tânără fecioară, noapte cu noapte îi siluește virginitatea până ce reuşeşte,** iar **fata naivă şi castă îl îmbrățişează uimită şi înfiorată.»**

Citând numai acestea, d. Râuleț face să se bănuiască cum că e vorba de *subiectul piesii d-sale;* cu alte cuvinte, că nu i-am citit lucrarea şi... improvizez!

Vedeți, prin urmare, *procedeele.* Pe urmă, d. Râuleț, cu spiritul fin care-1 caracterizează, pomeneşte, aşa deodată, de ironiile mele pe seama Statului-Major. încă o trăsătură menită să mă prezinte ca buimac. Apoi, d. Râuleț, neținând seamă că oamenii cei mai independenți pot fi sclavii convenientelor sociale, pomeneşte de laudele aduse talentului său de d-nii Davila,

Dragomirescu, Gârleanu, precum şi de d. Foti, *«profesorul de la liceu al d-lui Vinea~».* D. Râuleț îmi poate crea în regulă o stare civilă; poate că sunt şi căsătorit, am şi patru copii, doi în armată! Deci să comunic d-lui Râuleț că n-am avut niciodată cinstea să cunosc pe d. Foti...

Mi se mai impută pe urmă că numesc pe d. Stamatiad *«maestru».* Ei şi? Apoi, interpretând greşit - cu intenție? - cele scrise de mine, spune că am afirmat că d-sa scrie în genul lui Labiche! Adorabilă întorsătură! Ca să-1 liniştesc din nou pe d. Râuleț spun şi eu, ca atâția alții, că e *ibsenian...* prin pretenții! Mai trebuie să mulțumesc d-lui Râuleț pentru sfatul ce mi se dă: să mă astâmpăr ca să nu mai pățesc *cele pățite de la d-nul Karnabatt.*

Evident, d. Râuleț sau mă confundă, sau minte cu cea mai perfectă lipsă de omenie. De aceea, pentru cinstea sa, îl rog să-mi răspundă: ce-am pățit de la d. Karnabatt, când şi unde?! Şi, în sfârşit, o lămurire: *«nu sunt critic, nu fac critică.* Sunt un simplu recenzent şi ca atare fac o fugară dare de seamă asupra cărților apărute şi-mi împărtăşesc cititorilor impresiile, lată de ce d. Râuleț n-a găsit o analiză amănunțită a operei sale. Şi, în privința recenziilor mele, afle d. Râuleț că e singurul care s-a plâns împotrivă-mi. Şi că în părerile mele, publicate mai devreme decât ale altora, m-am întâlnit totdeauna cu critici cunoscuți şi apreciați. Dacă-ceeanu cred - am fost jignitor, în expresii, cu d. Râuleț - iertăciune!"

(p. 35) ANIVERSAREA UNEI CÂRTI. NEO-MACHIAVELISMUL

Facla, an. IV, nr. 60, 3 decembrie 1913. Semnat: „E. V.".

(p. 37) „PUTEREA FARMECELOR" DE V. DEMETRIUS

Facla, an. IV, nr. 71, 14 decembrie 1913. Semnat: „E. V.".

(p. 38) „DE VORBĂ CU MINE ÎNSUMI" DE ION MINULESCU

Facla, an. IV, nr. 84, 30 decembrie 1913. Semnat: „Ion Eug. Vinea".

La ***Simbolul,*** revista pe care Vinea o editase în 1912 împreună cu prietenul său Tristan Tzara, Ion Minulescu este cel mai răsfățat colaborator. Deşi publică aici o singură poezie, numele lui este menționat în fiecare număr cu evidentă admirație, într-o notă se anunță ca „un eveniment literar-artistic" „apariția noului volum de versuri al d-lui Ion Minulescu, ilustrat de Iser".

De asemenea, în portretul făcut lui D. lacobescu, Vinea nu uită, vorbind de poezia epocii, să amintească „sonoritatea fastuoasă şi ciudată a cadențelor lui Minulescu".

Cronica la volumul de ***De vorbă cu nune însumi*** afirmă în mod net originalitatea poeziei lui Minulescu, dincolo de posibilele influențe şi modele, subliniind muzicalitatea versului, „orgia de culori şi imagini, într-un fast fără precedent de verburi sonore". Totodată, Vineajl consideră pe Minulescu un poet nedreptățit de critică, în special de E. Lovinescu. într-adevăr, E. Lovinescu, atunci în anii tinereții şi formării, nu s-a arătat deloc entuziasmat de apariția lui Ion Minulescu în viața literară. El afirmă că exotismul e fondul poeziei minulesciene şi noutatea acestui fond e contestabilă; în schimb, „noutatea expresiei poetice este mult mai reală şi mai fecundă" ***(Critice,*** II, 1908; reprodus în voi. ***Scrieri,*** I, E.p.L., Buc, 1969, p. 378-380).

în mod evident, tânărul cronicar de la ***Facla*** nu-i agreează pe critici. în numai trei luni de activitate ca recenzent el a găsit prilejul să arunce săgeți ascuțite la adresa lui Ion Trivale, Ovid Densusianu, Mihail Dragomirescu şi, în special, E. Lovinescu, pe care îl fixează în formule severe ca „îngustă comprehensiune critică" (articolul ***D. lacobescu),*** „mahalagiu".

Nu i se iartă nici titlul volumului ***Paşi pe nisip,*** împrumutat de la Remy de Gourmont.

1914

(p. 42-43) „OCHIUL DRACULUI" DE ION CHIRU-NANOV; „NEVESTELE LUI MOŞ DOROGAN" DE I. C. V1SSARION

Facla, an. V, nr. 87, 3 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vinea".

(p. 44) ALEXIS MAXIMOVICI PEŞKOV

Facla, an. V, nr. 93, 11 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vinea".

Articolul este publicat pe prima pagină, însoțit de o fotografie a scriitorului rus, cu mențiunea: „Maxim Gorki cu prietenul său, celebrul bas Şaliapin".

Interesul lui Vinea față de literatura rusă se datorează, credem, lecturilor sale din presa literară franceză, unde scriitorii ruşi sunt comentați frecvent. Uneori, recenzentul menționează sursa franceză (revistă, ediție etc); în acest caz, el aminteşte, în trecere, de revista *Vogue.*

(p. 47) „BISERICUȚA DIN RĂZOARE" DE GALA GALACTION

Facla, an. V, nr. 101,19 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vinea".

Este cea mai amplă re'cenzie a lui Vinea în ***Facla*** şi una dintre cel mai elogioase. Pe marginea acestui volum „de bună şi sănătoasă proză românească", cronicarul zăboveşte, îndelung şi cu vădită plăcere, decupând citate lungi, subliniind în repetate rânduri romantismul inspiraţiei, lirismul şi frumuseţea stilului. Cât despre ***Gloria Constantini,*** i se pare „o nuvelă dintre cele mai bune din câte am citit în româneşte".

(p. 54) „LA FÂNTÂNA CASTALIEI" DE NICULAE DAVIDESCU

Facla, an. V, nr. 108, 26 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vinea".

Aprecierea superlativă a talentului lui N. Davidescu, pe care recenzentul îl numeşte „un patrician, un aristocrat în cel mai mândru înţeles al cuvântului", se va modifica radical nu peste mult timp, din motive pe care nu le cunoaştem. într-o notă din ***Cronica,*** din 1916, Vinea îl va acuza pe N. Davidescu de plagiat după Gabriel D'Annunzio. Reproducem nota respectivă: „în urma unui denunţ pornit de la revista ***Absolutio,*** poliţia a pus mâna pe autorul unui îndrăzneţ furt săvârşit asupra bagajului literar al lui Gabriel D'Annunzio. Delicventul, un vechi recidivist, eN. Davidescu, al cărui nume şi portret sunt îndeajuns de cunoscute publicului. Prins cu mâţa în sac, a încercat totuşi să tăgăduiască faptul. Primejdiosul tip se adăpostise în ultima vreme la ***Noua revistă romană*** unde se deda urâtei sale meserii. Gurile rele spun că ar fi şi membru al Societăţii Scriitorilor Români. Cercetările sunt în curs." ***(Cronica,*** an. II, nr. 57, 13 martie 1916. Semnat „V".)

(p. 56) „CREDINŢE LITERARE" DE C. S. FĂGEŢEL

Facla, an. V, nr. 116, 5 februarie 1914. Semnat: „Ion E. Vinea".

(p. 57) „QUARANTE JOURS DE GUERRE DANS LES BALKANS" DE ALAIN DE PENNENRUN

Facla, an.V, nr. 123, 10 februarie 1914. Semnat: „I. E. Vinea".

(p. 60) „ALCOOLS" DE GUILLAUME APOLLINAIRE

Facla, an. V, nr. 129, 16 februarie 1914. Semnat: „Crişan".

Nu avem motive să ne îndoim că acest pseudonim, „Crişan", nu este al lui Vinea. Pledează în acest sens stilul, precum şi exclusivitatea prezenţei sale la rubrica de recenzii.

(p. 61) „LE BLES MOUVANTS" DE EMIL VERHAEREN

Facla, an. V, nr. 133, 20 februarie 1914. Semnat: „Crişan".

(p. 64) O ŞCOALĂ NOUĂ: SIMULTANEISMUL

Facla, an. V, nr. 142, 1 martie 1914. Nesemnat.

(p. 67) „LETOPISEŢI" DE MIHAIL SORBUL

Facla, an. V, nr. 145, 5 martie 1914. Semnat: „Ion Vinea".

Vinea face recenzia cărţii de teatru, alături de volumele de versuri şi proză. De cronica dramatică se ocupă, în ***Facla*** acestei perioade, A. de Herz şi Alexandru Cobuz. De altfel, premiera teatrală a piesei ***Letopiseţ!*** va avea loc mai târziu, în anul 1919, pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti.

In altă ordine de idei, se observă că tânărul recenzent se afla în căutarea unui pseudonim, atras tot mai mult de „Vinea", dar oscilând încă între cele două prenume ale sale, „Ion" şi „Eugen". Acum, în martie 1914, se pare că este pe cale să se fixeze la primul, adică la semnătura „Ion Vinea", care-l va consacra.

(p. 69) DOSAR SĂPTĂMÂNAL DE ARTĂ ŞI LITERATURĂ

Seara, an. IV, nr. 1615, 18 iulie 1914. Semnat: „I. V.".

Sub acest titlu, Vinea inaugurează în ***Seara*** o rubrică de recenzii, după ce ***Facla*** renunţă la pagina literară, consacrându-se exclusiv vieţii politice. Ziarul ***Seara,*** editat de Al. Bogdan-Piteşti - spune Vinea - „dovedise în privinţa literaturii un gust superior tuturor revistelor literare de pe atunci, publicând opere de T. Arghezi, A. Maniu şi alţii" (Felix Aderca, ***Mărturia unei generaţii,*** ediţia a 11-a, E. p.L.,Buc, 1967, p. 251).

într-adevăr, ***Seara,*** care face politică în slujba Partidului Conservator ducând campanii de presă foarte violente şi dovedind o atitudine progermană, se preocupă în mod constant de literatura bună. Zarul consacră pagini omagiale lui Eminescu şi Caragiale, remarcabile ca fond şi ilustrare plastică (desene de Iser, Vermont etc), şi publică frecvent creaţii ale scriitorilor contemporani (Tudor Arghezi, G. Bacovia, A. Maniu, Emil Isac, Claudia Millian etc).

Vinea colaborează la ***Seara*** cu recenzii, pamflete, poezii şi poeme în proză, fiind considerat, la nici doi ani de la debut, una dintre „figurile literare" ale epocii (sub titlul ***Figuri literare*** este omagiat printr-un grupaj de trei poezii şi cu un portret desenat de Marcel Iancu, în ***Seara,*** din 8 august 1914).

Ca şi Macedonski sau Tudor Arghezi, Vinea l-a frecventat pe Al. Bogdan-Piteşti, personalitate pitorească a începutului de secol XX, care a rămas în memoria contemporanilor prin extravaganţa sa, spiritul de aventură, gustul artistic şi - nu în ultimul rând - vocaţia de Mecena. Vinea avea sâ-l fixeze într-un portret memorabil în romanul său de maturitate, ***Lunatecii,*** în personajul Adam Gună.

(p. 71) PAUL VERLAINE ŞI SIMBOLISMUL

Seara, an. IV, nr. 1619, 22 iulie 1914. Semnat: „I. V.".

(p. 74) INSPECTORELE ARTELOR

Seara, an. IV. nr. 1621, 24 iulie 1914. Semnat: „Ion Vinea".

Este primul pamflet al tânărului scriitor, deschizând o carieră de pamfletar lungă şi bogată, şi nu lipsită de inconveniente.

Scriitorul D. Anghel era vicepreşedintele Societăţii Scriitorilor Români, iar în 15 octombrie 1911 fusese numit, la propunerea ministrului C. C. Arion, inspector al Artelor. Aceste două funcţii i-au adus influenţă în viaţa literară, iar cea de-a doua şi venituri substanţiale, ceea ce a alimentat adversităţile şi invidiile, pe fondul nemulţumirii generale faţă de comportamentul său scandalos în viaţa intimă (fugise la Paris cu Natalia Negru, soţia prietenului său St. O. Iosif).

Atacul lui Ion Vinea din ***Seara*** nu izvora dintr-o atitudine negativă personală, căci el îl preţuia pe Anghel ca scriitor, îl considera un „maestru" încă din perioada liceului, când ii citea pe furiş sub bancă şi, deşi cu timpul admiraţia lui „se decolorase*" intr-o oarecare măsură, îl socotea încă un artist de valoare, mai ales în proză (vezi recenzia la volumul ***Steluţa,*** în voi. de faţă p.). Este mai probabil că tânărul publicist - avea 19 ani - a intrat în jocul unor interese de grup când a scris acest pamflet, de o mare duritate ce atinge uneori trivialitatea. Punctul de plecare al diatribei este reproşul că i s-a încredinţat unui artist mediocru comanda unei statui a lui Eminescu, dar, de fapt, acesta e mai degrabă un pretext pentru a-i face lui Anghel un portret general negativ, ca personalitate publică, cu scopul de a-l discredita. Tânărul semnatar se arată bine informat cu privire la acţiunile lui Anghel: numirea Nataliei Negru, acum soţia lui, în conducerea Societăţii Scriitorilor Români şi ca inspectoare în învăţământ; o conferinţă la Galaţi despre Eminescu; şederea la sanatoriu pe banii statului; un proces pentru obţinerea unei despăgubiri de 50.000 lei în urma incendiului de la locuinţa sa, aflată pe Calea Victoriei, în Casa Luvru, incendiu în care îşi pierduse manuscrisele şi o parte din bunuri. Nu este uitată nici atitudinea reprobabilă a lui Anghel faţă de d-na Izabela Sadoveanu, când aceasta a recenzat, cu oarecare ironie, o carte a Nataliei Negru; soţul se simţise în aşa măsură lezat, încât ripostase cu mare brutalitate la „perfida şi respingătoarea recenzie", numind-o pe autoare „mătrăgună" şi „vâzdoagă" şi acuzând-o de „insinuări", „mahalagisme", „perfidii dubioase", „pizmă", „scrâşniri din dinţi cariaţi" (D. Anghel: ***O chestie personală. Doamnei Izabela Sadoveanu,*** în ***Flacăra,*** an. II, nr. 34,8 iunie 1913).

în acest climat al intereselor şi al violenţelor verbale, tânărul Ion Vinea se Iasă antrenat cu destulă uşurinţă (vezi şi articolele următoare).

(p.76) DESPRE.

Seara. an. IV, nr. 1626, 29 iulie 1914. Semnat: „Ion Vinea".

Este urmarea pamfletului la adresa lui D. Anghel, o reflecţie destul de amară despre mizeriile vieţii literare şi despre capcanele în care pot cădea tinerii publicişti. Se pare că in scandalul de presă lansat de ***Seara*** împotriva lui Anghel erau implicate unele interese de care nu era străin nici Tudor Arghezi. între Arghezi şi Anghel avusese loc un conflict, în cadrul şedinţelor Societăţii Scriitorilor Români, reflectat şi într-o polemică de presă. Probabil, că Vinea nu a ştiut că, după publicarea pamfletului său, Anghel s-a dus acasă la Tudor Arghezi înarmat cu un pistol, Ca să pună capăt, într-un fel sau altul, conflictului şi să-i ceară încetarea campaniei din ***Seara.*** Arghezi va povesti scena confruntării şi „împăcării" în două versiuni: prima, în 1915, lâ puţin timp după moartea lui Anghel, menajând cu delicateţe imaginea acestuia- bolnav, neurastenic, păşind nesigur etc; a doua, peste ani, în 1946, în culoarea crudă a adevărului: „In lumina becului de la uşă, poetul Anghel ţinea un revolver enorm îndreptat spre mine şi mâna-i tremura cumplit. Am înţeles şi am râs... A râs şi el. Am întins mâna să iau revolverul şi el mi l-a dat. [...] Din seara aceea, n-am avut prieten mai delicat şi mai cald ca Dimitrie Anghel." (M. I. Dragomirescu, D. Anghel, Editura Minerva, Buc, 1988, p. 237-2400

Depresia gravă care l-a măcinat pe Anghel avea să-i curme în curând viaţa: în toamna acelui an, 1914, în urma unei scene violente cu Natalia Negru, el a împuşcat-o, rănind-o uşor, apoi s-a sinucis.

(P- 77) MORAVURI LITERARE

Seara, an. IV, nr. 1637, 9 august 1914. Semnat: „Ion Vinea".

Vinea se referă Ia un incident petrecut în seara zilei de 6 august 1914 pe Terasa Oteteleşeanu, locul de întâlnire al scriitorilor, artiştilor, ziariştilor, unde poetul George Gregorian (pseudonimul lui George lonescu-Burciu) l-a lovit pe A l. Bogdan Piteşti, directorul ziarului ***Seara.*** Nu ştim care a fost cauza incidentului şi nici dacă are legătură cu pamfletul împotriva lui D. Anghel. La rubrica „Ultima informaţie" din ziarul Seara, din 7 august 1914, se consemnează: „Un oarecare Ionescu-Parlagiu, zis şi George Gregorian, a cărui ocupaţie principală e un mister şi care ar vrea să treacă şi drept literat, încearcă de câteva zile să facă din manipularea pumnului să i se recunoască merite literare în ziarul nostru.

După ce a ameninţat pe un redactor al nostru, a acostat aseară, împreună cu o bandă de întreţinuţi, de prostituate şi de derbedei adunaţi de pe la binalele din apropierea Terasei, chiar pe directorul acestui ziar."

(p. 79) „SONETE" DE V. DEMETRIUS

Seara, an. IV, nr. 1731, 11 noiembrie 1914. Semnat: „Ion Vinea".

(P- 82) CAMPANIA A DOUA

Scena, an. I, nr. ***2,***13 noiembrie 1914. Semnat: „Ion Vinea".

Revista ***Scena*** are o apariţie sporadică în 1914 (numai 8 numere), Ion Vinea fiind prezent cu o singură colaborare. Din faptul că textul său inaugurează o rubrică intitulată „Foiletonul ***Scenet'*** şi apare însoţit de o fotografie, putem deduce că intenţia redacţiei era - pe lângă aceea, evidentă, de durabilitate în viaţa culturală - de a-l avea colaborator statornic pe tânărul scriitor.

Articolul este, de fapt, o „fantezie", un jurnal imaginar, în care autorul veştejeşte ororile războiului. După cum se poate vedea dintr-o serie de recenzii scrise până

la această dată, fie pe marginea presei literare, fie a unor volume, Vinea nu agreează deloc atitudinea patriotardă exprimată în clişee literare, în special în poezii „sonore şi banale", pline de „scânteierea baionetelor, de petardele trompetelor" etc. (vezi în volumul de faţă p.). Ca şi Camil Petrescu, el pledează pentru demitizarea războiului, pentru „autenticitatea" imaginilor de pe front.

Textul de faţă se situează la graniţa dintre publicistică şi proza literară, ca atâtea alte scrieri ale lui Ion Vinea.

(P- 84) RECITIND PE GERARD DE NERVAL

Seara, an. IV, nr. 1740, 20 noiembrie 1914. Semnat: „Ion Vinea".

1915

(p. 90) „SPANACHIDE" DE N. N. HÂRJEU; „DRAGOSTE NEÎNGÂDUITĂ" DE PIERRE WOLF

Cronica, an. I, nr. 2,19 februarie 1915, rubrica „Teatru". Semnat: „Ion Vinea".
Apariţia revistei ***Cronica,*** sub direcţia lui Tudor Arghezi, i-a oferit tânărului Vinea ocazia unei colaborări, destul de intense, ca recenzent literar şi cronicar dramatic. El avusese şansa, pe când era încă licean, de a-l fi întâlnit - în redacţia gazetelor ***Facla*** şi ***Seara*** - pe scriitorul deja celebru al cărui talent prodigios îl impresionase şi apoi de a fi invitat, împreună cu un coleg, să colaboreze la ***Cronica.*** „Acolo, Arghezi s-a purtat cu noi ca un învăţător şi ca un frate. în camera sa de lucru, simplă şi confortabilă, transformată pe loc în redacţie de hebdomadar intim, am trăit clipe de neuitat" - va nota Vinea peste o jumătate de secol într-o pagină memorialistică. Şi va sublinia: „Am stat alături de Arghezi în anii premergători marei furtuni: în 1914,1915, 1916" (Amintiri despre Tudor Arghezi, în Steaua, an. XII, nr. 10, octombrie 1961).

(p. 91) ANTICIPĂRI

Cronica, an. I, nr. 3, 26 februarie 1915. Semnat: „I. V.".
Articolul poate fi considerat semnificativ pentru lărgirea sferei de interes a tânărului publicist, de la viaţa cărţilor, a revistelor şi a literaţilor spre viaţa socială şi politică a timpului.

Vorbind despre războiul balcanic, Vinea îşi exprimă poziţia faţă de Orient dintr-un unghi de vedere care evită atât dispreţul, cât şi admiraţia literară ieftină. Sângele oriental îl face să se simtă solidar cu destinul lumii răsăritene şi să încerce a găsi o perspectivă de viitor acestei lumi, aflate în penumbra istoriei. Ironizând atitudinea sentimentală a cititorilor lui Pierre Loti, sedimentată în clişee ale exotismului, Vinea, într-un elan modernist spre civilizaţia citadină, visează la transformarea

cetăţii orientale într-o metropolă modernă, cu drumuri-de-fier, bulevarde, poduri, uzine şi bursă, iar această imagine a oraşului trepidant, prins în vârtejul înnoirilor, anticipează programul constructivist al revistei ***Contimporanul,*** dar şi - desigur - realitatea Turciei de azi.

(p. 93) ALBERT SAMAIN

Cronica, an. I, nr. 7, 29 martie 1915. Semnat: „I. V.".
Este unul dintre articolele literare cele mai subtile, mai bine închegate, din aceşti ani de ucenicie. Portretul poetului Samain - din care tradusese câteva poezii - sugerează primul crez estetic al tânărului scriitor: atracţia pentru lirica sensibilităţii delicate, pentru atmosfera de „voluptate lâncedă" şi „fior serafic" a decadenţilor. Evocându-1 pe acest „frate gânditor şi recules al nopţii" şi atmosfera poeziei acestuia, cu toamne aurii, amurguri, camere închise etc, Vinea pare a-şi descrie opera nescrisă încă, de la poemele elegiace la romanul ***Lunatecii.***

(p. 95) „STROPI DE SOARE", POEZII DE B. NEMŢEANU

Cronica, an. I, nr. 8, 5 aprilie 1915, rubrica „însemnări literare". Semnat: „I. V.".

(p. 98) MIZERICORDIE LITERARĂ

Cronica, an. I, nr. 10, 19 aprilie 1915. Semnat: „I. V.".
Este o „fiziologie", foarte caustică, a scriitorului contemporan, în care se distilează amărăciunile deja acumulate de tânărul publicist.

(p. 100) ÎN „CĂMINUL STUDENTELOR" DIN BUCUREŞTI

Cronica, an. I, nr. 11, 26 aprilie 1915. Semnat: „Ion Vinea".
De data aceasta, verva pamfletară a lui Vinea se îndreaptă într-o direcţie extraliterară şi anume, în apărarea virtuţii unei tinere domnişoare. Articolul său, incendiar şi pătimaş din motive subiective uşor de ghicit, nu rămâne fără ecou, iar ***Cronica*** va publica, în numerele următoare, o serie de replici „în chestia Căminului studentelor": intervin, în favoarea directoarei, avocatul instituţiei şi o licenţiată în litere, fostă locatară la Cămin, aceasta din urmă declarând că domnişoara în cauză „în loc de a pleca în vacanţa de Paşte acasă, precum iscălise în condica de prezenţă, a mai rămas în Bucureşti încă două zile şi două nopţi în tovărăşia chiar a protectorului d-sale"; de partea lui Vinea, reprezentantul unei asociaţii studenţeşti mulţumeşte pentru „preţiosul concurs" în campania de apărare a drepturilor „colegelor noastre" ***(Cronica,*** an. I, nr. 13, 10 mai 1915).

Scandalul continuă însă, povestea ia amploare, societatea studenţească implicată se dovedeşte o ficţiune, iar la redacţia ***Cronicii*** sunt primite alte „două texte

lungi", unul în apărarea directoarei, scris de un doctorand în medicină, şi altul al lui Vinea, pe care însă revista hotărăşte să nu le publice. Din partea redacţiei, intervine, cu blândeţe creştină, Gala Galaction, propunând împăcarea părţilor beligerante: „Părerea d-lui Galaction este ca, pe calea prieteniei şi făcând de aci înainte abstracţie de articole şi răspunsuri, să se efectueze o bună explicare omenească şi o împăcare cu reciprocă recunoaştere de greşeli" ***(Cronica,*** an. I, nr. 14, 17 mai 1915).

Probabil că Iui Vinea, temperament bătăios, nu i-a fost uşor să renunţe la al doilea pamflet, iar asemenea îndemnuri la moderaţie - vor fi fost şi altele - le-a păstrat în memorie ca pe un afront, de vreme ce, peste ani, va declara într-un interviu: „...la ***Cronica,*** de sub direcţia d-lui T. Arghezi, mi se tăiau bucăţile cele mai libere..." (F. Aderca, ***Mărturia unei generaţii,*** Editura S. Ciornei, Buc, 1929, p. 366).

(p. 102) „SALOMEEA", POEM DE ADRIAN MANIU

Cronica, an. I, nr. 13, 10 mai 1915. Semnat: „Ion Vinea".

Exigentul recenzent apreciază arta confratelui de generaţie, observând notele esenţiale ale acesteia - vizualitate, persiflare, capriciu - şi uitând că, în urmă cu puţin timp, îl considera pe poet „un tânăr cam găgăuţă" ***(Facla,*** an. IV, nr. 11, 15 octombrie 1913).

(P- 105) ÎNSEMNĂRI ŞI IMPRESII

Cronica, an. I, nr. 17, 7 iunie 1915. Semnat: „V.".

După acest articol despre starea de spirit a locuitorilor Capitalei nemulţumiţi de neutralitatea României faţă de războiul european, Vinea îşi întrerupe pentru perioada verii activitatea publicistică. El pleacă în vacanţă împreună cu prietenul său Samy Rosenstock, în satul Gârceni, lângă Vaslui. Acolo va avea loc „botezul" celui care peste un an va lansa mişcarea Dada: „Tristan Tzara".

(P- 107) DOCTORUL MARINESCU

Cronica, an. I, nr. 33, 27 septembrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

(p. 108) AVERTISMENT

Chemarea, an. 1, nr. 1, 4 octombrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

Chemarea este a doua publicaţie editată de Ion Vinea împreună cu prietenul său, Tristan Tzara. în aceşti ani de război, grupul de „scriitori, ziarişti şi studenţi" în numele cărora vorbeşte autorul „Avertismentului" (Tristan Tzara, Ernest Poldy, Th. Solacolu, N. Porsenna, I. Lupa etc.) doreşte să facă din ***Chemarea*** o revistă de atitudine politică şi civică.

în legătură cu numele revistei şi cu o învinuire de plagiat privitoare la acesta, ***Cronica*** publică următoarea notă:

„Colaboratorul nostru, d. Ion Vinea, care a scos revista Chemarea, ne atrage atenţia asupra unei protestări apărute în Tribuna, a unui domn cu numele Eugeniu Revent, probabil pseudonimul tonicului său preferat. Se pare că acest confrate regional a scos cândva, şi d-sa, o revistă, Chemarea Bacăului, care-l determină să se considere, cel puţin cronologic, mai chemat decât scriitorii revistei din Bucureşti, sau singurul chemat.

Să lămurim pe d-l în chestiune, de Chemarea căruia se aude pentru întâia oară azi. Titlul revistei, găsit încă de acum patru ani de d. V. Demetrius, aparţinea d-lui N. D. Cocea, care l-a cedat de curând d-lui I. Vinea. D. Revent ar fi putut să protesteze încă anul trecut, când revista Chemarea a fost mai multe luni de zile anunţată prin ziare, în special în ziarele Facla şi Dreptatea, fără să fi apărut atunci..." (Cronica, an. I, nr. 39, 8 noiembrie 1915).

De fapt, la data când se publică această notă, în luna noiembrie. ***Chemarea*** apăruse cu două numere, rămase din păcate singurele, căci tinerii editori nu mai au resursele necesare s-o menţină. Peste puţin timp, spre sfârşitul anului 1915, Tristan Tzara şi Marcel Iancu, prietenii lui Vinea care finanţaseră ***Simbolul*** şi ***Chemarea,*** pleacă în Occident.

(p. 109) SENTIMENTE ŞI INTERESE

Chemarea, an. I, nr. 1,4 octombrie 1915. Semnat: „I. V.".

(p. 111) NOTE REPEZI

Chemarea, an. I, nr. 2, 11 octombrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

(p. 112) „THAIS", POEM DE KOSTYA ROVINE

Cronica, an. I, nr. 41, 22 noiembrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

1916

(p. 115-116) „POEZII" DE I. S. MILCOV; „SILUETE" DE I. BROŞU; „LA SÂNUL TÂU CYTHERĂ..." DE ALEXANDRU VIŢIANU

Cronica, an. II, nr. 49,17 ianuarie 1916, rubrica „Poemele". Semnat: „I. V.".

După încercarea -eşuată - de a avea o revistă proprie, Vinea îşi consolidează, la începutul anului 1916, poziţia de recenzent literar la ***Cronica*** lui Tudor Arghezi.

In acest număr, revista inaugurează o rubrică specială, intitulată „Poemele", al cărui semnatar este, mai multe luni, Ion Vinea. Recenzentul îşi deschide rubrica cu o notă lămuritoare:

„în această rubrică se va publica **darea de seamă** a tuturor volumelor de versuri apărute recent, şi cari vor fi primite **la** redacţie în dublu exemplar. Altă rubrică va privi volumele de literatură propriu-zisă; n-ar fi rău ca, imitând un bun obicei străin, domnii autori să alăture şi o pagină rezumativă a operei lor trimise.

*

Mallarme spunea că scopul omenirii e o carte frumoasă. Viaţa lui ne-a lăsat una singură. într-însa se găseşte versul de cea mai incurabilă durere:

«La chair est trist helas, et j'ai lu toutes les livres! »

De acestea să ne amintim întotdeauna, când zărim câte un nou volum, care, fără greş, închide vanitate, speranţă şi trufie proastă."

(p. 118) [MIŞCAREA CONTIMPORANĂ POETICĂ]

Cronica, an. II, nr. 50, 24 ianuarie 1916, rubrica ..Poemele". Semnat: „I. Vinea".

Textul figurează la rubrica „Poemele" fără alt titlu.

(p. 119-121) „TREI PLACHETE" DE F. ADERCA: „VIAŢA" DE M. SĂULESCU: POEZIA CU MAJUSCULE

Cronica, an. II, nr. 53-54, 20 februarie 1916. rubrica ..Poemele". Semnat: „I. Vinea".

Este un număr dublu, aniversar, al ***Cronicii,*** la împlinirea unui an de apariţie. Cei doi directori, Tudor Arghezi şi Gala Galaction semnează câte un articol-bilanţ, iar în cuprins figurează toţi colaboratorii principali, cu un text şi o fotografie: V. Demetrius, Dem. Theodorescu, M. Sevastos, M. Sărăţanu, Dragoş Protopopescu, I. C. Vissarion, Demostene Botez şi Ion Vinea; de asemenea, pictorul Francisc Şirato, cel care realizează grafica revistei.

Cât priveşte recenzia la poeziile lui M. Săulescu, se cuvine să facem precizarea că, de fapt, volumul ***Viata,*** apărut în 1916, este al treilea din cariera tânărului poet, după ***Versuri*** (1906) şi ***Departe...*** (1914). într-un stil cu arabescuri graţioase, Vinea-atât de exigent de obicei - aduce un elogiu delicat talentului acestui poet sensibil. Gestul ne apare cu atât mai mişcător când ştim că, în toamna aceluiaşi an, poetul M. Săulescu va muri pe front, la numai 28 de ani.

(p. 122) [DOMNUL FILOSOF RÂDULESCU-MOTRU...]

Cronica, an. II, nr. 55, 28 februarie 1916. Semnat: „V.".

Această notiţă polemică exprimă de fapt o situaţie conflictuaiă - ale cărei cauze ne sunt necunoscute - între Ion Vinea şi ***Noua revistă română,*** al cărei director era C. Rădulescu-Motru.

Cu trei ani în urmă, adolescentul debutant în literatură găsise în redacţia ***Noii reviste române*** înţelegere şi interes pentru creaţia sa, revista publicându-i câteva poezii, traduceri sau originale (a se vedea volumul I al ediţiei noastre). Criticul Şerban Cioculescu consemnează în acest sens: „...secretarul de redacţie, talentatul memorialist C. Beldie, încuraja tendinţele temerare ale tinerilor, spre scandalul lui Ion Trivale, criticul tradiţionalist intransigent" (Şerban Cioculescu, **Poetul** Ion **Vinea, Luceafărul,** an. VII, nr. 15(148), 18 iulie 1964).

în acel timp, Vinea avea o părere foarte bună despre ***Noua revistă română,*** aşa cum reiese dintr-o serie de note de la rubrica „Răsfoind revistele" pe care o deţinea în ***Facla: .JVoua revistă română se prezintă surprinzător de bine".*** Şi, după ce dă câteva exemple şi recomandă lectura întregului număr, revine: „Nu exagerez deloc, deşi am aerul că fac reclamă" (**Facla,** 15 octombrie 1913). „...e o publicaţie serioasă, care, deşi nu dispune de fondurile **Flacărei,** nu merită nici pe departe o comparaţie cu această publicaţie ce-ţi ucide timpul şi creierii" (**Facla,** 22 octombrie 1913). **„Noua revistă română** publică multă şi aleasă literatură..." (**Facla,** 3 noiembrie 1913).

Dacă Vinea era sincer când aşternea pe hârtie aceste laude sau, pur şi simplu, plătea o datorie morală faţă de revista care-1 publicase, e greu de spus. Schimbările radicale de atitudine încep să se manifeste de timpuriu în activitatea sa de presă, pe măsură ce îl tentează tot mai vizibil polemica şi pamfletul.

Atacul împotriva lui C. Rădulescu-Motru nu pare a avea un suport de fond. Personalitate importantă a culturii române, în domeniul filosofiei şi psihologiei, C. Rădulescu-Motru (1868-1957) este unul dintre primii cunoscători - la noi - ai operei lui Nietzsche. El publicase un studiu, ***F. W. Nietzsche. Viata şijîlosofia sa,*** la Editura Librăriei Socec, în anul 1897 (când Vinea, copil, abia învăţa să vorbească!). Acest volum va fi reeditat în anul 1916 şi va fi prezentat în ***Noua revistă română*** de către autor, într-o pagină de memorialistică, stârnind spiritul critic coroziv al lui Vinea.

Noua revistă română ia atitudine prompt şi fără menajamente, într-o notă din numărul următor: „Avem şi noi «secături entuziaste»! **Cronica** d-lui T. Arghezi ni-1 oploşeşte azi pe unul: el iscăleşte V., dar fişa lui antropometrică sună într-altfel: I. Iovanaki, zis şi I. Vinea, adolescentul care azi persiflând pe «domnul filosof Rădulescu» mai ieri ne scria oftând după «onoarea de a se fi numărat printre colaboratorii regulaţi ai **Revistei»** sau întârzia prin redacţia noastră, după anumite bilete de recomandaţie, care au şi servit mizeriei sale intelectuale" (**Noua** revistă **română,** 6-13 martie 1916).

Vinea se înfurie teribil şi răspunde cu o notiţă foarte dură la adresa „sarcopţilor" (paraziţi care răspândesc scabia) lui Rădulescu-Motru şi în special a lui C. Beldie, sprijinitorul său de altădată. Violenţa verbală a pamfletului atinge cota trivialităţii, contaminată parcă de imaginaţia „rea" a „maestrului" Arghezi:

„O însemnare neplăcută din **Cronica** mi-a recoltat o mătură de mitocănii în Noua revistă română. Nu-i multă vreme de când, prin rubrica recenziilor, mi se aduceau elogii. Astăzi notiţa vehementă e bine dosită şi culeasă cu minuscule dintr-o fărâmă de pudiciate faţă de proprii cititori. **Noua** revistă română seamănă cu o bătrână şi bună proxenetă care-şi vâră capul sub masă când e să-şi sufle nasul. Fiecine e ruşinos într-un fel.

Să tipăresc un nume nou: polemistul **Nouei reviste** se numeşte Beldie. Ştiam până la dânsul că rataţii noştri lasă liceul ca să se facă subofiţeri, elevi la Conservator (pentru scenele de provincie) ori publicişti. Beldie e un caz unic. A fost funcţionar într-un laborator unde se analizau urinele şi scuipatul cetăţenilor şi unde misiunea sa era să eticheteze bocalele cu nume proprii şi adrese şi să le orânduiască în etajere. L-a întâlnit acolo şi l-a socotii băiat dezgheţat d. Motru, care îi încredinţa, pentru chimist, o sticluţă cu mostra udului d-sa!e. Boierii îndrăgesc slugile cari le fac menajul ultra-intim al camerei de culcare. De aceea, d. Motru i-a spus: «Vino să te fac filosofi» şi i-a hărăzit administraţia revistei. Cu vremea, funcţionarul s-a dedat la condei, azi e literat, îşi ia plaivazul de după ureche şi te consacră sau e vehement, după cum îi merg bine - rău afacerile.

Căci nu şi-a uitat treburile. Se ştie câte gingăşii au administratorii şi încasatorii pentru gospodăriile lor şi cât de prost merg revistele. Individul meu e proprietar.

Scrisorile de recomandaţie ale d-lui Rădulescu-Motru, de cari mi se aminteşte, servesc revistei ca valori de schimb. Recomandaţia şi colaborarea - asta e negustoria. Şi-i întinsă. Şi mai departe sarcopţii se împlântă dârz prin antredeurile docte. Unul dintr-inşii, tot literat, înscrie cu solemnitate versuri eterne într-o lespede de brânză. Voi vorbi altă dată. Publicul n-are încă destul dispreţ pentru notiţele anonime. Publicul va recunoaşte cazuri cari se reîntâlnesc mai pretutindeni. Şi-mi voi lua însărcinarea să informez. Dar când te loveşti de un şobolan leş, îl întorci cu vârful ghetei şi-i priveşti, o clipă groaznică, pântecul." (**Sarcopţii Domnului** Rădulescu Motru, în Cronica, an. II, nr. 57, 13 martie 1916).

Ultimul cuvânt în această polemică îl are **Noua revistă română,** care respinge tentativa de şantaj şi-i aminteşte lui Vinea de mai vechiul scandal de la „Căminul studentelor" şi de posibilele consecinţe penale ale faptelor sale:

„La notiţa documentată şi precisă apărută în numărul trecut al **Noii reviste** române, tânărul student şi polemist 1. Iovanaki, zis şi I. Vinea, ne... răspunde - după o veche deprindere contractată din «colaborările» sale la foile lui Bogdan-Piteşti - cu o tentativă de şantaj în bună regulă.

Respingem oferta tânărului student şi delicvent! Şi înainte de a ne adresa Parchetului sau Decanatului, extragem aici, pentru a ilustra moralitatea studenţească din zilele noastre, încă o fişă din cazierul său penal (cu prevederile fireşti, pe care un glas din mulţime, ca acesta, le comportă):

«Gara de Nord, 10 martie.

Colaboratorul **Cronicei,** I. Vinea, - la o rubrică sub care d. Arghezi a declarat că se scriu articole proaste - a cumulat de astă dată şi censoratul moral, încercând să judece onestitatea omenească a colaboratorului dvs., N. Davidescu.

Toate obrăzniciile au o margine chiar în cea mai îngăduitoare ţară din lume. Binevoiţi a pune întrebarea d-lui Vinea dacă are cunoştinţă despre plăsmuitorul unei pecetii a inexistentei societăţi **Sprijinul** Studenţilor. Graţie acestei peceţi, s-au încasat bani şi s-au trimis circulari, dintre care una se află în mâna directoarei Căminului studentelor. Şi a trebuit mila creştinească a doamnei Averescu pentru ca plazmuitorul să nu fie dat pe mâna Parchetului. De aceea face azi pe cenzorul moralităţii? O simplă întrebare, (ss) I. Dan" **(Din** cazierul „Secăturilor entuziaste", **Noua** revistă **română,** 20-27 martie 1916).

(p. 123) „PLUMB", POEZII DE G. BACOVIA

Cronica, an. II, nr. 57, 13 martie 1916, rubrica „însemnări literare". Semnat: „V.".

„Poetul-critic sugerează prin imagini analogice, prin plasticităţi uneori împrumutate din universul bacovian, lipsa transcendenţei, caracterul ocluzionat al viziunii bacoviene. Nu-i scapă lui Vinea puterea de sugestie, muzica insinuantă a versului bacovian, aparenta sa banalitate. Recenzentul scrie, tot metaforic, şi despre anacolut, rezultat al unei derute senzoriale şi de conştiinţă, subliniază manierismul acestei poezii. Dar întru totul remarcabilă este asociaţia cu Van Gogh, precursorul expresioniştilor, ceea ce îndrumă considerarea lui Bacovia şi dincolo de hotarele simbolismului, aşa cum s-a petrecut în studiile mai noi" (Simion Mioc, Op. cit., p. 26).

într-adevăr, în această recenzie de întâmpinare la volumul ***Plumb,*** Vinea are intuiţia surprinzătoare a modernităţii liricii lui Bacovia, când observă că aceasta depăşeşte uneori simbolismul şi se apropie de viziunea lui Van Gogh, adică de expresionism. Teza înrudirii viziunii bacoviene asupra lumii cu cea a expresioniştilor, susţinută în exegezele de după 1960, a fost examinată pe larg de Ov. S. Crohmălniceanu, care a descoperit că prima sugestie în acest sens fusese formulată de Oscar Walter Cisek, în 1922, cu ocazia traducerii poeziei lui Georg Trakl în româneşte ***(Literatura română şi expresionismul,*** Editura Eminescu, Buc, 1971, p. 199 şi urm.). Iată însă că acum trebuie să acordăm meritul acestei prime intuiţii tânărului Ion Vinea şi să o mutăm mai devreme în timp, sincron cu apariţia volumului ***Plumb.***

(p. 124) UN SUCCES: „PATIMA ROŞIE" DE M. SORBUL

Cronica, an. II, nr. 58,20 martie 1916, rubrica „Teatru" (cu menţiunea „Teatrul Naţional"). Semnat: „I. Vinea".

(p. 125) CRONICĂ DE MARTIE

Cronica, an. II, nr. 58,20 martie 1916. Semnat: „I. V.".

(p. 126) „PAPA LEBONARD" DE JEAN AICARD

Cronica, an. II, nr. 59, 27 martie 1916, rubrica „Teatru" (cu menţiunea „Teatrul Naţional"). Semnat: „I. V.".

(p. 127) LITERATURA, LOVINESCU ETC.

Cronica, an. II, nr. 63, 24 aprilie 1916. Semnat: „I.Vinea".

Exegetul Simion Mioc crede că „diatriba extrem de aspră şi nedreaptă care îl vizează pe E. Lovinescu îşi găseşte, poate, o justificare în tinereţea lui Vinea, în

dorința de frondă și de dărâmare a «idolilor». Spiritului gregar, cu multe laturi extraestetice în care ar excela E. Lovinescu, i se asociază imaginea Idolului din **Le** jardin **des Supplices** de Octav Mirbeau, asaltat lubric de șapte femei. Pamfletarul coboară tonul nepermis de jos." (Op. cit., p. 30.)

Geneza pamfletelor tânărului Vinea - nedrepte, de multe ori, ca și acesta - trebuie căutată nu numai în temperamentul său bătăios sau în dorința de afirmare prin frondă, ci și în imitarea „maeștrilor" săi din acești ani (Tudor Arghezi și N. D. Cocea) pe care îi urmează în campaniile lor de presă, în antipatii și inimiciții politice. Dacă în cazul lui D. Anghel el se lăsase antrenat într-o dispută de interese între acesta și Tudor Arghezi, în cadrul Societății Scriitorilor Români, în privința lui E. Lovinescu modelul atacului pamfletar i-l oferă N. D. Cocea, care scrisese nu cu mult timp în urmă un articol violent împotriva criticului. Iată un pasaj evocând atmosfera din redacția **Rampei,** din care Vinea s-a inspirat în mod evident: **„Rampa** era un ziar sărac, redactorii erau puțini și colaborarea gratuită a unui scriitor era înduioșătoare, în 1912 a apărut Lovinescu la **Rampa,** oferindu-și serviciile gratuit, dar în schimbul unor servicii colegiale: reclamă, recenzii, participări la anchete etc. Când **Rampa** a început să publice portretele scriitorilor, d. Lovinescu ne trimitea articolele însoțite de fotografii și de scrisorele amănunțite: fotografia din față să apară cu articolul nr. 1; fotografia din profil să însoțească articolul nr. 2; fotografia în picioare, pe scaun, din spate, în tovărășia unui poet sau actor cunoscut..., să apară în cutare sau cutare număr al **Rampei.** Nu vă mai spun că scrisorile acestea făceau deliciul redactorilor mei. Râdeam cu toții ca nebunii și ne mușcam buzele până la sânge când bietul reclamagiu intra în redacție." (N. D. Cocea, **Cazul Lovinescu,** în **Facla,** nr. 3, 17 ianuarie 1916.)

(p. 129) CLASICISM

Cronica, an. II, nr. 64, 1 mai 1916. Semnat: „I. Vinea".

(p. 131) LIVREȘTI

Cronica, an. II, nr. 66, 15 mai 1916. Semnat: „I.Vinea".

Ultima colaborare a lui Vinea la ***Cronica*** este o poezie, cu titlul ***Rugăciune,*** care apare în 31 iulie 1916.

In august, România intră în război. Revistele își încetează apariția.

Ion Vinea este mobilizat la Regimentul 3 Artilerie, cu care pleacă pe front în Moldova.

1917

(p. 133) CĂTRE CITITORI

Deșteptarea, an. I, nr. 1, 11 iunie 1917. Semnat: „I. Vinea".

După iarna atât de grea pentru țară. dintre 1916 și 1917, în care Vinea se confruntă cu viața de campanie și de refugiu, vara anului 1917 îi aduce o rază de speranță, o schimbare în viața personală și, împreună cu acestea, disponibilitatea sufletească pentru noi proiecte de activitate. Aflat la Iași, el se căsătorește cu o studentă la Litere, Ana Măria Oardă, primind din partea tinerei soții un sprijin material important pentru realizarea proiectelor sale. După mărturia lui Sașa Pană, Ana Măria Oardă finanțează, cu banii dintr-o moștenire neașteptată, revista ***Deșteptarea*** - în paginile căreia publică ea însăși poezii și recenzii sub pseudonimul Tana Quil - și, de asemenea, sprijină finanțarea ziarului ***Omul liber,*** al lui N. D. Cocea (Sașa Pană, ***Notiță bibliografică*** la volumul ***Nocturne,*** *versuri de Tana Quil,* Editura pentru Literatură, București, 1968, p.7).

Articolul-program *Către cititori* e critic și vehement, în spiritul ***Chemării*** din 1915,promițând un reviriment în atitudinea civică în acești ani de război.

începând cu numărul 2, din 18 iunie 1917, revista își schimbă titlul în ***Deșteptarea politică și socială.*** Paginile apar cu multe spații albe, care arată intervenția cenzurii.

Numerele 3-8 lipsesc la Biblioteca Academiei.

(p. 134) AȘTEPTÂND RIPOSTA

Chemarea (fostă ***Deșteptarea politică și socială),*** an. I, nr. 9, 18 decembrie 1917. Semnat: „I. Vinea".

Revista își schimbă din nou titlul, în ***Chemarea,*** reluând numele publicației editate de Vinea în 1915. Colaboratori sunt I. Ludo, Alexis Nour, Tana Quil, B. Fundoianu, Tita Bobeș, Costin Kurz, Horia Bortea.

Articolul se referă la bătălia de la Carporetto, numită și „a 12-a bătălie de pe Isonzo", unde italienii au suferit o grea înfrângere din partea armatelor austro-germane. După aceasta au avut loc schimbări importante atât în guvernul italian, cât și în conducerea armatei.

(p. 135) SOLEMNITĂȚI

Chemarea, an. I, nr. 10, 25 decembrie 1917. Semnat: „I. Vinea".

Partidul Muncii a fost întemeiat la Iași, în 1917, de către Grigore Trancu-Iași, om politic și avocat, împreună cu un grup de deputați proveniți din Partidul Liberal.

1918

(p. 137) GENERALUL AVERESCU

Chemarea, an. I, nr. 11, 1 ianuarie 1918. Semnat: „I. Vinea".

Alexandru Averescu (1859-1938), general, apoi mareșal al armatei române și om politic.

A fost Șef al Marelui Stat Major în perioada 1911-1913, iar în timpul războiului s-a remarcat la comanda Armatei a II-a în luptele de la Mărășești.

Vinea dă expresie unui curent de opinie şi sentimente favorabil generalului Averescu, atât de răspândit în aceşti ani, încât a creat un adevărat mit. „Un fenomen de psihologie colectivă - numit în epocă şi psihologia tranşeelor - a fost mitul generalului Averescu. Militar de solidă pregătire profesională, el a manifestat, în timpul războiului, o preocupare constantă pentru soldaţii din liniile de bătaie. Expuşi în fiecare clipă morţii, cu sentimentul că atâţia din comandanţii lor îi abandonaseră noroiului şi obuzelor, aceşti soldaţi, printr-un elementar reflex, lesne de explicat psiho-analitic, au atribuit generalului Averescu o imagine paternă, dublată, apoi, de cea a justiţiarului, care chema la fixarea răspunderilor. Popularitatea sa, în anii 1918-1920, a fost imensă..." (Florin Constantiniu, **O** istorie sinceră a poporului român, Editura Univers Enciclopedic, Buc, 1998, p. 326.)

Articolul lui Vinea a avut ecou în rândul cititorilor şi de aceea redacţia l-a retipărit, în nr. 15, din 29 ianuarie.

(p. 138) SFORŢĂRI

Chemarea, an. I, nr. 14,22 ianuarie 1918. Semnat: „I. Vinea".

Articolul face referiri la unele evenimente politice şi militare recente: la 9 decembrie 1917, România semnează, la Focşani, armistiţiul cu Puterile Centrale; în 28 decembrie, la Chişinău (Basarabia) se proclamă Republica Democrată Moldovenească, condusă de un parlament numit „Sfatul Ţării".

(p. 139) POPOR ŞI OLIGARHIE ÎN FAŢA STRĂINULUI

Chemarea, an. I, nr. 14, 22 ianuarie 1918, sub genericul „Corespondenţă diplomatică". Semnat: „I. V.".

Acest scurt articol din tinereţea lui Vinea merită a fi semnalat pentru accentul de surprinzătoare luciditate în aprecierea unei situaţii politice dramatice pentru România. Deşi Vinea are de timpuriu ferme convingeri politice de stânga- le vom vedea traversând ca un fir roşu activitatea.lui de gazetar, cu efecte pozitive uneori, dar şi cu momente de obtuzitate şi eroare -, el nu se lasă amăgit de atitudinea „protectoare" a recent instauratului Guvem Sovietic, care ia „în păstrare" rezerva de aur a Băncii Naţionale Române, şi nici de retorica lui Troţki, Comisar al poporului pentru Afaceri Externe, pe această temă. Previziunile sale vor fi, din nefericire, adeverite de timp: prima, amară, că ruşii nu vor înapoia tezaurul românilor; a doua- naivă atunci, tragică peste ani - că „va veni şi vremea socialismului român".

(p. 140) FAZA CEA NOUĂ

Chemarea, an. I, nr. 15,29 ianuarie 1918. Semnat: „Chemarea".

E un articol-program care reflectă momentul schimbării guvernului în România: în 28 ianuarie are loc demisia guvernului Ion I. C. Brătianu şi instaurarea unui guvern condus de generalul Alexandru Averescu. Vinea îşi punea mari speranţe în

capacitatea lui Averescu de a scoate ţara din război (vezi articolul ***Generalul Averescu,*** p. 137) şi aştepta de la noul guvern reforme, un climat democratic şi realizarea unirii cu Basarabia.

Dar guvernarea lui Averescu avea să fie de foarte scurtă durată (29 ianuarie - 4 martie).

De la acest număr, Chemarea se subintitulează: „Revistă săptămânală. Politică, socială, literară şi artistică".

(p. 142) PRESA DE MÂINE

Chemarea, an. I, nr. 15, 29 ianuarie 1918. Semnat: „V.".

Articolul este precedat de următoarea notă: „Publicăm un articol prezentat acum câteva luni Cenzurii care l-a suprimat â l'amiable, adică arătându-ne că ar fi oportun să apărem cu altceva".

Neamul românesc, „ziar politic de orientare naţională şi de atitudine democratică", a apărut în 1906, la Bucureşti, sub direcţia lui Nicolae Iorga. în anii 1916-1918, când Capitala s-a aflat sub ocupaţie germană, ziarul s-a mutat la Iaşi. Alexandru Cusin a făcut parte din redacţie.

(p. 143) VACANŢIA

Chemarea, an. I, nr. 16,6 februarie 1918. Semnat: „Pick" şi cu menţiunea „p. conf. V.".

Este primul pamflet antibrătienist al lui Vinea dintr-o serie lungă de luări de atitudine împotriva liberalilor. El se referă la demisia recentă - 28 ianuarie 1918-a guvernului condus de Ion I. C. Brătianu. Cei trei fraţi „plecaţi în vilegiatură" sunt fraţii Brătianu, personalităţi marcante ale Partidului Naţional Liberal şi ale vieţii politice româneşti: Ion I. C. Brătianu (1864-1927), Constantin-Dinu Brătianu (1866-1950) şi Vintilă Brătianu (1867-1930).

Ionel Brătianu a avut în 1918 abilitatea de a-i trece puterea lui Averescu şi apoi lui Marghiloman, în speranţa negocierii unei păci cât mai favorabile pentru România.

Vinea manifestă faţă de Brătieni mai mult decât spirit critic, de fapt o mare şi încrâncenată ostilitate, izvorâtă, credem, din convingerile sale politice de stânga. Dincolo de arta pamfletului - care include diatriba, sarcasmul, exagerarea etc. - stilul publicisticii lui Vinea asimilează în aceşti ani retorica socialiştilor, probabil sub influenţa lui N. D. Cocea. De aceea, politica partidelor istorice, şi în special a liberalilor, este calificată pripit şi simplificator prin echivalare cu „oligarhia", „capitalismul", „ciocoimea", „teroarea" ş. a.

(p. 144) ACTIVITATEA D-LUI N. D. COCEA

Chemarea, an. I, nr. 17, 20 februarie 1918. Semnat: „I. Vinea".

N. D. Cocea (1880-1949), scriitor şi gazetar, ataşat mişcării socialiste, a condus numeroase publicaţii, dintre care ***Omul liber, Chemarea*** (suprimată frecvent şi

reînviată sub alte nume: ***Facla, Torța, Clopotul*** etc), ***Era nouă. Reporter, Victoria.*** S-a impus în primul rând ca pamfletar, creatorul unui stil plin de virulență și de o mare plasticitate a negației.

Ani de-a rândul, Ion Vinea s-a aflat în preajma lui Cocea, în redacțiile publicațiilor sale, ca prieten și colaborator.

Articolul acesta despre arestarea lui Cocea este precedat de o notă cu titlul ***Sub Brătieni,*** în care Vinea anunță o rubrică de dezvăluiri privitoare la activitatea fostului guvern liberal condus de Ion I. C. Brătianu. Reproducem această notă:

„SUB BRĂTIENI

Titlul acesta deschide o serie de articole; fiecine va putea contribui cu fapte precise la ante-procesul care începe. Am putea, pentru socoteli de tiraj ori în funcție de subcalculatori a cine știe căror politicieni noi sau vechi, prevesti cititorilor numere unice ca senzațional reportericesc; am putea, bizuindu-ne pe sentimentul public, să speculăm la infinit și cu succesul datorit îndrăznelii și dreptății, cele câteva teme acuzatoare de toți cunoscute; și, menținându-ne în vagi generalități, fără limite, am da lovitura cu toiagul biblic în pojghița de stâncă ce ascunde izvorul lacrimilor - de bucurie, ură și durere - atâta vreme stăpânit. Maximum de scandal cu maximum de succes!

începem însă cu realități și vom continua la fel. în cazul de față, omul trăiește. întrebați-1. Va mărturisi. Va acuza. își va duce cu discreție partea lui de nenoroc și prigonire. Nu încercăm a-i face elogiul răsplătitor cu aerul unor împărțitori de premii și lauri. Cazul N. D. Cocea, arestarea lui, misterul impus, evidențiază starea sufletească a foștilor, oh, a foștilor noștri conducători. Și această stare sufletească era Frica, teroarea conștiinții și a mediului, teroarea care răsfrângea, în afară, teroarea. Era anxietatea bolnavă a dezorientării și a neputinții, era sfântul Tremuriciu - tu l'as connu, lecteur... într-un cuvânt, Brătienii se simțeau mai prejos de evenimente. Mâna lor orbecăia în întunerecul clipelor supreme cu gestul febril al orbeților cari pipăie zidul. Țara e cuminte: oștenii tac, luptă și mor, civilii fac coadă la alimente; parlamentul pleacă în misiuni ori se îmbarcă spre Cytera Odessei; gazetarii tapează preparându-și, cu ploconeli, mobilizarea pe loc sau ia cenzură (S. S. S.). Și totuși, Brătienii tremurau... tremură; ce zic? - vibrează!"

(P- 148) LA DATORIE

Chemarea, an. I, nr. 18, 26 februarie 1918. Semnat: „C".

Un articol-program, parțial cenzurat, care anunță radicalizarea atitudinii politice și schimbarea profilului: ***Chemarea*** nu mai este revistă, ci „ziar radical socialist" (are o singură filă și un format mai mare).

(p. 149) SEMNALUL

Chemarea, an. I, nr. 18, 26 februarie 1918. Semnat: „I. Vinea".

(p. 150) FATALITATE

Chemarea, an. I, nr. 19, 27 februarie 1918. Semnat: „I. V.".

După acest număr, Cenzura interzice apariția ziarului. Vinea notează într-un jurnal fragmentar:

*„ / martie 1918. Azi ziarul **Chemarea** suspendat pe 30 de zile.*

2 martie. Cenzura nu aprobă nimic lui Cocea. Mă gândesc în toate chipurile cum să fac să apară gazeta. Cocea își supraveghează purtarea. Se teme să nu rămână singur, ne expune planuri pentru foarte curând.

*3 martie. Oteteleșanu (șeful Cenzurii - n. ed.) mi-a refuzat, eschivându-se, și cu ipocrizii politicoase, împletite cu un patetism dezamăgit de dragoste de țară - „țara-n care, vai! va dicta Marghiloman!" - autorizarea **Chemării** săptămânale sau a unei alte gazete.*

Pentru moment n-am succes în ce întreprind. Voi încerca până la izbândă. " (Constandina Brezu, ***Un jurnal postum Ion Vinea?,*** în ***România literară,*** I, nr. 12, 26 decembrie 1962.)

(p. 151) UN CUVÂNT

Arena, an. I, nr. 1, 7 martie 1918. Semnat: „A.",

în același jurnal, din anul 1918, Vinea notează:

„4 martie. Am pierdut toată dimineața. Căpătat pe 500 lei o autorizație Arena. Titlul place, mie-mi pare foarte sălciu. Fac socoteli care nu-mi ies după voia inimii, Cu tot puținul meu simț practic, socotelile mele sunt totdeauna cele mai adevărate.

După masă am călărit cu timiditate, deci prost. M-am dus cu Jack la Hefter. Am decis apariția Arenei fără Cocea." (Constandina Brezu, ibidem.)

Alfred Hefter a pus la dispoziție tipografia sa gazetarilor de la ***Chemarea,*** după suspendarea acesteia, pentru tipărirea unei noi publicații, ***Arena,***

Acest articol-program este scris de Vinea, în stilul său vehement și expresiv. ***A rena*** se subintitulează *„Politică și socială. Ziar independent".* Peste câteva numere, redacția publică o notă referitoare la conducerea publicației: „Comitetul delegat cu direcția ziarului Arena se compune din d-nii: Alfred Hefter, N. Porsenna, P. Șeicaru și I. Vinea".

(p. 151) AMURG

Arena, an. I, nr. 2, 9 martie 1918. Semnat: „I. V.".

Guvernarea generalului Averescu, din 1918, a durat foarte puțin, din 29 ianuarie până în 4 martie, fiind urmată de guvernul lui A1. Marghiloman.

în aprilie, Averescu va înființa Liga Poporului (care în 1920 devine Partidul Poporului).

(p. 152) 1913-1918

Arena, an. I, nr. 10,17 martie 1918. Semnat: „Iv.".

„In pregătirea armatei române pentru război, Brătianu a săvârşit mari erori. Una dintre acestea a fost numirea la Marele Stat Major a generalului Dumitru Iliescu, total obedient faţă de primul ministru, tipul generalului fanfaron şi iresponsabil, care a anunţat că totul e pre°ătit şi victoria e sigură." (Florin Constantiniu, Op. cit., p. 276.)

La Turtucaia, în 4-6 septembrie 1916, trupele române au suferit o ruşinoasă înfrângere, din cauza incompetenţei şi laşităţii comandanţilor.

(p. 153) SPERANŢE

Arena, an. I, nr. 11,19 martie 1918. Semnat: „V".

In martie 1918 are loc o puternică ofensivă germană pe direcţia Amiens („Bătălia de la Amiens").

(p. 154) VAE VICTIS

Arena, an. I, nr. 25, 1 aprilie 1918. Semnat: „V. I. N.".

Mişcarea, „ziar naţional-liberal" (apare între 1909 şi 1938), publică pe prima pagină un text cu titlul *Un protest al Partidului Naţional Liberal,* semnat „Ion I. C. Brătianu", în care, pe un ton foarte sobru, se exprimă punctul de vedere al liberalilor „faţă de situaţia actuală a ţării" *(Mişcarea,* XII, nr. 73, 30 martie 1919).

Vinea nu lasă să-i scape nici un prilej de a-şi arăta ostilitatea faţă de Brătieni, construind în jurul acestui „protest", mai mult decât ponderat, o diatribă atât de violentă, încât punctul de plecare nu se mai poate regăsi.

(p. 155) GURA PĂCĂTOSULUI

Arena, an. I, nr. 28, 4 aprilie 1918. Semnat: „V.".

(p. 156) PACEA

Arena, an. I, nr. 29, 5 aprilie 1918. Semnat: „V.I.N.".

în 3 martie 1918 a avut loc semnarea, la Brest-Litovsk, a acordului de pace între Germania, Austro-Ungaria, Turcia şi Bulgaria, pe de o parte, şi Rusia Sovietică, pe de alta. După câteva zile. România acceptă condiţiile grele impuse de Puterile Centrale pentru încheierea păcii şi, prin noul prim-ministru, Alexandru Marghiloman, semnează preliminariile acesteia la Buftea.

în 7 mai are loc semnarea Păcii de la Bucureşti. României, ţară învinsă, i se impun condiţii deosebit de aspre: Dobrogea este pierdută (Cadrilaterul şi o parte a judeţului Constanţa sunt anexate Bulgariei, iar restul trece sub condominiul Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei şi Turciei); în regiunea munţilor, Austro-Ungaria, invocând securitatea frontierelor carpatine, anexează circa 5.600 km^2; principalele ramuri ale economiei - agricultura, industria petrolieră, exploatarea forestieră etc. - trec, practic, sub controlul Puterilor Centrale (Florin Constantiniu, Op. cit., p. 286).

(P-157) CUIELE

Arena, an. I, nr. 31, 7 aprilie 1918. Semnat: „V. I.".

(p. 158) PENTRU IPOCRIZIE

Arena, an. I, nr. 31, 7 aprilie 1918. Semnat: „I. V."

La începutul lunii aprilie 1918, „Sfatul Ţării" hotărăşte alipirea Basarabiei la România.

Vasile Gh. Morţun şi Emanoil Porumbaru, politicieni liberali, au făcut parte din guvernul lui Ion I. C. Brătianu (ian. 1914 - dec. 1916), primul ca ministru de Interne şi al doilea ca ministru de Externe.

(p. 160) LOGICA OCULTĂ A DECLARAŢIILOR D-LUI TAKE IONESCU

Arena, an. I, nr. 32, 8 aprilie 1918. Semnat „I. V."

Tache Ionescu (1858-1922), lider al Partidului Conservator-Democrat, a susţinut intrarea României în război alături de Antantă.

Vinea se referă la un interviu luat de redacţia *Arenei* şi apărut sub semnătura „Ben Amura" (pseudonim al lui Alfred Hefter), în numărul 30, din 6 aprilie 1918.

(P- 162) ÎNVINSA ITALIE

Arena, an. I, nr. 35, 11 aprilie 1918. Semnat: „I. Vinea".

Generalul Cadorna a comandat armata italiană pană in noiembrie 1917, când a fost înlocuit cu generalul Diaz.

(p. 164) LISTA CU OAMENI

Arena, an. I, nr. 72, 17 mai 1918. Semnat: „I. V".

Alexandru Marghiloman (1854-1925), lider al Partidului Conservator, a condus guvernul de la Bucureşti în perioada dificilă a încheierii primului război mondial (5 martie-23 octombrie 1918). Politicienii români au crezut că un guvern prezidat de Al. Marghiloman, rămas la Bucureşti, sub ocupaţie şi bine văzut la Viena şi Berlin, ar putea obţine condiţii mai bune de pace. Liderul conservator, convins de victoria germană, nutrea speranţa că va asigura României o situaţie mai bună, prin cooperarea cu Germania şi desolidarizarea clară de politica lui Brătianu. Dar Pacea de la Bucureşti a consemnat clar statutul României de ţară învinsă.

(p. 165) PAZA PE NISTRU

Arena, an. I, nr. 75, 24 mai 1918. Semnat: „I. V.".

Constantin C. Arion era ministru de Externe în guvernul condus de Alexandru Marghiloman.

(p. 166) SCHIMBARE LA SUFLET

Arena, an. I, nr. 75, 24 mai 1918. Semnat: „V".

Este, credem, ultimul articol publicat de Ion Vinea în ziarul ***Arena*** (care apare până în octombrie 1918).

în august 1918, N. D. Cocea editează la Iaşi o altă gazetă politică, din seria publicaţiilor sale de orientare socialistă, cu nume schimbătoare şi cu existenţă efemeră: ***Depeşa,*** „ziar de informaţie" (care în noiembrie devine ***Chemarea,*** „ziar popular de dimineaţă").

în articolul ***Către cetitorii noştri*** (nr. 20,21 septembrie 1918), grupul de tineri de la ***Arena*** se dezice public de Alfred Hefter, numit „trădătorul şi jefuitorul patriei rănite", care „făcea calcule spre a transforma ziarul unui tineret revoluţionar în ziarul de propagandă al unui vrăjmaş". Semnează P. Şeicaru, Jack Goldşleger, D. Botez, Ion Vinea, Al. Busuioceanu şi C. Lărgeanu. Ei anunţă că au părăsit ziarul ***Arena.***

în ***Depeşa,*** numele lui Vinea nu apare. Fie că el se ascunde sub un pseudonim, neidentificat, fie, mai probabil, că nu scrie nimic în aceste luni, deoarece i se întâmplase o tragedie familială: a murit, într-un accident de călărie, fratele său mai mic, Nicolae.

1919

(P- 167) DOUĂ VERDICTE

Chemarea, an. II, nr. 1, 22 martie 1919. Semnat: „I. V.".

Jean Jaures (1859-1914), om politic, filosof, jurnalist şi istoric, unul dintre liderii de seamă ai mişcării socialiste din Franţa. Pacifist militant, şi-a atras ostilitatea mediilor naţionaliste. A fost asasinat la 31 iulie 1914, în ajunul primului război mondial, de către naţionalistul R. Villon.

Georges Benjamin Clemanceau (1841-1929), personalitate marcantă a vieţii politice franceze. Prim-ministru în perioada războiului mondial, a fost unul dintre negociatorii Tratatului de pace de la Versailles. în 1919, a avut loc o tentativă de asasinat împotriva sa. Atentatorul, anarhistul Louis-Emile Cottin, a fost condamnat la moarte, însă, ulterior, pedeapsa îi va fi comutată în zece ani de închisoare.

(p. 168) *[M4NIFESTE]*

Chemarea, an. II, nr. 20, 5 mai 1919. Semnat: „I. Vn.".

Articolul, dedicat zilei de 1 Mai, sărbătoarea muncii şi a muncitorilor, a fost cenzurat, inclusiv titlul.

(p. 169) ÎN CHESTIE PERSONALĂ

Chemarea, an. II, nr. 22, 7 mai 1919. Semnat: „Vn.".

într-adevăr, în această perioadă, de război şi de mari tensiuni politice, Cenzura a intervenit drastic, în special în publicaţiile de orientare socialistă, cum erau ziarele lui N. D. Cocea sau acelea editate de Vinea însuşi. Paginile ziarelor - şi mai ales pagina întâi unde îşi aveau locul editorialele şi alte articole politice - apar cu multe spaţii albe, marcând scoaterea unor paragrafe sau a unor cuvinte, uneori chiar a unui articol în întregime. (în asemenea situaţii am făcut menţiune în text şi în subsolul paginii, fără a putea reda, desigur, aspectul grafic particular al textelor cenzurate şi nici dimensiunea exactă a pasajelor înlăturate.)

(p. 170) PRESA ŞI SOCIALISMUL

Chemarea, an. II, nr. 22, 7 mai 1919. Semnat: „V.".

(P- 171) LIGA NAŢIUNILOR

Chemarea, an. II, nr. 23, 8 mai 1919. Semnat: „I. V.".

în urma Conferinţei de pace de la Paris, s-au pus bazele Societăţii Naţiunilor (Liga Naţiunilor), care avea ca obiectiv dezvoltarea colaborării între popoare, garantarea păcii şi securităţii internaţionale. Iniţiativa acestui demers a avut-o preşedintele S.U.A., Thomas Wilson. Documentul oficial de creare a Ligii Naţiunilor va fi semnat în 10 ianuarie 1920.

Aşa cum observa Vinea, cu inteligenţă politică şi spirit de previziune, acest organism internaţional n-a dispus de instrumentele şi forţa necesare pentru a preîntâmpina evenimentele grave din anii următori: înarmarea Germaniei, războiul civil din Spania şi, mai ales, izbucnirea unui al doilea război mondial.

Liga Naţiunilor n-a mai funcţionat începând cu 1940 şi a fost dizolvată în 18 aprilie 1946.

(p. 172) GENERALIZĂRI

Chemarea, an. II, nr. 24, 9 mai 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 173) NOUA ALIANŢĂ

Chemarea, an. II, nr. 30, 15 mai 1919. Semnat: „I. Vinea".

Republica Cehoslovacă a fost proclamată la 28 octombrie 1918, Tomâs Masaryk devenind preşedintele noului stat, funcţie pe care o va deţine până în 1935.

în 1919, din aprilie până în august, armata cehoslovacă participă alături de Antantă la campania împotriva Republicii Sovietice Ungare.

în 1921 va fi semnat un tratat de alianţă defensivă româno-cehoslovacă.

(p. 174) S.S.R. SE PURIFICĂ

Chemarea, an. II, nr. 34, 19 mai 1919. Semnat: „I. Vn.".

Societatea Scriitorilor Români a fost înfiinţată în 1908, la Bucureşti. în 1919, preşedinte era Mihail Dragomirescu, care a susţinut excluderea din S.S.R. a unor scriitori şi gazetari care au colaborat la publicaţiile progermane din Bucureşti, în timpul ocupaţiei. Printre aceştia erau Ioan Slavici, Tudor Arghezi, C. Stere, Dem. Theodorescu, Gala Galaction.

Vezi şi articolul ***La umbra corbilor,*** p. 203.

(p. 175) PE LINII INTERIOARE

Chemarea, an. II, nr. 35, 20 mai 1919. Semnat: „I. Vinea".

„Tânărul ministru" la care se referă articolul este Ion Gh. Duca (1879-1933), jurist şi om politic, speranţă a Partidului Naţional Liberal. Fusese secretarul particular al lui Ion I. C. Brătianu, şi acesta intenţiona să-1 lase succesorul lui la conducerea partidului, pregătindu-1 în acest sens prin rularea ca ministru la diferite departamente (în 1919 era ministru al Agriculturii şi Domeniilor). I. G. Duca va ajunge prim-ministru în anul 1933, dar va sfârşi tragic, asasinat de membrii Gărzii de Fier.

(P- 177) SULIMANURI ŞI PERUCI

Chemarea, an. II, nr. 36, 21 mai 1919. Semnat: „I. V.".

(p. 178) JOS CENZURA!

Chemarea, an. II, nr. 37, 22 mai 1919. Semnat: „V.".

(p. 179) LA URNE!

Chemarea, an. II, nr. 37, 22 mai 1919. Semnat: „Vn.".

Liberalii sunt în această perioadă din nou la putere. După cele două guverne din 1918 cu o durată de existenţă foarte scurtă, conjuncturală, — A1. Marghiloman (5 martie -23 octombrie) şi generalul Constantin Coandă (24 octombrie - 28 noiembrie)-, Ion I. C. Brătianu este din nou prim-ministru (29 noiembrie 1918-26 septembrie 1919).

(p. 179) TORONTALUL

Chemarea, an. II, nr. 39, 24 mai 1919. Semnat: „I. Vinea".

Problema Banatului, adică a stabilirii graniţelor cu Serbia în urma războiului, a făcut - între altele - obiectul negocierilor de pace, din anul 1919. Premierul Ion I. C. Brătianu nu a vrut, din orgoliu, să-1 aibă alături, ca al doilea delegat la Conferinţa de pace de la Paris, pe Take Ionescu, care avea nu numai abilitate diplomatică, ci şi întinse relaţii în lumea politică internaţională.

„Superioritatea politico-diplomatică a lui Take Ionescu faţă de Brătianu — scrie Florin Constantiniu - este dovedită de atitudinea sa în problema Banatului sârbesc. Brătianu se plasa pe poziţia tratatului din 1916, cerând ca întreg Banatul să fie atribuit României. Tache Ionescu a înţeles nu numai că aliaţii nu vor da satisfacţie României în detrimentul Serbiei, aflată din prima clipă şi fără întrerupere în război, dar - ceea ce era capital - că, având frontiere cu trei state ostile (Rusia Sovietică, Ungaria şi Bulgaria), România nu avea nici un interes să mai aibă un vecin nemulţumit. Iată de ce, fără nici un fel de împuternicire oficială, el a declarat primului-ministru sârb, Nikola Pa§ic, că România renunţă la Banatul sârbesc." (Florin Constantiniu, Op. cit., p. 309.)

Torontal este vechea denumire a Banatului sârbesc.

(p. 180) AMIRALUL KOLCEAK

Chemarea, an. II, nr. 40, 25 mai 1919. Semnat: „I. Vinea".

Amiralul rus Kolceak Alexandr Vasilievici (1873-1920) a fost unul dintre principalii conducători ai contrarevoluţiei Gărzilor Albe în timpul războiului civil din Rusia Sovietică. în acest an, 1919, el va fi înfrânt de Armata Roşie şi apoi condamnat la moarte şi executat.

(p. 181) VREM TRANSNISTRIANIA

Chemarea, an. II, nr. 41, 26 mai 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 182) POLITICA ROMANA

Chemarea, an. II, nr. 45, 30 mai 1919. Semnat: „Vn.".

Articolul se referă la ziarul ***L 'Independance RouMaine (L 'Orient),*** cotidian de informaţii cu o existenţă foarte lungă (18Ţ7-1940).

If

(p. 183) DENIKIN, KOLCEAK

Chemarea, an. II, nr. 46, 31 mai 1919. Semnat: „I. Vinea".

Denikin Anton Ivanovici (1871-1947), general rus, unul dintre comandanţii Gărzilor Albe, care s-au opus revoluţiei bolşevice. în 1919, după ce ofensiva lui Kolceak (vezi nota de mai sus) pe Volga a fost anihilată de Armata Roşie, generalul Denikin înregistrează câteva succese, ocupând oraşele Ţariţân, Kursk şi Orei şi îndreptându-se spre Moscova.

(p. 185) ENIGMA

Chemarea, an. II, nr. 47, 1 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Feldmareşalul August von Mackensen a fost şeful Comandamentului militar germano-bulgar, iar generalul Erich von Falkenhayn a condus forţele germano-austro-ungare pe frontul din Transilvania.

(p. 186) MĂNĂSTIREA SOCIALISTĂ

Chemarea, an.II, nr. 48, 2 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.".

E vorba de Scarlat Callimachi (1896-1975), descendent din familia boierilor moldoveni Callimachi. Atras de ideologia stângii politice, a intrat în mişcarea socialistă, iar apoi în Partidul Comunist, ceea ce i-a atras supranumele de „Prinţul roşu". A făcut gazetărie, colaborând, între altele, la publicaţiile lui N. D. Cocea, ***Facla*** şi ***Chemarea.*** A scris poezii şi piese de teatru.

(p. 187) PARTIDE DE GUVERNĂMÂNT

Chemarea, an. II, nr. 49, 3 iunie 1919. Semnat: „V.".

Expresia lui Vinea: „geniul vintilist" se referă la contribuţia lui Vintilă I. C. Brătianu la politica economică a Partidului Liberal, în calitate de ministru de Finanţe în mai multe guvernări liberale..

George G. Mârzescu era în 1919 ministru de Interne în guvernul condus de Ion I. C. Brătianu.

(p. 188) [DREPTURI]

Chemarea, an. II, nr. 51, 5 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Titlul a fost cenzurat.

(p. 189) TUQUOQUE!...

Chemarea, an. II, nr. 53, 7 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Al. Marghiloman (vezi nota de la p. 373.) a încercat, după război, să-şi atenueze imaginea de filo-german, adică nepatriot, care punea o pecete negativă şi asupra Partidului Conservator. Ca atare, în decembrie 1918, numele partidului a fost schimbat în „Partidul Conservator-Progresist", sau pur şi simplu Partidul Progresist, anunţând şi un nou program politico-social.

Ziarul ***Steagul,*** seria a 2-a (1918-1922), a fost organul de presă al Partidului Conservator-Progresist.

(p. 190) REPUBLICA RENANĂ

Chemarea, an. II, nr. 54, 8 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.".

La 1 iunie 1919 a fost proclamată Republica Renană Autonomă, în cadrul Germaniei.

(p. 191) ÎN BANAT ŞI LA ARAD

Chemarea, an. II, nr. 60, 15 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.".

Articolul a apărut sub genericul ***Scrisori de peste munţi*** şi cu subtitlul *.Amănunte asupra recuperării Ardealului de către trupele române. Atitudinea forţelor de ocupaţie franceze. Situaţia în Banat. (De la trimisul nostru special/'.*

(p. 193) MARELE AH!

Chemarea, an. II, nr. 62, 17 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 194) ÎN CELE DIN URMĂ

Chemarea, an. II, nr. 62, 17 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 195) IAR MUŞAMAUA

Chemarea, an. II, nr. 62, 17 iunie 1919. Semnat: „Vn.".

Să se observe că în acest an de activitate gazetărească intensă Vinea ajunge să publice uneori chiar trei articole în acelaşi număr de ziar.

(p. 196) EI

Chemarea, an. II, nr. 64, 19 iunie 1919. Semnat: „I.Vn.".

(p. 196) [MARTIRII]

Chemarea, an. II, nr. 65, 20 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.".

în Germania au loc în 1919 numeroase mişcări revoluţionare, organizate în cea mai mare parte de Partidul Comunist care ia fiinţă în ianuarie al acestui an: sunt proclamate republici sovietice în Bremen, în Bavaria etc, cu durată efemeră. Forţele contrarevoluţionare răspund ascensiunii comuniste, asasinându-i pe liderii comunişti Karl Liebknecht şi Roza Luxemburg, precum şi pe alţi militanţi comunişti.

Titlul articolului a fost cenzurat.

(p. 198) „LOGICĂ DE FIER"

Chemarea, an. II, nr. 67, 22 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 198) CE-I ASTA?

Chemarea, an. II, nr. 70, 25 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 198) JUDECATA

Chemarea, an. II, nr. 71, 26 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Articolul se referă la acţiunea guvernului A1. Marghiloman care, în perioada ocupaţiei germane, urmărind să demonstreze desolidarizarea categorică faţă de politica lui Ionel Brătianu, a dat în judecată guvernul acestuia.

(p. 199) INTRANSIGENŢĂ

Chemarea, an. II, nr. 72, 27 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

într-un articol anterior, Vinea a comentat pe larg interviul luat de redacţia ***Arenei*** lui Take Ionescu în aprilie 1918 (vezi ***Logica ocultă a declaraţiilor d-lui Take Ionescu,*** p. 160), interviu pe care oarecum şi-1 atribuie.

Take Ionescu a stat la Paris un an, din primăvara lui 1918 până în 1919 spre toamnă. în capitala Franţei a desfăşurat o activitate pozitivă: a devenit preşedintele Consiliului Naţional al Unităţii Române, a militat pentru recunoaşterea internaţională a României Mari. La întoarcerea în România, Take Ionescu ajunsese - după expresia Iui N. Iorga - „în propria sa ţară, un străin, un european".

în portretul pe care i-1 face, Vinea surprinde marile calităţi ale acestui politician excepţional: inteligenţa, abilitatea diplomatică, carisma şi, nu în ultimul rând, talentul de orator.

(p. 200) POLITICA BURGHEZĂ

Chemarea, an. II, nr. 73, 28 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Viitorul, „ziar de dimineaţă" (1907-1916; 1918-1938; 1944-1946), a fost publicaţia oficială a Partidului Liberal.

(p. 201) DOUĂ PĂCI

Chemarea, an. II, nr. 74, 29 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

în 28 iunie 1919 a fost semnat la Versailles Tratatul de Pace între Puterile Aliate şi Germania.

România a fost reprezentată la tratative de premierul Ion I. C. Brătianu, care a manifestat o puternică rezistenţă faţă de încercările marilor puteri de a-şi impune voinţa în dauna independenţei României. Ferm decis să impună recunoaşterea noilor frontiere ale ţării, el s-a luptat pentru fiecare punct din Tratat, refuzând unele condiţii şi delimitări impuse *numai* statelor succesoare ale Austro-Ungariei, nu şi marilor puteri.

Poziţia României nefiind acceptată, Brătianu a părăsit Parisul şi a revenit la Bucureşti.

Ca de obicei, Vinea refuză să vadă meritele lui Ionel Brătianu, care a avut o contribuţie decisivă în obţinerea recunoaşterii internaţionale a României Mari. El se lansează într-o campanie violentă împotriva liberalilor şi a partidelor istorice în general, influenţat tot mai vizibil de ideologia socialistă a ziarului ***Chemarea.***

Articolul se referă la o dispută de presă între ***Viitorul,*** oficiosul Partidului Liberal, şi ***Steagul,*** care susţinea politica Partidului Conservator-Progresist al lui Al. Marghiloman.

(p.203) LA UMBRA CORBILOR

Chemarea, an. II, nr. 75,30 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Despre ziariştii care, în anii ocupaţiei germane, au colaborat la ***Gazeta Bucureştilor,*** a se vedea articolul ***S.S.R. se purifică,*** p. 174.

(p. 204) OPTIMISM

Chemarea, an. II, nr. 76, 1 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 205) CONTROL MORAL

Chemarea, an. II, nr. 78, 3 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

„Foaia săptămânală" menţionată în articol e ***Ideea europeană,*** recent apărută (25 iunie 1919), sub direcţia lui C. Rădulescu-Motru şi cu aceeaşi echipă redacţională de la vechea sa publicaţie, ***Noua revistă română,*** care îşi încetase apariţia din cauza războiului.

(p. 206) REGULA DE TREI SIMPLĂ

Chemarea, an. II, nr. 80, 5 iulie 1919. Semnat: „I. V.".

(p. 207) VORBE DE MINISTRU...

Chemarea, an. II, nr. 81, 6 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p.209) DE RÂPĂ...

Chemarea, an. II, nr. 82, 7 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 210) IAR SO-LI-DA-RI-TA-TE

Chemarea, an. II, nr. 84, 9 iulie 1919. Semnat: „I. V.".

(P- 211) LA SÂNUL PATRIEI

Chemarea, an. II, nr. 84.9 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea". î

(p-211) TĂCERE!

Chemarea, an. II, nr. 85, 10 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(P- 213) PRESA ŞI CENZURA

Chemarea, an. II, nr. 86, 11 iulie 1919. Semnat: „V.".

In acest număr, ***Chemarea*** lansează un apel către cititori, scris cu litere mari pe prima pagină, sub titlul ***Publicul să judece,*** în care se arată că Cenzura ameninţă ziarul cu suspendarea.

(p. 214) POLITICA LUI ÎNCURCĂ-LUME

Chemarea, an. II, nr. 86, 11 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

La sfârşitul războiului, în Ungaria a fost instituit un regim sovietic, după modelul celui din Rusia: a fost proclamată, la 21 martie 1919, „Republica Sfaturilor" (Sovietelor), sub conducerea lui B61a Kun, comunist originar din Transilvania.

Consiliul Suprem Interaliat de la Paris a reacţionat şovăitor şi neunitar în faţa pericolului pe care îl reprezenta Republica Maghiară pentru Transilvania. în aceste condiţii, înaltul Comandament al armatei române şi guvernul Brătianu au decis să treacă la ofensivă, pe frontul de vest, pentru a apăra hotarele ameninţate.

Comentând faptele, Vinea se arată de multe ori derutat şi confuz, neştiind să discearnă între ostilitatea Iui funciară faţă de Brătieni şi imperativele politice ale momentului.

(p. 215) ÎN CAPITALĂ, IERI

Chemarea, an. II, nr. 87,12 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p- 217) REMANIERE?

Chemarea, an. II, nr. 88,13 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p.218) BOCET DE CLUB

Chemarea, an. II, nr. 90, 15 iulie 1919. Semnat: „V.".

(p- 219) CADRILATERUL

Chemarea, an. II, nr. 91, 16 iulie 1919. Semnat: „V.".

(p. 220) CAPITALA

Chemarea, an. II, nr. 92,17 iulie 1919. Semnat: „V.".

(p. 221) REPETIŢIA GENERALĂ

Chemarea, an. II, nr. 94,19 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 222) JANDARMII

Chemarea, an. II, nr. 96,21 iulie 1919. Semnat: „V.".

(p. 223) DUPĂ TREI ANI DE STARE DE ASEDIU

Chemarea, an. II, nr. 97, 22 iulie 1919. Semnat: „V.".

(p. 224) PLEBISCIT

Chemarea, an. II, nr. 99, 24 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 225) PE TISA

Chemarea, an. II, nr. 101, 26 iulie 1919. Semnat: „I. V n" .

Consiliul Suprem Interaliat, divizat şi indecis, nu a dat curs propunerii mareşalului Foch de a iniţia o campanie militară împotriva Ungariei Sovietice; pe acest fond de aşteptare, autorităţile militare de la Budapesta au declarat, la 20 iulie 1919, ofensiva pe frontul de pe Tisa. Deşi aşteptat, şocul a fost resimţit de dispozitivul românesc, trupele ungare reuşind să treacă Tisa şi să-şi creeze un cap de pod.

(p. 225) ROMA OFENSATĂ

Chemarea, an. II, nr. 102, 27 iulie 1919. Semnat: „Vn.".

(p. 227) VICTORIE

Chemarea, an. II, nr. 103, 28 iulie 1919. Semnat: „V.".

După o săptămână de lupte înverşunate, ofensiva maghiară a fost stăvilită de ostaşii români şi armata inamică a fost silită să dea înapoi, dincolo de Tisa (vezi mai sus notele la articolele ***Politica lui încurcă-lume*** şi ***Pe Tisa).***

(P- 227) FINIS..,

Chemarea, an. II, nr. 104, 29 iulie 1919. Semnat: „V.".

(p. 229) MARELE SFAT AL ARDEALULUI ŞI MARELE SFAT AL ROMÂNIEI

Chemarea, an. II, nr. 105,30 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(P- 230) ION JELEA

Chemarea, an. II, nr. 107, 1 august 1919. Semnat: „I. Vinea".

Cu zece ani în urmă, în seara zilei de 9 decembrie 1909 a avut loc un atentat împotriva lui Ion I. C. Brătianu, care era şi atunci prim-ministru. Chiar în faţa casei demnitarului, un muncitor lăcătuş de ia C.F.R. a tras trei focuri de revolver asupra lui, din care două şi-au atins ţinta, rănindu-1 destul de grav. Numele atentatorului - aşa cum îl menţiona atunci ziarul ***Viitorul,*** oficiosul Partidului Liberal - era incert: Gheorghe Stoenescu sau Stoianovici, fiul lui Stoian Jelea.

Liderul liberal şi-a revenit după câteva luni.

(P- 231) NOI, VALAHII

Chemarea, an. II, nr. 109,3 august 1919. Semnat: „V.".

(p. 232) [PAIAŢA]

Chemarea, an. II, nr. 111, 5 august 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 233) UITE POPA...

Chemarea, an. II, nr. 112, **6** august 1919. Semnat: „V.".

In 4 august 1919, trupele române au intrat în Budapesta. Până în ajunul căderii sale, BeTa Kun nu a abandonat speranţa că România poate fi eliminată din luptă prin atacul conjugat sovieto-ungar. Dar lichidarea focarului comunist din Ungaria corespundea deopotrivă intereselor României, ca şi stabilităţii în Europa. Când armata română şi-a făcut intrarea în capitala ungară, guvernul lui Bela Kun fusese înlăturat de câteva zile - la 1 august - şi în locul lui se instalase un guvern socialist de dreapta, ostil comuniştilor.

(p.234) POLITICĂ

Chemarea, an. II, nr. 113, 7 august 1919. Semnat: „Vn.".

(P-235) CONTRA LIBERALILOR

Chemarea, an. II, nr. 129, 23 august 1919. Semnat: „I. Vinea".

Vinea este constant nu numai în atitudinea ostilă faţă de partidele istorice şi faţă de Brătieni în special, în numele ideilor socialiste, dar şi - reversul medaliei - în încrederea faţă de Averescu, „generalul iubit şi popular", în a cărei grupare politică, Liga Poporului, îşi punea speranţe.

(p. 236) DIPLOMATUL DIAMANDY

Chemarea, an. II, nr. 130, 24 august 1919. Semnat: „I. Vinea".

Diplomatul Constantin Diamandy a fost, în timpul războiului, ministrul României la Petrograd, iar în 1919 a îndeplinit aceeaşi funcţie la Budapesta.

(p. 238) COMPLOTUL

Chemarea, an. II, nr. 130, 24 august 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 239) COMPLOTUL ŞI OPOZIŢIA

Chemarea, an. II, nr. 131, 25 august 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 240) GUDURELI ŞI LĂTRĂTURI

Chemarea, an. II, nr. 135, 29 august 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 241) ZECE ANI DE OCNĂ

Chemarea, an. II, nr. 135, 29 august 1919. Semnat: „V.".

(p.241) HĂRŢUIELI

Chemarea, an. II, nr. 138,1 septembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p.242) ÎNCĂ ŞAPTE ZILE!

Chemarea, an. II, nr. 141,4 septembrie 1919. Semnat: „V.".

Politica de rezistenţă a lui Ionel Brătianu faţă de condiţiile impuse României pentru semnarea Tratatului de Pace cu Austria nu putea dura foarte mult. La începutul lunii septembrie 1919, guvernul se află în criză: se pregăteşte demisia şi se fac proiecte pentru un nou guvern.

(p. 243) PENTRU URMAŞI

Chemarea, an. II, nr. 142, 5 septembrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 244) TORONTALUL

Chemarea, an. II, nr. 143, 6 septembrie 1919. Semnat: .,V.".

Cauza pentru care România amână semnarea Tratatului cu Austria nu este legată de stabilirea frontierei vestice (problema Banatului sârbesc fusese clarificată), ci de clauzele privind minorităţile. Tratatul se semnează la Saint-Germanin-en-Laye, în 10 septembrie, fără România, care se abţine.

(P- 245) GEORGE CLERK SOSEŞTE

Chemarea, an. II, nr. 147,10 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(P- 246) PÂINEA

Chemarea, an. II, nr. 148, 11 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Vinea nu pierde nici un prilej de a-i acuza pe fraţii Brătianu de toate neajunsurile din ţară; finalul articolului capătă ton pamfletar, vizându-i, străveziu, pe cei „trei şobolani".

(P- 248) ŢARA ŞI OLIGARHIA

Chemarea, an. II, nr. 150, 13 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(P- 249) SEMNE DE ÎNTREBARE

Chemarea, an. II, nr. 152, 16 septembrie 1919. Semnat: „V.".

(P- 250) TRATATUL SECRET

Chemarea, an. II, nr. 155, 18 septembrie 1919. Semnat: „V.".

(P- 251) ÎMPREUNAREA

Chemarea, an. II, nr. 157, 20 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(P- 252) EROII LA HARŢĂ

Chemarea, an. II, nr. 159, 22 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 254) NU FIŢI MINIŞTRI

Chemarea, an. II, nr. 163, 26 septembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

Demisia guvernului lui Ion I. C. Brătianu are loc la mijlocul lunii septembrie 1919. Mai multe nume au fost vehiculate în acele zile în presă pentru funcţia de prim-ministru. în cele din urmă, sarcina i-a revenit generalului Arthur Văitoianu, care va forma un guvern din reprezentanţi ai tuturor provinciilor româneşti, sortit însă unei foarte scurte guvernări (27 septembrie - 30 noiembrie 1919).

(p. 254) VOLUNTARII

Chemarea, an. II, nr. 164, 27 septembrie 1919. Semnat: „V.".

în urma Tratatului de la Saint-Germain-en-Laye, semnat între Puterile Aliate şi Austria în 10 septembrie 1919, este recunoscută independenţa Iugoslaviei. Relaţiile italo-iugoslave devin tensionate; detaşamente de naţionalişti italieni, conduse de Gabriele D'Annunzio, ocupă oraşul Rjeka(Fiume). D'Annunzio (1863-1938), literat italian, a fost un aristocrat nonconformist care a promovat în artă, ca şi în viaţă, un stil al aventurii, exaltării şi frumosului.

(p. 255) C. DISSESCU

Chemarea, an. II, nr. 165, 28 septembrie 1919. Semnat: „Vn.".

Constantin G. Dissescu (1854-1932), jurist şi profesor universitar. A fost ministru de Justiţie, în 1899-1900, apoi ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, între 1904-1907 şi 1912-1913. Oferta despre care vorbeşte Vinea nu s-a concretizat.

(p. 256) CA ÎN PRUSIA

Chemarea, an. II, nr. 169, 2 octombrie 1919. Semnat: „V.".

Guvernul format de generalul Arthur Văitoianu Ia 27 septembrie 1919 avea în componenţa sa un număr mare de cadre militare: din 15 miniştri, 6 erau generali (vezi şi articolul ***Generalii,*** p. 274).

(p. 257) REZULTATE

Chemarea, an. II, nr. 174, 7 octombrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 258) PRESĂ INDEPENDENTĂ

Chemarea, an. II, nr. 174, 7 octombrie 1919. Semnat: „V.".

Vinea se referă la articolul lui Nicolae Iorga, *Presa şi criza,* în care acesta învinovăţeşte presa că înşeală poporul în legătură cu adevăratele lui interese, atât ziarele de partid, „ori, mai ales, în forma, perfidă, a ziarului independent-*Adevărul, Chemarea" (Neamul Românesc,* XIV, nr. 220, 5 octombrie 1919).

(p. 259) PETLIURA

Chemarea, an. II, nr. 176, 9 octombrie 1919. Semnat: „Vn.".

Petliura, Simion Vasilievici (1879-1926), militant naţionalist ucrainean, a condus mişcarea contrarevoluţionară împotriva Rusiei Sovietice. S-a aliat cu Polonia, în 1919, iar în 1920 a fost învins de bolşevici. A murit asasinat, la Paris.

(p. 260) TEROAREA ÎN BASARABIA

Chemarea, an. II, nr. 178, 11 octombrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

Tratatul care legiferează unirea Basarabiei cu România va fi semnat abia în 28 octombrie 1920.

(p. 161) JUSTIȚIE EXEMPLARA

Chemarea, an. II, nr. 179, 12 octombrie 1919. Semnat: „Junius".

(p. 263) RĂSPUNDEREA

Chemarea, an. II, nr. 180, 13 octombrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 263) AMURGURI

Chemarea, an. II, nr. 181, 14 octombrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 264) IMPERIALISMUL RUSO-GERMAN RENAȘTE

Chemarea, an. II, nr. 182, 15 octombrie 1919. Semnat: „Jun.".

(p. 266) DREPTUL LA JAF

Chemarea, an. II, nr. 183, 16 octombrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 267) NEÎNȚELEGEREA

Chemarea, an. II, nr. 184, 17 octombrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 268) WILLIAM BULLITT, INOPORTUNUL

Chemarea, an. II, nr. 185,18 octombrie 1919. Semnat: „Junius".

(p. 269) REGELE ŞI PACEA SEPARATĂ

Chemarea, an. II, nr. 185,18 octombrie 1919. Semnat: „Vn.".

(p. 270) AMĂRĂCIUNEA FINALĂ

Chemarea, an. II, nr. 186, 19 octombrie 1919. Semnat: „Junius".

(p. 272) PARTIDUL DEMOCRAT

Chemarea, an. II, nr. 189, 22 octombrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

în octombrie 1919, Partidul Conservator-Democrat, condus de Take Ionescu, a renunţat la cuvântul „conservator" din titulatura sa, ca să atenueze calificarea ca reacţionar, ostil reformelor. Partidul Democrat a anunţat un nou program, prin care se pronunţa pentru: înfăptuirea reformei agrare cu „plata dreaptă a celor expropriaţi", aplicarea votului universal, reforma pentru muncitori (ziua de lucru de opt ore, asigurări sociale etc). Programul avea şi o puternică tentă antiliberală, cerând revizuirea statutului Băncii Naţionale a României, contractarea unui mare împrumut extern, măsuri pentru refacerea economiei naţionale (Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, ***Istoria românilor în secolul XX,*** Editura Paideia, 1999, p. 116).

(p.273) BOJETZARA HRĂNI

Chemarea, an. II, nr. 190, 23 octombrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 274) GENERALII

Chemarea, an. II, nr. 191, 24 octombrie 1919. Semnat: „I. V.".

Din guvernul format de generalul Arthur Văitoianu - care a condus ţara între 27 septembrie şi 30 noiembrie 1919 - făceau parte încă cinci generali: Alexandru Lupaşcu, Ioan Răşcanu, Ioan Popovici, Ioan Popescu, Ştefan Mihail. Rolul acestui guvern - aşa cum bine observă Vinea - a fost tranzitoriu şi conjunctural, de a organiza alegerile parlamentare şi a pregăti o nouă guvernare liberală.

(p. 275) MANIFESTUL MARGHILOMAN

Chemarea, an. II, nr. 194, 27 octombrie 1919. Semnat: „V.".

Partidul Conservator, condus de Al. Marghiloman, şi-a pierdut considerabil popularitatea după război, în ciuda schimbării numelui în Partidul Conservator-Progresist şi a intenţiilor de a-şi îmbunătăţi programul politic. Vinea se referă la manifestul lansat de conservatori în campania electorală în vederea alegerilor parlamentare din noiembrie 1919.

(p. 276) UN NOU „DOCUMENT"

Chemarea, an. II, nr. 195, 28 octombrie 1919. Semnat: „Jun.".

Socialismul este „Organul Partidului Socialist şi al Uniunii Sindicale", publicaţie apărută la Bucureşti în noiembrie 1918, în momentul în care Partidul Social-Democrat din Vechiul Regat şi-a luat numele de Partidul Socialist, rupându-se definitiv de Internaţionala a II-a.

George Mârzescu (1876-1926), jurist şi politician liberal, s-a făcut remarcat prin opiniile lui antidemocratice şi antimuncitoreşti. Va fi iniţiatorul unei legi draconice - care-i va purta numele -, referitoare la îngrădirea drepturilor organizaţiilor democratice şi muncitoreşti.

(p. 278) DEZAMĂGIRI

Chemarea, an. II, nr. 196, 29 octombrie 1919. Semnat: „I. V " .

Constantin C. Coandă (1857-1932), general şi om politic, a fost o personalitate cu relief modest în viaţa publică românească, dar împrejurările l-au scos din anonimat şi l-au propulsat, în câteva ocazii, în funcţii pe cât de importante, pe atât de efemere; a ajuns chiar prim-ministru, pentru o lună (24 octombrie - 28 noiembrie 1918), în fruntea unui guvern conjunctural, ca şi acela al generalului Văitoianu.

Despre Al. Constantinescu, zis Porcu, vezi articolul ***Porcul în capcană,*** p. 292 şi nota respectivă.

(p. 279) BRĂTIENII ADUC RĂZBOIUL

Chemarea, an. II, nr. 196, 29 octombrie 1919. Semnat: „Vn.".

(p. 280) REACŢIONARISMUL ARDELENILOR

Chemarea, an. II, nr. 197, 30 octombrie 1919. Semnat: „I. Vinea"

(p. 281) UN TRON PE VALURI

Chemarea, an. II, nr. 199, 1 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Articolul lui Vinea este inspirat de un document publicat în *Monitorul oficial* din 31 octombrie: o scrisoare deschisă a Regelui Ferdinand către Preşedintele Consiliului de Miniştri referitoare la organizarea alegerilor parlamentare din 3-6 noiembrie.

În acelaşi număr al ***Chemării,*** editorialul lui N. D. Cocea, intitulat ***Trăiască Regele!,*** se referă la acelaşi document emis de rege. Atitudinea lui Cocea, începând cu titlul ironic al articolului, este critică, sarcastică, în mod evident antiregalistă.

Consecinţa imediată a publicării editorialului este un „ordin de suspendare" sosit la redacţia şi administraţia ***Chemării,*** motivat de încălcarea unui decret care „interzice publicarea atacurilor contra Coroanei şi contra formei actuale de guvernământ".

N. D. Cocea reuşeşte, totuşi, să se sustragă ordinului, deoarece Cenzura, singura instituţie abilitată să controleze presa, fusese desfiinţată cu două zile în urmă din cauza alegerilor. În 2 noiembrie, ziarul apare cu titlul ***Chemarea roşie,*** fără număr, doar cu menţionarea datei. Din 6 noiembrie titlul se schimbă în ***Facla*** şi este editat în continuare fără număr.

(p. 282) SFÂRŞITUL ROMÂNIEI MARI

Facla, 6 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

La alegerile parlamentare din 2-6 noiembrie 1919, campania electorală şi votarea s-au derulat pe provincii istorice, deoarece nici un partid nu avea organizaţii pe întreg cuprinsul ţării.

Ziarul lui N. D. Cocea a susţinut în alegeri „Grupul Popular Independent" (cu sigla *Clopotul),* pe a cărui listă de candidaţi figurau, între alţii: dr. N. Lupu, fost deputat; H. Sanielevici, profesor şi publicist; C. Gh. Costa-Foru, ziarist şi fost deputat; N. D. Cocea, ziarist; Adrian Maniu, ziarist.

(p. 283) PARLAMENTUL RUŞINEI

Facla, 6 noiembrie 1919. Semnat: „Junius".

Parlamentul, ales în urma votului din 2-6 noiembrie, a reflectat victoria partidelor din provinciile unite care au condus lupta pentru unirea acestora cu România: Partidul Naţional Român din Transilvania, Partidul Ţărănesc din Basarabia şi Partidul Democrat al Unirii din Bucovina.

Lupta politică cea mai acerbă s-a desfăşurat în vechiul Regat, unde partidele istorice au obţinut rezultate modeste.

Va fi un parlament numeros şi de aceea şedinţele sale se vor ţine la Ateneul Român, vechiul sediu al Camerei Deputaţilor din Dealul Mitropoliei fiind neîncăpător pentru cei peste 700 de senatori şi deputaţi.

Atitudinea criticistă a lui Vinea exprimă nemulţumirea stângii faţă de viaţa politică, mai ales că Partidul Socialist şi Liga Poporului, care se bucurau de simpatia intelectualilor de stânga, s-au retras din campania electorală.

(p. 285) RUSIA ÎNFOMETATĂ

Facla, 6 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 286) DECLINUL

Facla, 7 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Partidul Național Liberal, deși s-a situat pe primul loc în vechiul Regat (obținând 103 locuri în parlament, față de 13 ale conservatorilor), a suferit o înfrângere, deoarece era pentru prima dată în istoria românilor când aparatul de stat nu a putut asigura victoria în alegeri a partidului pe care îl reprezenta. Cel mai mare succes l-a înregistrat Partidului Național Român din Transilvania (cu 169 de deputați).

Cu toate acestea, partidul lui Ionel Brătianu era departe de „declinul" pe care i-l prevestea ziaristul Ion Vinea, iar istoria ulterioară îi va reconfirma prestigiul.

(p. 287) „JOS UNIREA"

Facla, 8 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 289) FALIMENTUL FRAUDULOS

Facla, 9 noiembrie 1919. Semnat: „Junius".

(p. 290) SĂ VIE BRĂTIENII

Facla, 11 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 291) ŞI LA SENAT...

Torța, 12 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.".

Gazeta lui N. D. Cocea își schimbă continuu, uneori de la un număr la altul, numele, pentru a se sustrage suspendării: ***Chemarea roşie, Facla, Torța, Clopotul*** etc.

(p. 292) PORCUL ÎN CAPCANĂ

Clopotul, 13 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

Alexandru Constantinescu, supranumit Porcu (1859-1926),_avocat şi om politic liberal, a fost o figură pitorescă a vieții parlamentare românești. în toate guvernările liberale a deținut un portofoliu de ministru: la Agricultură și Domenii (1909-1910; 1914-1916), la Interne (1916-1918), la Industrie și Comerț (1918-1919). Şi, deși pamfletul lui Vinea lasă să se înțeleagă că liberalii au intenția de a se debarasa de el, Al. Constantinescu își va încheia lunga carieră politică - și viața! - după marea guvernare liberală dintre 1922-1926, când va deține din nou funcția de ministru al Agriculturii şi Domeniilor.

C. Argetoianu, reputatul memorialist al vieții politice românești, îi face ministrului liberal un portret plin de culoare:

„Alecu Constantinescu a fost, de bună-seamă, un năpăstuit. Burtos, scurt pe picioare, cu ochii sfredeliți în osânză, semăna cu un purceluș și, încă din tinerețe, pe când era un simplu avocat la Creditul Rural, i se zisese «Porcu», poreclă prietenească și fără nici un substrat moral. Inteligent, șmecher, prinzând într-o clipă firul cel bun în toate încurcăturile vieții, fără scrupule morale şi meşter la toate, Alecu Porcu s-a ridicat repede în politică şi a ajuns pe planul întâi în Partidul Liberal..." (Constantin Argetoianu, Memorii, VII, Editura Machiavelli, Buc, 1996, p. 211.)

(p. 293) HULIGANII

Clopotul, 13 noiembrie 1919. Semnat: „V.".

Numele generalilor care au făcut parte din guvernul condus de Arthur Văitoianu au fost menționate în nota la articolul ***Generalii,*** p. 389.

(p. 294) DOUĂ SENTINȚE

Clopotul, 13 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.".

(p. 295) DOI SERGENȚI

Clopotul, 15 noiembrie 1919. Semnat: „Junius".

(p. 296) GROAZA DE PUTERE

Clopotul, 16 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

La alegerile parlamentare din 2-6 noiembrie 1919 s-au retras din campania electorală, în vechiul Regat, Partidul Conservator-Democrat al lui Take Ionescu, Liga Poporului a generalului Averescu și Partidul Socialist.

După alegeri, la care nici un partid nu a obținut majoritatea, au avut loc negocieri pentru formarea majorității parlamentare și pentru desemnarea unui nou prim-ministru, sub presiunea notelor ultimative de la Paris prin care Aliații cereau României să semneze imediat Tratatul de Pace cu Austria. A fost solicitat N. Iorga, apoi Iuliu Maniu, dar aceştia au refuzat. în cele din urmă a fost numit Alexandru Vaida-Voevod, vicepreşedinte ale Partidului Național Român.

(p. 298) OHRANIA-A-DOUA

Clopotul, 16 noiembrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 299) ATENTATUL CONTRA LUI MANDEL

Clopotul, 16 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.".

(P- 299) OBICEIE DE STÂRPIT

Clopotul, 17 noiembrie 1919. Semnat: „Vn.".

Acelaşi spirit antimilitarist apare exprimat şi în articolele ***Ca în Prusia*** (p. 256) şi ***Generalii*** (p. 274).

(P- 300) SIMPLĂ ÎNTREBARE

Clopotul, 17 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

Ion Vinea se referă la un articol din ziarul lui N. Iorga, ***Neamul românesc,*** cu titlul „Clopotul", Cocea ***şi*** clopotijtii sau clopotarii Domniei-sale , semnat „R. Caracas" ***(Neamul românesc,*** an. XIV, nr. 255, 15 noiembrie 1919).

Polemica nu se opreşte aici, ***Neamul românesc*** replicând la intervenţia lui Vinea cu un nou pamflet, cu titlul Răspunsul ***d-M*** Cocea (nr. 257, 18 noiembrie 1919).

(P- 301) A.B.C.

Clopotul, 19 noiembrie 1919. Semnat: „V.". ^

Faptul că unele partide, printre care şi Liga Poporului condusă de generalul Averescu, s-au retras în ultimul moment din campania electorală, a creat o derută în rândul alegătorilor şi tensiuni între partide, care n-au încetat nici după finalizarea rezultatelor alegerilor. Partidul Naţionalist-Democrat a fost şi el nemulţumit de rezultatul alegerilor (vezi şi nota la articolul precedent).

(P- 302) GENERALUL DIN FLORI

Clopotul, 20 noiembrie 1919. Semnat: „V.".

(P- 303) UMANITARISMUL D-LUI IORGA

Clopotul, 21 noiembrie 1919. Semnat: „Junius".

(p.304) MORTUL, DEZERTOR L

Clopotul, 23 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 306) MORALA PENTRU ALŢII

Clopotul, 24 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.".

(p. 307) PIERDEREA CEA BUNĂ

Clopotul, 25 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(p. 308) VIITORUL BRĂTIENILOR

Clopotul, 25 noiembrie 1919. Semnat: „Junius".

Vezi articolul ***Declinul,*** p. 284 şi nota respectivă.

(p. 309) BOLŞEVICII

Clopotul, 26 noiembrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 310) HINDENBURG

Clopotul, 27 noiembrie 1919. Semnat: „Junius".

Paul von Hindenburg (1847-1934), mareşal şi om de stat german, a jucat un rol important nu numai în conducerea armatei germane în timpul războiului, dar şi în politica ţării, impunându-şi punctul de vedere în faţa împăratului Wilhelm II. Chiar dacă Germania a ieşit înfrântă din război, prestigiul lui Hindenburg nu s-a diminuat şi cariera lui politică a cunoscut, după război, ascensiunea, până la rangul de Preşedinte al Reichului. Principalul său colaborator a fost generalul Erich Lundendorff.

(p. 311) CASA AMINTIRILOR

Clopotul, 28 noiembrie 1919. Semnat: „Vn.".

(p. 312) O REVOLUŢIE LOGICĂ

Clopotul, 28 noiembrie 1919. Semnat: „Junius".

Austro-Ungaria a folosit ca pretext, în iunie 1914, asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand, moştenitorul tronului, de către un sârb naţionalist, pentru a dezlănţui - în cadrul Triplei înţelegeri - războiul împotriva Serbiei şi, prin sistemul de alianţe, războiul mondial.

în 1918, împăratul Carol I este constrâns să abdice, iar Austria se proclamă republică.

înfrântă în război, Austria pierde o parte din teritorii şi capătă configuraţia teritorială de azi. Totodată, Tratatul de Pace de la Versailles interzice realizarea *Anschluss-uM* Germania-Austria. La Saint-Germain-en-Laye se semnează, în 10 septembrie 1919, Tratatul de Pace între Austria şi Puterile Aliate.

Dr. Renner - la care se referă articolul - este Karl Renner, şeful guvernului austriac, politician de orientare social-democratică.

(p.314) SEMNAM PACEA

Clopotul, 30 noiembrie 1919. Semnat: „Vn.".

Guvernul condus de A1. Vaida-Voevod, recent instaurat, a primit un ultimatum din partea Consiliului Suprem Interaliat prin care i se cerea să accepte, în termen de opt zile, „fără discuție, fără rezerve și fără condiții", semnarea celor două tratate (cu Austria și al minorităților) pe care celelalte puteri le semnaseră în 10 septembrie 1919. România va semna, în sfârșit, în 10 decembrie, tot la Saint-Germain-en-Laye, aceste tratate (prin care se recunoștea unirea Bucovinei cu țara).

(p. 315) ADEVĂRUL ASUPRA ALEGERILOR DIN FRANȚA

Clopotul, 1 decembrie 1919. Semnat: „Junius".

Alegerile parlamentare din 16 noiembrie 1919, în Franța, au fost câștigate de Blocul Național.

(P- 316) RASPUTIN...

Clopotul, 4 decembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

Rasputin (1872-1916), aventurier rus. Țăran analfabet ajuns preot, el a dobândit reputația de vindecător, pretinzând că poate vindeca și purifica prin atingere fizică. A fost prezentat împărătesei în 1905, în perioada crizelor de hemofilie ale moștenitorului tronului, Alexei. Prin puterea sa de sugestie, Rasputin a reușit s-o subjuge pe țarină și a devenit favoritul cuplului imperial și al multor doamne din aristocrație. Amestecul tot mai evident în problemele bisericii și ale statului i-au adus condamnarea de către Parlamentul rus (Duma), într-o ședință publică, în 1915. Un an mai târziu a fost asasinat.

(P-318) DOUA PLECĂRI

Clopotul, 4 decembrie 1919. Semnat: „Junius".

Generalul Henri Berthelot (1861-1931) a fost șeful misiunii militare franceze în România. El a contribuit la reorganizarea armatei române în primăvara anului 1917.

(P- 319) APA-N PIUA

Clopotul, 5 decembrie 1919. Semnat. „V.".

A se vedea articolele ***Simplă întrebare*** și ***A. B. C,*** p. 300-301 și notele respective.

(p. 320) FALSIFICAREA TRATATULUI CU AUSTRIA

Clopotul, 5 decembrie 1919. Semnat: „Jun.".

Vezi articolul ***Semnăm pacea,*** p. 314 și nota respectivă.

(P- 321) ȘEICARU, BOLȘEVIC

k.

Clopotul, 6 decembrie 1919. Semnat: „Jun.".

Pamfil Șeicaru (1894-1986), licențiat în Drept, a practicat avocatura și gazetăria. A fost una dintre cele mai dinamice și mai controversate personalități ale preseijomânești.

în 1919, când este scris acest articol, Pamfil Șeicaru, tânăr, la începutul carierei, era redactor la ***Bucovina,*** organ al Societății „Unirea" din Cernăuți, și la ***Hiena,*** „revistă de polemică politico-literară". Vinea se referă aici la o tentativă temerară a lui Șeicaru de a se apropia de principele Carol (viitorul rege Carol II) într-un moment de mare tensiune în viața dinastiei regale, bulversată de căsătoria clandestină a principelui cu Zizi Lambrino. în noiembrie 1919, la un an după anularea acestei căsătorii, principele era încă neîmblânzit și refuza să se întoarcă la București, preferând să rămână în garnizoană, în Ardeal.

Ion Vinea 1-a cunoscut pe Pamfil Șeicaru în 1918, în redacția ziarului ***Arena.*** în anii ce vor urma, traiectoria vieții sale de gazetar se va intersecta frecvent cu cea a lui Pamfil Șeicaru (va colabora la gazetele ***Cuvântul*** și ***Curentul),*** relația dintre ei atingând cotele prieteniei și stimei, dar traversând și momente de încordare.

(p. 323) ÎNCETAREA OPERAȚIUNILOR

Clopotul, 6 decembrie 1919. Semnat: „V.".

(P- 324) GESTUL GENERALULUI AVERESCU

Clopotul, 9 decembrie 1919. Semnat: „Junius".

Cum se poate vedea și din alte articole, anterioare, Vinea a urmărit în mod constant activitatea generalului Averescu, pentru care avea stimă și admirație.

La dorința Regelui, primul-ministru, A1. Vaida-Voevod, 1-a propus pentru postul de ministru de Interne pe generalul Averescu. Acesta a acceptat, dar, de fapt, poziția sa în noul guvern era șubredă, căci nu avea sprijin parlamentar (Liga Poporului se retrăsese din alegeri).

A încercat, în același timp, să facă o mișcare politică pe care o credea favorabilă partidului său, propunându-i, într-o discuție, lui Iuliu Maniu să se realizeze fuziunea dintre Partidul Național Român și Liga Poporului. înțelegând că șansele de fuziune erau minime, și-a prezentat demisia din guvern după doar câteva zile, la 13 decembrie.

(p. 325) REGELE „MARȘEAZĂ"

Clopotul, *9* decembrie 1919. Semnat: „V.".

(p. 327) TEAMA DE DIZOLVARE

Clopotul, 11 decembrie 1919. Semnat: „I. V.".

Vezi nota anterioară.

(P- 328) DEMOCRAŢIA ARDELEANĂ

Clopotul, 12 decembrie 1919. Semnat: Junius".

(P- 330) FABRICI ŞI OGOARE

Clopotul, 15 decembrie 1919. Semnat: „I. Vinea".

(P- 331) PANTELIMON ÎN BASARABIA

Clopotul, 15 decembrie 1919. Semnat: „V.".

Pantelimon Halippa a fost preşedintele Partidului Ţărănesc din Basarabia, important militant pentru unirea cu România şi editorul gazetei ***Cuvânt moldovenesc.*** In guvernul lui A1. Vaida-Voevod a fost ministru de stat, delegat cu administraţia Basarabiei.

(p. 332) INTOLERANŢA

Clopotul, 16 decembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

(p. 333) ITALIA FĂRĂ CLASE

Clopotul, 18 decembrie 1919. Semnat: „Junius".

(p. 334) ADEVĂRATUL BOLŞEVISM

Clopotul, 19 decembrie 1919. Semnat: „Junius".

Deşi s-au abţinut în alegeri, socialiştii au revenit în Parlament după o absenţă de două decenii, mandatul celor şapte deputaţi ai Partidului Socialist datorându-se faptului că unele organizaţii judeţene n-au dat curs deciziei conducerii centrale şi au votat totuşi.

Iancu Flondor (1865-1924), om politic din Bucovina, preşedinte ale Consiliului Naţional Român, constituit în 1918 în sprijinul unificării Bucovinei cu România. Imediat după Unire, a fost ministru fără portofoliu în primul guvern care a avut în componenţa sa reprezentanţi ai regiunilor recent alipite şi, pentru scurt timp, şef al administraţiei Bucovinei.

(p. 336) INSTITUŢIILE JAFULUI ŞI ALE TEROAREI

Chemarea, an. II, nr. 248, 22 decembrie 1919. Semnat: „V.",

Cu acest număr, ziarul lui N. D. Cocea îşi reia vechiul nume, ***Chemarea,*** reactualizând totodată numerotarea ediţiilor, la care se renunţase în perioada schimbărilor de titlu.

Aurel Vlad a fost, pentru scurt timp, în luna decembrie 1919, ministru în trei ministere din recentul guvern condus de A1. Vaida-Voevod: la Finanţe, ad-interim la Industrie şi Comerţ şi ad-interim la Interne (după demisia generalului A1. Averescu şi până la numirea noului ministru de Interne, dr. Nicolae Lupu).

(p. 337) SCRISOARE DESCHISĂ D-LUI RUDOLF BRANDSCH

Chemarea, an. II, nr. 249,23 decembrie 1919. Semnat: „Junius".

Minoritatea germană s-a integrat, după Unire, în noile structuri statale; la 6 septembrie 1919 a avut loc, Ia Timişoara, Adunarea Generală a Germanilor din România Mare, care a decis participarea acestora la viaţa publică, inclusiv la alegerile parlamentare. Rudolf Brandsch a fost ales deputat în primul parlament al României-Mari. în 1921, când se va constitui Uniunea Germanilor din România, el va deveni preşedintele acestei formaţiuni politice. După 1930, va îndeplini funcţia de ministru secretar de stat vreme de câţiva ani.

(p. 338) PALMUIREA OCTOGENARULUI

Chemarea, an. II, nr. 249, 23 decembrie 1919. Semnat: „V.".

Mihail Pherekyde (1842-1926) a fost unul dintre stâlpii Partidului Liberal. După studii la Paris (licenţa în litere şi doctoratul în ştiinţe), s-a întors în ţară şi, în 1867, a intrat în politică, alături de Ion Brătianu, bătrânul. A fost de mai multe ori ministru, iar din 1901 şi până Ia moarte a fost preşedinte al Parlamentului sub toate guvernările liberale.

(p. 339) ÎNTRE LIBERALI ŞI ARDELENI

Chemarea, an. II, nr. 251,25 decembrie 1919. Semnat: „I. V.".

(p.340) VICTIMELE BRĂTIENILOR

Chemarea, an. II, nr. 252,26 decembrie 1919. Semnat: „V.".

Scriitorul Ioan Slavici (1848-1925) a luat parte la luptele politice ale românilor ardeleni, având câteva procese de presă, soldate cu un an de închisoare, la Vaţ, în 1888. în timpul primului război mondial conduce cotidianul ***Ziua,*** la Bucureşti, a cărui orientare pro-germană îi va aduce o nouă detenţie, la închisoarea Văcăreşti, în 1918.

(p. 341) PARLAMENTUL NO. 2

Chemarea, an. II, nr. 252, 26 decembrie 1919. Semnat: „Junius".

Partidul Democrat (numit până în 1919 Partidul Conservator-Democrat), condus de Take Ionescu, se afla după Unire în vădit declin politic. îndelunga absenţă a lui Take Ionescu din ţară a slăbit partidul, care nu s-a mai putut reorganiza în vederea alegerilor parlamentare. în aceste condiţii, democraţii n-au participat la alegeri, abţinându-se, ca şi alte formaţii politice mici.

(p.343) *HOMONOVUS*

Chemarea, an. II, nr. 253; 29 decembrie 1919. Semnat: „I. Vn.".

După demisia generalului Averescu din funcţia de ministru de Interne, la nici două săptămâni după investire, Nicolae Iorga, Preşedintele Adunării Deputaţilor, l-a propus în loc pe dr. N. Lupu, pe care îl socotea „potrivit cu situaţia aşa de grea din acel moment" (N. Iorga, ***Memorii,*** II, p. 300).

Dr. Nicolae Lupu (1876-1947), medic şi om politic, a fost iniţial membru al Partidului Liberal, dar în 1917 a părăsit acest partid, fiind nemulţumit de politica lui. în aceşti ani el vădeşte simpatii socialiste, generate de concepţia sa politică de stânga.

La alegerile parlamentare din 1919, dr. N. Lupu a participat pe lista Grupului Popular Independent (cu sigla ***Clopotul),*** alături, între alţii, de N. D. Cocea. Redacţia ziarului ***Chemarea,*** din care făcea parte Vinea, a susţinut alegerea dr. N. Lupu, care era personalitatea politică cea mai proeminentă de pe lista ***Clopotului.***

(p. 343) SUSPENDAREA STĂRII DE ASEDIU

Chemarea, an. II, nr. 255, 31 decembrie 1919. Semnat: „Vn.".

CUPRINS

1915

1916

1917

1918

1919